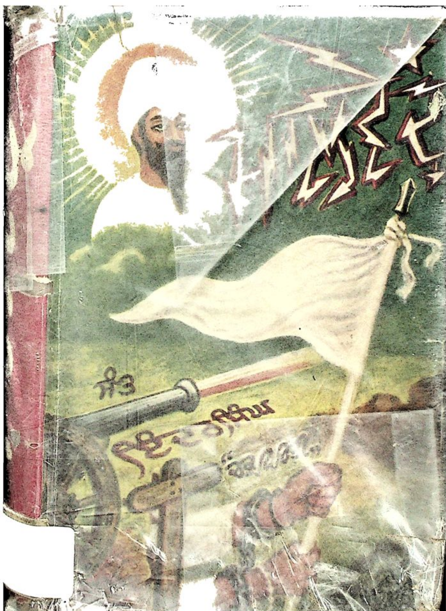

ਸੰਤ
ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ

ਮਾਲਵੇਂਦੂ

ਪਰ ਕਦੀ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਵਡੀ ਘਾਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਂਗਾ ! ਅਜੀਂ "ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ" ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਤੇ ਇਸ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਜ਼ੁਲਮ ਤੋਂ ਨਕਾਬ ਨਹੀਂ ਲਥਣ ਦਿਤੀ। ਦੂਜਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਾਮਗਰੀ ਇਕੱਠੀ ਨ ਹੋ ਸਕੀ ਜੋ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ – ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹੇ ਕਾਗਜ਼ "ਕੂਕਾ ਆਊਟ ਬ੍ਰੇਕ" ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂਦੇਵ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਤੇ ਜਾਵਾਂਗਾ ਮੈਂ ਚਾਂਹਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰੇਂ ? ਇਹ ਕੰਮ ਜਾਂ ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸਾਂ, ਜਾਂ ਵਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਤੂੰ ਹੀ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਦਸ ਕਰੇਂਗਾ ਨਾ ?"

"ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੋੜਿਆ। ਜੋ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇਗੀ ਕਰਾਂ ਗਾ ਪਰ... ...!"

"ਪਰ, ਪਰ ਕੀ ? ਝਿਝਕ ਕਿਸ ਗਲ ਦੀ ਹੈ ?"

"ਝਿਝਕ ਹੋਰ ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਲਿਆਕਤ ਤੇ ਵਿਦਅਕ ਯੋਗਤਾ ਵਲ ਤਕ ਕੇ ਕੁਝ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਜਿਹੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਸ਼ ਮੈਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ?"

"ਵਾਹ ! ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਹੀ ਨਿਰੀ ਲਿਆਕਤ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੀ. ਏ., ਐਮ. ਏ. ਇਕ ਲਾਈਨ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦੇ।"

"ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਵਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਬਚਨ ਦੀ ਪਾਲਨਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਾਂਗਾ ?"

"ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਫਿਰ ?"

"ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾਂ ਮੈਂ ਅਵੱਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ।"

ਬਸ ਤਦ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਬਚਨ ਦੀ ਪਾਲਨਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਫ਼ਿਕਰ ਰਹਿੰਦਾ, ਰੋਟੀ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰ ਸਿਹਤ ਦੀ ਖ਼ਰਾਬੀ। ਦੋ ਵਾਰ ਵਾਰਤਕ ਲਿਖੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰੂਹ ਟੁੰਬਦੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਕਈ ਪਰੀਵਰਤਨ ਹੋ ਗਏ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਉਤੋਂ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸਾਂ। ਕਲੇਜਾ ਫੜ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਢਿਡ ਨੂੰ ਝੁਲਕਾ ਦੇਣ ਲਈ, ਸਾਢੇ ਛੇ ਘੰਟੇ "ਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੋਸ਼" ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ੮ ਘੰਟੇ ਰੋਜ਼ 'ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ' ਦੀ ਰਚਨਾ, ਕਰਦਾ ਗਿਆ, ਕਰਦਾ ਗਿਆ, ਕਰਦਾ, ਕਰਦਾ, ਟੀ. ਬੀ. ਸੈਂਟਰ ਹਸਪਤਾਲ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਜਾ

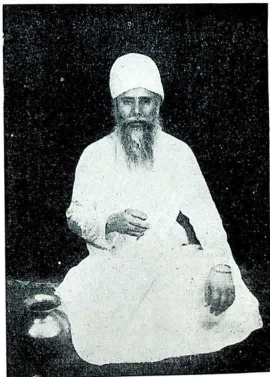
ਪਿਆ। ਪੂਰੇ ਤ੍ਰੈ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕਠਨ ਸਾਧਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ ਓਥੋਂ ਵੀ ਬਚ ਕੇ ਆ ਗਿਆ।

ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਮੈਂ ਦੋ ਵਾਰ ਲਿਖ ਕੇ, ਛਪਵਾ ਨਾ ਸਕਨ ਕਰਕੇ ਛਡ ਚੁਕਾ ਸਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾਂ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ, ਮੇਰੀ ਹੌਸਲਾ ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਕੀਤੀ, ਮੈਂ ਲਿਖਦਾ ਗਿਆ। ਛਪਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਫਿਰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸੀ, ਪਰ ਓਹ ਚੀਨੀ ਵਾਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਮੋਹਨਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਪਟਿਆਲੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਛਾਪਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖ਼ਰਚ ਦੇਣ ਦਾ ਬਚਨ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਕਾਗ਼ਜ ਛਪਾਈ ਆਹਲਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਨਾਲ ਸ਼ਰਤ ਲਾਈ ਕਿ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੇ ਖ਼ਰਚ ਆਵੇ ਕੀਮਤ ਓਹੀ ਰਖੀ ਜਾਇ। ਤੇਰੀ ਮਿਹਨਤ ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਜੇ ਦੇਣੀ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਏਹੀ ਕੁਝ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰ ਕਰਤਾਰਸਿੰਘ ਜੀ ਪਥਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖ ਕੇ ਬਲਾਕ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਦਿਤੇ। ਜਿਸ ਲਈ ਮੈਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰੈਵਾਂ ਵਯੱਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ। 'ਕੂਕਿਆਂ ਬਾਰੇ'' ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦਿਲੀ ਨੇ ਖ਼ਰਚ ਦੇਣਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ, ਹੋਰ ਮੇਰੇ ਮਿਤਰਾਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਡਾਕਟਰ ਮੋਹਨਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ. ਏ. ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਦਾ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਮੇਰੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਇੱਥ ਹੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਗੋਪਾਲਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ. ਏ. ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦ੍ਰ ਸਤਿਆਰਥੀ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਮੈਂ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ, ਕਾਵਿ ਪਾਰਖੂ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਪਤ੍ਰ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸ੍ਰੀ 'ਕਰਤਾਰ' ਜੀ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਸਹੀ ਕਾਰ ਦੀ ਦਸ ਪਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਵਿਧਾਤਾਸਿੰਘ ਜੀ 'ਤੀਰ' ਤੇ 'ਗਜਰਾਜ' ਮੇਰੇ ਚਿਰੋਕੇ ਹੀ ਸਨੇਹੀ ਹਨ। ਸਰਦਾਰ ਅਵਤਾਰਸਿੰਘ ਜੀ ਆਜ਼ਾਦ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਮਰਦ ਅਗੰਮੜਾ' ਤੇ ਹੁਣ 'ਵਿਸ਼ਵ ਨੂਰ' ਲਿਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਮਹਾਂਕਾਵ ਦਾ ਮੀਲ ਪਥਰ ਗਡਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਦਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਨ, ਦਾ ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਤਗਯ ਹਾਂ ਤੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ। ਸੂਬਾ ਪ੍ਰੀਤਮਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਰਾਜਾਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਦਾ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰਿਣੀ ਤੇ ਕਰਜ਼ਾਈ ਹਾਂ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਇਹ ਕੰਮ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ।

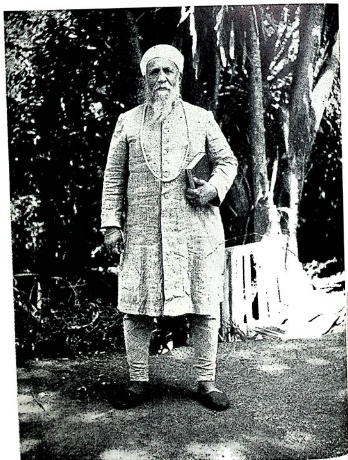
ਪਟਿਆਲਾ
ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ
੨੦੧੦

ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ

ਯੋਗੀਰਾਜ ਸੰਤ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਤਤਕਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਲਿਮ

ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਬਾਰੇ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂਆਂ, ਪੁਰਾਤਨ ਸਿਖ-ਸਿੰਘਾਂ ਅਤੇ ਵਤਨ ਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੇ ਆਦਰਸ਼-ਚਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੋਤ ਤੋਂ ਨਿਛਾਵਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਤੰਗਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਰੀਕਾਰਡ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ : (੧) ਕੂਕਾ (੨) ਨਵਾਂ ਪੰਥ ਅਤੇ (੩) ਸੰਤ ਖ਼ਾਲਸਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਕੂਕਾ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਹੈ। "ਕੂਕ" ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪੁਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮਾਜ ਨੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਵਾਸਤੇ ਅਜੇਹੇ ਸਮੇਂ ਕੂਕਣਾ ਅਰੰਭਿਆ, ਜਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਆਮ ਲੋਕ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੂਕਾਂ ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਉਚੇ ਸੁਰ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਗੌਣ ਕਰਕੇ ਵੀ ਕੂਕੇ ਆਖਦੇ ਸਨ। ਸਿਆਸਤ-ਦਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ "ਕੂਕਾ" ਇਸ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਨਾਉਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੀ ਉਹ, ਇਸ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ "ਕੂਕਾ ਮੂਵਮੈਂਟ" ਦੇ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਦੇ ਆਏ ਹਨ : ਸਿਖ ਰਾਜ ਦੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਸਿਖ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਮੁੱਢਲੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਇਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਦ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਅਸੂਲਾਂ ਉਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਓਪਰੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਨਵਾਂ ਪੰਥ" (New Sect) ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰ ਦਿਤਾ। (੩) "ਸੰਤ ਖ਼ਾਲਸਾ" ਨਾਮ 'ਮਲੇਛ ਖ਼ਾਲਸਾ' ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਕਰਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਜਦ ਸਿਖ ਫ਼ੌਜਾਂ ਦਾ ਚਲਨ ਵਿਗੜ ਗਿਆ ਤੇ ਚੋਰੀ ਯਾਰੀ, ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ, ਵੇਸ਼ਵਾ ਗਮਨ, ਵਲ ਛਲ, ਕਪਟ ਅਤੇ ਵਿਸਾਹ ਘਾਤ ਆਦਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਵਧ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਮਲੇਛ ਖ਼ਾਲਸਾ"

ਪੈ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਕੇ ਸਦਾਚਾਰੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਰੂਪ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ "ਸੰਤ ਖ਼ਾਲਸਾ" ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਚੌਥਾ ਨਾਉਂ ਜੋ ਇਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਸਲ ਰੂਪ ਅਰ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬਲ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ "ਨਾਮਧਾਰੀ" ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਹਾਨਾ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ੧੩ ਅਪਰੈਲ ੧੯੫੭ ਈ: ਦੇ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਟੱਕਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਇ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ੧੨ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਜਾਰੀ ਰਹੀ।* ਇਸ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਲਹਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਨੇਤਾ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਇਕ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ (Parallel Govt.) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਅਤੇ ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਉਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅਗੁਵਾਈ ਹੇਠ ਸੰਨ ੧੯੨੦ ਵਿਚ ਅਪਣਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਦਰਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦਾ ਦਿਮਾਗ਼ ਚਕਰਾ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਰਚਿਤ ਮਹਾਂਕਾਵ 'ਮਾਲਵਿੰਦਰ' ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ— ਜਿਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਗੌਰਵ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਹਾਂਕਾਵ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਯਤਨ ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ. ਏ. ਵਲੋਂ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਅੱਤ ਆਵੱਸ਼ਕ ਹੈ।

"ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ" (ਹਿੱਸਾ ਪਹਿਲਾ) ਦੇ ਕਰਤਾ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰਸਿੰਘ ਐਮ. ਏ. ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਸ: ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠਾ ਦੇ ਘਰਾਣੇ ਨਾਲ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸੰਬੰਧਤ ਚਲੇ ਆਏ ਅਤੇ ਅਜ ਕਲ ਵੀ ਸ: ਸੁਰਜੀਤਸਿੰਘ ਉਪ-ਰਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਡੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਨ। ਸ: ਸੁੰਦਰਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ

* ਸੰਨ ੧੮੬੦ ਤੋਂ ੧੮੭੨ ਈ: ਤਕ

ਮਾਲਵੇਂ ਦੂ

ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦਿੱਲੀ

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ : ਜੁਲਾਈ, ੧੯੫੭
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ, ਦਿੱਲੀ
ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਤਾ : ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ
ਸੀਸ ਗੰਜ, ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ, ਦਿਲੀ
ਪ੍ਰਿੰਟਰ : ਨਵਯੁਗ ਪ੍ਰੈਸ, ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ, ਦਿੱਲੀ
ਮੁਲ : ੬ ਰੁਪਏ

ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਓਨ੍ਹਾਂ, ਆਸ਼ਕ, ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ, ਸਾਦਕਾਂ ਨੂੰ :—
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੀਤਮਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਖਿਦ-ਖਿਦ ਕੇ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰੀਆਂ।

ਓਨ੍ਹਾਂ, ਮਸਤ ਮਲੰਗ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਨੂੰ :—
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਸਿਦਕਦਿਲੀ ਨਾਲ ਸਿਰੜ ਨਿਭਾਇਆ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਣ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ, ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਸੂਮਾਂ ਨੇ, ਮੌਤ ਮਾਸ਼ੂਕਾ ਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ ਪਾ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈ।

ਓਨ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰੀਤ ਪਤੰਗੇ ਕੌਮੀ ਪਰਵਾਨਿਆਂ ਨੂੰ :—
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਮ੍ਹਾ ਤੇ ਭਮੱਕੜਾਂ ਵਾਂਗ ਸੜਦਿਆਂ, ਮੌਤ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾਖਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਓਨ੍ਹਾਂ, ਸਰਫ਼ਰੋਸ਼ ਸੌਦਾਗਰਾਂ ਨੂੰ :—
ਜੋ ਗਊ ਗ਼ਰੀਬ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਰਖਿਆ ਲਈ, ਤੋਪਾਂ ਅਗੇ ਛਾਤੀ ਤਾਣ ਖਲੋਤੇ, ਹਸਦੇ-ਹਸਦੇ ਰੂੰ ਵਾਂਗ ਉਡ ਪੁਡ ਗਏ।

ਓਨ੍ਹਾਂ, ਗਭਰੂ, ਗ਼ੈਰਤਮੰਦ ਦੇਸੋਂ ਕਢੇ ਗਏ ਜਲਾਵਤਨਾਂ ਨੂੰ :—
ਜੋ ਮਾਤ੍ਰੀ ਭੂਮੀ ਦੀ, ਬੇਕਰਾਰ ਯਾਦ ਵਿਚ, ਹੌਕੇ ਭਰਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ, ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ੍ਰ ਸੌਂ ਗਏ, ਪਰ ਗ਼ੈਰਾਂ ਦੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਦੀ ਰੀਝ ਨਾ ਚਾਹੀ।

ਓਨ੍ਹਾਂ, ਭਾਰਤੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਦੀਵਾਨੇ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਸ਼ੈਦਾਈਆਂ ਨੂੰ :—
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੇ-ਗੁਨਾਹੇ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬਚਾ ਕੇ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ, ਆਪਣੇ ਗਲੀਂ, ਹਥੀਂ ਫੰਧੇ ਪਾ ਕੇ ਫ਼ਾਂਸੀ ਦੇ ਤਖਤੇ ਤੇ ਝੂਟੇ ਲਏ।

ਓਨ੍ਹਾਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ, ਕੌਮ ਪੂਜ, ਦੇਸ਼ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ :—
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇ-ਗਰਜ਼ ਕੁਰਬਾਨੀ ਬੇ-ਗ਼ੈਰਤ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਭੂਤਨਾ, ਕਲਮੀ 'ਵਿਥਿਆ' ਦੀਆਂ 'ਲਹਿਰਾਂ' ਵਿਚ ਰੋੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਓਨ੍ਹਾਂ, ਅਮਰ ਕੌਮੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ :—
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ, ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਦਿਨ ਅਵੱਸ਼ ਲਿਖੇ ਜਾਣਗੇ।

ਓਨ੍ਹਾਂ, ਨਾਮਧਾਰੀ, ਕੂਕੇ, ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ :—
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਭਾਰਤ ਛਡ ਜਾਵ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਬਗਾਵਤੀ ਜਹਾਦ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ।

ਸੰਤ ਇੰਦਰਸਿੰਘ 'ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ'

ਕੁਝ-ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ

"ਮਾਲਵੇਂਦ੍" ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡੀ ਘਾਟ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਿਤਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪੁਤ੍ਰ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਾਂਹਵੇ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਾਹਿਬ, ਜਦ ਕਿ ਓਹ ਟੀ. ਬੀ. ਨਾਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਬਟੋਟ ਨਾਮੀ ਸਥਾਨ ਤੇ ਬੀਮਾਰ ਪਏ ਸਨ। ਓਹ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਮੈਂ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਸਾਂ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਲੰਮਾ ਹੋਕਾ ਭਰਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ — "ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਿਕਰ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਅਰੋਗ ਹੋ ਜਾਓਗੇ—"

"ਓ, ਬਈ ਮੈਨੂੰ ਮਰਨ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤੇ ਮਾਮੂਲੀ ਗਲ ਹੈ। ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਹੀ ਨਹੀਂ।"

"ਫਿਰ, ਮਹਾਰਾਜ ਸੋਚਵਾਨ ਕਿਉਂ ਹਨ ?"

"ਸੋਚ ! ਸੋਚ ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ ਆਦਰਸ਼ ਸੀ, ਜੋ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਓਹ ਬਹੁਤ ਵਡੀ ਸਧਰ ਮੈਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਤਾਂ ਓਹ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ?"

"ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਕਦੀ ਵੀ ਇਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇਗੀ ਲਗਦੀ ਵਾਹੇ, ਧਨ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਤਨੋਂ, ਮਨੋਂ, ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਣ ਲਾਵਾਂਗਾ। ਪਰ ਆਪ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ, ਡਾਕਟਰ ਆਖਦਾ ਸੀ ਆਪ ਵੱਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ ?"

"ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ,ਪਿਤਾ ਗੁਰੁਦੇਵ,ਮੈਨੂੰ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਆਗਿਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਜਾਂਵਾਂਗਾ, ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੈ। ਫ਼ਿਕਰ ਕਿਸ ਗਲ ਦਾ ਕਰਨਾ ਹੋਇਆ। ਹਾਂ ਇਕ ਗਲ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਓਹ ਤੂੰ ਮੁਕਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਜਾਂਵਾਂਗਾ।"

"ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਗਿਆ ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ?"

"ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਡੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬੜੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਤੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਭਾਵੇਂ ਅਜ ਨਹੀਂ

ਵਿਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਅਤੇ "ਚੀਫ਼ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ" ਦੇ ਇਕ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਦੇ ਵਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਨ ੧੮੫੭ ਈ: ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਪਹਿਲੀ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਮੈਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਜਾਗੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਯੂ. ਪੀ. ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਬਾਗੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਬਤ ਸ਼ੁਦਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ੫੭ ਦੀ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਵਿਚ ਡਟ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। "ਚੀਫ਼ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ" ਉਸ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦਾ ਜਾਂ-ਨਸ਼ੀਨ ਸੀ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੇ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਵਿਚੋਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਉਸ ਅਸਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਵਿਦ੍ਰੋਹਕ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਢੂੰਕਿ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਸਿਖਾਂ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੇ ਮੁਗ਼ਲ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਰਖ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇਹੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ਕਲੋਂ ਤਾਂ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਵਿਚੋਂ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਗੋਰੇਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਅਸਲ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸਿਧ ਕਰਦੀ। ਅਜੇਹੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਰੁਕਨ-ਆਲ੍ਹਾ ਸਨ ਸ: ਸੁੰਦਰਸਿੰਘ ਜੀ ਮਜੀਠਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੀਫ਼ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਦਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਖਾਂ ਦੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਅੰਦਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੋਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਕ ਪੱਕੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ। ਅਜਿਹੇ ਮਜੀਠਾ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਥੀਂ ਉਸ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮੁਇਮਾ ਅਤੇ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਜ਼ਿਹਨੀ-ਇਨਕਲਾਬ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੂਲਕ ਸਿਧਾਤਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜਨਤਾ ਅਰ ਸਿਖ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਗੁਰੁਇਜ਼ਮ ਦੀ ਧੁਰੋਂ ਚਲੀ ਆਈ ਰਹਿਮਤ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਰਖਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਪਰ – ਜਿਵੇਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੇ ਸ: ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸ: ਸੁਰਜੀਤ

ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਣ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣਾ ਵੀ ਕਾਲ-ਚੱਕਰ ਦੇ ਐਨ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਾ ਹੀ ਸਰ ਸੁੰਦਰਸਿੰਘ ਮਜੀਠਾ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਕਰਨਾ ਕਠਿਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਹਾਂ ਅਸੰਭਵ ਸੀ।

ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ

ਸਾਡਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਘੁੰਡ, ਵਿਧਵਾ ਵਿਆਹ ਆਦਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ੧੧ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਲੜਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਅਗੁਵਾਈ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਵੈਦਕ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਵੀਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਝੁਠਲਾਇਆ ਹੈ –

"ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਸਨ – "ਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਵਿਧਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਦੋਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦੇਣੇ, ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਘਟੋ ਘਟ ਖ਼ਰਚ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ, ਘੁੰਡ ਨਹੀਂ ਕਢਣਾ। ਬਾਲਕੇ ਬਾਲਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾਣੀ। ਸਾਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ। ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵੀ ਭਜਨ ਕਰਨ, ਬਾਣੀ ਸੁਣਨ, ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈਣ, ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ। ਕੁੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪਾਲਣਾ। ਹਰ ਇਕ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ। ਸ਼ਰਾਬ, ਫ਼ੀਮ, ਮਦਰਾ, ਤਮਾਕੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਸ਼ੇ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ।"

ਦਸਮੇਸ਼ ਜੋਤੀ ਜੋਤ

ਅਸੀਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਬਿ: ਨੂੰ ਨਾਦੇੜ (ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਖੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਨਹੀਂ ਸਮਾਏ ਸਗੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਾਜ਼ਸ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਅੱਖੀਂ ਘੱਟਾ ਪਾ ਕੇ ਗੁਪਤ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਡਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਾਹਨਸਿੰਘ

ਜੀ ਜੇਹੇ ਅਦੁੱਤੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇਕ ਤਕੜੀ ਤਹਿਰੀਰੀ ਬਹਿਸ ਹੋਈ। ਦੋ ਪੁਸਤਕ ਵਿਪੱਖੀ ਵਿਦਵਾਨ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ੩ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਲਿਖੇ ਗਏ।* ਸਾਡਾ ਪੁਸਤਕ ਫ਼ਾਈਨਲ (ਅੰਤਮ) ਭਾਵ ਲਾ-ਜਵਾਬ ਸੀ, ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪੰਨਾਂ ੬੫ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਲਿਖ ਕੇ ਸਾਡੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜੇ ਏਥੇ ਕਿਹਾ ਜਾਏ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਹਿਤ ਇਕ ਅਜੇਹਾ ਨੋਟ ਲਿਖ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦਾ ਮਤ ਅਮੁਕ ਅਮੁਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੇ ਸਥਿਰ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ

ਇਹ ਇਕ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਟਕ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਰਵਾਲੇ ਵਿਚ ਮੱਘਰ ਸੁਦੀ ਪੂੰਨਿਆਂ ਸੰਮਤ ੧੮੪੧ ਨੂੰ ਹੋਇਆ। (ਵੇਖੋ "ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਹਿੱਸਾ ੧" ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਇੰਦਰਸਿੰਘ ਜੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਰਚਿਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ ਦਾ ਫੁਟ ਨੋਟ) ਆਪ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ : "ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੋਜ ਲਈ (ਸੰਮਤ) ੧੯੮੮ ਵਿਚ ਕੈਮਲਪੁਰ, ਹਜ਼ਰੋਂ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਵਾਲਾ ਅਤੇ ਛੋਈ ਆਦਿ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆ ਸਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਹਸਤ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ — ਅਵਤਾਰ ਸੰਮਤ ੧੮੪੧ ਬਿ: ਸਰਵਾਲੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਦੂਜੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਕ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਅਤੇ ਸਹੀ ਹੈ।" ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਛੋਈ ਅਤੇ ਸੰਮਤ ੧੮੫੬ ਲਿਖ ਕੇ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦੇ ਖੋਜ ਪੂਰਤ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸਤਰਿਤ ਨੋਟ ਪੜ੍ਹਣ ਤੋਂ ਉਪ੍ਰੰਤ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿੰਡ ਸਰਵਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ

---

* ਗੁਰੂ ਪਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਿੱਸਾ ੧-੨-੩ (ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ)
ਗੁਰੂ ਪਦ ਨਿਰਣਯ ਹਿੱਸਾ ੧ ਅਤੇ ੨ ਵਿਪੱਖ ਵਲੋਂ

ਅਟਕ ਵਿਖੇ ਹੀ ਅਵਤਰੇ ਸਨ। ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਨੋਟ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗ਼ਲਤ ਬਿਆਨੀ ਦੇ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰ ਹਨ।

ਖੋਟਿਆਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾ

ਸਰਕਾਰੀ ਰੀਕਾਰਡ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ—"ਜੁਗ ਪਲਟਾਊ ਸਤਿਗੁਰੂ" ਦੇ ਪੰਨਾ ੬੫ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ – ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ੪–੫ ਸੋ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ — ਪਿੰਡ ਖੋਟੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ — "੨ ਜੂਨ ੧੮੬੩ ਨੂੰ ਪੁੱਜੇ। ੪ ਜੂਨ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ। ੬ ਜੂਨ ਨੂੰ ਏ. ਐਸ. ਪੀ. ਖੋਟੀਂ ਗਿਆ ਅਤੇ ੭ ਜਾਂ ੮ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਨੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੂੰ ਬਾਘੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦੇ ਥਾਣੇ ਸੱਦ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਥਾਣਿਓਂ ਥਾਣੀਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤੋਰ ਦਿਤਾ।"

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੨ ਜੂਨ ੧੮੬੩ ਨੂੰ ਖੋਟੀਂ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ੭ ਜਾਂ ੮ ਜੂਨ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਬੁਲਾਵੇ ਤੇ ਬਾਘੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦੇ ਥਾਣੇ ਪਧਾਰਦੇ ਹਨ; ਜਿਥੋਂ ਆਪਨੂੰ ਥਾਣਿਓਂ ਥਾਣੀਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪੁਚਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੮੭ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ — "ਲੁਦਿਹਾਨੇ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਾਰਜ ਵੀਲੀਅਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ੬ ਜੁਲਾਈ ੧੮੬੩ ਦੀ ਸਕੱਤ੍ਰ ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਮੈਂਟ ਦੇ ਨਾਮ ਭੇਜੀ ਗਈ ਚਿਠੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ੨ ਜੂਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਲੁਧਿਹਾਨੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਹਦੈਤਾਂ ਸੁਣਾ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।"

ਵਿਚਾਰ ਯੋਗ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ੨ ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੋਟੀਂ ਪੁੱਜੇ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ — "ਦੋ ਜੂਨ ੧੮੬੩ ਖੋਟੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚੇ।" (ਪੰਨਾ ੧੬੫) — "੯ ਜਾਂ ੧੦ ਜੂਨ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਬਾਘੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦੇ ਥਾਣੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ — ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ੧੪ ਜੂਨ ਤੱਕ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪੁਚਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।" ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਕਿ ੨ ਜੂਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਲੁਦਿਹਾਨੇ ਬਲਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਹਦੈਤਾਂ ਸੁਣਾ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਇਕ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ

ਕ

ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਰੀਕਾਰਡ ਤੇ ਡੀ. ਸੀ. ਲੁਦਿਹਾਨਾ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਕੱਤ੍ਰ ਦੇ ਨਾਮ ੬-੭-੬੩ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਚਿਠੀ ਵਿਚ ਮਤ ਭੇਦ ਪਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ

ਸੰਨ ੧੮੬੭ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋੱਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ਗਈ, ਪਰ ਲਾਟ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੋੱਲੇ ਉਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣਗੇ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਦੇ ਇਸ ਐਲਾਨ ਉਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਖੋਜੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ — ਸੰਨ ੧੮੬੬ ਈ: ਦਾ ਹੋੱਲਾ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੋੜ ਕੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ੧੮੬੭ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਤੋੜ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਆਗਿਆ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਦ ਮੈਂ "ਜੁਗ ਪਲਟਾਊ ਸਤਿਗੁਰੂ" ਵਿਖੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੋਣ ਅਨੁਸਾਰ "ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੋੱਲਾ" ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਸੀ । ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ "ਜੁਗ ਪਲਟਾਊ ਸਤਿਗੁਰੂ" (ਪੰਨਾ ੯੦) ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖ "ਗੁਰ ਅਵਤਾਰ" ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਹਨ। ਜੁਗ ਪਲਟਾਊ ਦਾ ਸਾਰ-ਅੰਸ਼ ਉਤੇ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਅਤਿਅੰਤ ਪੁਸ਼ਟੀਕਾਰਕ ਹਨ । ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

"ਭਾਵੇਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਪ ਨੂੰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰ ਚੁਕੀ ਸੀ, ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸੰਮਤ ੧੯੨੩ ਬਿ: ਨੂੰ ਫਗਣ ਮਹੀਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇ ਤਿਆਰੇ ਕੀਤੇ।" (ਸਤਿਜੁਗ ਦਾ ਬਸੰਤ ਅੰਕ ੨੨ ਮਾਘ ਸੰ: ੧੯੯੮ ਪੰਨਾ ਪ੧ ਕਾਲਮ ੧) ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਪਲੀਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ — "ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋੱਲੇ ਮਹੱਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਵਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਾਟ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੇ ਦਿਤੀ।" (ਪੰਨਾ ੧੯੫)

ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ

ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰਸਿੰਘ 'ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ'(ਪੰਨਾ ੧੨) ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ, ਨਾਮ ਜਪਣ, ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ, ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠਕੇ ਸ਼ਬਦ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਣ ਸੁਣਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਲੋਪ ਹੋਈ ਸਿਖ ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ।"

ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਛਕਾਇਆ ਗਿਆ। ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰਸਿੰਘ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਕਥਨ ਨੂੰ ਝੁਠਿਆ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ 'ਸਾਡੀ ਦਸ਼ਾ' ਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਦਾ ਸੇਹਰਾ 'ਪੰਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ' ਦੇ ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

"ਖਾਲਸਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਹੀ ਬਖ਼ਸ਼ੇ। ਸੰਨ ੧੯੦੫ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।"

ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸਿਖ ਰੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਸਗੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੌਲਿਕ ਮਰਜਾਦਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਸਜਾਇਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅਧਿਕਾਰ ਬਖ਼ਸ਼ੇ ਸਨ।

ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਤੇ'ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ' ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜਗ੍ਹਾ ਟਕਰੌਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ' ਨੂੰ ਡੂੰਘੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਚਾਈਆਂ ਵਿਚ ਭਿੱਜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਸਗੋਂ ਓਪਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਦੇਵੀ ਖੰਡਨ

ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ (ਪੰਨਾ ੫੩) ਤੇ ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਕਿ—

"ਨੈਣਾਂ ਦੇਵੀ ਦੇ ਪਰਬਤ ਉਤੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਯੱਗ ਹਵਨ ਲੋਕਾਂ

ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਾਖੰਡ ਤੇ ਵਹਿਮ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸੀ । ਤਲਵਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ !"

ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਝੁਠਲਾਣਾ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਨੇ ਅਸਲੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਜਿਸ ਹਵਨ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਧਾਰਮਕ ਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਗਿ: ਨਾਹਰਸਿੰਘ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਖੰਡ ਤੇ ਵਹਿਮ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ।

ਅਸਲੀਅਤ ਤੇ ਪਰਦਾ

(ਪੰਨਾ ੭੪–੭੫) ਸੰਨ ੧੮੫੭ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਉਸ ਕਰਤੂਤ ਉਤੇ ਬੜੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨਾਲ ਪਰਦਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯੋਧਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਮੈਤ ਅਤੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦਾ ਅਮਲੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਧ੍ਰੋਹ ਕਮਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬਦਲੇ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਜਾਗੀਰਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ । ਇਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਉਸ ਐਡਰੈਸ (ਮਾਣ-ਪੱਤਰ) ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸਿੰਘ-ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ"ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਲਾਹੌਰ" ਦੇ ਚੀਫ਼ ਸਕੱਤ੍ਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੰਨ ੧੮੮੮ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਵਾਇਸਰਾਏ ਹਿੰਦ ਲਾਰਡ ਡਫ਼ਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਾਹੌਰੋਂ ਵਿਦੈਗੀ ਸਮੇਂ ਅਰਪਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖਸਿੰਘ ਜੀ ਸਕੱਤ੍ਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ, ਸਿੰਧ, ਬਲੋਚਸਤਾਨ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਮੂੰਹ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਦੇ ਦਸਖ਼ਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ।

"ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਸਿਖ ਰਈਸਾਂ ਨੂੰ ਕਿਥੋਂ ਲੱਭੀਏ ਜੋ ੧੮੫੦ ਈ: ਵਿਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਤਾਜ ਵਿਖੇ ਹੀਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਹਨ ਉਹ ਨੌ-ਜੁਆਨ ਸਿੱਖ ਜੋ ੧੮੫੭ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨਵੀਂ ਲਾਭਾਂ ਖਾਤਰ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕ ਦਮ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ... ... ਸਿਖ ਬੜੀਆਂ ਕਠਿਨ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਲੰਘੇ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ ਨੇ ੧੮੫੭ ਈ.ਦੀ ਦੁਖਦਾਇਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘੜੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਦਲੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਰੇਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ (ਬਰਤਾਨਵੀ) ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ ... ...

(ਐਡਰੈਸ ਦੀ ਅਸਲ ਕਾਪੀ ਪੰਨਾ ੨੩-੨੪)

ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਭਲਾ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਉਹ ਸਿਖ ਰਈਸ ਕੌਣ ਸਨ !

ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ

(ਪੰਨਾ ੧੫੧–੫੨) ਅਰਧ-ਕੁੰਭੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਹਰਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਕਥਾ ਤੇ ਮਾਈ ਸਾਹਿਬਕੌਰ ਦੇ ਅਕ੍ਰਸ਼ਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਛੱਡ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ ਦੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਪਰ ਘਿਰਣਾਂ ਦੇ ਭਾਵ ਇਸਥਿਤ ਰਹਿਣ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

"ਇਕ ਦਿਨ ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ — "ਨਿਰਮਲੇ ਪਾਪੀ ਹੈਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਲੋਂ ਹਟਾਇਕੇ ਵੇਦ ਬੰਨੀਂ ਲਾਏ ਹੈਂ। ਆਪ ਕੋ ਪਰਮੇਸਰ ਸਦਾਉਂਦੇ ਹੈਂ।" ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਡਾਂਗੋ ਸੋਟੀ ਵੀ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਨਿਰਮਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਭੁਗਤ ਸਵਾਰੀ।"

ਨਾਮਧਾਰੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਅੰਦੋਲਨ

ਮੈਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਗਿਆਨੀ ਨਾਹਰਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਓਪਰੀ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

"ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ ਦੇ ਖ਼ੂਨੀ ਵਾਕੇ ਪਿਛੋਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਾਕਮਾਂ ਵਲੋਂ ਮਾਰਸ਼ਲ-ਲਾ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਹਿਲਾ ਜਲਸਾ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਗੜ੍ਹ ਪਿੰਡ ਮੁਠੱਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਾਲੰਧਰ ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਕਿਚਲੂ, ਡਾਕਟਰ ਸਤਪਾਲ, ਮੌਲਾਨਾ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਕਸੂਰੀ, ਮੌਲਵੀ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਲੁਧਿਹਾਣੇ ਵਾਲੇ ਆਦਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿਰਲੱਥ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਜਲਸਾ ਬਹੁਤ ਕਾਮਯਾਬ ਸੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਰ ਰਹੀ

ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਮੁੜ ਜਾਨ ਆ ਪਈ ਸੀ। (ਪੰਨਾ ੩-੪)

ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਗ਼ਲਤ ਸੂਚਨਾ ਕਿਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਜਲਸੇ ਦਾ ਆਪ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀਵਾਨ ਸੀ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ੫-੬-੭ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੯੭੭ ਮੁਤਾਬਕ ੧੭-੧੮-੧੯ ਜਨਵਰੀ ੧੯੨੧ ਈ: ਨੂੰ ਮੁਠੱਡੇ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪ੍ਰੇਰਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਜਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪਾਲੇਟਿਕਸ ਵਿਚ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਏਸ ਭਾਰੀ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਜਾਂ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਐਡਰੈਸ ਦਾ ਰੀਕਾਰਡ ਅਜੇ ਤਕ ਲੇਖਕ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਡਾ: ਸਤਪਾਲ, ਕਿਚਲੂ ਅਤੇ ਮੌਲਾਨਾਂ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ ਕਸੂਰੀ ਨਹੀਂ ਆਏ ਸਨ। ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਫ਼ਹਿਰਿਸਤ ਤਾਂ ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ਵਿਅੱਕਤੀਆਂ ਇਹ ਸਨ – ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ ਜੀ, ਚੌਧਰੀ ਰਾਮਭਜ ਦੱਤ, ਮੌਲਾਨਾ ਸਈਅਦ ਹਬੀਬ ਐਡੀਟਰ ਸਿਆਸਤ ਲਾਹੌਰ, ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਜੀ ਅਰਸ਼ੀ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ, ਚੋਧਰੀ ਗ਼ੁਲਾਮ ਹੈਦਰ ਐਡੀਟਰ ਸਿਆਸਤ ਲਾਹੌਰ, ਲਾਲਾ ਕਿਦਾਰ ਨਾਥ ਸਹਿਗਲ, ਸ਼ਹੀਦੇ-ਆਜ਼ਮ ਸਰਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ: ਕਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਹਿਤਾ ਅਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਜੀ ਲਾਹੌਰ, ਸ੍ਰੀ ਸਰਦਾਰਸਿੰਘ ਜੀ ਐਡੀਟਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਲਾਹੌਰ, ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਇੰਦਰਸਿੰਘ ਜੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਪੰਡਿਤ ਬਸੰਤਸਿੰਘ ਜੀ ਪਧਾਣਾ, ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਪੰਡਿਤ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਅਣਖਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਆਲਿਮ ਜੋ ਉਦੋਂ ਸਤਿਜੁਗ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਐਡੀਟਰ ਤੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੂਬਾ ਸਹੀਆਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਮੁਖ-ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਇਜਲਾਸ ਸਿਆਹੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਹਾਨਾ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ – ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ-ਪਦ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੈਨੂੰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਾਲੇਟਿਕਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਵੀ ਆਪਣਾ ਉਦਾਹਰਣ ਆਪ ਸੀ। ਨਾਮਿਲਵਰਤਨ ਦੀ ਲਹਿਰ ਜੋਬਨ ਤੇ ਸੀ। ਬੜੇ ਬੜੇ ਲੀਡਰ ਜਿਸ

ਚ

ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅਗੋਂ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਚੌਕੀ ਉਠਾਣ ਦਾ ਮਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਕਰਨ ਲਈ ਜਥੇ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਹੇਠ ਇਕ ਤਕੜਾ ਗਰੁੱਪ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਸੈਕਟਰੀ ਸੰਤ ਇੰਦਰਸਿੰਘ ਜੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਸਨ। ਚੌਥਾ ਦੀਵਾਨ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਬੜੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਚੌਕੀ ਉਠਾ ਲਈ ਗਈ ਸੀ।

ਲਾਹੌਰ ਸੈਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ

ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸੈਸ਼ਨ ਲਾਹੌਰ ੧੯੨੯ ਬਾਬਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ—

"ਇਸ ਸਮੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੇਸੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਲਗਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕੋਈ ਸਿਖ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਬਾਬਾ ਖੜਕਸਿੰਘ, ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਸਿਖ ਆਗੂ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਪਤਿਤ, ਕਾਫ਼ਰ ਤੇ ਬੇ-ਦੀਨ ਹੋਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਯਾ ਫ਼ਤਵੇ ਦੇ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਪਰ ਦੇਸ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਗੱਜ ਵੱਜ ਕੇ ਪੂਰਾ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਐਸਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਕੂਮਤ ਤੇ ਜਨਤਾ ਦੋਨੋਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਜਦ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦਾ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲਣ ਲਗਾ, ਤਾਂ ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ ਵਿਚ ਇਕ ਦਮ ਹੀ ਇਕ ਸੌ ਸ਼ੁਧ ਸਫ਼ੈਦ ਖੱਦਰ ਦੇ ਬਸਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਘੋੜ ਚੜ੍ਹੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਲੂਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਆ ਹਾਜ਼ਰ ਖਲੋਤੇ। ਇਹ ਇਸ ਜਮਾਤ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੀ ਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਾਮਾਤ ਦਾ ਇਕ ਅਦੁਤੀ ਨਮੂਨਾ ਸੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਏਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਲਗਾ ਕੇ ਮੁਫ਼ਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕਾਏ। ਪੂਰਨ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮਤੇ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ਤੇ ਹਮੈਤ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਬਦੇਸ਼ੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿਚੋਂ ਕਢਣ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਣ ਦੇ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਣ ਦਿਤੇ।"

ਮੈਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖਣ ਬਾਰੇ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਸਾਂ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਸੇਹਰਾ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਿਰ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਵਾਰ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੈਦਲ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀ ਅੰਨ ਪੂਰਨਾ ਮਾਤਾ ਜੀਵਨਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਹ ਤਰੁੱਟੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੇਵਾ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਕਰੈਡਿਟ ਪੁਜਦਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ ਜੀ

ਕਾਂਗਰਸ ਸੈਸ਼ਨ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਮਾਤ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਡਿਕਟੇਟਰ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਪਿਕਟਿੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਹੋ ਗਏ। ੬ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ (ਪੰਜਾਬ) ਦੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲਗ ਪਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾ ਬੰਦ ਸਨ, ਆਪ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਪੰਡਤ ਮਨਸ਼ਾਸਿੰਘ ਜੀ ਕੌਮੀ ਡਿਕਟੇਟਰ ਬਣ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਹੋਏ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ। ਨਾ ਕੋਈ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲਦਾ ਨਾ ਜਲਸਾ ਹੁੰਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਸੂਬਾ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਬ੍ਰੈਡਲਾ ਹਾਲ ਖ਼ਾਲੀ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਸਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰੈਡਲਾ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਡੇਰਾ ਲਾ ਕੇ ਸੂਬਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਪੁਜੇ ਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ।

ਕੂਕਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦਲ

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਚੰਦ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਪੁੱਜਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰੈਡਲਾ ਹਾਲ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜਲਸਿਆਂ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਰੁਕੀ ਹੋਈ ਗੱਡੀ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ "ਸੈਂਟਰਲ ਕੂਕਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦਲ" ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸੰਸਥਾ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਜਦ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪਰਮ ਪੂਜਨੀਯ ਮਾਤਾ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਫ਼ਤਹ ਕੌਰ ਜੀ ਵੀ ਲਾਹੌਰ ਆ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਾਰਦਿਕ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿਤਾ। ਮੋਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਇਕ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਵਿਚ ੩੦-੪੦ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਪੂਜ ਮਾਤਾਵਾਂ ਸਟੇਜ ਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਤ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਮਾਤਰਮ ਦੇ ਨਾਹਰਿਆਂ ਨਾਲ ਅਕਾਸ਼ ਗੂੰਜ ਉਠਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜਲਾਵਤਨੀ ਪਿਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰੀਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਕਰੜੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਸਹਾਰਨ ਦੀਆਂ ਲੂੰ ਕੰਡੇ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਕਰੁਣਾ ਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਪੂਜਯ ਮਾਵਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸ਼ੁਧ ਖੱਦਰ ਪਹਿਨਿਆਂ ਹੈ ਅਤੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਤੰਦ ਨੂੰ ਅੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ ਤਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਜੀਵਨ ਕੌਰ ਦੀ ਜੈ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਲਾਏ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਜਲਸੇ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮ ਸਹਾਰ ਨਾ ਸਕੇ, ਉਹ ਬੋਖਲਾ ਉਠੇ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਲਾਹੌਰੀ ਸਿੰਘਾਸਨ ਡੋਲ ਉਠਿਆ।

ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬ੍ਰੈਡਲਾ ਹਾਲ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਕੇ ਬੋਰਸਟਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਪੁਚਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਵਿਰੁਧ ੧੨੪ ਅਲਫ਼ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਸਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੁਕਣ ਤੇ ਆਇਆ ਤਾਂ "ਗਾਂਧੀ ਇਰਵਨ ਪੈਕਟ" ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਵਿਚ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਕੈਦੀ ਛਡ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਜਾਣ।" ਮੇਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵੀ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ

ਗਿਆ ਤੇ ਓਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਪੁਜ ਗਏ।

ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਮਾਤ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ੧੯੩੭ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਜਣਾਂ ਨੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਅਣਖਾਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਤੇਵਾਲ, ਸੰਤ ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਜੀ ਫਤੂਹੀ ਚੱਕ, ਸੰਤ ਮੁਨਸ਼ਾਸਿੰਘ ਜੀ ਬਪਨਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ, ਪੰਡਤ ਮਨਸ਼ਾਸਿੰਘ ਜੀ ਕੌਮੀ, ਸੰਤ ਦੀਵਾਨਸਿੰਘ ਜੀ ਦੜੱਪ, ਸੰਤ ਚਰਨਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿੱਲ (ਬਾਰ) ਅਤੇ ਸੰਤ ਭਰੋਸਾਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿਆਨੀ ਮਾਨਾਂਵਾਲਾ ਬਾਰ ਆਦਿਕ ਦੇ ਨਾਉਂ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹਨ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਲੇਖਕ

ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਅਨਿਆਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਦੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਉਠਾ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗਿਣੇ ਮਿਥੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਕੋਈ ਘਟ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲਸਿੰਘ ਜੀ (ਪਰਲੋਕ ਵਾਸੀ) ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਸਮੇਤ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿਰੁਧ ਨਾਮਿਲਵਰਤਨ ਦੀ ਲਹਿਰ ਜੋਬਨ ਤੇ ਸੀ। ਲੇਖਕ ਵੀ ਉਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਅਰਸ਼ੀ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਸਤਿਜੁਗ ਉਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਲਾਹੌਰੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਲੋਕਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਨਿਰੰਕਾਰਸਿੰਘ ਜੀ "ਚੇਤਨ" ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਦੂਜੇ ਐਡੀਟਰ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲਸਿੰਘ ਜੀ ਬਣੇ। ਤੀਜਾ ਸੰਪਾਦਕ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲਸਿੰਘ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਇਤਿਹਾਸ-ਲੇਖਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ

ਅਤੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਸ ਤੇ ਪਲੇਟਫ਼ਾਰਮ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਾਸੀ ਗਿਆਨੀ ਕਾਲਾਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੈਂਤਾਂ ਵਿਚ "ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼" ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਕੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਖੋਜ, ਲਿਖਣ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਦਲੇਰੀ ਗ਼ਜ਼ਬ ਦੀ ਸੀ। ਆਪ ਬੜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਆਲਮ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਗਜ਼ਟ ਲੁਧਿਹਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਸਾਲਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਕੋਲੋਂ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੇ ਸਮਾਚਾਰ ਨੋਟ ਕੀਤੇ। ਵਲੈਤ ਵਿਚੋਂ "ਕੂਕਾ ਆਊਟ ਬ੍ਰੇਕ" ਜੋ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਬੜੇ ਜਤਨਾਂ ਨਾਲ ਮੰਗਵਾਇਆ। ਗੱਲ ਕੀ, ਜੋ ਮਸਾਲਾ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਮੁਖ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸਿਲਸਿਲਾ – "ਹੱਡ-ਬੀਤੀ" ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਲੂੰ ਕੰਡੇ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੋਖੇ ਅਤੇ ਹਿਰਦੇ-ਵੇਧਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਲਮ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਹਲੂਣੇ ਗਏ। ਪੇਂਡੂ ਲੋਕ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਹੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਸ਼ਹਿਰੀ ਤਬਕਾ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਦਨਾਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪਿੱਠੂ ਸਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਅਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੀਕ ਸਮੇਂ ਤਕ ਪਰਦਾ ਪੌਂਦਿਆਂ ਕੂਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਫ਼ਿਰਕੂ ਉਪੱਦਰ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਕੇ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰ ਛਡਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਿਸਟ ਨੀਤੀ ਦਾ ਘੁੰਡ ਚੁਕ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਵੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਅੱਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਝੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਸਿਖ ਰਾਜਿਆਂ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਗ਼ਦਾਰੀ ਦਾ ਨੰਗਾ ਤੇ ਘਿਰਣਤ ਨਾਚ ਵੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸੌਹੇਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਕੱਲਰ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਉਡੌਣ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਤੋਪਾਂ ਬੀੜੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਿਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਭੇਜੀਆਂ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਗਏ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਧੁੰਮ ਪੈ ਗਈ ਅਤੇ

ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਸਜਨਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਤੇ ਵਧਾਈ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਸੱਜਣ ਨੇ ਹਮਦਰਦੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ – "ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਤੇਂ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਉਠੀਆਂ ਹਨ।" ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ – "ਉਠੀਆਂ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦ ਤਕ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਬੰਦੇ ਬਦੇਸੀ ਰਾਜ ਦੇ ਗ਼ੁਲਾਮ ਹਨ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ।" ਮਿਤ੍ਰ ਨੇ ਕਿਹਾ – "ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਆਹਲਾ ਸਿਖ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਅਜਿਹੇ ਲੇਖ ਲਿਖਣੋਂ ਬਾਜ਼ ਨਾ ਆਏ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਜੇਲ੍ਹ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।"

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅਣਖੀਲੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ – "ਜਾਹ ਵੀਰ! ਕਹਿ ਦੇ ਉਸ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ – ਅਭੀ ਤੋ —

"ਇਬਤਦਾਏ ਇਸ਼ਕ ਹੈ, ਰੋਤਾ ਹੈ ਕਿਆ
ਆਗੇ ਆਗੇ ਦੇਖੀਏ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਿਆ।"

ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਤਾਂ ਗਲ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੂਕਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਫਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਝੂਟੇ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਬੈਠਾ ਹਾਂ।"

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਇਸਦੇ ਵਾਸਤੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖ ਕੇ ਛਪਵਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਇੱਛਾ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਦਸਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਆਪ ਨੇ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ "ਕੂਕਾ ਆਊਟ ਬ੍ਰੇਕ" ਲੰਦਨ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਇਆ ਸੀ। ੧੯੨੧ ਈ: ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਸਤਿਜੁਗ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਬਸੰਤ ਅੰਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਕੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਮੈਟਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਟਾਈਪ ਕਰਵਾ ਕੇ ਦੇਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਲੇਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਇਸ ਬਸੰਤ ਅੰਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨੇਤਾ ਸ: ਸਰਦੂਲਸਿੰਘ ਕਵੀਸ਼ਰ, ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਡਾ: ਸਤਜਪਾਲ ਜੀ, ਮੌਲਾਨਾ ਜ਼ਫ਼ਰ ਅਲੀ ਐਡੀਟਰ 'ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ', ਚੌਧਰੀ ਗੁਲਾਮ ਹੈਦਰ ਐਡੀਟਰ 'ਸਦਾਕਤ' ਅਤੇ ਮੌਲਾਨਾ ਸਈਅਦ ਹਬੀਬ ਐਡੀਟਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 'ਸਿਆਸਤ', ਪ੍ਰਸਿਧ ਹਿੰਦੂ ਆਗੂ ਡਾ: ਗੋਕਲ ਚੰਦ ਨਾਰੰਗ ਆਦਿ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ ਸੰਬੰਧੀ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਇਕ ਪਰਵਾਹ

ਚਲ ਪਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ੋਕ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਧੂਰਾ ਛਡ ਕੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰ ਗਏ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਸ਼ਯਕ ਲੇਖਾਂ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਸੰਬੰਧੀ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਇੰਦਰਸਿੰਘ ਜੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਦਾ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਬਹੁਤ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੋਜ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਮਿਹਨਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਪ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਾਨਕਾਰੀ, ਵਿਦਵਤਾ ਅਤੇ ਲਿਖਣ-ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਨਾ ਕੇਵਲ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੀ ਸਰਾਹਨਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਗੈਰ-ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਕਾਇਲ ਹਨ। ਆਪ ਇਕ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਕਹਾਣੀ-ਕਾਰ ਤੇ ਨਾਟਕ-ਲੇਖਕ ਵੀ ਹਨ। ਆਪ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ "ਸ਼ਾਹੀ ਕੈਦੀ" "ਬੀਤ ਰਾਗ", "ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਹਿਸਾ ਪਹਿਲਾ" "ਅੜਬੰਗੀ" ਆਦਿ ਬੇ-ਮਿਸਾਲ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਆਪ ਤਹਿਰੀਰ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਤਕਰੀਰ ਦੇ ਵੀ ਧਨੀ ਹਨ। ਆਪ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਗਏ ਉਹ ਲੇਖ ਜੋ ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਬਸੰਤ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਅਣਮੋਲ ਪੂੰਜੀ ਹਨ। ੧੦ ਮਾਘ ੧੯੯੨ ਬਿ: ਦੇ ਬਸੰਤ ਅੰਕ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ "ਅਪੂਰਵ ਬਲੀਦਾਨ" ਲੇਖ ਆਪਣਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੇਖ ੨੦×੨੬ ਅਠਵੇਂ ਦੇ ੨੯ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਛਪਿਆ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਮਨ ਰਬਾਬ ਦੀਆਂ ਤਰਬਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆ ਇਕ ਅਦਭੁਤ ਖੇੜਾ ਤੇ ਸਰੂਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਨੇ ਜਿਥੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਓਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਵੀ ਗੁੱਡੀਆਂ ਡਵਾ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਭਲਾ ਅਜਿਹੇ ਲੇਖ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਹਾਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਇਕ ਇਕ ਪਦ ਵਿਚੋਂ ਉਸਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਬਗਾਵਤ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਉਹ 'ਅਪੂਰਵ ਬਲੀਦਾਨ' ਵੇਖ ਕੇ ਤਿਲਮਲਾ ਉਠਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਇਸ ਅੰਕ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕਲੇਜਾ ਠੰਢਾ ਕੀਤਾ।

ਸੰਮਤ ੧੯੯੬ ਬਿ: ਦੇ ਬਸੰਤ ਅੰਕ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਲੇਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਪੂਰੇ ੯੪ ਪੰਨੇ ਮੱਲੇ ਸਨ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨੁਸਖ਼ਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਜੇ ੨੦×੨੬=੧੬ ਦ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ੧੬੪ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਤਵਾਰੀਖ਼ ਤਿਆਰ

ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੇਖ ਕਾਫ਼ੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ, ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਖੋਜੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਮਸਾਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਰਥਾਤ 'ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਹਿਸਾ ਪਹਿਲਾ' ਵੀ ਆਪ ਦੀ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਰਚਨਾ ਹੈ।

'ਜੁਗ ਪਲਟਾਊ ਸਤਿਗੁਰੂ' ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਜਾਂ ਕਹਿਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਾ ਕੇਵਲ ਦੇਖ ਰੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਜਿੰਨਾਂ ਗਿਆਨ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਨੂੰ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ "ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ" ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਪੱਤਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਧਿਆਨਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਛੰਦਾ ਬੰਦੀ "ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ" ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਪੰਥ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਿਣੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਧਿਆਨਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਸਤਕ ਛਪ ਚੁਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਛਪਵਾਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਬਗਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਬੈਂਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਪੁਸਤਕ "ਸੰਤ ਖਾਲਸਾ" ਇਕ ਅਨੋਖੀ ਸੁਗਾਤ ਸੀ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਛਪਣ ਤੋਂ ਥੋੜਦੇ ਪਿਛੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਜਨਤਾ ਉਸਤੋਂ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਮੜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਔਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। 'ਸੰਤ ਖਾਲਸਾ' ਸ੍ਰੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦੇ ਲੇਖ 'ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ' ਦਾ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਬੈਂਤਾਂ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਗਿਅਨੀ ਕਾਲਾਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦਾ ਪਿਛੇ ਜ਼ਿਕਰ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਓਸ ਸਮੇਂ ਭਾਵੇਂ ਸੰਪੂਰਨ ਚਾਨਣਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਧਾਰਮਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਾਕਫ਼ੀ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦਾ "ਪ੍ਰਲਾਅ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦਾਣਾ ਰੋਹਣ" ਦੇ ਨਿਆਇ ਨਾਲ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ-ਲੇਖਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਏ, ਥੋੜਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ

ਢ

ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਲਟਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਦਕਾ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਾਗਰ ਵਿਚੋਂ ਅਮੋਲਕ ਰਤਨ ਕਾਫ਼ੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇਕ ਦਿਨ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕੰਮ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਓਥੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਰਹਿ ਕੇ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਲਿਖਤ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਨੋਟ ਵੀ ਲਿਖ ਲਏ।

ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਬਾਰੇ

ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਦਾ ਸਥਾਨ ਬੜਾ ਉਚਾ ਹੈ। ਉਤਮ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾਂ ਤੋਂ ਸਮਾਜਕ ਜੀਵਨ ਬਹੁਤ ਉਚੇਰਾ ਹੋ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਵਕਤ ਦੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਮਾਜ ਦਾ ਚਿਤ੍ਰਨ ਏਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਥਾਨ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਨਿਯਮ, ਤੇ ਬੰਧਾਨ ਕੁਝ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

੧. ਨਾਇਕ ਏਸ ਦਾ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਕਤ ਦੇ ਸਮਾਜ ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਅਸਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਮਹਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੁਖ ਪਾਤਰਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵੀ ਬੜੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਵਾਲਾ ਤੇ ਪਹਾੜ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਡਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਦਾ ਕਰਤਾ ਵੀ ਨਾਇਕ ਵਾਂਗ ਆਪ ਹੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਾਂਗ ਗਿਆਨ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੨. ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਬਝਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅੱਠਾਂ ਤੋਂ ਘਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਆਕਾਰ ਏਸ ਦਾ ਵਡਾ ਹੀ ਸ਼ੋਭਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

੩. ਸ਼ਿੰਗਾਰ, ਵੀਰ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦੀ ਏਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

੪. ਏਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹਰ ਮਨ ਪਿਆਰਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਉਚਿਔਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਏਸ ਦਾ ਮਹਾਨ ਗੁਣ ਹੈ।

੫. ਇਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਇਕ ਲੜੀ ਵਿਚ ਬਝੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

੬. ਇਕੋ ਛੰਦ ਇਕ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਵਰਤਣਾ ਵੀ ਏਸ ਦੀ ਖ਼ਾਸੀਅਤ ਹੈ ।

੭. ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਚਿਤ੍ਰਣ ਤੇ ਪਾਤ੍ਰ ਉਸਾਰੀ ਏਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਅੰਗ ਹੈ ।

੮. ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਵੀ ਪੁਰਾਣਤਾ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆਂ ਇਕ ਗੁਣ ਹੈ; ਪਰ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ।

ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਦਾ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸੁੰਦਰ, ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਹੀ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਪੂਜਯ ਦੇਵਤਾ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਵਿਚ ਆਦਰ ਸੂਚਕ ਕਹੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਤਾਂ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਹੈ । ਏਥੇ ਮਾਤਰ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਜਯ ਦੇਵਤਾ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਅਵਗੁਣ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਨਾਲ ਪਲ ਰਹੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੈਲ ਸ਼ਬਾਹਤ ਨੂੰ ਰਸੀਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾਂ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਮੰਗਲ ਹੈ ।

ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਸੁਹਾਵਣਾਂ ਦੇਸਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ... ...
ਜਿਸ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਹੈ, ਭਰਿਆ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ... ...
ਜਿਵੇਂ ਮੁਨਾਰਾ ਭਰਥਿਆ, ਕਦ ਸਰੂ ਇਕ ਸਾਰ ... ...

੨. ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਦੇ ਨਾਇਕ ਧੀਰ, ਵੀਰ, ਮਹਾਨ ਆਦਰਸ਼-ਪੁਰਸ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਖਿਆਤ ਵਿਅੱਕਤੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਪਿਰਿਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਝੂਣ ਕੇ ਜਗਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਮਰੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੰਗੇ ਧੜ ਤੋਪਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਬੜ੍ਹਕਾਂ ਮਾਰ ਉਠੀਆਂ ।

ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਮੌਤ ਦਾ, ਨਹੀਂ ਪਿਆਰੀ ਜਾਂਨ
ਕਰੋ ਇਸ਼ਾਰਾ ਜਦ ਤੁਸੀਂ, ਆਈਏ ਛਾਤੀ ਤਾਨ
ਅਸੀਂ ਖਲੋ ਨਾ ਸਕੀਏ, ਤੋਪ ਵਲ ਕਰ ਪਿਠ
ਸਿਧੇ ਮਥੇ ਮਰਾਂਗੇ, ਮਰਦਾਂ ਵਾਂਗਰ ਨਿਠ
"ਐਣਾਂ ਭਾਵੇਂ ਅਜ ਦਿਨ, ਕਿਸੇ ਮਹਾਂ ਅਵਤਾਰ ...
ਆਏ ਮਾਨਸ ਰੂਪ ਧਰ, ਪੂਰਨ ਗੁਰ ਅਵਤਾਰ ... ...

ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਦੇ ਕਰਤਾ 'ਸ੍ਰੀ ਚਕਰਵਰਤੀ ਜੀ' ਉਦਾਰ ਭਾਵ ਰਖਣ ਵਾਲੇ, ਕੌਮੀ ਪਿਆਰ ਤ ਦੇਸ਼ ਦਰਦ ਵਿਚ ਭਿਜੇ ਕਵੀ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਹਰਤ ਅਜ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਖਿਲਰੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਜੰਗੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਆਪ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਬੇ-ਮਿਸਾਲ ਹੈ ।

੩. ਅਜ ਰਸਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਤੰਗ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਕੇ ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਰਸ ਅਜ ਅਨੰਤ ਰੂਪ ਧਾਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਮਾਲ-ਵਿੰਦਰ ਵਿਚ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਰਸ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਰਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਰਸ ਵਿਚ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀਰ ਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਵਿ ਹੀ ਮੰਨਣਾਂ ਪਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਏਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕਲੇਵਰ ਹੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਵਿਰੁਧ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਘੋਲ ਵਿਚ ਭਿੱਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਦਾ ਨਾਇਕ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ...

ਕੰਢੇ ਬਹਿ ਸਤਿਲੁਦਰ ਦੇ, ਚੁਲੀ ਵਿਚ ਭਰ ਨੀਰ।
ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ, ਸੁਣੋ ਭਾਰਤੀ ਵੀਰ।
ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਦੇਸੋਂ ਲਵਾਂ ਨਾ ਕਢ।
ਟਿਕ ਕੇ ਬੈਠਾਂ ਨਾ ਕਦੀ, ਇਕ ਥਾਂ ਡੇਰੇ ਗੱਡ।

੪. ਏਹ ਜਾਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਵਿ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪਰਦੇਸ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਨਾਮਧਾਰੀ, ਜ਼ਾਲਮ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਥੋਂ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦਾਂ ਤੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਤਸੀਹੇ ਝਲਣੇ ਪਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੰਗੂਨ ਮੌਲਮੀਨ ਆਦਿ ਬਰਮੀ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਗਏ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗੁਨਾਹ ਦੇ ਫੜੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡੋਬ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

੫. ਏਸ ਦਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਤਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰੈੱਸ ਅਜੇਹਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਪਤ੍ਰ ਜਾਂ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਏਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਏਸ ਲਈ ਏਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹਰ ਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿਖ ਕੌਮ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

੬. ਪਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਵਰਨਣ ਬੜੇ ਹੀ ਅਕਰਸ਼ਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਏਨਾਂ ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਅੱਖਾਂ ਅਗੇ ਨਚ ਖਲੋਂਦੀ ਹੈ।

ਚੜ੍ਹੀ ਊਸ਼ੇਰ ਸੁਹਾਵਨੀ ਆਈ ਨਵ ਪ੍ਰਭਾਤ।
ਸੂਰਜ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਛਡੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਆਖੀ "ਭ੍ਰਾਤ"।

ਬ

ਠੁਮਰੀ ਛੇੜੀ ਕੁਮਰੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਚੂਕ
ਬਿਰਹੋਂ ਵਿਯੋਗੀ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਏ ਪਈ ਹੂਕ।
ਵਿਛਿਆ ਘਾਹ ਦਾ ਫ਼ਰਸ਼ ਸੀ ਮਖ਼ਮਲ ਜਿਉਂ ਇਕ ਸਾਰ।
ਪੱਤੇ-ਪੱਤੇ ਵਿਚ ਸੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਭਰਮਾਰ।
ਸਿਲਾਂ ਨਦੀ ਤੋਂ ਉਜਲੀਆਂ ਧਪੀਆਂ ਦੁਧਾਂ ਨਾਲ...'

੭. ਏਹ ਅਨੇਕਾਂ ਸਰਗਾਂ ਵਿਚ ਬੱਝਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਰਗ ਨੰਬਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ 'ਕਾਮਾਯਨੀ' ਦੇ । ਸਰਗ ੨੮ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਕਾਰ ਕਾਫ਼ੀ ਵਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਯੋਗ ਹੈ।

੮. ਰਿਵਾਜਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਗ ਅੰਦਰ ਇਕੋ ਛੰਦ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਪਰ ਏਸ ਦਾ ਬੰਧਨ ਨਾ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੁਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਛੰਦ ਘਟਨਾ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਚਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਘਟਨਾਂ ਦੇ ਉਲਟਣ ਨਾਲ ਛੰਦ ਬਦਲਨਾਂ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਕਿ ਬਾਣੀ ਅਸਰ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਏਸ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਗ ਵਿਚ ਛੰਦ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕੋ ਛੰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਦੀ ਹੋਂਦ

ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਕਿਵੇਂ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਜੇ ਏਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਧੁਰੋਂ ਵਹੀ ਨਾਜ਼ਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅਤਿ ਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਢੁਕਵੀਂ ਗਲ ਹੈ। ਅਜ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਹਿਲੋਂ ਬੇ-ਧਿਆਨੇ-ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਜਦੋਂ ਸੁਤੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਿਆ ਹੋਇਆ – ਕੁਝ ਕਰ, ਕੁਝ ਲਿਖ; ਜੋ ਲਿਖੇਂਗਾ ਓਹ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਬੇਖੌਫ਼ ਲਿਖ, ਝਿਜਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ; ਮੈਂ ਲਿਖਾਵਾਂਗਾ ਤੂੰ ਬਲ ਧਾਰ। ਅਚਾਨਕ ਤੇਜ਼ ਕਿਰਨ ਪੈਣ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਆਦਮੀ ਚੁੰਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਝੁਣ ਝੁਣਾਏ। ਚਿੰਨ੍ਹਾਤਮਕ ਮੂਰਤੀ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੀ, ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਉਠੇ ਤੇ ਸੋਚਿਆ – ਕੀ ਲਿਖਾਂ ! ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਜੋ ਕੀਤਾ ਹੈ – ਲਿਖ ! ਏਸ ਲਈ ਲਿਖਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਏ। ਦਿਮਾਗ਼ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਨਾਇਕੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈਆਂ।

ਸਰਸੂਤੀ ਰਸਨਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਮਾਗ਼ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ। ਰਾਤ ਦਾ ਇਕ ਵਜਿਆ ਸੀ, ਕਲਮ ਉਠਾਈ ਤੇ ਲਿਖਣ ਬਹਿ ਗਏ। ਦਿਨ ਦੇ ਦਸ ਵਜ ਚੁਕੇ ਸਨ ਜਦੋਂ – ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਵੇਂ ਸਿਨੇਮਾਂ ਚਿਤਰ ਚਦਰ ਉਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਘਟਨਾ ਕ੍ਰਮ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਸਾਕੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਉਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਅਨਹੋਣੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਲਪਤ ਵਾਰਤਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸੋ ਦੀ ਸੋ ਹੀ ਸਚ ਹੈ। ਆਤਮ ਦਰਸ਼ੀ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮ-ਵਾਦੀ ਅਜੇਹੀਆਂ ਚਮਤਕਾਰਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਫ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਏਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ :

ਜੈਸੀ ਮੈਂ ਆਵੇ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨ ਵੇ ਲਾਲੋ।

ਇਹ ਸਭ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਹੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਹੈ।

ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਬੜੇ ਭਾਵਕ ਵਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜਿਊੜੇ ਹਨ। ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਦਸਣਾ ਕਿ – ਅਜ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਜਦੋਂ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ – ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬੜੇ-ਬੜੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪ ਦੀ ਰਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਅੱਸ਼-ਅੱਸ਼ ਕਰ ਉਠੇ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ, ਹੈਂ! ... ਆਪ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਕਰਨੀ ਕਦੋਂ ਸਿਖੀ? ਅਜੇਹਾ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੀ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕੋਰਸਾਂ ਚ ਲਗਣ ਯੋਗ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਏਸ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਰ ਜੇ ਕਿਤੇ ਸਾਡੇ ਆਖੇ ਲਗ ਕੇ – ਗੁਰੂ ਪਦ – ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਸੰਬੰਧੀ ਖ਼ਿਆਲ ਬਦਲ ਦਿਓ; ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਦਿਓ।

ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ – ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਏਸ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਆਪ ਨੇ ਜ਼ੁਆਬਨ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ – ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿਮਟੇ ਨਾਲ ਵੀ ਛੁਹਣਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਤੋਂ ਮੂੰਹ

ਨਹੀਂ ਮੋੜ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਲਿਖਾਇਆ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂ ਰਾਜ ਲੈਣਾ ਵੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।

ਕਿੰਨੀ ਪ੍ਰਬਲ ਭਾਵਨਾਂ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਉਤੇ, ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਤੇ। ਕੀ ਅਜੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਉਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਸ ਮਹਾ ਕਾਵਿ ਦਾ ਨਾਇਕ ਹੈ!

ਸੰਤ ਜੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਕਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਲੇਖਕ ਤਾਂ ਆਪ ਚੋਟੀ ਦੇ ਹਨ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ। ਪਰ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਆਪ ਦਾ ਥੋੜਾ ਹੀ ਵਾਹ ਸੀ। ਹਾਂ ਅਜੇਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪ ਕਵਿਤਾ ਵਲੋਂ ਅਭਿਜ ਹੀ ਹਨ। ਕਵੀ ਦਰਬਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਟਾਂਵੀਆਂ-ਟਾਂਵੀਆਂ ਲਿਖ-ਲਿਖ ਸੁਣੌਂਦੇ ਵੀ ਰਹੇ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਸੁੰਦਰ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਆਪ ਦੀਆਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਰਸੰਲਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਕਲੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਆਪ ਕਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ,। ਪਟਿਆਲੇ ਆਉਣ ਤੇ ਤਾਂ ਆਪ ਜਿਵੇਂ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਭੁਲ ਹੀ ਗਏ ਸਨ।

ਆਪ ਨੇ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਲਿਖਿਆ। ਫੇਰ ਸੋਧਿਆ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਲਈ। ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਸੁਧਾਈ ਕਰਕੇ ਇਕ ਕਾਪੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ, ਦੂਜੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਤੀਜੀ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਪੀ ਜੋ ਅਜ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਛੀਵੀਂ ਹੈ। ਵਾਹ ਓਹ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ਼! ਜੋ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਚਕਰਾਉਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਏਨੀ ਕਰੜੀ ਮਿਹਨਤ! ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਉਤੇ ਇਤਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਨਿਰੋਲ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਾਢ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੂਸਰੇ ਕਾਵਿ ਜਾਂ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਦਾ ਝੋਲਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ 'ਕਾਮਾਇਨੀ' ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ, ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ— ਮੈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਂਗਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰਾ ਦਿਮਾਗ 'ਕਾਮਾਇਨੀ' ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਏ। ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਨਿਰੋਲ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿੱਤਕ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਬੇ-ਮਿਸਾਲ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਕਦਰ ਪਾਠਕ ਤੇ ਪਾਰਖੂ ਖ਼ੁਦ ਕਰਨਗੇ। ਸਾਹਿਤ ਅੰਦਰ ਏਸ ਦੀ ਥਾਂ ਮਹਾਨ ਹੈ।

ਡੇਢ ਸੋ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਜੇਹਾ ਘਟਨਾਂ-ਚਿਤ੍ਰ ਹਜ਼ਾਰ ਜਤਨ ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਭ ਸਕਦਾ ਜੋ ਅਸਲੀਅਤ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਵੇ। ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ

ਖ਼ੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਸਮਝੋ ਚਾਹੇ ਇਤਫ਼ਾਕ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਖ਼ਾਕਾ ਸਮਾਇਆ ਜੋ ਸਾਹਿਤ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਅਮਰ ਕਰ ਗਿਆ। ਵਰਨਾ ਅਜੇਹੀ ਸਰਵਾਂਗ ਪੂਰਣ ਘਟਨਾਂ ਮਿਲਣੀ ਅਤਿਅੰਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਕਲਪਨਾਂ ਕਰਨਾ ਇਕ ਵਖਰੀ ਗਲ ਹੈ।

ਇਸ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਖ਼ੂਬੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਤੋੜ ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਬੜੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਸਚੇ ਵਾਕਿਆਤ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਮੈਂ ਇਸ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਦੇ ਕਰਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਰਦਿਕ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਹਿ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਨੂੰ ਹਰ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਉਚਿਆਇਆ ਹੈ।

ਲੁਧਿਆਣਾ
੧੫-੧੨-'੫੬.

ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ''ਆਲਿਮ''

"ਮਾਲਵੇਂਦੂ" ਸੰਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਵਾਂ

ਪਰਸੰਸਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਉਸਰਈਏ ਡਾਕਟਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਵਾਨਾ, ਐਮ.ਏ. ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. ਡੀ. ਲਿਟ ਹੈਡ ਆਫ਼ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ

ਜੋ ਪੁਰਖ ਆਪਣੇ ਮਹਿਬੂਬ ਦੀ, ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਦੀ ਅਪਾਰ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਜਾਣਦਾ, ਜਾਂ ਮਹਿਮਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸੰਕੋਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਜ ਇਸ਼ਟ ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਲੈਲਾ ਨੂੰ ਮਜਨੂੰ ਦੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਹੀ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਬਿੰਦਰਾਬਨ ਗਏ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਆ, ਜੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣੇ ਜੇ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰਗਟ ਹੋਵੋ। ਭਗਤ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਮੰਨ ਲਈ।

ਸੰਤ ਇੰਦਰਸਿੰਘ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ੧੯੩੪ ਤੋਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਅਜੇਹਾ ਸੁਹਿਰਦ ਬੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਜਿਸ ਪਾਸ ਦਿਲ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਗਲ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ? ਤੇ ਦਿਲ ਦਾਂ ਕਮਾਲ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਟੁਟ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । ਆਤਮਾ ਨੂੰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਇਕ ਰੂਪ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਅਚੰਭੇ ਦੀ ਗਲ ਸੁਣੋ ਕਿ ਕਦੀ ਕਦੀ ਦਿਲ ਵੀ, ਦਿਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਦਿਲਬਰ ਹੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਤੁਸਾਂ ਕਿ — "ਇਕ ਜਾਗੰਦੇ ਨਾ ਲਹਿਣ, ਇਕ ਸੁਤਿਆਂ ਦਏ ਉਠਾਲ।"(ਗੁਰਬਾਣੀ)

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮੈਂ ਸੰਤ ਇੰਦਰਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਪੜ੍ਹਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ "ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ" ਤਿੰਨ ਬਲਕਿ ਚਾਰ ਰੰਗੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਕਉਲ ਮੇਰੇ ਸਾਂਹਵੇ ਖਿੜਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ :—

੧. ਪੰਜਾਬ ਧਰਤੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ੨. ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਦੀ ਭਗਤੀ ੩. ਸੁੰਦਰਤਾ, ਵੀਰਤਾ, ਕਰੁਣਾ ਰਸਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਜਾਂ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਦੀ ਭਗਤੀ, ਅਤੇ ੪. ਸਚ, ਨਿਡਰਤਾ

ਦੀ ਭਗਤੀ ਖਬਰੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਵਧਾ ਭਗਤੀ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਤੁਛ-ਬੁਧੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ੪ ਰੰਗ ਹੀ ਦੇਖ ਸਕਿਆ ਹੋਵਾਂ।

ਭਾਈ ਵੀਰਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਣੀ ਰਾਜਕੌਰ ਦਾ ਵਿਰਲਾਪ, ਕਿਰਪਾ ਸਾਗਰ ਦੀ ਲਖਸ਼ਮੀ ਦੇਵੀ, ਕਲਾਸ ਵਾਲੀਏ ਦਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਦਾ ਮਰਦ ਅਗੰਮੜਾ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲ ਵਿਚ, ਇਸ ਗਰੰਥ ਨੂੰ ਰਖਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਫ਼ਰਕ ਜਾਪੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਡੂੰਘਾ ਨਿਜੀ ਸੰਬੰਧ, ਵਧੇਰੀ ਜੁਗਰਾਫ਼ਿਆਈ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸੀ ਸੂਝ,ਵਧੇਰੀ ਖੋਜਕਾਰੀ (Scholarship) ਤੇ ਵਧੇਰੀ ਨਮਰ ਲਗਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਛਾਇਰਾਨਾ ਹਉਮੈਂ ਤੇ ਪਚੀਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਦਾ ਬੰਦੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਮਾਣ ਭਰਿਆ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਬੜੇ ਵਧੀਆ ਵਧੀਆ, ਨਗਾਂ ਵਾਂਗਰ ਜੜੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੁੰਨ ਪਾਪ, ਧਰਮ ਗਿਆਨ, ਪਰੇਮ ਭਗਤੀ, ਰਾਜ ਨੀਤੀ, ਜਗ-ਜੋਗ, ਸੰਸਾ-ਨਵਿਰਤੀ ਸਭ ਵੰਨਗੀਆਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਹਨ। ਸਮੁਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਓਸ ਲਹਿਰ ਦੀ ਲਹਿਰਾਉਂਦੀ ਸ਼ਬਦ-ਮੂਰਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ੁਕਲਤਾ, ਨਿਰਮਾਣਤਾ, ਨਾਮ-ਲਗਨ, ਦਇਆ ਮਈ ਪਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈਤਾ ਉਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਭਿਅਤਾ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਣ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਏਸ ਅਤਿਅੰਤ ਸਫਲ ਮੂਰਤਕਾਰੀ ਉਤੇ ਮੈਂ ਸੰਤ ਇੰਦਰਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਪਾਸ ਆਪਣਾ ਮਹਾਂ ਕਵੀ ਉਦੈ ਹੋ ਗਇਆ ਹੈ। ਚਿਤਰਕਾਰ ਦੇ ਤਸਵਰ ਨੇ ਦੇਵ-ਮੂਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜੇ ਕਿਸੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਏਸ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਜਾਂ ਮੇਰੀ ਦੋ ਹਰਫ਼ੀ ਪਰਸੰਸਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਬ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਤਾਂ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਤੇ ਦੀਵਾਨੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿਮਾ ਕਰ ਦੇਣ ਜਿਸ ਖਿਮਾ ਦਾ ਮੈਂ ਜਾਚਕ ਹਾਂ। ਖਿਮਾ ਕਰਨੀ ਓਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸਦਕੇ ਜੋ ਕਈ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਮਨੁਖ ਨਾਲ, ਸਮਾਜ ਨਾਲ, ਧਰਮ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ, ਅਮਲ ਨਾਲ, ਬਾਣੀ ਨਾਲ, ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਰੂਪ ਜਿਵੇਂ ਦੇਸ ਪਿਆਰ, ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਪਿਆਰ, ਧਰਮ ਪਿਆਰ, ਕਵਿਤਾ-ਪਿਆਰ ਤੇ ਪਿਆਰ-ਪਿਆਰ। ਮੇਰੀ ਏਸ ਪਰਸੰਸਾ ਦਾ ਪਰੇਰਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਇਕ ਕਥਨ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਪੰਜਾਬੀ ਉਲਥਾ ਹੈ :—

ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਜਗ ਪਿਆਰਦਾ ਏ,
ਪਿਆਰੋਂ ਉਤਪੰਨਾ ਪਿਆਰ, ਪਿਆਰ ਉਪਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ — ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨਾ

ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ

(ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਉਸਰਈਏ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਇਹ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਚਰਿਤ੍ਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਵਰਤੀ ਹੈ। ਕਿਧਰੇ ਕਿਧਰੇ ਕਵਿਤ, ਕੋਰੜਾ, ਬੈਂਤ ਅਤੇ ਸਿਰਖੰਡੀ ਛੰਦ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਬੋਲੀ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ।

ਇਹ ਜੀਵਨ-ਇਤਿਹਾਸ-ਦੇਸ਼-ਭਗਤ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨਸਿੰਘ, ਕਾਲਾਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਸੁਮੇਰਸਿੰਘ ਪਟਨਾ ਆਦਿ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭੀ ਵਰਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਲਿਖਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਲਿਖਤ ਦਾ ਢੰਗ ਬਹੁਤ ਰੋਚਕ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ-ਸ਼ਾਲੀ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਅਜੀਬ ਧੂਹ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਚਨਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਥਾਂ ਮੱਲੇਗੀ।

ਮੈਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਇਹ ਅਦੁੱਤੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਰਦਿਕ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

੨੫, ਰੇਸ-ਕੋਰਸ ਰੋਡ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ
੨੫-੩-੩੫

ਪਰਵੇਸ਼

(ਪ੍ਰਸਿਧ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਆਲੋਚਿਕ ਡਾਕਟਰ ਗੋਪਾਲਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ. ਏ. ਪੀ. ਐਚ. ਡੀ. 'ਸੰਪਾਦਕ' ਲਿਬਰੇਟਰ ਦਿੱਲੀ)

ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ "ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ" ਸਿਖ ਪੰਥ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹਨ। ਇਹ ਬੜੇ ਉਘੇ ਪਤਰਕਾਰ, ਕੋਸ਼ਕਾਰ, ਤੇ ਨਾਟਕਕਾਰ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਲਗਨ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਵੀ ਵੀ ਹਨ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਚਿਤ ਚਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਜੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹ ਲਈ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਥਾਂ ਮਨ-ਕਲਪਤ ਕਹਾਣੀ ਬਣ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਨਿਰਾ ਤੁਕ-ਬੰਦੀ ਤਕ ਹੀ ਮਹਿਦੂਦ ਰਖਿਆ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਰਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ "ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ" ਜੀ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਨਿਪਟ ਕਵਿਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਘਤਿਆ; ਨਾ ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਨਿਪਟ ਇਤਿਹਾਸ !

ਲਿਖਾਰੀ ਜੀ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵ, ਹਮਦਰਦੀ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਲਹਿਰ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਸੇਵਾ ਪੰਥ ਤੇ ਦੇਸ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਅਗੇ ਕਿਹੜਾ ਸਿਖ–ਜਾਂ ਹਿੰਦੀ–ਹੈ ਜੋ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਝੁਕਾਏਗਾ। ਫੇਰ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦੀ ਤਾਂ ਰੂਹ ਵਿਚ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਹਲੂਲ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਚਿਰਕਾਲ ਤੋਂ ਉਹ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਮੋਢੀ ਆਗੂ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਸੰਪਾਦਿਕ; ਇਸ ਦੇ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ; ਇਸ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸੰਚਾਲਿਕ ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਏਹੀ ਆਸ ਸੀ, ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਦਾਦੇ ਦੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਜੌਹਰੀ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਕ ਪੁਤ੍ਰ–ਪੋਤੇ ਵਾਂਗ, ਸਿਦਕ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਪਰਖਦੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਵਿਤਾ ਆਖਣ ਦੇ ਚਾਉ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇ-ਕਾਬੂ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਂਦੇ।

ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖ ਪੰਥ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖ ਕੇ ਜੋ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਪੱਕੀ ਆਸ ਹੈ, ਓਹੀ ਜਸ ਸੰਤ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦੇ ਹਿਸੇ ਵੀ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖ ਕੇ ਆਏਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬੜਾ ਸੁਆਦ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਵਾਕਫ਼ੀ ਵਿਚ ਨਰੋਆ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ੭ ਮਾਰਚ, ੧੯੫੭] ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਡਾਕਟਰ)

ਪਰਸੰਸਾ

ਮਹਾਂ ਕਵੀ ਸਰਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਜ਼ਾਦ ਸੰਪਾਦਕ ਪਰਭਾਤ ਜਲੰਧਰ

ਸ੍ਰੀ 'ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ' ਜੀ ਨੇ ਮਾਲਵੇਂਦਰ ਮਹਾਂ-ਕਾਵਿ ਲਿਖ ਕੇ ਨਿਰੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਠੋਸ ਸੇਵਾ ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੁਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਪਰਮ ਉਚੀ ਮਾਨਵ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਚਰੀ ਦੈਵ ਵਿਅੱਕਤੀ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸੁਚੱਜਤਾ ਤੇ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਮੂਰਤੀਮਾਨ

ਕਰਨ ਦਾ ਅਪੂਰਨ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਨਿਖਰਵੀਂ, ਅਨਕੂਲ ਅਤੇ ਮਨਾਂ ਉੱਤੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਇਸ ਜੁਗ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਜਿੰਨਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਆਪ ਮੁਹਾਰੀ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਓਪਰਾ ਪਨ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਦਗਾਰ ਹਨ, ਜੋ ਨਿਰਮਲ ਕਾਵਿ ਚਸ਼ਮਾ ਬਣ ਕੇ ਵਹਿ ਪਏ ਹਨ। ਇਹ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜੋਕੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਨਿਰੇ ਲੇਖਕ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਕ ਉਚੇ ਕਵੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਸ਼ਕੇ ਤੇ ਉਘੜੇ ਹਨ।

ਜਲੰਧਰ
੧੪-੪-੫੭

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਆਜ਼ਾਦ'

(ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਲੇਖਕ, ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦ ਸਫ਼ਲ ਖੋਜੀ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਜੀ ਸਤਿਆਰਥੀ)

ਕਮਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਡੀ ਟੋਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵਾਂ ਕਵੀ ਆ ਰਲਿਆ। ਇਹ ਕੋਈ ਮਸ-ਭਿੰਨਾਂ ਕਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲਾ ਕਵੀ ਹੈ– ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ!

ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਮੇਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿਤ੍ਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਵੇਰ ਨੀਝ ਲਾ ਕੇ ਤਕਿਆ ਹੈ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ-ਮੱਥੇ ਤੇ ਇਕ ਚਾਨਣਾ ਤਕਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੰਮੇ ਅਨੁਭਵ ਤੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਵਿਅੱਕਤਵ ਦਾ ਬਹੁ-ਪਤਾ ਦੇਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਤੇ ਮੁਹਾਂਦਰੇ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸਾਡਾ ਪਥ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

"ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ" ਦੇ ਲੇਖਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਸਾਡੇ ਮੂਹਰੇ ਇਕ ਮਹਾਂਕਵੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ।

ਨਿਕੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕਵੀ ਸਾਡੀ ਟੋਲੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹਨ।

ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਹਨ ਅਜਿਹੇ ਕਵੀ, ਜੋ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਤ ਹੋਏ ਹਨ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹਾ ਕਾਵਿ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬਹੁਤ ਅਧਐਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਵੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਤਕਿਆ ਹੋਵੇ, ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਬੱਤੀ ਧਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਕੱਚਾ ਦੁਧ ਪੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਕਵੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾ ਸਕੇ। ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਨੇ "ਮਾਲਵੇਂਦਰ" ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਭ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ, ਤੇ ਇਸ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਦੀ ਰਚਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਲੰਮੀ ਸਾਧਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ "ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ" ਨਿਵੇਕਲੀ ਥਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫ਼ਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਕ ਕਵੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਮਹਾਂ ਕਵੀ ਨੂੰ 'ਜੀ ਆਇਆਂ' ਆਖਦਾ ਹਾਂ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਤੰਤਰਤਾ ਉਤੇ ਮਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਇਕ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਕਥਾ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਨਵਰੀ ੧੮੭੨ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਬਿਦੇਸ਼ੀ ਤਾਕਤ ਨੇ ਮੱਲੋਜ਼ੋਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਬ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਰਗੂਨ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਸੀ। ਉਥੇ ਅਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਜੋਤ ਆਪਣਾ ਚਾਨਣ ਫੈਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਵਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪੋਂ ਵੀ ਉਸ ਜੋਤ ਨੂੰ ਅਤਿ ਨਜ਼ਿਉਂ ਤਕਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਆਖਦੇ ਹਨ ਸਤਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਬਰ੍ਹਮਾ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੈਦ 'ਚੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਪਣੀ ਜਨਮਭੂਮੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਅਜੇ ਤੀਕ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਤੰਤਰਤਾ ਦਾ ਸੁਫ਼ਨਾ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਆਦ-ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਕਥਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਇਸ ਦੀ ਸਾਂਹਿਤਿਕ ਨੁਹਾਰ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਸਾਖੀ ਭਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਨੇ ਕਵੀ-ਕਰਮ

ਨੂੰ ਇਕ ਮਹਾਨ ਯੱਗਜ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਗੋਕੇ ਘਿਓ ਦੀਆਂ ਆਹੁਤੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ; ਅਗਰ, ਧੂਫ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਮੱਗ੍ਰੀ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਉਠ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਾਹਵਾ ਸੁਗੰਧਤ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਵਿ-ਪ੍ਰੇਮੀ ਲਈ ਸੁਭਾਗ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਖਿਡੌਣੇ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਵੀ ਦੀ ਛੋਹ ਮੁੜ ਕੇ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਾਨ-ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਕ ਪਾਠਕ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸੰਤ ਇੰਦਰਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਬੀਬੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲੇ ਅਨੁਭਵੀ ਕਵੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਕਾਕਾ ਕਾਲੇਲਕਰ ਨਾਲ ਭੇਂਟ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਕ ਬੋਲ ਸੁਨਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਜੋ ਅਜ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਟੁੰਬ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੇਹਰੇ ਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਲਈ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਪਦੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੇਹਰੇ ਤੇ ਬੀਬੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਹ ਹਸ ਕੇ ਬੋਲੇ, "ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰਖਣ ਵਿਚ ਚੇਰ ਚਿਰ ਲਗਾਇਆ, ਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਦਾੜ੍ਹੀ ਉਤਨੀ ਹੀ ਚਿਟੀ ਉਗ ਆਈ ਹੈ ਜਿਤਨੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਰਖਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਹੁੰਦਾ। ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਜੇ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਰਖੀ ਹੁੰਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਰੰਗ ਚਿੱਟਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਲਗਦਾ।"

ਤੇ ਮੈਂ ਆਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਸੰਤ ਇੰਦਰਸਿੰਘ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣੀ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ" ਜਿਹਾ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਵਰ੍ਹੇ ਜ਼ਰੂਰ ਲਗ ਜਾਂਦੇ।

"ਕਲਪਨਾ" ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ
੫ ਸੀ/੪੫, ਰੋਹਤਕ ਰੋਡ,
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ।

ਵਧਾਈ

(ਪੰਜਾਬੀ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਦੇ ਸਫ਼ਲ ਲਿਖਾਰੀ ਸਟੇਜ ਦੇ ਕਵੀ ਸਮਰਾਟ ਸ੍ਰੀ ਵਿਧਾਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੀਰ)

ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਚੇ ਸੁੱਚੇ ਲੋਕ-ਸੇਵਕ ਦੇਸ਼-ਭਗਤ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਦਾ ਜਿਹਾ ਜੀਵਨ ਵੀ ਆਦਮੀ ਅੰਦਰ ਹੁਲਾਰਾ ਲੈ

ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਵਿ ਦੀ ਪੁਠ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਅਸਚਰਜ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਸਲਾਹੁਣ ਯੋਗ ਕਾਵਿਕ-ਖੂਬੀਆਂ ਵੀ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ-ਕਹਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਵੀਰ ਨੂੰ ਇਸ ਰਚਨਾ ਉਤੇ ਦਿਲੀ ਵਧਾਈ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
੧-੫-੫੭

ਵਿਧਾਤਾ ਸਿੰਘ ਤੀਰ

(ਮਹਾਂ ਕਵੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਬਲੱਗਣ' ਸੰਪਾਦਕ 'ਕਵਿਤਾ' ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)

ਸੰਤ ਇੰਦਰਸਿੰਘ ਜੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਉਹ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧਤਾ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਸਦਾ ਰੋੜਾ ਬਣੀ ਰਹੀ ਏ।

ਜੇ ਨਵੇਂ ਦੌਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਖ਼ਿਮਾਂ ਦਾ ਦਾਨ ਬਖ਼ਸ਼ਨ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਰਤੀ ਵੀ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਜ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧਤਾ ਗੰਭੀਰਤਾ ਖੋਲਿਆਂ ਉਤੇ ਹੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੰਤ ਇੰਦਰਸਿੰਘ ਜੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਅਜ ਤੀਕ ਆਪਣੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਸ਼ੁਹਰਤ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ ਮਹਿਲ ਉਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ।

ਮੈਂ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦੀ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਏ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਪੋ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰੰਗ ਝਲਕਦਾ ਏ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਏ, ਜਿਦੇ ਵਿਚ ਡਾ: ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਢੰਗ ਦਿਸਦਾ ਏ, ਮੈਂ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਦੇ ਇਕ ਅੰਗੀ ਵੀ ਵੇਖੇ ਨੇ ਤੇ ਹੌਲੇ ਲੇਖ ਵੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਕਿ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਲਈ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਏ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਥਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹੋ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ ਏ, ਕਿ ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਇਹੋ ਕੁਝ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਆ-ਮੁਹਾਰਾ ਤੇ ਬੇ-ਤਕੱਲਫ਼ ਚਲਦਾ ਵੇਖਿਆ ਏ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਿ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰਚਨਾਂ "ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ" ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਈ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਦਿੱਸੀ ਏ ਕਿ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਫ਼ਿਟ ਆਉਂਦਾ ਏ।

"ਮਾਲਵੇਂਦਰ" ਪੁਸਤਕ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮੋਢੀ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਰਾਮਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਜੀਵਨੀ ਏ, ਜਿਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦਿਸਦੀ ਏ, ਤੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਇਕੱਲਾ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ-ਕਾਰ, ਕਵੀ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਭਗਤ, ਤਿੰਨਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਏ।

ਜਿਥੋਂ ਤੀਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਏ, ਵਖ ਵਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲੇਖਕ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਨੇ, ਇਕ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਵਿਰੋਧਤਾ ਤੇ ਤਅੱਸਬ ਦੀ ਪੱਟੀ ਬੱਧੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾ ਰਖਦੇ ਹੋਣ, ਤੇ ਦੂਜੇ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਅਕੀਦਤ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਨ ਪਸੰਦ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀਆਂ ਘਾਟਾਂ ਨਾ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋਣ। ਆਮ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੁਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਇਹ ਮੰਨਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਕਿ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉੱਘੇ ਸੇਵਕ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਬੇ-ਨਿਆਈ ਦਾ ਤੌਖਲਾ ਮੁਕ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਤੇ ਇਹ ਮੰਨ ਲੈਣ ਤੇ ਜੀ ਕਰਦਾ ਏ ਕਿ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਨੇ ਇਕ ਨਿਰਪੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਬੜੀ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰੀ ਨਾਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਏ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕਈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਸੁਮੇਰਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਹੰਗ, ਤੇ ਕਾਲਾਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਪ੍ਰਮੰਨੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਪੱਬ ਪਾਤ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬੜੀ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਬਚਾ ਲਿਆ ਏ।

ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਕਵੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਤੋਲ, ਤੁਕਾਂਤ ਹੀਨ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਮੈਂ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦੀ ਤੋਲ, ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਕਵਿਤਾ ਉਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਬੜੀ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਵਾਇਤੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਰਗੜਾ ਮੁਕਾ ਦਿਤਾ ਕਿ "ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਾਰਤਕ ਹੈ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਦੀ ਵੀ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ, ਕਿ ਮੈਂ ਕਵੀ ਹਾਂ" ਪਰ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕਦੀ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਕਵੀ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਹੁਣ ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ ਵਰਗਾ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਵੀ ਨਾਂ ਹੋਣ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਸਰੇ ਨਫ਼ਸੀ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਏ ਤੇ ਇਕ ਸੁਲਝੇ ਅਤੇ ਉੱਚੇ ਕਵੀ ਦੇ ਰੂਪ

ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ ਏ ।

ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ ਵਿਰਲੀ ਛੰਦਾ ਬੰਦੀ ਇਹ ਦਸਦੀ ਏ, ਕਿ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦੀ ਕਾਵਿਕ ਸੂਝ ਬੂਝ ਕਿੰਨੀ – ਮਾਂ ਜੀ, ਘੋਤੀ ਤੇ ਨਿੱਤਰੀ ਹੋਈ ਏ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੋਹਿਰਾ, ਕੋਰੜਾ, ਸਿਰਖੰਡੀ, ਦਵੱਈਆ, ਬੈਂਤ, ਆਦਿ ਬੜੀ ਸੁਚੱਜਤਾ ਨਾਲ ਯੋਗ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਵਰਤੇ ਨੇ ।

ਇਤਿਹਾਸ ਆਮ ਕਰਕੇ ਇਕ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਤੇ ਬੋਝਲ ਵਿਸ਼ਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਪਰ ਜੇ ਉਹਦਾ ਲੇਖਕ ਸਾਹਿਤਕ ਰੁਚੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਮੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਏਸ ਬੰਜਰ ਤੇ ਰੱਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਰੰਗਾ ਰੰਗ ਦੇ ਫੁਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਪਾਠਕ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਜਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਏ, ਤੇ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਨੇ ਜਿਥੇ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕਾਵਿਕ ਰੰਗ ਦੇ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਏ, ਉਥੇ ਆਪਣੀ ਸਾਹਿਤਕ ਰੁਚੀ ਦੇ ਤੁਫ਼ੈਲ ਪਾਠਕ ਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਤੇ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿਤਾ ।

ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਆਪ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਪਾਠਕ ਇਹ ਭੁਲ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਏ, ਸਗੋਂ ਉਹਨੂੰ ਇਉਂ ਭਾਸਦਾ ਏ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਮਾਤ੍ਰੀ ਭੂਮੀ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਚਿਤ੍ਰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਏ ਤੇ ਉਹ ਬਦੋ ਬਦੀ ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਉਤੇ ਮਾਣ ਕਰ ਉਠਦਾ ਏ ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਹ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਬੇਖ਼ੁਦ ਹੋਏ ਹੋਏ ਮਸਤਾਂ ਦੀ ਵਿਥਿਆ ਪੜ੍ਹਦਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਪ ਵੀ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਤੇ ਇਹ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦੇ ਬਿਆਨੀਆਂ ਢੰਗ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਏ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਸੰਬੰਧੀ ਹਰ ਨਿਕੀ ਨਿਕੀ ਗਲ ਦੇ ਪੂਰੇ ਐਂਕੜੇ ਦੇ ਕੇ ਜਿਥੇ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਤੇ ਖੋਜ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿਤਾ ਏ ਓਥੇ ਕਈ ਭੁਲੀਆਂ, ਵਿਸਰੀਆਂ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹੰਗਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਗਵਾਚ ਚੁਕੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਲੱਭ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਵੀ ਇਹਸਾਨ ਕੀਤਾ ਏ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹਰ ਹਰਕਤ ਤੇ ਹਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਔਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਲਈ ਇਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮਿਸਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਂਦਾ ਏ, ਤੇ ਏਸ ਖ਼ਿਆਲ ਨਾਲ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਨੇ ਕਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੇ ਅਮੁੱਲੀਆਂ ਯਾਦ ਦਾਸ਼ਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਤੇ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਉੱਦਮ ਕੀਤਾ ਏ ।

ਮੈਂ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਅਤਿ ਲੋੜੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਲਈ ਦਿਲੀ ਵਧਾਈ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਕ

ਨਿੱਗਰ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਕੌਮੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਬੁਹਤ ਵੱਡਾ ਹਿਸਾ ਪਾਇਆ ਏ।

ਦਫ਼ਤਰ ਕਵਿਤਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਲੱਗਣ

੧੯-੪-੫੭

ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ

(ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸਟੇਜ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਵੀ ਸ੍ਰੀ ਬਲਵੰਤਸਿੰਘ ਜੀ ਗਜਰਾਜ)

ਲੇਖਨੀ ਵਿਧਾਤਾ ਕੀ ਕਿ ਕਲਮ ਚੱਕ੍ਰਵਰਤੀ ਦੀ
ਮੋਤੀ ਸੇ-ਬਖੇਰ ਦੇਤ ਹੀਰੇ ਸੇ ਖਿਲਾਰ ਦੇਤ,
ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਕਾ ਬਰ ਯਾਕੀ ਰਸਨਾ ਪੇ ਬਾਸ ਕਰੇ
ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਮੇ ਸ਼ਬਦ ਉਤਾਰ ਦੇਤ
ਪੇਖਿਓ ਇਤਹਾਸ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ ਮੇ
ਲਿਖਵੇ ਕੀ ਬੁੱਧੀ ਇਸ ਕੋ ਆਪ ਹੈ ਕਰਤਾਰ ਦੇਤ
ਕਵੀ ਹੈ ਲਿਖਾਰੀ ਹੈ "ਗਜਰਾਜ" ਨਾਮਧਾਰੀ
ਚੱਕ੍ਰਵਰਤੀ ਸੰਤ ਲਿਖ ਕੇ ਹਿਸਟਰੀ ਸ਼ੰਗਾਰ ਦੇਤ

ਵਲੋਂ "ਗਜਰਾਜ"

ਪਟਿਆਲਾ

੨੮-੩-੫੭

ਰਤਨ ਭੰਡਾਰ

(ਸੰਤ ਫ਼ਤਹਸਿੰਘ ਜੀ ਫ਼ਲਾਸਫ਼ਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਪਰਮੁਖ)

ਮੈਂ ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਦੀ ਲਿਖੀ 'ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ' ਨਾਮੀ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁਖਾਲਿਫ਼ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਅਣਹੋਈਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਲਈ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਤਿ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਹੀ ਸਹੀ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜਦ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਤਦ ਸੰਗਤ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਨ ਦੀ ਇਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਸਹੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਦਸਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੇ ਸਾਡੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਢੇਰ ਚਿਰ ਤੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਬੋਲੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ਜੋ ਬੜੀ ਸਾਫ਼ ਦਿਲ

ਖਿਚਵੀਂ, ਹਲਕੀ ਫੁਲਕੀ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਰਸ ਤੇ ਸਵਾਦ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਣਾ ਪੈਂਦਾ।

ਮੈਂ ਅਜੇਹਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ ਰੂਪ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਤੇ ਸੰਤ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਸ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਵਾਂਗ ਸਤਕਾਰ ਨਾਲ ਰਖੇਗਾ ਅਤੇ ਬਚੇ ਬਚੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਾਏਗਾ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀ ਨੂੰ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਦਿਲੀ — ਸੰਤ ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਮਾਗਾ

੨੨ ਫਰਵਰੀ ੧੯੫੫

ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਅਸਰ

(ਭਾਈ ਪਰਮਾ ਨੰਦ ਜੀ, ਐਮ. ਏ.)

ਆਪਾ ਤਸੱਲੀ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲੇਖਕ ਉਸੇ ਹੀ ਕੌਮ ਦਾ ਜਾਂ ਜਾਤੀ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਇਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ, ਪ੍ਰਮਾਰਥਕਤਾ ਤੇ ਤਿਆਗ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇ।

ਇਤਿਹਾਸ ਬਚਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ – ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ – ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਹ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਉਚੇਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਲਟੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਉਚਤਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਵੀ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲੇਖਕ ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੰਤਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਦਸ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਛੁਟਿਆਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸੰਕਲਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਿਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤਾਂ ਇਕੋ ਜਹੀਆਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਤੋਂ ਹੀ ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਮੰਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਪੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਕਾ ਇਤਿਹਾਸ)

ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ "ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ"

(ਵਲੋਂ : ਪ੍ਰੋ: ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, ਐਮ. ਏ. (ਫ਼ਾਰਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ; ਐਮ.ਓ.ਐਲ. ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ, ਪਟਿਆਲਾ)

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ 'ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ' ਇਕ ਨਿਰੋਲ ਤੇ ਨਿੱਗਰ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਕ੍ਰਿਤ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਾਰੇ ਛੰਦਾਂ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ – ਕਮਾਲ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਹਰ ਛੰਦ ਵਿਚ ਉਸਤਾਕਾਰ ਦੇ ਹਥਾਂ ਦੀ ਛੁਹ ਸਾਫ਼ ਵਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਤੁਤਾਂ ਦੀ ਆਮਦ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਦੀ ਜਚਵੀਂ ਤੁਲਵੀਂ ਵਰਤੋਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਵੱਸ਼ ਇਕ ਟਕਸਾਲੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਗੌਰਵ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਰਪੂਰ ਲੇਖਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਇਸੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਉਪਜ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਗੋ, ਬਣਾ ਸੰਵਾਰ ਸੁੰਦਰ ਸਾਹਿਤ ਭਾਂਡਸਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :—

'ਬੋਲੀ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਇਹ,
ਇਹ ਪਾਣਿਨੀ ਦਾ ਘਰ
ਏਥੇ ਹੀ ਕਾਲੀ ਦਾਸ ਨੇ
ਲਿਆ ਸੁਰੱਸਤੀ ਵਰ।

ਪੰਜਾਬੀ ਆਚਰਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੂਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਰਨਾ ਮਾਰਨਾ ਇਕ ਖੇਡ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਪ੍ਰੋ: ਪੂਰਨਸਿੰਘ ਦੇ 'ਇਹ ਜਵਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ' ਬੋਲ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਦੁਆਰਾ ਗੂੰਜਦੇ ਹਨ:—

ਜਾਂ ਮਰਨਾ ਜਾਂ ਮਾਰਨਾ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ ਰੀਤਿ।
ਵਲ ਛਲ ਦੇ ਜਾਣੂੰ ਨਹੀਂ
ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਅਨੀਤਿ।

ਵਿਚ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਹੀਰਿਆਂ ਵਤ ਜੜੀਆਂ ਸਾਫ਼ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ:–

ਜਿਵੇਂ :–

ਖਾਣੇ ਸਨ ਜੋ ਖਾਂਦੀਆਂ, ਕਈ ਕਈ, ਕਈ ਵੇਰ
ਫਿਰਨ ਉਜਾੜੀਂ ਭੌਂਦੀਆਂ, ਚੁਗ-ਚੁਗ ਖਾਵਨ ਬੇਰ ।
"ਜਿਨਿ ਸਿਰ ਸੋਹਨਿ ਪਟੀਆਂ, ਮਾਂਗੀ ਪਾਇ ਸੰਧੂਰ ।
ਸੇ ਸਿਰ ਕਾਤੀ ਮੁੰਨੀਅਨਿ, ਗਲ ਵਿਚ ਆਵੈ ਧੂੜ ।"

ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਜੋ ਹੋਈ ਬੀਤੀ, ਆਦਿ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਇਕ ਸੁਚੱਜੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਇੰਨ ਬਿੰਨ ਉਲੀਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਜੋਸ਼ ਖਾਧੇ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਉਤੇਜਤ ਹੋਣ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ।

ਆਪਣੇ ਵਾਕਿਆਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਸੌ ਸਾਖੀ', 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼', 'ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਆਦਿ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਥਾਂ ਥਾਂ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਾਵਿ ਦਾ ਮੁਲ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਾਵਿ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਇਕ ਮਿਕ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਪੇਉਂਦੀ ਬ੍ਰਿਛ ਵਾਂਗ ਨਵਾਂ ਨਰੋਆ ਰੰਗ ਤੇ ਸੁਆਦ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ ।

ਸਾਰਾ ਕਾਵਿ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦਾ ਇਕ ਕੱਚਾ ਚਿੱਠਾ ਹੈ । ਹਰ ਇਕ ਦੁਰਘਟਨਾ ਪੂਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੋਈ ਨਿਰਪੱਖ ਆਦਮੀ ਵੀ ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਦੇਸ਼-ਪਿਆਰ ਦੀ ਦਾਦ ਦਿਤੇ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਪੁਰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ।

ਬਾਬਾ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਇਸ ਜੀਵਨ-ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਮਾਨੋਂ ਇਕ ਉਚਾ ਅਕਾਸ਼ਮੰਡਲ ਹੈ ਜਿਸ ਪੁਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਤ ਚਮਕਦੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਤਾਰਿਆਂ ਵਤ ਲਿਸ਼ਕਦੇ ਤੇ ਨਿਮ੍ਹੀਂ ਭਾਅ ਮਾਰਦੇ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਤੇ ਮੁਲਕ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਭੇਤ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ । ਕਲੇਜੇ ਵਿਚ ਭਾਂਬੜ ਤੇ ਲੰਬੂ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਫਲ ਲਿਆਈ ਵੇਖ ਠੰਡ

ਪੈਂਦੀ ਹੈ – ਕਾਸ਼ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਸਬਕ ਲੈਣ ਤੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਇਨਾਂ ਉਚਾ, ਬੇਲੌਸ ਤੇ ਬੇਗ਼ਰਜ਼ ਬਣਾ ਸਕਣ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਜੀਉਣਾ ਸਿਖ ਸਕਣ।

ਦੇਸ਼ ਧ੍ਰੋਹੀਆਂ ਤੇ ਗ਼ਦਾਰਾਂ ਲਈ ਚੰਗਾ ਛਾਂਦਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧ੍ਰੋਹੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦਰਦੀਆਂ ਪੁਰ ਇੰਨੇ ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਤਸੀਹੇ ਹੋਏ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਰ ਹੈ, ਕਿ ਏਥੇ ਅਜਿਹੇ ਗ਼ਦਾਰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਨਿਕਲਦੇ ਰਹੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਖਾਕਾ ਉੜਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ – ਪਰ ਅਜ ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਰਲ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਉਹ ਨੀਚ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਉਹ ਅਜ ਵੀ ਅਮਰ ਹਨ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਕਾਸ਼ ਪੁਰ ਚਮਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੰਨ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਨ ਲਾਉਣ ਦੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਕੁ ਨੇ ਜਤਨ ਕੀਤੇ – ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਨੂੰ ਅਜ ਤਕ ਕੋਈ ਲੁਕਾਉਣ ਜਾਂ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਸਫ਼ਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ : ਜਿਵੇਂ :

ਝਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ .
ਪੰਥਕ ਇਹ ਅਰੂਜ
ਦੇ ਕੁਨਾਲੀ ਕਜ ਰਹੇ
ਚੜ੍ਹਿਆ ਚੰਨਾ ਦੂਜ।

ਹੁਣ ਜ਼ਰਾ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਅਖੌਤਾਂ ਤੇ ਵਾਕ-ਬਣਤਰਾਂ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣੋ। ਇਕ ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪੁਤਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਨਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਬੁਰਸ਼ ਦੀ ਛੁਹ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਆਮੇਜ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਸੁੰਦਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਚਿਤ੍ਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਸੁਚੱਜਾ ਕਾਰੀਗਰ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਹਥਾਂ ਤੇ ਸੰਦਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਘਾੜਤ ਵਿਚ ਜਾਨ ਪਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਵੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਦੁਆਰਾ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਭਰ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਸਤਰੰਗੀ ਪੀਂਘ ਦਾ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ :–

'ਝੁਕੇ ਢੁੰਘ-ਢੁੰਘ ਸੱਜਰੇ
ਕੱਦਾ-ਵਰ ਜਿਉਂ ਸ਼ੇਰ।'

ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੱਭਰੂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਨ ਚੱਕਰ ਅਥਵਾ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਬੱਧੀਆਂ ਲਿਹਾਰੀਆਂ ਗਲ ਪਏ ਜੰਗ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਮਿਠੀ ਟੁਣਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਗੱਭਰੂ ਬਾਂਕੇ-ਮਸ-ਭਿੰਨੇ', 'ਤਿਖੇ ਨਕਸ਼ ਨਗਾਰ' ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੱਭਰੂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਾਂਝੇ ਤੇ ਹੀਰਾਂ ਜਹੀਆਂ ਵਿਅੱਕਤੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖਲੋਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਜਿਹਿਆਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਪੁਰ ਕੌਣ ਨਛਾਵਰ ਹੋਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ :—

'ਵੇਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੀਆਂ
ਹੂਰਾਂ ਜਾਨ ਨਸਾਰ,

ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਘਨੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ :— ਜਿਵੇਂ 'ਪ੍ਰਭ ਪਾਲਣਾ, ਕੰਡ ਵਖਾਉਣਾ, ਰਣ ਮੰਡਣਾ, ਕਨਾਰੇ (ਹੋ) ਬੈਠਣਾ, ਮੁਨਾਰਾ ਭਰਥਿਆ, ਅੱਖ ਨਾ ਉਚੀ ਕਰਨਾ, ਕੌਡੀ ਮੁਲ ਪੈਣਾ, ਪੁਆਉਣਾ, ਲੂਣ-ਹਰਾਮੀ, ਚਕੀਆਂ ਝਣਾ, 'ਕਰ ਸਕੇਸ਼ ਸ਼ਨਾਨ, ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ, ਤਾਨ ਪੂਰਨਾ, ਨੀਲ-ਘੰ-ਧੋਲਾ, ਅਜਾਜਤ, ਹੰਕਾਰ-ਭਰੇ, ਕਠ-ਪੁਤਲੀ ਵਾਂਗ, ਝੂਟਾ ਲੈਣਾ, ਮੌਤ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾਖਾਂ ਕਰਨਾ, ਅੱਖ ਉਘਾੜ ਨਾ ਵੇਖਣਾ, ਮਹਿਬੂਬ, ਤੁਅੱਜਬ, ਗੌਰਵ, ਗ਼ਰੂਰ, ਪੁਜ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਣਾ, ਸਿਖ ਸਰਦਾਰੜੇ, ਆਦਿ।

ਬਾਬਾ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਚਿਤ੍ਰ ਜ਼ਰਾ ਮਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਗੇ ਲਿਆਉ :

'ਰਾਜ ਹੰਸ ਜਿਉਂ ਧੌਣ ਤੇ,
ਮਸਤ ਮਤੰਗ ਜਿਉਂ ਚਾਲ।
ਥਰ ਹਰ ਧਰਤੀ ਥਰਕਦੀ
ਰਖਣ ਪੈਰ ਸੰਭਾਲ।
ਉਚਾ ਲੰਮਾ ਕਦ ਇਉਂ
ਸਰੂ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਸਾਰ
ਗਰਦਨ ਲੰਮੀ ਸਵਾ ਗਿੱਠ
ਦੀਰਘ ਨੈਣ ਅਪਾਰ
ਬਾਹਵਾਂ ਗੋਡਿਆਂ ਹੇਠ ਨੇ
ਲੰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ
ਅਰਕਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਜੋੜ ਇਉਂ
ਜਿਵੇਂ ਕੰਵਲ਼ ਦੀ ਨਾਲ।

ਅਜਿਹੇ ਅਵਤਾਰ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਤਕ ਵੇਖ ਕੌਣ ਆਨੰਦ ਮਈ ਨਾ ਹੋਵੇ ? ਵੇਖ ਵੇਖ ਭੁਖ ਨਹੀਂ ਲਹਿੰਦੀ :—

'ਜਿਵੇਂ ਮੁਨਾਰਾ ਭਰਥਿਆ,
ਨੇੜੇ ਜਾਪੇ ਦੂਰ।
ਵੇਂਹਦਿਆਂ ਭੁਖ ਨਾਂ ਲਥਦੀ
ਤਕ ਨਾ ਰਜਦੇ ਨੈਣ।'

ਤਾਂ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਵੇਰ ਪੜ੍ਹੀਏ, ਨਵਾਂ ਸੁਵਾਦ ਤੇ ਨਰੋਆ ਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਛੰਦਾ ਬੰਦੀ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕਿਧਰੇ ਕਿਧਰੇ ਛੰਦ ਦੀ ਚਾਲ ਲੰਮੇਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਕ ਇਡੇ ਵਡੇ ਕਾਵਿ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਦੋਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਚਾਲ ਵਿਚ ਤੀਖਨਤਾ, ਵੇਗ ਤੇ ਬਹਾਉ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਤੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰਤਾ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਚਾਲ, ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ, ਬਹੁ-ਅਰਥੀ ਤੇ ਬਹੁ-ਰੰਗੀ ਗੋਂਦ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰੁਤਾਂ ਦੇ ਖੇੜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਿੜਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੇਸ਼-ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸੂਰਮਗਤੀ ਤੇ ਨਿਰਭੈਤਾ ਉਸ ਅੰਦਰ ਹੁਲਾਰਾ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ—ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ, ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਾਇਰ, ਜਾਂ ਉਲਟ ਮਤ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਅਥਵਾ ਦੇਸ਼ ਧ੍ਰੋਹੀ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਮੋੜ ਤੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਵੇਰ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ ਤਾਂ ਕਾਵਿ ਦੀ ਸਚਿਆਈ ਦਾ ਨਿਰਮਲ ਨੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਨੂੰ ਵੀ ਧੋ ਦੇਵੇ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਨਵਾਂ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕਰ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਚੇ ਸੇਵਕ, ਸਚੇ ਲਿਖਾਰੀ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਬਣ ਜਾਣ। ਮਾਲਕ ਕਰੇ, ਇਹ ਕਾਵਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਵਿਚ ਅਵੱਸ਼ ਸਫ਼ਲ ਹੋਵੇ।

ਮੈਂ ਸੰਤ ਇੰਦਰਸਿੰਘ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਿਤ ਪੁਰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਬੇਸ਼ਕ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਅਦੁਤੀ ਵਾਧਾ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਕੁਰਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ-ਮੁਨਾਰੇ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਚਿਟੇ ਦਿਨ ਵਰਗੀ ਲੋਅ ਨਾਲ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਖਾਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਸੀਤਲ'

ਪਟਿਆਲਾ
੧੭ ਮਈ, ੧੯੫੭

੧.

ਪੰਜਾਬ

ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਸੁਹਾਵਣਾਂ, ਦੇਸਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ
ਅੰਨ ਧੰਨ ਦੀ ਤੋਟ ਨਾ, ਰਹਿੰਦੇ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ
ਹਰੀ ਭਰੀ ਸਰ ਸਬਜ਼ ਇਹ, ਧਰਤੀ ਹੈ ਇਕ ਸਾਰ
ਇਸ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਹੈ, ਭਰਿਆ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ
ਡੋਕੇ ਚੁੰਘ-ਚੁੰਘ ਸਜਰੇ, ਕੱਦਾ-ਵਰ ਜਿਉਂ ਸ਼ੇਰ
ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਸੂਰਮੇ, ਨਿਰਛਲ ਸਖੀ ਦਲੇਰ
ਗੱਭਰੂ ਬਾਂਕੇ ਮਸ-ਭਿੰਨੇ, ਤਿਖੇ ਨਕਸ਼ ਨਗਾਰ
ਵੇਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੀਆਂ, ਹੂਰਾਂ ਜਾਨ ਨਸਾਰ,
ਤੁਰਦੇ ਮਟਕਾਂ ਨਾਲ ਜਦ, ਰਖਦੇ ਕਦਮ ਸੰਭਾਲ
ਧਰਤੀ ਥਰ ਥਰਾਉਂਦੀ, ਆਵੇ ਜਿਵੇਂ ਭੁਚਾਲ
ਪਰਬਤ ਵਾਂਗ ਅਡੋਲ ਰਹਿ, ਲੜਣ ਮੈਦਾਨੀ ਨਿਠ
ਵਧ ਵਧ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰਦੇ, ਨਹੀਂ ਲਵੌਂਦੇ ਪਿਠ
ਪ੍ਰਣ ਪਾਲਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇ, ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਸਿਰ ਨਾਲ
ਸਰਣਿ ਪਏ ਦਾ ਦੇਂਵਦੇ, ਵਿੰਗਾ ਹੋਣ ਨਾ ਵਾਲ
ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਵਖਾਈ ਨਾ ਕਦੀ, ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਹੈ ਕੰਡ
ਪੈਰ ਨਾ ਪਿਛੇ ਪਰਤਦੇ, ਜਾਂ ਲੈਂਦੇ ਰਣ ਮੰਡ

ਜਾਂ ਮਰਨਾ ਜਾਂ ਮਾਰਨਾ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ ਰੀਤਿ
ਵਲ ਛਲ ਦੇ ਜਾਣੂੰ ਨਹੀਂ, ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਅਨੀਤਿ
ਲਹੂ ਪਸੀਨਾ ਇਕ ਕਰ, ਕਰਨ ਧਰਮ ਦੀ ਕਾਰ
ਦੇਣ ਕਮਾਈ ਫੇਰ ਓਹ, ਦੇਸ਼ ਧਰਮ ਤੋਂ ਵਾਰ
ਚਾਣ ਚੱਕ ਜੇ ਆ ਜਾਇ, ਕੋਈ ਅਤਿਥੀ ਬਾਰ
ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਪੂਜ ਕੇ, ਜਾਂਦੇ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ
ਕਰਦੇ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਨਾ, ਵੈਰੀ ਤੇ ਵੀ ਵਾਰ
ਮਾਂ ਭੈਣ ਕਰ ਜਾਣਦੇ, ਧੀ ਬਗਾਨੀ ਨਾਰ
ਖੁਦੋ ਖੂੰਡੀ ਖੇਡਦੇ, ਸੌਂਚੀ ਪਕੀ ਹੋਰ
ਜੋਰ ਕਰਨ ਡੰਡ ਪੇਲਦੇ, ਭਰ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ
ਮਥੇ ਡਲ੍ਹਕਾਂ ਮਾਰਦਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਚਰਯ ਦਾ ਨੂਰ
ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਸਾਫ਼ ਸੁਧ, ਸਾਗਰ ਜਿਉਂ ਭਰਪੂਰ
ਦਸਾਂ ਨਵ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰ, ਰੱਜ ਰੱਜ ਖਾਂਦੇ ਮਾਲ
ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ, ਜਤ ਸਤ ਸੰਜਮ ਨਾਲ
ਜਿਵੇਂ ਮੁਨਾਰਾ ਭਰਥਿਆ, ਕੱਦ ਸਰੂ ਇਕ ਸਾਰ
ਖੜੇ ਖੜੱਪੇ ਸਪ ਦੇ, ਮੁੱਛਾਂ ਕੁੰਡਲ ਦਾਰ
ਅੱਖ ਨਾ ਉਚੀ ਚਕਦੇ, ਸਾਊ ਸ਼ਰਮ ਹਜ਼ੂਰ
ਬੀਬੇ ਰਾਂਣੇ ਮਿਹਨਤੀ, ਐਂਜੀਨੀਅਰ ਮਜ਼ਦੂਰ
ਕਰਦੇ ਸੁਆਣੀ ਦਾ ਸਦਾ, ਦੇਵੀ ਜਿਉਂ ਸਨਮਾਨ
ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕ ਉਹ ਤੇ, ਟੱਬਰ ਦੀ ਪਰਧਾਨ
ਕਹਿਣ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਏਸ ਨੂੰ, ਸੋਨ ਚਿੜੀ ਦਾ ਦੇਸ਼
ਸੱਭਤਾ ਤੇ ਸ਼ਾਇਸਤਗੀ, ਉਚੀ ਉੱਜਲ ਵੇਸ਼

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਰੀਅਨ, ਆਏ ਸੀ ਪੰਜਾਬ
ਲਗਿਆ ਆਬ ਹਯਾਤ ਜਿਉਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਆਬ
ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਇਸ ਦਿਆਂ, ਲਾਈ ਮੌਜ ਬਹਾਰ
ਝਰਨੇ ਝਰਦੇ ਦੁਧ ਦੇ, ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਆਬਸ਼ਾਰ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਨਾਰੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਗਾਏ ਵੇਦ
ਵਾਚੀ ਕੁਦਰਤ ਨੀਝ ਲਾ, ਖੋਹਲੇ ਗੁਝੇ ਭੇਦ
ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ ਤੇ ਸਤਿਵਾਨ, ਦਾ ਇਹ ਜਨਮ ਸਥਾਨ
ਜਮ ਨਾਲ ਲੜ ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ, ਲਏ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਾਨ
ਚਰਕ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਏਸ ਥਾਂ, ਆਯੁਰਵੇਦ ਉਚਾਰ
ਅਰਥ ਸਾਸ਼ਤ੍ਰ ਕੌਟੱਲ ਵੀ, ਏਥੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਤਿਆਰ
ਬੋਲੀ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਇਹ, ਇਹ ਪਾਨਿਨੀ ਦਾ ਘਰ
ਏਥੇ ਹੀ ਕਾਲੀ ਦਾਸ ਨੇ, ਲਿਆ ਸੁਰੱਸਤੀ ਵਰ
ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਿਆਲਾ ਤਖਸ਼ਿਲਾ, ਉਘਾ ਵਿਚ ਜਹਾਨ
ਰਖਿਆ ਧਰਮ ਕੁਨਾਲ ਸੀ, ਦੇ ਅੱਖੀਆਂ ਬਲੀਦਾਨ
ਗਏ ਹਾਰ ਖਾ ਏਸ ਤੋਂ, ਸਕੰਦ੍ਰ ਜਿਹੇ ਮਹਾਨ
ਪੋਰਸ਼ ਜਿਹੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਰਖ ਵਿਖਾਈ ਸ਼ਾਨ
ਮੌਰਯ ਚੰਦ੍ਰ ਗੁਪਤ ਨੇ, ਸੈਲਯੂਕਸ ਦੇ ਨਾਲ
ਸੰਧੀ ਕਰਕੇ ਏਸ ਥਾਂ, ਵਿਆਹੀ ਉਸ ਦੀ ਬਾਲ
ਹੋ ਨਾ ਸਕਦੇ ਆਰਯੇ, ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਾਸ
ਨ੍ਹਾਰਾ ਇਹ ਚਾਣੱਕ ਦਾ, ਗੂੰਜਿਆਂ ਵਿਚ ਅਕਾਸ਼
ਦੁਰਗਾ ਚੰਡੀ ਦੇਵੀਆਂ, ਏਥੇ ਹੀ ਵਾਹੀ ਤੇਗ
ਹਾਥੀ ਸਣੇ ਅੰਬਾਰੀਆਂ, ਰੋਲੇ ਧਰਤੀ ਡੇਗ

ਪਹਿਰੂ ਇਹਦਾ ਹਿਮਾਲੀਆ, ਖੜਾ ਅਹਿਲ ਅਡੋਲ
ਪੰਛੀ ਚਹਿ ਚਹਾਂਵਦੇ, ਮਿਠੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲ
ਮੰਦ੍ਰ ਦੇਸ਼ ਜਿਹੀ ਸੁੰਦ੍ਰਤਾ, ਮਿਲਦੀ ਕਿਤੇ ਨਾ ਹੋਰ
'ਬੁਧ ਚਰਯਾ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, 'ਰਾਹੁਲ ਜੀ' ਲਾ ਜ਼ੋਰ,
ਛੈਲ ਛਬੀਲੀਆਂ ਨਢੀਆਂ, ਹੂਰਾਂ ਜਿਹੀ ਨੁਹਾਰ,
ਤ੍ਰਿੰਞਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਂਦੀਆਂ, ਚਰਖੇ ਦੀ ਘੂੰਮਕਾਰ
ਜਲਦੀਆਂ ਵਾਂਗ ਪਤੰਗ ਪਰ, ਬੁਝੀ ਸ਼ਮਾਂ ਤੇ ਆਣ
ਮਰੇ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਵਾਰਨ ਅਪਣੇ ਪਰਾਣ
ਜੀਉਂਦੀਆਂ ਸੜ ਮਰਦੀਆਂ, ਪਤੀ ਚਿਖਾ ਵਿਚਕਾਰ
ਹੱਸ-ਹੱਸ ਕੇ ਕਰਦੀਆਂ, ਪ੍ਰਿਯ ਤੋਂ ਜਾਨ ਨਸਾਰ
ਸੱਥਰ ਸਉਂਦੀਆਂ ਪਤੀ ਦੇ, ਛਡ ਨਿਵਾਰਿ ਪਲੰਘ
ਗੈਰ ਨਾਲ ਨਾ ਛੂੰਹਦੀਆਂ, ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅੰਗ
ਸ਼ਰਮ ਹਯਾ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ, ਮਤੀਆਂ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ
ਬਾਹੀਂ ਚੂੜੇ ਲਦੀਆਂ, ਅਖੀਂ ਕੱਜਲ ਧਾਰ
ਮੌਜ ਆਪਣੀ ਵਿਚ ਇਉਂ, ਵਸੇ ਸੁਖੀ ਪੰਜਾਬ
ਭਾਵੀ ਵਰਤੀ ਆਣ ਜਿਸ, ਖੋਈ ਇਸ ਦੀ ਆਬ
ਜੰਞ ਪਾਪ ਦੀ ਜੋੜ ਕੇ, ਕਰਦਾ ਮਾਰੋ ਮਾਰ
ਚੜ੍ਹਕੇ ਆ ਗਿਆ ਲਹਿੰਦਿਓਂ, ਬੱਦਲ ਧੂਆਂ ਧਾਰ
ਬਾਬਰ ਵਾਣੀ ਫਿਰ ਗਈ, ਹੋਈ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਹੱਦ
ਕਿਸੇ ਨਾ ਵਰਜ ਰਹਾਇਆ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਮਾਰੀ ਸੱਦ
ਲੁਟਿਆ ਆਣ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ, ਕੀਤੀ ਰਜ ਕਤਲਾਮ,
ਤਰਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਕਿਸੇ ਤੇ, ਇਕ ਦੂ ਵਾਢਿਓਂ ਆਮ

ਵੇਖ ਨਾ ਸਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਮੂੰਹ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ,
ਬੰਦੀਵਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਜੋ, ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਬੰਦ
ਰੋਂਦੀਆਂ ਫਿਰਨ ਪਠਾਣੀਆਂ, ਗਲ ਵਿਚ ਖਿਲਰੇ ਕੇਸ
ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਭਜ ਨਿਕਲੀਆਂ, ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਕਰ ਵੇਸ
ਖਾਣੇ ਸਨ ਜੋ ਖਾਂਦੀਆਂ, ਕਈ-ਕਈ, ਕਈ ਵੇਰ
ਫਿਰਨ ਉਜਾੜੀਂ ਭੌਂਦੀਆਂ, ਚੁਗ-ਚੁਗ ਖਾਵਨ ਬੇਰ
''ਜਿਨਿ ਸਿਰ ਸੋਹਨਿ ਪਟੀਆਂ, ਮਾਂਗੀ ਪਾਇ ਸੰਧੂਰ
ਸੇ ਸਿਰ ਕਾਤੀ ਮੁੰਨੀਅਨਿ, ਗਲ ਵਿਚ ਆਵੈ ਧੂੜਿ''
ਸਾਲ ਕੋਈ ਸਉ ਹਿੰਦ ਵਿਚ, ਮੁਗਲਾਂ ਕੀਤਾ ਰਾਜ
ਹਦ ਤੋੜ ਕੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ, ਕੀਤਾ ਨਾਸ ਪੰਜਾਬ
ਰਹੇ ਲੁਟੇਰੇ ਆਉਂਦੇ, ਦਰਾ ਖ਼ੈਬਰ ਕਰ ਪਾਰ
ਐਲੀ-ਐਲੀ ਕੂਕਦੇ, ਕਰਦੇ ਮਾਰੋ ਮਾਰ
ਬੀਬੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਇਸ ਦੀਆਂ, ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ
ਕੌਡੀਆਂ ਸਾਂਵੇ ਤੁਲਦੀਆਂ, ਰੋਂਦੀਆਂ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ
ਖ਼ੂੰਨ ਚੂਸ ਹਮਲਾਵਰਾਂ, ਖੋਇਆ ਇਸ ਦਾ ਨੂਰ
ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਧੀਨ ਇਹ, ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮਜਬੂਰ
ਆਬ ਗਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਅਸਮਤ ਦੀ ਪਈ ਲੁਟ
ਧਨ ਜੋਬਨ ਤੇ ਹੁਸਨ ਦੀ, ਹੋਈ ਲੁਟ ਖਸੁਟ
''ਕਲ ਮਲ ਹੋਈ ਮੇਦਨੀ, ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ਦਾਤਾਰ
ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਧਾਰਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਵਿਤਾਰ''
ਜਾਮੇ ਧਰ ਕੇ ਨਉਂ ਇਉਂ, ਕੀਤਾ ਖੂਬ ਸੁਧਾਰ
ਰਖਿਆ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਆਏ ਵਾਰੋ ਵਾਰ

ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੋਤਰੇ, ਨਉਂਵੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲਾਲ
ਪੰਥ ਚਲਾ ਕੇ ਖ਼ਾਲਸਾ, ਕੀਤੀ ਗਲ ਕਮਾਲ
ਮਾਂ ਵਾਰੀ ਪਿਉ ਵਾਰਿਆ, ਪੁਤ ਕਰੇ ਕੁਰਬਾਨ
ਅੰਤ ਰਖਿਆ ਏਸ ਦੀ, ਆਪ ਹੋਏ ਬਲੀਦਾਨ
ਬਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈਆਂ, ਚਿੜੀਆਂ ਸਨ ਕਮਜ਼ੋਰ
ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਲਈ, ਸਾਰਾ ਲਾਇਆ ਜ਼ੋਰ
ਆਬ ਹਯਾਤ ਪਲਾਇਆ, ਬਾਟਾ ਕਰ ਭਰਪੂਰ
ਕਾਇਰੋਂ ਕੀਤੇ ਸੂਰਮੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਭਰ ਨੂਰ
ਨਿਕੇ ਮੋਟੇ ਵਰਨ ਜੋ, ਕਠੇ ਕਰ ਇਕ ਸਾਰ
ਹਿੰਦ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਣ ਨੂੰ, ਦਿਤੇ ਸਭ ਸਿਸ਼ਕਾਰ
ਨਾਈ ਛੀਂਬੇ ਝੀਉਰ ਜੋ, ਰੋੜੇ ਜਟ ਤ੍ਰਿਖਾਣ
ਪਕੜ ਪਛਾੜੇ ਮੁਗਲ ਉਨ, ਸੱਯਦ ਸ਼ੇਖ ਪਠਾਣ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬਣ, ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ
ਚੜ੍ਹਿਆ ਗੁਜਰਾਂ ਵਾਲਿਓਂ, ਲਿਆ ਲਹੌਰ ਉਸ ਮਾਰ
ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ ਮਹਾਂਸਿੰਘ ਦਾ, ਰਣਜੀਤਸਿੰਘ ਬਲਵਾਨ
ਨਿਉਂ-ਨਿਉਂ ਕਰਨ ਸਲਾਮ ਉਸ, ਵਡੇ ਆਕੜ ਖ਼ਾਨ
ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤਸਿੰਘ, ਸੀ ਰਣਜੀਤ ਦਲੇਰ
ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ, ਆਣ ਵਸਾਇਆ ਫੇਰ
ਮੌਰਯ ਚੰਦ੍ਰ ਗੁਪਤ ਨੇ, ਦਿਤਾ ਜੋ ਸਨਮਾਨ
ਉਸ ਤੋਂ ਵਧ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ, ਮੁੜ ਕੀਤਾ ਬਲਵਾਨ
ਨਿਪੋਲੀਅਨ ਜੇਹੇ ਸੂਰਮੇ, ਗੋਰਿਆਂ ਜਿਹੇ ਚਾਲਾਕ
ਜੋ ਸਨ ਬਲ ਛਲ ਪਾਲਸੀ, ਅੰਦਰ ਅਸਲੋਂ ਤਾਕ

ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਦੇ, ਝੁਕ-ਝੁਕ ਕਰਨ ਸਲਾਮ
ਰਹਿੰਦੇ ਮੌਕਾ ਭਾਲਦੇ, ਕਰੀਏ ਕਿਵੇਂ ਕਲਾਮ
ਗੌਰਵ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ, ਸੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸ਼ੇਰ
ਉਜੜਿਆ ਬਾਗ ਪੰਜਾਬ ਉਸ, ਆਣ ਖਿੜਾਇਆ ਫੇਰ
ਕਾਬਲ ਅਤੇ ਕੰਧਾਰ ਜਿਸ, ਤੀਕਰ ਤਿਬਤ ਚੀਨ
ਤਹਿਤ ਬੈਠਾਇਆ ਆਪਣਾ, ਕੀਤੇ ਸਭ ਅਧੀਨ
ਛੌਣੀ ਪਾ ਜਮਰੌਦ ਵਿਚ, ਸਿਰ ਤੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਉਸਾਰ
ਦਰਾ ਖ਼ੈਬਰ ਜਾ ਰੋਕਿਆ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ,
ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ, ਕਈ ਹੋਰ ਜਰਨੈਲ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਠਾਣ ਲੁਟੇਰਿਆਂ, ਕਰ ਬਠਾਇਆ ਕੈਲ
ਮੀਚੀ ਜਦ ਰਣਜੀਤ ਅੱਖ, ਗੁਰੂ ਪੁਰੀ ਕੀਆ ਪਿਆਨ
ਕੋਈ ਸੰਭਾਲ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਓਹ ਸਥਾਨ
ਤਖ਼ਤ ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ, ਕੌਡੀ ਮੁਲ ਲੁਟਾਇ
ਸੌਂਪਿਆ ਹਥ ਫ਼ਰੰਗੀਆਂ, ਅਸਲੋਂ ਭੋ ਦੇ ਭਾਇ
ਨਕਸ਼ਾ ਏਸ ਪੰਜਾਬ ਦਾ, ਸਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਲਾਲ
ਰੰਗਿਆ ਲੂਣ ਹਰਾਮੀਆਂ, ਲਹੂ ਓਸ ਦੇ ਨਾਲ
ਪੁਤ੍ਰ ਸ਼ੇਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ, ਬਚਾ ਅਜੇ ਅੰਵਾਣ
ਦਿਤਾ ਤੋਰ ਵਲੈਤ ਫੜ, ਭੇਜਿਆ ਇੰਗਲਸਤਾਨ
ਧਰਮ ਸੀ ਖੋਹਿਆ ਜਿਸ ਦਾ, ਨਾਲੇ ਰਾਜ ਸਮਾਜ
ਹੀਰਾ ਖੋਹ ਕੋਹਨੂਰ ਓਹ, ਜੜਿਆ ਮਲਕਾਂ ਤਾਜ
ਕੈਦੀ ਕਰ ਕੇ ਓਸ ਦਾ, ਲੁਟਿਆ ਦੀਨ ਈਮਾਨ
ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਗੋਰਿਆਂ, ਸਾਰਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ

ਗਊ ਗਰੀਬ ਦੁਖਾਇਆ, ਬੁਚੜ ਖ਼ਾਨੇ ਖੋਲ
ਦਿਤੀ ਅਣਖ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਮਿਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਰੋਲ
ਬੰਦੀ ਖਾਨੇ ਬੰਦ ਪਈ, ਬੇਵਸ ਭਾਰਤ ਮਾਂ
ਰੋਵੇ ਕੂਕੇ ਵੈਣ ਪਾ, ਕਰਦੀ ਹਾਇ ਹਾ-ਹਾ
ਹਾਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਲਾਚਾਰ ਪ੍ਰਭੂ, ਝਲੇ ਜਾਣ ਨਾ ਦੁਖ
ਮੈਨੂੰ ਦਿਓ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ, ਕਰੋ ਉਜਲਾ ਮੁਖ
ਹੋਰ ਨਾ ਜਰਿਆ ਜਾਂਵਦਾ, ਰਿਹਾ ਨਾ ਸਬਰ ਸਬੂਰ
ਸੁਣੋਂ ਪੁਕਾਰ ਅਨਾਥ ਦੀ, ਕਰੋ ਗੁਲਾਮੀ ਦੂਰ
ਭੇਜੋ ਜਾਂ ਕੋਈ ਆਪਣਾ, ਅਬਲ ਆਵੇ ਆਪ
ਕਰੋ ਸਥਾਪਨਾ ਧਰਮ ਦੀ, ਹਰੋ ਦੁਖ ਸੰਤਾਪ
ਭਾਲਿਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਭਦੀ, ਕਰਮ ਧਰਮ ਦੀ ਰੀਤ
ਸਿਖ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਸਿਖੀ ਤੇ ਪਰਤੀਤ
ਨਕਲ ਕਰਨ ਬੇਅਕਲ ਜਿਉਂ, ਮੇਰੇ ਨੌਜੁਆਨ
ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਜੋ, ਖੋ ਬੈਠੀ ਸਵੈਮਾਨ
ਖਾਣ ਪਾਣ ਪਹਿਰਾਣ ਤੇ, ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਭੇਸ਼
ਫ਼ੈਸ਼ਨ ਹੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਰਹੇ, ਭੁਲ ਆਪਣਾ ਵੇਸ਼
"ਰੰਨਾਂ ਹੋਈਆਂ ਬੋਧੀਆਂ, ਪੁਰਖ ਹੋਏ ਸਈਯਾਦ"
ਸ਼ੀਲ ਸੁਚ ਸੰਜਮ ਗਈ, ਮਾਦਰ ਪਿਦਰ ਆਜ਼ਾਦ
ਹੁਣ ਵੀ ਜੇ ਕਰ ਆਪ ਨੇ, ਲਈ ਨਾ ਆ ਕੇ ਸਾਰ
ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਮਰਯਾਦ ਸਭ, ਨੱਸੇ ਲਾ ਉਡਾਰ
ਮੰਦਰਾਂ ਥਾਂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਗਿਰਜੇ ਹੁਣ ਪਰਧਾਨ,
ਵੈਠ ਮੁੱਲੀ ਗਾਣਗੇ, ਈਸਾ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਸੱਭਤਾ, ਉਡੇ ਜੋਕਰ ਕੂੰਜ
ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਥਾਂ ਹੁਣ, ਕਚੀ ਦੀ ਪਏ ਗੂੰਜ
ਹੇ ਰਬ ਜੀ ! ਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰ, ਹੇ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ
ਦੁਖੜੇ ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਦੇ, ਸੁਣ ਕੇ ਹੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
ਛਡੋ ਵਾਸ ਬੈਕੁੰਠ ਦਾ, ਆਵੋ ਧਰ ਅਵਿਤਾਰ
ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰੋ, ਕਰੋ ਮਲੇਛ ਸੰਘਾਰ
ਵਿਨਤੀ ਭਾਰਤ ਭੂਮ ਦੀ, ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਰਜਨ ਹਾਰ
ਧੀਰ ਬੰਨ੍ਹਾਈ ਧਰਾ ਦੀ, ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਆਵਾਂਗਾ ਮੈਂ ਝਬਦੇ, ਨਵਾਂ ਧਰਾਂ ਅਵਤਾਰ
ਬਾਢੀ ਵੰਸ਼ ਅਵਤੰਸ਼ ਹੋ, ਹਰਾਂ ਧਰਤ ਦਾ ਭਾਰ
ਕਰਾਂ ਸਥਾਪਨਾ ਧਰਮ ਦੀ, ਸਿਖੀ ਕਰ ਸੁਰਜੀਤ
ਤਪਦੇ ਹਿਰਦੇ ਠਰਨ ਇਉਂ, ਜਿਉਂ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਸੀਤ
ਯੱਗ ਹਵਨ ਮਰਯਾਦ ਸਭ, ਪਰਚੁਰ ਕਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ
ਗੁਰੂਮਤ ਜਗ ਵਿਸਥਾਰ ਮੁੜ, ਸਿਖੀ ਕਰਾਂ ਨਵੀਨ
ਵਣ ਤ੍ਰਿਣ ਪਰਬਤ ਜਪਣਗੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ
ਚੋਟ, ਯਾਰ, ਜੂਆਰੀਏ, ਅਸਲੋਂ ਹੋ ਜਾਣ ਸੰਤ
ਧਰਮ ਚਲਾਵਾਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ
ਹੋਇ ਗੁੰਜਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ, "ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਆਕਾਲ"
ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਕਰਾਂ, ਕਰਾਂ ਸਿਦਕ ਭਰਪੂਰ
ਕਰਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਦੇਸ ਨੂੰ, ਕਟਾਂ ਵਿਦੇਸੀ ਦੂਰ
ਗਭਰੂ ਹੋਏ ਦੇਸ ਦੇ, ਫਿਰਦੇ ਪਾਟੋ ਧਾੜ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਪੈਦਾ ਕਰਾਂ, ਏਕਤਾ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ

ਹੋ ਗੁਲਾਮ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੇ, ਰਲ ਕੇ ਕਰਦੇ ਜੰਗ
ਆਪ ਹੋਏ ਪ੍ਰਾਧੀਨ ਹੁਣ, ਕਰਨ ਹੋਰਨਾਂ ਤੰਗ
ਜੁਆਨੀ ਏਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੈ ਕੁਲ
ਪਾਂਦੇ ਗੋਰੇ ਓਸਦਾ, ਦਸ ਠੀਕਰੀਆਂ ਮੁਲ
ਮਰ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਜੁਆਨ ਨੇ, ਅਸਲੋਂ ਭੇਡੇ ਦੇ ਭਾਇ
ਮਰਵਾ ਰਹੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਹੋਰ ਦੇਸ ਲੈ ਜਾਇ
ਜਾਂ ਇਹ ਬੈਠਣ ਘਰੀਂ ਹੁਣ, ਕਰਨ ਆਪਣੀ ਕਾਰ
ਜਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਤੋਂ, ਦੇਣ ਜੁਆਨੀ ਵਾਰ

\+ \+ \+

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਸਿਆ, ਪੁਛਣ ਤੇ ਇਕ ਵੇਰ
ਆਵਾਂਗਾ ਮੈਂ ਪੰਥ ਦੀ, ਸਾਰ ਲੈਣ ਵੀ ਫੇਰ
ਧਾਰਾਂਗਾ ਅਵਤਾਰ ਮੈਂ, ਵਿਚ ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ
ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਨੂੰ, ਉਜਲ ਕਰਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ।

"ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਮੇਰੋ ਹੋਇ ਨਾਮਾ, ਬਾਢੀ ਸੁਤ ਭੈਣੀ ਕੋ ਧਾਮਾਂ
ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬਾਢੀ ਸੁਤ ਹੋਈ, ਬਲੂਆ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਸੋਈ
ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਸੂਦ ਜੋ ਹੋਇਆ, ਤਿਨ ਇਹ ਪੰਥ ਮਰਨ ਕਰ ਜੋਇਆ
ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਉਠੇ ਨੀਚ ਨ ਡਰੈ, ਅਵਨੀ ਏਕ ਰਸੋਈ ਕਰੈ
ਸਿੰਘਨ ਦਲ ਪਤਿ ਪਾਸੈ ਰਾਖੈ, ਤਾਂ ਮਤਮਾਰ ਰਾਜ ਰਸ ਚਾਖੈ
ਉਠੈ ਦੇਸ ਰਖਨ ਕੋ ਡੂਲੋ, ਸਭ ਰਾਜਨ ਕੋ ਪੁਟ ਦੈ ਮੂਲੋਂ
ਤਿਸ ਮਹਿੰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਮਮਸਾਰ, ਦੇਸ ਮਾਲਵੇ ਮਹਿੰ ਅਤਵਾਰ

[ਸੌ ਸਾਖੀ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾ: ੧੦ਵੀਂ]

ਸੋਈ ਨੇਤਿ ਫੁਰੀ ਆਇ ਸੰਮਤ ਬਹੱਤ੍ਰੇ ਮੈਂ, ਮਾਘ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਸਵੇਰੇ ਗੁਰਵਾਰ ਕੈ ।
ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਲੁਦੇਹਾਣੇ ਗਾਮ ਭੈਣੀ ਨਾਮ ਜਾਣੇ ਆਮ, ਅਵਤਰੇ ਸਿੰਘ ਰਾਮ ਕਲਮਲੇ ਟਾਰ ਕੈ ।
ਜਾਤਿ ਤਰਖਾਨ ਜਸੇ ਨਾਮ ਕੇ ਅਵੱਸੇ ਘਰ,ਮਾਤ ਸਦਾ ਸੈਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਨਾਮ ਪਰਚਾਰ ਕੈ ।
ਬਾਲਕ ਹੀ ਪਨ ਸੈਂ ਥੇ ਈਸ੍ਵਰ ਕੋ ਮਨ ਸੈਂ ਥੇ ਧਜਾਵ ਤੇ ਸਗਨ ਸੈਂ ਥੇ ਜਨੋ ਕੇ ਸੁਧਾਰ ਕੈ ।

[ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ

੨.

ਬਸੰਤ-ਆਗਮਨ
ਤੇ
ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ

ਚੜ੍ਹੀ ਉਸ਼ੇਰ ਸੁਹਾਵਣੀ, ਆਈ ਨਵ-ਪਰਭਾਤ
ਸੂਰਜ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਛਡੀਆਂ, ਕਿਰਣਾਂ ਆਖੀ "ਝਾਤ"
ਠੁਮਰੀ ਛੇੜੀ ਕੁਮਰੀਆਂ, ਚਿੜੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਚੂਕ
ਬਿਰਹੋਂ ਵਯੋਗੀ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ, ਪੈਂਦੀ ਏ ਪਈ ਹੂਕ
ਚੱਕੀਆਂ ਝੋਤੀਆਂ ਸੁਆਣੀਆਂ, ਲਈ ਮਧਾਣੀ ਪਾਇ
ਨ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਵਿਚ ਖੂਹ ਦੇ, ਡੋਲ ਦਏ ਪਲਮਾਇ
ਗਭਰੂ ਤੜਕੇ ਜਾਗ ਕੇ, ਹੋਏ ਉਠ ਤਿਆਰ
ਜੋਤੇ ਲੌਣੇ ਹਲਾਂ ੍ਹ, ਲਏ ਨੇ ਬੈਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰ,
ਬੀਤੀ ਪਤਝੜ ਰੁੱਤ ਤੇ, ਪਾਲਾ ਹੋਇਆ ਦੂਰ
ਰੁਖਾਂ ਤੇ ਹਰਿਆਵਲੀ, ਭਰ ਗਈ ਵਾਂਗ ਸਤੂਰ,
ਸੁਕੇ ਵੀਂਗਰ ਲੰਗਰੇ, ਗੰਦਲਾਂ ਜਿਉਂ ਮੁਟਿਆਰ,
ਡੋਡੀਆਂ ਖਿੜ-ਖਿੜ ਹਸਕੇ, ਦਿਤੀ ਮਹਿਕ ਖਿਲਾਰ
ਸਾਵਾ ਸਾਵਾ ਛੋਲੀਆ, ਚਿਟੇ ਸੋਸਨੀ ਫੁਲ
ਸਣੇ ਭੁਗਾਠ ਦੇ ਨਿਸਰੇ, ਧਰੇਕਾਂ ਆਡੂ ਠੁਲ

ਗੁਟਾ ਹੋਇਆ ਕੇਸਰੀ, ਸਰ੍ਹੋਂ ਖਿੜੀ ਇਕ ਸਾਰ
ਪੀਲੀ ਸਾੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ, ਧਰਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ
ਕਣਕ ਬਘੋਲੇ ਆ ਗਈ, ਅੰਬੀਂ ਭਰਿਆ ਬੂਰ
ਕਾਲੇ ਤਿਤਰ ਬੋਲਦੇ, ਝਾੜਾਂ ਵਿਚ ਮਖ਼ਮੂਰ
ਚੰਬੇ ਅਤੇ ਗੁਲਾਬ ਦੇ, ਖਿੜ ਖਿੜ ਹਸੇ ਬੁੱਲ
ਬੇਰ ਹੋ ਗਏ ਪਕ ਕੇ, ਲੀਲ੍ਹੂੰ ਪੀਲ੍ਹੂੰ ਕੁੱਲ
ਜੋਬਨ ਲਦੀ ਬਨਸਪਤੀ, ਆਇਆ ਕੋਈ ਲੋਹੜ
ਤੂਤਾਂ ਲਗਰਾਂ ਛਡੀਆਂ, ਬਾਗੀਂ ਭਰਿਆ ਕੋਹਰ
ਗੁੰਚੇ ਭਰੇ ਸਰੂਰ ਵਿਚ, ਕਲੀ ਰਹੀ ਮੁਸਕਾਇ
ਸੁਆਗਤ ਲਈ ਬਸੰਤ ਦੇ, ਰਹੀ ਕਿਲਕਿਲੀ ਪਾਇ
ਕੁਦਰਤ ਰਾਣੀ ਹਸਦੀ, ਆਈ ਵੇਖ ਬਹਾਰ
ਫੁਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਾਟ ਦਾ, ਕਰਨ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ
ਔਣਾਂ ਭਾਵੇਂ ਅਜ ਦਿਨ, ਕਿਸੇ ਮਹਾਂ ਅਵਤਾਰ ?
ਤਾਂਹੀਏਂ ਕੁਦਰਤ ਕਰ ਰਹੀ, ਸਗਨਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ !
ਠਾਰਾਂ ਸਉ ਬਹੱਤਰਾ, ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਦਾ ਸਾਲ
ਚੜ੍ਹਿਆ ਨਾਲ ਮੁਬਾਰਕਾਂ, ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਖੇੜਿਆਂ ਨਾਲ
ਭਾਗਾਂ ਭਰੀ ਬਸੰਤ ਸੀ, ਦਿਨ ਹੈਸੀ ਗੁਰੂਵਾਰ
ਆਏ ਮਾਨਸ ਰੂਪ ਧਰ, ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ
ਲੁਦਿਹਾਣੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ, ਰਾਈਆਂ ਭੈਣੀ ਗਾਉਂ
ਬਾਬਾ ਜਸਾ ਪਿਤਾ ਸੀ, ਸੱਦਾਕੌਰ ਜੀ ਮਾਉਂ
ਉਜੜੇ ਭਾਰਤ ਚਮਨ ਵਿਚ, ਆਈ ਫੇਰ ਬਹਾਰ
ਰੋਂਦੀ ਭਾਰਤ ਭੂਮਿ ਦੀ, ਸਾਰ ਲਈ ਕਰਤਾਰ

ਆਣ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਸੂਤ ਦੇ, ਮਛਕ ਜੇਹੀ ਗਈ ਆਇ
ਹੋ ਗਏ ਵੇਖ ਹੈਰਾਨ ਉਹ, ਦਿਤੀ ਝਟ ਦਬਾਇ
ਮਾਤਾ ਸਦਾਕੌਰ ਜੀ, ਕਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਕੇਸ਼
ਚੜ੍ਹ ਪਲੰਘ ਤੇ ਪੈ ਗਏ, ਪਹਿਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਵੇਸ਼
ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਹੋਈ ਪਰਭਾਤ
ਸਉਂ ਗਏ ਪਛੋਤਾਉਂਦੇ, ਅਜੇ ਸੀ ਬਾਕੀ ਰਾਤ
ਬਾਬਾ ਜਸਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਹੋਏ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ
ਆਂਹਦੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ, 'ਤੈਂ' ਕੀ ਕੀਤਾ ਭਗਵਾਨ
ਤ੍ਰਭਕੇ ਨੀਂਦ ਉਚਾਟ ਹੋ, ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ ਸੀ ਅੱਖ
ਤੱਕਿਆ ਓਨਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਜੋ, ਉਹ ਸੀ ਮਹਾਂ ਅਲੱਖ
ਰਲ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਗਾ ਰਹੇ, ਪਰੀਆਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰ
ਵਰ੍ਹਦੇ ਫੁਲ 'ਸਮਾਨ ਤੋਂ, ਹੋ ਰਹੀ ਜੈ-ਜੈ ਕਾਰ
ਨਾਲ ਅਦਾਵਾਂ ਦੇ ਭਰੀ, ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ ਲਦੀ ਪੌਣ
ਰੁਮਕ ਰੁਮਕ ਕੇ ਚਲ ਰਹੀ, ਗਾਇ ਸੁਹਾਵਾ ਗੌਣ
ਸ਼ਾਦੀਆਨੇ ਵਜ ਰਹੇ, ਸ਼ਾਹਿਨਾਈ ਦੀ ਵਾਜ
ਦਏ ਸੁਣਾਈ ਮਾਂ-ਪਿਉ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੀ ਅਵਾਜ਼
ਰੋਂਦਾ ਬਾਲ ਪਲੰਘ ਤੇ, ਸੁਣ ਲਿਆ ਤਦ ਮਾਂ
'ਲਖੇ' ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ, ਓਹਦੀ ਝੋਲੀ ਦਿਤਾ ਪਾ
ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸੀ ਹਿਕੜੀ, ਭਰ ਗਈ ਨਾਲ ਪਿਆਰ
ਭੁਲ ਗਏ ਥੋੜਾ ਚਿਰ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਵਰਤੀ ਸੀ ਕਾਰ
ਦਾਈ ਪਹਿਲੋਂ ਤੁਰ ਗਈ, ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਮਸੋਸ
ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ ਰਬ ਦੀ, ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਓਸ

ਦਾਈ ਨੂੰ ਜਦ ਪੁਛਦੇ, ਲੋਕੀਂ ਗਲ ਸੁਣਾ ?
ਆਂਹਦੀ ਜਸਾਸਿੰਘ ਘਰ, ਆਇਆ ਵਲੀ ਖੁਦਾ
ਭੈਣੀ ਦੇ ਲੋਕੋ ਸੁਣੋਂ, ਲਾ ਕੇ ਖ਼ੂਬ ਧਿਆਨ
ਆਇਆ ਏ ਰਬ ਆਪ ਚਲ, ਕਰਨ ਲਈ ਕਲਿਆਨ
ਤਰਸ ਅਮਨ ਦਾ ਦੇਵਤਾ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ
ਅਰਸ਼ੋਂ ਆਇਆ ਚਲ ਕੇ, ਭੈਣੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਭਰ ਗਿਆ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਦਾ, ਖ਼ੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਅਕਾਸ਼
ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦੀ ਚਿਰਾਂ ਦੀ, ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਆਸ
ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵਧ ਗਏ, ਅੰਗ ਜੋ ਹੁੰਦੜ ਹੇਲ
ਲਗਰੇ ਲਗਰਾਂ ਵਾਂਗਰਾਂ, ਇਉਂ, ਜਿਉਂ ਕੋੜੀ ਵੇਲ
ਬਾਹਰ ਸਨ ਜਦ ਜਾਂਵਦੇ, ਚਾਰਨ ਡੰਗਰ ਮਾਲ
ਆਪ ਸਮਾਧੀ ਲਾਂਵਦੇ, ਨਾਲ ਲੁਆਵਣ ਬਾਲ
ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਰੀਤ ਜਿਉਂ, ਇਕ ਮਨ ਇਕ ਚਿਤ
ਵਿਰਤੀ ਜੋੜਨ ਓਸ ਨਾਲ, ਜੋ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਮਿਤ
ਪੜ੍ਹੀ ਵਿਦਿਆ ਧਰਮ ਦੀ, ਅਰਚ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਭਾਲ
ਕੀਤਾ ਪਾਠ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ, ਛੋਟੀ ਉਮਰਾ ਨਾਲ
ਤਿਖੇ ਨੈਣ ਨਕਾਸ਼ ਅਤਿ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਖਾਨਿ
ਕਨਕ ਭਿੰਨਾ ਕੁਝ ਰੰਗ ਸੀ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜਿਉਂ ਭਗਵਾਨ
ਮੂੰਹ ਠੋਡੀ ਦੇ ਦਾਗ਼ ਇਉਂ, ਜਿਉਂ ਤਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਚੰਦ
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਂਵਦਾ, ਮਨ ਚਕੋਰ ਅਨੰਦ
ਰਾਜ ਹੰਸ ਜਿਉਂ ਧੋਣ ਤੇ, ਮਸਤ ਮਤੰਗ ਜਿਉਂ ਚਾਲ
ਥਰ ਹਰ ਧਰਤੀ ਧਰਕਦੀ, ਰਖਣ ਪੈਰ ਸੰਭਾਲ

ਉੱਚਾ ਲੰਮਾ ਕਦ ਇਉਂ, ਸਰੂ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਸਾਰ
ਗਰਦਣ ਲੰਮੀ ਸਵਾ ਗਿਠ, ਦੀਰਘ ਨੈਣ ਅਪਾਰ
ਬਾਹਵਾਂ ਗੋਡਿਆਂ ਹੇਠ ਨੇ, ਲੰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ
ਅਰਕਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਜੋੜ ਇਉਂ, ਜਿਵੇਂ ਕੰਵਲ ਦੀ ਨਾਲ
ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਉਚੇ ਸਦਾ, ਦਿਸਦੇ ਪਏ ਹਜ਼ੂਰ
ਜਿਵੇਂ ਮੁਨਾਰਾ ਭਰਥਿਆ, ਨੇੜੇ ਜਾਪੇ ਦੂਰ
ਵੇਂਹਦਿਆਂ ਭੁਖ ਨਾ ਲਥਦੀ, ਤਕ ਨਾ ਰਜਦੇ ਨੈਣ
ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕਿਰਦੇ ਫੁਲ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਅਲਾਪਣ ਬੈਣ
ਛੋਟੀ ਉਮਰਾ ਵਿਚ ਹੀ, ਪਰਨਾਏ ਸਨ ਨਾਥ
ਧਰੌੜ ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ, ਸਾਹਨੇਵਾਲ ਦੇ ਸਾਥ
ਮਸ ਭਿੰਨੇ ਨੂੰ ਤਕ ਕੇ, ਦੁਖ ਭੁਖ ਨਸਦੇ ਦੂਰ
ਦਿਲ ਵਿਚ ਠੰਡਕ ਵਸਦੀ, ਨੈਣੀਂ ਭਰੇ ਸਰੂਰ
ਚੜ੍ਹੀ ਜੁਆਨੀ ਲੋਹੜ ਦੀ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਖਿਚ
ਹਰ ਦਿਲ ਦੀ ਸੀ ਰੀਝ ਮੈਂ, ਰਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਚ
ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਆਏ ਧਰ ਅਵਤਾਰ
ਛੋਟੇ ਜੋ ਹਜ਼ੂਰ ਤੋਂ, ਕੇਵਲ ਸਾਲ ਕੁ ਚਾਰ
ਤੀਆ ਨਰਾਤਾ ਬੁਧਵਾਰ, ਪ੍ਰਗਟੇ ਜਗ ਵਿਖਿਆਤ
ਠਾਰਾਂ ਸਉ ਛਿਅੱਤਰਾ, ਅੱਸੂ ਦੀ ਪਰਭਾਤ
ਦਿਨ ਹੈ ਸੀ ਬੁਧਵਾਰ ਦਾ, ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਸੀ ਨਾਮ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਏ ਪਰਦੇਸ, ਉਨ ਸਾਂਭੇ ਕੰਮ ਤਮਾਮ
ਰਾਮ ਕੌਰ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ, ਦੋ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਭੈਣ
ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਨਾਨਕਾਂ, ਨੰਗਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ

ਬਾਬਾ ਜਸਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਰਨ ਵਾਹੀ ਦੀ ਕਾਰ
ਨਾਲ ਲੁਹਾਰਾ ਕੰਮ ਵੀ, ਕਰਦੇ ਬਹੁਤ ਸਮਾਰ
ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਵਟਾਂਵਦੇ, ਹਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਦੇਵ
ਰਹਿੰਦੇ ਮਨ ਦੀ ਮੌਜ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਣੇ ਭੇਵ
ਵਸਦੇ ਰਸਦੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ, ਹੋਏ ਭਰ ਜੁਆਨ
ਬਾਲ ਸਖਾਈ ਦੂਸਰਾ, ਕੋਈ ਨਾ ਆਪ ਸਮਾਨ
ਪਰਗਟ ਲਗੇ ਹੋਣ ਹੁਣ, ਚਮਕੀ ਜਗ ਤੇ ਸ਼ਾਨ
ਖੇਡ ਰਚਾਈ ਭਵਿਖ ਦੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨ ।

੩

ਸਿਖ ਸੈਨਾਂ ਦੇ ਸੈਨਕ

ਠਾਰਾਂ ਸਉ ਤਿਰਾਨਵੇ, ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਦਾ ਸਾਲ
ਇਕੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਸਾਹਿਬਕੌਰ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ, ਬੀਬੀ ਵਡੀ ਭੈਣ
ਮਿਲਣ ਆਈ ਸੀ ਵੀਰ ਨੂੰ, ਕਰਨ ਸੁਹੰਢਣੇ ਨੈਣ
ਨਾਲ ਪਤੀ ਸੀ ਓਸਦਾ, ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਆਏ ਦੋਵੇਂ ਮਿਲਣ ਦੀ, ਇੱਛਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਾਰ
ਗਰੇਵਾਲਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜੋ, ਰਾਇਪੁਰ ਗੁਜਰਵਾਲ
ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ ਤੇ ਲੋਹਗੜ੍ਹ, ਦੋਵੇਂ ਨਾਰੰਗਵਾਲ
ਸਾਊ ਵਾਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਗਰੇਵਾਲ ਸਰਦਾਰ
ਜੂਹਾਂ ਸਉੜੀਆਂ ਭੋਇੰ ਘਟ, ਕਰਨ ਦਬ ਕੇ ਕਾਰ
ਨੌਕਰੀ ਪੇਸ਼ਾ ਲੋਕ ਇਹ, ਜੱਟਾਂ ਵਿਚ ਸੁਚੇਤ
ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਤੇ ਜੱਟ ਦਾ, ਕੋਈ ਭਿੰਨ ਨਾ ਭੇਤ
ਵਸਦੇ ਸਭੇ ਰਲ ਮਿਲ, ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੀ ਪਾ ਸੀਰ
ਦਰਦ ਵੰਡਾਂਦੇ ਆਪ ਵਿਚ, ਦੁਖ ਵਿਚ ਦੇਂਦੇ ਧੀਰ
ਸਿਖ ਦਰਬਾਰ ਲਾਹੌਰ ਦੀ, ਸੈਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਕਾਬਲਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਪਚੀ, ਜਮਾਂਦਾਰ ਸਰਦਾਰ

ਭਰ ਜੁਆਨ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ, ਮਿਣਤੀਓਂ ਲੰਮਾ ਕੱਦ
ਕਾਬਲਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਖ ਕੇ, ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਏ ਬੇਹੱਦ
ਗਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਦਸ ਕੇ, ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਕਰ ਅਪਾਰ
ਲੈ ਗਏ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ, ਲਾਹੌਰ ਸਿਖ ਦਰਬਾਰ
ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਨੌਕਰੀ, ਕ੍ਰਿਤ ਜਾਣ ਸੁਕ੍ਰਿੱਤ
ਪਰ ਸਨ ਵਸਦੇ ਹੋਰਥੇ, ਰਖਦੇ ਹੋਰਥੇ ਚਿੱਤ
ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ, ਖੁਸ਼ੀ ਮਲ੍ਹਾਰਾਂ ਨਾਲ
ਦਿਨ ਵਿਚ ਕੰਮ ਪ੍ਰੇਡ ਦਾ, ਰਾਤੀਂ ਜਾਪੁ ਅਕਾਲ
ਜਿੰਨੀ ਲੈਂਦੇ ਤਲਬ ਸੀ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਛੱਡ
ਗੁਰਬੇ ਹੋਰ ਗਰੀਬ ਨੂੰ, ਸਾਰੀ ਦੇਂਦੇ ਵੰਡ
ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਕੁਝ ਸਾਲ ਸੀ, ਆਇਆਂ ਵਿਚ ਲਹੌਰ
ਪਰ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਸੋਚ ਵਿਚ, ਵਿੰਹਦੇ ਜਦ ਕਰ ਗੌਰ
ਆਖਣ ਨੂੰ ਸੀ ਸਿਖ ਰਾਜ, ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜ
ਗੁਰੂ ਮਤ ਨੂੰ ਭੁਲ ਸਭ, ਕਰਦੇ ਮਨ ਦੀ ਮੌਜ
ਦਾਰੂ ਮੁੰਡਾ ਵੇਸਵਾ, ਮਾਸ ਮਛੀ ਦੇ ਯਾਰ
ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ, ਭੁਲੀ ਬੈਠੇ ਸਾਰ
ਜਪਣ ਨਾ ਨਾਮ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੇ ਨਾ ਕੋਇ
ਆਂਹਦੇ ਜੀਉਣਾ ਚਾਰ ਦਿਨ, ਜੋ ਹੋਵੇ ਸੋ ਹੋਇ
ਗਲਾਂ ਕਰਨ ਬਣਾ ਕੇ, ਔਣ ਨਾ ਦੇਂਦੇ ਵਾਰ
ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸੀ, ਸੈਨਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚਾਰ
ਫੋਕੀਆਂ ਫੜਾਂ ਬਘਾਰਦੇ, ਚਾਕੂ ਕਟੀਆਂ ਵਾਂਗ
ਉਤੋਂ-ਉਤੋਂ ਧਾਰਿਆ, ਬੁਰਛਿਆਂ ਸਿਖੀ ਸਾਂਗ

ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਪੁਜ ਕੇ, ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ
ਇਕ ਅੱਧ ਦੀ ਗਲ ਕੀ, ਹੋਏ ਇੰਵ ਤਮਾਮ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਚਾਲ ਵੇਖ, ਆਪ ਜੀ ਹੁੰਦੇ ਤੰਗ
ਮੰਗਦੇ ਸਨ ਅਰਦਾਸ ਕਰ, ਦੋ ਵੇਲੇ ਇਹ ਮੰਗ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਦਿਆਲ
ਪੰਥ ਆਪਣੇ ਦੀ ਕਰੋ, ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲ
ਇਕ ਦਿਨ ਵਰਤੀ ਆਣ ਕੇ, ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਮੌਜ
ਆਇਆ ਹੁਕਮ ਪਸ਼ੌਰ ਨੂੰ, ਤੁਰ ਜਾਵੇ ਇਹ ਫ਼ੌਜ
ਅਟਕੀ ਹਜ਼ਰੋਂ ਵਿਚ ਜਾ, ਡੇਰਾ ਦਿਤਾ ਡਾਲ
ਖੇਡ ਰਚੌਣੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ, ਏਥੇ ਕੋਈ ਅਕਾਲ
ਵਸਦੇ ਹਜ਼ਰੋਂ ਵਿਚ ਸੀ, ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ
ਮਾਲਕ ਪਾਲਕ ਪੰਥ ਦੇ, ਸਿਖੀ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ
ਗਿਆਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਲਿਖਿਆ "ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼"
ਦਏ ਗਵਾਈ ਇੰਵ ਓਹ, ਭਰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਲਾਸ :

"ਬੜੇ ਥਾਂਇ ਜਾਇ ਕੇ ਲਹੌਰ ਪਲਟਨ ਮਾਂਹਿ
ਠਾਨ ਲੀਨ ਨੌਕਰੀ ਪਛਾਣ ਕੇ ਸੁਕ੍ਰਿੱਤ ਹੈ।
ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪਢੈ ਹੈਂ ਭਜਨ ਕਰੈ ਹੈਂ
ਚੈਂ ਹੈਂ ਰਹਿਨੋ ਇਕੰਤ ਦੈਂ ਹੈਂ ਆਜ ਜੋ ਕੋ ਬਿਤ ਹੈ।
ਸੰਮਤ ਅਠਾਰਾਂ ਸੋ ਅਠਾਨਵੇਂ ਮੇਂ
ਪਲਟਨ ਗਈ ਥੀ ਹਜਰੋ ਮੈਂ ਰਾਜ ਕਾਜ ਹਿਤ ਹੈ।
ਸੰਤਨ ਕੇ ਮਿਲਬੇ ਕਾ ਸ਼ੌਕ ਥਾ ਮਹਾਨ
ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਰਸਾਤੇ ਜਾਤੇ ਜਾਇ ਜਿਤਕਿਤ ਹੈ।"*

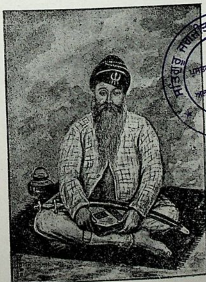
---

* ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ।

ਠਾਰਾਂ ਸੌ ਇਕਤਾਲੀਆ, ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮ ਜੀਤ
ਕੀਤਾ ਸਿਖੀ ਬਾਗ਼ ਜਿਨ, ਸੁਕਿਆ ਸੀ ਸੁਰਜੀਤ
ਹਰੋ ਨਦੀ ਵਿਚ ਸਿੰਧ ਦੇ, ਮਿਲਦੀ ਜਿਥੇ ਆਇ
ਸਰਵਾਲਾ ਹੈ ਓਸ ਦੇ, ਕੰਢੇ ਇਕ ਗਿਰਾਂਇ
ਭਾਗਭਰੀ ਸੀ ਮਾਂ ਓਹ, ਪਿਤਾ ਸੀ ਸਿੰਘ ਦਿਆਲ
ਅਵਤਰੇ ਜਾ ਉਸ ਘਰ ਵਿਖੇ, ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
'ਛੋਈ' ਕਰਦੇ ਹਟ ਸੀ, ਕਈ ਗੁਜਾਰੇ ਸਾਲ
ਹਥ ਕਾਰ ਦਿਲ ਯਾਰ ਵਲ, ਜਪਦੇ ਜਾਪੁ ਅਕਾਲ
ਪਰ ਇੱਛਾ ਦੀਦਾਰ ਦੀ, ਰਖਦੇ ਸਦਾ ਹਮੇਸ਼
ਪੌਣ ਕਲੇਜੇ ਠੰਢ ਆ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦਸਮੇਸ਼
ਠਾਰਾਂ ਛੇ ਨਾਉਂ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ਦਸਮੀ ਸੁਦੀ ਵੈਸਾਖ
ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੁ, ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਸਾਖ
ਜਾ ਰਹੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਸਨ, ਕਾਬਲ ਵਲ ਪਸ਼ੌਰ
ਸ੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਸੁਮੇਰਸਿੰਘ, ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਰ ਗ਼ੌਰ
ਪੰਨੇ ਤੇਰਾ ਸਤ ਸਉ, ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਵਿਚ ਸਾਰ
ਉਨੀ ਸਉ ਉਨਤਾਲੀਏ, ਸੰਮਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਤਖ਼ਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ, ਸੁਮੇਰਸਿੰਘ ਮਹੰਤ
'ਏਨਾ "ਗੁਰੁ ਬਿਲਾਸ" ਵਿਚ, ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਵਰਤੰਤ :

"ਨਗਰ ਬਿਰਾਵ ਪਸ਼ੌਰ ਮਧ, ਇਕ ਭਗਤ ਭਗੌਤੀ ਪ੍ਰੇਮੀ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਚਰਨ ਰਤਿ, ਚਾਹਤ ਦਰਸਨ ਨੇਮੀ
ਏਕ ਬਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਚਰਨਿਨ ਕੋ, ਅਧਿਕ ਧਿਆਨ ਤਿਨ ਕੀਨੋ
ਪ੍ਰਗਟ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ, ਤਾਕੋ ਦਰਸਨ ਦੀਨੋ"

ਦੀਤ ਪੁਸ਼ਾਕ ਭਗੌਤੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਧਿਕ ਰਿਝਾਏ
ਚਰਨਿਨ ਧੋ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਲੀਨੇ, ਭੋਜਨ ਭੱਬ ਛਕਾਏ
ਅਜਹੁ ਤਹਾਂ ਬਨਿਯੋ ਗੁਰੁਦਵਾਰਾ, ਪੂਜਤ਼ ਪੁਰ ਨਰ ਨਾਰੀ
ਪੁਨ ਤਹਿੰ ਤੇ ਉਠ 'ਕਾਬਲ', ਆਗੇ ਅਸ਼ਟ ਕੋਸ਼ ਗੁਰ ਭਾਰੀ
ਲਾਇ ਦੀਵਾਨ ਕਹੀ ਸਿੰਘਨ ਸੋ, ਲੰਡਾ ਤਹਿ ਦਰਿਆਵਾ
ਮਾਰਹੁ ਪਾਥਰ ਯਾ ਸਰਿਤਾ ਮੈ, ਮਾਰਿਓ ਬਚਨ ਪ੍ਰਭਾਵਾ
ਤਬ ਪੂਛੀ ਯਾ ਕਰਕਾਂ ਕਾਰਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਭਨ ਸੁਨਾਈ
ਤਰਕ ਸ਼ਹੀਦ ਲਰਨ ਹਿਤ ਆਏ, ਦੀਏ ਸੁ ਮਾਰ ਭਗਾਈ

ਸੀ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹੰਤ ਸ੍ਰੀ ਤਖ਼ਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ

ਪ੍ਰਤਿ ਰਵੀਵਾਰ ਹੋਤ ਤਹਿੰ ਮੇਲਾ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਬਰ ਆਵੈ
ਘੋਰਨ ਕੀ ਅਵਾਜ ਸੁਨ ਪਰੈ, ਦਰਸਨ ਕਾਹੁ ਦਿਖਾਵੈ
ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਬਿਦਿਤ ਵਿਸ਼ਵ ਮੇਂ, ਜਾਹਿਰ ਕਲਾ ਪ੍ਰਤਾਪਾ
ਹਿੰਦੂ ਅਹਿੰਦੂ ਦਊ ਤਿਹਿ ਮਾਨਤ, ਪੂਰਤ ਕਾਮ ਅਪਾਪਾ।''

ਆਣ ਅਚਾਣਕ ਇੰਞ ਨੂੰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼
ਗੁਰਤਾ ਸੌਂਪੀ ਤਿਲਕ ਦੇ, ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਵਸ਼ੇਸ਼
ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨਸਿੰਘ, ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਚਾਰ
ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਉਨਾ ਇਉਂ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਧਾਰ :

'ਨਾਮਸਿੰਘ ਬਾਲਕ ਪੈ ਪਾਲਕ ਪਿਗੰਬਰੋ ਕੇ,
ਅੰਬਰੋ ਕੇ ਮਾਲਕ ਅਡੰਬਰੋ ਕੇ ਤਿਆਗੀ ਹੈ।
ਤਾਲਕ ਰਖੈ ਹੈਂ ਏਕ ਖਾਲਕ ਸੈਂ ਸਾਲਕ, ਸੋਂ
ਗਾਲਕ ਬਿਕਾਰਨ ਕੇ ਚਾਲਕ ਵਿਰਾਗੀ ਹੈ।
ਗੋਇ ਰਾਖੀ ਘਟ ਦੀਪ ਨਿਜ ਮਨਿ ਅਜਮਤ,
ਸਜਮਤ ਭਗਤ ਵਿਰਕਤ ਅਦਾਗੀ ਹੈ।
ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਸਤ ਸੰਗ ਜਥਾ ਜੋਗ, ਤਥਾ
ਰਾਖਤ ਥਾਂ ਭਾਖਤ ਥਾਂ ਭਜਨ ਸਜਾਗੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਦੂਏ ਕਬਿਤ ਵਿਚ, ਨਾਲ ਵਜ਼ਾਹਤ ਬਿਆਨ
ਦਰਸਨ ਦੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜਿਉਂ, ਕੀਤਾ ਇਉਂ ਫਰਮਾਨ :

"ਬਾਲਕ ਮ੍ਰਿਗੇਸ਼ ਤੈ ਵਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਮ ਯੇਦੀ,
ਨਰ ਨਾਰੀ ਲੈ ਅਪਾਰੀ ਭਵ ਤੈ ਤਰੇ।
ਔਰ ਇਲਹਾਮ ਕਰਤਾਰ ਕਈ ਬਾਰ ਦਯੋ,
ਨਾਮ ਦੈ ਉਧਾਰ ਕਰ ਜੀਵਨ ਕਾਂ ਤੂੰ ਖਰੇ।
"ਐਪੈ ਗੁਰ ਦਸਮ ਦਰਸ ਦੈ ਯੋ ਕਹਿਓ ਤਾਂਹਿ—"
"ਮੇਰੋ ਅਵਿਤਾਰ ਅੰਸ਼ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਹ੍ਵੈ ਭਰੇ"

ਯਾਹ ਹੇਤ ਤਾਂਹਿ ਨਾਹਿ ਔਰ ਕਾਂਹਿ ਮਾਂਹਿ,
ਨਿਜਿ ਸ਼ਕਤਿ ਰਖਾਈ ਗੁਰੁ ਵਾਕ ਦਿਵਖੇ ਧਰੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਕਿਹਾ ਗੁਰ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ, ਗੁਰੁਤਾ ਰਖ ਅਮਾਣ
ਵਸਤ ਸੰਭਾਲੋ ਇਹ ਸ਼ਭ, ਲਵਾਂ ਫੇਰ ਮੈਂ ਆਣ
ਆਵਾਂਗਾ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ, ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ,
ਬਾਢੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾ, ਕਰਾਂ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਰ

'ਸੋ ਸਾਖੀ ਸ੍ਰੀ ਰਤਨ ਮਾਲ, ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਪਿਛੇ ਜੋ ਹੈ ਲਿਖਿਆ, ਕੀਤਾ ਸੀ ਨਿਰਦੇਸ਼
ਧਾਰਾਂਗਾ ਅਵਤਾਰ ਮੈਂ, ਦੇਸ਼ ਮਾਲਵੇ ਸਾਰ
ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚ, ਕੁਦਰਤ ਕਰਾਂ ਪਸਾਰ
ਗੁਰੁਤਾ ਅਰਪਨ ਕਰ ਦਈ, ਜਿਵੇਂ ਸਨਾਤਨਿ ਰੀਤ
ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਮੁੜ, ਕਰਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ
ਗੋਸਟ ਕਰਦਿਆਂ ਆਦਿ ਗੁਰੂ, ਅਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਨਾਲ
ਪੁਛਣ ਤੇ ਸੀ ਦਸਿਆ, ਓਨਾ ਇਹ ਸਵਾਲ :
''ਸਤਰ ਜਾਂਮੇ ਭਗਤ ਜਨ, ਚੌਦਾਂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਾਇ
ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਇ ਸੁ ਮਿਲ ਰਹੈ, ਮਨਮੁਖ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ
ਭਰੇ ਬੇੜੇ ਲੈ ਜਾਣਗੇ, ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੇ ਪੂਰ
ਮਨ ਮੁਖ ਟੁਟੇ ਟੁਟ ਮੁਏ, ਸਨਮੁਖ ਭਏ ਕਬੂਲ''
'ਗੁਰਿੰਦ ਨਾਮਹ' ਵਿਚ ਦਸਮ ਗੁਰੁ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਉਚਾਰ
ਦਸਿਆ ਜਿਉਂ ਵਰਤਾਵਣੀ, ਅਗੋਂ ਸਾਰੀ ਕਾਰ :

''ਜਾਹੀ ਕੁਲ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟੈ, ਤਾਹੀਂ ਕੁਲ ਕੋ ਨਾਮ
ਪੁਨਹ ਦ੍ਵਾਦਸ ਗੁਰਿਦ ਕੋ, ਮੇਰੀ ਹੈ ਪ੍ਰਨਾਮ
ਦੁਆਦਸ ਪੌਰਸ਼, ਆਦਿ ਸੇ, ਸਭ ਹਨ ਕੇ ਸਿਰ ਮੌਰ
ਸ਼ਕਤਿ ਅਨੰਤੀ ਆਇ ਹੈ, ਆਦਿ ਇਹੈ ਨਹੀ ਔਰ ।''

ਏਨਾਂ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੇ, ਪੁਰਾਤਨ ਇਤਿਹਾਸ
ਖੋਜ ਭਾਲ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ, ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਆਸ
ਰਖੀ ਕਲਾ ਛੁਪਾਇ ਗੁਰ, ਦਸੀ ਨਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇ
ਧਨ ਧਰਤੀ ਜਿਉਂ ਦਬਿਆ, ਮਥੇ ਚਮਕ ਵਿਖਾਇ

ਛੋਈ ਵਸੇ ਕੁਝ ਦਿਨ, ਹਜਰੋਂ ਆਏ ਚੱਲ
ਭਾਈ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਨਾਲ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਵੱਲ
ਮਹਿਕ ਉਠੀ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ ਸੀ, ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਲੋਕ
ਔਂਦੇ ਹਜਰੋਂ ਚਲ ਕੇ, ਸੁਆਰਨ ਹਿਤ ਪ੍ਰਲੋਕ
ਹਜਰੋਂ ਦੀ ਹਰ ਗਲੀ ਇਹ, ਦਏ ਸੁਣਾਈ ਗੀਤ
ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਜੀ, ਧੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਰੀਤ
ਅਵਧ ਪੁਰੀ ਸਮ ਹੋ ਗਈ, ਹਜਰੋਂ ਅਤਿ ਵਡ ਭਾਗ
ਮਿਟ ਗਈ ਧੁੰਦ ਅਗਿਆਨ ਦੀ, ਚਾਨਣ ਗਿਆਨ ਚਰਾਗ਼
ਦਏ ਗਵਾਹੀ ਏਸ ਦੀ, ਕਰਤਾ ਪੰਥਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਸੰਤ ਨਿਰਮਲੇ ਗਿਆਨਸਿੰਘ, ਲਿਖਿਆ ਏ ਇਤਿਹਾਸ :-

"ਸੰਮਤ ਪਚਾਸੀਏ ਮੈਂ ਹਜਰੋਂ ਗ੍ਰਾਮ ਮਾਂਹਿ,
ਭਾਈ ਤਾਹਿ ਕੇ ਦੁਕਾਨ ਆਇ ਤਹਾਂ ਜੋ ਕਈ ।
ਯਾਹ ਹੇਤ ਬਾਲਕ ਮ੍ਰਿਗੇਸ਼ ਭੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਹਾਂ,
ਆਇ ਕੈ ਨਿਵਾਸ ਕੀਨ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰ ਕੈ ਖਈ ।
ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰ ਹਜਰੋਂ ਅਮਾਂ ਪਵਰ,
ਭਯੋ ਸਮ ਔਧ ਤਰ ਮੰਦਤਾ ਬਿਲੈ ਗਈ
ਭਏ ਲੋਗ ਵਡ ਭਾਗੀ ਭਗਤੀ ਮੈਂ ਮਤਿ ਪਾਗੀ,
ਸੰਤ ਸੰਗ ਮਾਂਹਿ ਜਾਗੀ ਸੰਤ ਸੇਵ ਹੂੰ ਠਈ ।"

ਇਹ ਹਨ ਲਛਣ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਕੜ ਪਾਟਵੇਂ ਵੇਗ
ਦਾਨਾ ਟੋਹ ਵਿਖਾਲਿਆ, ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ ਦੇਗ
ਦਰਸ ਕਰ ਜਮੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿਲ, ਆਏ ਸੀ ਹੋਇ
ਆਣ ਸੁਣਾਈ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ, ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸੋਇ

ਹਜ਼ੋਰੋਂ ਅੰਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਿਰ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿ
ਓਨਾਂ ਮਖਣਸ਼ਾਹ ਜਿਉਂ, ਪਲਾ ਫੇਰਿਆ ਆਇ
ਸੁਣ ਕੇ ਸੋ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ, ਸਾਥੀ ਲੈ ਕੁਝ ਨਾਲ
ਚਲੇ ਸਤਗੁਰ ਦਰਸ ਦੇ, ਸਭੇ ਨਾਲ ਖ਼ਿਆਲ
ਪੰਜੀ ਜਥਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਰਲ ਮਿਲ ਹੋਇ ਤਿਆਰ
ਸੈਨਕ ਸਭੇ ਤੁਰ ਪਏ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ
ਧਰਮਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀ, ਕਥਾ ਕਰਨ ਗੁਰੂ ਰਾਇ
ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੀ, "ਠਾਕਰ ਤੁਮ ਸਰਣਾਇ"
ਮਥਾ ਟੇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ, ਫਤਹ ਬੁਲਾ ਕੇ ਨਾਥ
ਕਰੀ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ, ਧਰ ਪਰ ਧਰ ਕੇ ਮਾਥ
ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਦੇਵੋ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ
ਅੰਦਰ ਹੋਵੇ ਚਾਨਣਾ, ਮਿਟੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤਾਤ
ਠਾਕਰ ਜੀ ! ਤੁਸੀਂ ਆ ਗਏ, ਕਰ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਾਰ
ਸੀ ਅਮਾਨਤ ਤੁਸਾਂ ਦੀ, ਰਖੀ ਅਸੀਂ ਸੰਭਾਰ
ਵਰਤੋ ਠਾਕਰ ਜੀ ! ਜਿਵੇਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਹੋਇ ਰਜਾਇ
ਰਖੀ ਅਸੀਂ ਛੁਪਾਇ ਕੇ, ਕੀਤੀ ਨਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇ
ਪੈਸੇ ਪੰਜ ਦਸਤਾਰ ਤੇ, ਮਾਲਾ ਨਾਲ ਨਲੀਯੇਰ
ਮਥੇ ਗੁਰਤਾ ਦਾ ਤਿਲਕ, ਕਰ ਦਿਤਾ ਬਿਨ ਦੇਰ
ਠਾਰਾਂ ਸਉ ਅਠਾਨਵੇ, ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮਜੀਤ
ਅਸੂ ਦੀ ਸੰਗ੍ਰਾਂਦ ਦਾ, ਦਿਨ ਪਵਿਤ ਪੁਨੀਤ
ਭਾਰਤ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਦਾ, ਇਸ ਦਿਨ ਬਝਾ ਮੁੱਢ
ਹੋਈ ਧਰਮ ਸਥਾਪਨਾ, ਪਾਪ ਤਾਪ ਗਏ ਉੱਡ

ਪੂੰਨੀ ਆਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸ਼ੋਕ
ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਹੋਏ ਸਭ ਦੇਵਤੇ, ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੁਰ ਲੋਕ
ਹੁਕਮ ਆ ਗਿਆ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ, ਜਾਣਾਂ ਨਹੀਂ ਪਸ਼ੌਰ
ਆਵੇ ਮੰਜ਼ਲ ਮਾਰਦੀ, ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਲਹੌਰ
ਫ਼ੌਜ ਆ ਗਈ ਚਲ ਕੇ, ਛੌਂਣੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਪਰਗਟ ਲਗੇ ਹੋਣ ਹੁਣ, ਗੁਰੁਤਾ ਦੇ ਆਸਾਰ
ਆਣ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ, ਅਗੋਂ ਵਰਤਿਆ ਹਾਲ
ਲਿਖਣ ਦੇ ਲਈ ਓਸ ਨੂੰ, ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ ਸਾਲ
ਛੌਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਕੀਤੇ ਚਰਿਤ ਅਪਾਰ
ਓਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਮੈਂ, ਦਸੇ ਹਨ ਦੋ ਚਾਰ
ਲੈ ਕੇ ਬੀੜ ਦਰਬਾਰ ਦੀ, ਉਪਰ ਬਾਲਣ ਪਾਇ
ਸਫਾਂ ਫੂਹੜੀਆਂ ਵਿਚ ਧਰ, ਤੀਲੀ ਦਿਤੀ ਲਾਇ
ਪਤਾ ਲਗਾ ਜਾਂ ਹੋਰਨਾਂ, ਨਸੇ ਵਾਹੋ ਦਾਹ
ਲਗੇ ਅਗ ਬੁਝਾਉਣ ਸਭ, ਲਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਵਾਹ
ਪਰ ਨਾ ਦਿਤੀ ਬੁਝਣ ਉਹ, ਤਕੜਾ ਕਰ ਤਕਰਾਰ
ਆਪੇ ਠੰਢੀ ਹੋਣ ਤੇ, ਕਢੀ ਬਣਾਂ ਸੁਆਰ
ਪਰਖੀ ਗਈ ਹੈ ਇਹ, ਧੁਰ ਤੋਂ ਆਈ ਠੀਕ
ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਜੇ ਆਂਚ ਕੁਝ, ਲਗ ਜਾਣੀ ਸੀ ਲੀਕ
ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ, ਅਰਸ਼ੋਂ ਆਈ ਚੱਲ
ਜੇ ਸੜ ਜਾਂਦੀ ਜਰਾ ਵੀ, ਮਚ ਜਾਂਦੀ ਤ੍ਰਥੱਲ
ਸਾੜ ਨਾ ਸਕਦੀ ਅਗ ਇਸ, ਪਾਣੀ ਸਕੇ ਨਾ ਬੋੜ
ਆਂਦੀ ਸੀ ਗੁਰਦੇਵ ਇਹ, ਜੋ ਸਨ ਗ਼ਈ ਬਹੋੜ

ਚਹੁ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਆਖਦੇ, ਬੇ-ਸਿਦਕੇ ਇੰਨਸਾਨ
ਐਵੇਂ ਊਲ ਜਲੂਲ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਨਾਹੀ ਜਾਨ
ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਟਿਚਕਰਾਂ, ਕਈ ਗੁਲਾਬੀਏ ਦਾਸ
ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਗਿਰਾ ਤੇ, ਕੋਈ ਨਾ ਵਿਸਵਾਸ
ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਛਡ ਗੁਰੂ ਮਤ, ਨਵੇਂ ਚਲਾਣੇ ਰਾਹ
ਸਿਧਾ ਰਸਤਾ ਛਡ ਕੇ, ਭਟਕਣ ਪਏ ਕੁਰਾਹ
ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਭੁਲ ਕੇ, ਗੌਂਦੇ ਹੋਰ ਕਲਾਮ
ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਗੁਰੂ ਮਤ ਭੁਲ, ਹੋਰਾਂ ਬਣੇ ਗੁਲਾਮ
ਗੁਰੂ ਸਵਾਰੇ ਸਿਖ ਜੋ, ਬਾਣੀ ਬੋਲਣ ਸੱਚ
ਕੁੰਦਨ ਸੋਨਾ ਛਡ ਹੋਰ, ਪਏ ਵਿਹਾਝਣ ਕੱਚ
ਸਰਧਾ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ, ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ
ਬੀੜ ਸਥਾਪਨ ਜਾ ਕਰੀ, ਧਰਮਸਾਲ ਵਿਚਕਾਰ
ਬੁਰਛਾ ਗਰਦੀ ਦੇ ਮਚਣ, ਭਾਂਬੜ ਵਿਚ ਲਹੌਰ
ਮੱਛੀ ਮੁੰਡਾ ਮਾਸ ਮਦ, ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰ ਹੋਰ
ਸਿਦਕ ਗਿਆ ਸਿਖੀ ਗਈ, ਗਈ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀਤ
ਮਗਰੇ ਜਾਂਦੀ ਦਿਸਦੀ, ਰਾਜ ਭਾਗ ਦੀ ਰੀਤ
ਬਿਲੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨੰਦਣੋਂ, ਆ ਗਏ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ
ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇਸ ਦੀ, ਸਾਂਭੀ ਆਣ ਕਮਾਨ
ਫੂਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਤੇ, ਮੈਨ ਦੁਆਬੀ ਸਰਦਾਰ
ਸੌ-ਸੌ ਕਰਨ ਸਲਾਮ ਜਾ, ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ
ਰੁਲਦੀ ਪੈਰੀਂ ਗੋਰਿਆਂ, ਇਜਤ ਗੌਰਵ ਮਾਨ
ਕੇਵਲ ਏਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਬਾਕੀ ਹੈ ਕੁਝ ਸ਼ਾਨ

ਬਲ ਛਲ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਸ ਵੀ, ਲੈਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਬਾਇ
ਵਾਰੀ ਹੁਣ ਲਹੌਰ ਦੀ, ਜਲਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਆਇ,
ਧਰਮ ਕਰਮ ਤੇ ਗੁਰੂਮਤ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਈ ਵਿਸਾਰ
ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈ ਰਹੀ, ਹੁਣ ਏਨਾਂ ਦੀ ਹਾਰ
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੁਰਛੇ ਡੋਗਰੇ, ਬੇਈਮਾਨ ਗਦਾਰ
ਦਿਲੋਂ ਨਾਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੇ, ਸਾਡੇ ਨੇ ਸਰਦਾਰ
ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਇਹ, ਇਹ ਗੈਰਾਂ ਦੇ ਦਾਸ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੇਚਣੀ, ਸਾਡੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ
ਵਜਣ ਵਿਚ ਲਹੌਰ ਦੇ, ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਤੁਰ ਤੂਰ
ਪਾਉਣਾ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਂਦਰਾਂ, ਏਥੇ ਆਣ ਫਤੂਰ
ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਮੁਖਬਰਾਂ, ਜਾਂ ਦਸੀ ਗਲ ਖੋਲ੍ਹ
ਇਕ "ਮਸਤਾਨਾ" ਫੌਜ ਵਿਚ, ਬੋਲੇ ਏਦਾਂ ਬੋਲ
ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭੇਜਿਆ, ਦੁਲਾਸਿੰਘ ਕੁਤਵਾਲ
ਮਸਤਾਨੇ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ, ਲਿਆ ਅਪਣੇ ਨਾਲ
ਦੁਲਾਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਏ ਚੱਲ
ਪੁਛੀ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਗੱਲ
ਦਸ ਭਾਈ ਮਸਤਾਨਿਆਂ, ਮਰਜ਼ੀ ਤੇਰੀ ਕੀ !'
ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਦਸ ਦੇ, ਅਗੋਂ ਹੋਣਾ ਕੀ ?
ਤੂੰ ਲਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ, ਉਲਟ ਕਰੇਂ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕੁਝ, ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਸਰਕਾਰ ?
ਹੱਸ ਕਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਮੇਰੇ ਕੀ ਅਧੀਨ
ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਂਹੁਦਾ ਪੰਥ ਦੀ, ਹੋਵੇ ਕਦੀ ਤੌਹੀਨ

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਸ ਸਭ, ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਰਜਾਇ
ਟਾਲ ਨਾ ਸਕੇ ਕੋਈ ਵੀ, ਥਕੇ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾਇ
ਦਿਤਾ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਆਧਾਰ
ਪਰ ਨਾ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਰਿਹਾ, ਗੁਰੂ ਮਤ ਨਾਲ ਪਿਆਰ
ਗੁਰੂਮਤ ਉਡੀ ਖੰਭ ਲਾ, ਮਨਮਤ ਦਾ ਹੈ ਜ਼ੋਰ
ਧਰਮ ਕਰਮ ਨਿਤ ਨੇਮ ਭੁਲ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਰ
ਮੱਛੀ ਮੁਸਲੀ ਮਾਸ ਮਦ, ਨਾਲ ਕਰਨ ਸਿਖ ਪ੍ਰੀਤ
ਬਿਛੂ ਬਿਸੀਅਰ ਵੇਸਵਾ, ਸਮਝਣ ਅਪਣਾ ਮੀਤ
ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੀ, ਕਿਤੇ ਨਾ ਦਿਸੇ ਕਾਰ
ਗੁਰੂਮਤ ਦਿਤੀ ਸਭ ਨੇ, ਉਕਾ ਦਿਲੋਂ ਵਿਸਾਰ
ਹਿਲ ਜਾਇ ਨੀਂਹ ਮਹੱਲ ਦੀ, ਕਿਕੂੰ ਟਿਕੇ ਛੱਤ
ਢਠੇ ਗੜ ਗੜ੍ਹਾਇਕੇ, ਹੋਵੇ ਚੌੜ ਚਪੱਤ
ਲਗਦਾ ਜੇ ਕੋਈ ਲਾ ਲਓ, ਅਪਣਾ ਸਾਰਾ ਤਾਣ
ਫਿਰ ਨਾ ਕਹਿਣਾ ਰਹਿ ਗਏ, ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਰਮਾਣ
ਤਖ਼ਤ ਤਾਜ ਤੇ ਰਾਜ ਭਾਗ, ਸਾਂਭਣ ਗੇ ਕੋਈ ਹੋਰ
ਬਚ ਸਕੇ ਬਚਾ ਲਓ, ਲਾ ਵੇਖ ਲਓ ਜ਼ੋਰ
ਨਕਸ਼ਾ ਤੁਹਾਡੇ ਦੇਸ ਦਾ, ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਲਾਲ
ਟਾਲ ਨਾ ਕੋਈ ਸਕਦਾ, ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਕਾਲ
ਵਧੇ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਆ ਰਹੇ, ਗੋਰੇ ਵਾਹੋ ਦਾਹ
ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ ਇਹ, ਛੇਤੀ ਲੈਣਾ ਫਾਹ
ਲਾਕਾ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਜ ਦਾ, ਸਾਰਾ ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ
ਕਾਬੂ ਓਨ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਤਕਰਾਰ

ਕਲਸੀਆ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਹੋਰ, ਫੂਲਕਿਆਂ ਦੀ ਮਿਸਲ
ਸਾਰੇ ਮੈਣ ਦੁਆਬੀਏ, ਰਲੇ ਮਾਰਦੇ ਵਿਸਲ
ਪਹਾੜਾਸਿੰਘ ਬੈਰਾੜ ਵੀ, ਹੈ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯਾਰ
ਨਾਲ ਲਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ, ਦਿਲੋਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਰ
ਓਹ ਸਭ ਗੋਰਿਆਂ ਨਾਲ ਨੇ, ਇਕਦੂੰ ਵਾਧਿਓਂ ਸਭ
ਸਾਰੇ ਸਿਖ ਸਰਦਾਰੜੇ, ਸਮਝਣ ਓਨ੍ਹਾਂ ਰਬ
ਅਖੀਂ ਮੀਟ ਕਬੂਤਰ ਜਿਉਂ, ਬੈਠ ਰਹੇ ਹੋ ਆਪ
ਬਿਲਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਵੇਖਦੇ, ਬੈਠਾ ਲਾਈ ਘਾਤ
ਤਾਬਿਆਦਾਰੀ ਓਸ ਦੀ, ਕਰ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਬੂਲ
ਓਹ ਨਹੀਂ ਮਿਤਰ ਤੁਸਾਂ ਦੇ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਕ ਨਾ ਮੂਲ
ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਦਰਬਾਰ ਦੀ, ਓਨ੍ਹਾ ਦੇ ਹੱਥ ਡੋਰ
ਜੋ ਹਨ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੌਮ ਦੇ, ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਹੋਰ
ਸਾਨੂੰ ਨੇੜੇ ਜਾਪਦਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਮਝੋ ਦੂਰ
ਇਸ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਹੋਰ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ
ਸੁਣ ਖਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰ ਇਹ, ਚੁਗਲਾਂ ਆਖੇ ਲਗ
ਜਿਹਲ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਦੁਲਾਸਿੰਘ ਦੇ ਸਗ
ਪਰ ਸਨ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਏ, ਗਲਾਂ ਸੁਣ ਸਰਕਾਰ
ਕੀ ਸਾਰੀ ਇਹ ਵਰਤਸੀ, ਸਚ ਮੁਚ ਐਵੇਂ ਕਾਰ !!
ਨਕਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਦੇਸ ਦਾ, ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਲਾਲ ?
ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਇਗਾ, ਸਾਡਾ ਏਦਾਂ ਹਾਲ !!
ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦੇ, ਮਸਤਾਨੇ ਦੇ ਵਾਕ
ਹੁੰਦਾ ਉਸਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲ, ਸੀਨਾ ਸਾਡਾ ਚਾਕ

''ਵਜਣ ਵਿਚ ਲਹੌਰ ਦੇ, ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਤੁਰ ਤੂਰ
ਪੌਣਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਂਦਰਾਂ, ਏਥੇ ਆਣ ਫ਼ਤੂਰ''
ਕਰ ਉਪਾ ਕੁਝ ਵੇਖੀਏ, ਲੁਧਿਹਾਣੇ ਭੇਜ
ਵਾਜਾ ਸਦ ਵਜਾਈਏ, ਜੋ ਵਜਾਉਣ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਬੈਂਡ ਮੰਗਵਾ ਵਜਾਇਆ, ਅੰਦਰ ਕਿਲੇ ਲਹੌਰ
ਕੁਝ ਦਿਨ ਅੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ, ਸਾਰੇ ਏਸੇ ਤੌਰ
ਛੌਣੀ ਕੀ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਕੀ, ਚਪਾ-ਚਪਾ ਥਾਨ
ਸੁਕਾ ਕੋਈ ਨਾ ਛਡਿਆ, ਵਾਜੇ ਬਿਨਾ ਸਥਾਨ
ਜਿਹਲ ਵਿਚੋਂ ਸਦ ਕੇ, ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਹੋਰ ਜੋ ਦਸੋ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਵਜਣ ਵਾਲਾ ਸਾਜ ?
ਵਾਜਾ ਗਿਆ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵਜ
ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਵਾਕ ਓਹ, ਤੁਸਾਂ ਕਹੇ ਜੋ ਗੱਜ
ਹੋਰ ਵੀ ਜੋ ਕੁਝ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਓਹ ਦਸੋ ਕਰ ਗ਼ੌਰ ?
ਓਹ ਵੀ ਚਾ ਭੁਗਤਾਵੀਏ, ਇਉਂ ਹੀ ਪੂਰੇ ਤੌਰ
ਸੁਣ ਭੋਲੀ ਜਿਹੀ ਗਲ ਇਹ, ਹਸ ਕਿਹਾ ਭਗਵਾਨ
ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਿਆ ਰਬ ਨੂੰ, ਬੱਚਾ ਜਿਵੇਂ ਅੰਞਾਣ
ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਟਲਣੀ, ਭਾਵੀ ਓਹ ਮਹਾਰਾਜ
ਪਏ ਅਚਿੰਤੀ ਇਕ ਦਿਨ, ਜਿਉਂ ਬਗਲੇ ਤੇ ਬਾਜ
''ਵਜਣ ਵਿਚ ਲਹੌਰ ਦੇ, ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਤੁਰ ਤੂਰ
ਪੌਣਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਂਦਰਾਂ, ਏਥੇ ਆਣ ਫਤੂਰ''
ਏਸ ਸਿੱਖ ਦਰਬਾਰ ਦੀ, ਇਹ ਨਾ ਰਹਿਸੀ ਸ਼ਾਨ
ਉਡੇ ਵਾਂਗ ਕਾਫੂਰ ਦੇ, ਸਾਰੀ ਇਜ਼ਤ ਮਾਨ

ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਜਿਹਲ ਵਿਚ, ਜਾ ਬੈਠੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਮਾਲਕ ਪਾਲਕ ਪੰਥ ਦੇ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ
ਛਕ ਸਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨਾ, ਕੇਈ ਦਿਨ ਸਰਕਾਰ
ਪਾਣ ਗਰਾਹੀ ਮੂੰਹ ਜਦੋਂ, ਹੋਰਸ ਆਇ ਕਰਾਰ
ਏਧਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਦੇ, ਜੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਰਦਾਰ
ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਲੋ, ਮੇਜਰ ਸੂਬੇਦਾਰ
ਕਈ ਡਿਠੇ ਜਿਨ ਮੋਅਜਜ਼ੇ, ਕਰਾਮਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ
ਲੋਹ ਸੋਨੇ ਦੀ ਵੇਖ ਇਹ, ਇਕ ਦਿਨ ਹੋਏ ਦੰਗ
ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਤੁਰ ਗਏ, ਵਕਤ ਸਮੇਂ ਸੀ ਦੂਰ
ਗਿਣਤੀ ਲੈਣੀ ਫ਼ੌਜ ਦੀ, ਮੇਜਰ ਸਾਹਬ ਹਜ਼ੂਰ
ਯਾਦ ਆਣ ਤੋਂ ਡਰ ਗਏ, ਹੋ ਗਈ ਬਹੁਤ ਅਨੀਤ
ਗਿਣਤੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ, ਸਮਾ ਜਾਇਗਾ ਬੀਤ
ਪਰ ! ਸੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਲੱਗਾ ਭੇਵ
ਕਉਣ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਬਿਨ ਪੂਰੇ ਗੁਰਦੇਵ
ਡਿਠੇ ਸਨ ਸਰਦਾਰ ਨੇ, ਏਦਾ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਅਨੇਕ
ਪਰ ਮੈਂ ਦਸੇ ਏਸ ਥਾਂ, ਕੇਵਲ ਬਸ ਦੋ ਏਕ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂਦੇਵ ਦੇ, ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ
ਰਲੇ ਨਾਲ ਕਈ ਹੋਰ ਵੀ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ
ਸਾਰੇ ਸਨ ਹੈਰਾਨ ਓਹ, ਇਹ ਕੀ ਹੋਈ ਨੇਤ
ਫੁਲਾਸਿੰਘ ਕੁਟਵਾਲ ਤ; ਕਾਬਲਸਿੰਘ ਸਮੇਤ
ਜਮੀਤਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿਲ ਤੇ, ਜੋਤਾਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ
ਕਠੇ ਹੋ ਕੇ ਚਲ ਪਏ, ਕਰਨ ਲਈ ਫ਼ਰਿਆਦਿ

ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਨ, ਬੈਠ ਰਹੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੁਣ ਕੇ ਅਰਜ਼ਾਂ ਸਭ ਦੇ, ਪੂਰੇ ਕਰਦੇ ਕਾਜ
ਪਰ੍ਹੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਇ ਨੇ, ਕਿਉਂ ਸਾਰੇ ਸਰਦਾਰ ?
ਦਸੋ ਕੀ ਹੋ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਵਿਗਸ ਕਿਹਾ ਸਰਕਾਰ ?
ਕਿਸ ਦੁਖਾਇਆ ਹੈ ਤੁਸਾਂ, ਦਿਤਾ ਕਿਸ ਅਜ਼ਾਬ
ਪੁਛੀਏ ਫੜ ਕੇ ਓਸ ਨੂੰ, ਦੇਈਏ ਕਰ ਖ਼ਰਾਬ
ਕਿਸੇ ਦੁਖਾਏ ਨਾ ਅਸੀਂ, ਦਿਤਾ ਨਹੀਂ ਅਜਾਬ
ਦਰਸ਼ਨ ਇਛਾ ਧਾਰ ਕੇ, ਆਏ ਕਰਨ ਅਦਾਬ
ਕਠੇ ਪਾਣੀ ਪੀ ਰਹੇ, ਬਕਰੀ, ਸੀਂਹ ਬਘਿਆੜ
ਕੀ ਮਜਾਲ ਇਕ ਦੂਏ ਵਲ, ਤਕੇ ਅੱਖਾਂ ਪਾੜ
ਸੋਨਾ ਜਾਣ ਉਛਾਲਦੇ, ਰਾਹੀ ਰੋਹੀ ਵਿਚ
ਗਿਦੜ ਮੌਜਾਂ ਮਾਂਣਦੇ, ਸਮਝ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਟਿਚ
ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਦਾਸ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ, ਸਿਖ ਰਾਜ ਦੇ ਦਾਸ
ਵੇਖੇ ਵੈਰੀ ਅੱਖ ਕਰ, ਵੈਰੀ ਕਰੀਏ ਨਾਸ
ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ, ਨਜ਼ਰ ਮਿਹਰ ਦੇ ਨਾਲ
ਦੁਸ਼ਮਨ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਸਾਡਾ ਵਿੰਗਾ ਵਾਲ
ਜਿਸ ਗਲੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ, ਕੁਝ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ
ਅਸੀਂ ਨਾ ਓਹ ਜਰ ਸਕੀਏ, ਸਾਡਾ ਇਹ ਈਮਾਨ
ਪਾਓ ਨਾ ਬੁਝਾਰਤਾਂ, ਕਰੋ ਕੰਮ ਦੀ ਗਲ
ਛੇਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲਭੀਏ, ਅਸੀਂ ਓਸਦਾ ਹੱਲ ?
ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ ਇਕ, ਕਰਨੀ ਹੈ ਸਰਕਾਰ
ਆਏ ਪਰ੍ਹੇ ਬਣਾਂ ਹਾਂ, ਓਸ ਲਈ ਦਰਬਾਰ ?

ਮਸਤਾਨੇ ਨੂੰ ਛਡ ਦਿਓ, ਅਰਜ ਕਰੋ ਪਰਵਾਨ
ਡਰਦੇ ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ, ਮਤੇ ਹੋਇ ਨੁਕਸਾਨ
ਖਾਲੀ ਜਾਂਦੇ ਨਾ ਕਦੀ, ਕਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲ
ਓਹ ਪਿਆਰੇ ਰੱਬ ਦੇ, ਵਸਦੇ ਉਸਦੇ ਕੋਲ
ਸੁਣ ਕੇ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਏ, ਗਲਾਂ ਇਹ ਮਹਾਰਾਜ
ਅਸੀਂ ਦੁਖਾਇਆ ਓਸ ਨੂੰ, ਐਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਅਕੋਜ
ਪਰ ਓਹ ਸਾਡੇ ਕਾਜ ਦੇ, ਉਲਟ ਕਰੇ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਸਮਝੇ ਇਸ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਓਹ, ਗਲਾਂ ਕਰੇ ਹਜਾਰ
ਸੁਣ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ
ਓਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਝਦੇ, ਕੌਮ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਤਾਜ
ਇਕ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤਸਿੰਘ, ਔਰੰਗ ਦਾ ਅਵਤਾਰ
ਹਟਕ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਇਹ ਨਾ ਗਲਾਂ ਬੋਲ
ਰਤਨ ਚੌਧਵੇਂ ਵਿਚ ਇਉਂ, ਮੌਹਰਾ ਪਿਆ ਨਾ ਘੋਲ
ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤਸਿੰਘ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲਾਲ
ਕਰੇਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਭੈੜੇ ਜ਼ਾਲਮ ਨਾਲ
ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਜੇ ਇਹ ਗਲ, ਕੀਤੀ ਹੋਰਸ ਨਾਲ
ਤੁਰ ਜਾ ਏਥੋਂ ਉਠ ਕੇ, ਨਾ ਇਹ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਲ
ਸੁਣ ਗਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਸੀ, ਕੀਤਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ
ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਾਂ ਪਏ ਸੋਚਦੇ, ਇਹ ਕੀ ਹੋਈ ਆਨ
ਬੀਤ ਗਏ ਨੇ ਦਿਨ ਕਈ, ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਇਆਂ ਅੰਨ
ਜਦੋਂ ਗਰਾਹੀ ਪਾਈਏ, ਜਾਪੇ ਅੰਨ ਕੁਵੰਨ

ਆਵੇ ਅਗੇ ਥਾਲ ਜਦ, ਖਾਣਾਂ ਲਗੀਏ ਖਾਣ
ਉਸ ਚੋਂ ਆਵੇ ਵਾਸ ਇਉਂ, ਕਚਾ ਜਿਵੇਂ ਮਸਾਣ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਲੈ ਜਾਓ ਨਾਲ ਹੁਣ, ਕੀਤੇ ਅਸੀਂ ਅਜ਼ਾਦ
ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਛਕ ਸਕੀਏ, ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ
ਛੌਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ, ਹੋਈ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਅਪਾਰ
ਦਰਸਨ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂਵਦੇ, ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਬਲਿਹਾਰ

\+ + +

ਕਾਬਲਸਿੰਘ ਦੇ ਕੋਲ ਹੁਣ, ਔਣ ਉਲ੍ਹਾਂਭੇ ਨਿਤ
ਸੁਣ ਸੁਣ ਗਲਾਂ ਓਸਦਾ, ਦੁਖੀ ਹੋਂਵਦਾ ਚਿਤ
ਬੰਦਾ ਸੀ ਓਹ ਦੁਨੀ ਦਾ, ਪਕਾ ਦੁਨੀਆਦਾਰ
ਜਾਣੂੰ ਨਾ ਓਹ ਦੀਨ ਦਾ, ਜੋ ਦਰਗਾਹੀ ਕਾਰ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਿਆ ਮੈਂ, ਪਾਇਆ ਗਲ ਅਜ਼ਾਬ
ਕੀ ਆਖਾਂਗਾ ਮੈਂ ਕੀ, ਅਗੋਂ ਦਿਆਂ ਜਵਾਬ
ਵਰਜੇਂ ਨਾ ਤੂੰ ਏਸ ਨੂੰ, ਗਲਾਂ ਕਰੇ ਹਜ਼ਾਰ
ਮੈਂ ਆਖਾਂਗਾ ਫੇਰ ਕੀ, ਪੁਛਿਆ ਜੇ ਸਰਕਾਰ
ਕਾਬਲਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾਲ ਦੇ, ਕਠੇ ਕਰ ਕਈ ਹੋਰ
ਤੋਪ ਨਾਲ ਫੜ ਨਰੜ ਕੇ, ਕਢਿਆ ਦਿਲ ਦਾ ਖੋਰ
ਹਸਦਿਆਂ ਭਗਵਾਨ ਇਹ, ਕੀਤਾ ਬਚਨ ਉਚਾਰ
ਤੇਰਾ ਵੀ ਇਸੇ ਤੋਪ ਨੇ, ਬੇੜਾ ਕਰਨਾ ਪਾਰ
ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੇ, ਗਿਆ ਵਕਤ ਓਹ ਆ
ਲਗਾ ਜੰਗ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨਾਲ, ਮੁਦਕੀ ਅੰਦਰ ਜਾ
ਸਿਰ ਤਲੀ ਤੇ ਰਖ ਸਿੰਘ, ਉਤਰੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ
ਅੜੇ ਨਾ ਗੋਰੇ ਨਿਠ ਕੇ, ਭਜੇ ਲੈ ਲੈ ਜਾਨ

ਭਊ-ਭਊ ਫਿਰਨ ਪੁਕਾਰਦੇ, ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਘਾ
ਆਖਣ ਸਾਨੂੰ ਚੰਬੜੇ, ਬਣ ਕੇ ਸਿੰਘ ਬਲਾ
ਪਰ ਗਦਾਰਾਂ ਰਲ ਤਦੋਂ, ਦਿਤਾ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਾਇ
ਜਿਤੀ ਬਾਜੀ ਹਾਰ ਦੇ, ਵਿਚ ਦਈ ਪਲਟਾਇ
ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਗਏ, ਹੋ ਕੇ ਬੇਈਮਾਨ
ਵੇਚੀ ਇਜ਼ਤ ਕੌਮ ਦੀ, ਨਾਲੇ ਦੀਨ ਈਮਾਨ
ਜਿਤ ਰਹੀ ਸਿਖ ਫ਼ੌਜ ਸੀ, ਭਾਜੜ ਦਿਤੀ ਪਾ
ਬਾਹਮਣ ਬੁਰਛੇ ਡੋਗਰੇ, ਨਸੇ ਦੁੰਮ ਦਬਾ
ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤੋਪ ਵੀ, ਰਸਦ ਹੋਰ ਸਾਮਾਨ
ਸੌਂਪੀ ਵੈਰੀ ਹਥ ਓਹ, ਸਣੇ ਓਸਦੀ ਜਾਨ
ਦਾਰੂ ਸਿਕਾ ਮੁਕ ਗਿਆ, ਸਾਥੀ ਵੀ ਗਏ ਨਠ
ਪਾਇਆ ਪਿੰਜਰੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ, ਬਿਲਿਆਂ ਕਰਕੇ ਕਠ
ਕਾਬਲਸਿੰਘ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ, ਰੋਂਦੇ ਸਨ ਸਰਦਾਰ
ਜੋ ਲਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ, ਮਨੋ ਤਨੋ ਵਫ਼ਾਦਾਰ
ਦੁਸ਼ਮਣ ਵਲੋਂ ਆ ਰਹੇ, ਆਪਣੇ ਗੋਲੇ ਨਾਲ
ਕਠੇ ਓਧਰ ਸਿਟਦਾ, ਲਾ ਕੇ ਸ਼ਿਸਤ ਕਮਾਲ
ਕਿਹਾ ਓਸਨੂੰ ਗੋਰਿਆਂ, ਰਲ ਜਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ
ਮਨਸਬ ਦਾਰੀ ਮਿਲੇਗੀ, ਇਜ਼ਤ ਨਾਲੇ ਮਾਲ
ਤੇਰੇ ਜੇਹਾ ਤੋਪਚੀ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਾ ਹੋਰ
ਜਾਨ ਬਚਾ ਲੈ ਆਪਣੀ, ਨਾ ਕਰ ਐਵੇਂ ਜ਼ੋਰ
ਸੁਣ ਇਹ ਕਾਬਲਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਿਹਾ ਸੀ ਲਲਕਾਰ
ਮੈਥੋਂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ, ਭਾਈਆਂ ਉਪਰ ਵਾਰ

ਦਾਸ ਲਹੌਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ, ਮੈਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਦਾਸ
ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਸਭ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ, ਹੁਨਰ ਮੇਰੇ ਪਾਸ
ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਡਰ ਮੌਤ ਦਾ, ਨਹੀਂ ਪਿਆਰੀ ਜਾਨ
ਮਰਾਂ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ, ਸਾਬਤ ਰਖ ਈਮਾਨ
ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਪੰਜਾਬ ਇਹ, ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਣ
ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਇਸ ਵਿਚ ਗ਼ੈਰ ਨੂੰ, ਪੈਰ ਦਿਆਂ ਨਾ ਪਾਣ
ਸੌ ਦੀ ਆਖਾਂ ਇਕ ਹੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਕਰਾਰ
ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਾਂ ਕਦੀ ਨਾ, ਭਾਈਆਂ ਉਤੇ ਵਾਰ
ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਹੋ ਗਈ, ਇਕ ਦਿਨ ਡਾਢੀ ਭੁਲ
ਅਜ ਪਿਆ ਹੈ ਤਾਰਨਾ, ਮੈਨੂੰ ਉਸਦਾ ਮੁਲ
ਮਸਤਾਨੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ, ਫੜ ਤੋਪ ਦੇ ਨਾਲ
ਦੁਨੀਆਂ ਦਾਰੀ ਵਿਚ ਫਸ, ਮੈਂ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਹਾਲ
ਉਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਭਾਵਕੀ, ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਚਾਰ
ਤੇਰਾ ਵੀ ਇਸ ਤੋਪ ਨੇ, ਬੇੜਾ ਕਰਨਾ ਪਾਰ
ਪੂਰੇ ਹੋ ਕੇ ਰਹੇ ਅਜ, ਉਹ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਕ
ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ, ਇਹ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਾਕ
ਛੇਤੀ ਕਰੋ ਉਡਾ ਦਿਓ, ਮੈਨੂੰ ਤੋਪ ਦੇ ਨਾਲ
ਮੈਂ ਗ਼ੁਲਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦਾ, ਵੇਖ ਨਾ ਸਕਾਂ ਹਾਲ
ਜਿਸ ਤੋਪ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ, ਬਧੇ ਸਨ ਮਹਾਰਾਜ
ਓਸੇ ਤੋਪ ਦੇ ਗੋਲਿਆਂ, ਮਾਰਿਆ ਗੋਲਅੰਦਾਜ਼

+ + +

ਨਾਲ ਗੋਰਿਆਂ ਜਾ ਰਲੇ, ਸੈਨਾ ਪਤੀ ਵਜ਼ੀਰ
ਫੁਟ ਗਏ ਲੇਖ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਫੁਟ ਗਈ ਤਕਦੀਰ

ਠਾਰਾਂ ਸਉ ਪੰਤਾਲੀਆਂ, ਈਸਾ ਦਾ ਸੀ ਸਾਲ
ਠਾਰਾਂ ਸੀ ਦਸੰਬਰੋ, ਇਹ ਮੁਦਕੀ ਦਾ ਕਾਲ
ਮਾਰੀਆਂ ਤੇਗਾਂ ਖਾਲਸੇ, ਧੁੰਮ ਪਈ ਸੰਸਾਰ
ਵੇਖੋ ਕੁਦਰਤ ਰਬ ਦੀ, ਜਿਤ ਬਦਲੀ ਵਿਚ ਹਾਰ:
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਕਰਤੂਤ, ਤੇ ਡੋਗਰਿਆਂ ਦੀ ਚਾਲ
ਬੁਰਛਾ ਗਰਦੀ ਵੇਖ ਨਾ, ਸਕੇ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਰਫਲ ਸੁਟੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ, ਬੈਠੇ ਹੋ ਅਟੰਕ
ਕਿਹਾ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਪਿਆ, ਸਾਡੇ ਗਲ ਕਲੰਕ
ਸਾਥੀ ਸਨ ਜੋ ਨਾਲ ਦੇ, ਪੁਛਦੇ ਸੁੱਟੀ ਕਿਉਂ ?
ਕਿਹਾ ਭਾਵੀ ਵਰਤਣੀ, ਹੁਣ ਹੈ ਏਵੇਂ ਜਿਉਂ
ਚਲਣ ਵੇਖ ਸਿਖ ਅਫਸਰਾਂ, ਡੋਗਰਿਆਂ ਦੀ ਚਾਲ
ਮੈਂ ਸੁਟ ਪਾਈ ਰਫਲ ਤਾਂ, ਬੋਲੇ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਮੈਂ ਸੁਟੀ ਅਜ ਆਪ ਕਲ, ਸੁਟਣੀ ਤੁਸਾਂ ਜ਼ਰੂਰ
ਤੁਹਾਥੋਂ ਇਹ ਸੁਟਾਣਗੇ, ਗੋਰੇ ਕਰ ਮਜਬੂਰ
ਲੜ ਜਿਤ ਸਕਦੇ ਅਸੀਂ ਨਾ, ਇਉਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਆਗੂ ਸਾਡੇ ਫਾਹ ਲਏ, ਪਾ ਮਾਇਆ ਦਾ ਜਾਲ
ਇਹ ਨਹੀਂ ਉਕਾ ਜਾਣਦੇ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਨੀਤਿ
ਕਰਨੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਮਿਟੀ ਅੰਤ ਪਲੀਤਿ
ਆਗੂ ਰਿਹਾ ਨਾ ਕੌਮ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ
ਚੰਬੜੇ ਨੇ ਸਿਖ ਕੌਮ ਨੂੰ, ਬਣ ਇਹ ਭੈੜੇ ਭੂਤ
ਚਾਲਾਂ ਵੇਖ ਅਵੱਲੀਆਂ, ਦਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੰਗ
ਸਮਝ ਨਾ ਪੈਂਦੀ ਇਹ ਕਿਉਂ, ਛੇੜ ਬੈਠੇ ਨੇ ਜੰਗ

ਭੰਗ ਦੇ ਭਾੜੇ ਮਰ ਰਹੇ, ਕੌਮੀ ਨੌਨਿਹਾਲ
ਮਾਰ ਰਹੇ ਨੇ ਆਪਣੇ, ਰਲ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾਲ
ਨਹੀਂ ਸਿਆਣਪ ਮੁਫ਼ਤ ਇਉਂ, ਦੇਈਏ ਜਾਨ ਗਵਾ
ਪਈਏ ਸਮਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਫਿਰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੇ ਆ
ਕੰਢੇ ਬਹਿ ਸਤਲੁਜ ਦੇ, ਚੁਲੀ ਵਿਚ ਭਰ ਨੀਰ
ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ, ਸੁਣ ਲਓ ਮੇਰੇ ਵੀਰ
ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਦੇਸੋਂ ਲਵਾਂ ਨਾ ਕੱਢ
ਟਿਕ ਕੇ ਬੈਠਾਂ ਨਾ ਕਦੀ, ਇਕ ਥਾਂ ਡੇਰੇ ਗੱਡ
ਜਥੇਬੰਦ ਕਰ ਕੌਮ ਨੂੰ, ਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਓਟ
ਕੁੰਦਨ ਕਰਾਂਗਾ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਕਢ ਦਿਆਂ ਸਾਰੀ ਖੋਟ
ਕਰਨ ਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਗੋਰਿਆਂ, ਨਾਲ ਚੈਨ ਦੇ ਰਾਜ
ਖੋਲ੍ਹ ਵਿਖਾਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਝੂਠ ਮੁਲੰਮਾ ਪਾਜ
ਵਾਰਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਸਾਰੇ ਹੀਰੇ ਲਾਲ
ਕਰਨ ਮਜ਼ਾਖਾਂ ਮੌਤ ਨੂੰ, ਸੁਣੇ ਅਵਾਜ ਅਕਾਲ
ਪੁੱਠੇ ਪੈਰੀਂ ਗੋਰਿਆਂ, ਤੋਰਾਂ ਭਰ ਜਹਾਜ਼
ਹੋਵੇ ਕੌਮ ਆਜ਼ਾਦ ਮੁੜ, ਆਪਣਾ ਹੋਵੇ ਰਾਜ
ਮਾਰਨ ਦੇ ਲਈ ਕੌਮ ਇਹ, ਝਈਆਂ ਲੈ ਲੈ ਪੈਣ
ਗੋਰੀ ਚਮੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਅੰਦਰੋਂ ਕਾਲੇ ਹੈਣ
ਇਕ ਦਿਨ ਇਹ ਮਨੁਖਤਾ, ਸਾਰੀ ਦੇਵਣ ਗਾਲ
ਕਰਨਾ ਆਦਮ-ਜ਼ਾਦ ਦਾ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦਾ ਹਾਲ
ਜਿਸ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਲੈਕ ਸਨ, ਰਿਸ਼ੀ ਵਡੇਰੇ ਸਾਧ
ਆ ਗਈ ਸ਼ਾਂਦਰਾਂ ਹਥ ਓਹ, ਕਰਨੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਾਧ

ਉਹ ਕੀੜੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ, ਜਾਨਣ ਬੱਜਰ ਪਾਪ
ਮਾਰਨ ਇਹ ਮਨੁਖ ਨੂੰ, ਦੇ ਦੇ ਮਹਾਂ ਸੰਤਾਪ
ਖ਼ਤਮ ਹੋਇਗੀ ਸੱਭਤਾ, ਕਲਚਰ ਹੋਵੇ ਨਾਸ
ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾ ਰਹੇਗਾ, ਰਬ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਰੋਜ਼ ਹਸ਼ਰ ਦੇ ਵਾਂਗ ਜਿਉਂ, ਪਰਲੋਂ ਕਾਲ ਭੁਚਾਲ
ਕਰਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁਖ ਦਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਮੰਦਾ ਹਾਲ
ਵੈਰੀ ਇਹ ਮਨੁਖ ਦੇ, ਦਿਸਣ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਊ ਕਿਤੇ, ਜੰਗਲੀ ਸ਼ੇਰ ਹੈਵਾਨ
ਤੋਪ ਬੰਦੂਕਾਂ ਰਹਿਕਲੇ, ਮਾਰੂ ਜੋ ਹਥਿਆਰ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ, ਲੈਣਾ ਪਰਲੇ ਪਾਰ
ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਬੰਦੂਕ ਦਾ, ਦਸੋ ਕੀ ਧਰਵਾਸ ?
ਰਹਿਣ ਨਾ ਦੇਣੀ ਬਿਲਿਆਂ, ਜਦ ਇਹ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ?
ਸੁਟੀ ਹੈ ਮੈਂ ਆਪ ਅਜ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ
ਤੁਹਾਥੋਂ ਫੜ ਇਹ ਖੋਹਣਗੇ, ਰੋਟੇ ਕਰ ਬੇਹਾਲ
ਖ਼ਤਮ ਹੋਇ ਜਦ ਸੱਭਤਾ, ਕਲਚਰ ਹੋਵੇ ਨਾਸ
ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾ ਰਹੇ ਜਦ, ਰੱਬ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਔਂਦਾ ਹੈ ਓਹ ਆਪ ਚਲ, ਇਹ ਸਨਾਤਨਿ ਨੇਤ
ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਮਨੁਖਤਾ, ਧਰਮ ਚਲਾਵਣ ਹੇਤ
ਅਸੀਂ ਤੇ ਹਾਂ ਹੁਣ ਚਲਦੇ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ
ਆਵੇ ਕਿਸੇ ਜੇ ਚਲਣਾਂ, ਰਲ ਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ।

੪.
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ

ਛੌਣੀ ਵਿਚੋਂ ਆ ਗਏ, ਕੰਢੇ ਤੇ ਦਰਿਆਉ
ਕਿਹਾ ਮਲਾਹਾਂ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ, ਬੇੜੀ ਪਾਰ ਲੰਘਾਉ
ਪਰ ਮਲਾਹਾਂ ਨਾ ਛਡੀ, ਬੇੜੀ ਲਾਇਆ ਜ਼ੋਰ
ਠਿਲ੍ਹ ਪਏ ਦਰਿਆ ਵਿਚ, ਡੌਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾ ਠਰ
ਸਿਧੇ ਤਰ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਜਿਉਂ, ਆ ਗਏ ਉਰਲੇ ਪਾਰ
ਲੁਦੇਹਾਣੇ ਆ ਵੜੇ, ਮਾਮੇ ਘਰ ਵਿਚਕਾਰ
ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਕਹਿ, ਆਦਮ ਮਹਾ ਦੇਉ
ਮਾਮੀ ਅੰਦਰੋਂ ਪੁਛਿਆ, ਕੌਣ ਆਏ ਨੇ ਕਿਉਂ ?
ਅਗੋਂ ਨੰਦੂ ਬੋਲਿਆ, ਝੱਲਾ ਆਇਆ ਓਹ
ਲਭਣ ਲਈ ਫਲੌਰ ਜਿਸ, ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੋਹ
ਮਾਮੀ ਬਾਹਰ ਆਣਕੇ, ਚਰਨੀ ਲਾ ਕੇ ਹਥ
ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਬੈਠਾਲ ਕੇ, ਕਰਨ ਲਗੀ ਗਲ ਕਥ
ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਅਜ ਵੇਖ ਮੈਂ, ਹੋਈ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ
ਰਹਿੰਦਾ ਡਾਢਾ ਫ਼ਿਕਰ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਦਾ ਲਗਾ ਜੰਗ
ਕਰਦੇ ਸਾਂ ਅਰਦਾਸ ਨਿਤ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਧਿਆਇ
ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਲਗੇ ਨਾ ਤਤੀ ਵਾਇ

ਸੁਖੀਂ ਸਾਂਦੀ ਔਣ ਜਦ, ਮੈਂ ਵੰਡਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ
ਛਾਤੀ ਠੰਡੀ ਹੋਇ ਕਦ, ਕਦੋਂ ਹੋਇ ਦਿਲ ਸ਼ਾਦਿ
ਆ ਕੇ ਮਾਮਾਂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਭਰ ਪਤਾਸੇ ਥਾਲ
ਲਗ ਗਏ ਵਰਤਾਣ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਦਿਆਲ
ਭੋਲੀ ਅਤਿ ਭੋਲੀ ਜਿਹੀ, ਸੀ ਮਾਮੀ ਦੀ ਨੂੰਹ
ਬੈਠੀ ਸੀ ਚੁਪ ਧਾਰ ਓਹ, ਆਖੇ ਨਾ ਹਾਂ ਹੂੰਹ–
ਭੋਲੀ ਨੂੰ ਮਾਮੀ ਕਿਹਾ, ਦਿਤਾ ਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ–
ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਵੀਏ ਤਦ ਜੇ, ਗਲ ਰਖੇ ਇਕ ਯਾਦ
ਸੀ ਓਹ ਭੋਲੀ ਸਚ ਮੁਚ, ਬੋਲੀ ਭੋਲੇ ਭਾ
ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਜੇਹਾ ਕੀ ਗੁਨਾਹ ?
ਮੇਰੇ ਪਿਉਂਕੀ ਅਜ ਦੀ, ਕੋਈ ਨਾ ਭੈੜੀ ਚਾਲ
ਮੰਨਦੇ ਨਾਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਕੇਵਲ ਇਕ ਅਕਾਲ
ਰਹਿੰਦੇ ਦੂਰ ਤਮਾਖੂਓਂ, ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਕੁਸੰਗ
ਨੀਲੇ ਨਾਲ ਨਾ ਛੋਂਹਦੇ,ਕਦੀ ਆਪਣਾ ਅੰਗ
ਮੇਰਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਜੋ, ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ
ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਹਥ ਜੋੜ ਮੈਂ, ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ਰਿਆਦ
ਤੇਰਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਸਦ, ਸਸੂ ਦੀ ਕਰ ਸੇਵ
ਤੇਰੀ ਹੈ ਇਹ ਮਾਂ ਤੇ, ਹੈ ਤੇਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ
ਭੋਲੀ ਬੋਲੀ ਹਥ ਜੋੜ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਰਵਾਨ
ਝੋਲੀ ਭਰ ਦਿਓ ਸਖਣੀ, ਦਵੋ ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਨ
ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ, ਭੋਲੀ ਕਰੀ ਨਿਹਾਲ
ਮਾਮੇ ਦਾ ਪਰਵਾਰ ਸਭ, ਲਾਇਆ ਲੜ ਅਕਾਲ

ਮਾਮੇ ਹਰੀਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਕਹਿਆ ਬਚਨ ਸੁਣਾ
ਕਿਉਂ ਮਾਮੀ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ, ਕੋਈ ਗਲ ਬਣਾ
ਮੈਂ ਦਿਆਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ, ਜਦ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਸੱਦ
ਆ ਕੇ ਆਂਹਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਦੇਵੋ ਪੈਸੇ ਵਧ
ਇਸਦੇ ਆਖੇ ਲਗ ਜੇ, ਪੈਸੇ ਦਿਆਂ ਵਧਾ
ਮੇਰੇ ਘਰ 'ਚੋਂ ਲਛਮੀ, ਨਸੇ ਵਾਹੋ ਦਾਹ
ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ, ਪੂਰੀ ਦਿਓ ਨਾ ਕਾਰ
ਘਰ ਵਿਚ ਰਹੇ ਨਾ, ਲਛਮੀ ਜਾਵੇ ਬਾਹਰ ਵਾਰ
ਤਲੀ ਮਲੀ ਹਥ ਫੜ ਕੇ, ਕਿਹਾ ਗਲ ਸੁਣਾ
ਹੌਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਫੁਲ ਹਾਂ, ਕਿਹਾ ਓਸ ਬਣਾ
ਦੂਜੀ ਵੀਣੀ ਹਥ ਫੜ, ਆਖਣ ਲਗੇ ਬੋਲ
ਖੁਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ, ਮੈਂ ਉਡਾਂ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ
ਬੁਢੇ ਸਤਲੁਜ ਨਦ ਤੇ, ਕਰਨ ਗਏ ਅਸ਼ਨਾਨ
ਬੰਦਾ ਇਕ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ, ਚਰਨੀ ਲਗਾ ਆਣ
ਪਕਾ ਸੀ ਓਹ ਦੀਨਦਾਰ, ਪਕਾ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਓਸ ਸੀ, ਕੀਤੀ ਝਟ ਪਛਾਣ
ਨੂਰ ਫੈਲਿਆ ਵੇਖ ਉਸ, ਮੰਗ ਲਿਆ ਈਮਾਨ
ਵਡਾ ਸੀ ਓਹ ਮੌਲਵੀ, ਹਬੀਬੁਲਾ ਰਹਿਮਾਨ
ਲੁਦੇਹਾਣੇ ਦੇ ਮੌਲਵੀ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਪ੍ਰਸਿਧ
ਬਾਬਾ ਸੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਰਸਤੇ ਆਇਆ ਸਿਧ
ਕਿਹਾ ਕਰ ਸ਼ਨਾਨ ਫਿਰ, ਧਰ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਧਿਆਨ
ਹਥ ਬੰਨ੍ਹ ਮੰਗ ਬੰਦਗੀ, ਬੋਲ ਪਏਗੀ ਆਣ

ਝਭਦੇ ਕੀਤਾ ਓਸ ਸੀ, ਨਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਨਾਨ
ਮਿਲੀ ਬੰਦਗੀ ਓਸ ਸੀ, ਭਰਿਆ ਦਿਲੀ 'ਰਮਾਨ
ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਲਵੀ ਬਣਿਆ ਸੀ ਮੁਰੀਦ
ਕੀਤੀ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦੀ, ਉਸਨੂੰ ਅਤੀ ਤਕੀਦ
ਫੇਰ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਲਿਆ, ਝੋਲੀ ਓਸ ਪੁਆ
ਕੌਮੀਅਤ ਇਕ ਹਿੰਦ ਦੀ, ਡੰਡੀ ਦਿਤੀ ਪਾ
ਧੋਤੇ ਸਾਰੇ ਕਪੜੇ, ਜੁਤੀ ਆਦਿ ਸਮੇਤ
ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆ ਗਏ, ਕਰ ਅਸ਼ਨਾਨ ਸਕੇਸ਼
ਝਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇਜ ਨਾ, ਤੁਰਦੇ ਪੁਟਕੇ ਡਿੰਘ
ਮਾਮੀ ਨੂੰ ਲੈ ਨਾਲ ਸਨ, ਗਏ ਢੰਡਾਰੀ ਪਿੰਡ
ਏਥੇ ਰੂਪਾ ਭੈਣ ਦੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸੀ ਮੰਗ
ਸੀ ਤਾਏ ਦੀ ਧੀ ਓਹ, ਟੱਬਰ ਦਾ ਸੀ ਅੰਗ
ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਉਠ ਤੁਰੇ, ਮਸਤੀ ਰਹੀ ਸੀ ਦਿਖ
ਅਗੋਂ ਜੇ ਕੋਈ ਟਕਰੇ, ਪੁਛਦੇ ਤੂੰ ਗੁਰ ਸਿਖ ?
ਕਹੇ ਜੇ ਮੈਂ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਕਾ, ਉਸਨੂੰ ਦੇਂਦੇ ਜਾਣ
ਸਿਖ ਹੋ ਨਾਂ ਲਏ ਹੋਰ ਦਾ, ਪੌਲਾ ਕਢ ਵਿਖਾਣ
ਗੁਸਾ ਕਰੇ ਜੋ ਅਗਿਓਂ, ਮਾਮੀ ਆਖੇ ਇਹ :
ਝਲਾ ਹੈ ਇਹ ਹੋਇਆ, ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਚਿਹ
ਚਿਟੀਆਂ ਜੇਹੀਆਂ ਮਟੀਲੀਆਂ, ਸੀ ਜੰਡਾਲੀ ਪਿੰਡ
ਢਾਹੀਆਂ ਸਭੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ, ਇਟਾਂ ਗਈਆਂ ਖਿੰਡ
ਲੋਕੀਂ ਪੁਛਦੇ ਇਹ ਤੁਸੀਂ, ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕੰਮ
ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ, ਮੇਰਾ ਚੇੜਨ ਚੰਮ

ਚੱਪ:

ਰਾਈਆਂ ਲੰਘੇ ਆਖਿਆ, ਮਾਮੀ ਤਾਈਂ ਸੁਣਾ
ਚੁਪ ਗੁਪ ਘਰ ਨਾ ਚਲੀਏ ਲਈਏ ਗਲ ਬਣਾ
ਜਸਾਂ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ, ਮਰਿਆ ਇਸਦਾ ਪੁਤ
ਇਸਦੇ ਦਿਲ ਅਫਸੋਸ ਨਾ, ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਿਪੁੱਤ
ਰੋਂਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲੀਏ, ਉੱਚੀ ਪਾਈਏ ਵੈਣ
ਲੋਕ ਲਾਜ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਆਖਨ ਸੋ ਕਹਿਣ
ਮਾਮੀ ਮਾਰੀ ਕੂਕ ਤੇ, ਆਪ ਵੀ ਮਾਰੀ ਧਾਹ
ਗੋਡੀ ਕਰਦੇ ਲੋਕ ਜੋ, ਉਠ-ਉਠ ਵੇਖਣ ਆ
ਬੁਢੀ ਤੇ ਲੁਦਿਹਾਣਿਓਂ, ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੈ ਨਾਲ
ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਾਪਦੇ, ਲਖੇ ਦੇ ਜੋ ਲਾਲ
ਬਾਬਾ ਜਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ, 'ਲਖਾ' ਹੈ ਸੀ ਅੱਲ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਆ ਰਹੇ, ਸੀ ਓਹ ਰਾਈਆਂ ਵਲ
ਲੋਕੀ ਦੇਣ ਵਧਾਈਆਂ, ਬਾਬਾ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲ
ਲਖਾ ਸਚ ਮੁਚ ਹੈਂ ਤੂੰ, ਘਰ ਹੈ ਆਇਆ ਲਾਲ
ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਬੁਧ ਸਿੰਘ, ਚਰਨੀ ਪਏ ਹਜ਼ੂਰ
ਹਰੇ ਹੋਏ ਦੀਦਾਰ ਕਰ, ਚਿੰਤਾ ਹੋਈ ਦੂਰ
ਹੋਰ ਹਮਜੋਲੀ ਆਪ ਦੇ, ਖਿੜ ਗਏ ਸਭ ਦੇ ਚਿਤ
ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਦੀਦਾਰ ਕਰ, ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਮਿਤ
ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਆਣ ਕੇ, ਨਾਲ ਪਾ ਲਈ ਹਟ
ਦੇਣ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਵੰਡ ਸਭ, ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੱਠ
ਘਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੁਕ ਕੇ, ਦੇਣ ਗਰੀਬਾਂ ਵੰਡ
ਆਖਣ ਘਰ ਦੇ ਅਸਾਂ ਨੂੰ, ਕਿਉਂ ਲਾਂਦੇ ਹੋ ਡੰਡ

ਮਹਾਰਾਜ ਬੁਧਸਿੰਘ ਦੇ, ਹਥ ਮਸਾਲ ਫੜਾ
ਕਹਿੰਦੇ ਲਾਓ ਅਸਾਂ ਨੂੰ, ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ ਬੁਝਾ
ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ ਜੀ ਆਖਿਆ, ਇਉਂ ਨਾ ਸਾੜੇ ਕੇਸ
ਆਂਹਦੇ ਅਸੀਂ ਨਾ ਰਖਣੀ, ਸਿਖੀ ਇਹ ਮਲੇਛ
ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਬਾਵਰੀਆਂ ਜਿਉਂ ਵਾਲ
ਮਸਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ, ਮੌਜ ਆਪਣੀ ਨਾਲ
ਬਾਬਾ ਜਸਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਰਜ਼ ਕਰੀ ਹਥ ਜੋੜ
ਪੋਤਾ ਚਾਹਾਂ ਵੇਖਣਾ, ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਥੋੜ ?
ਬੁਧਸਿੰਘ ਘਰ ਆਣਗੇ, ਇਕ ਨਹੀਂ ਦੋ ਤਿੰਨ
ਵੇਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਗਾ, ਸਭ ਦਾ ਦਿਲ ਪ੍ਰਸਿੰਨ
ਵੇਲ ਵਧੇਗੀ ਦਿਨੋ ਦਿਨ, ਵਾਂਗਰ ਕੌੜੀ ਵੇਲ
ਆਪ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ ਦਾ, ਇਹ ਰਚਾਇਆ ਖੇਲ
ਸਿਟੇ ਬਾਜਰੇ ਦੇ ਲਏ, ਤਾਏ ਦੇ ਪੁਤ ਤੋੜ
ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਦੇ ਖੇਤ ਚੋਂ, ਆਂਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋੜ
ਦਰਬਾਰਾਸਿੰਘ ਖੋਤਦਾ, ਰੋਹੀ ਅੰਦਰ ਘਾਹ
ਮਿਲੇ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਉਸ, ਚਿਠੀ ਗਏ ਫੜਾ
ਕਿਹਾ ਦੇਵੀਂ ਜਾ ਇਹ, ਰਾਮਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੈਨ ਸਵਾਰਨੇ, ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਦੇ ਕਾਜ
ਦਰਬਾਰਾਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਰਖ ਗੁਰੂ ਤੇ ਟੇਕ
ਜਟਾਂ ਜਾ ਸੰਭਾਲਣੀ, ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਰੀ ਬੇਟ
ਗੁਜਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੋ, ਗਾਈਂ ਦੇਣ ਸੰਤਾਪ
ਏਥੋਂ ਜਾਵਣ ਨਸਕੇ, ਮਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪ

ਲੋਕਾਂ ਦੇਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਛਾਪੇ ਧਰ-ਧਰ ਫੂਕ
ਅਗ ਅਜੇਹੀ ਬਲੇਗੀ, ਕੋਈ ਸੁਣੇ ਨਾ ਕੂਕ
ਮਝਾਂ ਗਾਈਆਂ ਵਾਸਤੇ, ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਇ ਬੇਟ
ਰਖਣੀਆਂ ਮਨ ਭਾਂਦੀਆਂ, ਖ਼ੂਬ ਵਧਾਣਾ ਪੇਟ
ਘੋੜੇ ਹਿਣ ਹਿਣਾਣਗੇ, ਖਾ-ਖਾ ਦਾਣਾ ਕਖ
ਖਾਲੀ ਐਵੇਂ ਜਾਣ ਨਾ ਬਚਨ ਕਰੇ ਸਮਰੱਥ
ਲੋਕੀ ਡਰਦੇ ਕੰਬਦੇ, ਦੇਂਦੇ ਸਭ ਨੂੰ ਝਾੜ
ਪਰਗਟ ਦੇਂਦੇ ਪਾਪ ਕਰ, ਪੜਦਾ ਦੇਣ ਉਘਾੜ
ਪਾਗਲ ਲੋਕੀ ਆਖਦੇ, ਝਲਾ ਜਿਹਾ ਤ੍ਰਖਾਣ
ਲਾਹੇ ਇਜ਼ਤ ਸਭ ਦੀ, ਛਡੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਆਣ
ਮਾਰਨ ਆਇਆ ਜਟ ਇਕ, ਹਥ ਵਿਚ ਲੈ ਸੇਲ
ਫੜ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਫਾਂਟਿਆ, ਮਿਟੀ ਦਿਤਾ ਮੇਲ
ਵਰਸਣ ਲਗੀ ਓਸ ਤੇ, ਗੁਝੀ ਜਿਹੀ ਮਾਰ
ਆਖੇ ਮੈਂ ਹਾਂ ਭੁੱਲਿਆ, ਬਖ਼ਸ਼ ਦਿਓ ਇਸ ਵਾਰ
ਫਿਰਦੇ ਤੁਰਦੇ ਆ ਗਏ, ਕਿਧਰੋਂ ਨਾਂਗੇ ਸਾਧ
ਦਿਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਆ ਜੋ, ਘਰ ਪਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ
ਬੀਬੀ ਨੰਦਾ ਰੋਂਵਦੀ, ਭੁਖੀ ਰੋਇ ਦਿਆਕੋਰ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨਾ ਪਿਆ, ਕੋਈ ਅੰਨ ਦਾ ਭੋਰ
ਜਸਾਂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਬਚੀਆਂ ਤਈਂ ਖੁਆ
ਬਾਕੀ ਸਾਧਾਂ ਦੇਂਵਦੇ, ਸਭ ਕੁਝ ਖੁਆ ਪਿਆ
ਗੰਗੂ ਰਾਇ ਦੇ ਕੋਟ ਦਾ, ਸੀ ਇਕ ਨਾਂਗਾ ਸੰਤ
ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਸਾਧ ਓਹ, ਵਿਰਤੀ ਸੀ ਇਕੰਤ

ਜਸਾਂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਡਬਾ ਜਿਹਾ ਜੋ ਖੇਸ
ਦੇ ਦੇਵੇ ਇਸ ਸਾਧ ਨੂੰ, ਹੈ ਫਕਰ ਦਰਵੇਸ਼
ਜਸਾਂ ਮਾਤਾ ਗਲ ਸੁਣ, ਦਿਤਾ ਇਹ ਜਵਾਬ
ਦਿਆਂ ਜੁਆਈ ਆਪਣੇ, ਖਸਮਾਂ ਖਾਏ ਸਾਧ
ਹਸ ਕਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਮਰ ਜਾਏ ਤਦ ਤੀਕ
ਨਾਲ ਮਰੇਗੀ ਧੀ ਵੀ, ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਠੀਕ
ਪੇਟੀ ਵਿਚੋਂ ਖੇਸ ਕਢ, ਸਭ ਦੀ ਅੱਖ ਬਚਾ
ਦਿਤਾ ਫੜ ਕੇ ਖੇਸ ਓਹ, ਸਾਧੂ ਉਪਰ ਪਾ
ਆਇਆ ਸੀ ਸਪਾਹੜਾ, ਘੋੜੇ ਹੋ ਅਸਵਾਰ
ਹਮਕੀ ਤੁਮਕੀ ਬੋਲਦਾ, ਔਣ ਨਾ ਦੇਵੇ ਵਾਰ
ਗਾਤਰੇ ਸੀ ਤਲਵਾਰ ਤੇ, ਸਿਰ ਤੇ ਚੀਰਾ ਲਾਲ
ਸੋਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਓਸਦੀ, ਦਿਤੀ ਪਗ ਉਛਾਲ
ਮਸਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸਤ ਸੀ, ਸੀ ਮਸਤੀ ਦੀ ਕਾਰ
ਅੰਨ ਨਾ ਖਾਂਦੇ ਰਜ ਕੇ, ਸੌਣ ਨਾ ਪੈਰ ਪਸਾਰ
ਬੀਬੀ ਨੰਦਾਂ ਪੁਛਿਆ, ਕੀ ਪਿਤਾ ਜੀ ਮਰਜ਼ ?
ਭੁਖ ਤ੍ਰੇਹ ਨਹੀਂ ਆਪ ਨੂੰ, ਗਲ ਹੈ ਇਹ ਅਸਚਰਜ
ਭਰਨਾ ਸੀ ਜੋ ਅੰਨ ਨਾਲ, ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ
ਓਹ ਟੋਆ ਹੈ ਭਰ ਗਿਆ, ਨਾਲ ਰਬ ਦੇ ਨਾਮ
ਜੰਗਲ ਪਾਣੀ ਜਾਂਵਦੇ, ਜਲ ਗੜਵਾ ਭਰ ਨਾਲ
ਮਿਲੇ ਪਿਆਸਾ ਜੇ ਕੋਈ, ਦੇਂਦੇ ਓਸ ਪਿਆਲ
ਸੈਦੋ ਨਾਮੀ ਪਿੰਡ ਇਕ, ਲੋਪੋ ਬਧਣੀ ਕੋਲ
ਓਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੰਤ, ਜਿਸ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਬੋਲ

ਸਤਸੰਗੀ ਆ ਓਸ ਕੋਲ, ਆਂਹਦੇ ਦੇਵੋ ਨਾਮ
ਆਂਹਦਾ ਆ ਰਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਪੂਰਨ ਤੁਹਾਡੇ ਕਾਮ
ਨਾਮ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਓਹ, ਮਾਲਕ ਆਪੇ ਆਪ—
ਮੰਤ੍ਰ ਦਸਕੇ ਕੰਨ ਵਿਚ, ਕਟਣ ਭੈਜਲ ਪਾਪ
ਦੇਣ ਦੀਦਾਰੇ ਆਣ ਓਹ, ਪੂਰਨ ਸਾਡੀ ਸਿਕ
ਮਾਲਕ ਨਾਮ ਭੰਡਾਰ ਦੇ, ਹਨ ਓਹ ਇਕੋ ਇਕ
ਰਣੀਏ ਕੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਸੀ, ਦੇਸ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ
ਓਥੇ ਵੀ ਇਕ ਸੰਤ ਜਿਸ, ਰਹੇ ਦਰਸ ਦੀ ਖਿਚ
ਉਸ ਵੀ ਜੋ ਕੋਈ ਆਖਦਾ, ਦਵੇ ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਨ—
ਆਖੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਹਨ, ਅਵਤਰੇ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨ
ਨਾਮ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਓਹ, ਹੈਨ ਖ਼ਜ਼ਾਨਚੀ ਸੱਚ
ਅਸਲੀ ਹੀਰਾ ਹੈ ਓਹ, ਹੋਰਸ ਸਾਰਾ ਕੱਚ
ਓਹ ਵਰਤਾਵਣ ਨਾਮ ਦੇ, ਕੜਛੇ ਭਰ-ਭਰਪੂਰ
ਪ੍ਰਗਟੇ ਭੈਣੀ ਵਿਚ ਓਹ, ਜਾਓ ਚਲ ਹਜ਼ੂਰ
ਮੈਂ ਵੀ ਕਰਾਂ ਦੀਦਾਰ ਚਲ, ਰਲਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ
ਜਮ ਕਰ ਸਕੇ ਫੇਰ ਨਾ, ਸਾਡਾ ਵਿੰਗਾ ਵਾਲ
ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਰਲ ਗੁਰਾਂ, ਦਸਾਂ ਨਵਾਂ ਦੀ ਕਾਰ
ਬੋਕਾ ਖਿਚਕੇ ਕਢਦੇ, ਪਾਣੀ ਬੈਲ ਸਹਾਰ
ਨਾਂਗੇ ਸਾਧੂ ਆ ਗਏ, ਫਿਰਦੇ ਬੰਨ੍ਹ ਜਮਾਤ
ਕਿਸੇ ਨਾ ਦਿਤਾ ਅੰਨ ਜਲ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਪੁਛੀ ਬਾਤ
ਖੂਹ ਵਗਦਾ ਪਿਆ ਛਡ ਕੇ, ਆਏ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਰਸਦ ਲੂਣ ਤੇ ਮਿਰਚ

ਜਸਾਂ ਜੀ ਜਦ ਵੇਖਿਆ, ਭਾਂ-ਭਾਂ ਕਰੇ ਪਰਾਤ
ਖੂਹ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਕੀ ਪਕਾਵਾਂ ਰਾਤ
ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਰਨ ਪੈ ਗਏ, ਮੁੜ ਕੇ ਆਏ ਚਲ
ਵੇਖੇ ਭਾਂਡੇ ਆਨ ਜਾਂ, ਭਰੇ ਪਏ ਨੇ ਵੱਲ
ਸਨ ਮਕਈ ਗੋਡਦੇ, ਆਇਆ ਸੀ ਇਕ ਸਾਧ
ਮਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਮੁੜ ਗਿਆ, ਰੋਵੇ ਕਰ ਕੁਝ ਯਾਦ
ਓਦੂੰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਵੀ, ਓਹੀ ਆਇਆ ਸੰਤ
ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਕਰ ਬੈਠਿਆ, ਕੀਤੀ ਗਲ ਇਕੰਤ
ਵਧੇ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਤੇ, ਚੋਰੀ ਯਾਰੀ ਅਰ ਪਾਪ
ਛਡੋ ਧੰਧੇ ਜਗਤ ਦੇ, ਪਰਗਟ ਹੋਵੋ ਆਪ
ਦੁਖੀ ਹੋਇ ਨੇ ਪੁਜ ਕੇ, ਗਊ ਗ੍ਰੀਬ ਤੇ ਸਾਧ
ਕਟੋ ਦੁਖੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਮੇਟੋ ਸਭ ਉਪਾਧ
ਉਸ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਕਿਹਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ !
ਰੋਂਦਾ ਜੋ ਸੀ ਆਇਆ, ਹਸਦਾ ਮੁੜਿਆ ਸੀ
ਟੋਭੇ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨ ਸਰ, ਇਟਾਂ ਪਥੇ ਚੀਰ
ਟੋਕੀਆਂ ਵਿਟੇ ਜਟ ਨੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਹਮੀਰ
ਰਾਈਆਂ ਖੇਤੀ ਜਾ ਕਰੀ, ਜੀਉਣਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ
ਭੈਣੀਓਂ ਲਿਆ ਸਾਮਾਨ ਚੁਕ, ਹਕੇ ਡੰਗਰ ਮਾਲ
ਗਰਮੀ ਦੇ ਸੀ ਦਿਨ ਤੇ, ਚਾਨਣ ਦਾ ਸੀ ਪੱਖ
ਤੀਵੀਂ ਪਈ ਸੀ ਰਾਹ ਤੇ, ਨੰਗੀ ਲਥ ਪਲੱਥ
ਬੇ-ਸੁਧ ਸੁਤੀ ਪਈ ਸੀ, ਤੇ ਓਹ ਭਰ ਜੁਆਨ
ਖੜੇ ਰਹੇ ਪਿਠ ਮੋੜ ਖੰਘ, ਕਰ ਦਿਤੀ ਸਾਵਧਾਨ

ਕਿਹਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟਾਇ ਕੇ, ਕਰਾਂ ਝੇਪੜਦੀ ਦੂਰ
ਚੜ੍ਹੇਗਾ ਸੂਰਜ ਧਰਮ ਦਾ, ਨ੍ਹੇਰਾ ਹੋਇ ਕਾਫ਼ੂਰ
ਹੈਸਨ ਖੇਤਿ ਸੁਹਾਗ ਦੇ, ਫਿਸਲ ਗਿਆ ਸੀ ਪੈਰ
ਬੋਲੇ ਸਾਡਾ ਵਿਆਹ ਕਰ, ਲਿਆ ਲਖੇ ਨੇ ਵੈਰ
ਜਟ ਹਮੀਰਾ ਜਿਸ ਨੇ, ਇਟਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਡੱਕ
ਮਰ ਗਿਆ ਕੋਹੜੀ ਹੋ ਓਹ, ਪਿੰਡਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪੱਕ
ਪੈਂਚਾਂ ਭੈਣੀ ਦਿਆਂ ਰਲ, ਕੀਤੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਮੋੜ ਲਿਆਈਏ, ਗਏ ਜੋ ਅਸਾਂ ਵਿਸਾਰ
ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ ਜੀ ਅਰਜ ਕਰ, ਫੇਰ ਲਿਆਂਦੇ ਮੋੜ
ਕਿਹਾ ਮੇਰੇ ਤਿੰਨ ਘਰ, ਲੈ ਲਓ ਜਿਤਨੀ ਲੋੜ
ਤੇਰੇ ਘਰ ਦੀ ਪਿਠ ਵਲ, ਖਾਲੀ ਪਿਆ ਜੋ ਥਾਂ
ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਉਸਾਰਨੇ, ਅਸਾਂ ਨੇ ਹਰਮ ਸਰਾਂ
ਖੇਤ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਦਾਸ
ਰਖੋ ਚਰਨੀ ਲਾਇਕੇ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ
ਬਾਬਾ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਨਾਲ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਵਿਰਸੇ, ਮੁੜ ਆ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਖੇਡ ਰਚਾਈ ਧਰਮ ਦੀ, ਲਏ ਮਕਾਨ ਉਸਾਰ
ਸਾਜੀ ਸੋਹਣੀ ਸਾਜਨਾ, ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਅਪਾਰ
ਹੈ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਥਾਨ ਏ, ਯੋਰੋਸ਼ਲੱਮ ਹੈ ਇਹ
ਇਹ ਕੂਕਿਆਂ ਦਾ ਕਰਬਲਾ, ਮੱਕਾ ਮਦੀਨਾ ਇਹ
ਏਹੀ ਹੈ ਸਥਾਨ ਉਹ, ਜਿਥੇ ਲਾ ਦਰਬਾਰ
ਦੇਸ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਨ ਦੀ, ਕਰੀ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ

ਤਖ਼ਤ ਰਚਾਇਆ ਸਚ ਦਾ, ਕਰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਠੂਰ
ਪਾੜੇ ਬੱਦਲ ਧੁੰਧ ਦੇ, ਨੇਰ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਦੂਰ
ਬਾਬਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਬਾਬੇ ਦਾ ਦਰਬਾਰ
ਕਾਇਮ ਕਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ, ਬਾਬੇ ਲਿਆ ਉਸਾਰ
ਦੋਹਾਂ ਉਤੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਾਬਜ਼ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਠਗੀ ਠੋਰੀ ਨਾਲ ਉਸ, ਰਚਿਆ ਸੀ ਫਰਫੇਜ
ਬਾਬੇ ਕਿਆਂ ਦਾ ਤਖ਼ਤ ਜੋ, ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਆਬਾਦ
ਬਾਬਰਕਿਆਂ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਨੂੰ, ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਬਰਬਾਦ
ਡਰ ਜਾਂ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਫਸ, ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਸੀ ਸਿਖ
ਟੋਪੀ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਭਵਿਖ
ਆਇਆ ਹੈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਏ, ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ
ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਦਾ ਏ ਸਿਖ ਕਮਾਲ
ਆਂਹਦੇ ਨਾਂਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਕਿਹਾ ਸੀ ਇਕ ਵਾਰ
ਟੋਪੀ ਵਾਲਾ ਸਿਖ ਚਲ, ਆਇ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ
ਬਲ ਛਲ ਲਾਲਚ ਨਾਲ ਲਿਆ, ਸਿਖਾਂ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਇ
ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਆਪ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ
ਅਸਲੋਂ ਝੂਠੀ ਗਲ ਦਾ, ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰਚਾਰ
ਵਾਂਗ ਗ਼ੁਲਾਮਾਂ ਗਾਂਵਦੇ, ਲੰਮੀ ਬਾਂਹ ਪਸਾਰ
"ਜੁਗ ਜੁਗ ਰਾਜ ਸਵਾਇਆ, ਟੋਪੀ ਵਾਲੇ ਦਾ"
ਕਰਦੇ ਸੀ ਅਰਦਾਸ ਸਿਖ, ਰਹਿਰਾਸ ਨੂੰ ਗਾ
ਕਰੇ ਰਾਜ ਇਹ ਅਸਾਂ ਤੇ, ਰਹੀਏ ਅਸੀਂ ਗ਼ੁਲਾਮ
ਗੋਰਾ ਹੈ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਬੰਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਆਮ

ਬੈਠ ਏਸ ਥਾਂ ਘੋਸ਼ਣਾ, ਕੀਤੀ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਇਹ ਨੂੰ ਨੰਦਣ ਤੋਰ ਕੇ, ਅਪਣਾ ਲੈਣਾ ਰਾਜ
ਟੋਪੀ ਵਾਲਾ ਸਿਖ ਨਾ, ਪਕਾ ਮਹਾਂ ਮਲੇਛ
ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਨਾ ਏਸਦੀ, ਜਾਵੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼
ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਏਸ ਨੇ, ਬੁਚੜ ਖਾਨੇ ਲਾਇ
ਗਊ ਗ੍ਰੀਬ ਦੇ ਗਲੇ ਤੇ, ਦਿਤੀ ਛੁਰੀ ਚਲਾਇ
ਜਾਂ ਹੁਣ ਏਥੇ ਰਹੂ ਇਹ, ਜਾਂ ਵਸਾਂਗੇ ਆਪ
ਇਕ ਦੂ ਕਰ ਕੇ ਰਹਾਂਗੇ, ਮੇਟ ਪਾਪ ਸੰਤਾਪ–
ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇਸ ਵਿਚ, ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਸਥਾਨ
ਜਿਥੇ ਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਗਾਨ
ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਪ੍ਰਗਟਿਆ, ਔਣ ਲਗੇ ਨੇ ਹੰਸ
ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਘਰ ਦਿਉਤਿਆਂ, ਕੰਬੇ ਕੈਰੋਂ ਕੰਸ
ਮੁੜ ਪ੍ਰਵਿਰਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਭੈਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਆਨ
ਕਲਾ ਅਜੇਹੀ ਪ੍ਰਗਟੀ, ਜਾਣੇ ਕੁਲ ਜਹਾਨ

੫.

ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ

ਛੌਣੀ ਪਾ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਬੈਠਾ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਕਿਲ੍ਹਾ ਉਸਾਰਨ ਮਿਸਤ੍ਰੀ, ਸੱਦੇ ਬੰਦੇ ਭੇਜ
ਮਾਮਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਦੇਵ ਦਾ, ਹਰੀਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਖ਼ਜ਼ਾਨਸਿੰਘ ਪੁਤ ਓਸਦਾ, ਬਣਿਆਂ ਠੇਕੇਦਾਰ
ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਾਕ ਅੰਗ, ਓਸ ਲਏ ਸਦਵਾਇ
ਨਾਲੇ ਫਲੀਆਂ ਪੁੰਨ ਤੇ, ਲੋਕ ਕਹਾਣਾਂ ਪਾਇ
ਉਸਦੇ ਸਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਗਏ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਚੱਲ
ਕੰਮ ਕਰਾਣ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਔਂਦਾ ਸੋਹਣਾ ਵੱਲ
ਜਿੰਨੇ ਸਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਤੇ, ਹੋਰ ਮਿਸਤ੍ਰੀ ਰਾਜ
ਲੰਗਰ ਸਭ ਦਾ ਇਕ ਥਾਂ, ਕੀਤਾ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਆ, ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਪਾਠ ਸੁਨਾਵਣ ਸਭ ਨੂੰ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਧਾਰ
ਦੋਏ ਵੇਲੇ ਲਾਂਵਦੇ, ਓਥੇ ਖ਼ੂਬ ਦੀਵਾਨ
ਆਪ ਸੁਣਾਂਦੇ ਸਭ ਨੂੰ, ਰਬੀ ਸੀ ਫ਼ੁਰਮਾਨ
ਪਿਛਲੀ ਰਾਤੀਂ ਜਾਗ ਕੇ, ਕਰ ਸਕੇਸ਼ ਸ਼ਨਾਨ
ਕੀਰਤਨ ਆਸਾਵਾਰ ਦਾ, ਕਰਦੇ ਸੀ ਭਗਵਾਨ

ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਕੰਮ
ਅਗਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੌਰਦਾ, ਖ਼ਰਚ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਦੰਮ
ਕੰਮ ਮੁਕਾ ਕੇ ਆਪਣਾ, ਰਹਿੰਦੇ ਸਦਾ ਇਕਾਂਤ
ਜਪਦੇ ਆਪ ਜਪਾਂਵਦੇ, ਗੁਪਤ ਨਾਮ ਇਸ ਭਾਂਤ
ਪਦਮਾਸਣ ਲਾ ਬੈਠਦੇ, ਕਰਨ ਬੰਦਗੀ ਨਿਤ
ਵਿਰਤੀ ਸਭੇ ਜੋੜਦੇ, ਇਕ ਮਨ ਹੋ ਇਕ-ਚਿਤ
ਮਹਿਤ ਪੂਰੇ ਦਾ ਮਿਸਤ੍ਰੀ, ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਜੰਮ ਕੇ ਬਚੇ ਓਸਦੇ, ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਰ ਵਾਰ
ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਓਸ ਨੇ, ਕੀਤੀ ਆ ਅਰਦਾਸ
ਦਾਤ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ ਕੇ, ਪੂਰੋ ਮੇਰੀ ਆਸ
ਕੂਜਾ ਮਿਸਰੀ ਦਾ ਇਕ, ਕਿਹਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਹ
ਬਚਾ ਜੰਮੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ, ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਦੇਣੀ ਇਹ
ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਦਿਤੀ ਓਸ ਸੀ, ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਮਹਾਰਾਜ
ਮੁੜ ਕੇ ਬਚੇ ਨਾ ਮਰੇ, ਸੰਵਰੇ ਉਸਦੇ ਕਾਜ
ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ ਸੀ ਮਿਸਤ੍ਰੀ, ਵਡਾ ਕਲਾਕਾਰ
ਕੰਮ ਵਿਚ ਓਹ ਆਪਣੇ, ਸੀ ਬਹੁਤਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ
ਕਰਦਾ ਕਿੱਤਾ ਆਪਣਾ, ਕਰਦਾ ਸੀ ਸਤਿਸੰਗ
ਹਥ ਜੋੜ ਇਸ ਨੇ ਲਿਆ, ਖ਼ੈਰ ਬੰਦਗੀ ਮੰਗ
ਲਾ ਸਮਾਧੀ ਬੈਠਦਾ, ਜਾਪ ਜਪੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ
ਕੰਢੇ ਬਹਿ ਸਤਲੁਜ ਦੇ, ਜਪੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ
ਲਾਟ ਪਾਣੀ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ, ਆਈ ਉਸਦੇ ਵਲ
ਡਰਿਆ ਨਾ ਗੁਰੂ ਆਸਰੇ, ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਅਚੱਲ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਉਸ, ਗਲ ਦਸੀ ਸੀ ਖੋਲ੍ਹ
ਚਰਚਾ ਕਰੀਂ ਨਾ ਏਸ ਦੀ, ਐਰੇ ਗ਼ੈਰੇ ਕੋਲ
ਹਟਕ ਸੀ ਕਿਹਾ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ, ਚੁਪ ਰਖ ਦਿਲ ਧਾਰ
ਏਹੋ ਜੇਹੀ ਗਲ ਨਾ, ਕਰੀਏ ਬਾਂਹ ਉਲਾਰ
ਜਪਣ ਰਬ ਦਾ ਨਾਂ ਜੋ, ਕਲਿਜੁਗ ਦਏ ਤ੍ਰਾਸ
ਦੂਰੋਂ ਡਰ ਵਿਖਾਲਦਾ, ਫਟਕ ਨਾ ਸਕੇ ਪਾਸ
ਸੀ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ, ਪੈਸੇ ਵਿਚ ਕਮਜੋਰ
ਹੋਇ ਦਲਿਦ੍ਰ ਦੂਰ ਨਾ, ਕੰਮ ਕਰੇ ਲਾ ਜੋਰ
ਕੀਤੀ ਉਸਨੇ ਅਰਜ, ਹੇ ਦੀਨਾਂ ਨਾਥ ਦਿਆਲ
ਮੈਂ ਹਾਂ ਦਾਸ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ, ਪਰ ਹਾਂ ਮਹਾਂ ਕੰਗਾਲ
ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ, ਦਵੋ ਗ਼ਰੀਬੀ ਕੱਟ
ਪੈਸੇ ਦੀ ਨਾ ਘਾਟ ਰਹੇ, ਜਾਇ ਦਲਿਦ੍ਰ ਨੱਠ
ਵਿਗਸ ਕਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਧਨੀ ਜਾਇੰਗਾ ਹੋ
ਪਰ ਰਖੀਂ ਇਕ ਗਲ ਤੂੰ, ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਪਰੋ
ਪਾਈਂ ਕਦੀ ਵਿਗਾੜ ਨਾਂ, ਭੂਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ
ਸੇਵ ਕਮਾਵੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਸਮਝੀਂ ਰੂਪ ਅਕਾਲ
ਜਿਸ ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਰੁਠ ਇਹ, ਬੇੜਾ ਕਰਦੇ ਪਾਰ
ਜਿਸ ਤੇ ਹੋਣ ਦਿਆਲ ਇਹ, ਉਸਨੂੰ ਦੇਂਦੇ ਤਾਰ
ਜਿਸ ਤੇ ਹੋਣ ਕਰੋਪ ਇਹ, ਉਸਨੂੰ ਦੇਂਦੇ ਖੋ
ਦੀਨ ਨਾ ਰਹਿੰਦਾ ਦੁਨੀ ਵੀ, ਵਿਗਾੜ ਦੇਂਵਦੇ ਦੋ
ਰੰਗ ਦੇਂਦੇ ਨੇ ਓਸ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਤੇ ਹੋਣ ਦਿਆਲ
ਸੇਵ ਕਰੇ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਨਿਹਾਲ

ਕਾਰੀਗਰੋਂ ਇਹ ਮਿਸਤ੍ਰੀ, ਹੋਇਆ ਠੇਕੇਦਾਰ
ਵਰਸ਼ਣ ਲਗੀ ਲਛਮੀ, ਲਗੇ ਭਰਨ ਭੰਡਾਰ
ਵਧਦਾ ਵਧਦਾ ਰਜਿਆ, ਗਿਆ ਲਖੀਨਾ ਹੋ
ਪਿਛਲੀ ਬੀਤੀ ਭੁੱਲਿਆ, ਗਿਆ ਹੋਰ ਹੀ ਹੋ
ਮੈਂ ਸੀ ਲਗਾ ਵੇਖਿਆ, ਸੋਨਾ ਇਸਦੀ ਛਤ
ਜਿਦਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ, ਲਗੇ ਹੋਏ ਪੱਤ
ਸੋਭਾਸਿੰਘ ਜੀ ਮਿਸਤ੍ਰੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਉਟਾਲ
ਰਾਜਗਿਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ, ਇਹ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨਾਲ
ਮੈਂ ਸੀ ਪੁਛਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ
ਦਸਿਆ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਠਾ ਕੇ ਪਾਸ
ਆਂਹਦੇ ਇਕ ਦਿਨ ਅਸਾਂ ਨੇ, ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਰਦਾਸ
ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਾਡਾ ਵਾਸ
ਜਟ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੌਧਰੀ, ਉਹ ਗਏ ਨੇ ਫਿਟ
ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਇਉਂ ਚੰਬੜਦੇ, ਜਿਉਂ ਪਾਰ੍ਹੇ ਦੀ ਛਿਟ
ਅਰਜ ਕਰਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ, ਸਾਨੂੰ ਜਟ ਗੁਆਰ
ਕੰਮੀਂ ਆਖ ਚਿੜਾਉਂਦੇ, ਗਲਾਂ ਕਰਨ ਹਜ਼ਾਰ
ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਸਭ, ਕਰੀਏ ਸਾਰਾ ਸਾਲ
ਪਰ ਓਹ ਦੇਂਦੇ ਚੀਕਦੇ, ਹਾੜ੍ਹੀ ਸੌਣੀ ਡਾਲ
ਗਾਲੜਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਛਲੀਆਂ, ਘੁੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਰਲਾ
ਨਿਕਸੁਕ ਗੋਜੀ ਬੇਰੜਾ, ਝੋਲੀ ਦੇਂਦੇ ਪਾ
ਅਗੋਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਜੇ, ਕਰ ਦੇਈਏ ਇਨਕਾਰ
ਪੈਂਦੇ ਵਢ-ਵਢ ਖਾਣ ਨੂੰ, ਕਰਦੇ ਮਾਰੋ ਮਾਰ

ਸੁਣ ਕਿਹਾ ਜੋ, ਭਾਸਿੰਘ ਇਹ ਗਲ
ਰਿਧਾਂ ਸਿਧਾਂ ਨੌ ਨਿਧਾਂ, ਔਣ ਤੁਸਾਂ ਘਰ ਚੱਲ
ਤੁਹਾਡੇ ਹਥਾਂ ਵਲ ਪਏ, ਤੱਕਣ ਗੇ ਇਹ ਜੱਟ
ਭੁਲ ਕਦੀ ਨਾ ਸੋਚਣਾ, ਪਿੰਡੋਂ ਆਈਏ ਨੱਠ
ਔਂਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਕੁਲ ਵਿਚ, ਮੈਂ ਧਰ ਕੇ ਅਵਤਾਰ
ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ਇਕ ਦਿਨ, ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰ
ਔਵਲ ਸਾਰੇ ਵਿਤਕਰੇ, ਇਹ ਕਰਾਂਗਾ ਦੂਰ
ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਵੀ ਹੈਨ ਜੋ, ਇਹ ਗ਼ੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰ
ਕੰਮੀਂ ਕਾਮੇਂ ਕਰਨਗੇ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰਾਜ
ਨਵੀਆਂ ਹੋਣ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਉਗਣ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ
ਕੰਮੀਂ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹੇਗਾ, ਕੰਮੀਂ ਸਾਰੇ ਹੋਣ
ਵਿਹਲੜ ਭੁਖੇ ਮਰਨਗੇ, ਪਏ ਜਾਨ ਨੂੰ ਰੋਣ
ਸਾਰੀ ਇਹ ਮਨੁਖਤਾ, ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਇਕ
ਮੈਂ ਸਮਝਾਂਗਾ ਓਸ ਦਿਨ, ਪੁੰਨੀ ਮੇਰੀ ਸਿਕ
ਜਟ ਨੇ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ, ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਨਾ ਹੋਰ
ਜਾਤੋਂ ਗੋਤੋਂ ਨਸਲ ਤੋਂ, ਤੁਰਦੀ ਕਠੀ ਤੋਰ
ਅੱਡੋ ਅਡ ਨਾ ਇਹ ਨੇ, ਅਸਲੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼
ਧਰਤੀ ਇਕ ਰਸ ਕਰਨ ਦੀ, ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਰੀਝ
ਕਠੀ ਕਰਨ ਮਨੁਖਤਾ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਆਇਆ ਚੱਲ
ਹੋਕਾ ਦੇ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ, ਦਿਆਂ ਸੁਣਾ ਇਹ ਗੱਲ
ਹੁਣ ਮਨੁਖ ਮਨੁਖ ਦਾ, ਕਦੀ ਨਾ ਰਹੇ ਗ਼ੁਲਾਮ
ਆਇਆ ਬੰਦੀਵਾਨ ਦੀ, ਕਰਨ ਲਈ ਕਲਿਆਨ

ਦਸਾਂ ਸਾਰੀ ਗਲ ਮੈਂ, ਸੁਣੋ ਹੋਇ ਸਵਧਾਨ
ਬੰਦੇ ਦੇ ਲਈ ਬਣ ਰਿਹਾ, ਨਵਾ ਜ਼ਿਮੀ ਅਸਮਾਨ
ਪਿਛਲਾ ਦਿਆਂ ਬਦਲਾ ਸਭ, ਤ੍ਰੁੱਕਿਆ ਸਾਜ ਸਮਾਜ
ਨਵੀਂ ਲਿਖਾਵਾਂ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ, ਨਵੇਂ ਵਿਧਾਨਕ ਰਾਜ
''ਧਰਤੀ ਅੰਨ ਧੰਨ ਦਏ ਬਹੁ, ਪਰਬਤ ਦੇਣਗੇ ਲਾਲ
ਮੇਵੇ ਸਭ ਤਰ ਦੇਣਗੇ, ਵੇਖੇ ਆਪ ਅਕਾਲ
ਦਿਲੀ ਤਖ਼ਤ ਪਰ ਬਹੇਗੀ, ਆਪ ਗੁਰੂ ਕੀ ਫ਼ੌਜ
ਛਤ੍ਰ ਝੁਲਾਵਨ ਸੀਸ ਪਰ, ਬੜੀ ਕਰਨਗੇ ਮੌਜ''
ਰਾਜਾ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹੇਗਾ, ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਇਕ
ਟੋਏ ਟਿੱਬੇ ਢਾਹ ਕੇ, ਕ੍ਰ ਦੇਵਾਂ ਇਕਮਿਕ
ਰਹੇ ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਹੁਣ ਗ਼ੁਲਾਮ ਤੇ ਦਾਸ
ਦੂਰ ਹੋਇ ਪ੍ਰਾਧੀਨਤਾ, ਕਰਾਂ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਨਾਸ
ਮੈਂ ਹਾਂ ਆਇਆਂ ਕਰਨ ਨੂੰ, ਧਰਤੀ ਇਹ ਇਕਸਾਰ
ਹਿੰਸਾ ਗਊ ਗ੍ਰੀਬ ਦੀ, ਦੂਰ ਪਾਪ ਦਾ ਭਾਰ
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਾ ਕਰ ਖ਼ਾਤਮਾ, ਮਾਲਾ ਕਰ ਪਰਧਾਨ
ਬੰਦੇ ਹੋਵਨ ਦੇਵਤੇ, ਜਪਣ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ
ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਲ੍ਹਾ ਤਿਆਰ ਤੇ, ਡਗਰੂ ਦੀ ਸਰਾਂ
ਮੁਕਤਸਰ ਗੁਰੂਦੁਆਰ ਦੀ, ਦਈ ਤਾਮੀਰ ਕਰਾ
ਕੰਧਾਂ ਉਤੇ ਚਿਤ੍ਰਿਆ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਇਤਿਹਾਸ
ਚੰਡੀ ਆਦਿਕ ਜੰਗ ਜੁਧ, ਹੋਰ ਪੁਰਾਤਨ ਖ਼ਾਸ
ਅਜੰਤਾ ਅਲੋਰਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚਿਤਰ ਦਏ ਉਲੀਕ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਜੇਹਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਰਮਣੀਕ

ਅਕਾਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ, ਇਹ ਹੁਣ ਦਿਤੇ ਮੇਸ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰ ਨਾ, ਗੌਰਵ ਇਹ ਨਿਜ ਦੇਸ਼
ਕਲਾ ਕੌਸ਼ਲੋਂ ਸਖਣੇ, ਕੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ
ਮੇਟੇ ਵੇਖੇ ਇਹ ਜਦ, ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਫ਼ਸੋਸ
ਤੁਅੱਸੁਬ ਹੋਵੇ ਦਿਲ ਵਿਚ, ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਗ਼ਰੂਰ
ਓਥੋਂ ਰਹਿੰਦਾ ਰਬ ਵੀ, ਸੈ-ਸੈ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ
ਕੋਮਲ ਉਨਰ ਨਾਲ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ
ਬਹੁਤੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਸੀ, ਕੀਤੇ ਇਹ ਤਿਆਰ

੬.

ਮੁੜ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ

ਮੁੜ ਆਏ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਚਲ
ਅਵਤਰੇ ਜਿਸ ਲਈ ਦੁਨੀ ਤੇ, ਆ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਲ
ਵੇਚਣ ਲੋਹਾ ਕਪੜਾ, ਪਾਈ ਇਕ ਦੁਕਾਨ
ਇਕ ਰੁਪਈਏ ਮਗਰ ਇਕ, ਆਨਾ ਨਫ਼ਾ ਕਮਾਣ
ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ, ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਔਂਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ, ਦੀ ਹੋਈ ਭਰਮਾਰ
ਗੋਂਦਾ ਨਾਮੀ ਖੜ੍ਹੀ, ਸੁਣ ਕੇ ਆਇਆ ਗੱਲ—
ਡਿਠਾ ਨਾ ਫਿਰ ਝਾਕ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਵਲ
ਸੁਧਸਿੰਘ ਮਰ੍ਹੌੜ ਤੋਂ, ਬੈਠਾ ਸਥਰ ਘੱਤ
ਆਂਹਦਾ ਦੇਵੋ ਭਜਨ ਹੁਣ, ਸੁਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਵਤ
ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਜੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ, ਮੇਜਰ ਸੂਬੇਦਾਰ
ਆਣ ਲਹੌਰੋਂ ਓਹ ਵੀ, ਪੁਜੇ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ
ਦੋਵੇਂ ਵੇਲੇ ਕੀਰਤਨ, ਲਗਾ ਹੋਣ ਉਚਾਰ
ਸੋਦਰ ਚੌਕੀ ਸ਼ਾਮ ਦੀ, ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ
ਸੰਤ ਦਰਸ ਲਈ ਆਇਆ, ਨਾਂ ਦਿਆਲਦਾਸ
ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਬੈਠ ਕੇ, ਕੀਤੀ ਉਸ ਅਰਦਾਸ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਪ ਜੇ, ਬੈਠ ਰਹੇ ਚੁਪ ਧਾਰ
ਬੇੜੀ ਦੇਸ ਗ਼ੁਲਾਮ ਦੀ, ਕੌਣ ਲੰਘਾਊ ਪਾਰ
ਆਪ ਨਾ ਆਏ ਇਸ ਲਈ, ਬੈਠੇ ਕਲਮਕੱਲ
ਦੇਸ਼ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਕੋਈ, ਲਭੋ ਝਬਦੇ ਹਲ
ਕਾਹਲੇ ਪਵੋ ਨਾ ਸੰਤ ਜੀ, ਸੁਣ ਬੋਲੇ ਭਗਵਾਨ
ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਹੋ ਜਾਇ ਸਭ, ਜਪੋ ਰਬ ਦਾ ਨਾਮ
ਲੁਦੇਹਾਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ, ਝੋਰੜ ਨਾਮੀ ਗਾਉਂ
ਓਥੋਂ ਦਾ ਇਕ ਜਟ ਜਿਸ, ਵਰਿਆਮਾ ਸੀ ਨਾਉਂ
ਸਿੰਘ ਸਜ ਗਿਆ ਆਣ ਉਸ, ਡੰਗਰ ਲਏ ਸੰਭਾਲ
ਕਰੇ ਵਾਹੀ ਦਾ ਕੰਮ ਤੇ, ਚਾਰੇ ਡੰਗਰ ਮਾਲ
ਚੰਗੀ ਲਈ ਚਲਾ ਉਸ, ਖੇਤੀ ਦੀ ਸਭ ਕਾਰ
ਜੋਤਾ ਲਾਵੇ ਦਬ ਕੇ, ਚੂਰੀ ਕਰੇ ਅਹਾਰ
ਆਪ ਛਕਣ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਜੀ, ਰੋਟੀ ਤੇ ਧਰ ਲੂਣ
ਖੇਤੀ ਕਾਮੇ ਫੇਰ ਵੀ, ਸਿਧੇ ਮੂੰਹ ਨਾ ਕੂਣ
ਵਾਹੀ ਦਿਤੀ ਛਡ ਸਭ, ਡੰਗਰ ਦਿਤੇ ਵੇਚ
ਸੰਗਤ ਲਗੀ ਔਣ ਹੁਣ, ਰਿਹਾ ਨਾ ਕੋਈ ਐਚ
ਰੱਖੜੇ ਅਤੇ ਮੰਢੌਰ ਤੋਂ, ਆਇਆ ਸਿੰਘਗੁਪਾਲ
ਗਿਆ ਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ, ਰਲ ਗਿਆ ਕੂਕਿਆਂ ਨਾਲ

× × ×

ਲਾਭਸਿੰਘ ਜੀ ਸੂਰਮਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਸੰਗੀਤਕ ਕਲਾਕਾਰ ਪਰ, ਅੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਜਿਚ
ਮਿਲ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਚਾਣਕੀ, ਸੁਧਸਿੰਘ ਜੀ ਆ
ਹਜਰੋਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਦੀ, ਦਿਤੀ ਗਲ ਚਲਾ

ਕੰਨ ਵਿਚ ਮੰਤ੍ਰ ਦਸਦੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਸ਼ਾਂਤ
ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਸ਼ੁਧ ਆਤਮਾ, ਮੇਟ ਪ੍ਰਾਈ ਤਾਤ
ਪਾ ਸਲਾਈ ਗਿਆਨ ਦੀ, ਅੱਖਾਂ ਦੇਂਦੇ ਖੋਲ੍ਹ
ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਨਸ ਜਾਂਵਦੀ, ਰਬ ਜਾਪਦਾ ਕੋਲ
ਲਾਭਸਿੰਘ ਜੀ ਉਠ ਤੁਰੇ, ਕਲੇ ਹਜ਼ੂਰੋਂ ਵਲ
ਪੁਛੀ ਸਲਾਹ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ, ਕਰੀ ਨਾ ਕੋਈ ਗਲ
ਨਾਲ ਹੌਸਲੇ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਕਮਰ ਲਈ ਸੀ ਕੱਸ
ਅੱਖੋਂ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਸਲੋਂ ਸੀ ਪਰਵੱਸ
ਤਦੋਂ ਅਜੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਚਲਾਈ ਰੇਲ
ਤੁਰ ਪਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਸਰੇ, ਬੇੜਾ ਦਿਤਾ ਠੇਲ
ਪਾਲਕੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਵਦੇ, ਜੋ ਸਨ ਲੋਕ ਅਮੀਰ
ਚਲਦੇ ਹੂੰਗਰ ਮਾਰ ਦੇ, ਚੁਕਣ ਵਾਲੇ ਝੀਰ
ਇਸ ਹੂੰਗਰ ਦੇ ਆਸਰੇ, ਤੁਰਦੇ ਲਾਠੀ ਨਾਲ
ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਹੋਂ ਭੁਲ ਕੇ, ਪਏ ਅਪੁਠੀ ਚਾਲ
ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਰਦਾਸ ਹੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਭੁਲੇ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਸ ਕੇ, ਮੇਰੀ ਕਰੋ ਸੰਭਾਲ
ਕਰੀ ਬੇਨਤੀ ਇਕ ਮਨ, ਉਪਰ ਭੁਜਾ ਪਸਾਰ
ਸੂਰਦਾਸ ਦੇ ਵਾਂਗ ਓਹ, ਫੜੀ ਆਣ ਕਰਤਾਰ
ਬੋਲਿਆ ਚਲਿਆ ਕੋਈ ਨਾ, ਗਿਆ ਪੜਾ ਵਿਚ ਛਡ
ਰੋਵੇ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰਦਾ, ਰਾਹੋਂ ਹੋਇਆ ਅੱਡ
ਲੋਕੀਂ ਪੁਛਿਆਂ ਆਖਦਾ, ਭੁਲ ਗਿਆ ਮੈਂ ਰਾਹ
ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗਦਾ, ਭਟਕਾਂ ਪਿਆ ਕੁਰਾਹ

ਭਲੇ ਨਾਹੀਂ ਦਸਿਆ, ਖੜੇ ਪੜਾ ਵਿਚਕਾਰ
ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਜਾ ਰਹੇ, ਜਪਦੇ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ
ਲੈ ਗਏ ਲੋਕ ਸਰਾਂ ਵਿਚ, ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਠੀਕ
ਭੁਲਦਾ ਟਕਰਾਂ ਮਾਰਦਾ, ਪੁਜਾ ਹਜ਼ਰੋਂ ਤੀਕ
ਮਥਾ ਟੇਕ ਜਾ ਬੈਠਿਆ, ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਕੋਲ
ਏਡੀ ਦੂਰੋਂ ਚਲ ਇਉਂ, ਆਇਆ ਹੈਂ ਕਿਉਂ ਬੋਲ ?
ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੋ, ਲੈਣ ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਨ
ਇਸ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਇੰਵ ਹੁਣ, ਦਿਓ ਨਾ ਖਾਲੀ ਜਾਨ
ਸੁਣ ਕਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਾਡੇ ਨਹੀਂ ਅਧੀਨ
ਸੀ ਅਮਾਨਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਲੈ ਗਏ ਸਾਰੀ ਬੀਨ
ਤੁਰ ਜਾਓ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਚੱਲ
ਆਏ ਹੋ ਜਿਸ ਪਾਸਿਓਂ, ਮੁੜ ਜਾਓ ਉਸ ਵੱਲ
ਓਨ੍ਹੀਂ ਪੈਰੀਂ ਪਰਤ ਉਹ, ਆਇਆ ਭੈਣੀ ਵਿਚ
ਫਿਰਦਾ ਭਰਦਾ ਦੁਖੜੇ, ਅੰਦਰ ਜੇਹੀ ਖਿਚ
ਭਜਨ ਲੈਣ ਦੀ ਲਾਭਸਿੰਘ, ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ
ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਮੁੜ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਪਾਸ
ਕੀਤੀ ਮਿੰਨਤ ਬਹੁਤ ਪਰ, ਮੰਨੀ ਗਈ ਨਾ ਇਕ
ਤੁਰ ਪਿਆ ਮੁੜਕੇ ਓਧਰੇ, ਪੁਜਾ ਹਜ਼ਰੋਂ ਸਿਕ
ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਰਦਾਸ ਉਸ, ਗਲ ਵਿਚ ਪਲਾ ਪਾ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਓਹੀ ਗਲ ਮੁੜ, ਫਿਰ ਦਿਤੀ ਦੁਹਰਾ
ਜਿੰਨਾਂ ਦੀ ਸੀ ਵਸਤ ਉਹ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੰਭਾਲ
ਜੋ ਕਝ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸੀ, ਠਾਕਰ ਲੈ ਗਏ ਨਾਲ

ਜਾਓ ਓਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਹ, ਲੈ ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ
ਕਹਿਣਾ ਦਰਸ ਵਿਖਾਲ ਕੇ, ਪੂਰੋ ਸਾਡੀ ਆਸ
ਜਦ ਦੇ ਠਾਕਰ ਜੀ ਗਏ, ਲਈ ਨਾ ਮੁੜਕੇ ਸਾਰ
ਤਰਸਨ ਨੈਨ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ, ਆਵੋ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਲਾਭਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁੜ ਤੁਰੇ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਣ
ਚਿਠੀ ਅਗੇ ਰਖ ਗੁਰੂ, ਚਰਨੀ ਸੀਸ ਨਿਵਾਣ
ਰੋਂਦੇ ਤਰਲੇ ਪਾਂਵਦੇ, ਡਿਗੇ ਹੋ ਬੇ-ਹੋਸ਼
ਓਹੀ ਕੀਤੀ ਬੇਨਤੀ, ਜਦ ਪਰਤੀ ਸੀ ਹੋਸ਼
ਹੋਈ ਕੀ ਅਵੱਗਿਆ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਅਪਰਾਧ
ਅੰਨ੍ਹੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਮਿਟੇਗੀ, ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੀ ਸਾਧ !
ਜਫ਼ੀ ਵਿਚ ਲੈ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਲਾਇਆ ਸੀਨੇ ਨਾਲ
ਭਜਨ ਦਸ ਕੇ ਕੰਨ ਵਿਚ, ਕੀਤਾ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ
ਧੰਨ ਭਾਈ ਤੂੰ ਲਾਭਸਿੰਘ, ਧੰਨ ਹੈ ਤੇਰੀ ਕਾਰ
ਲਖ ਕਰੋੜਾਂ ਅੱਖੀਆਂ, ਦਈਏ ਤੈਥੋਂ ਵਾਰ
ਤੇਰੇ ਜਿਹੇ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ, ਸਾਨੂੰ ਹੈਸੀ ਲੋੜ
ਗੁਰੂਮਤ ਸੰਗੀਤ ਦੀ, ਪੰਥ ਵਿਚ ਹੈ ਥੋੜ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਦਾ, ਜੋ ਸਰੰਦਾ ਸਾਜ
ਲੈ ਖੜਦੀ ਸਚ ਖੰਡ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਮਧੁਰ ਅਵਾਜ਼
ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ, ਇਹ ਸਰੰਦਾ ਸਾਜ਼
ਵੇਖ ਆਂਵਦੀ ਏਸ ਨੂੰ, ਪੰਚਮ ਗੁਰ ਦੀ ਯਾਦ
ਸਚੀਂ ਤੂੰ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾਂ, ਸਚੀ ਤੇਰੀ ਘਾਲ
ਅੱਖੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪੁਜ ਨਾ, ਸਕਦੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ

ਕਰ ਵਿਖਾਈ ਜੋ ਤੁਸਾਂ, ਅਸ਼ ਅਸ਼ ਕਰਦੇ ਲੋਕ
ਧੰਨ ਧੰਨ ਹੋਵੇ ਧਰਤਿ ਤੇ, ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸੁਰ ਲੋਕ
ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਤੁਹਾਡੀ ਵੇਖਕੇ,ਜਾਇ ਹਿਮਾਲਾ ਕੰਬ
ਸੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਵਾਰਤਾ, ਉਖੜ ਜਾਂਦੇ ਥੰਭ
ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਤੁਸਾਂ ਦੀ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਜੋ ਥੋੜ
ਰਹਿ ਨਾ ਕੋਈ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ, ਜਪਾਂ ਤਪਾਂ ਦੀ ਲੋੜ

੭.

ਹਜਰੋਂ ਦਾ ਦੌਰਾ

ਹਜਰੋਂ ਤੋਂ ਜੋ ਲਾਭਸਿੰਘ, ਲਿਆਏ ਸੀ ਅਰਦਾਸ
ਚਿਠੀ ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਗੁਰੂ, ਲਿਖ ਭੇਜੀ ਸੀ ਖਾਸ,
ਲਿਖਿਆ ਉਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਬਹੁਤਾ ਦੇ ਸਤਕਾਰ
ਜਦ ਦੇ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ, ਮੁੜ ਨਾ ਲੀਤੀ ਸਾਰ
ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨ ਲੋਚਦਾ, ਮਿਲ ਜਾਓ ਇਕ ਵੇਰ
ਆਓ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ ਕੇ, ਕਾਫੀ ਹੋ ਗਈ ਦੇਰ
ਬਿਰਧਾਵਸਤਾ ਹੋ ਗਈ, ਸਿਰ ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਕਾਲ
ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ, ਇਹ ਹੁਣ ਜਲਦੀ ਨਾਲ
ਸਭੇ ਇੱਛਾਂ ਪੁੰਨੀਆਂ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿਕ ਅਪਾਰ
ਇਹ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿਓ, ਦੇਕੇ ਝਬ ਦੀਦਾਰ
ਚਿਠੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਜਾਓ, ਛੇਤੀ ਹਜਰੋਂ ਵੱਲ
ਪੜ੍ਹਕੇ ਭੁਲ ਚੁਕ ਸੋਧਣੀ, ਨਹੀਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਵੱਲ
ਕਰੀ ਤਿਆਰੀ ਤੁਰਨ ਦੀ, ਚਿਠੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਾਰ
ਪਹਿਲੋਂ ਵੀ ਜੋ ਨਾਲ ਸੇ, ਸਭੇ ਹੋਏ ਤਿਆਰ
ਸਾਥੀ ਜੋ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ, ਫੌਜ ਦੇ ਭਾਈ ਵਾਲ
ਅਗੋਂ ਆਏ ਲੈਣ ਗੁਰ, ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਦਿਆਲ

ਜੜ੍ਹੀ ਪਾਕੇ ਪਰਸਪਰ, ਝੁਕ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਕਮਾਣ
ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਲੋਚਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹਥ ਲਾਣ
ਹੋਏ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ, ਦੋਵੇਂ ਮਿਲ ਮਿਲਾਇ
ਇਕੰਤ ਵੇਖ ਕੇ ਬਾਗ ਇਕ, ਡੇਰੇ ਦਿਤੇ ਲਾਇ
ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਦੀਦਾਰ ਕਰ, ਚਾਂਵਾਂ ਰੀਝਾਂ ਨਾਲ
ਵਿਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ, ਹੈਸਨ ਬਹੁਤੇ ਸਾਲ
ਕਿਹਾ ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਗੁਰ, ਠਾਕਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਪਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਪੰਥ ਦੇ, ਆਪ ਸਵਾਰੋ ਕਾਜ
ਭੇਜਿਆ ਕਰੋ ਨਾ ਲਾਭਸਿੰਘ, ਜਿਉਂ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕੋਲ
ਜਦ ਕਿ ਸਾਥੋਂ ਲੈ ਗਏ, ਆਪ ਸਭੋ ਕੁਝ ਰੋਲ
ਕੀਤਾ ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਗੁਰੁ, ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼
ਚਲੋ ਨੀਵੇਂ ਹੋਇਕੇ, ਧਾਰ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸ
ਜਦੋਂ ਸੱਭੇ ਛਡੀਏ, ਰਸ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਤਿਆਗ
ਤਦੋਂ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਦਾ, ਆਵੇ ਮਹਾਂ ਸੁਆਦ
ਦਸਾਂ ਨਵਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰ, ਖਾਇ ਆਪਣਾ ਮਾਲ
ਲਾਲਚ ਛਡੇ ਨਾ ਕਿਸੇ, ਵੰਸ਼ ਦੇਂਵਦਾ ਗਾਲ
ਸਿਖ ਜਾਇ ਘਰ ਸਿਖ ਦੇ, ਪਲੇ ਸੀਧਾ ਬੰਨ੍ਹ
ਭੁਲ ਨਾ ਦੂਜੇ ਹੋਰ ਦਾ, ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਲਾਵੇ ਅੰਨ
ਪਲਾ ਖਾਵੇ ਆਪਣਾ, ਦੂਜੇ ਘਰ ਵੀ ਜਾਇ
ਅੰਸ ਬਗਾਨੀਂ ਭੁਲ ਨਾ, ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਾਇ
ਅਠੀਂ ਪਹਿਰੀਂ ਇਕ ਵਾਰ, ਮਸਾਂ ਛਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ
ਟਾਕੀ ਉੱਨ ਸਿਆਲ ਲੈ, ਕਰੇ ਰਬ ਦੀ ਯਾਦ

ਖਦਰ ਧਾਰ ਹੁਨਾਲ ਵਿਚ, ਇੰਵ ਕਰੇ ਗੁਜਰਾਨ
ਰਸ ਕਸ ਸਾਰੇ ਦੁਨੀ ਦੇ, ਛੱਡੇ ਝੂਠੇ ਜਾਨ
ਸੁਣ ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਸੁਣੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ
ਅਸੀਂ ਬਨਾਣਾਂ ਸਿਖ ਨੂੰ, ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਸਿਰਤਾਜ
ਦਸ ਦੇਵੀਏ ਓਹ ਜੋ, ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚਕਾਰ
ਸਿਰੋਂ ਖਾਲਸੇ ਦੇਵੀਏ, ਸਭ ਪਦਾਰਥ ਵਾਰ
ਛਤੀ ਭੋਜਨ ਥਾਲ ਭਰ, ਇਸ ਦੇ ਅਗੇ ਰੱਖ
ਰੀਝਾਂ ਨਾਲ ਛਕਾਈਏ, ਹੋਰ ਪਦਾਰਥ ਵੱਖ
ਮਖਮਲ ਅਤਲਸ ਕੀਨਖਾਫ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾਇ
ਫੇਰ ਅਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦਾ, ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ ਚਾਇ
ਕਿਹਾ ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਗੁਰ, ਇਹ ਸ਼ਾਡੀ ਹੈ ਕਾਰ
ਠਾਕਰ ਜੀ ਜੋ ਲੋੜਸੋਂ, ਓਹ ਦੇਸੀ ਕਰਤਾਰ
ਹਜਰੋਂ ਵਾਸੀ ਨਿਉਂਦ ਦੇ, ਘਰ ਛਕੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ
ਆਂਹਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਰਾਮਸਿੰਘ, ਕਿਉਂ ਭੁਲੇ ਹੋ ਯਾਦ
ਹੈਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਟਕਦੇ, ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਖਾਈਏ ਫੇਰ
ਸੁਣ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਜੀ, ਬੋਲੇ ਬਿਨਾ ਅਵੇਰ
ਅਸੀਂ ਵੀ ਰਾਜੀ ਓਸ ਤੇ, ਰਜਾ ਤੁਹਾਡੀ ਜੋਇ
ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਰ ਹੁਕਮ ਨਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਚਲਸੀ ਕੋਇ
ਦਾਣਾ ਪਾਣੀ ਆਪਦਾ, ਏ ਟਹਿਲੂਏ ਦਾਸ
ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਭੋ ਆਪ ਦੀ, ਜੋ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ
ਗਿਲ ਜਮੀਤਸਿੰਘ ਜੀ, ਵੀ ਆਏ ਸਨ ਨਾਲ
ਦਸਿਆ ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਗੁਰ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਹਾਲ

ਠਾਕਰ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਆਪ ਸਮਾਨ
ਗੁਰੂ ਭਾਈ ਤੋਂ ਵਧ ਨਾ, ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਸਨਮਾਨ
ਸਿਖ ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਹੈਨ ਇਹ, ਤੇਹਾ ਮੈਂ ਵੀ ਸਿਖ
ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਜਿਹੇ ਹੀ, ਇਹ ਰਹੇ ਨੇ ਦਿਖ
ਸੁਣ ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਪਯਾਰਵੇਂ, ਸਾਡਾ ਹੈ ਫੁਰਮਾਨ
ਠਾਕਰ ਜੀ ਤੇ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਈਮਾਨ
ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਓਸ ਦਾ, ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਇ
ਦੀਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਓਸ ਦੇ, ਸੰਵਰਨਗੇ ਨਾ ਦੋਇ
ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਨਾ ਕਰੋਗੇ, ਏਨਾ ਤੇ ਇਤਬਾਰ
ਦਰਗਾਹ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਨਾ, ਸਕੋਂ ਕੋਈ ਸਵਾਰ
ਹਾਕਮ ਜੋ ਹੈ ਵਕਤ ਦਾ, ਮੁਜਰਾ ਕਰੇ ਨਾ ਓਸ
ਦਏ ਦੁਹਾਈ ਗੈਰ ਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਦੋਸ
ਕੋਈ ਵੀ ਇਛਾ ਓਸ ਦੀ, ਹੋ ਨਾ ਸਕਦੀ ਪੂਰ
ਰਹਿਮਤ ਵਸਦੀ ਓਸ ਤੋਂ, ਸੈ-ਸੈ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ
ਮਾਲਕ ਪਾਲਕ ਸਮੇਂ ਦੇ, ਆਏ ਧਰ ਅਵਤਾਰ
ਸੁੰਞਾ ਛਡ ਬੈਕੁੰਠ ਇਹ, ਆਪ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ
ਪਰਖ ਲਿਆ ਮੈਂ ਠੀਕ ਸਭ, ਵੇਖ ਲਿਆ ਕਰ ਗੌਰ
ਮਾਲਕ ਕਲਾ ਅਨੰਤ ਦੇ, ਇਹ ਸਭਦੇ ਸਿਰ ਮੌਰ
ਚਾਂਹਦੇ ਹੋ ਜੇ ਆਪਣਾ, ਅਗਾ ਹੋਇ ਸੁਧਾਰ
ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਬਿਨ ਢਠੇ ਦਰਬਾਰ
ਪਸ਼ੇਮਾਨ ਬਹੁ ਹੋਇਆ, ਸੁਣ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਗਿੱਲ
ਰਾਮਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ, ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰੀ ਦਿੱਲ

ਚਰਨ ਫੜੇ ਤੇ ਆਖਦਾ, ਬਖਸ਼ ਲਓ ਮਹਾਰਾਜ
ਜਾਵੇ ਨਾ ਇਸ ਜਟ ਦਾ, ਐਵੇਂ ਜਨਮ ਅਕਾਜ
ਛਕਣ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸਨ, ਘਰ ਸਿਖ ਦੇ ਜਾਇ
ਦਿਤੇ ਬਸਤਰ ਰੇਸ਼ਮੀ, ਚਰਨਾ ਹੇਠ ਵਿਛਾਇ
ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਨੇ, ਧਰੇ ਨਾ ਉਪਰ ਪੈਰ
ਲਾਂਭੇਂ ਹੋਕੇ ਲੰਘ ਗਏ, ਜਿਉਂ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਗੈਰ
ਪੁਛਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਓਸ ਇਉਂ, ਕੀਤਾ ਸੀ ਫੁਰਮਾਨ
ਮੈਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਮਝ ਕੇ, ਆਪਾ ਠੀਕ ਪਛਾਨ
ਚਰਨ ਹੋਣ ਤਾਂ ਰਖੀਏ, ਕਰੀਏ ਕਿਵੇਂ ਧ੍ਰੋਹ
ਆਪਣੀ ਜੋ ਕਰਤੂਤ ਸਭ, ਅਸੀਂ ਜਾਣੀਏ ਓਹ
ਥਕੇ ਹਾਰੇ ਕੰਮ ਦੇ, ਜਦ ਜਾਈਏ ਘਰ ਚੱਲ
ਅਗੋਂ ਪਾਣ ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ, ਗਾਲਾਂ ਦੀ ਤਰਥੱਲ
ਮੋਠ ਬਾਜਰੀ ਦੇ ਬਿਨਾ, ਮਿਲੇ ਨਾ ਖਾਣਾ ਹੋਰ
ਦਸੋ ਪੈਰ ਪਸਾਰੀਏ, ਕਿਸ ਚੱਦਰ ਦੇ ਜ਼ੋਰ
ਮਾਈ ਸੀ ਇਕ ਪੂਰਬੋ ਚੰਗੀ ਸੀ ਕੁਝ ਇਹ
ਗੁਰੂ ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਏਸ ਨੂੰ, ਸਦਣ ਆਦਰ ਦਿਹ
ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੁਣਾ ਕੇ, ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ
ਠਾਕਰ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ, ਸੌਰਨ ਤੇਰੇ ਕਾਜ
ਸੁਣ ਕੇ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਈ, ਜਕੋ ਤਕੇ ਵਿਚ
ਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਪੈਰ ਫੜ, ਕਲਾ ਲਈ ਸੀ ਖਿਚ
ਵੇਖ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕਿਹਾ, ਪਟੀ ਗਈ ਤੂੰ ਅੱਜ
ਹੋਣਾ ਸੀ ਜੋ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਪੈ ਗਈ ਬੱਜ

ਘੁੰਘਣੀਆਂ ਇਕ ਵੇਚ ਸਿਖ, ਕਰਦਾ ਸੀ ਗੁਜ਼ਰਾਨ
ਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ 'ਸ਼ਾਹ' ਕਹਿ, ਦਿਤਾ ਉਸ ਸਨਮਾਨ
ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ, 'ਸ਼ਾਹ' ਗਿਆ ਓਹ ਹੋਇ
ਪੁਤਰ ਪੋਤਰੇ ਅਜ ਉਸ, 'ਸ਼ਾਹ' ਕਹਾਂਦੇ ਸੋਇ
ਸਿਖ ਖਲੋਤੇ ਪੰਜ ਸੀ, ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਸ
ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ, ਗੱਲ ਕਹੀ ਇਹ ਖਾਸ
ਠਾਕਰ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਤੇ, ਰਖੋ ਅਪਣੇ ਸਿਰ
ਕੀਤੀ ਪਹਿਲ ਏਹ ਵੀ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕਰ ਜੀ ਫਿਰ
ਝਟ ਪਟ ਚਰਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਦਿਤਾ ਸੀਸ ਟਿਕਾਇ
ਸਭ ਵਡੱਪਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਦਿਤਾ ਧੂੜ ਮਿਲਾਇ
ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਸਭੋ ਕੁਝ ਵੇਖ
ਖਾਲੀ ਭਾਂਡਾ ਕਿਵ ਭਰੇ, ਬਿਨਾ ਕਰਮ ਦੀ ਰੇਖ
ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਵੇ ਵਸਤੂ ਸੋ, ਜਾਂਦੀ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ
ਸ਼ੀਹਣੀ ਦੁਧ ਸਮਾਇ ਨਾ, ਬਿਨ ਭਾਂਡੇ ਦੇ ਖਾਸ
ਹਜਰੋਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਰਹੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਕੋਲ
ਮੁੜ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਣ ਦੀ, ਅਰਜ ਕਰੀ ਜਾ ਬੋਲ
ਭਰ ਗਏ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਦੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸੁਣ ਗੱਲ
ਕਿਹਾ ਵਿਚ ਰਜਾ ਦੇ, ਅਸੀਂ ਨਾ ਪਾਈਏ ਠੱਲ
ਗੁਰੂ ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਆਖਦੇ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਹ ਮੋੜ
ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਝੰਭ ਦੇ, ਦੇਣਾ ਦਰਸ ਬਹੋੜ
ਚੱਲਣ ਵੇਲੇ ਸਭ ਦੀ, ਅਖੀਂ ਭਰਿਆ ਨੀਰ
ਨੇਤਰ ਸਜਲ ਹੋ ਗਏ, ਛੁਟ ਪਏ ਜਿਉਂ ਸੀਰ

ਚਰਨੀ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ਕੇ, ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਹਥ ਜੋੜ
ਮੂੰਹ ਰਖ ਇਕ ਦੂਏ ਵਲ, ਤੁਰ ਪਏ ਪਿਛਲ ਖੋੜ
ਸੰਗਤ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਕਹੇ, ਦਿਓ ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਟੋਲ
ਦਿਲ ਵਿਚ ਰੀਝ ਅਮੇਣਵੀਂ, ਵਸੀਏ ਚਰਨਾ ਕੋਲ
ਤੁਰ ਪਏ ਮੰਜ਼ਲ ਮਾਰਦੇ, ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵੱਲ
ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਈਂਦਾਸ ਵੀ, ਅਗੋਂ ਆਏ ਚਲ
ਚਰਨੀ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ ਕੇ, ਕੀਤੀ ਨਮਸ਼ਕਾਰ
ਕਿਹਾ ਦਾਸ ਕਲਾਲ ਦੀ, ਬੇੜੀ ਕਰਨੀ ਪਾਰ
ਵੇਚਾਂ ਨਿਤ ਸ਼ਰਾਬ ਮੈਂ, ਨਿਜਸ ਜੇਹਾ ਕੰਮ
ਰਹਿਮਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਯਾਰਵੇਂ, ਹਾਂ ਬੇ-ਫਿਕਰ ਬੇ-ਗ਼ੰਮ
ਰਖਣਾ ਲਾਕੇ ਆਪ ਨੇ, ਏਵੇਂ ਛਾਤੀ ਨਾਲ
ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਗੁਰੁਦੇਵ ਨੇ, ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਨਿਹਾਲ
ਹੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਿਹਾ, ਆਓ ਸਾਈਂਸਾਹਬ
ਸਾਈਂਦਾਸ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ, 'ਸਾਈਂ ਸਾਹਬ' ਖਿਤਾਬ
ਕਿਹਾ ਸਾਈਂਦਾਸ ਜੀ, ਧੰਨ ਅਸਾਡੇ ਭਾਗ
ਡੇਰਾ ਬਾਹਰ ਕਰਾਇਆ, ਵੇਖ ਸੁਹਾਵਾਂ ਬਾਗ
ਲੰਗਰ ਘਰ ਚਲ ਕੇ ਕਰੋ, ਕੁਟੀਆ ਕਰੋ ਪਵਿਤ
ਸਾਈਂਸਾਹਬ ਗਰੀਬ ਦਾ, ਵੇਖ ਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ ਹਿਤ
ਲੰਗਰ ਤੁਹਾਡਾ ਭਗਤ ਜੀ, ਕਰੀਏ ਤਦ ਕਬੂਲ
ਜੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਭੁਲ ਕੇ, ਹਥ ਨਾ ਲਾਓ ਮੂਲ
ਸਾਈਂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਹੈ ਪਰਵਾਨ
ਮੈਂ ਇਹ ਧੰਦਾ ਛਡਿਆ, ਖਾ ਕੇ ਆਖਾਂ ਆਣ

ਤੁਰਦਾ ਸਾਡਾ ਆ ਰਿਹਾ, ਮੁਢੋਂ ਇਹ ਵਾਪਾਰ
ਪਰ ਦਿਤਾ ਮੈਂ ਛਡ ਇਹ, ਕਰਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰ
ਸਾਈਂਦਾਸ ਬਣਾਇਆ, ਭਗਤ ਸਾਈਂ ਦਾ ਸਾਹਬ
ਭੈੜਾ ਕੰਮ ਛੁਡਾ ਕੇ, ਕੀਤੇ ਦੂਰ ਅਜ਼ਾਬ
ਮੰਜਲੋ ਮੰਜਲੀ ਤੁਰ ਪਏ, ਏਥੋਂ ਵਲ ਪੰਜਾਬ
ਸਿਆਲ ਕੋਟ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਨੂੰ, ਲਾਏ ਆਕੇ ਭਾਗ
ਜਮੀਤਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿਲ ਨੇ, ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ ਹਜ਼ੂਰ
ਨੱਗਰ ਚਲੋ ਦਾਸ ਦੇ, ਗਿਲਾਂ ਜੋ ਮਸ਼ਹੂਰ
ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਅਸਾਂ ਤੇ, ਦੜਪ ਨੂੰ ਕਰੋ ਨਿਹਾਲ
ਰਖੋ ਸੰਗਤ ਆਪਣੇ, ਲਾ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ
ਤੂੰ ਗੁਰੂਭਾਈ ਅਸਾਂ ਦਾ, ਜੇਠਾ ਸਗੋਂ ਤੂੰ
ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਲਭਿਆ ਜਾਕੇ ਤੂੰ
ਏਸੇ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਦੇ, ਮੈਂ ਰਿਹਾ ਅਜ ਤੀਕ
ਦੁਧ ਚਾਖ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਪੀਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਪੀਕ
ਬਖਸ਼ੋ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ ਹੁਣ, ਨਾਂ ਭੁਲਾਵੋ ਹੋਰ
ਤਾਰੋ ਜਟ ਗ੍ਰੀਬ ਨੂੰ, ਸਿਧੇ ਰਸਤੇ ਤੋਰ
ਹੁਣ ਭੁਲਾਣਾਂ ਨਾ ਕਦੀ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ
ਦਵੋ ਜਮੀਤੇ ਗਿਲ ਨੂੰ, ਚਰਨਾ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ
ਅਰਜ ਮੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਗਏ ਗਿਲ ਵਿਚਕਾਰ
ਸਾਰਾਸਿੰਘ ਸਜਾਇਆ, ਗਿਲਾਂ ਦਾ ਪਰਵਾਰ
ਜਿਥੇ ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਓਥੇ ਬੜਾ ਉਸਾਰ
ਖੇਤ ਦੇ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ, ਗਿਲੀਂ ਗੁਰੂਦੁਆਰ

ਮਿਰਜੇ ਵਾਲੀ ਖਾਨਪੁਰ, ਖਾਰਾ ਦਾਤੇਵਾਲ
ਚਵਿੰਡਾ ਆਦਕ ਕਿਆਮ ਪੁਰ, ਸੱਦੋ ਚੰਦੋਵਾਲ
ਹੋਰ ਦੜਪ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜੋ, ਤਾਰੇ ਬਹੁਤ ਅਨੇਕ
ਗਿਣੇ ਨਾ ਜਾਂਦੇ ਨਾਮ ਜੋ, ਕੀ ਦਸੀਏ ਇਕ ਏਕ
ਸਹਿਜੇ ਦਰਸ ਦੀਦਾਰ ਦੇ, ਜ਼ਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਵਾਸ
ਬਿਲੀਆਂ ਚਿਟੀ ਰਾਮਪੁਰ, ਲੁਹਾਰ ਮੁੱਠਡਾ ਖਾਸ
ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਸੁਲਤਾਨੀਏਂ, ਜਾਣ ਨਿਗਾਹੇ ਚੱਲ
ਗੁਰੁਸਿਖੀ ਗੁਰੁਮਤ ਦਾ, ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਣੇ ਵੱਲ
ਧਰਮਸਾਲ ਨਾ ਕਿਤੇ ਸੀ, ਪੀਰਖਾਨੇ ਸਨ ਆਮ
ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਕਾਰ ਸਭ, ਹਿੰਦੂ ਕਰਨ ਤਮਾਮ
ਸੇਖਾਂ ਹਥੋਂ ਸ਼ੀਰਨੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੈ-ਲੈ ਖਾਣ
ਮਠੱਡਿਆਂ ਵਲੋਂ ਆ ਰਿਹਾ, ਵਜੀਰਾ ਸੀ ਤਰਖਾਣ
ਕਿਹਾ ਗੁਰਾਂ ਵਜੀਰਿਆ, ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੋ
ਦਰਸ ਪਰਸ ਤੇ ਨਾ ਸੁਣ, ਮਸਤ ਗਿਆ ਸੀ ਹੋ
ਆਂਹਦਾ ਬੰਨੇ ਲਾ ਦਿਓ, ਰੁੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਮੰਝਧਾਰ
ਕਰ ਲਓ ਜਿਵੇਂ ਰਜ਼ਾ ਪਰ, ਬੇੜਾ ਲਾਵੋ ਪਾਰ
ਭਜਨ ਸੁਣਾ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆ
ਹੋਰ ਜੋ ਸਾਥੀ ਹਨ ਤਿਰੇ, ਸਾਰੇ ਨਾਲ ਲਿਆ
ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦਿਆਂ, ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਦੀਦਾਰ
ਹੋ ਗਿਆ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਓਹ, ਭੁਲੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰ
ਲੱਗੇ ਵਜੀਰਾ ਓਹ ਨ, ਜਾਪੇ ਕੋਈ ਹੋਰ
ਲੋਕੀਂ ਗਏ ਹੈਰਾਨ ਹੋ, ਬਦਲੀ ਉਸ ਦੀ ਤੋਰ

ਰੰਗਣ ਚੜ੍ਹਗੀ ਨਾਮ ਦੀ, ਹੋਇਆ ਲਾਲੋ ਲਾਲ
ਲੋਕੀਂ ਸਭ ਪ੍ਰੇਰ ਉਸ, ਤੋਰੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਜਾਇ ਕੇ, ਦਿਤੇ ਸਿਖ ਬ[illegible]
ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਡੇ ਚੌਧਰੀ, ਸਭ ਨੂੰ ਭਜਨ ਸੁਣਾ[illegible]
ਗੰਡਾਸਿੰਘ ਤੇ ਫਤਹਸਿੰਘ, ਆਦਿਕ ਕਰ ਕ[illegible]
ਸਿੰਘ ਸਜਾਏ ਏਹ ਸਨ, ਸਕੇ ਦੋਇ ਭਰਾ
ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਰਾ ਸਜ ਗਿਆ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਵਾਰ
ਸਭ ਮੁੱਠਡਾ ਆ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ
ਇਕ ਦਿਨ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਗਏ ਮਠੌਡੇ ਚੱਲ
ਕੀਤੀ ਅਛਰੂ ਜਟ ਨੇ, ਵਾਹਵਾ ਓਥੇ ਗੱਲ
ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਓਸ ਦਾ, ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਸੁਲਤਾਨ
ਵੇਖਾ ਵੇਖੀ ਓਸ ਵੀ, ਲਿਆ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮ
ਲੱਗਾ ਫੇਰ ਦੀਵਾਨ ਜਦ, ਧਰਮਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ
ਅਛਰੂ ਜਟ ਦੇ ਘਰ ਦਿਆਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਿਚ
ਅਸੀਂ ਸਾਂ ਸੁਲਤਾਨੀਏਂ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ਸਿਖ
ਡਰਦੇ ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਓਸ ਤੋਂ ਹੋਣੀ ਜਿਵੇਂ ਭਵਿਖ
ਰੁਸ ਜਾਇਗਾ ਅਸਾਂ ਦਾ, ਲਾਲਾਂ ਵਾਲਾ ਪੀਰ
ਮਰੀਏ ਅਸੀਂ ਨਿੱਹਕ ਸਭ, ਤੈਂ ਕੀਤੀ ਤਕਸੀਰ
ਟੱਪਾ ਲਿਆ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਮੋੜ
ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਨਾ, ਚੜ੍ਹ ਸਕੇਗਾ ਤੋੜ
ਧਰਮਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀ, ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਦੀਵਾਨ
ਬੂਹੇ ਅਗੇ ਅਛਰੂ, ਰੌਲਾ ਲਗ ਪਿਆ ਪਾਣ

ਛੱਪਾ ਲਿਆ ਸੀ ਮੈਂ ਜੋ, ਲਓ ਆਪਣਾ ਮੋੜ
ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਿਆਂ, ਲਿਆ ਓਸ ਤੋਂ ਹੋੜ
ਸੁਣ ਭੋਲੀ ਗੱਲ ਜਟ ਦੀ, ਹਸ ਕਿਹਾ ਭਗਵਾਨ
ਕੀਤਾ ਵਡਾ ਗੁਨਾਹ ਤੈਂ, ਲੈ ਕੇ ਰਬ ਦਾ ਨਾਮ
ਕੱਚੇ ਪਾਰੇ ਵਾਂਗ ਇਹ, ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਰੱਚ
ਨਾੜ-ਨਾੜ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ, ਹੱਡੀਂ ਜਾਵੇ ਪੱਚ
ਜਪੇਂ ਜੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਤੂੰ, ਹੋ ਜਾਸੀ ਕਲਿਆਣ
ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਚੰਬੜੇ, ਕੱਚਾ ਜਿਵੇਂ ਮਸਾਣ
ਲਾ ਲਈਂ ਜਿੰਨਾਂ ਲਗਦਾ, ਅਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ
ਕੋੜ੍ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਮਰੇਂ ਹੁਣ, ਨਾ ਕਰ ਐਵੇਂ ਸ਼ੋਰ
ਇਸ ਟੱਬਰ ਦੇ ਅਜ ਵੀ, ਹੁੰਦੇ ਲੋਕ ਬੀਮਾਰ
ਵੱਡਾ ਦੁਖ ਉਪਦੰਸ਼ ਦਾ, ਦਮਾਂ ਰਬ ਦੀ ਮਾਰ
ਇਕ ਵਾਰ ਬਖਸ਼ਾ ਇਹ, ਸਿਖ ਗਏ ਸੀ ਹੋਇ
ਹਰੀਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਦੁਖ ਦਿਤਾ ਸੀ ਖੋਇ
ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਇਆ ਅਛਰੂ, ਡਿਠਾ ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸਿੰਘ ਹੋ, ਸਾਰਾ ਇਸ ਪਰਵਾਰ
ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਇਸ, ਦਿਤੇ ਕੇਸ ਮੁਨਾਇ
ਮਰਿਆ ਕੋੜ੍ਹੀ ਹੋਇਕੇ, ਨਰਕੀਂ ਡਿੱਗਾ ਜਾਇ
ਏਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਦੇਵ ਜੀ, ਕੀਤੇ ਚਰਿਤ ਅਪਾਰ
ਡਿਓਢੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ, ਆਂਹਦੇ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਔਜਲਿਆਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਉਜਲ ਹੋਏ ਲੋਕ
ਚੰਬੜੇ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਬਣ ਕੇ ਵਾਂਗੂ ਜੋਕ

ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਗੋਰਿਆਂ, ਦਿਤੇ ਕਸ਼ਟ ਅਨੇਕ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਵੀ, ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਸੀ ਏਕ
ਚੌਂਕੀ ਏਥੇ ਪੁਲਸ ਦੀ, ਗਰਿਆਂ ਦਿਤੀ ਪਾਇ
ਕੂਕਾ ਵੜੇ ਨਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ, ਬਿਨ ਦਿਤੇ ਇਤਲਾਇ
ਮੇਰੇ ਹੈਸਨ ਨਾਨਕੇ, ਏਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚਕਾਰ
ਮਾਤਾ ਜੀਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ, ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ ਕਈ ਵਾਰ
ਸਾਡਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੰਡ ਸੀ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਨਜੀਕ
ਰਾਤੀ ਹਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ, ਕਰਨ ਲਈ ਤਸਦੀਕ
ਚੌਕੀਦਾਰ ਜਗਾਂਵਦਾ, ਆਕੇ ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰ
ਜੁਰਾਇਮ ਪੇਸ਼ਾ ਵਿਚ ਓਹ, ਸਾਨੂੰ ਕਰਨ ਸ਼ੁਮਾਰ
ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੀ ਪਿਉਕੀਂ, ਰਹਿ ਨਾ ਸਕਦੇ ਵੱਧ
ਜਿੰਨੇ ਦਿਨ ਇਤਲਾਹ ਦੀ, ਪਾ ਦੇਂਦੇ ਸੀ ਹੱਦ
ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਦੇਵ ਜੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਤੋਰ ਕੇ, ਕੀਤਾ ਕੰਮ ਕਮਾਲ 1
ਸਪੈਦ ਪੋਸ਼ ਤੇ ਜੈਲਦਾਰ, ਸਾਰੇ ਨੰਬਰਦਾਰ
ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ, ਵਰਜੇ ਸੀ ਇਕਵਾਰ
ਮਾਮਾ ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਨ ਸਪੈਦਪੋਸ਼
ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਕਰਨ ਦਾ, ਹੁਕਮ ਨਾ ਦਿਤਾ ਓਸ
ਨੰਬਰਦਾਰ ਸਪੈਦਪੋਸ਼, ਰਹੇ ਬਣੇ ਸਰਕਾਰ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਹਟਾਇਆ, ਕੀਤੀ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ
ਜੋ ਵੀ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੇ,ਹਾਕਮ ਖੈਰ ਖੁਆਹ
ਕਰਦੇ ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਅਖਾਂ ਮੀਟ ਵਿਸਾਹ

ਇਕ ਪਾਸੇ ਜੇ ਹੋਣ ਉਹ, ਦੂਜੇ ਸਾਰਾ ਗਾਉਂ
ਸਚਾ ਮੰਨਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਦੂਜਾ ਲੈਣ ਨਾ ਨਾਉਂ
ਝੂਠ ਕਦੀ ਨਾ ਬੋਲਦੇ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਈ ਨਾ ਮੂਲ
ਰਹੇ ਫ਼ਰਜ਼ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ, ਕਰੀ ਨਾ ਗੱਲ ਫ਼ਜ਼ੂਲ
ਮੇਰੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਸਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੇ ਏਹ
ਰਖਦੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੀ, ਅਤੀ ਪਿਆਰ ਸਨੇਹ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਨਾਮ ਸੁਣਾਇਆ ਆਪ
ਦਸਿਆ ਸਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ, ਮੈਨੂੰ ਵਾਰਤਾ-ਲਾਪ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕੇ ਵੀਰਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ
ਕੀਤਾ ਆਪ ਅਨੰਦ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਅਨੰਦ
ਇਹ ਮਰਯਾਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ, ਕੀਤੀ ਗੁਰੂ ਅਰੰਭ
ਕਨ੍ਹੱਯਾਸਿੰਘ ਜੀ ਰਸੀਏ, ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਕਾਰ
ਮਈਆਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਤ ਸਨ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ
ਸੂਬਾ ਸੱਯਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਖੁਸ਼ ਰੂਹ ਖੁਸ਼ ਮਿਜਾਜ
ਥਾਪੇ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ
ਮਠੱਡਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਕੀਤੇ ਚਰਿਤ ਅਨੇਕ
ਓਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਮੈਂ, ਦਸੇ ਕੁਝ ਵਿਸੇਖ

੮.

ਜੋਤਿ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਸੀ ਧਾਮ
ਪੂਰੀ ਲਗਾਂ ਪਈ ਹੋਣ ਸੀ, ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਮਨੋ ਕਾਮ
ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ, ਹੋਇਆ ਅਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਵੈਲੀ ਲਗ ਪਏ ਕਰਨ ਸੀ, ਸੰਤਾਂ ਵਾਲੀ ਕਾਰ
ਰਹਿ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਥੋੜ
ਰਹੇ ਖਲੋਤੀ ਲਛਮੀ, ਬੂਹੇ ਤੇ ਹਥ ਜੋੜ
ਹੋਈਆਂ ਕਠੀਆਂ ਆਣਕੇ, ਸਭੇ ਰਿਧਾਂ ਸਿਧ
ਹਾਜਰ ਲਗੀ ਰਹਿਣ ਸੀ, ਆਂਹਦੇ ਜਿਸ ਨੌ ਨਿਧ
ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਅਕਾਲ ਸੀ, ਕਿਹਾ ਮੰਗ ਲਓ ਵਰ
ਅਰਜ ਕਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਸੀ, ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਧਰ
ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਦ ਵਸੇ, ਸਿਖੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ
ਖਿਮਾ ਗ਼ਰੀਬੀ ਬੰਦਗੀ, ਜਿਉਂ ਵਡਿਆਂ ਦੀ ਰੀਤ
ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਨਾ ਰਹੇ, ਉਕਾ ਮਨ ਵਿਚ ਲੇਸ
ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਸਦੀ ਰਹੇ, ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼
ਸੰਗਤ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਜੋ ਪੂਰਨ ਨੇ ਸੰਤ
ਹਿੰਸਾ ਗਊ ਗ਼ਰੀਬ ਦੀ, ਦਿਸੇ ਨਹੀਂ ਕਦੰਤ

ਬੰਦੇ ਦੀ ਤੇ ਗਲ਼ ਕੀ, ਮਿਰਗ, ਮੀਨ ਤੇ ਮੋਰ
ਨਾਮ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਬਿਨਾਂ, ਵਾਧੂ ਕਰਨ ਨਾ ਸ਼ੋਰ
ਵਾਜਾ ਦੇਣ ਅਕਾਲ ਦਾ, ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਤੇ ਝਾੜ
ਦਿਸੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਾ ਕਿਸੇ, ਨਫ਼ਰਤ ਕੀਨਾ ਸਾੜ
ਉਡਣ ਮੇਰੀ ਕੌਮ ਤੋਂ, ਚੋਰੀ ਯਾਰੀ ਪਾਪ
ਕੋਈ ਦੁਖਾਵੇ ਨਾ ਕਿਸੇ, ਹੋਵੇ ਦੂਰ ਸੰਤਾਪ
ਸਭਦੀ ਹੋਵੇ ਆਪ ਦੇ, ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ
ਬੰਦੇ ਜਾਪਣ ਦੇਵਤੇ, ਧਾਰ ਗੁਰੂ ਮਤ ਰੀਤ
ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਜੋ ਚਲਣ ਤੇ, ਸਤਿਜੁਗ ਦੀ ਮਰਯਾਦ
ਧਾਰਨ ਗਭਰੂ ਦੇਸ਼ ਦੇ, ਹੋਵਣ ਨਾ ਬਰਬਾਦ
ਹੋਵੇ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਤੇ, ਹੋਣ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੂਰ
ਤੋਰਾਂ ਚਾੜ੍ਹ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ, ਭਰ ਏਨਾਂ ਦੇ ਪੂਰ
''ਤਥਾ ਅਸਤੂ'' ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕਿਹਾ, ਗਲਾਂ ਸੁਣ ਅਕਾਲ
ਵੰਡੋ ਬੁਕ ਭਰ ਬੰਦਗੀ, ਸੰਗਤ ਕਰੋ ਨਿਹਾਲ
ਹੋਵੇ ਭਾਰਤ ਦੇਸ ਵਿਚ, ਮੁੜ ਸਿਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਆਏ ਹੋ ਜਿਸ ਕੰਮ ਲਈ, ਲਓ ਓਸ ਦੀ ਸਾਰ
ਉਗੇ, ਪਥਰ ਵਿਚ ਵੀ, ਬੀਜੋਗੇ ਜੋ ਬੀਜ
ਤੇਜ ਵੇਖ ਕੇ ਪੰਥ ਦਾ, ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ ਰੀਝ
ਨਿੰਦਕ ਦੋਖੀ ਈਰਖੀ, ਪਏ ਜਾਨ ਨੂੰ ਰੋਣ
ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਅਰਮਾਨ ਜੋ, ਸਾਰੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣ
ਗਿਆਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਮਝਾਰ
ਬੇਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਨ, ਇਉਂ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਸਾਰ

"ਕਾਰਬਾਰ ਜਗ ਕੇ ਅਸਾਰ ਲਖ ਡਾਰ ਸਭ,ਧਾਰ ਸੁ ਅਚਾਰ ਔ ਵਿਚਾਰ ਵੀਚ ਰਹਿ ਹੈ
ਮਸਤ ਸ਼ਰਾਬੀ ਜਯੋਂ ਰਹਾਬੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਏਕਰਸ,ਦਾਬੀ ਦਿਲਗੀਰੀ ਛਾਬੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਤੈ ਅਚਹਿ ਹੈ
ਰੋਧ ਕਰ ਇੰਦਰੀ ਨਿਰੋਧ ਮਨ ਕੈ ਪ੍ਰਬੋਧ, ਸੋਧ ਸ਼ੁਧ ਠੌਰ ਨਦੀ ਸਰ ਤਟ ਬਹਿ ਹੈ
ਜੀਹ ਨਾਮ ਜਪ ਮਾਹਿ ਤਨ ਤਾਯੋ ਤਪ ਮਾਂਹਿ,ਮਨ ਮਹਿਬੂਬ ਮਾਂਹਿ ਖੂਬ ਰਾਖਿਓ ਗਹਿ ਹੈ

ਬੀਸਕ ਬਰਸ ਜਬ ਸਰਸ ਬਿਤਾਇ ਐਸ, ਬੰਦਗੀ ਜ਼ੁਹਦ ਜਾਪ ਕੀਨੋ ਮਨ ਲਾਇ ਕੈ
ਦਾਸੀ ਜੋਊ ਨਾਮਕੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਰਿਧਿਸਿਧਿ ਸੋਊ,ਭਾਸੀ ਬਾਣੀ ਮੈਂ ਤਾਸੀਰ ਭਜਨ ਪ੍ਰਭਾਇ ਕੈ
ਭਈ ਤੋ ਅਕਾਸ਼ਬਾਨੀ ਖਾਸ ਯੋਂ ਮਹਾਨੀ ਤਾਂਹਿ,ਦੇਹੁ ਨਾਮ ਜੀਵਨ ਕੋ ਸੀਖ ਭੋਗ ਦਾਇ ਕੈ
ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਕੀ ਰਸਮ ਬਢਾਵੋ ਜਗ, ਖਸਮ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਖਾਸ ਯੇ ਲਖਾਇਕੈ

ਪਾਇ ਇਹੁ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ ਕਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫਿਰ, ਰਾਮ ਮ੍ਰਗੇਸ਼ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੈਨ ਲਾਗਿਓ
ਹੁਕੇ ਛੁਡਵਾਏ ਰਖਵਾਏ ਕੇਸ਼ ਮੋਨਿਓਂ ਕੇ,ਸੁਧਾ ਛਕ ਥਾਏ ਸਿਖ ਭਾਗ ਜਿਨੈਂ ਜਾਗਿਓ
ਫੈਲਿਓ ਜਸ ਭਾਰੀ ਸਿਖ ਥੀਏ ਤਾਂਹ ਕੇ ਅਪਾਰੀ,ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਬਿਰਧਾਯੋ ਨਾਮਰਸ ਪਾਗਿਓ
ਫ਼ੀਮ ਭੰਗ ਪੋਸਤ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਸ ਚੋਰੀ ਯਾਰੀ, ਠਗੀ ਤਜ ਥੀਏ ਸੰਤ ਸਤਿਜੁਗ ਆਗਿਓ
(ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿਆਨੀ)

ਸਿਆਲ ਕੋਟ ਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੋ, ਉੱਘਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ
ਸੂਰਜ ਵਾਂਗੂੰ ਚਮਕਦੀ, ਜਿਸਦੀ ਸੋਹਣੀ ਆਬ
ਓਥੋਂ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜਿਸ, ਨਾਂ ਸੀ ਆਲਮੁਹਾਰ
ਆਤਮਾਸਿੰਘ ਘਰ ਆਪਣੇ, ਸੁੱਤਾ ਪੈਰ ਪਸਾਰ
ਰਾਤੀਂ ਆਣ ਜਗਾਇਆ, ਕਿਸੇ ਓਸ ਨੂੰ ਟੁੰਬ
ਉਠਿਆ ਬੁੜ ਬੁੜਾ ਓਹ, ਜਿਉਂ ਭਾਦੋਂ ਦੀ ਖੁੰਬ
ਬੋਲੇ ਕਿਉਂ ਬੇ ਸੁਧ ਪਿਆ, ਨੀਂਦਰ ਦੇਹ ਤਿਆਗ
ਤੁਰ ਪਓ ਏਥੋਂ ਉਠ ਕੇ, ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਜਾਗ

ਐਵੇਂ ਬਿਰਥਾ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਮਾਨੁਸ਼ ਜਨਮ ਅਮੋਲ
ਪੂੰਜੀ ਸਭ ਲੁਟਾਇਕੇ, ਕੀ ਰਖੇਂਗਾ ਕੋਲ
ਸੁਤਾ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਕੇ, ਕਿਉਂ ਲਾਈ ਹੈ ਦੇਰ
ਹੀਰੇ ਜੇਹਾ ਜਨਮ ਇਹ, ਹਥ ਨਾ ਆਵੇ ਫੇਰ
ਇਸ ਨੂੰ ਲਓ ਸਵਾਰ ਤੇ, ਉਠੋ ਕਰੋ ਕਰਾਰ
ਲਭੋ ਜਾਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਪੂਰੇ ਦਾ ਦਰਬਾਰ
ਨਾਮ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਲੈ ਓਹ, ਮਾਲਕ ਆਇਆ ਆਪ
ਠਾਰੇ ਸੜਦੀ ਆਤਮਾ,ਮੇਟੇ ਭੈਜਲ ਪਾਪ
ਭਾਲੋ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਤੇ, ਬੂਹਾ ਲਭੋ ਓਸ
ਵੇਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦਸਿਆ, ਫੇਰ ਨਾ ਦੇਣਾ ਦੋਸ਼
ਲਭਦਿਆਂ ਲਭਦਿਆਂ ਆਪ ਹੀ, ਓਹ ਪਵੇਗਾ ਲਭ
ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ ਇਹ, ਜਾਵਣ ਸਭੇ ਫਬ
ਸੁਤਾ ਜਾਗਿਆ ਆਤਮਾ, ਸੁਣ ਕੇ ਇਹ ਅਵਾਜ
ਤੁਰ ਪਿਆ ਵਾਂਗੂੰ ਪਾਗ਼ਲਾਂ, ਪਈ ਅਜੇਹੀ ਭਾਜ

ਸਿਰਖਿੰਡੀ :

ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਅੱਖਾਂ, ਪੁਟ ਪੁਟ ਵੇਖਦਾ
ਨਜਰ ਨਾ ਆਵੇ ਕੁਝ ਵੀ, ਕੇ ਓਹ ਕੌਣ ਸੀ
ਲਗੀ ਦਿਲ ਉਚਾਟ, ਨੀਂਦਰ ਪਏ ਨਾ
ਅੰਦਰਲੀ ਕੋਈ ਖਿਚ, ਖਿਚੀ ਜਾ ਰਹੀ
ਬਿਨ ਦਸੇ ਕੁਝ ਬੋਲੇ, ਓਸੇ ਵੇਲੜੇ
ਅੱਖਾਂ ਮਲਦੇ ਤੁਰ ਪਏ, ਸਿਆਲ ਕੋਟ ਨੂੰ

ਹਰ ਗਲੀ ਹਰ ਕੂਚੇ, ਵਾਂਗ ਸੁਦਾਈਆਂ
ਲਭਦੇ ਸਨ ਅਣ ਡਿਠੇ, ਉਸ ਮਹਿਬੂਬ ਨੂੰ
ਪੁਛਣ ਤੇ ਕੀ ਪੁਛਣ, ਦਸੇ ਕੀ ਕੁਈ
ਇਕ ਮਸਤ ਮਸਤਾਨਾ, ਜੇਹਾ ਮਿਲ ਪਿਆ
ਬਹਿਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ, ਦੁਖ ਸੁਖ ਫੋਲਿਆ
ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਾਓ, ਵਜੀਰਾਬਾਦ ਨੂੰ
ਓਥੇ ਫੱਕਰ ਇਕ, ਉਪਰ ਨਦੀ ਦੇ
ਟੁੱਟੀ ਭੈੜੀ ਕੁਲੀ, ਪਾਟੇ ਕੱਪੜੇ
ਲੋਕੀ ਕਹਿਣ ਦੀਵਾਨਾ, ਦਾਨੇ ਓਸ ਨੂੰ
ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਦੀ ਗਲ, ਸਾਰੀ ਜਾਣਦਾ
ਹੋ ਰਿਹਾ ਜੋ ਅਜ, ਤੇ ਕਲ ਹੋਇ ਜੋ
ਸਭੋ ਕੁਝ ਓਹ ਜਾਣੇ, ਪਰ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਹੈ
ਪਾਏ ਦਸ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਤੁਹਾਡੇ ਢੋਲ ਦੀ
ਤੁਰ ਪਏ ਬੇ ਅਰਾਮੇ, ਸਕੇ ਬੈਠ ਨਾਂ
ਭਾਲ ਲਿਆ ਓਹ ਜਾਕੇ, ਵੇਦਨ ਆਪਣੀ
ਦਸੀ, ਸੁਣ ਕੇ ਗਲ, ਕਹਿਆ ਓਸ ਨੇ
ਜਾਓ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ, ਲਭੋ ਜਾਇ ਕੇ
ਓਥੇ ਸਾਧੂ ਇਕ, ਕਰਨੀ ਵਾਲੜਾ
ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਦੀ ਆਸ, ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਏ
ਲਕ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ, ਵਲ ਲਾਹੌਰ ਦੇ
ਸਾਂਈ ਦਾ ਦਰਵੇਸ਼, ਜਾ ਕੇ ਭਾਲਿਆ
ਦਸੀ ਸਾਰੀ ਗਲ, ਉਸ ਨੂੰ ਖੋਹਲ ਕੇ

ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ ਓਸ, ਆਓ ਚਲੀਏ
ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਹਮਰਾਹੀ, ਸਮਝੋ ਆਪਣਾ
ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਤੇ ਤੂੰ, ਦੋ ਹੋ ਗਏ
ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਦੀਦ, ਈਦ ਦੇ ਚੰਨ ਦੀ
ਦੇਸ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ, ਭੈਣੀ ਪਿੰਡ ਇਕ
ਬਾਰਾਂ ਕੋਹ ਕਰੀਬ, ਓਹ ਲੁਦਿਹਾਣਿਓ
ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਵਲ, ਪਿੰਡ ਸੁਹਾਵਣਾ
ਆਇਆ ਓਥੇ ਆਪ, ਨੂਰ ਅਲਾਹ ਦਾ
ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਨੂਰ, ਉਸਦੇ ਪਸਰਿਆ
ਸਾਰਾ ਹੈ ਜਹੂਰ, ਉਸ ਦਾ ਨੂਰ ਦਾ
ਹੈ ਅਗੰਮੀ ਛੋਹ, ਉਸਦੇ ਦੀਦ ਵਿਚ
ਖਾਕੀ ਬੰਦਾ ਨੂਰੀ, ਓਹ ਬਣਾ ਦਏ
ਲਗੇ ਜੋ ਅਚਾਣਕ, ਨੇੜੇ ਓਸ ਦੇ
ਚੰਦਨ ਜਿਉਂ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ, ਭਰਦੀ ਨੂਰ ਦੀ
ਸੌਰ ਜਾਂਵਦੇ ਕੰਮ, ਓਸੇ ਵੇਲੜੇ
ਰਹਿ ਨਾ ਜਾਂਦੀ ਲੋੜ, ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਦੀ
ਰੋਜ਼ੇ ਅਤੇ ਨਿਮਾਜ਼ਾਂ, ਵਿਸਰ ਜਾਂਵਦੇ
ਰਹਿੰਦੀ ਯਾਦ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ, ਹਰ ਦਮ ਜੀਭ ਤੇ
ਸਬਰ ਸ਼ੁਕਰ ਖ਼ੁਦ ਮਸਤੀ, ਆ ਕੇ ਵਸਦੀ
ਲਾ ਇਲਾਹ ਦੇ ਬਾਝ, ਸਭ ਕੁਝ ਭੁਲਦਾ
ਚਲ ਦਰਗਾਹ ਉਸਦੀ, ਦੋਵੇਂ ਭਾਲੀਏ
ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ, ਜਾਵਾਂ ਬਖਸ਼ਿਆ

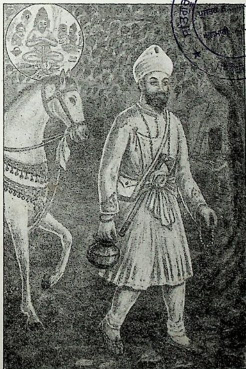
ਸਿਜਦਾ ਕਰੀਏ ਚਰਨੀ, ਸੀਸ ਨਵਾਇਕੇ
ਨੂਰੀ ਦਾ ਦੀਦਾਰ, ਨੂਰ ਬਣਾ ਦਏ
ਦੋਵੇਂ ਰਲਕੇ ਚਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਲੀਏ
ਤੁਰ ਪਏ ਦੋਵੇਂ ਵਲ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ
ਏਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਈ ਕੁ ਹੋਰ ਵੀ

ਓਨਾ ਲਏ ਬੁਲਾ, ਜੋ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ, ਖਾਬਾ ਸੁਧਸਿੰਘ
ਵਰ੍ਹਿਆਹਾਂ ਤੋਂ ਆਏ, ਨੈਣਾਸਿੰਘ ਜੀ
ਆਤਮਾਸਿੰਘ ਜੀ ਰਲ ਗਏ, ਏਨਾ ਨਾਲ ਹੀ
ਸੂਰਦਾਸ ਅਵਤਾਰ, ਭਾਈ ਲਾਭਸਿੰਘ
ਬਾਣੀ ਗਾਂਦੇ ਗੁਰ ਦੀ, ਰਾਗ ਅਲਾਪਦੇ
ਪੰਜਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਸਾਜ ਬਣਾਇਆ
ਨਾਂ ਸਰੰਦਾ ਧਰਿਆ, ਓਨਾਂ ਓਸ ਦਾ
ਵੀਣਾਂ ਤੂਸ ਸਰੰਗੀ, ਅਤੇ ਸਤਾਰ ਵੀ
ਫਿਕੇ ਕਰਕਸ ਲਗਦੇ, ਅਗੇ ਓਸ ਦੇ
ਊਹੋ ਜਹੀ ਮਿਠਾਸ ਨਾ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਚ
ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਜਦੋਂ, ਵਜਾਂਦੇ ਏਸ ਨੂੰ
ਅਰਸ਼ ਚੁਕ ਲਿਆ ਖੜਦੇ, ਉਤੇ ਫ਼ਰਸ਼ ਦੇ
ਜੋ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਆਸ਼ਕ, ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਦੇ
ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਸੁਣ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ
ਪੈਲਾਂ ਪਾਂਦੇ ਨਚ ਦੇ, ਰੁਣ ਝੁਣ ਲਾਂਵਦੇ
ਕੂਕਣ ਕੋਕੀ ਕੂਕੇ, ਮੋਰ ਬੰਬੀਹੜੇ

ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦਾ ਲਗਦਾ, ਤ੍ਰਿਖੇ ਤੀਰ ਜਿਉਂ
ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਭੁਲ ਜਾਂਦੀ, ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਭਰ
ਸਮਝ ਨਾ ਸਕਦਾ ਓਮੀ, ਹਾਲਤ ਓਸ ਨੂੰ
ਗੁਝੀ ਰੰਮਜ਼ ਫ਼ਕੀਰੀ, ਦੀ ਹੈ ਇਹ ਕੁਈ
ਇਹ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਰਲ ਗਏ, ਓਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ

\+ + +

ਪੁਤ ਸਪੁਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ
ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ, ਉਦਾਸੀ ਭੇਖਦੇ
ਸਨ ਪ੍ਰਵਰਤਕ ਲੋਕੀਂ, ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ
ਨਾਂਗੇ ਜੋ ਅਵਧੂਤ, ਮੰਡਲੀਆਂ ਫੇਰਦੇ
ਸੁਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਬ ਦੀ
ਕੂਕੇ ਦੀ ਹੁਣ ਕੂਕ, ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਗਈ
ਉੱਡ ਗਈ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ, ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ
ਸੰਤ ਉਦਾਸੀ ਆਏ, ਸਨ ਜਮਾਤ ਲੈ
ਮੋਹਿਆ ਗਿਆ ਮਹੰਤ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ
ਨਾਉਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈਸੀ, ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼ੁਧ
ਬ੍ਰਹਮਬੂਟੇ ਸੰਤ ਦੇ, ਓਹ ਬਾਲਕੇ
ਖੋਲ ਜੜਾਵਾਂ, ਕੇਸ਼ ਫੇਰ ਬਣਾ ਲਏ
ਕਰ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦੀ
ਉਨੀਂ ਸਉ ਸੀ ਸੋਲਾਂ, ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ
ਵੈਸਾਖੀ ਦਾ ਪੁਰਬ, ਪਵਿਤ੍ਰ ਆਇਆ
ਨੈਣਾਸਿੰਘ ਵੜ੍ਹਿਆਹੋਂ, ਬਾਬਾ ਸੁਧਸਿੰਘ
ਆਤਮਾਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ, ਨਿਹੰਗ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ

ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਧ ਜੀ, ਲਾਭਸਿੰਘ ਜੀ ਸੂਰਮੇ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਰ ਤਿਆਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਤਾਈਂ, ਆਪ ਛਕਾਇਆ
ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਮਰਯਾਦਾ, ਵਿਸਰ ਗਈ ਸੀ
ਮੁੜ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕੀਤੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ
ਬੁਰਛਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਡਰਦੀ, ਜੋ ਲੁਕ ਗਈ ਸੀ
ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਪੰਥ, ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਦਾ
ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ, ਧਰਮ ਤੇ ਸੱਭਤਾ
ਨਾਲ ਵਸਾਹਤ ਦਸੀ, ਸਾਰੀ ਖੋਲ੍ਹਕੇ
'ਬਾਬੇ' ਦਾ ਸੀ ਤਖ਼ਤ, ਫੇਰ ਉਸਾਰਿਆ
ਜੋ ਦਿਤਾ ਸੀ ਢਾਹ, ਗੋਰੇ ਬੁਰਛਿਆਂ
ਉਸ ਦੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ, ਕੀਤੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਕੀਤੀ ਫੇਰ ਉਸਾਰੀ, ਪੰਥਕ ਮਹਿਲ ਦੀ
ਬ੍ਰਹਮਸੁਧ ਨੂੰ, ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਸਜਾਇਕੇ
ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹਤ ਦਾ ਕੰਮ, ਸਾਰਾ ਸੌਂਪਿਆ
ਜਿਸ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਣਪ, ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ
ਚਿਠੀ ਪਤ੍ਰ ਆਦਿ, ਸਾਰਾ ਸਿਲ-ਸਿਲਾ
ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਡਾਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਤੋਂ
ਪੁਜ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਤਾ ਨਾ, ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿਸੇ
ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼, ਲੋਹਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਮੇਜਰ ਸੂਬੇਦਾਰ, ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ

ਬਾਬਾ ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ, ਸਨ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ
ਜਥੇਬੰਦੀ ਮਰਯਾਦਾ, ਹੈਸਨ ਜਾਣਦੇ
ਏਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ, ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ
ਕਰੋ ਸੰਘਠਿਤ ਮਾਲਾ, ਜਿਵੇਂ ਅਠੋਤਰੀ
ਏਕਤਾ ਦੇ ਸੂਤਰ, ਵਿਚ ਪਰੋ ਦਵੋ
ਖੇਰੂੰ-ਖੇਰੂੰ ਹੋਇਆ, ਪੰਥ ਅਕਾਲ ਦਾ
ਦਸੋ ਕਿਵੇਂ ਆਚਰਨ, ਹੁੰਦਾ ਫੌਜ ਵਿਚ
ਰਹਿੰਦੇ ਕਿਵੇਂ ਸਿਪਾਹੀ, ਅੰਦਰ ਹੁਕਮ ਦੇ
ਦਸਦੇ ਸਨ ਕਵੈਦ, ਅਤੇ ਪਰੇਡ ਹੈ
ਅਫ਼ਸਰ ਅਤੇ ਸਿਪਾਹੀ, ਅਪਣੇ ਫ਼ਰਜ਼ ਨੂੰ
ਕਿਵੇਂ ਨਿਭਾਂਦੇ ਸਭੇ, ਰਲ ਮਿਲ ਚਲਦੇ
ਬਿਨਾਂ ਹੁਕਮ ਦੇ, ਪੱਤਾ ਵੀ ਨਾ ਝੁਲਦਾ
ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਫੌਜ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਦੀ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਉਠਣਾ ਬੈਠਣਾ
ਜੋ ਮਰਯਾਦਾ ਸਾਰੀ, ਓਹ ਸਿਖਾਲਦੇ
ਗੁਰੂ ਸਿਖੀ ਦਾ ਸੂਰਜ, ਅੰਬਰ ਦੇਸ ਦੇ
ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਸਵਾਇਆ, ਚਮਕਾਂ ਮਾਰਦਾ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ, ਭੀੜਾਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ
ਇਕ ਆਂਦਾ ਇਕ ਜਾਂਦਾ, ਰਸਤੇ ਭਰ ਰਹੇ
ਗਰੇਵਾਲ ਸਰਦਾਰ, ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਓਦੋਂ ਸੀ ਦੀਵਾਨ, ਓਹ ਪਟਲੇਸ ਦਾ
ਬਿਸਨਪੁਰਾ ਸੀ ਪਿੰਡ, ਸਾਰਾ ਓਸਦਾ

ਭੈਣੀ ਸਾਹਬੋਂ ਕੇਵਲ, ਕੋਹਾਂ ਅਠ ਸੀ
ਵੇਖਣ ਆਇਆ ਓਹ ਵੀ, ਕੂਕਾ ਹੋ ਗਿਆ
'ਚੀਨੀਂ' ਘੋੜੀ ਭੇਟਾ, ਕੀਤੀ ਓਸ ਨੇ
ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਹੈਸੀ, ਆਈ ਅਰਸ਼ ਤੋਂ
ਜਿਸਦੇ ਜੇਹੀ ਹੋਰ ਨਾ, ਕੋਈ ਦੂਸਰੀ
ਅਜ ਤੀਕ ਨਾ ਆਈ, ਆਵੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ
ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਫੇਰ, ਮੁੜ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ
ਪਾਲੀ ਰੀਝਾਂ ਨਾਲ, ਇਹ ਦੀਵਾਨ ਨੇ
ਹੋਣ ਨਾ ਦਿਤਾ ਅਖੋਂ, ਓਹਲੇ ਏਸ ਨੂੰ
ਹਥ ਧਰਨ ਨਾ ਦੇਂਦੀ, ਉਪਰ ਪਿਠ ਦੇ
ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਗਲ, ਕਰਨੀ ਕੀ ਕਿਸੇ
ਕੋਈ ਨਾ ਸਕਿਆ ਚੜ੍ਹ, ਬੰਦਾ ਏਸ ਤੇ
ਵਡਾ ਆਕੜਖ਼ਾਨ, ਸ਼ਾਹ ਸਵਾਰ ਜੋ
ਕਰੀ ਢਿਠਾਈ ਜੇ ਕਰ, ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਣ ਦੀ
ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਟਕਾ, ਮਾਰਿਆ ਏਸ ਨੇ
ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ, ਝਾੜੇ ਕਪੜੇ
ਕਰਦਾ ਜੇ ਕੋਈ ਤਿਆਰੀ, ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਣ ਦੀ
ਨਿਉਲੀ ਵਟੇ ਪਾਵੇ, ਮਥੇ ਘੂਰੀਆਂ
ਨਥਨੇ ਲਵੇ ਫੁਲਾ, ਕੰਨ ਦੋਏ ਜੋੜ ਕੇ
ਧਰਤੀ ਪੱਟੇ ਵਟੇ, ਪਈ ਕਚੀਚੀਆਂ
ਵਢ ਵਢ ਖਾਵੇ ਨੇੜੇ, ਲਗਣ ਨਾ ਦਏ
ਹੋਏ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਅਪਾਰ, 'ਚੀਨੀ' ਵੇਖ ਗੁਰ

ਥਾਪੀ ਦੇ ਪੁਚਕਾਰੀ, ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੇ
ਸਾਊ ਬਣੀ ਖਲੋਤੀ, ਖ਼ੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਭਰੀ
ਹੋਵੇ ਵਾਕਿਫ਼ ਜਿੱਦਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕਿਤੇ
ਫੜਕੇ ਹਥ ਅੱਯਾਲ, ਨਾਲ ਸਨੇਹ ਦੇ
ਬਿਨਾਂ ਲਗਾਮੋਂ ਪੂਜੀ, ਖਭੀ ਦੇਣ ਤੋਂ
ਮਾਰ ਪਲਾਕੀ ਬੈਠ, ਗਏ ਅਛੋਪਲੇ
ਦੇ ਪੁਚਕਾਰ 'ਜੀਓ', ਮੂੰਹੋਂ ਆਖਿਆ
ਦਿਤਾ ਓਸ ਜਵਾਬ, ਹਿਣ ਹਿਣਾਇਕੇ
ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਤੁਰ ਪਈ, ਨਾਲ ਅਦਾ ਦੇ
ਠੁਮਕ ਠੁਮਕ ਸੁੰਮ ਧਰਦੀ, ਨਚ ਦੀ ਮੋਰ ਜਿਉਂ
ਜਿਉਂ ਪਛੋਂ ਦੀ ਵਾ, ਵਗਦੀ ਠੁਮਕਵੀਂ
ਅਸਲੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਰਤ, ਕੀਤੀ ਓਸ ਨਾ
ਮਨਚਾਹੀ ਜਿਉਂ ਚੀਜ਼, ਲਭੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ
ਜਾਵੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾ ਝਲੀ, ਮੁੜ ਕੇ ਓਸ ਤੋਂ
'ਚੀਨੀ' ਦਿਲ ਉਮਾਹ, ਕੋਈ ਅਮੇਣਵਾਂ
ਕਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਓਸ, ਹਿਣ ਹਿਣਾਇਕੇ
ਹੋ ਗਿਆ ਵੇਖ ਹੈਰਾਨ, ਸੀ ਦੀਵਾਨ ਇਸ
ਜਿਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ, ਭਰਿਆ ਸਹਿਮ ਸੀ
ਇਹ ਮੁਤਾਣੀ ਢੀਠ, ਕਰ ਬੇਅਦਬੀ
ਹੌਲਾ ਦਿਲ ਕਰ ਦਏ ਨਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਦਾ
ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਇਤਬਾਰ, ਮੂਰਖ ਪਸ਼ੂ ਦਾ
ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਬਗਾਨੇ ਦੀ, ਜਿਸ ਸੂਝ ਨਾ

ਸਰਦਾਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਰੇਵਾਲ

ਪਰ ਚਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਖ਼ੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਭਰੀ
ਮੁੜ ਪਈ ਸਮਝ ਇਸ਼ਾਰਾ, ਮੋੜੀ ਸੀ ਜਦੋਂ
ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ, ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੀ
ਭੇਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਂਦੀ, ਰੀਝਾਂ ਵਿਚ ਭਰੀ
ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਪਰਵਾਨ, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼, ਜਦ ਤਕ ਰਹਿਣਗੇ
ਕਾਇਮ ਦਾਇਮ ਕੁਦਰਤ, ਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਹੈ
ਸੂਰਜ ਵਾਂਗਰ ਭਾਰਤ ਦੇ, ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ
'ਚੀਨੀ' ਦਾ ਵੀ ਨਾਉਂ, ਰਹੇਗਾ ਚਮਕਦਾ

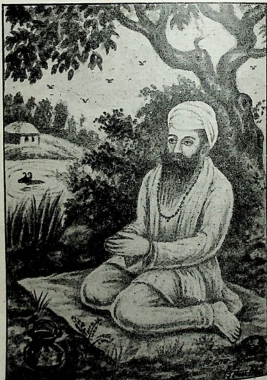
੯.

ਬਾਬਾ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸੰਤ ਨਿਰਮਲੇ ਜਵਾਹਰਸਿੰਘ, ਲੋਪੋਂ ਬੱਧਣੀ ਵਿਚ
ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਦੀਦਾਰ ਦੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਪਾਈ ਖਿਚ
ਦਿਤਾ ਦਰਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਹੋ 'ਚੀਨੀ' ਅਸਵਾਰ
ਕਿਹਾ ਭੈਣੀ ਆਣ ਕੇ, ਜਲਦੀ ਕਰੋ ਦੀਦਾਰ
ਉਠ ਕੇ ਰਸਤੇ ਤੁਰ ਪਏ, ਲੁਦੇਹਾਣੇ ਵੱਲ
ਪੁਛੀ ਕਿਸੇ ਸਲਾਹ ਨਾ, ਦਸੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਗਲ
ਪੈਰੀਂ ਪਊਏ ਸਿਮਰਨਾਂ, ਚਿਪੀ ਹਥ ਸੁਧਾਰ
ਗੇਰੂ ਰੰਗੀ ਗਿਲਤੀ, ਉਹੋ ਜੇਹੀ ਦਸਤਾਰ
ਲੁਦੇ ਹਾਣਾਂ ਲੰਘ ਕੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਰੀ ਸਲਾਹ
ਅਗੋਂ ਆਕੇ ਮਿਲਣ ਜੇ, ਤਾਂ ਸਮਝਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਜਸਾਂ ਮਾਤ ਸੁਭਾ
ਪਾਣੀ ਰਖੋ ਗਰਮ ਕਰ, ਰਖੋ ਪਲੰਘ ਵਿਛਾ
ਆ ਰਹੇ ਇਕ ਸੰਤ ਨੇ, ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ
ਕਰਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ, ਜਿਉਂ ਸਾਡੀ ਹੈ ਰੀਤ
ਭਰਕੇ ਗੜਵਾ ਜਲ ਦਾ, ਚਲੇ ਹੋਣ ਸੁਚੇਤ
ਸੇਵਕ ਲਿਆ ਨਾ ਨਾਲ ਤੇ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਦਿਤਾ ਭੇਤ

ਅਗੋਂ ਮਿਲੇ ਜਾ ਸੰਤ ਨੂੰ, ਲਾਟੋਂ ਹੀਰਾਂ ਕੋਲ
ਚਰਨੀ ਲਾ ਕੇ ਹਥ ਤੇ 'ਜੀ ਆਇਆਂ' ਕਿਹਾ ਬੋਲ
ਪੁਛਿਆ ਅਗੋਂ ਸੰਤ ਨੇ, ਕਿਥੇ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ ?
''ਭੈਣੀ ਆਲਾ ਵਿਚ ਇਹ, ਰਹੇ ਆਪਦਾ ਦਾਸ''
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਜਵਾਹਰਸਿੰਘ, ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ
ਸੇਵਕ ਜਿਸ ਦੇ ਇਹ ਨੇ, ਓਹ ਤੇ ਕੋਈ ਮਹਾਨ !
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪੁਜ ਕੇ, ਵਿਚ ਤਬੇਲੇ ਜਾ
'ਚੀਨੀ' ਵੇਖੀ ਸੰਤ ਜਦ, ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਦਿਲ ਨੂੰ ਚਾ
ਭਰ ਗਈ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਵੀ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਉਮੰਗ
ਬੈਠੇ ਡਿਉਢੀ ਵਿਚ ਜਾ, ਖਾਲੀ ਵੇਖ ਪਲੰਘ
ਅਗੋਂ ਆਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ
ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ, ਲਗੇ ਪਾਠ ਸੁਨਾਣ
ਕਰੇ ਦੀਦਾਰੇ ਸੰਤ ਜਾਂ, ਨੀਵੇਂ ਹੋ ਗਏ ਨੈਣ
ਮੈਨੂੰ ਅਗੋਂ ਮਿਲੇ ਜੋ, ਇਹ ਤੇ ਓਹੀ ਹੈਣ !
ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਓਹ ਜੋ, ਮੈਂ ਤੁਰਿਆ ਦਿਲ ਧਾਰ
ਅਗੋਂ ਆਕੇ ਮਿਲਣ ਜੇ, ਤਾਂ ਸਮਝਾਂ ਅਵਿਤਾਰ
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਜੀ, ਹੋਏ ਅਤੀ ਹੈਰਾਨ
ਅਗੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਪਏ, ਮੈਨਾਂ ਕਰੀ ਪਛਾਣ
ਚਰਨਾ ਨੂੰ ਸੀ ਝੁਕੇ ਜਾਂ, ਫੜ ਲਏ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ
ਕਿਹਾ ਕਰੋ ਨਾ ਸੰਤ ਜੀ, ਏਡਾ ਆਪ ਅਨਰਥ
ਗ੍ਰਹਸਥੀ ਅਗੇ ਕਿਉਂ ਝੁਕੋਂ, ਹੁੰਦੇ ਸੰਤ ਮਹਾਨ
ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਦਾਸ ਇਹ, ਗਰੀਬ ਜੇਹਾ ਤਰਖਾਣ

ਸੁਣ ਕੇ ਬੋਲੇ ਸੰਤ ਜੀ, ਸੱਦ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪ
ਹੁਣ ਭੁਲਾਵੇ ਨਾ ਇਉਂ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਵੋ ਬਾਪ

ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਜਵਾਹਰ ਸਿਘ ਜੀ

ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਇਆ, ਦਵੋ ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਨ
ਰਖੋ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ, ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ
ਅਰਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਸੰਤ ਦੇ, ਗਏ ਦਿਹਾੜੇ ਬੀਤ
ਰਹੇ ਇੰਞ ਹੀ ਟਾਲਦੇ, ਵੇਖਣ ਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਤ
ਦਸ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਦਸਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੀ ਗੁਰੂ ਮੰਤ
ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਰੰਗਣ ਨਾਮ ਦੀ, ਹੋ ਗਿਆ ਪੂਰਨ ਸੰਤ
ਚਿਟੇ ਕੱਪੜੇ ਪੁਆ ਉਸ, ਪੌਹਲ ਦਈ ਪਿਆਲ
ਰਹਿਣ ਲਗੇ ਹੁਣ ਸੰਤ ਜੀ, ਸਦ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਨਾਲ
ਕਰਦੇ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁ ਸਨਮਾਨ
ਇਹ ਬਣਾਏ ਫੇਰ ਸਭ, ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਪਰਧਾਨ
ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵਿਦਵਾਨ ਓਹ, ਪੂਰੇ ਸੂਰੇ ਸਾਧ
ਗੋਰੇ ਹੈਸਨ ਜਾਣਦੇ, ਇਹ ਨੇ ਵਡੀ ਉਪਾਧ
ਜਲਾਵਤਨ ਕਰ ਭੇਜਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਲ ਮੀਨ
ਪਰ ਇਹ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਸਦਾ, ਗੁਰ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ
ਉਨੀ ਸੌ ਛਤੀ ਤਦੋਂ, ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮ ਜੀਤ
ਹੋ ਗਏ ਇਹ ਸ਼ਹੀਦ ਸਨ, ਵਤਨ ਦੇ ਗਾਂਦੇ ਗੀਤ
ਅਠ ਸਾਲ ਵਿਚ ਕੈਦ ਦੇ, ਰੁਲਦੇ ਰਹੇ ਵਦੇਸ਼
ਵੇਖਣ ਦਿਤਾ ਜ਼ਾਲਮਾਂ, ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਫਿਰ ਦੇਸ਼
ਕੂਕਿਆਂ ਤੇ ਜੋ ਗੋਰਿਆਂ, ਕੀਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ
ਗਿਣਤੀ ਹੋਇ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਆਵੇ ਨਹੀ ਸ਼ੁਮਾਰ
ਪਾਪ ਮਾਰਦਾ ਆਪਣਾ, ਆਪੇ ਹੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਦਾ ਵੇਖਕੇ, ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਦਾ ਤੇਜ

੧੦.

ਰਾਇਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜਿਆ

ਰਾਇਸਿੰਘ ਇਕ ਸਿਖ ਸੀ, ਪਿੰਡ ਮਦੀਹਰ ਵਿਚ
ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੋਂ, ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਜਿਸ ਖਿਚ
ਲੈ ਗਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾ, ਲਗੇ ਪੜਨ ਪੜਾਂਣ
ਰੀਝਾਂ ਨਾਲ ਵੇਦਾਂਤ ਪੜ੍ਹ, ਬਾਣੀ ਅਰਥ ਪ੍ਰਮਾਣ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਤੇ, ਅਰਥ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਭਾਲ
ਗਿਆਨੀ ਹੋਏ ਆਦਿ ਦਸਮ, ਪੂਰਨ ਹੋਈ ਘਾਲ
ਪੜ੍ਹਦਿਆ ਇਕ ਸਬਦ ਸੀ, ਉਠੀ ਦਿਲੋਂ ਤਰੰਗ
ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਦੇ ਦਰਸ ਦੀ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਭਰੀ ਉਮੰਗ
"ਭਾਈਰੇ ਗੁਰੁ ਬਿਨ, ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਇ,
ਪੂਛਹੁ ਬ੍ਰਮੈ ਨਾਰਦੈ, ਵੇਦ ਬਿਆਸੈ ਕੋਇ"
ਤੁਕ ਪੜੀ ਜਾਂ ਮਨ ਵਿਚ, ਡਾਢੀ ਭਰੀ ਵਿਚਾਰ
ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਜਾ ਪਈਏ ਲਭ ਦਰਬਾਰ
ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੇਸ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਅਜੇਹਾ ਕੋਇ !
ਕਿਥੇ ਹੈ ? ਤੇ ਕੌਣ ਹੈ ? ਜੋ ਮੇਰਾ ਦੁਖ ਖੋਇ !!
ਭੁਲੇ ਨੂੰ ਰਾਹ ਪਾ ਦਏ, ਰਸਤਾ ਦੇਵੇ ਦਸ
ਬਖਸ਼ ਲਏ ਜੇ ਮਿਲ ਪਏ, ਗੁਰੂ ਜਿਹਾ ਸਮਰਥ

ਇਵ ਹੀ ਸੋਚਾਂ ਸੋਚਦੇ, ਤੁਰਦੇ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ਾਰ
ਹਰੀਸਿੰਘ ਦੇ ਕਟੜੇ, ਖੜੇ ਜਾਇ ਵਿਚਕਾਰ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ ਉਚਾਟ ਹਾਂ, ਜਾਵਾਂ ਕਿਥੇ ਹੋਰ
ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਾਲ ਕੇ, ਮਨ ਦੇ ਕਢਾਂ ਖੋਰ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚਕਾਰ
ਪੰਥਕ ਬਾਗ ਸੁਹਾਵਣਾਂ, ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਸਰਕਾਰ
ਦੈਵੀ ਮੂਰਤਿ ਰਾਇਸਿੰਘ, ਆਨ ਟਕਰੀ ਇਕ
ਜਿਸ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨਾਲ ਸੀ, ਪੁੰਨੀ ਦਿਲ ਦੀ ਸਿਕ
ਪੇਸ਼ਵਾਈ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰ, ਦਾਹੜਾ ਸਵੱਛ ਅਪਾਰ
ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗੂੰ ਪੈ ਰਹੀ, ਖੰਡੇ ਦੀ ਲਿਸ਼ਕਾਰ
ਗਰਦਨ ਲੰਮੀ ਹੰਸ ਜਿਉਂ, ਅਖਾਂ ਅਤੀ ਵਿਸ਼ਾਲ
ਕੰਨਾਂ ਤੀਕਰ ਪਸਰੀਆਂ, ਮਸਤੀ ਭਰੀ ਕਮਾਲ
ਕੰਵਲ ਨਾਲ ਦੇ ਵਾਂਗ ਓਹ, ਸੀ "ਆਜਾਨੁ ਬਾਹੁ"
ਆਏ ਸੀ ਓਹ ਆਪਹੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਾਹਨ ਸ਼ਾਹੁ
ਨੂਰੀ ਭਰਿਆ ਮੁਖੜਾ, ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੀ ਨੂਰ
ਖਿਲਰਿਆ ਚੌਫੇਰ ਸ਼ੀ, ਸਾਰਾ ਨੂਰ ਜਹੂ
ਸੂਰਜ ਜਾਣੀ ਬੇ-ਗਿਣੇ, ਆਏ ਧਰਤਿ ਅਵਾਸ
ਕੋਈ ਤਪਸ਼ ਦੀ ਲੇਸ ਨਾ, ਸਗੋਂ ਠੰਢ ਦਾ ਵਾਸ
ਅੰਦਰ ਭਰ ਗਿਆ ਚਾਨਣਾਂ, ਚੜ੍ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਤ
ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੂਰਜ ਸਚ ਦਾ, ਹੋ ਗਈ ਦੂਰ ਭਰਾਂਤ
ਬੇ-ਵਸ ਢਠਾ ਰਾਇਸਿੰਘ ਚਰਨਾ ਤੇ ਸਿਰਧਾਰ
ਪੁਛਿਆ 'ਦਸੋ ਕੌਣ ਹੋ ? ਮੈਂ ਸਦਕੇ ਬਲਿਹਾਰ !

ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਰਾਇਸਿੰਘ, ਫਿਰ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ
ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਹੈ ਸਖਣਾਂ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਵਾਸ
ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ, ਬਾਣੀ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ
ਵਿਰਤੀ ਜੁੜਦੀ ਪਲ਼ਕ ਨਾ, ਪੰਜ ਨਾ ਪੈਂਦੇ ਮਾਤ
ਮੈਂ ਹਾਂ ਮੂਰਖ ਅੰਦਰੋਂ, ਕਹਿਣ ਗਿਆਨੀ ਲੋਕ
ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੈ ਲਿਖਿਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਹ ਸਲੋਕ
"ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ, ਸੂਰਜ ਚੜਹਿ ਹਜਾਰ
ਏਤੈ ਚਾਨਣ ਹੋਦਿਆ, ਗੁਰ ਬਿਨ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ"
ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਪਏ, ਮੇਰੀ ਇਹ ਤਲਾਸ਼
ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ, ਸੱਦ ਬਿਠਾਵੇ ਪਾਸ
'ਦਰਸਨ ਕਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ, ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਭਰਪੂਰ
'ਮਿਹਰ ਕਰੋ ਦਸੋ ਪਤਾ, ! "ਹੁੰਦੇ ਕੌਣ ਹਜ਼ੂਰ ?
'ਕਿਥੋਂ ਆਏ ਜਾ ਰਹੇ, ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਚਲ
'ਕਿਸ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਆਪ ਨੂੰ, ਇਉਂ ਅਜ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ?
ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਪਾ ਦਿਓ ਦੱਸ ?
ਛੇਤੀ ਚਰਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਜਾਇ ਪਵਾਂ ਮੈਂ ਨੱਸ
ਸੁਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਦੇਵ ਜੀ, ਕੀਤਾ ਸੀ ਨਿਰਦੇਸ਼
"ਲੁਧਿਹਾਣੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ, ਭੈਣੀ ਗਾਉਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਘਰ ਤ੍ਰਿਖਾਣਾ ਦੇ ਵਿਖੇ, ਅਵਤਰੇ ਨੇ ਸੁਖਧਾਮ
ਨੌ ਕੋਹਾਂ ਲੁਧਿਹਾਣਿਓ, ਰਾਮਸਿੰਘ ਹੈ ਨਾਮ"
ਇਹ ਆਖ ਓਹ ਹੋ ਗਏ, ਓਥੇ ਹੀ ਅੰਤ੍ਰ ਧਿਆਨ
ਰਾਇਸਿੰਘ ਰੋਵੇ ਡੁਸਕ ਕੇ, ਬੱਚਾ ਜਿਵੇਂ ਅੰਜਾਨ

ਕਰ ਗਏ ਆਣ ਅਛੋਪਲੇ, ਠਗੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ
ਉਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਇਹ ਸੀ, ਜੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਕਾਲ
ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਉਠ ਰਾਇਸਿੰਘ, ਤੁਰਿਆ ਭੈਣੀ ਵਲ
ਦਰਸ ਪਰਸ ਕੇ ਮਚ ਗਈ, ਅੰਦਰ ਸੀ ਤ੍ਰਥੱਲ
ਵਾਹੋ ਦਾਹੀ ਆ ਗਏ, ਨਗਰੀ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ
ਲਗਾ ਸੀ ਦੀਵਾਨ ਗੁਰੂ, ਬੈਠੇ ਸਨ ਵਿਚਕਾਰ
ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਆਖਦਾ, ਆਹ ਗਿਆ ਮੈਂ ਭੁੱਲ !
ਹਥ ਵਿਚ ਆਏ ਲਾਲ ਦਾ, ਪਾਇਆ ਮੈਂ ਨਾ ਮੁੱਲ
ਇਹ ਤੇ ਓਹੀ ਹੈਨ ਜੋ, ਕਟੜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ !
ਜਾ ਅਚਾਣਕ ਦਰਸ ਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਆਏ ਤਾਰ !!
ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਇਕ ਸਿਖ ਤੋਂ, ਭਾਈ ਇਹ ਨੇ ਕੌਣ ?
ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਵੇਦ ਕਤੇਬਾ ਗੌਣ !
"ਏਹ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂਰਾਮਸਿੰਘ, ਪੂਰਨ ਜੋ ਅਵਤਾਰ
ਛਡ ਕੇ ਵਾਸ ਵੈਕੁੰਠ ਦਾ, ਆਏ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ
ਕੀਤੀ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਜਾਂ, ਸਿਰ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਧਾਰ
ਮੇਰੀ ਬੇੜੀ ਛਡ ਕਿਉਂ, ਆਏ ਸਉ ਮੰਝਧਾਰ ?
ਬੀਤੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੋ, ਦਸ ਨਾ ਸਕਾਂ ਖੋਲ
ਆ ਗਏ ਮੈਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਮਿਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਰੋਲ
ਵਿਚ ਵਿਛੋੜੇ ਇਕ ਘੜੀ, ਬੀਤੀ ਜਿਦਾਂ ਜੁਗ
ਲਿਆਏ ਕਢ ਕਲੇਜੜਾ, ਮੇਰਾ ਭਰ ਕੇ ਰੁਗ
ਬਖਸ਼ੋ ਦਾਸ ਗਰੀਬ ਨੂੰ, ਲਾਵੋ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ
ਮੇਰੇ ਪੈਰੋਂ ਕਟ ਦਿਓ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਇਹ ਜਾਲ

ਰਾਇਸਿੰਘ ਦੀ ਅਰਜ ਸੁਣ, ਬੋਲੇ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਕਰ ਸ਼ਨਾਨ ਸਕੇਸ਼ ਹੁਣ, ਸਮਾ ਨਾਂ ਗੱਲੀਂ ਟਾਲ
ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰ, ਛਡਦੇ ਪਛੋਤਾਨ
ਜਿਥੇ ਦੀ ਤੂੰ ਇਟ ਸੀ, ਓਥੇ ਲਗ ਗਈ ਆਨ
ਆ ਗਏ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ, ਰਾਇਸਿੰਘ ਸੁਖਧਾਮ
ਮਸਤਕ ਧਰ ਕੇ ਹਥ ਗੁਰੂ, ਕੰਨ 'ਚ ਦਿਤਾ ਨਾਮ
ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਧਾਰੋ ਰਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਮਰਯਾਦਾ ਜੋ ਪੰਥ ਦੀ, ਦਸੀ ਗੁਰ ਦਸਮੇਸ਼
ਨਾਮ ਜਪੋ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ, ਧਾਰੋ ਪੰਜ ਕਰਾਰ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜੋ, ਹੋ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ
ਸਿਖੀ ਦੀ ਨਾ ਰਹਿਤ ਜਿਸ, ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਚੀਤ
ਤਿਸਦੇ ਹਥੋਂ ਖਾਧਿਆਂ, ਰਬ ਦੀ ਵਿਸਰੇ ਪ੍ਰੀਤ
ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਤਿਆਗਣਾ, ਪਰਧਨ ਪਰ ਕੀ ਨਾਰ
ਨਿਗੁਰੇ ਵੇਮੁਖ ਹਥ ਦਾ, ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਅਹਾਰ
ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਖਾਸ ਮੈਂ, ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਇਕ
ਏਸ ਲਈ ਹੈ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ, ਏਥੇ ਆਦਾ ਛਿਕ
ਹੁਕਮ ਕਰੋ ! ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਜੋ ਹੈ ਲੋੜ ?
ਸਿਰ ਦੇਕੇ ਵੀ ਮੈਂ ਓਹ, ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਆਂਗਾ ਤੋੜ
"ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰ, ਜੋ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਿਆਰ
ਰਹਿ ਗਈ ਯਾਦ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ,ਦਿਤੀ ਦਿਲੋਂ ਵਿਸਾਰ
ਜਾਵੇ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਵਿਚ, ਦਖਨ ਦੇਸ ਅਪਾਰ
ਵਿਚ ਨਦੇੜ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ, ਸਚ ਖੰਡੀ ਦਰਬਾਰ

ਕੁਝ ਦਿਨ ਰਹਿਕੇ ਓਸ ਥਾਂ, ਕਥਾ ਕਰੋ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ
ਲਿਖ ਲੈ ਆਵੋ ਰਹਿਤ ਸਭ, ਪ੍ਰਚੁਰ ਕਰੀਏ ਪੰਥ
ਭੇਟਾ ਚੜ੍ਹੇ ਜੋ ਕਥਾ ਦੀ, ਲੋਕ ਦੇਣ ਅਰਦਾਸ
ਦੇਣੀ ਤਖਤ ਚੜ੍ਹਾ ਓਹ, ਦਮੜੀ ਰਹੇ ਨਾ ਪਾਸ
ਲੋਭ ਲਾਲਚੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ, ਕੰਵਲ ਵਾਂਗ ਨਿਰਲੇਪ
ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸਣਾ, ਰਹਿਣਾ ਸਦਾਂ ਅਲੇਪ
ਯਾਦ ਨਸੀਹਤ ਰਖਣੀ, "ਜਾਹੁ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ"
"ਹੋਗੁ ਸਹਾਈ ਵਾਧ ਘਾਟ, ਕਰ ਸੀ ਰਛ ਅਪਾਰ"
ਚੇਤਨ ਨਾ ਭਰਮਾ ਲਏ ਰਹਿਣਾ ਹੋਇ ਸੁਚੇਤ
ਸ਼ਾਦੀ ਵਿਵਾਹ ਕਰਾ ਕੇ, ਫਸੀਂ ਨਾ ਨਾਰੀ ਹੇਤ
ਸਤ ਬਚਨ ਕਹਿ ਰਾਇਸਿੰਘ ਮੰਨ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ
ਗਡੀ ਚਲੀ ਨਾ ਰੇਲ ਸੀ, ਪੈਦਲ ਕੀਤਾ ਪਿਆਨ
ਬਿਖੜਾ ਰਾਹ ਡਰਾਵਨਾ, ਚੀਤੇ ਸ਼ੇਰ ਬਘੇਰ
ਭੀਲ ਬੇ-ਤਰਸੇ ਮਾਰ ਖੋਰ, ਰਾਹੀ ਮਾਰਨ ਘੇਰ
ਇਕ ਇਕੱਲੇ ਤੁਰ ਪਏ, ਸਾਥੀ ਕੋਈ ਨਾ ਨਾਲ
ਚਲਦੇ ਬੰਨ੍ਹ-ਬੰਨ੍ਹ ਕਾਫਲੇ, ਜਿਵੇਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ
"ਨਾਗਾਂ ਵਾੜ ਸਮੁੰਦ ਘਰ, ਕੇਹਰ ਖੜੇ ਬੁਕੰਨ
ਜੇ ਜਮ ਹੋਵੈ ਪਾਹਿਰੂ, ਪ੍ਰੇਮੀ ਚਲ ਮਿਲੰਨ"
ਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਆਸਰਾ, ਅਠ ਸੈ ਕੋਹਾਂ ਵਾਟ
ਓਮੀ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਰਲ, ਪੰਧ ਲਿਆ ਸੀ ਕਾਟ
ਜੰਗਲ ਝਾੜੇ ਸੰਘਣੇ, ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਘਰ ਭੀਲ
ਵਸਦੇ ਝੁਗੀਆਂ ਵਿਚ ਓਹ, ਪ੍ਰਾਨ ਆਪਣੇ ਹੀਲ

ਕਿਸੇ ਕਿਹਾ ਇਸ ਬੀੜ ਵਿਚ, ਹੈ ਇਕ ਖ਼ੂੰਨੀ ਸ਼ੇਰ
ਚੌਕੀ ਕੰਢੇ ਪਾਰਲੇ, ਜਾਣਾ ਲੰਘ ਉਸ਼ੇਰ
ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਸਵਾਂਗੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰ
ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਪੈਰ ਧਰ, ਚਲੀਏ ਪਰਲੇ ਪਾਰ
ਓਸ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਜਾਣਿਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਡਰਾਕਲ ਲੋਕ
ਦੇਵੇ ਕੋਈ ਭਰਮ ਪਾ, ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ੋਕ
ਵੀਰ, ਨਾ ਚੰਗਾ ਫਸਣਾਂ, ਜਾਣ ਬੁਝ ਮੂੰਹ ਮੌਤ ?
ਭੰਗ ਦੇ ਭਾੜੇ ਮਰਾਂਗੇ, ਸਚੀ ਹੋਇ ਕਹੌਤ
ਚੌਕੀ ਪਾਈ ਇਸ ਲਈ, ਰਾਹੀ ਕਰਨ ਅਰਾਮ
ਓਥੇ ਚਲ ਬੇ-ਫ਼ਿਕਰ ਹੋ, ਕਰ ਲਈਏ ਬਿਸਰਾਮ
ਸੁਣ ਉਸ ਆਖਿਆ ਤੁਸਾਂ ਦਾ, ਹਾਥੀ ਜੇਹਾ ਕੱਦ
ਕੀੜੀ ਜੇਹਾ ਦਿਲ ਪਰ, ਡਰਦੇ ਹੋਂ ਬੇਹੱਦ
ਰਾਇਸਿੰਘ ਅਰਦਾਸ ਕਰ, ਗੁਰੂ ਚਰਨ ਧਰ ਧਿਆਨ
ਪੈ ਗਏ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਹੀ, ਭਾਵੀ ਘੇਰੇ ਆਨ
ਤੁਰਨ ਸਮੇਂ ਸੀ ਆਖਿਆ "ਜਾਹ ਗੁਰੂ ਰਖਵਾਰ"
ਅਜ ਬਚਾਣਾਂ ਏਸ ਥਾਂ, ਲੈਣਾਂ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰ
ਰਾਤ ਪਹਿਰ ਤੋਂ ਵਧ ਗਈ, ਸ਼ੇਰ ਮਾਰ ਭਬਕਾਰ
ਸਾਥੀ ਗਲ ਤੋਂ ਪਕੜ ਕੇ, ਭੇਜਿਆ ਪਰਲੇ ਪਾਰ
ਮੈਂ ਮਰਿਆ ਉਸ ਆਖ ਕੇ, ਦਿਤੀ ਜਾਨ ਗਵਾ
ਮਰਿਆ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਦੇ, ਭਾਣਾ ਵਰਤਿਆ ਆ
ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਰਾਇਸਿੰਘ, ਤਰਲੇ ਲਗਾ ਪਾਣ
ਆਣ ਬਚਾਵੇ ਸ਼ੇਰ ਤੋਂ, ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ

ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਆ ਰਹੀ, ਜਲਦੀ ਮੇਰੀ ਵਾਰ
ਦੇਰ ਕਰੋ ਨਾ ਹੋਰ ਹੁਣ, ਮੈਨੂੰ ਲਓ ਉਬਾਰ
ਮੈਂ ਤੇ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮੇਰੀ ਨਾ ਸਮਰੱਥ
ਜੰਗਲ ਇਹ ਭੀਹਾਵਲਾ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਖਾਲੀ ਹੱਥ
ਤਦੋਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਆਪ ਨੇ, "ਜਾਹ ਗੁਰੂ ਰਖਵਾਰ"
ਆਣ ਬਚਾਵੇ ਝਬ ਹੁਣ, ਸ਼ੇਰ ਦਏਗਾ ਮਾਰ
ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਪ ਨੇ "ਰਖਿਆ ਤੇਰੀ ਹੇਤ
ਪੁਜਾਂਗੇ ਝਬ ਓਸ ਥਾਂ, ਯਾਦ ਕਰੇਂਗਾ ਜੇਤ"
ਕੀ ਓਹ ਐਵੇਂ ਦੇ ਰਹੇ, ਸੀ ਫੋਕਾ ਧਰਵਾਸ ?
ਵਿਚ ਵਦੇਸਾਂ ਮਾਰਿਆ, ਅਪਣਾ ਕੋਈ ਨ ਪਾਸ !
ਦੁਆਪੁਰ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਦੇ ਧੀਰ
"ਮੇਰੀ ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ, ਸੁਣ ਲੈ ਮੇਰੇ ਵੀਰ
ਭਗਤਿ ਕਾਜ ਦਿਲ ਲਾਜ ਧਰ, ਪੈਰ ਪਿਆਦੇ ਚੱਲ
ਭੀੜ ਪਵੇ ਜਾਂ ਭਗਤ ਨੂੰ, ਓਥੇ ਜਾਵਾਂ ਹੱਲ
ਦੁਸ਼ਮਣ ਮੇਰੇ ਭਗਤ ਦਾ, ਮੇਰਾ ਵੈਰੀ ਖਾਸ
ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਸਭ ਕੰਮ ਮੈਂ, ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਉਂ ਦਾਸ"
ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਨਾਹੀ ਬੌਹੜਦੇ, ਲਾਈ ਏ ਕਿਉਂ ਦੇਰ ?
ਛੇਤੀ ਲਓ ਬਚਾ ਹੁਣ, ਮਾਰ ਦਏ ਨਾ ਸ਼ੇਰ !
ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਭੁਚਲਾਕੇ, ਤੋਰਿਆ ਦੇ ਧਰਵਾਸ !
ਮੌਤ ਖਲੋਤੀ ਸਾਮਣੇ, ਜੀਉਣ ਦੀ ਨਾ ਆਸ !
ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਇਹ ਖਾ ਰਿਹਾ, ਘੂਰੇ ਮੇਰੇ ਵਲ !
ਅਖਾਂ ਕਢ ਡਰਾ ਰਿਹਾ, ਹੁਣ ਨਾ ਲਾਵੇ ਪਲ ?

ਜੇ ਬਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਫੇਰ ਤੋਰਿਆ ਕਿਉਂ ?
ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੈਰ ਹੈ, ਲਿਆਂ ਆਪ ਨੇ ਇਉਂ ?
ਆਣ ਬਚਾਵੋ ਕਾਲ ਤੋਂ, ਲੰਮੀ ਭੁਜਾ ਪਸਾਰ
ਰਖਿਆ ਕਰੋ ਅਨਾਥ ਦੀ, ਹੇ ਚੀਨੀ ਅਸਵਾਰ
ਜਾ ਖਲੋਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰ ਵਿਚਕਾਰ
ਸਿਰ ਤੇ ਹਥ ਧਰ ਓਸ ਦੇ, ਕੀਤਾ ਬਚਨ ਉਚਾਰ
"ਤੂੰ ਵੀ ਸਿੰਘ ਜੇ ਸ਼ੇਰ ਇਹ, ਅਪਣਾ ਬਲ ਪਛਾਣ
ਵਾਲ ਨਾਂ ਵਿੰਗਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਤੇਰਾ ਇਹ ਹੈਵਾਨ"
ਸ਼ੇਰ ਵਲ ਹਥ ਕਰ ਕਿਹਾ, "ਜੰਗਲ ਦੇ ਮ੍ਰਿਗ-ਰਾਜ
ਜਾਵੋ ਘਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਖਾਜ"
ਤੁਰਿਆ ਨੀਵਾਂ ਮੂੰਹ ਕਰ, ਅਪਣੇ ਰਸਤੇ ਸ਼ੇਰ
ਪਿਛਾ ਮੁੜਨਾ ਝਾਕਿਆ, ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਫੇਰ
ਚਰਨੀ ਸਿਰ ਧਰ ਰਾਇ ਸਿੰਘ, ਲਗਾ ਤਰਲੇ ਪਾਣ
ਬੇ-ਵਕੂਫ ਬੇ-ਅਕਲ ਮੈਂ, ਸਕਿਆ ਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣ
ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁਣ, ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ,
ਇੰਞ ਅਚਾਨਕ ਦਰਸ ਦੇ, ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਥੋੜ
ਬਹੁਤ ਉਲਾਂਭੇ ਆਪ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਦਿਤੇ ਹਨ ਸਾਫ
ਮੌਤ ਵੇਖ ਡਰ ਗਿਆ ਸਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਕਰਨਾ ਮਾਫ
ਹੁਣ ਇਹ ਸ਼ੇਰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਆ, ਮੈਨੂੰ ਜਾਵੇ ਖਾਇ
ਸੱਭੇ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ, ਏਥੇ ਦਰਸ ਵਿਖਾਇ
ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਸਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਵਾਸ
ਮੇਰੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਜੀ, ਹਥ ਜੋੜ ਅਰਦਾਸ

ਸ਼ੇਰ ਹੋਇ ਵਿਚ ਜੰਗਲੀਂ, ਉਤੋਂ ਆਵੇ ਰਾਤ
ਚੀਨੀ ਦੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋ, ਮੈਂ ਵਲ ਪਾਵੇ ਝਾਤ
ਏਹੀ ਝਾਕੀ ਅਜ ਦੀ, ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ
ਵੱਸੇ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ਸਦਾ, ਰਹੇ ਪਾਂਵਦੀ ਖਿੱਚ
ਇਸ ਦੇ ਬਾਝੋਂ ਅੱਖੀਆਂ, ਜਿਤ ਵਲ ਤੱਕਣ ਹੋਰ
ਫੁੱਟ ਜਾਣ ਗਲ ਜਾਣ ਇਹ, ਮੈਥੀਂ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ
ਹਰਿਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਚੌਕੀ ਵਿਚ ਪੁਚਾਇ
ਆ ਗਏ ਨਿੱਜ ਸਥਾਨ ਮੁੜ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਧਾਇ
ਰਖਵਾਲਾ ਜੋ ਘੋੜਿਆਂ, ਸਾਵਨਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਸੀ, ਕਰਦਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ
ਉਠ ਸਵੇਰੇ ਵੇਖਿਆ, ਜਾਂ ਉਸ ਚੀਨੀ ਵਲ
ਥੱਕੀ ਜਾਪੇ ਬਹੁਤ ਸੀ, ਪਈ ਹੋਈ ਨਿਸਚਲ
ਜਾਪਣ ਪਿੰਡੇ ਓਸ ਦੇ, ਕਾਠੀ ਪਏ ਨਿਸ਼ਾਨ
ਮਿੱਟੀ ਘੱਟੇ ਲਿੱਬੜੀ, ਹੋਇਆ ਵੇਖ ਹੈਰਾਨ
ਗਰਮੀ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਨਾਲ ਉਸ, ਭਿੱਜੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ
ਦਾਣਾ ਕੱਖ ਨਾ ਖਾਂਵਦੀ, ਜਾਪੇ ਡਾਢੀ ਤੰਗ
ਸਿਰ ਸੁੱਟੀ ਪਈ ਥਾਨ ਤੇ, ਹੋਈ ਅਕਲਕਾਨ
ਉਠ ਖਲੋ ਨਾ ਸਕਦੀ, ਪਈ ਲੰਮੀਆਂ ਤਾਨ
ਪੁਛਿਆ ਸਾਵਨਸਿੰਘ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਸੇਵਾਦਾਰ
ਦਸੋ ਹੋਇਆ ਕੌਣ ਹੈ, ਚੀਨੀ ਤੇ ਅਸਵਾਰ ?
ਜਾਂ ਆਏ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਰਾਤ ਤਬੇਲੇ ਚਲ !
ਸਮਝ ਨਾ ਕੋਈ ਆਂਵਦੀ, ਇਹ ਕੀ ਹੋਈ ਗਲ !

ਮੈਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ, ਅੰਦਰੋਂ ਕੁੰਡਾ ਮਾਰ !
ਤਾਲਾ ਲਾ ਕੇ ਚਾਬੀਆਂ, ਰਖੀਆਂ ਕੋਲ ਸੰਭਾਰ !
ਖੁਲ੍ਹ ਨਾ ਸਕਦਾ ਜੰਦਰਾ, ਦੂਜੀ ਚਾਬੀ ਨਾਲ !
ਮੈਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਰੋਣ ਹੈ, ਵੇਖ ਚੀਨੀ ਦਾ ਹਾਲ
ਚੜ੍ਹਿਆ ਜੇ ਕੋਈ ਤੁਸਾਂ ਚੋਂ, ਅੰਦਰੋਂ ਤਾਲਾ ਖੋਲ੍ਹ ?
ਮੈਨੂੰ ਦੇਵੇ ਦਸ ਉਹ, ਦਸਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕੋਲ ?
ਸੁਣ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਕਿਹਾ, ਕਰੋ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਗੱਲ ?
ਚੀਨੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ, ਵਾਹ ਅਸੀਂ ਭੜਮੱਲ ?
ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਪਤਾ ਇਹ, ਬਾਝੋਂ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ !
ਚੀਨੀ ਤੇ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਸਵਾਰ !
ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਹੋਰ ਜੇ, ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਏਸ
ਧਰਤੀ ਪਟਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਕਰੀ ਹਿਮਾਕਤ ਜੇਸ
ਅਸੀਂ ਤੇ ਹਾਂ ਉਹ ਜਾਣਦੇ, ਲੋਕੀ ਕਰਨ ਕਹੌਤ
ਅਣਹੋਏ ਕੰਮ ਉਹ ਕਰੇ, ਆਵੇ ਜਿਸਦੀ ਮੌਤ
ਸਾਡੀ ਨਾ ਕੋਈ ਜੁਰਅੱਤ ਹੈ, ਇਸ ਤੇ ਦਈਏ ਲੱਤ
ਐਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕਪੱਤ
ਸੁਣ ਦਰੋਗੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਅਤੀ ਅਧੀਰ
ਮੈਨੂੰ ਦੇਵੋ ਮਾਫ ਕਰ, ਬਖ਼ਸ਼ ਦਿਓ ਤਕਸੀਰ
ਪਰ ਅਸੀਂ ਸੱਭੇ ਸੋਚੀਏ, ਇਹ ਕੀ ਵਰਤੀ ਖੇਡ !
ਅਜ ਤੀਕ ਹੋਈ ਕਦੇ, ਗਲ ਨਾ ਐਡੋ ਕੇਡ
ਸੁਣ ਕੇ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਨਹੀਂ ਖਪਣ ਦੀ ਲੋੜ ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ, ਅਰਜ਼ ਕਰੋ ਹਥ ਜੋੜ .

ਲਗ ਜਾਇਗਾ ਪਤਾ ਸਭ, ਵਰਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰ
ਹੋਰ ਮਜਾਲ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ, ਚੀਨੀ ਹੋਇ ਸਵਾਰ
ਸ੍ਰੀ ਦਰੋਗਾ ਜੀ ਗਏ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਵੱਲ
ਅਰਜ਼ ਕਰੀ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ, ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ ਗੱਲ
ਅਕਲ ਨਾ ਕਰਦੀ ਕੰਮ ਕੁਝ, ਆਖਾਂ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ?
ਚੀਨੀ ਰਾਤੀਂ ਲੈ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਹੋ ਅਸਵਾਰ !
ਹੱਸ ਕਿਹਾ ਭਗਵਾਨ ਇਹ, ਭਾਈ ਨਾ ਘਬਰਾ
ਰਾਇਸਿੰਘ ਜੀ ਗਲ ਸਭ, ਦਸ ਦੇਣਗੇ ਆ
ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਰਹੇ ਉਹ, ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦਰਬਾਰ
ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਆਦਿ ਤੇ, ਦਸਮ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ
ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਅਰਥ ਜੋ, ਗੁਰੂ ਜਣਾਵੇ ਖ਼ਾਸ
ਜੋ ਕੁਝ ਮੂੰਹੋਂ ਆਖਦੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਵਾਸ
ਅਸਰ ਹੋਇ ਉਸ ਕਥਾ ਦਾ, ਸਭਨਾਂ ਤੇ ਇਕ ਸਾਰ
ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਆਖਦੇ, ਰਾਇਸਿੰਘ ਬਲਿਹਾਰ !
ਕਥਾ ਸਮਾਪਤ ਜਦ ਕਰੀ, ਭੇਟਾ ਚੜ੍ਹੀ ਅਪਾਰ
ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਓਹ ਸਭ, ਅਰਪੀ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰ
ਵਿਦਿਆ ਮੰਗ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਹੁਣ ਦੇਸ਼
ਸੰਗਤ ਸਾਰੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
"ਅਸੀਂ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ, ਏਥੋਂ ਦੇਣਾ ਜਾਣ
ਵੱਸੋ ਰੱਸੋ ਮੌਜ ਨਾਲ, ਪੂਰੇ ਦਿਲੀ ਰਮਾਨ
ਕਰੀਏ ਸ਼ਾਦੀ ਆਪ ਦੀ, ਕੁੜੀ ਕੁਆਰੀ ਨਾਲ
ਲੈਣਾ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ, ਖੂਬ ਉਡਾਓ ਮਾਲ

ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਸਰਦਾਰ
ਅਰਥ ਸੁਣਾਂਦੇ ਸਦਾ ਰਹੋ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ
ਰਾਇਸਿੰਘ ਜੀ ਆਖਿਆ, ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ ਅਧੀਨ
ਏਹੀ ਹੁਕਮ ਸੀ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੇਖ ਨਾ ਮੀਨ
ਭਰ ਗਏ ਸਭ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ, ਸੁਣ ਭਾਈ ਦੇ ਵਾਕ
ਆਇ ਵਿਛੋੜਾ ਯਾਦ ਜਾਂ, ਸੀਨਾ ਹੋਵੇ ਚਾਕ
ਤਖ਼ਤੋਂ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਸਿਰੋਪਾ, ਨਾਲ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਾਦ
ਰਾਇਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁੜ ਪਏ, ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਕਰ ਯਾਦ
ਮੁਕ ਗਿਆ ਰਾਹ ਦਾ ਖ਼ਰਚ ਤੇ, ਪੈਸਾ ਰਿਹਾ ਨਾ ਇਕ
ਗ਼ੈਰ ਦੇਸ਼ ਨਾ ਵਾਕਿਫੀ, ਹੋਇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਿੱਕ
ਬੋਲੀ ਦੀ ਮਣ ਤੇ ਪਿਆ, ਪੰਜ ਸੌ ਦਮੜਾ ਠੀਕ
ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਬਾਂਸਣੀ, ਤੁੰਨੀ ਡੀਕੋ ਡੀਕ
ਸੋਚਿਆ ਕੋਈ ਭੁਲ ਗਿਆ, ਹਥ ਫੜੀ ਲਟਕਾ
ਮੰਗ ਲਏ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ, ਲਭਦਾ ਜਾਵੇ ਆ
ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਪਈ, ਵਿਚ ਕੰਨ ਦੇ ਸੋ
ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਮਾਲਕ ਹੋਰ ਨਾ ਕੋ
ਖਰਚਾ ਰਾਹ ਦਾ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਆਏ ਮੌਜਾਂ ਨਾਲ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਣ ਕੇ, ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਨਿਹਾਲ
ਦਸੀ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ, ਆਣ ਪਿਆ ਜਿਉਂ ਸ਼ੇਰ
ਚੀਨੀ ਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋ, ਕੀਤੀ ਰਖਿਆ ਫੇਰ
ਸ਼ੰਕੇ ਸੱਭੇ ਮਿਟ ਗਏ, ਸੁਣ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹਾਲ
ਕਿਵੇਂ ਬਚਾਇਆ ਸ਼ੇਰ ਤੋਂ, ਵਿਰਦ ਆਪਣਾ ਪਾਲ

ਰਾਜ਼ੀ ਬਾਜ਼ੀ ਆ ਗਿਆ, ਸਿੰਘ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ
ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਸਿਆ, ਅੱਖੀਂ ਡਿਠਾ ਹਾਲ
ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਜੋ ਤਖ਼ਤ ਦੀ, ਦਸੀ ਖੋਲ੍ਹ ਹਜ਼ੂਰ
ਕਰ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਚਾਹੀ ਜੋ ਮਨਜ਼ੂਰ ।

੧੧.

"ਹੁਕਮ ਨਾਮਾ-ਰਹਿਤਨਾਮਾ"

ਹੋਇਆ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ, ਗੁਰੂਮਤ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਫੈਲਿਆ, ਸਿਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ
'ਹੁਕਮ ਨਾਮਾ' ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ, ਸਿਖੀ ਦੀ ਦੇ ਸੰਥ
ਕਰੋ ਅਮਲ ਸਭ ਇਸ ਤੇ, ਮੰਨੋ ਸਾਰਾ ਪੰਥ
ਜਵਾਹਰਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਹਬਸਿੰਘ, ਅਦਿਕ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ
ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ, ਆਪ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ
ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਸਿਖੀ ਦੀ ਮਰਯਾਦ
ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਏਹ ਜੋ, ਹੈ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਆਦ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਕੇ, ਗੜਵਾ ਲੈ ਕੇ ਜਲ
ਜੰਗਲ ਪਾਣੀ ਜਾਵਣਾ, ਤਿਆਗ ਦੇਵਣੀ ਮਲ
ਉਹ ਗੜਵਾ ਦੋ ਬਾਰ ਫਿਰ, ਮਾਂਜੋ ਮਿਟੀ ਨਾਲ
ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜ ਵਾਰ ਮਾਂਜਣੇ, ਹਥ ਪੈਰ ਤਤਕਾਲ
ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਲੋਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਜਾਣਾ ਫੇਰ ਮਦਾਨ
ਦਾਤਣ ਕਰਨੀ ਕੁਲਾ ਕਰ, ਕਰਨਾ ਫੇਰ ਸ਼ਨਾਨ
ਆਸਣ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ
ਮਾਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਬਚਿਆਂ, ਬੁਢਿਆਂ ਪਹਿਰ ਆਠ

ਸਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ ਆਦਿ ਦਸਮ, ਜਪੁਜੀ ਨਾਲੇ ਜਾਪ
ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਲਾ ਰਹਿਰਾਸ, ਕੰਠੋਂ ਕਰੇ ਅਲਾਪ
ਬਿਨ ਕੀਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇ, ਛਕਣਾਂ ਨਾ ਪ੍ਰਸਾਦ
ਸੀਲ ਸੰਤੋਖ ਨੂੰ ਧਾਰ ਕੇ, ਰਹਿਣਾ ਵਿਚ ਮਰਯਾਦ
ਗੱਪਾਂ ਮਾਰ ਫਜ਼ੂਲ ਨਾ, ਕਰਨਾ ਬਾਦ ਵਿਬਾਦ
ਅਠੇ ਪਹਿਰ ਨਾ ਵਿਸਰੇ, ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਯਾਦ
ਗਲੀਂ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕੇ, ਕਰੇ ਨਾ ਵਾਧੂ ਸ਼ੋਰ
ਮਾਂ ਭੈਣ ਧੀ ਜਾਨਣੀ, ਨਾਰ ਪ੍ਰਾਈ ਹੋਰ
"ਹਕ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ, ਉਸ ਸੂਅਰ ਉਸ ਗਾਇ"
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਆਪ ਗਏ ਫੁਰਮਾਇ
ਭਜਨ ਪੁਛ ਕੇ ਜੇ ਕੋਈ, ਜਪੇ ਨਾ ਨਿਸਚਾ ਧਾਰ
ਕਾਲਾ ਮੂੰਹ ਉਸ ਹੋਇਗਾ, ਜਮ ਦੀ ਖਾਵੇ ਮਾਰ
ਸਹਿ ਜਾਣਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਕਰੜਾ ਬੋਲ ਕਬੋਲ
ਰਾਖਾ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਹਰਦਮ ਵਸੇ ਕੋਲ
ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ ਦੀਵਾਨ ਲਾ, ਉਗਣ ਆਥਣ ਹੋਇ
ਰਖਣੀ ਬਹੁਤ ਛੁਪਾਇਕੇ, ਕਰੀ ਭਲਾਈ ਜੋਇ
ਭੈੜੇ ਥਾਓਂ ਬਚਣਾ, ਐਵੇਂ ਐਰ ਜੋ ਗ਼ੈਰ
ਚੌਂਕੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਧੋਣੇ ਪੈਰ
ਯੱਗ ਹੋਮ ਜਿਸ ਥਾਂ ਕਰੋ, ਚੌਕਾ ਲੈਣਾ ਪਾਇ
ਬੇਰੀ ਚੰਦਨ ਢਕ ਦੀ, ਲਕੜ ਦਏ ਜਲਾਇ
ਫੂਕ ਮਾਰ ਨਾ ਬਾਲਣੀ, ਯੱਗ ਹੋਮ ਦੀ ਅੱਗ
ਮਨ ਮੱਤ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸਣਾ, ਲੋਕਾਂ ਆਖੇ ਲੱਗ

ਕਠੇ ਹੋਕੇ ਸਤ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ
ਪੰਜ ਉਚਾਰਨ ਬਾਣੀਆਂ, ਦੋ ਜਪਣ ਕਰਤਾਰ
ਜਪੁ ਜਾਪੁ ਤੇ ਚੌਪਈ, ਹੋਰ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ
'ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, 'ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ', ਪੜ੍ਹਨਾ ਲਾ ਪਿਆਰ
ਪਾਇ ਅਹੂਤੀ ਅਗ ਵਿਚ, ਛੇਵਾਂ ਸਿੰਘ ਜੋ ਹੋਇ
ਸਤਵਾਂ ਛਿਟਾ ਦੇਇ ਜਲ, ਥੋੜਾ-ਥੋੜਾ ਸੋਇ
ਮੰਦਾ ਕਰਮ ਛੁਪਾਇ ਜੋ, ਹੋਵੇ ਯਾਰ ਤੇ ਚੋਰ
ਵੜਨ ਨਾ ਦੇਣਾ ਪੰਥ ਵਿਚ, ਬੇਸ਼ਕ ਲਾਵੇ ਜ਼ੋਰ
ਹੋਵੇ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਜੇ, ਰਲ ਕਰਨੀ ਅਰਦਾਸ
ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾ ਆ ਸਕੇ, ਏਹ ਅਸਾਡੇ ਪਾਸ
ਥੋੜ੍ਹੀ ਸਾਡੀ ਮਤ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਅੰਜਾਣ
ਸੋਚ ਸਮਝਕੇ ਆਪ ਹੀ, ਸਭ ਕੁਝ ਲੈਣਾ ਜਾਣ
ਕਰਨੀ ਸਭ ਨੇ ਬੇਨਤੀ, ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹਥ ਜੋੜ
ਧਰਮ ਆਸਾਡਾ ਸਤਿਗੁਰੋ, ਚਾੜ੍ਹ ਦੇਵਣਾ ਤੋੜ
ਪੰਦਰਾਂ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ, ਕੁੜੀ ਨਾ ਵਿਆਹੇ ਘਟ
ਬਾਲ ਵਿਆਹ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਅਸੀਂ, ਮੁਢੋਂ ਦੇਣੀ ਪਟ
ਮਾਈਆਂ ਬੀਬੀ ਬਚਿਆਂ, ਬੁਢਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ
ਅਖਰ ਪੜ੍ਹਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ, ਸਭਨਾਂ ਇਕੋ ਸਾਰ
ਪੌਂਚਾ ਪਾ ਕੇ ਪੈਰ ਵਿਚ, ਤੇੜੋਂ ਲਾਹਣੀ ਕੱਛ
ਮੰਦਾ ਕਰਮ ਲੁਕਾਇਨਾ, ਰਬ ਕਟੇਗਾ ਰੱਛ
ਧੀ ਭੈਣ ਨਾ ਵੇਚਣੀ, ਵੱਟਾ ਹੋਰ ਬਿਆਜ
ਕਰੇ ਨਾ ਲੇਵੇ ਦੇਇ ਨਾ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਾਰੇ ਕਾਜ

ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਨੂੰ ਧਾਰਕੇ, ਦਾਰੂ ਖਾਇ ਨਾ ਮਾਸ
ਮੰਨਣੀ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਇਹ, ਲਿਖ ਭੇਜੀ ਅਰਦਾਸ
ਭੁਲ ਏਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ, ਮਨ ਦੀ ਕਰੇ ਨਾ ਮੱਤ
ਮੰਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਥ ਸਭ, ਬਚਨ ਆਖ ਕੇ ਸੱਤ
ਅਜ ਤੀਕ ਵੀ ਪੰਥ ਵਿਚ, ਹੈ ਏਹੋ ਦਸਤੂਰ
ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ, ਜਦ ਤੋਂ ਇਹ ਹਜ਼ੂਰ
''ਵਹਿੜਾ ਖੱਸੀ ਜੋ ਕਰੇ, ਡੁਢੀ ਜਿਣਸ ਬਿਆਜ
ਪੈਸਾ ਲੜਕੀ ਦਾ ਲਏ, ਸਜਾ ਦੇਤ ਮਹਾਰਾਜ''
ਗਿਆਨੀ ਕਾਲਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਵਿਚ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼'
ਲਿਖਿਆ ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਇਹ, ਸਾਰਾ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ।

੧੨.

ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਅਤੇ ਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ

ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ਪੰਦਰਾਂ ਉਨੀ ਸਉ
ਲੁਧਿਹਾਣੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ, ਜੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸੀ ਗਾਉਂ
ਝੰਡੇ ਹੇਠਾਂ ਪੰਥ ਦੇ, ਆਂਦੇ ਪੋਹਲ ਪਿਆਲ
ਸਿੰਘ ਸਜਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਕੀਤੇ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ

ਬਾਬਾ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੜਤੌਲੀ

ਜਸੋਵਾਲ ਜੜਤੌਲੀਓਂ, ਆਸੀ ਸਾਂਏਂ ਆਦ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਮੁੜ, ਸਿਖੀ ਕਰੀ ਅਬਾਦ
ਰਾਇਪੁਰ ਗੁਜਰਵਾਲ ਤੇ, ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਨਾਰੰਗਵਾਲ
ਰੁੜਕਾ ਡੇਹਲੋਂ ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ, ਨੰਗਲ ਪਖੋਵਾਲ
ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਇਕ ਵਾਛਿਓਂ, ਸਾਊ ਜੋ ਸਰਦਾਰ
ਦਿਤੇ ਸਿੰਘ ਸਜਾ ਇਹ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਦੂਲੋ ਸ਼ੇਖ਼ ਭਰਾਈ ਜੋ, ਤੇ ਸੋਭਾ ਚਮਿਆਰ
ਗੁਰੂ ਸ਼ਰਨ ਇਹ ਆ ਗਏ, ਆਪਣੇ ਲੈ ਪਰਵਾਰ
ਦੂਲੋ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਵਰਤੰਤ
ਸਾਬਰ ਓਹ ਫ਼ਰੀਦ ਜਿਉਂ, ਪੂਰਨ ਹੈਸੀ ਸੰਤ
ਮਾਲਾ ਫੇਰੇ ਨਾਮ ਜਪੁ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਆਪ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬਿਨ, ਦੂਜਾ ਕਰੇ ਨਾ ਜਾਪ
ਨਾਮ ਜਪੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਿਸਚਾ ਧਾਰ
ਰਸਨਾ ਚਲੇ ਇਕ ਰਸ, ਹਥ ਕਰਨ ਕੰਮ ਕਾਰ
ਸੂਤਰ ਪੈਂਦਾ ਏਸ ਸੀ, ਰੋਵੇ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ
ਮਸਤ ਹੋਇ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਸੁਣ, ਜਾਗੇ ਸੁਤੇ ਭਾਗ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਏਸ ਦਾ, ਹੈਸੀ ਅਤੀ ਸਨੇਹ
ਭਰਿਆ ਰਹੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ, ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਏਹ
ਗੁਜਰਵਾਲੀਏ ਚੈਨਸਿੰਘ, ਹੋਰ ਕਈ ਗਰੇਵਾਲ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਅਪਣਾ ਲਈ, ਕੂਕਿਆਂ ਵਾਲੀ ਚਾਲ
ਰਾਇਪੁਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸੀ, ਅਮਲੀਆਂ ਦਾ ਗਾਉਂ
ਪੋਸਤ ਭੰਗ ਅਫ਼ੀਮ ਮਦ, ਜਪਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ

ਆਇਆ ਗੁਰੂ ਦੀਦਾਰ ਹਿਤ, ਅਮਲੀ ਸੀ ਜੋ ਘੋਰ
ਕੀਤੀ ਉਸ ਆ ਅਰਜ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਈ ਬਹੋਰ
ਪੋਸਤ ਪੀਵਾਂ ਸੇਰ ਮੈਂ, ਸੁਖਾ ਅਧਾ ਸੇਰ
ਢਾਈ ਤੋਲਾ ਫੀਮ ਛਕ, ਉਠ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਫੇਰ
ਅਮਲ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਹੋਵਾਂ ਅਤੀ ਲਾਚਾਰ
ਆਇਆ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਮੈਂ, ਨਿਸਚਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਾਰ
ਹੋ ਦਿਆਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੁਣਾ
ਖੂਹ ਦੇ ਉਤੇ ਜਾਹ ਝਟ, ਕੇਸੀ ਸੁਧੇ ਨ੍ਹਾ
ਦੇਈਏ ਤੈਨੂੰ ਅਮਲ ਜੋ, ਰਹੇ ਸਦਾ ਇਕ ਸਾਰ
ਜਿਸਦਾ ਸਦ ਚੜ੍ਹਿਆ ਰਹੇ, ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਖੁਮਾਰ
ਪੋਸਤ ਭੰਗ ਅਫੀਮ ਮਦ, ਉਤਰ ਜਾਣ ਪ੍ਰਭਾਤ
"ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਨਕਾ, ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤ"
ਕਰ ਸਨਾਨ ਸੀ ਆ ਗਿਆ, ਵਸਤ੍ਰ ਸੁਧ ਪਹਿਨਾ
ਕੰਨ ਵਿਚ ਮੰਤ੍ਰ ਓਸਦੇ, ਦਿਤਾ ਗੁਰਾਂ ਸੁਣਾ
ਰੰਗਣ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਨਾਮ ਦੀ, ਹੋਰੋਂ ਹੋਇਆ ਹੋਰ
ਅੰਦਰ ਹੋ ਗਿਆ ਚਾਨਣਾ, ਆਈ ਅਰਸ਼ੋਂ ਲੋਰ
ਸਾਰੇ ਦਿਤੇ ਅਮਲ ਛਡ, ਮੁੜ ਨਾ ਲੀਤੀ ਸਾਰ
ਨਸ਼ਾ ਨਾ ਲਥਾ ਫਿਰ ਕਦੀ, ਚੜ੍ਹਿਆ ਜੇਹਾ ਖੁਮਾਰ
ਜਦ ਕੂਕਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰੀ, ਸੀ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ
ਫੜ ਕੇ ਪਾਇਆ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ, ਪਿੰਜਰੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਪਤਾ ਨਾ ਦਿਤਾ ਗੋਰਿਆਂ, ਕਿਥੇ ਕਰੇ ਸ਼ਹੀਦ
ਧੌਕਲਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ਦੀ, ਮੁੜ ਨਾ ਮਿਲੀ ਰਸੀਦ

ਦੂਜੇ ਸਨ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ, ਦਰਬਾਰਾਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਇਹ ਵੀ ਸਿੰਘ ਸਜਾਇ ਦਏ, ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅਮਲ ਦੇ, ਨਾਲ ਸੀ ਡਾਢਾ ਹੇਤ
ਭਜਨ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸਾਰ ਉਹ, ਗਿਆ ਪਤਾ ਨਾ ਕੇਤ
ਇਕ ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਜਿਸ, ਗੁਰਮੁਖਸਿੰਘ ਸੀ ਨਾਂ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਓਹ, ਲੋਕਾਂ ਦਏ ਸੁਣਾ
ਮਨ ਵਿਚ ਜਿਸਦਾ ਓਸਦੇ, ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਅਭਿਮਾਨ
ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋਲ ਓਹ, ਲਗਾ ਅਰਥ ਸੁਣਾਨ
ਸੁਣ ਕਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਚੁਪ ਰਖ ਦਿਲ ਧਾਰ
ਅਰਥ ਬਾਣੀ ਦੇ ਜਾਣਦਾ, ਆਪ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ
ਦੂਜਾ ਇਸਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ, ਕੋਈ ਨਾ ਸਕੇ ਜਾਣ
ਜਿਸ ਜਣਾਵਣ ਆਪ ਓਹ, ਓਹੀ ਕਰੇ ਪਛਾਣ
ਐਵੇਂ ਅਰਥ ਅਨਰਥ ਕਰ, ਸਿਰ ਨਾ ਚਾੜ੍ਹੋ ਦੋਸ
ਬਾਣੀ ਦੀ ਬੇ-ਅਦਬੀ, ਬਿਨਾਂ ਜਣਾਏ ਓਸ
ਉਸ ਕਿਹਾ ਫਿਰ ਅਰਥ ਜੋ, ਦੇਵੋ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਾ
ਟਾਲਾ ਵਾਲਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਐਵੇਂ ਹੀ ਗਲ ਬਣਾ
ਨਜ਼ਰ ਮਿਹਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਕੀਤੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਪਾਵਣ ਲਗ ਪਿਆ ਵਾਸਤੇ, ਰੋਵੇ ਧਾਂਹੀਂ ਮਾਰ
ਮੈਂ ਭੁਲਾ ਹਾਂ ਬਖ਼ਸ਼ਿਓ, ਕਰਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਠੀਕ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਨਾ, ਮੈਂ ਸਮਝੇ ਅਜ ਤੀਕ
ਸਹੀ ਅਰਥ ਸਮਝਾ ਦਵੋ, ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਬਲਿਹਾਰ
ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਨਰਥ ਮੈਂ, ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਨਾ ਸਾਰ

ਕਰਿਆ ਝਬ ਸ਼ਨਾਨ ਤੇ, ਵਸਤ੍ਰ ਸਾਰੇ ਧੋਇ
ਉਪਰਲੀ ਇਹ ਮੈਲ ਜਦ, ਸਾਰੀ ਜਾਵੇ ਖੋਇ
ਅੰਦਰਲੀ ਫਿਰ ਮੈਲ ਜੋ, ਉਤਰੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸੰਗ
ਫੇਰ ਚੜ੍ਹੇ ਮਨ ਏਸ ਤੇ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਰੰਗ
ਜਾਣਿਆਂ ਚਾਹੇਂ ਭਾਵ ਜੇ, ਗੁਰ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ
ਗੁਰੂ ਅਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ, ਪੜ੍ਹਨਾਂ ਪੰਝੀ ਵਾਰ
ਅਰਥ ਫੁਰਨ ਤੁਕ ਓਸਦੇ, ਅੰਦਰੋਂ ਆਪੇ ਆਪ
ਸੰਸੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ ਕੇ, ਅੱਰਥ ਦੇਣ ਸਮਝਾ
ਸ਼ੰਕੇ ਹੋਵਣ ਦੂਰ ਸਭ, ਰਹੇ ਨਾ ਦੂਜਾ ਭਾ
ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ
ਮਲ ਲਥੀ ਹੰਕਾਰ ਦੀ, ਚੜ੍ਹਿਆ ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ
× × ×
ਏਥੋਂ ਅਗੇ ਤੁਰ ਗਏ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਨਗਰ ਵਿਚ ਸਿਆੜ੍ਹ ਜਾ ਪੁਜੇ ਸੰਗਤ ਨਾਲ
ਸਿੰਘ ਸਜਾਏ ਏਸ ਥਾਂ, ਕਰ ਗੁਰਮਤ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਦੈਂਤੋਂ ਕੀਤੇ ਦੇਵਤੇ, ਕਰਤ ਨਾ ਲਾਈ ਵਾਰ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਾਇਆ, ਬਾਟਾ ਕਰ ਭਰਪੂਰ
ਲਾਏ ਲੜ ਅਕਾਲ ਦੇ, ਭਰਮ ਕਰੇ ਸਭ ਦੂਰ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਕੀਤਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ
"ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ, ਜਿਤ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ"
ਜਿੰਨੇ ਆਏ ਧਰਤਿ ਤੇ, ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਅਵਿਤਾਰ
ਖੇਡੇ ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ, ਭਗਤ ਸਖੀ ਦਾਤਾਰ

ਆਇ ਪੈਗੰਬਰ ਦੁਨੀ ਤੇ, ਈਸੇ ਮੂਸੇ ਚੱਲ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਾ, ਦੂਜੀ ਕੀਤੀ ਗੱਲ
ਜੋ ਅਵਿਤਾਰਾਂ ਹੋਰ ਵੀ, ਅਪਣਾਏ ਸੀ ਰਾਹ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਮਾਂ ਦੇ, ਨਾਲ ਪਿਆ ਏ ਵਾਹ
ਮਾਣਸ ਮੂਰਤਿ ਧਾਰ ਕੇ, ਕਰੀ ਮਨੁਖੀ ਕਾਰ
ਆਏ ਸੀ ਅਵਿਤਾਰ ਜੋ, ਹਰਨ ਧਰਾ ਦਾ ਭਾਰ
ਖੇਡੇ ਓਹ ਵੀ ਗੋਦ ਵਿਚ, ਪੀਤਾ ਮਾਂ ਦਾ ਸੀਰ
ਫਿਰ ਵੀ ਪੈਂਦੀ ਸਮਝ ਨਾ, ਕੀ ਇਸਦੀ ਤਕਸੀਰ
ਇਸ ਦੇ ਦੁਖ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਡਿਠਾ ਪੁਛ
ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਸਭ, ਰਹੇ ਸਮਝਦੇ ਤੁਛ
ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਰ ਤਿਆਰ
ਮਾਈਆਂ ਨਹੀਂ ਛਕਾਇਆ, ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਰਾਜ਼ ਕੋਈ ਕੀ ਏਸ ਵਿਚ, ਇਹ ਓਹ ਜਾਣਨ ਆਪ?
ਰਾਖੇ ਜੋ ਮਨੁਖਤਾ ਦੇ ਸਨ ਮਾਈ ਬਾਪ
ਚਾਰੇ ਤਖ਼ਤ ਰਚਾਇ ਕੇ, ਜੋ ਬੰਨ੍ਹੀ ਮਰਯਾਦ
ਓਹ ਹੈ ਤੁਰਦੀ ਆ ਰਹੀ, ਓਵੇਂ ਮੁਢੋਂ ਆਦ
ਹਜ਼ੂਰਸਾਹਬ ਦਾ ਤਖ਼ਤ ਜੋ, ਸੱਚ ਖੰਡੀ ਦਰਬਾਰ
ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਜੋ, ਬੁਢਾ ਦਲ ਤਰਨਾਰ
ਤੀਵੀਂ ਲਈ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਦਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਖ ਸਜਾਣ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖੰਡੇ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ,ਹੁਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛਕਾਣ
ਕੂਕਿਆਂ ਵਲੋਂ ਵੇਖ ਕੁਝ, ਕਰ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਸ
ਮਾਈਆਂ ਖੰਡੇ ਧਾਰ ਹੁਣ, ਦੇਣ ਲਗੇ ਬਖ਼ਸ਼ੀਸ਼

ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ, ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਸਮਝਣ ਖੰਡੇਧਾਰ ਨਾ, ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਦਰਕਾਰ
ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਆੜ ਪਿੰਡ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਾਤਾਰ
ਤੀਵੀਂ ਤਾਈਂ ਛਕਾਇਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖੰਡੇ ਧਾਰ
ਗੁਤਨੀ ਖੋਲ੍ਹ ਪਰਾਂਦੀਆਂ, ਜੂੜੇ ਸੀਸ ਸਜਾਇ
ਚੂੰਡੇ ਦਿਤੇ ਦੂਰ ਕਰ, ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਫਬਾਇ
ਹੰਸਾਂ ਜੇਹਾ ਉਜਲਾ, ਸੋਹਣਾ ਚਿਟਾ ਵੇਸ਼
ਕਰਨ ਸਕੇਸ਼ ਸਨਾਨ ਸਭ, ਖੁਲ੍ਹੇ ਰਹਿਣ ਹਮੇਸ਼
ਨਕ ਕੰਨ ਨਹੀਂ ਛੇਦਣਾਂ, ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਧਾਰ
ਨੀਲਾ ਸੂਹਾ ਪਹਿਨ ਕੇ, ਲੈਣੀ ਨਾ ਨਸਵਾਰ
ਰੋਣਾ ਸਿਆਪਾ ਪਿੱਟਣਾ, ਜਾਣਾਂ ਕਾਣ ਮੁਕਾਣ
ਭਾਣਾਂ ਗੁਰ ਦਾ ਮੰਨਣਾਂ, ਮਿਠਾ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣ
ਬਾਝੋਂ ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਦੇ, ਹੋਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਹੇਤ
ਮੜ੍ਹੀ ਮਸਾਣੀ ਗੋਰ ਮਟ, ਗੁੱਗਾ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ
ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਪਤੀ ਦੀ, ਸਮਝ ਇਸ਼ਟ ਤੇ ਪੀਰ
ਬਿਨਾਂ ਪਤੀ ਦੇ ਜਾਨਣੇ, ਸਾਰੇ ਭਾਈ ਵੀਰ
ਨਿਗੁਰੇ ਬੇਮੁਖ ਹਥ ਦਾ, ਸੁਕਾ ਸੀਧਾ ਤੀਕ
ਕਰ ਕੇ ਅੰਗੀ ਕਾਰ ਨਾ, ਗੁਰਮਤ ਲਾਣੀ ਲੀਕ
"ਜਾਂਕੀ ਰਹਿਤ ਨਾ ਜਾਣੀਐ, ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਚੀਤ
ਤਾਂਕਾ ਭੋਜਨ ਖਾਇਕੈ, ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਸਿਉਂ ਪ੍ਰੀਤ"
ਨਗਰ ਸਿਆੜੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਤੋਰੀ ਸੀ ਮਰਯਾਦ
ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਏਹ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਯਾਦ

ਦਏ ਬ੍ਰਾਬਰ ਮਰਦ ਦੇ, ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ
ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਹਕੂਕ ਸਭ, ਕਰ ਦਿਤੇ ਇਕਸਾਰ
ਉਚਾ ਨੀਵਾਂ ਸਾਫ਼ ਕਰ, ਪਧਰ ਕਰੇ ਮਿਲਾਇ
ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਰ ਕਰ, ਦਿਤਾ ਇਕ ਬਣਾਇ
ਪਹੀਏ ਹੋਣ ਨਾ ਜਦੋਂ ਤੀਕ, ਗਡੀ ਦੇ ਇਕਸਾਰ
ਚਲ ਨਾ ਸਕੇ ਲੀਹ ਵਿਚ, ਖਿਚ ਨਾ ਸਕੇ ਭਾਰ
ਇਕ ਉਚੇਰਾ ਹੋਇ ਜੇ, ਨੀਵਾਂ ਚਲੇ ਇਕ
ਲੀਹੇ ਵਿਚ ਨਾ ਬੈਠਦੇ, ਬੈਲ ਨਾ ਸਕਦੇ ਖਿਚ
ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, ਹੈ ਮਨੂੰ ਭਗਵਾਨ
ਸੂਦਰ ਦੇ ਏਹ ਨਾਲ ਹੀ, ਤੀਵੀਂ ਲੈਣੀ ਜਾਨ
ਕਰ ਨਾ ਸਕੇ ਬ੍ਰਾਬਰੀ, ਕਦੀ ਮਰਦ ਦੀ ਇਹ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿਚ ਮਨੂੰ ਜੀ, ਏਹ ਰਲਾਈ ਵਿਹ
ਕਰ ਦਿਤਾ ਸਭ ਦੂਰ ਉਹ, ਕਿਰਪਾ ਅਪਣੀ ਧਾਰ
ਇਕੋ ਜੇਹੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ, ਬਖ਼ਸ਼ ਦਏ ਅਧਿਕਾਰ
ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਜੇਠ ਦੀ, ਦਿਨ ਸੀ ਮੰਗਲਵਾਰ
ਪੰਥ ਚਲਾ ਕੇ ਧਰਮ ਦਾ, ਕੀਤਾ ਖ਼ੂਬ ਸੁਧਾਰ
ਓਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਹ ਸੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਔਖੀ ਗੱਲ
ਅਤਿ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਸੋਚਣਾ, ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਹੱਲ
ਭਾਈਚਾਰ ਸੁਧਾਰ ਦੀ, ਸੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ
ਓਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਸੀ ਇਹ, ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕਾਰ
ਜਿਵੇਂ ਹਕੂਮਤ ਗਲ ਇਸ, ਪੈਣਾ ਸੀ ਬਣ ਫਾਹ
ਗਿਣ ਲਿਆ ਉਸ ਇਹ ਵੀ, ਵਡਾ ਇਕ ਗੁਨਾਹ

ਵਿਚ ਬਗ਼ਾਵਤ ਮਿਥ ਲਿਆ, ਗੋਰਿਆਂ ਇਹ ਸੁਧਾਰ
ਬਲੈਕ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਆਂਦੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ
ਬਾਟਾ ਤੀਵੀਂ ਮਰਦ ਦਾ, ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਖ਼ਿਆਲ
ਕਠੀ ਦੋਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਦਿਤੀ ਪੌਹੁਲ ਪਿਆਲ
ਸਿਆੜ੍ਹ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਤੁੜਕੇ ਆਏ ਚੱਲ
ਸਾਹਿਬੋ ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਦੇ, ਕੀ ਮਨ ਆਈ ਗੱਲ !
ਪਾਇ ਪਤਾਸੇ ਓਸ ਨੇ, ਭਰ ਲੈ ਆਇਆ ਥਾਲ
ਕੀਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਫ਼ ਉਹ, ਨੜੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ
ਕਰ ਚਲਾਕੀ ਆਇਆ, ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਪਰਤਾਣ
ਉਸਦੀ ਇਸ ਕਰਤੂਤ ਨੂੰ, ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਣੀ ਜਾਣ
ਮਥਾ ਟੇਕਣ ਝੁਕਿਆ, ਲਗਾ ਥਾਲ ਟਿਕਾਣ
ਛਟੀ ਹੇਠ ਦੇ ਹੁਜ ਨਾਲ, ਸੁਟਿਆ ਬਾਹਰ ਘੁਕਾਣ
ਆਇਆ ਗੁਰੂ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ, ਲੈ ਕੇ ਕਿਹੜਾ ਮੂੰਹ
ਆਪਣੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁਟਾਣ ਦਾ, ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਇਹ ਤੂੰ
ਤੈਨੂੰ ਆਈ ਸ਼ਰਮ ਨਾ, ਹੋ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਅੰਸ
ਹੁਣ ਨਾ ਬੀਬਾ ਚਲਣੀ, ਅਗੋਂ ਤੇਰੀ ਵੰਸ
ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਾਹਿਬਾ ਕੌਮ ਦਾ, ਜਿਸ ਚੁਕੀ ਸੀ ਅੱਤ
ਧੌਕਲਸਿੰਘ ਜੀ ਏਸ ਨੂੰ, ਦਿਤੀ ਠੀਕ ਸੁਮੱਤ
ਦਏ ਰਿਪੋਟਾਂ ਝੂਠੀਆਂ, ਡੇਹਲੋਂ ਠਾਣੇ ਜਾਇ
ਕਈ ਗਰੀਬ ਬੇਦੋਸ ਇਸ, ਮਰਵਾਇ ਪਕੜਾਇ
ਕਈ ਸਿਆਣੇ ਏਸ ਨੂੰ, ਥਕੇ ਸਨ ਸਮਝਾਇ
ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਟਦਾ, ਲਾਣੋ ਅਪਣਾ ਦਾਇ

ਅੰਤ ਨੂੰ ਧੌਕਲਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਛਿਤਰ ਮਾਰਾਂ ਸਉ ਮੈਂ, ਫੇਰ ਗਿਣਾਂਗਾ ਟਿਚ
ਨਵੇਂ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਤਸਿੰਘ, ਰਲ ਗਿਆ ਦੂਜਾ ਨਾਲ
ਦੋਹਾਂ ਮਤਾ ਪਕਾਇ ਕੇ, ਕੀਤਾ ਖ਼ੂਬ ਕਮਾਲ
ਡਰਦਾ ਰਖਦਾ ਸਾਹਿਬਾ, ਪੰਜ ਆਦਮੀ ਫ਼ੌਜ
ਲੁਧਿਹਾਣੇ ਨਿੱਤ ਜਾ, ਮਨ ਦੀ ਕਰਦਾ ਮੌਜ
ਧੌਕਲਸਿੰਘ ਤੇ ਚੜ੍ਹਤਸਿੰਘ, ਚੰਬੜੇ ਵਾਂਗੂੰ ਬੀਰ
ਲੁਧਿਹਾਣੇ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਪੁਜਾ ਆਲਿਮਗੀਰ
ਛਿੱਤਰ ਕਠੇ ਪੰਜ ਕਦ, ਲਏ ਖ਼ੂਬ ਸਿਲਵਾਇ
ਪਕੀ ਜੇਹੀ ਇਕ ਓਹ, ਜੁਤੀ ਲਈ ਬਣਾਇ
ਚੜ੍ਹਤਸਿੰਘ ਸੀ ਮਧਰਾ, ਘੋੜੀ ਹੇਠਾਂ ਵੜ
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਓਸਦੀ, ਵਾਗ ਲਈ ਜਾ ਫੜ
ਘੋੜੀਓਂ ਥਲੇ ਲਾਹ ਲਿਆ, ਸਾਹਿਬਾ ਜ਼ੈਲਦਾਰ
ਵਰਸਣ ਲਗੀ ਓਸਦੇ, ਸਿਰ ਛਿਤਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ
ਪੰਜੀ ਛਿਤਰ ਮਾਰ ਓਹ, ਦੋਵੇਂ ਗਏ ਸੀ ਨੱਠ
ਇਕ ਮਾਰ ਪੰਜ ਗਿਣਦੇ, ਕੱਢੇ ਸਾਰੇ ਵੱਟ
ਰਹੇ ਨਾਲ ਦੇ ਵੇਖਦੇ, ਕੀਲੇ ਫ਼ਣੀਅਰ ਵਾਂਗ
ਸਿੰਘ ਚਲੇ ਗਏ ਦੂਰ ਜਾਂ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਆਈ ਜਾਗ
ਹੋਣਾ ਸੀ ਜੋ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਭੇ ਸਨ ਹੈਰਾਨ
ਸਪ ਵਾਂਗ ਵਿਹੁ ਘੋਲਦਾ, ਸਾਹਿਬਾ ਬੇਈਮਾਨ
ਉਤਮਸਿੰਘ ਤੇ ਚੜ੍ਹਤਸਿੰਘ, ਸਕੇ ਦੋ ਭਰਾ
ਸਿੰਘ ਸਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ, ਲਿਆ ਮੁਰਾਤਬਾ ਪਾ

ਜਦੋਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਥੇ ਦੇ, ਕਿਹਾ ਸੀ ਜਥੇਦਾਰ
ਆਵੇ ਧਰਮ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ, ਜਿਸ ਹੋਣਾ ਅਸਵਾਰ
ਆਟਾ ਗੁਨ੍ਹਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ, ਭਰੇ ਹੋਏ ਸੀ ਹਥ
ਜਾ ਰਲੇ ਵਿਚ ਜਥੇ ਦੇ, ਲੈਣ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਥ
ਕਰਦੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਗੁਰ, ਆਏ ਤੁੜਕਿਓਂ ਚੱਲ
ਦੀਵਾ, ਬਗਲੀ ਦਰਸ ਦੇ, ਪਿੰਡ ਉਟਾਲਾਂ ਵੱਲ
ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਸੀ ਜ਼ੋਰ ਓਹ, ਬੋਲਣ ਬੋਲ ਕਬੋਲ
ਇਹ ਨਗਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ, ਸਮਰਾਲੇ ਦੇ ਕੋਲ
ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੂਹਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਦੀਆ ਤਮਾਖੂ ਡਾਲ
ਹੋਵੇਗੀ ਕਰਾਮਾਤ ਜੇ, ਆਪੇ ਕਰਨ ਸੰਭਾਲ
ਡੇਰਾ ਪਿੰਡੋਂ ਬਾਹਰ ਇਕ, ਰਹਿਣ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਨਾ, ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਾਧ
ਮੁਕਤਰਾਮ ਮਹੰਤ ਸੀ, ਸਾਧੂ ਬਹੁਤ ਅਸੀਲ
ਓਥੋਂ ਪਾਣੀ ਲਿਆਣ ਦੀ, ਗੁਰੂ ਬਣਾਈ ਡੀਲ
ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਕੀਤਾ ਬਚਨ ਉਚਾਰ
ਕਹਿਣਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕੁਝ ਵੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਰ
ਜਰਨਾ ਸਹਿਣਾ ਅਸਾਂ ਦੀ, ਹੈ ਇਹ ਮੁਢੋਂ ਰੀਤ
ਧਰਮ ਨੇਮ ਤੇ ਨਾ ਰਹੀ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਤੀਤ
ਇਹ ਮਰਯਾਦਾ ਆਪਣੀ, ਬੈਠੇ ਸਾਰੀ ਖੋਇ
ਰਹਿ ਗਈ ਬਾਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ, ਹੁਣ ਹੁਕੇ ਦੀ ਬੋਇ
ਬੁਰੇ ਬੁਰਾਈ ਸਦ ਕਰਨ, ਕਰਨ ਸਿਆਣੇ ਮਾਫ਼
ਨੇਕੀ ਕਰਨੀ ਬੁਰੇ ਨਾਲ, ਕਰ ਸਕੇ ਦਿਲ ਸਾਫ਼

ਸਹਿਨ ਸ਼ੀਲਤਾ ਬੰਦਗੀ, ਵੇਖ ਪੰਥ ਦੀ ਚਾਲ
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਰਨੀ ਆ ਪਏ, ਲੈ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ
ਘੁੰਗਰਾਲੀ ਤੇ ਲਖਣਪੁਰ, ਖਮਾਣੋਂ ਜਟਾਣਾਂ ਆਦ
ਦਿਆਲਪੁਰਾ ਹਰਿਓਂ ਗਏ, ਕੀਤੇ ਲੱਲ ਆਬਾਦ
ਇਸ ਦੌਰੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਕਰਕੇ ਚੋਜ ਅਪਾਰ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ, ਸੰਗਤ ਦੇਣ ਦੀਦਾਰ ।

੧੩.

ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਗੋਰਾਂ ਢਹੁਣੀਆਂ

ਉਨੀ ਸੌ ਸਤਾਰਵਾਂ, ਆਇਆ ਚੜ੍ਹਕੇ ਸਾਲ
ਸਿਖੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਫੈਲੀ ਤੇਜੀ ਨਾਲ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੁਣ, ਲਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਭੀੜ
ਇਕ ਆਇਆ ਇਕ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਚਲਦਾ ਪਿਆ ਵਹੀਰ
ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਮਤ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਝਾੜ ਝਾੜ ਵਿਚ ਗੂੰਜ ਦੀ, ਧੁਨੀ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ
ਜਾਗਤਿ ਜੋਤੀ ਜਪਣ ਦਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼
ਮੜ੍ਹੀ ਗੋਰ ਨਾ ਮੰਨਣੀ, ਕੀਤਾ ਹੁਕਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਪਰ ਭੁਲ ਗਏ ਸਿਖ ਸਨ, ਗੁਰੂਮਤ ਦੀ ਰੀਤ
ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਮਟਾਂ ਕਬਰਾਂ, ਨਾਲ ਲਗਾਕੇ ਪ੍ਰੀਤ
ਪੀਰ-ਖਾਨੇ ਕੀ ਮਕਬਰੇ, ਕੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਥਾਨ
ਜਿਥੋਂ ਜਾਕੇ ਵੇਖੀਏ, ਸਭ ਥਾਂ ਸਿਖ ਪਰਧਾਨ
ਦੇਣ ਸੀਰਨੀ ਖਾਨਗਾਹ, ਚੁੰਮਣ ਧੌਂਕਲ ਟੱਲ
ਅਸਲੋਂ ਕੋਈ ਨਾਂ ਜਿੰਨਾਂ ਨੂੰ, ਸੀ ਗੁਰੂ ਮਤ ਦਾ ਵੱਲ
ਕਰ ਅਰਦਾਸਾ ਖਾਲਸੇ, ਲਿਆ ਗੁਰਮਤਾ ਧਾਰ
ਏਨਾਂ ਦਾ ਇਸ ਜਾਲ ਤੋਂ, ਕਰ ਦਈਏ ਨਿਸਤਾਰ

ਮੜ੍ਹੀ ਮਸਾਣੀ ਢਾਹ ਕੇ, ਕਰੀਏ ਸਾਫ਼ ਮੈਦਾਨ
ਮਨ-ਮਤ ਦਿਲਾਂ ਚੋਂ ਨਿਕਲੇ, ਗੁਰਮਤ ਕਰੇ ਸਥਾਨ
ਤੋੜ ਦੇਵੀਏ ਕੁਫਰ ਦਾ, ਜੋ ਇਹ ਤਣਿਆਂ ਜਾਲ
ਧਰਤੀ ਕਰੀਏ ਪਧਰੀ, ਢਾਹ ਮਾਤਾ ਦਾ ਮਾਲ
ਮਾਈ ਦਾ ਥਾਂ ਜਰਗ ਦਾ, ਗੁਗਾ ਮੜ੍ਹੀ ਛਪਾਰ
ਹਦਰਸੇਖ ਦੀ ਕਬਰ ਨੂੰ, ਕਰ ਦੇਣਾਂ ਮਿਸਮਾਰ
ਅੱਲਾਯਾਰ ਦੀ ਖਾਨਗਾਹ, ਤੇ ਧੌਕਲ ਦਾ ਟੱਲ
ਪਰੀਖਾਨੇ ਤੇ ਮਕਬਰੇ, ਦਿਤੇ ਥੱਲ ਪਥੱਲ
ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ, ਮਾੜੀ ਗੁਗਾ ਪੀਰ
ਪੀਰ ਅਖੌਤੀ, ਦੇਸ ਦੇ, ਕੀਤੇ ਸਿਧੇ ਤੀਰ
ਸ਼ਰਧਾ ਉਡੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ, ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਆਵਾਮ
ਤਾਕਤ ਹੁੰਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ, ਢਠਦੇ ਕਿਵੇਂ ਤਮਾਮ ?
ਕੋਈ ਨਾ ਰਹਿਆ ਕੁਫਰ ਦਾ, ਜੇਹਾ ਗੜ੍ਹ ਸਥਾਨ
ਜਿਸ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਖਾਲਸੇ, ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਦਾਨ
ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ, ਇਹ ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਕਾਰ
ਓਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ, ਜਣੀ ਖਣੀ ਨੂੰ ਯਾਰ
ਚਾਂਹਦਾ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨਾਂ, ਫੈਲੇ ਗੁਰੂਮਤ ਦੇਸ਼
ਸਿਖ ਨਾਂ ਜਾਪਣ ਵਖਰੇ, ਵਖ ਨਾ ਜਾਪੇ ਵੇਸ਼
ਵਧਦੇ ਗਏ ਜੇ ਇੰਵ ਹੀ, ਅੰਦਰ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ
ਕਰਨੀ ਸਾਡੀ ਇਕ ਦਿਨ, ਮਿਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਰਾਬ
ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਗੋਰਿਆਂ, ਨੂੰ ਬਗਾਵਤ ਬੋ
ਆਈ, ਬਲੈਕ ਲਿਸਟ ਇਹ, ਦਿਤੀ ਗਲ ਪਰੋ

ਕੰਬੇ ਨ੍ਹਾਰਾ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ, ਸੁਣ ਜਿਮੀ ਸਮਾਨ
"ਮੜ੍ਹੀ ਮਸਾਂਣੀ ਢਾਹ ਕੇ, ਕਰਨਾ ਸਾਫ ਮੈਦਾਨ
ਪਹਿਲਾ ਮਾਰੋ ਹਦਰ ਸ਼ੇਖ, ਫੇਰ ਲਓ ਸੁਲਤਾਨ
ਸੁੰਨਤ ਕੋਈ ਨ ਕਰ ਸਕੇ, ਕੰਬਣ ਸਭ ਤੁਰਕਾਨ
ਉਮਤ ਸਭੀ ਮੁਹੰਮਦੀ ਖਪ, ਜਾਇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ
ਭੈਣੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਚ ਦਾ, ਝੂਠਾ ਹੋਰ ਜਹਾਨ"
ਆਓ ਉਸ ਦੀ ਸਰਨ ਜੇ, ਕਰਨਾ ਭਵਜਲ ਪਾਰ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਝ ਨਾ ਲਗਣਾਂ, ਬੇੜਾ ਪਰਲੇ ਪਾਰ
ਗੁਰ ਬਿਨ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ਹੈ, ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੈ ਕੋਇ
"ਗੁਰ ਬਿਨ ਸੁਰਤ ਨਾਂ ਸਿਧ ਹੈ, ਗੁਰਬਿਨ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਇ"
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਦਏ ਚੁਰਾਸੀ ਕੱਟ ਇਹ, ਮੁੜਕੇ ਪਏ ਨਾ ਫਾਹ
ਗੋਰਾ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੰਬਦਾ, ਗੁਰ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਓਹ ਚਾਂਹਦਾ ਸੀ ਮੇਟਣਾਂ, ਜੋ ਸਾਜੀ ਕਰਤਾਰ
ਮਿਲਿਆ ਕੋਈ ਨਾ ਗੋਰਿਆਂ, ਮੌਕੇ ਦਾ ਅਗਵਾਹ
ਐਵੇਂ ਆਖਣ ਕੂਕਿਆਂ, ਇਹ ਦਿਤੇ ਸਭ ਢਾਹ
ਓਘੇ-ਉਘੇ ਸਿੰਘ ਸਭ, ਫੜ ਕੇ ਲਏ ਸੰਭਾਲ
ਬਿਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੇ, ਦਿਤੇ ਜਿਹਲੀ ਡਾਲ ।

੧੪.

ਹਰਿਦੁਆਰ ਦੀ ਅਧ ਕੁੰਭੀ

ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ, ਬੈਠੇ ਜਾ ਮਲੋਟ
ਜ਼ਿਲਾ ਕਾਂਗੜੇ ਵਿਚ ਇਕ, ਲੈ ਪਹਾੜ ਦੀ ਓਟ
ਵਿਛਿਆ ਘਾਹ ਦਾ ਫਰਸ਼ ਸੀ, ਮਖਮਲ ਜਿਉਂ ਇਕ ਸਾਰ
ਪਤੇ ਪਤੇ ਵਿਚ ਦਿਸੇ, ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਭਰਮਾਰ
ਵੀਣਾ ਕੋਇਲ ਵਜਾ ਰਹੀ, ਭਡੂ ਤਾਨਪੂਰ
ਸੁਣ ਅਗੰਮੀ ਨਾਦ ਇਹ, ਚਿੰਤਾ ਨਸੇ ਦੂਰ
ਬਿੰਡੇ ਤਾਨਾ ਮਾਰ ਕੇ, ਗਮ ਸਨ ਦਿੰਦੇ ਖੋਇ
ਉਡਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਨ ਦੇ, ਜੁਗਨੂੰ ਕਰਦੇ ਲੋਇ
ਝਰਨੇ ਝਰਦੇ ਦੁਧ ਦੇ, ਕੂਲਾ ਲਾਈ ਬਹਾਰ
ਪੰਛੀ ਚਹਿ ਚਹਾਂਵਦੇ, ਜਾਪ ਕਰਨ ਕਰਤਾਰ
ਹਰੇ ਕਚੂਰੀ ਰੁਖ ਸਨ, ਆੜੂ ਚੀਲ ਅਨਾਰ
ਕਣ ਕਣ ਅੰਦਰ ਪਸਰਿਆ, ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਪਾਸਾਰ
ਵਗੇ ਪੌਣ ਸੁਹਾਵਣੀ, ਸ਼ਾਂਤਿ ਭਰੀ ਅਤਿ ਰਾਤ
ਨੈਣ ਨਾ ਤਕਦੇ ਰਜ ਦੇ, ਜਦ ਹੋਵੇ ਪਰਭਾਤ
ਸਿਲਾਂ ਮਣੀ ਤੋਂ ਉਜਲੀਆਂ, ਧੁਪੀਆਂ ਦੁਧਾਂ ਨਾਲ
ਬੈਠ ਜਿਨਾਂ ਤੇ ਝਟ ਜੁੜੇ, ਵਿਰਤੀ ਨਾਲ ਅਕਾਲ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਬਾਬਾ ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਹੰਗ

ਬਾਬਾ ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਇਹ, ਵੇਖ ਇਕੰਤ ਸਥਾਨ
ਆਸ੍ਰਮ ਲਿਆ ਬਣਾ ਉਨ, ਲਗੇ ਜੋਗ ਕਮਾਨ

ਪਲਟਨ ਹੈਸੀ ਕਾਂਗੜੇ, ਸਿਖ ਸਿਪਾਹੀ ਫੌਜ
ਪਧਰੀ ਦਾ ਗੁਪਾਲਸਿੰਘ, ਮਨ ਦੀ ਕਰਦਾ ਮੌਜ
ਕਾਂਨ੍ਹਸਿੰਘ ਦੀ ਰਹਿਤ ਤਕ, ਵੇਖ ਅਕਾਲੀ ਤੇਜ
ਸੇਵਕ ਸਚਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਘਰ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਭੇਜ
ਗੁਪਾਲਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਨਾਂ ਜਿਸ ਸਾਹਿਬਕੌਰ
ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਵੇਦਾਂਤ ਉਹ, ਜਿਉਂ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਤੌਰ
ਤਤ੍ਵਮਸੀ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮੀ, ਰਟਦੀ ਤੋਤੇ ਵਾਂਗ
ਅੰਦਰੋਂ ਹੈਸੀ ਸਖਣੀ, ਧਾਰੀ ਬੈਠੀ ਸਾਂਗ
ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ ਗੁਪਾਲਸਿੰਘ, ਡਿਠੇ ਮੈਂ ਇਕ ਸੰਤ
"ਸਾਸ ਗਰਾਸ ਨਾ ਵਿਸਰੇ, ਹਰਿਨਾਮਾ ਮਨ ਮੰਤ"
ਲਛਣ ਜੇਹੇ ਸੰਤ ਦੇ, ਦਸਦੀ ਤੂੰ ਸੁਣਾਇ
ਘਟ ਦੇ ਓਨਾਂ ਵਿਚ ਨੇ, ਤਕੇ ਖੂਬ ਬਣਾਇ
ਓਧਰ ਮਾਈ ਸਾਹਿਬੋ, ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਦੀਦਾਰ
ਨਦਰ ਮਿਹਰ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਲਾਈ ਕੰਢੇ ਪਾਰ
ਓਅੰ ਸੋਹੰ ਜਾਪ ਇਹ, ਕਰਦੀ ਸੀ ਦਿਨ ਰਾਤ
ਸੁਰਤੀ ਟਿਕੇ ਨਾ ਪਲਕ ਇਕ, ਮਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸ਼ਾਂਤ
ਬਾਰਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਏਸ ਨੇ, ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਨਿਹਾਰ
ਪੁਛਿਆ ਦੋ ਇਹ ਕੌਣ ਨੇ ? ਕੀ ਇਹ ਵੀ ਅਵਿਤਾਰ !
ਬਾਬਾ ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਯਾਰਵੇਂ ਇਹ
ਇਹ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਦਿਹ
ਉਠ ਕੇ ਦੇਗ ਤਿਆਰ ਕਰ, ਕਰ ਸਕੇਸ਼ ਸ਼ਨਾਨ
ਏਹ ਬਚਨ ਕਰ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਹੋਏ ਅੰਤ੍ਰ ਧਿਆਨ

ਦਸ ਦਿਤਾ ਪਰ ਓਸ ਨੂੰ, ਪਤਾ ਟਿਕਾਣਾ ਸਭ
ਭੈਣੀਸਾਹਿਬ ਆਣ ਕੇ, ਕਰੀਂ ਦਿਦਾਰੇ ਝਬ
ਮਸਤੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਦਰਸ ਕਰ, ਅੰਦਰੋਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਨੈਣ
ਰੋਵੇ ਵਾਂਗ ਵੈਰਾਗੀਆਂ, ਤ੍ਰੁੰਘੇ ਪਾ-ਪਾ ਵੈਣ
ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਿੰਡ ਨਾਲ ਦੇ, ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ
ਦਸੀ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ, ਰਾਤੀਂ ਵਰਤੀ ਖੋਲ੍ਹ
ਜਸਾਸਿੰਘ ਜੀ ਮਿਸਤ੍ਰੀ, ਰਲ ਗਏ ਸਾਹਿਬੋ ਨਾਲ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਣ ਕੇ, ਦੋਵੇਂ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲ
ਅਰਜ ਕਰੀ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਦਵੋ ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਨ
ਸੁਧ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿੜਾਇਕੇ, ਕਰ ਦੇਵੋ ਕਲਿਆਨ
ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ, ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨੋ ਧੋਇ
ਛੇਤੀ ਆਓ ਸੁਆਸ ਇਹ, ਬਿਰਥਾ ਜਾਣ ਨਾ ਖੋਇ
ਜਸੇ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬੋ, ਦਿਤਾ ਭਜਨ ਸੁਣਾਇ
ਪੋਹਲ ਪਿਆਕੇ ਖੰਡ ਧਾਰ, ਦਿਤੇ ਸਿੰਘ ਬਣਾਇ
ਉਨੀ ਸਉ ਅਠਾਰਵੀਂ ਵੈਸਾਖੀ ਹਰਿਦੁਆਰ
ਅਰਧ ਕੁੰਭੀ ਦਾ ਪੁਰਬ ਜੋ, ਲਗਾ ਸੀ ਇਸ ਵਾਰ
ਕਰੀ ਤਿਆਰੀ ਜਾਣ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਨਾਲ
ਰਹਿੰਦੇ ਮਸਤ ਸੁਭਾਵ ਵਿਚ, ਕਰਨ ਅਕਾਲ-ਅਕਾਲ
ਲੱਲ ਉਟਾਲਾਂ ਤਾਰ ਦੇ, ਖੰਨੇ ਪੁਜੇ ਜਾਇ
ਮੈਨ ਦੁਆਬ ਦੀਦਾਰ ਦੇ, ਗਏ ਜਗਾਧਰੀ ਆਇ
ਪੁਸਤਕ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁਕਿਆ, ਕੁਝ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ
ਆ ਰਹੇ ਚੌਰ ਝੁਲਾਂਵਦੇ, ਪੰਡਤ ਵਰੱਕਤ ਮਹੰਤ

ਅਦਬ ਵਿਚ ਖਲੋ ਗਏ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਕੀ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ? ਪੁਛਿਆ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ
ਨਹੀਂ ! ਇਹ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਭਾਗਵਤ, ਸੰਤਾਂ ਕਿਹਾ ਉਚਾਰ
ਰਬ ਦਏ ਬੰਦਾ ਸਹੇ, ਜਿਉਂ ਵਰਤਾਈ ਕਾਰ
ਹੋ ਜਾਊ ਅਲੋਪ ਇਉਂ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰੀਤ
ਤੁਸਾਂ ਜੇਹੇ ਵਰੱਕਤ ਸੰਤ, ਕਰਨ ਹੋਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ
ਸਿਖ ਕਹਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਆਧਾਰ
ਕਚੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਕਿਉਂ, ਕਰਦੇ ਇੰਵ ਪਿਆਰ
ਫ਼ਰਜ਼ ਤੁਹਾਡਾ ਕਰਨ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਕਚੀ ਬਾਣੀ ਸਿਰ ਧਰੀ, ਫਿਰ ਰਹੇ ਬੇ-ਮੁਹਾਰ
ਅਸੀਂ ਸਮਝਿਆ ਲਿਆ ਰਹੇ, ਬੀੜ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ
ਜਰ ਸਕੇ ਨਾ ਸੰਤ ਸੁਣ, ਠਾਣੇ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ
ਓਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਇਉਂ ਦਿਤੀ ਇਤਲਾਹ
ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਪਾਂਣ ਪਤ, ਕੂਕਿਆਂ ਛਡੀ ਲਾਹ
ਠਾਣੇਦਾਰ ਚਲ ਆਇਆ, ਲਗਾ ਸੀ ਦੀਵਾਨ
ਤਾਊਸ ਸਰੰਦੇ ਵਜ ਰਹੇ, ਰਾਗੀ ਬਾਣੀ ਗਾਣ
ਪੈ ਰਹੀ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ, ਬਦਲ ਜਿਉਂ ਘਨਘੋਰ
ਗੁਰੁ ਸਿਖ ਸੁਣਦੇ ਮਸਤ ਹੋ ਨਚਦੇ ਵਾਂਗਰ ਮੋਰ
ਵੇਖ ਠਾਣੇਦਾਰ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਲਏ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਿਆਨ
ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਆਖਿਆ, ਝੂਠ ਤੁਸਾਂ ਫਰਮਾਨ
ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾ ਉਹ ਹਨ, ਏਹੋ ਜੇਹੀ ਕੁਪੱਤ
ਕਰ ਰਹੇ ਰੱਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ, ਮੈਂ ਡਿਠਾ ਜਾ ਸੱਤ

ਤੁਰ ਗਏ ਸੰਤ ਨਿਰਾਸ ਹੋ, ਮੁੜ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗੱਲ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੀ ਤੁਰ ਪਏ, ਰਾਹ ਗੰਗਾ ਦੇ ਵੱਲ
ਏਸ ਸਮੇਂ ਭਗਵਾਨ ਦੀ, ਸੀ ਮਸਤੀ ਦੀ ਕਾਰ
ਪਰਗਟ ਕਰਕੇ ਦਸਦੇ, ਕੇਈ ਗੁਪਤ ਵਿਚਾਰ
ਅਡੀਆਂ ਚੁਕ-ਚੁਕ ਵੇਖਦੇ, ਪਛਮ ਪਾਸੇ ਵੱਲ
ਆਂਹਦੇ ਖੋਲ੍ਹ ਭਵਿਖ ਦੀ, ਜਿਉਂ ਵਰਤੇ ਗੀ ਗੱਲ
ਹੁਣ ਹੈ ਅਗੋਂ ਵਰਤਣੀ, ਏਦਾਂ ਸਾਰੀ ਕਾਰ
ਰੂਸ ਦਏ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਬਹੁਤ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ
ਅਗੇ ਫਿਰ ਸੰਤ ਨਿਰਮਲੇ, ਕਰ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਅਰਧ ਕੁੰਭੀ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ, ਕਰਨ ਗੰਗ ਤੇ ਵਾਸ
ਥਾਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੀ ਨਾ, ਉਡ ਰਿਹਾ ਗਰਦਾ ਧੂੜ
ਗੋਹਾ ਨੇੜੇ ਖਿਲਰਿਆ, ਰੇਹੁ ਦੇ ਲਗੇ ਕੂੜ
ਝਾੜੂ ਦੇ ਭਗਵਾਨ ਫਿਰ, ਲਿਪਿਆ ਆਪ ਸਥਾਨ
ਕਰ ਲਓ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁਣ, ਨਾਲ ਅਦਬ ਸਨਮਾਨ
ਜਮਨਾ ਕੰਢੇ ਜਾਇ ਕੇ, ਬੈਠ ਗਏ ਭਗਵਾਨ
ਬੁਢੀ ਇਕ ਕੰਗਾਲਣੀ, ਚਰਨੀ ਲਗੀ ਆਨ
ਸੰਗਤ ਤਈਂ ਸੁਣਾ ਕੇ, ਕੀਤਾ ਵਾਕ ਉਚਾਰ
ਇਹ ਮਾਈ ਹੈ ਜਮਨਾਂ, ਆਈ ਧਾਰ ਅਵਿਤਾਰ
ਜੋ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ, ਇਸਨੂੰ ਦੇਵੇ ਦਾਨ
ਜਮਨਾ ਮਾਈ ਦਾ ਕਰੋ, ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਨਮਾਨ
ਇਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬੈਠ ਰੱਬ, ਆਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ਝਾਕ
ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ ਏਸਦੇ, ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਵਾਕ

ਦੇਵੋ ਜਿਸ ਕੁਝ ਦੇਵਣਾਂ, ਦਾਨ ਕਰੋ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ
ਦੇਵੇਗੀ ਅਸੀਸ ਇਹ, ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਬੋਲ
ਇਸ ਦੌਰੇ ਭਗਵਾਨ ਨੇ, ਕਰੇ ਅਣੋਖੇ ਚੋਜ
ਝਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਨਹੀਂ, ਮਹਾਂਤੇਜ ਤੇ ਓਜ
ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਅਪੜੇ, ਜਾ ਸਹਾਰਨ ਪੁਰ
ਜਾ ਚੜ੍ਹੇ ਮਸੀਤ ਦੇ, ਕੋਠੇ ਉਪਰ ਧੁਰ
ਹੋਕਾ ਦੇ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਸੁਣੋ ਮੋਮਨੋ ਗੱਲ
ਅਰਸ਼ੋਂ ਆਇਆ ਭਜ ਕੇ, ਕਲਮਾ ਏਥੇ ਚੱਲ
ਸੁਣ ਲਓ ਨਾਲ ਖ਼ਿਆਲ ਦੇ, ਹਠੀਓ ਤਪੀ ਸ਼ਹੀਦ
ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਫਰਿਸ਼ਤਿਓ, ਨਬੀਓ ਪੀਰ ਮੁਰੀਦ
ਕਲਮਾ ਹੈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਮੰਤ
ਗੁਪਤ ਖੇਲ ਹੈ ਪ੍ਰਗਟਿਆ, ਤਾਰਨ ਲਈ ਜੀ ਜੰਤ
ਇਕ ਮਨ ਇਕ ਚਿਤ ਜਪੇ ਜੋ, ਦਏ ਚੁਰਾਸੀ ਕੱਟ
ਦਿਤਾ ਖੋਲ੍ਹ ਭੰਡਾਰ ਇਹ, ਪਾਈ ਸਚੀ ਹੱਟ
ਪਧਰੀ ਵਾਲੀ ਨਾਲ ਸੀ, ਮਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ
ਤਰਕ ਕਰੇ ਹਰ ਗਲ ਵਿਚ, ਚੁੰਚ ਗਿਆਨੀ ਤੌਰ
ਕਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਜੀ, ਸਾਹਿਬੋ ਸੁਣ ਲੈ ਗੱਲ
ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਨਸ ਕੇ, ਕੋਹੜ ਤੇਰੇ ਵਲ
ਕੀ ਰਖੇਂਗੀ ਯਾਦ ਤੂੰ, ਆਈ ਸਾਡੇ ਸੱਗ
ਤੈਨੂੰ ਚੁੰਚ ਗਿਆਨ ਦਾ, ਪਤਾ ਜਾਇਗਾ ਲੱਗ
ਫੋੜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਸਭ ਸਰੀਰ
ਨਾੜ-ਨਾੜ ਵਿਚ ਜਲਣ ਭਰ, ਲਗੀ ਹੋਵਣ ਪੀਰ

ਪਛੋਤਾਵਾ ਕਰ ਰਹੀ, ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਆਈ ਨਾਲ
ਧੋਵਣ ਆਈ ਪਾਪ ਸਾਂ, ਲਿਆ ਸਹੇੜ ਜੰਜਾਲ
ਹਸ ਕਿਹਾ ਭਗਵਾਨ ਹੁਣ, ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਗਿਆਨ
ਗੱਪਾਂ ਮਾਰੇ ਫੋਕੀਆਂ, ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ
ਲਗੀ ਪਾਵਣ ਵਾਸਤੇ, ਬਖ਼ਸ਼ੋ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਨਾ ਵੇਖਣੇ, ਜੱਟੀ ਮਹਾਂ ਗਵਾਰ
ਵਿਗਸ ਕਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਨਾ ਐਵੇਂ ਪਛਤਾ
ਗੜਵਾ ਭਰ ਲੈ ਜਲ ਦਾ, ਦੂਰ ਡੋਹਲ ਕੇ ਆ
ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਸੀ ਲਗਣਾ, ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਅਵੱਸ਼
ਪਰ ਸੰਗਤ ਨੇ ਏਸ ਦੀ, ਇਉਂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਬੱਸ
ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਤੁਰ ਗਈ, ਹੋਗਿਆ ਸੁਧ ਸ੍ਰੀਰ
ਪਤਾ ਨਾ ਕਿਥੇ ਚਲੀ ਗਈ, ਜੋ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪੀਰ
ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਸੁਣ ਜਟੀਏ, ਨਰਕ ਵੀ ਮੇਰੇ ਵੱਸ
ਹੋਰ ਦਲਿਦ੍ਰ ਆਦ ਜੋ, ਖੇਹ ਸੁਆਹ ਤੇ ਭੱਸ
ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਭਰ ਗਈ, ਜੂੰਆਂ ਲੀਖਾਂ ਵਾਲ
ਟੋਏ ਦਿਸ ਰਹੇ ਗੰਦ ਦੇ, ਭਰੇ ਕੀੜਿਆਂ ਨਾਲ
ਜੂੰਆ ਹੈਣ ਦਲਿਦ੍ਰ ਇਹ, ਕੀੜੇ ਨਰਕ ਸਮਾਨ
ਤੈਨੂੰ ਲਿਆ ਬਚਾ ਹੈ, ਆਪ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ
ਹਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕਾਮੜਾ, ਮਸਤਾਂ ਜੇਹੀ ਚਾਲ
ਅਗੋਂ ਔਂਦਾ ਜੋ ਮਿਲੇ, ਸੋਧਣ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ
ਸਾਹਿਬੋ ਡਰਦੀ ਕੰਬਦੀ, ਆਇ ਨਾ ਮੇਰੀ ਵਾਰ
ਸਕਾਂ ਕਿਵੇਂ ਸਹਾਰ ਮੈਂ, ਇਸ ਚਾਬਕ ਦੀ ਮਾਰ

ਆਖਿਆ – ਸੁਣ ਲੈ ਜੱਟੀਏ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹੱਥ
ਲਗ ਜਾਣ ਕਟ ਦੇਣਗੇ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਪੱਥ
ਲੋਚੇ ਸਾਹਿਬੋ ਦਿਲ ਵਿਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਕਟਿਆ, ਮੇਰਾ ਜਾਇ ਜੰਜਾਲ
ਤੁੜਕੀਓਂ ਅਗੇ ਹੋ ਤੁਰੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀਨਾ ਨਾਥ
ਪੁਜੇ ਹਰੀ ਦੁਆਰ ਜਾ, ਗੰਗਾ ਕਰੀ ਸਨਾਥ
ਭੀਮ ਗੋਡੇ ਤੋਂ ਇਕ ਮੀਲ, ਉਤਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾਇ
ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਇਕ ਥਾਂ, ਡੇਰਾ ਦਿਤਾ ਲਾਇ
ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ, ਲੰਗਰ ਲਾਇਆ ਵੱਲ
ਭੁਖਾ ਨੰਗਾ ਅਰਥੀਆ, ਖਾਲੀ ਜਾਇ ਨਾ ਚੱਲ
ਰੋਡ ਮੋਡ ਜਿਹੇ ਆ ਗਏ ਸਾਧੂ, ਬੰਨ੍ਹ ਜਮਾਤ
ਆਦਰ ਦਿਤਾ ਚਰਨ ਧੋ, ਜੋ ਸਨਾਤਨ ਮਰਯਾਦ
ਅਠੀਂ ਪਹਿਰੀ ਆ ਛਕਣ, ਨਿਤ ਓਹ ਪ੍ਰਸਾਦ
ਪੁਛਣ ਤੇ ਸੀ ਦਸਿਆ, ਇਹ ਸਿੱਧ ਨੇ ਸਾਧ
ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਚਲੀਏ, ਗੰਗਾ ਕਰਨ ਦੀਦਾਰ
ਤੁਰ ਪਏ ਕੁਝ ਨਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੁਜੇ ਪਰਲੇ ਪਾਰ
ਬੁਢੀ ਚਕੀ ਪੀਹ ਰਹੀ, ਇਕ ਝੁਗੀ ਦੇ ਵਿਚ
ਲੀਰਾਂ ਲਮਕਣ ਬੁਕ-ਬੁਕ, ਕਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਜਿਚ
ਇਕ ਰੁਪੱਯਾ ਆਪ ਨੇ, ਦਿਤਾ ਓਸ ਫੜਾਇ
ਹੋਰ ਜੋ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਸੀ, ਸਭ ਨੇ ਦੇ ਦਿਵਾਇ
ਦਏ ਅਸੀਸਾਂ ਬੁਢੜੀ, ਅਤੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਸੰਨ
ਚਰਨੀ ਡਿਗੀ ਆਖਦੀ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਧੰਨ

ਬਿਨਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹੋਰ ਕਿਸ, ਮੇਰੀ ਸੀ ਲੈਣੀ ਸਾਰ
ਆਏ ਮਾਨਸ ਰੂਪ ਧਰ, ਮੇਰੇ ਸਿਰਜਨਹਾਰ
ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ, ਵੀ ਆਈਆਂ ਸੀ ਨਾਲ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਕਰਦੇ ਖ਼ੂਬ ਸੰਭਾਲ
ਭਾਂਡੇ ਜੂਠੇ ਸੰਗਤਾਂ, ਆਪ ਕਰਨ ਗੁਰ ਸਾਫ਼
ਆਂਹਦੇ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਨੇ, ਪਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਮਾਫ਼
ਪੋਨੇ ਗੀਨੇ ਲੈ ਲਏ, ਦਿਤੇ ਸਭ ਵਰਤਾਇ
ਆਵੇ ਕੋਈ ਕੋਲ ਜੇ, ਓਸ ਦੇਣ ਪਕੜਾਇ
ਅਗੋਂ ਜੇ ਕੋਈ ਲੈਣ ਤੋਂ, ਕਰ ਦੇਵੇ ਇਨਕਾਰ
ਓਸੇ ਗੀਨੇ ਨਾਲ ਫਿਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਸੁਆਰ
ਕੀਤੀ ਲੋਕਾਂ ਜਾਇ ਕੇ, ਗੋਰੇ ਨੂੰ ਫ਼ਰਿਆਦ
ਕਮਲਾ ਹੋਇਆ ਇਕ ਸਿਖ, ਜਿਸ ਮਾਰੇ ਕਈ ਸਾਧ
ਗੋਰਾ ਵੇਖਣ ਆਇਆ, ਹਾਥੀ ਤੇ ਅਸਵਾਰ
ਗੀਨਾ ਕੀਤਾ ਓਸ ਵਲ, ਫੜ ਲਿਆ ਬਿਨ ਤਕਰਾਰ
ਲੋਕਾਂ ਵਾਲੀ ਰਪਟ ਜੋ, ਫੜ ਦਿਤੀ ਉਸ ਫਾਰ
ਗੀਨੇ ਕਿਉਂ ਵਰਤਾ ਰਹੇ! ਕੀ ਆਖੇ ਸਰਕਾਰ ?
ਗੋਲੀ ਇਕ ਬਿਆਰ ਦੀ, ਤੁਥ ਮੁਥ ਇਕਸਾਰ
ਗੋਲ ਮੋਲ ਅਣਘੜ ਜਿਹੀ, ਬਹੁਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਭਾਰ
ਕਿਹਾ ਚੁਕਾਓ ਰਖੀਏ, ਧੂਣੇਂ ਉਤੇ ਇਸ
ਦੇਵੀਏ ਅਲਖ ਮੁਕਾ ਇਹ, ਰਹੀ ਹੈ ਵਾਧੂ ਦਿਸ
ਚੁਕਿਆ ਪਾਸਾ ਕਲਿਆਂ, ਸੰਗਤ ਸਾਰੀ ਲਾਇ
ਅਸਲੋਂ ਸਕੀ ਹਲੱਾ ਨਾ, ਥਕੇ ਜੋਰ ਲਗਾਇ

ਆਓ ਭਾਈ ਬੁਧਸਿੰਘ, ਦਿਤੀ ਫੇਰ ਅਵਾਜ
ਕਰਨੇ ਮੈਂ, ਤੈਂ, ਰਲ ਕੇ, ਬਹੁਤੇ ਪੰਥਕ ਕਾਜ
ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਚੁਕ ਕੇ, ਧੂਣੇ ਉਤੇ ਲਾਇ
ਮਲਕ ਦੇ ਕੇ ਰਖ ਕੇ, ਦਿਤੀ ਅਗ ਲਗਾਇ
ਮਸਤੀ ਭਰੇ ਭਵਿਖ ਦੇ, ਕਰਦੇ ਵਾਕ ਅਗੰਮ
ਖ਼ੁਸ਼ੀਆਂ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ, ਰਹਿੰਦੇ ਸਦਾ ਬੇਗ਼ਮ
ਨਾ ਸਰਮਾਇਆ ਰਹੇਗਾ, ਕਲੇ ਬੰਦੇ ਕੋਲ
ਕਠਾਂ ਇਕ ਥਾਂ ਕਰ ਦਿਆਂ, ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਰੋਲ
ਨਾ ਸਰਮਾਇਆ ਇਉਂ ਰਹੇ, ਨਾ ਸਰਮਾਏਦਾਰ
ਰਾਜੇ ਸ਼ਾਹ ਅਮੀਰੜੇ, ਇਹ ਹੋ ਜਾਣੇ ਖੁਆਰ
"ਮਾਇਆ ਕਠੀ ਕਰ ਕੇ, ਲੰਗਰ ਦੇਵਾਂ ਲਾਇ
ਭੁਖਾ ਨੰਗਾ ਅਰਥੀਆ, ਖਾਲੀ ਕੋਇ ਨਾ ਜਾਇ"
ਸਤਿਜੁਗ ਲਾਵਾਂ ਕਲੀ ਵਿਚ, ਦੂਰ ਹੋਣ ਅਪ੍ਰਾਧ
ਬੰਦੇ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇਵਤੇ, ਕਰਨ ਨਾ ਕੋਈ ਉਪਾਧ
ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ, ਬਚਨ ਕਰਨ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ
ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਹੋਵੰਦੀ, ਮਨ ਦੀ ਦੂਰ ਭ੍ਰਾਂਤਿ
ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਵੇਦਾਂਤ ਦੀ, ਸਾਧੂ ਆਇਆ ਇਕ
ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿਚ, ਤੁਰੇ ਕਢ ਕੇ ਹਿਕ
ਝੂਠਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਇਹ, ਜਿਦਾਂ ਫੁਲ ਅਕਾਸ਼
ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਰਜੂ ਸਰਪ ਦੀ, ਹੈ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵਾਸ
ਸੈਹੇ ਦੇ ਨਾ ਸਿੰਙ ਹਨ, ਬਾਂਝ ਨਾ ਜਾਏ ਪੁਤ
ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ, ਇਹ ਮਾਨੁਖੀ ਬੁਤ

ਨਾ ਹੈ ਨਾ ਇਹ ਹੋਇਗਾ, ਨਾ ਹੋਇਆ ਤ੍ਰੈ ਕਾਲ
ਐਵੇਂ ਦਿਸੇ ਪਸਰਿਆ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਜੰਜਾਲ
ਦਿਸਣ ਬੱਦਲ ਧੁੰਧ ਦੇ, ਝਟ ਪਟ ਜਾਂਦੇ ਪਾਟ
ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਵਾਂਗ ਇਹ, ਜਾਪੇ ਬਣਿਆ ਬਾਟ
ਅਜਰ ਅਮਰ ਹੈ ਆਤਮਾ, ਸਭੇ ਹੋਰ ਅਨਿਤ
ਉਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਨਾਸ ਨਾ, ਹੈ ਓਹ ਰਹਿੰਦਾ ਨਿਤ
ਪਾਣੀ ਸਕੇ ਡੋਬ ਨਾ, ਅਗ ਨਾ ਸਕੇ ਸਾੜ
ਹਵਾ ਉਡਾ ਨਾ ਸਕਦੀ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਕੇ ਨਾ ਪਾੜ
ਤੋਤੇ ਵਾਂਗਰ ਰਟਦਾ, ਔਣ ਨਾ ਦੇਵੇ ਵਾਰ
ਓਸੰ ਓਸੰ ਉਚਾਰਦਾ, ਗਲਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ
ਵਿਗਸ ਕਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸੁਣੋ ਸੰਤ ਜੀ ਬਾਤ
ਬਾਝੋਂ ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਦੇ, ਮਨ ਨਾ ਪੈਂਦੀ ਸ਼ਾਂਤ
ਸੁਣ ਅਗੋਂ ਕਿਹਾ ਸੰਤ ਨੇ, ਬਾਣੀ ਕਹੋਂ ਉਚਾਰ
ਦੇਵਬਾਣੀ ਹੈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਬਾਣੀ ਹੋਰ ਗੁਆਰ
ਸੁਣ ਬੋਲੇ ਭਗਵਾਨ ਫਿਰ, ਆਪ ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਧ
ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪਏ, ਦਸੋ ਹੋਰ ਉਪਾਧ
ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮਧਾਣੀ ਪਾ, ਮਖਣ ਲਓ ਨਿਕਾਲ
ਅਮਲ ਕਰਨ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਹ, ਗਲਾਂ ਸਭ ਜੰਜਾਲ
ਕਰਨ ਲਗਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸੰਤ, ਤਿਲਕ ਗਿਆ ਸੁ ਪੈਰ
ਰੰਗਾ ਮਈਆ ਲੈ ਤੁਰੀ, ਕਰਾਂਣ ਸੁਰਗ ਦੀ ਸੈਰ
ਲਗਾ ਪਾਵਣ ਵਾਸਤੇ, ਮੈਨੂੰ ਲਓ ਨਿਕਾਲ
ਰੰਗਾ ਮਾਈ ਟਕਰੀ, ਬਣ ਕੇ ਮੇਰਾ ਕਾਲ

ਸੁਣ ਦਸੌਂਧਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਗੰਗਾ 'ਚ ਮਾਰੀ ਛਾਲ
ਫੜ ਲੈ ਆਏ ਸੰਤ ਨੂੰ, ਠੇਲ ਆਪਣੇ ਨਾਲ
ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਖਦਾ, ਮੇਰੇ ਅਜ ਪਰਾਨ
ਜੇ ਨਾ ਬਾਹਰ ਕਢਦੇ, ਗੰਗਾ ਲੈਂਦੀ ਦਾਨ
ਕੰਨ ਫੜਾਂ ਦੋਇ ਆਪਣੇ, ਮੁੜ ਨਾ ਆਵਾਂ ਨ੍ਹੌਣ !
ਅਜਰ ਅਮਰ ਹੈ ਆਤਮਾ, ਮਰਦਾ ਡੁਬਦਾ ਕੌਣ ?
ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਹੈ ਸੰਤ ਜੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਓਹ ਵਖਿਆਨ
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਂਵਦੇ, ਝੂਠਾ ਦਸ ਗਿਆਨ
ਚਰਨੀ ਡਿਗਾ ਆਖਦਾ, ਬਖ਼ਸ਼ੋ ਮੇਰੀ ਭੁਲ
ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਿਆ, ਏਸ ਬਚਨ ਦਾ ਮੁਲ
ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੇ ਸੰਤ ਨੂੰ, ਦਿਤਾ ਸਿੰਘ ਸਜਾ
ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਮਰਯਾਦ ਓਸ, ਦਿਤੀ ਸਭ ਸੁਝਾ
ਦਿਲ ਵਿਚ ਭਰ ਗਿਆ ਸੰਤ ਦੇ, ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਪਿਆਰ
ਰਸਨਾ ਚਲਦੀ ਇਕ-ਰਸ, ਜਪਦੀ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ
ਭਾਈ ਰੁਪਾ ਪਿੰਡ ਸੀ, ਏਨਾਂ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ
ਬਚਨਸਿੰਘ ਸੀ ਨਾਂ ਇਹ, ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ
ਆ ਗਏ ਓਥੋਂ ਨਾਲ ਇਹ, ਭੈਣੀਸਾਹਿਬ ਪਾਸ
ਲੱਲਾਂ ਦੀ ਧਰਮਸਾਲ ਵਿਚ, ਕੀਤਾ ਆਣ ਨਿਵਾਸ
ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ, ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਵਡੇ ਭਾਈ ਦੀਦਾਰਸਿੰਘ, ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੰਥ
ਹੋਰ ਵੀ ਲੱਲਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ, ਮੇਰ ਵਡੇ ਵਡੀਰ
ਬਗਾ ਗੋਰਾ ਡੂੰਮ ਵੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾਏ ਮੀਰ

ਚਲੋ ਮੁੜ ਕੇ ਓਸ ਥਾਂ, ਛਡੋ ਏਥੇ ਗੱਲ
ਦਰਸ ਕਰੋ ਭਗਵਾਨ ਦੇ, ਫਿਰ ਗੰਗਾ ਤੇ ਚੱਲ
ਬਾਂਸ ਉਤੇ ਪਾ ਕਪੜਾ, ਗਡਿਆ ਸਵੇਤ ਨਿਸ਼ਾਨ
ਉਸ ਨੂੰ ਸੀ ਝੁਲਾਇਆ, ਤੇ ਲਗੇ ਫੁਰਮਾਨ
ਇਹ ਹੈ ਝੰਡਾ ਅਮਨ ਦਾ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ
ਸਾਰੇ ਝੰਡੇ ਰਾਜਨੀਤ, ਝੂਠੇ ਨੇ ਅਜ ਤੀਕ
ਇਸਦੇ ਅਗੇ ਝੁਕਣਗੇ, ਜਗ ਦੇ ਕੁਲ ਨਿਸ਼ਾਨ
ਇਸਦੇ ਜਿਹਾ ਨਾ ਦੂਸਰਾ, ਝੰਡਾ ਵਿਚ ਜਹਾਨ
ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਤੁਸ ਨੇ, ਲੈਣਾ ਹੈ ਅਪਣਾਇ
ਪੈਣਾ ਗਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੇ, ਇਸਨੇ ਬਣ ਕੇ ਫਾਹਿ
ਝੰਡਾ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਇਹ ਅਲਮ ਬਰਦਾਰ
ਸਭ ਝੰਡਿਆਂ ਦਾ ਏਸ ਨੇ, ਬਣ ਜਾਣਾ ਸਰਦਾਰ
ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ ਸੁਲਹ ਦਾ, ਤੇ ਇਨਸਾਨੀ ਪਿਆਰ
ਜਿਸਦਾ ਕਰਨਾ ਅਸਾਂ ਹੈ, ਅਖਿਲ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਅਗੋਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਖਾਲਸਾ, ਇਹ ਚਲਾਵੇ ਰੀਤ
ਬਾਝੋਂ ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਦੇ, ਹੋਰ ਨਾ ਰਖਣੀ ਪ੍ਰੀਤ
ਪਿੜ੍ਹ ਜਠੇਰੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ, ਮੜ੍ਹੀ ਮਸਾਣੀ ਗੋਰ
ਫੈਲੇ ਹਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ, ਵਹਿਮ ਭਰਨ ਜੋ ਹੋਰ
ਇਕ ਅਕਾਲ ਦੇ ਨਾਮ ਬਿਨ, ਦੇਣੇ ਸਭ ਵਿਸਾਰ
ਜਾਪ ਜਪੋ ਰਾਤੀਂ ਦਿਨੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਰਧਾਰ
ਧਰਤੀ ਇਕ ਰਸ ਹੋ ਜਏ, ਸਾਰੀ ਜਪੇ ਅਕਾਲ
ਭੁਖ ਨੰਗ ਨਾ ਰਹੇਗੀ, ਹੋਵੇ ਦੇਸ਼ ਸੁਕਾਲ

ਘਰ-ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦੇ, ਹੋਵਣ ਮੰਗਲਚਾਰ
ਝੰਡਾ ਝੂਲੇ ਅਮਨ ਦਾ, ਹੋਰ ਹੋਣ ਮਿਸਮਾਰ
× × ×
ਪਧਰੀ ਵਾਲੀ ਸਾਹਿਬੋ, ਵਿਦੂਸ਼ੀ ਵਿਦਵਾਨ
ਦਿਲ ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਜਿਸਦੇ, ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ
ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੇ ਨਾ ਜਪੁ ਕਰੇ, ਗਲਾਂ ਕਰੇ ਹਜ਼ਾਰ
ਆਖੇ ਝੂਠਾ ਸਭ ਇਹ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਾਸਾਰ
ਅਜਰ ਅਮਰ ਹੈ, ਆਤਮਾ, ਦੇਹੀ ਇਹ ਅਨਿਤ
ਓਹ ਅਸੰਙ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ, ਨਾ ਦੇਹੀ ਦਾ ਮਿਤ
ਹੈ ਛਲਾਵਾ ਜਗਤ ਇਹ, ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਵਾਂਗ
ਵਾਂਗ ਮਦਾਰੀ ਦਿਸਦਾ, ਝੂਠਾ ਹੈ ਸਭ ਸਾਂਗ
ਨਾ ਹੋਇਆ ਨਾ ਹੋਇਗਾ, ਨਾ ਹੈ ਤੀਹੋ ਕਾਲ
ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗੂੰ ਪਸਰਿਆ, ਝੂਠਾ ਹੈ ਸਭ ਜਾਲ
ਸਪ ਦਏ ਜਿਉਂ ਆਪਣੇ, ਉਤੋਂ ਕੁੰਜ ਉਤਾਰ
ਤਿਵੇਂ ਆਤਮਾ ਦੂਸਰੀ, ਦੇਹੀ ਲੈਂਦਾ ਧਾਰ
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕਟੇ ਨਾ ਜਿਸ ਨੂੰ, ਅਗ ਨਾ ਸਕੇ ਜਾਲ
ਪਾਣੀ ਸਕੇ ਡੋਬ ਨਾ, ਜਿਵੇਂ ਕੰਵਲ ਦੀ ਨਾਲ
ਸਾਹਿਬਕੌਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ, ਹਸ ਕਿਹਾ ਭਗਵਾਨ
ਪਰਖਾਂ ਗਾ ਸੁਣ ਜਟੀਏ, ਤੇਰਾ ਕੁੱਚ ਗਿਆਨ ?
ਜਾਂ ਹੈ ਗਪਾਂ ਛਡਦੀ, ਜਾਂ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ?
ਜੰਮੇ ਮਰੇ ਨਾ ਆਤਮਾ, ਹੋਇ ਨਾ ਇਸਦਾ ਨਾਸ !
ਤੈਨੂੰ ਤੇਰੇ "ਲਾਲ" ਨੂੰ, ਵਿਚ ਚਿਖ਼ਾ ਦੇ ਪਾਇ
ਕੁੰਦਨ ਕਰਨਾ ਖੋਟ ਕਢ, ਅਗ ਵਿਚ ਦੇ ਤਾਇ

ਚੈਨਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਦ ਕੇ, ਦਿਤਾ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰ
ਰੰਗਾ ਕੰਢੇ ਚਿਖਾ ਇਕ, ਜਲਦੀ ਕਰੋ ਤਿਆਰ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਥਾਂ ਦੀਆਂ ਜੱਟੀਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗ ਜਾਣ
ਜਨਮ ਮਰਨ ਜਾਇ ਕਟਿਆ, ਫੇਰ ਨਾ ਜੂਨੀ ਪਾਣ
ਸੁਣ ਇਹ ਸਾਹਿਬੋ ਜਾ ਲੁਕੀ, ਲੈ ਕੇ "ਲਾਲ" ਨੂੰ ਨਾਲ
ਚੈਨਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਕਿਹਾ ਲਿਆਓ ਭਾਲ
ਸਾਹਿਬੋ ਪਛੋਤਾ ਰਹੀ, ਆਈ ਚੈਨਸਿੰਘ ਨਾਲ
ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਪੁਜ ਮੈਂ, ਨਾਲ ਲਿਆਈ ਬਾਲ
ਆਂਹਦੇ ਤੈਨੂੰ ਲਾਲ ਸਣ, ਦੇਣਾਂ ਜਿੰਦਾ ਸਾੜ
ਹੋਰ ਕੋਈ ਇੰਵ ਆਖਦਾ, ਮੈਂ ਦੇਂਦੀ ਵਿਡ ਪਾੜ
ਏਥੇ ਮੇਰੀ ਨਾ ਕੁਈ, ਚਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪੇਸ਼
ਹੋਣਹਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਹੈ ਨਾ ਸਕਦਾ ਮੇਸ
ਮੈਂ ਨਾ ਕਰ ਕੁਝ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਭਾਵੀ ਕਰਤਾਰ
ਸਾਹਿਬੋ ਬਹਿ ਗਈ ਚਿਖਾ ਤੇ, ਕਰਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ
ਕੰਬਲ ਉਪਰ ਪਾਇ ਕੇ, ਗੋਦੀ ਦੇ ਕੇ ਲਾਲ
ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਅਗਨੀ ਦਿਤੀ ਬਾਲ
ਕਾਲੀ ਘਟ ਜਿਉਂ ਉਠ ਧੂੰਆਂ, ਫੈਲਿਆ ਵਿਚ ਸਮਾਨ
ਲੋਕੀ ਕਹਿਣ ਗੁਆ ਦਈ, ਮਾਂ ਪੁਤਰ ਦੀ ਜਾਨ
ਥੋੜ ਦਿਲੇ ਡਰ ਨਸ ਤੁਰੇ, ਪਏ ਨਾ ਗਲ ਵਿਚ ਫਾਹ
ਦੋਂਹ ਜੀਆਂ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਇਹ, ਸਕਣ ਕਿਵੇਂ ਪਚਾ
ਸਾੜਨ ਤੋਂ ਢਿਲ ਨਾ ਕਰੇ, ਅਗ ਜੇਹੀ ਪ੍ਰਚੰਡ
ਸਾਹਿਬੋ ਲਾਲ ਸਮੇਤ ਹੀ, ਚਟ ਜਾਇਗੀ ਚੰਡ

ਲਾਟਾਂ ਉਠ ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ, ਆਪੇ ਹੋਈਆਂ ਸ਼ਾਂਤਿ
ਸਾਹਿਬਕੌਰ ਦੇ ਮਨ ਦੀ, ਹੋਈ ਦੂਰ ਭ੍ਰਾਂਤਿ
ਡਿਠਾ ਕੰਬਲ ਝਾੜ ਉਸ, ਲੂੰ ਨਾ ਸੜਿਆ ਇਕ
ਸਬਰ ਸ਼ੁਕਰ ਵਿਚ ਠਰ ਗਈ ਠੰਢੀ ਹੋਈ ਹਿਕ
ਲੁਕ ਗਈ ਸਾਂ ਡਰਦੀ ਮੈਂ, ਬੇਸਿਦਕਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ
ਕੀ ਪਤਾ ਭਗਵਾਨ ਸੀ, ਇਹ ਵਰਤਾਨਾ ਸਾਂਗ
ਨਿੱਤਰ ਗਿਆ ਸੱਚ ਮੁਚ, ਮੇਰਾ ਚੁੰਚ ਗਿਆਨ
ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਹੰਕਾਰ ਸੀ, ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ
ਦਿਆ ਨਾ ਵਾਰੇ ਔਣ ਮੈਂ, ਗਲਾਂ ਦੀ ਮੂੰਹ ਜੋਰ
ਖਾਲੀ ਸਾਂ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਚੋਰ
ਮੈਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਠੀਕ ਜੇ, ਆਪੇ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ?
ਡਰ ਕੇ ਭਜਦੀ ਇੰਵ ਨਾ, ਲੈ ਕੇ ਅਪਣੀ ਜਾਨ ?
ਠੰਢੀ ਹੋ ਗਈ ਚਿਖਾ ਤੇ, ਦਿਤੀ ਅਗ ਬੁਝਾ
ਸਾਹਿਬੋ ਉਠ ਕੇ ਢਹਿ ਪਈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਚਰਨੀ ਜਾ
ਬਖ਼ਸ਼ੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਜੱਟੀ ਮੈਂ ਅੰਜਾਣ
ਕਰ ਨਾ ਸਕੀ ਆਪ ਦੀ, ਅਸਲੋਂ ਕੋਈ ਪਛਾਣ
ਅਖਿਲ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਖੇਲ ਜੋ, ਅਗਨੀ ਪਾਣੀ ਪੌਣ
ਸੱਤਾ ਬਿਨ ਭਗਵਾਨ ਦੀ, ਇਹ ਨੇ ਹੁੰਦੇ ਕੌਣ ?
ਹੋ ਗਿਆ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੁਣ, ਅਸਲੋਂ ਸੱਤ ਅਸੱਤ
ਬਿਨਾਂ ਹੁਕਮ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਝੁਲ ਨਾ ਸਕਦਾ ਪੱਤ
ਸ਼ੀਸ਼ ਮਹੱਲ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ, ਪਾਗ਼ਲ ਕੁਤੇ ਵਾਂਗ
ਵਢ ਵਢ ਆਪਾ ਖਾ ਰਹੀ, ਸਮਝ ਨਾ ਸਕਾਂ ਸਾਂਗ

ਮੂੰਹੋਂ ਆਖਾਂ ਅਮਰ ਹਾਂ, ਡਰ-ਡਰ ਮਰਾਂ ਸਦੀਵ
ਪਤਰ ਦਾ ਖੜਕਾਰ ਸੁਣ, ਨਸਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜੀਵ
ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸਾਂ ਕਮਲੀ, ਪੈ ਗਈ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਰਾਹ
ਹੇਠੋਂ ਮਚਦੇ ਪੈਰ ਨੇ, ਉਪਰ ਹੈ ਭੜਦਾਹ
ਬਿਨਾਂ ਸਰਨਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ, ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਉਧਾਰ
ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਆਖਦੇ, ਇਹ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰ
ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ, ਦੇਵੋ ਛੌਰ ਉਤਾਰ
ਭਵਾਂ ਚੁਰਾਸੀ ਵਿਚ ਨਾ, ਪਏ ਨਾ ਜਮਦੀ ਮਾਰ
ਉਨੀ ਸੌ ਚੌਹਠ ਵਿਖੇ, ਮਾਈ ਦੇ ਦੀਦਾਰ
ਕੀਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਲ ਮੈਂ, ਦੌਰੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਇਹ ਜਬਾਨੀ ਆਪਣੀ, ਮਾਈ ਦਸਿਆ ਹਾਲ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ, ਮੈਂ ਸਾਂ ਨਾਲ
ਬਾਬਾ ਨਗੀਨਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਮੁਠੱਡੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਓਹ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਸਨ, ਦੌਰੇ ਹਰੀ ਦੁਆਰ
ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਹਾਲ
ਕੀਤੇ ਮੈਂ ਦੀਦਾਰ ਸਨ ਆਪਣੀ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲ
ਦੋ ਮਾਈ ਦੇ ਹੋਰ ਪੁਤ, ਨਿਰੈਣਸਿੰਘ ਗੁਲਾਬ
ਓਹ ਦੀਵਾਨਾਂ ਤੇ ਰਹੇ ,ਔਂਦੇ ਭੈਣੀਸਾਹਿਬ
ਪੁਰਬ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਨੌਣ
ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ, ਕਰੀ ਲੁਕਾਈ ਗੌਣ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਲ ਪਏ, ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲੈ ਨਾਲ
''ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਿਆ, ਰਖੀਂ ਪੈਜ ਅਕਾਲ''

ਗੰਗਾ ਦਾ ਜਲ ਸਮਝਕੇ, ਕਈ ਲਿਆਏ ਕੋਲ
ਬੂ ਪਈ ਰੰਗ ਬਦਲ ਕੇ, ਸਭਨਾਂ ਦਿਤਾ ਡੋਲ
ਆਂਹਦੇ ਸੱਤਾ ਉਡ ਗਈ, ਗੰਗਾ ਵਿਚੋਂ ਸਭ
ਬਾਕੀ ਪਾਣੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ, ਹੈ ਇਹ ਪਾਣੀ ਅੱਬ
ਰਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਖੂਹ ਵੇਖ, ਲੰਗਰ ਲਈ ਸਥਾਨ
ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵੀ ਸੀ ਰਖਿਆ, ਰਸੋਈ ਦਾ ਸਾਮਾਨ
ਚਰਨ ਟਿਕਾਇਆ ਆਪ ਨੇ, ਵਿਚ ਰਸੋਈ ਜਾ
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਾਜ ਸਮਾਨ ਚੁਕ, ਨਸੇ ਭਾਜੜ ਪਾ
ਆਂਹਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਿਉਂ ਕਰੀ, ਤੁਸਾਂ ਰਸੋਈ ਛੂਤ ?
ਤੁਸਾਂ ਨਾ ਹੋਣਾ ਪੰਡਤੋ, ਹੋਰ ਕਿਵੇਂ ਸੀ ਸੂਤ
ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਾ ਰਹੀ, ਛੂਤ ਛਾਤ ਦੀ ਯਾਦ
ਭੁਲ ਗਈ ਸਭ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ, ਵਡਿਆਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦ
ਖਾਂਦੇ ਨਾਹੀਂ ਜੇ ਤੁਸੀਂ, ਕਿਸੇ ਹਥ ਦਾ ਅੰਨ
ਮਹਿਰੇ ਹੈਨ ਪਕਾ ਰਹੇ, ਕਿਉਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮੰਨ ?
ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਭੁਲ ਕੇ, ਐਵੇਂ ਪਿਟੋ ਲੀਹ
ਰਹਿ ਗਈ ਫੋਕੀ ਰਸਮ ਹੈ, ਦਸੋ ਹੋਰ ਹੈ ਕੀ ?
ਖਾਂਦੇ ਨਾਹੀਂ ਜੇ ਤੁਸੀਂ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਥੋਂ ਭੁਲ
ਮਹਿਰੇ ਫੇਰ ਪਕਾ ਰਹੇ, ਇਹ ਕਿਸਦੇ ਲਈ ਗੁਲ ?
ਖਾਂਦੇ ਖਾਜ ਅਜਾਖ ਨੇ, ਪੀਂਦੇ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ
ਇਹ ਪਵਿਤ੍ਰ ਫੇਰ ਵੀ, ਸਿਖ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਖ਼ਰਾਬ ?
ਪੀਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸ਼ਰਾਬ ਸਿਖ, 'ਖਾਂਦੇ ਕਦੇ ਨਾ ਮਾਸ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਣਾਂ ਹਥ ਦਾ, ਆਇ ਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਸ

ਚੌਕਾ ਪਾ ਸਜਾਇਆ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸਾਦ
ਛਕਿਆ ਹੋਰ ਛਕਾਇਆ ਕਰ ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਯਾਦ
ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰ, ਲਏ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੱਦ
ਹੁਣ ਨਾ ਪਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਛੂਤ ਛਾਤ ਦੀ ਹੱਦ
ਧੰਨ ਧੰਨ ਕਰਦੇ ਛਕ ਗਏ, ਗੁਸਾ ਰਿਹਾ ਨ ਕੋਇ
ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਬੁਲਾ ਰਹੇ, ਪੰਡਤ ਰਾਜੀ ਹੋਇ
ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ, ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਚੋਜ
ਨੇੜੇ ਰਿਹਾ ਪੰਜਾਬ ਆ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਹਰ ਰੋਜ
ਤਾਰਿਆ ਮੇਨ ਦੁਆਬ ਸਭ, ਚੂੰਨੀ ਮਛਲੀ ਆਦ
ਛਟਾ ਦਿਤਾ ਨਾਮ ਦਾ, ਰਬ ਕਰਾਇਆ ਯਾਦ
ਸਾਰੇ ਮੈਨ ਦੁਆਬੀਏ, ਮਾਝੇ ਦੇ ਸਰਦਾਰ
ਆਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਨ ਸੀ, ਸਿੰਘ ਸਜੇ ਇਕਵਾਰ
ਭੈਣੀਸਾਹਿਬ ਆਇਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਵਿਦਿਆ ਦਿਤੀ ਸਭ ਨੂੰ, ਸੰਗਤ ਸੀ ਜੋ ਨਾਲ
ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ, ਤੁਰ ਗਏ ਹੋ ਪ੍ਰਸੰਨ
ਉਪਮਾ ਕਰਦੇ ਗੁਰੂ ਦੀ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਧੰਨ।

੧੫.

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀਵਾਲੀ ਤੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ

(੧੯੧੯–੨੦)

ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ਉੱਨੀ ਉੱਨੀ ਸਉ
ਦੇਸ਼ ਦੁਆਬਾ ਆਦਿ ਸਭ, ਬਿਆਸਾ ਰਾਵੀ ਲਉ
ਲੁਧਿਆਣਾ ਲੰਘ ਕੇ, ਗਏ ਮੁਠੱਡੇ ਵਿਚ
ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਿਲ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਦਰਸਨ ਦੀ ਸੀ ਖਿਚ
ਮੁਠੱਡਿਆ ਦੀ ਧਰਮਸਾਲ ਵਿਚ, ਲਗਾ ਸੀ ਦੀਵਾਨ
ਲੋਕੀ ਦੁਆਲੇ ਪਿੰਡ ਦੇ, ਪਏ ਸਰਨ ਸੀ ਆਨ
ਇਕ ਸਿਖ ਕਚੇ ਦੁਧ ਦਾ, ਛੰਨਾ ਕਰ ਸੁਕਮਾਜ
ਦਿਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਥ ਧਰ, ਰਸਨੀ ਲਾਵਣ ਕਾਜ
ਛੰਨਾ ਫੜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਵਲ ਕਰ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਅਗੋਂ ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਜੀ, ਹਥ ਦਿਤਾ ਧਰ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੀ ਕੀਤਾ ਪੇਸ਼
ਜਿੰਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੀ, ਸਬਰ ਸ਼ੁਕਰ ਦਾ ਲੇਸ਼
ਛੰਨਾ ਹਥੋ ਹਥ ਮੁੜ ਪੁਜਿਆ ਓਥੇ ਆਇ
ਜਿਥੋਂ ਤੁਰ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਹਥੀ ਧਾਇ

ਵੇਖ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਇਹ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ
ਨੱਗਰ ਧੁਲੇਤਾ ਬੜਾ ਪਿੰਡ, ਤੁੜਕਾ ਚੱਕ ਅਪਾਰ
ਸਭੋ ਇਹ ਸਿੰਘ ਸਜ ਗਏ, ਹਟੇ ਨਿਗਾਹੇ ਜਾਣ
ਆਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਨਿ ਵਿਚ, ਆਪਾ ਲਿਆ ਪਛਾਣ
ਦੇਸ ਦੁਆਬਾ ਤਾਰਦੇ, ਲੰਘੇ ਜਾਇ ਬਿਆਸ
ਪੁਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾ, ਨਗਰੀ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ
ਕਰ ਸਨਾਨ ਧਿਆਨ ਤੇ, ਦੇਂਦੇ ਦਰਸ ਦੀਦਾਰ
ਮਾਝਾ ਸਾਰਾ ਤਾਰਿਆ, ਰਾਵੀਂਓ ਉਰਲਾ ਪਾਰ
ਬਾਗਗੁਰੂ ਕਾ ਸਹਿੰਸਰਾ, ਭੋਲੇਵਾਲੀ ਗਿੱਲ
ਫਤੇਵਾਲ ਗ੍ਰੰਥਗੜ੍ਹ, ਆਏ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ
ਘੋੜੀ ਕੀਤੀ ਪੇਸ਼ ਇਕ, ਸ਼ੇਰਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਨਾਲ ਦਰੋਗਾ ਸੋਣਸਿੰਘ, ਜੀਨ ਸਮੇਤ ਅੰਬਾਰ
ਰਾਵੀਓਂ ਹੋਕੇ ਪਾਰ ਜਾ, ਕੀਤੀ ਦੜਪ ਨਿਹਾਲ
ਕੇਸਰਸਿੰਘ ਚਵਿੰਡਿਓਂ, ਜਵਾਹਰ ਮਿਰਜਾ ਵਾਲ
ਆਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਨ ਇਹ, ਦੋਵੇਂ ਪੂਰਨ ਸੰਤ
ਖਾਨਪੁਰੇ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾ, ਵਧਾਵਾਸਿੰਘ ਮਹੰਤ
ਗਿਲੀ ਪਾਏ ਚਰਨ ਤੇ, ਲੈ ਜਮੀਤਸਿੰਘ ਨਾਲ
ਚਲੇ ਹਜਰੋਂ ਵਲ ਮੁੜ, ਸੰਗਤ ਕਰੀ ਨਿਹਾਲ
ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਝਨਾਂ ਅਤਿ, ਪਾਂਣੀ ਜੋਰੋ ਜੋਰ
ਕਿਹਾ ਮਲਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਓ, ਬੇੜੀ ਝਬਦੇ ਤੋਰ
ਲਗੇ ਨਖਰੇ ਓਹ ਕਰਨ, ਗਲਾਂ ਹੋਰ ਹਜ਼ਾਰ
ਧਰਤੀ ਵਾਂਗੂੰ ਚਰਨ ਧਰ, ਗਏ ਝਨਾਓਂ ਪਾਰ

ਬੇੜੀ ਛਡ ਮਲਾਹ ਤੇ, ਸੰਗਤ ਪਾਰ ਉਤਾਰ
ਚਰਨੀ ਸਭੇ ਜਾ ਪਏ, ਬਖਸ਼ੋ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਬੇੜੀ ਆ ਰਹੀ ਜਿਸ ਤੇ, ਹਜਰੋਂ ਦੇ ਅਸਵਾਰ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਧਾਰਵੇਂ, ਗਏ ਬੈਕੁੰਠ ਸਿਧਾਰ
ਸੁਣ ਕੇ ਪਿਛਲ ਵਲ ਹੀ, ਲਈਆਂ ਵਾਗਾਂ ਮੋੜ
ਹਜਰੋਂ ਦੇ ਵਲ ਜਾਣ ਦੀ, ਹੁਣ ਨਾ ਰਹਿ ਗਈ ਲੋੜ
ਸਬਾਜਪੁਰ ਨੌਸਹਿਰਾ, ਆਦਿਕ ਸ਼ਹਿਰ ਗਿਰਾਂ
ਸਿੰਘ ਸਜਾਏ ਨਗਰ ਇਹ, ਕੰਢੇ ਐਨ ਝਨਾਂ
ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਵਲ ਪਰਤ, ਦੌਰਾ ਕਰ ਅਪਾਰ
ਵਿਲੋਕੀ ਤੇ ਵਰਨ ਵਿਰਕ, ਸਹਾਰਨ ਕਿਲਾ ਮੁਦਾਰ
ਚੋਰੀ ਕਰਦੇ ਰਜ ਇਹ, ਵਿਰਕ ਤਪੇ ਦੇ ਲੋਕ
ਛਡਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਾ, ਮਹੀਆਂ ਗਾਂਈ ਬੋਕ
ਇਹ ਬਣਾਏ ਸੰਤ ਸਨ, ਦੇ ਚੋਰੀ ਦਾ ਮਾਲ
ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਚੁਰਾਇਆ, ਦਿਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲ
ਚੋਰ ਧਾੜਵੀ ਹੋ ਗਏ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ
ਮਾਲਾ ਹਥ ਫੜਾਇ ਕੇ, ਸੁਟ ਪੁਆਈ ਡਾਂਗ
ਪੁਰਬ ਆਇਆ ਗੁਰੂ ਆਦਿ ਦਾ, ਕੱਤਕ ਪੂਰਨ ਮਾਸ
ਨਨਕਾਣੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰ, ਸੰਗਤ ਪੂਰੀ ਆਸ
ਰਾਵੀ ਲੰਘ ਕੇ ਜਾ ਵੜੇ, ਨੱਕੇ ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ
ਬੇੜੇ ਚਾੜ੍ਹੇ ਨਾਮ ਦੇ, ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੇ ਪੂਰ
ਖੁਦਪੁਰ ਮਾਂਗਾ ਰਾਇਵਿੰਡ, ਪਾਜੀ ਰਾਜਾਜੰਗ
ਮਘਿਆਣਾ ਤੇ ਭੰਬਿਆ, ਸਹਾਰੀ ਲਾਖੂ ਟੰਗ

ਪ੍ਰੇਮਨਗਰ ਤੇ ਡੱਫਰ ਕੇ, ਟਿੱਬਾ ਜੀਆ ਬੱਗ
ਕੰਗਣਪੁਰ ਜਾ ਤਾਰਿਆ, ਨਕਾ ਤਪਾ ਸੱਗ
ਮਾਝੇ ਵਿਚ ਮੁੜ ਆ ਗਏ, ਚੰਬਾ ਚੋਹਲਾ ਹੋਰ
ਮਖੀ ਕਲਸੀਆਂ ਵਲਟੋਹਾ, ਸਿਖੀ ਕਰੀ ਬਹੋਰ
ਫਤਹਸਿੰਘ ਵਲਟੋਹੀਆ, ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਮਹਾਨ
ਲੋਹਾ ਜਿਸ ਦਾ ਮੰਨਦਾ, ਕਿੱਕਰਸਿੰਘ ਭਲਵਾਨ
ਸਰਨ ਲਈ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀ, ਛਡ ਕੇ ਦਾਰੂ ਮਾਸ
ਸਿੰਘ ਸਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ, ਲਾਹ ਵਿਡਾਣੀ ਆਸ
ਜਿਸ ਥਾਂ ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚਕਾਰ
ਝੰਡਾ ਝੂਲੇ ਓਸ ਥਾਂ, ਸਾਜ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ
ਵਲਟੋਹੇ ਵਿਚ ਜਾਇ ਮੈਂ, ਕੀਤੇ ਇਨਾਂ ਦੀਦਾਰ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਇਨ ਦਸੇ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਪਤਣ ਲੰਘ ਕੇ ਹਰੀ ਕਾ, ਪੁਜੇ ਆਣ ਦੁਆਬ
ਬਿਲੀਆਂ ਚਿਟੀ ਰਾਮਪੁਰ ਤੇ, ਲੁਹਾਰ ਵਡਭਾਗ
ਬਿਲਗੇ ਆਏ ਰੁੜਕਿਓਂ, ਮਠੱਡੇ ਦੇ ਦੀਦਾਰ
ਨਰੈਣਸਿੰਘ ਫਲੌਰ ਦੀ, ਬੇੜੀ ਲਾਈ ਪਾਰ
ਖਤਰੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚ, ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ
ਨਾਮ ਦਾਨ ਦ੍ਰਿੜਾਇਕੇ, ਦੇ ਦਿਤਾ ਜੀਅ ਦਾਨ
ਲੁਦੇਹਾਣੇ ਵਿਚ ਆ, ਮਾਮੀ ਦੀ ਲੈ ਸਾਰ
ਮੂੰਡੀਆਂ ਸਾਹਿਬ ਆਣਿਓ, ਰਾਂਈਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸਤਾਰ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ, ਸੰਗਤ ਕਰੀ ਨਿਹਾਲ
ਆਸ ਪੁਜਾਈ ਦਰਸ ਦੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ

ਫੇਰ ਵੈਸਾਖੀ ਦਾ ਪੁਰਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਿਰਧਾਰ
ਸਾਰਾ ਮਾਝਾ ਤਾਰਿਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਡਰ ਗਿਆ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਹੁਣ, ਤਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਰੰਗ
ਇਹ ਪਾਣਗੇ ਇਕ ਦਿਨ, ਰੰਗ 'ਚ ਸਾਡੇ ਭੰਗ
ਮੁਕਬਰ ਭੇਜੇ ਪੰਥ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਦੇਸ ਗਦਾਰ
ਜਿੰਨਾ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਾ, ਸਿਖੀ ਕੌਮ ਪਿਆਰ
ਵੇਖਣ ਆਇਆ ਆਪ ਸੀ, ਸੁਪ੍ਰਨਟੰਡੰਟ ਪੁਲੀਸ
ਸਾਂਤਿ ਪਈ ਦੀਦਾਰ ਕਰ, ਮੋਹਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਈਸ
ਲਿਖੀ ਕਰਕੇ ਦਰਸ ਉਸ, ਆਪਣੀ ਆਣ ਰਿਪੋਟ
ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਾ, ਉਕਾ ਹੀ ਕੋਈ ਖੋਟ
ਕਰਨ ਬੰਦਗੀ ਰਬ ਦੀਂ, ਜਪਣ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਨਾਮ
ਹੋਰ ਦੁਨੀ ਦੇ ਖ਼ਿਆਲ, ਇਨ ਦਿਤੇ ਛਡ ਤਮਾਮ
ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੀ ਕੋਈ ਬੂ ਨਾ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਰੀਰ
ਸਿਖ ਸੱਚ ਦੇ ਹੈਨ ਇਹ, ਦਿਲੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧੀਰ
ਡਰ ਗਏ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਪਰ, ਵੇਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਾਰ
ਉਲਟਾਵਨਗੇ ਇਕ ਦਿਨ, ਸਾਡੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ।

੧੬.

ਅਨੰਦ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ – ਗੁਰੂ ਮਤ ਦਾ ਆਰੰਭ

ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੂਰਜ ਪੰਥ ਦਾ, ਉੱਚਾ ਸਿਖਰ ਸਮਾਨ
ਫਿਕੇ ਪਾਏ ਜਿਸ ਨੇ, ਸਭ ਭੇਖਾਂ ਦੇ ਨਾਮ
ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਫੈਲਿਆ, ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ, ਕੇਈ ਨਵੇਂ ਸੁਧਾਰ
ਬਾਣੀ ਕਰ ਲਈ ਸਭ ਨੇ, ਅਣਪੜ੍ਹਿਆਂ ਵੀ ਯਾਦ
ਘਰ-ਘਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਮ ਯੱਗ, ਪਾਠ ਦਸਮ ਤੇ ਆਦ
ਪਾਠ ਹੋਣ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ, ਕੀਰਤਨ ਹੋਇ ਅਖੰਡ
ਲੰਗਰ ਘਰਾਂ 'ਚ ਲਗ ਗਏ, ਰਲ ਮਿਲ ਖਾਂਦੇ ਵੰਡ
ਮਾਈਆਂ ਧਾਰੀ ਰਹਿਤ ਤੇ, ਹੋ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ
ਗੁਰੁ ਮਰਯਾਦਾ ਯਾਦ ਕਰ, ਮਨਮਤ ਦਈ ਵਿਸਾਰ
ਚੁੰਡੇ ਲਾਹ ਪਰਾਂਦੀਆਂ, ਵਾਹ ਸੁਆਰੇ ਕੇਸ
ਚੜਕ ਭੜਕ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ, ਉਜਲ ਕੀਤਾ ਵੇਸ
ਪੜਦਾ ਲਾਹ ਵਗਾਹਿਆ, ਨੀਵੇਂ ਕਰ ਕੇ ਨੈਣ
ਨੀਲ ਘੰਦੋਲਾ ਪਾੜਿਆ, ਮੰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਬੈਣ
ਰੋਣਾ ਸਿਆਪਾ ਪਿਟਣਾ, ਜਾਣਾ ਕਾਣ ਮੁਕਾਣ
ਸਿਮਰਨ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਬਿਨਾਂ, ਛਡੇ ਝੂਠੇ ਗਾਣ

ਛਡੇ ਝੂਠੇ ਆਸਰੇ, ਲਾਹ ਪਰਾਈ ਆਸ
ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੀ, ਸਚੀ ਪਾਈ ਰਾਸ
ਰਸ ਕਸ ਝੂਠੇ ਦੁਨੀ ਦੇ, ਦਿਤੇ ਸਭ ਤਿਆਗ
ਲਗ ਗਈ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜਾਗ
ਬ਼ੀਉਰ ਸਕੇ ਛਡ ਕੇ, ਧਾਰੀ ਰਹਿਤ ਬਵੇਕ
ਦੂਰ ਹੋਏ ਮਨ ਮਤ ਦੇ, ਸਿਖੀ ਨੂੰ ਪਏ ਛੇਕ
ਚਾਰੇ ਵਰਨ ਮਿਟਾਇ ਕੇ, ਕਰ ਦਿਤੇ ਇਕ ਸਾਰ
ਊਚ ਨੀਚਤਾ ਦੂਰ ਕਰ, ਭਰਿਆ ਦਿਲੀ ਪਿਆਰ
ਜੱਟਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ, ਛੀਂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਨਾਹ
ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਤੋਰੀਆਂ, ਜਟਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ
ਕੂਕੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਦੇ, ਸਕੇ ਭੈਣ ਭਰਾ
ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ ਇਕ ਦੂਏ ਦੀ, ਚਰਨੀ ਪੈਂਦੇ ਧਾ
ਜਿੰਨੇ ਸਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਵੱਡੇ ਵਿਸਵੇਦਾਰ
ਆਏ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਵਿਚ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਕਰਾਰ
ਆਂਹਦੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਲਵ੍ਹਾ, ਹਿਸਾ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ
ਜਿਸਦੇ ਅਗੇ ਸਵਰਗ ਦੀ, ਫਿਕੀ ਲਗੇ ਆਬ
ਧਰਤੀ ਸੋਨਾ ਉਗਲਦੀ, ਭਰ ਦੇਂਦੀ ਭੰਡਾਰ
ਅੰਨ ਧੰਨ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾ, ਰਹਿੰਦੀ ਸਦਾ ਬਹਾਰ
ਕੁਦਰਤ ਰਾਣੀ ਵਸਦੀ, ਵਿਚ ਮਾਲਵੇ ਆਪ
ਵਿੰਹਦਿਆਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਸਦੇ, ਦੁਖ ਭੁਖ ਸੰਤਾਪ
ਨਦੀਆਂ ਵਗਣ ਘਿਉ ਦੀਆਂ, ਦੁਧਾਂ ਦੇ ਦਰਿਆ
ਸ਼ੇਰਾਂ ਜੇਹੇ ਗੱਭਰੂ, ਲਾਣ ਤਾਰੀਆਂ ਨ੍ਹਾ

ਸੋਚੀ ਪਕੀ ਖੇਡਦੇ, ਮਾਰ ਬੈਠਕਾਂ ਡੰਡ
ਵੜਦੇ ਖਾੜੇ ਵਿਚ ਜਾ, ਨਹੀਂ ਲੁਆਂਦੇ ਕੰਡ
ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਧਰਤ ਇਸ, ਭਗਤ ਸੂਰ ਕਲਾਕਾਰ
ਬਿਕ੍ਰਮ ਜੇਹੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਇਸਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ
ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਆਦ
ਤੁਰਿਆ ਦੇਸੋਂ ਏਸ ਤੋਂ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਸਾਧ
ਮਨੀਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ, ਸ਼ਹੀਦ ਸਿਰਤਾਜ
ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਜਿਹੇ, ਸੰਤੋਖਸਿੰਘ ਕਵੀਰਾਜ
ਪੰਡਤ ਤਾਰਾਸਿੰਘ ਤੇ, ਭੂਲਾਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਗਿਆਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨਸਿੰਘ, ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ
ਸਰਾਭੇ ਦਾ ਕਰਤਾਰਸਿੰਘ, ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦਾ ਲਾਲ
ਹਜਾਰਾਸਿੰਘ ਸੀ ਰਾਂਈਆ, ਕਰਕੇ ਗਏ ਕਮਾਲ
ਊਧਮਸਿੰਘ ਜੇਹੇ ਗ਼ੈਰਤੀ, ਭਾਰਤ ਭਗਤ ਮਹਾਨ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ, ਵਾਰੀ ਅਪਣੀ ਜਾਨ
ਜਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦਾ, ਕਾਤਿਲ ਸੀ ਉਡ ਵੈਰ
ਭਰਿਆ ਜਿਸਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ, ਨਾਲ ਹਿੰਦੀਆਂ ਵੈਰ
ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ, ਕਰਵਾਈ ਘੁੰਡ ਚੁੱਕ
ਵਾਂਗ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਮੂੰਹਾਂ ਉਤੇ ਥੁੱਕ
ਨਿਹੱਥਿਆਂ ਉਤੇ ਤੋਪ ਦੀ, ਇਸ ਚਾੜ੍ਹੀ ਸੀ ਕਾਂਗ
ਬੇਦੋਸਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁੰਨਿਆਂ, ਭੈੜੇ ਦਾਨਿਆਂ ਵਾਂਗ
ਊਧਮ ਨੇ ਬਦਲਾ ਲਿਆ, ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾਇ
ਵਿਚ ਪਰਾਏ ਦੇਸ ਦੇ, ਦਿਤੇ ਹਥ ਵਿਖਾਇ

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮਾਲਵੇ, ਕਰੀ ਅਵਾਜ ਬੁਲੰਦ
ਹੋਣਾ ਅਸੀਂ ਅਜ਼ਾਦ ਹੈ, ਕਢ ਗੁਲਾਮੀ ਗੰਦ
ਇਸ ਥਾਂ ਹੋਏ ਕੁਰਬਾਨ ਨੇ, ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਲਾਲ
ਭਰਿਆ ਸੀ ਦਿਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ
ਮਾਰਿਆ ਨ੍ਹਾਰਾ ਮਾਲਵੇ, ਕ਼ਢਣ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼
ਕਿਹਾ ਭਰ ਜਹਾਜ ਇਹ, ਲੰਡਨ ਦੇਣੇ ਭੇਜ
ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਏਸ ਤੇ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਕਰਾਂਗੇ ਰਾਜ
ਕਰ ਗਏ ਏਹੋ ਕੂਕਦੇ, ਤੋਪ ਅਗੇ ਪਰਵਾਜ
ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰ, ਕੀਤੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਪਾਰ
ਪਾ ਸਕਦਾ ਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਾਵਾਰ
ਚੱਪਾ-ਚੱਪਾ ਧਰਤਿ ਇਹ, ਪਾਵਨ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ
ਕੀਤੀ ਪਰਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਗੁਰ, ਕੀਤਾ ਦੇਸ ਨਿਹਾਲ
ਉਨੀ ਸੌ ਵੀਹ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ਜੇਠ ਮਾਂਹ ਵਿਚਕਾਰ
ਦੌਰਾ ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ, ਕੀਤਾ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ
ਲੰਢੇ ਅਤੇ ਬੁਆਣੀਓਂ, ਪੁਜੇ ਜਾਇ ਸਿਆੜ੍ਹ
ਘੁੰਘਰਾਣਾ ਜੜਤੌਲੀਓਂ, ਦੂਰ ਕਰੀ ਬੁਰਿਆਰ
ਜੜਤੌਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਨ, ਦਿਆਸਿੰਘ ਹਕੀਮ
ਜਾ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਇਸਦੇ ਘਰ ਮੁਕੀਮ
ਪੋਤ੍ਰੇ ਹਨ ਤ੍ਰਿਲੋਕਸਿੰਘ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਇਹ, ਚਿਤ੍ਰ ਕੀਤੇ ਤਿਆਰ
ਲਾ ਕੇ ਲੜ ਅਕਾਲ ਇਸ, ਤਾਰਿਆ ਸਭ ਪਰਵਾਰ
ਨਾਮ ਦਾਨ ਦ੍ਰਿੜਾਇਕੇ, ਬੇੜੇ ਦਿਤੇ ਚਾੜ੍ਹ

ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ ਤੇ ਲੋਹਗੜ੍ਹ, ਦੋਏ ਨਾਰੰਗਵਾਲ
ਗੁਜਰਵਾਲ ਤੇ ਸਾਹਪੁਰ, ਨੰਗਲ ਪੱਖੋਵਾਲ
ਬੱਸੀਆਂ ਬੁਰਜ ਹਠੂਰ ਨੂੰ, ਲਾਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਾਗ
ਮੂੰਮਾਂ ਗਹਿਲਾਂ ਰਾਇਸਰ, ਛੀਨੀਵਾਲ ਦੇ ਲਾਗ
ਨਾਈਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਦੇ, ਸਾਰੇ ਵਿਸਵੇਦਾਰ
ਕਰਮਗੜ੍ਹੀਏ ਵੀ ਆ ਗਏ, ਗੁਰਚਰਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ
ਪਾਏ ਚਰਨ ਭਦੌੜ ਵਿਚ, ਹਿੰਮਤਪੁਰੇ ਦੇ ਨਾਲ
ਤਖਤੂਪੁਰਾ ਬਲਾਸਪੁਰ, ਸੈਦੋ ਕਰੀ ਨਿਹਾਲ
ਮਧੇ ਤੋਂ ਨੰਗਲ ਵਿਚ ਦੀ, ਲੋਪੋ ਬੱਦਨੀ ਕੋਲ
ਧੂੜਕੋਟੀਏ ਸਦ ਲਏ, ਖੋਟੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੋਲ
ਜੋਗਾਸਿੰਘ ਧੂੜਕੋਟੀਏ, ਗੁਰ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਦਾਸ
ਬੀਬੀ ਮੰਗੀ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਮਠੱਡੇ ਖ਼ਾਸ
ਫਤਹਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ਦਾ, ਵਡਿਓ ਨਿਕਾ ਪੁਤ
ਵੀਰਸਿੰਘ ਸੀ ਨਾਂ ਉਸ, ਸਿਖੀ ਦਾ ਸੀ ਬੁਤ
ਵਡੇ ਭਰਾ ਸੀ ਏਸ ਦੇ, ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਚੌਧਰੀ ਇਹ ਸਪੈਦਪੋਸ਼, ਨਾਲੇ ਨੰਬਰਦਾਰ
ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਪੰਥ ਜਦ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਰਖਿਆ ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਸੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਬਹਾਲ
ਰਹੇ ਬਣੇ ਸਪੈਦ ਪੋਸ਼, ਨਾਲੇ ਨੰਬਰਦਾਰ
ਕੀ ਏਸ ਵਿਚ ਭੇਦ ਇਹ, ਪਤਾ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ
ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਆਓ ਖੋਟੀਂ ਚੱਲ
ਵੀਰਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ, ਬਣੂਗੀ ਓਥੇ ਗੱਲ

ਰਲ ਕੇ ਮਿਲ ਦੁਆਬੀਏ, ਆਓ ਜੰਞ ਬਣਾਂ
ਲਗੇ ਹੋਏ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ, ਦੇਵੀਏ ਨੰਦ ਸੁਣਾ
ਆਏ ਖੋਟਿਆ ਵਿਚ ਓਹ, ਆਪਣੀ ਲੈ ਜਨੇਤ
ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੀ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੂਹੜਾ ਹੇਤ
(ਬੀਬੀ ਜੋਗਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਆਦੀ ਕਰ ਸੰਭਾਲ
ਖੋਟੀਂ ਹੋਇਆ ਅਨੰਦ ਜਿਸ, ਵੀਰਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ)
ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਸੀ, ਗੁਰੂਮਤ ਦਾ ਵਿਆਹ
ਰੀਤ ਚਲਾਈ ਧਰਮ ਦੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ
ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਆਨੰਦ
ਗੁਰੂਮਤ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰ, ਮਨਮਤ ਕੀਤੀ ਬੰਦ
ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਦੀ, ਏਥੋਂ ਤੋਰੀ ਕਾਰ
ਵੇਦੀ ਹਵਨ ਰਚਾ ਗੁਰ, ਲਾਂਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਚਾਰ
ਸਮੁੰਦਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਤਰੀ, ਪੋਤਰੀ ਦਾ ਅਨੰਦ
ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਚਾੜ੍ਹਿਆ, ਗੁਰੂ ਮਤ ਦਾ ਚੰਦ
ਬਿਨ ਘੁੰਡ ਕਢੇ ਆਈਆਂ, ਕੁੜੀਆਂ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ
ਗੁਰੂਮਤ ਕੀਤੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ, ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਪਰਧਾਨ
ਹੋਏ ਮੇਲੇ ਏਸ ਵਿਚ, ਛੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਕਾਜ
ਰੀਤੀ ਤੋਰੀ ਸਤਿਜੁਗੀ, ਆਪ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਦੇ ਕੋਈ ਨਾ, ਦਿਲ ਤੋਂ ਦਏ ਉਤਾਰ।
ਰੀਤਾਂ ਰਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ, ਦਿਤੀਆਂ ਸਭ ਵਿਸਾਰ
ਮਰਦੀ ਡਿਠੀ ਆਮਦਨ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਠੇ ਪਿਟ
ਵਰ੍ਹਦੀ ਮੂੰਹ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਲਾਂਣਤ ਦੀ ਫਿਟ-ਫਿਟ

ਝਲ ਨਾ ਸਕੇ ਗਲ ਇਹ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਿਟਦੇ ਜਾਣ
ਬਾਘੇ ਠਾਣੇ ਵਿਚ ਜਾ, ਲਗੇ ਦੁਖ ਸੁਣਾਨ
ਹੋਰ ਵੀ ਨਾਲ ਰਲਾ ਲਏ, ਭਾਈ ਸਿਖ ਤੇ ਸਾਧ
ਆਂਹਦੇ ਕੀਤੀ ਕੂਕਿਆਂ, ਹੈ ਇਹ ਖੜੀ ਉਪਾਧ
ਵੈਦਕ ਰੀਤੀ ਛਡ ਕੇ, ਏਨਾਂ ਕਰੇ ਨਿਕਾਹ
ਅਸੀਂ ਨਾ ਇਹ ਝਲ ਸਕੀਏ, ਮਰੀਏ ਲੈ ਕੇ ਫਾਹ
ਸੁਣ ਕਿਹਾ ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੇ, ਇਹ ਨਾ ਬਣਦੀ ਗੱਲ
ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਣਦੇ, ਰਾਜ਼ਨੀਤ ਦਾ ਵੱਲ
ਖੋਟੀਂ ਕੀਤਾ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋ, ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਪਰਚਾਰ
ਕੂਕੇ ਕਹਿਣ ਨਾ ਰਖਣੀ, ਇਹ ਗੋਰੀ ਸਰਕਾਰ
ਆਪੇ ਹੀ ਉਸ ਲਿਖ ਲਈ, ਚਾਹੀ ਜਿਵੇਂ ਰਿਪੋਟ
ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੈ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਲਈ ਖੋਟ
ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਆਇਆ ਬਾਘੇ ਵਿਚ
ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਪੁਜ ਕੇ, ਸੰਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜਿਚ
ਫੜ ਚੀਨੀ ਅਸਵਾਰ ਨੂੰ, ਠਾਂਣੋਂ ਠਾਣੀ ਲਿਜਾਇ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਨ, ਰੋਕੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇ
ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਏਥੋਂ ਕਿਧਰੇ ਆਪ
ਵਢ ਵਢ ਖਾ ਰਹੇ ਗੋਰਿਆਂ, ਅਪਣੇ ਕੀਤੇ ਪਾਪ

੧੭.

ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਥਾਪਨਾਂ

ਬਹਿ ਗਏ ਭੈਣੀਸਾਹਿਬ ਗੁਰ, ਕਰ ਕੇ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ
ਸੂਬੇ ਪੰਜ ਬਣਾ ਓਹ, ਕਰਨ ਭੇਜੇ ਪਰਚਾਰ
ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਜਵਾਹਰਸਿੰਘ, ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ
ਲਖਾਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ, ਪੰਜਵੇਂ ਸੁਧਸਿੰਘ
ਦੇ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥਾਪਨਾ, ਸੂਬਾ ਦੇਇ ਖ਼ਿਤਾਬ
ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ, ਨਵਾਂ ਛੇੜਿਆ ਬਾਬ
ਜੇਹੋ ਜੇਹੀ ਆਪ ਦੀ, ਰਸਨਾ ਵਿਚ ਤਾਸੀਰ
ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਤੇਹੋ ਜੇਹੀ, ਅਸਰ ਭਰੀ ਤਕਰੀਰ
ਵੇਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ, ਫਿਰ ਗੁਰੂਮਤ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਮੁੜ, ਹੋਈ ਬਹੁਤ ਲਾਚਾਰ
ਜਿਥੇ ਸੂਬੇ ਜਾਂਵਦੇ, ਦੇਂਦੇ ਜੁਗ ਪਲਟਾਇ
ਕਲਿਜੁਗ ਡਰਦਾ ਨਸਦਾ, ਸਤਿਜੁਗ ਜਾਵੇ ਆ
ਜਥੇਬੰਦ ਕਰੋ ਕੌਮ ਤੇ, ਰਾਜਿਨੀਤਿ ਵਿਸਥਾਰ
ਬਾਬੇ ਕਿਆ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਦਾ, ਕੀਤਾ ਫੇਰ ਪਸਾਰ
ਸੂਬੇ ਥਾਪੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਆਪਣਾ ਦੇ ਕੇ ਤੇਜ
ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਣ ਨੂੰ, ਕੰਬਦਾ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ

ਫੈਲਣ ਨਾ ਵਿਚ ਦੇਸ ਦੇ, ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲ
ਇਹ ਵੀ ਕੀਤੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦ, ਦਿਤੇ ਘਰ ਬਿਠਾਲ
ਡਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇ-ਫ਼ਿਕਰ ਹੋ, ਬੈਠ ਗਈ ਸਰਕਾਰ
ਪਰ ਵਰਤਾਈ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਮੁੜਕੇ ਏਦਾਂ ਕਾਰ
ਫੇਰ ਸਤਾਰਾਂ ਆਪ ਨੇ, ਸੂਬੇ ਥਾਪੇ ਹੋਰ
ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਭ, ਇਹ ਵੀ ਦਿਤੇ ਤੋਰ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਵਿਚ, ਓਹੀ ਭਰਿਆ ਤੇਜ
ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ, ਕੰਬਦਾ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਆਵੇ ਕੋਈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ, ਮਸ਼ਕੂਲੇ ਦੇ ਨਾਲ
ਰਲਦਾ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ, ਹੁੰਦੀ ਗਲ ਕਮਾਲ
ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇਸ ਵਿਚ, ਕੂਕੇ ਗਏ ਸੀ ਖਿੰਡ
ਖਾਲੀ ਐਵੇਂ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਵਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਪਿੰਡ
ਪਹਿਲਿਆਂ ਪੰਜਾਂ ਵਿਚ ਸਨ, ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਸੂਬੇਦਾਰ
ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚ ਜਾ ਇਹ, ਲਾ ਬੈਠੇ ਦਰਬਾਰ
ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ, ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ
ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਲਕੀ ਹੋਏ ਦੰਗ
ਸਿਕਲੀਗਰ, ਏਥੇ ਰਹਿਣ, ਆਹਲਾ ਕਲਾਕਾਰ
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਘੜਦੇ ਮਾਂਜਦੇ, ਤਿਖੀ ਕਰਦੇ ਧਾਰ
ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਸ਼ਕਾਰ ਮਾਰ, ਰਜ ਰਜ ਪੀਣ ਸ਼ਰਾਬ
ਸੀਖਾਂ ਉਤੇ ਭੁੰਨ ਭੁੰਨ, ਖਾਂਦੇ ਰੋਜ ਕਬਾਬ
ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਤਿਆਗ ਇਨ, ਕੰਨ ਵਿਚ ਸੁਣ ਗੁਰਮੰਤ
ਨਾਨੂੰਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਵੱਡੇ ਹੋ ਗਏ ਸੰਤ

ਮਹਿੰਦ੍ਰਸਿੰਘ ਪਟਲੇਸ ਨੇ, ਜਾਂ ਸੁਣਿਆ ਇਹ ਹਾਲ !
ਬੰਦਾ ਭੇਜਿਆ ਖ਼ਾਸ ਇਕ, ਖਬਰ ਲਿਆ ਤਤਕਾਲ !!
ਜਾ ਕੇ ਕੂਕਿਆਂ ਕੋਲ ਤੂੰ, ਕੰਨ ਵਿਚ ਸੁਣ ਕਲਾਮ
ਛੇਤੀ ਸਾਨੂੰ ਆਇ ਕੇ, ਦਸੀਂ ਗਲ ਤਮਾਮ
ਧੌਂਕਲਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀਆ, ਹੰਡਿਆਇਆ ਵਸਨੀਕ
ਭੇਜਿਆ ਕੂਕਿਆਂ ਕੋਲ ਓਹ, ਕਰਨ ਲਈ ਤਸਦੀਕ
ਓਹ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕੀ ਆਖਦੇ, ਦਸੇ ਕੋਈ ਨਾ ਮੂਲ ?
ਹੋ ਗਏ ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਸਨ, ਕੋਈ ਨਾ ਲੱਭੇ ਚੂਲ !
ਤੂੰ ਬੰਦਾ ਹੈਂ ਆਪਣਾ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਇਤਬਾਰ
ਆ ਕੇ ਛੇਤੀ ਦਸਣੇਂ, ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਚਾਰ ?
ਭੇਜੀਏ ਫਿਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ, ਸਾਰੀ ਠੀਕ ਰਿਪੋਟ
ਪਤਾ ਕਰੀਂ ਤੂੰ ਜਾ ਓਹ, ਜੋ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲ ਖੋਟ
ਧੌਂਕਲਸਿੰਘ ਜੀ ਪੁਜ ਗਏ, ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ
ਆਓ ਲੈਣਾ ਨਾਮ ਜਿਸ, ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ ਇਕ ਬੋਲ ?
ਧੌਂਕਲਸਿੰਘ ਵੀ ਹਥ ਜੋੜ, ਜਾ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ
ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾਸ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਦੇਵੇ ਵਾਸ
ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਕੰਨ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਨਾਮ
ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ਰਚ ਗਿਆ, ਪੂਰੇ ਕੰਮ ਤਮਾਮ
ਮਸਤੀ ਆ ਗਈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਨਾਮ ਸੁਣਦਿਆਂ ਸਾਰ
ਹੋ ਗਏ ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸ ਗੁੰਮ, ਦਿਤੇ ਕੰਮ ਵਿਸਾਰ
ਤ੍ਰੈ ਦਿਨ ਨਾ ਉਠ ਸਕਿਆ, ਇਕੋ ਥਾਂ ਤੇ ਓਹ
ਦਿਤੇ ਸ਼ਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਨੇ, ਦਾਗ਼ ਦਿਲੇ ਦੇ ਧੋ

ਚੋਥੇ ਦਿਨ ਜਾਂ ਗਿਆ ਓਹ, ਰਾਜੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ
ਪੁਛਿਆ ਛੇਤੀ ਦਸ ਓਹ, ਕਹੇ ਜੋ ਕੂਕਿਆਂ ਬੋਲ ?
ਮਹਾਰਾਜ ਨਾ ਰੋਗ ਇਹ, ਰਹਿਆ ਮੇਰੇ ਵੱਸ
ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੈ ਵਰਜਿਆ, ਮੈਂ ਨਾ ਸਕਾਂ ਦੱਸ
ਮੂੰਹ ਨਾ ਟੁਟਿਆ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਆਪ ਲਏ ਜਾਂ ਪੁਛ
ਓਹ ਲੁਕਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ, ਹਰ ਇਕ ਦੇਂਦੇ ਦਸ
ਸਾਡਾ ਹੋਇ ਗੁਲਾਮ ਤੂੰ, ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਦਏ ਜਵਾਬ
ਦਈਏ ਜੇਲ ਚਿ ਘਲ ਜੇ, ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਸਵਾਬ
ਸੁਣ ਕੇ ਧੌਕਲਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਲਓ ਸੁਣ
ਤੁਹਾਡੀ ਚਾਕਰੀ ਦੀ ਰਹੀ, ਲੋੜ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ
ਚੀਨੀ ਵਾਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਗ਼ੁਲਾਮ
ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਸਲਾਮ
ਵਾਲੀ ਦੋ ਜਹਾਨ ਦਾ, ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਓਹ
ਰਾਜੇ ਸ਼ਾਹ ਅਮੀਰੜੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਕਣ ਨਾ ਪੋਹ
ਕਰਨਾ ਹੁਣ ਨਾ ਆਪਣੇ, ਮੇਰਾ ਕਦੀ ਖ਼ਿਆਲ
ਮੈਨੂੰ ਦੇਵੋ ਆਗਿਆ, ਰਲਾਂ ਮੈਂ ਕੂਕਿਆਂ ਨਾਲ ?
ਸੁਣ ਕੇ ਧੌਕਲਸਿੰਘ ਦਾ, ਕੋਰਾ ਇਹ ਜਵਾਬ
ਸਭੇ ਗਏ ਹੈਰਾਨ ਹੋ, ਅਹਿਲਕਾਰ ਮਹਾਰਾਜ
ਸਕਰੌਦੀ ਦਾ ਗਰੇਵਾਲ, ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਪਟਲੇਸ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਸੀ ਓਹ ਰਖਵਾਰ
ਉਸਤੇ ਸੀ ਪਟਲੇਸ ਦਾ, ਗੂਹੜਾ ਅਤੀ ਸਨੇਹ
ਗਲ ਨਾ ਕੋਈ ਲੁਕਾ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਰਖਦਾ ਇਹ

ਸਦ ਕੇ ਰਾਜੇ ਕਿਹਾ ਉਸ, ਕਰ ਕੇ ਯਾਦ ਅਕਾਲ
ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਵਿਖੇ, ਜਾ ਵੜ ਛੇਤੀ ਨਾਲ
ਦਸਮ ਗੁਰ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾ, ਸਿਰ ਨਵਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਝਟ ਪਟ ਪੈ ਜਾ ਉਠ ਕੇ, ਕੂਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਪੰਥ
ਆਪਣਾ ਸਮਝ ਕੇ ਭੇਜਦੇ, ਰਖੀਂ ਇਹ ਖ਼ਿਆਲ
ਧੌਕਲ ਜੇਹੀ ਕਰੀਂ ਨਾ, ਤੂੰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ
ਵੇਖੇਂ ਸੁਣੇਂ ਜੋ ਓਸ ਥਾਂ, ਦੱਸੀਂ ਸਭੋ ਸਚ
ਵੇਖੀਂ ਜਾਈਂ ਨਾ ਕਿਤੇ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਿਚ ਰੱਚ ?

ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਣ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਹਜ਼ੂਰ ਫ਼ਰਮਾਨ
ਡਰੋ ਨਾ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਅੰਜਾਨ
ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਨਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਕਦਾ ਪਾਇ
ਭਾਵੇਂ ਥਕੇ ਆਪਣਾ, ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾਇ
ਮੈਂ ਹਾਂ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਦਾ ਦਾਸ
ਕੜੀ ਕਲਾਮ ਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਤਰਾਸ
ਮੈਂ ਦਸਾਂਗਾ ਆਪ ਨੂੰ, ਸੁਣ ਕੇ ਓਹ ਕਲਾਮ
ਧੌਕਲ ਜਟ ਦੇ ਵਾਂਗ ਮੈਂ, ਕਰਾਂ ਨਾ ਲੂਣ ਹਰਾਮ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ ਜਾ ਵੜੇ, ਸਿਕਲੀਗਰਾਂ ਦੇ ਵਾਸ
ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ, ਕਰਦੇ ਸੀ ਨਿਵਾਸ
ਵਰਖਾ ਵਰਦੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ, ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਘਨਘੋਰ
ਆਸ਼ਕ ਸਾਦਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇ, ਪੈਲ ਪਾਣ ਜਿਉਂ ਮੋਰ
ਬੈਠੇ ਜਾ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ, ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਪੈ ਰਹੀ ਗੁਰੁ ਸ਼ਬਦ ਦੀ, ਮਠੀ-ਜਹੀ ਫੁਹਾਰ

ਅਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਫ਼ਰਸ਼ ਤੇ ਬਾਣੀ ਲੈਂਦੀ ਖਿੱਚ
ਤੀਰ ਚਲਣ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ, ਵਜਣ ਕਲੇਜੇ ਵਿਚ
ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਹੋਈ ਕਰ ਅਰਦਾਸ
ਬੋਲ ਕਿਹਾ ਇਕ ਸਿੰਘ ਆ, ਲਓ ਨਾਮ ਦੀ ਰਾਸ ?
ਸੁਧ ਹੋਇਗੀ ਆਤਮਾ, ਅੰਦਰ ਵਰਤੇ ਸ਼ਾਂਤ
ਕਈਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਦਵੋ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜਾ ਪੁਜਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ
ਮੈਂ ਵੀ ਲੈਣਾ ਨਾਮ ਹੈ ? ਕਹਿਆ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲ
ਅਗੋਂ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਕਿਹਾ, ਸੁਣ ਸਰਦਾਰਾ ਬਾਤ
ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਪਾ ਲੈ ਝਾਤ ?
ਸਿਲਾ ਅਲੂਣੀ ਇਹ ਹੈ, ਸਿਖੀ ਖੰਡੇਧਾਰ
ਸਿਰ ਟਕਾਵੇ ਤਲੀ ਤੇ, ਗਲੀ ਏਸ ਵਿਚਕਾਰ
ਪਾਂਈ ਪੈਰ ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ, ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ?
ਮੰਨਣੀ ਬਿਨਾਂ ਅਕਾਲ ਤੋਂ, ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਈਨ ?
ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛਡ ਕੇ, ਬੰਦੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ
ਭੁਲ ਨਿਵੌਣਾ ਸੀਸ ਨਾ, ਏਸ ਵਿਚ ਦਰਕਾਰ
ਗੁਪਤ ਰਖਣਾ ਨਾਮ ਇਹ, ਕਹਿਣਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇ
''ਗੋਪ ਰਾਖੀਏ ਮੰਤ੍ਰ ਜਿਉਂ, ਪ੍ਰਗਟ ਵਿਫਲ ਹੋ ਜਾਇ''
ਹਿੰਸਾ ਕਰਨੀ ਜੀਵ ਦੀ, ਖਾਣਾਂ ਮਾਸ ਕਬਾਬ
ਭੁਲ ਨਾ ਝਾਤੀ ਪਾਵਣੀ, ਪਰਤੀਯ ਵਲ ਸ਼ਰਾਬ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਕੇ, ਕਰ ਸ਼ਨਾਨ ਸਕੇਸ਼
ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਨਾਮ ਜਪ ਧਾਰ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸ

ਵਸਤ੍ਰ ਸਾਦੇ ਫੱਬਵੇਂ ਚਿਟੀ ਦੁਧ ਪੋਸ਼ਾਕ
ਗੁਰ ਭਾਈ ਬਿਨ ਹੋਰ ਜੋ, ਝੂਠੇ ਜਾਣੇ ਸਾਕ
ਰੋਟੀ ਆਪ ਪਕਾਵਣੀ, ਪਾਣੀ ਲਿਆਣਾ ਆਪ
ਨਿਗੁਰੇ ਹਥੋਂ ਖਾਧਿਆਂ, ਲਗਦਾ ਭਾਰੀ ਪਾਪ
ਨਾਰ ਪਰਾਈ ਸਮਝਣੀ, ਮਾਂ ਧੀ ਤੇ ਭੈਣ
ਰਖਣੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਖੇ, ਸਦਾ ਲਗਾ ਕੇ ਨੈਣ
ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਛਾ ਰਖਣੀ, ਲੈਣਾਂ ਅਪਣਾ ਰਾਜ
ਹੋਇ ਹਕੂਮਤ ਆਪਣੀ, ਅਪਣਾ ਹੋਇ ਸਮਾਜ
ਗੋਰੇ ਕਢ ਕੇ ਦੇਸ 'ਚੋਂ, ਕਰਨਾ ਏਸ ਅਜਾਦ
ਦੇਣੇ ਤੋਰ ਵਲੈਤ ਇਹ, ਭਰ-ਭਰ ਵਿਚ ਜਹਾਜ
ਏਥੇ ਏਨ੍ਹਾਂ ਆਣ ਕੇ, ਬੁਚੜ ਖ਼ਾਨੇ ਖੋਲ੍ਹ
ਦਿਤੀ ਇਜ਼ਤ ਦੇਸ ਦੀ, ਮਿਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਰੋਲ
ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤਸਿੰਘ, ਸੀ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯਾਰ
ਉਸਦੇ ਟੱਬਰ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ, ਮਿਟੀ ਕਰ ਖੁਆਰ
ਫੜ ਦਲੀਪ ਮਸੂਮ ਨੂੰ, ਤੋਰਿਆ ਬੰਨ੍ਹ ਵਲੈਤ
ਧਰਮ ਖੋਹ ਖੜਿਆ ਓਸਦਾ, ਕੀਤੀ ਇਹ ਰਿਐਤ
ਕਢ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ ਚੋਂ, ਆਪ ਕਰਾਂਗੇ ਰਾਜ
ਹੋਇ ਹਕੂਮਤ ਆਪਣੀ, ਆਪਣੀ ਹੋਇ ਅਵਾਜ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਹੈ ਪਰਵਾਨ
ਝੋਲੀ ਭਰ ਦਵੋ ਸਖਣੀ, ਦਿਓ ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਨ
ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕੰਨ ਵਿਚ, ਮੰਤ੍ਰ ਦਿਤਾ ਦੱਸ
ਸੁਧ ਬੁਧ ਵਿਸਰ ਗਈ ਸਭ, ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਬੇ-ਵੱਸ

ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਉਠੇ ਨਾ ਥਾਂ ਤੋਂ, ਗਏ ਨਾ ਰਾਜੇ ਪਾਸ
ਕਰ ਵਖਾਈ ਗਲ ਓਹ, ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਆਸ !
ਚੌਥੇ ਰੋਜ ਬੁਲਾ ਜਦ, ਰਾਜੇ ਪੁਛੀ ਗਲ
ਤੂੰ ਵੀ ਓਥੇ ਜਾਇ ਕੇ, ਬੈਠਾ ਸਥਰ ਮੱਲ ?
ਕਸਮ ਖੁਆ ਕੇ ਭੇਜਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਕਰ ਤਕਰਾਰ
ਤੂੰ ਵੀ ਬਣੀ ਨਾ ਜਾ ਕਿਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਦਾ ਹਾਰ
ਛੇਤੀ ਦਸੀਂ ਆਣ ਉਹ, ਤੈਨੂੰ ਦੇਣ ਕਲਾਮ ?
ਤੂੰ ਹੈਂ ਸਾਡਾ ਆਦਮੀ, ਸਾਡਾ ਫੇਰ ਗ਼ੁਲਾਮ
ਅਗੋਂ ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਸੁਣ ਮਹਾਰਾਜਾ ਗੱਲ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ, ਹੁਣ ਨਾ ਨਿਕਲੇ ਫੱਲ
ਤੋਰਨ ਸਮੇਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ, ਮੈਨੂੰ ਕਸਮ ਖੁਆ
ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਸੀ ਆਣ ਕੇ, ਦਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਆ
ਓਸ ਬਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ, ਦਸਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ
ਓਹ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਕਲਾਮ ਨਾ, ਲੋਕ ਕਹਿਣ ਵਿਹੁ ਘੋਲ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਨਾਮ ਜੋ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚਕਾਰ
ਲਿਖਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਕਲਾਮ ਜੋ ਹੋਵੇ ਕੀ ਹਵਾਲ
ਦਰਗਹਿ ਅੰਦਰ ਮਾਰੀਅਨ, ਕਰ ਕੇ ਮੰਦਾਹਾਲ
ਕਸਮ ਖਾਵਾਂ ਗੁਰਦਸਮ ਦੀ, ਨਾ ਹੈ ਓਹ ਕਲਾਮ
ਲੂਣ ਖਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ, ਮੈਂ ਨਾ ਕਰਾਂ ਹਰਾਮ
ਪਾ ਨਾਂ ਇਹ ਬੁਝਾਰਤਾਂ, ਦਸ ਓਹ ਕੀ ਹੋਰ !
ਜੇ ਸਚ ਨਹੀਂ ਕਲਾਮ ਤਾਂ ਲੋਕ ਕਰਨ ਕਿਉਂ ਸ਼ੋਰ ?

ਦਸਣ ਤੋਂ ਨਾ ਝਿਜਕ ਹੁਣ, ਸਚੋ ਸਚ ਸੁਣਾ ?
ਟਾਲੇ ਵਾਲੇ ਕਰੇਂ ਕਿਉਂ, ਗਲਾਂ ਹੋਰ ਬਣਾ !
ਸਚ ਦਸਾਂ ਸਰਕਾਰ ਮੈਂ, ਸਚੀਂ ਸੁਣਿਆ ਨਾਮ
ਸੌਂਹ ਖਾ ਕੇ ਹਾਂ ਆਖਦਾ, ਉਹ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕਲਾਮ
ਨੜੀ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਲੋੜ
ਰਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ, ਸਾਥ ਤੁਹਾਡਾ ਛੋੜ
ਚੀਨੀ ਵਾਲਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਉਸਦਾ ਦਾਸ
ਸਰਨ ਲਈ ਹੁਣ ਓਸਦੀ, ਲਾਹ ਬਗਾਨੀ ਆਸ
ਬੰਧਨ ਮੇਰੇ ਟੁਟ ਗਏ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸਤ ਸੰਗ
ਝੂਠੇ ਲਹਿ ਗਏ ਪਾਹ ਨੇ, ਚੜ੍ਹਿਆ ਗੂੜ੍ਹਾ ਰੰਗ
ਆਪਣਾ ਸਾਜ ਸਮਾਨ ਸਭ, ਮੈਥੋਂ ਸਾਂਭੋ ਗਣ
ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ, ਮੈਂ ਗਿਆ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣ
ਭਰ ਗਏ ਗੁਸੇ ਵਿਚ ਇਹ, ਗਲਾਂ ਸੁਣ ਪਟਲੇਸ
ਖਾਰਜ ਕਰ ਕੇ ਨੌਕਰੀ, ਨਾਵਾਂ ਦਿਤਾ ਮੇਸ
ਆਏ ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਰਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਸ
ਰਾਜਾ ਕਹੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਦੋ ਇਤਬਾਰੀ ਮੈਂ ਲਏ, ਆਪਣੇ ਹਥੋਂ ਗੁਆਇ
ਪੁਜੀ ਆਸ ਨਾ ਫੇਰ ਵੀ, ਏਹੋ ਪਛੋਤਾਇ
ਹੁਣ ਨਾ ਕਰੀਏ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਇਤਬਾਰ
ਦਸਣਾ ਜਦ ਕੁਝ ਕਿਸੇ ਨਾ, ਇਹ ਹੈ ਕਹਿ ਕਹਿ ਢੁਆਰ !!
ਚੰਗਾ ਹੈ ਹੁਣ ਕੂਕਿਆਂ, ਏਥੋਂ ਦਈਏ ਤੋਰ
ਬੰਦੇ ਸਾਡੇ ਬਣਨ ਨਾ, ਤਾਂ ਕੇ ਬਾਗੀ ਹੋਰ ?

ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਦੀਵਾਨ ਸੀ, ਸੋਦਰ ਤੇ ਰਹਿਰਾਸ
ਹੋ ਗਈ ਜਦ ਸਮਾਪਤੀ, ਕਰ ਬੈਠੇ ਅਰਦਾਸ
ਆਣ ਸੁਣਾਇਆ ਪੁਲਸੀਏ, ਰਾਜੇ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ
ਕੂਕੇ ਜੋ ਪਟਿਆਲਿਓਂ, ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਤੁਰ ਜਾਨ
ਰਾਤ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਾ, ਪਟਿਆਲਾ ਦਿਓ ਛੱਡ
ਸਾਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੁਕਮ ਇਹ, ਬਾਹਰ ਆਵੋ ਕੱਢ
ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਠ ਤੁਰੇ, ਘੋੜੇ ਹੋ ਅਸਵਾਰ
ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਭ, ਰੋਂਦੇ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ
ਕੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਾਰੀ ਗਈ ਕਿਉਂ ਮੱਤ ?
ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨਾਲ, ਇਸ ਕੀਤੀ ਪੁਜ ਕਪੱਤ
ਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸਿੰਘ ਜੇ, ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਰਾਤ ?
ਤੁਰ ਜਾਣਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਪਰਭਾਤ !
ਇਹ ਸਿਖ ਕੀ ਪਟਿਆਲੀਏ ? ਪਕੇ ਹੈਨ ਗ਼ਦਾਰ !
ਹਨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਇਹ, ਮਨੋ ਤਨੋ ਵਫ਼ਾਦਾਰ
ਹਨੂੰਮਾਨਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਰਣਧੀਰ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਰਿਆ ਓਸ ਨੂੰ, ਹੋਰ ਨਾਲ ਜੋ ਬੀਰ
ਹਨੂੰਮਾਨਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ
ਪਕੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਓਹ, ਸੂਰੇ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ
ਵਸਦੇ ਸਨ ਇਹ ਸਿੰਘ ਸਭ, ਜਿਲੇ ਵਿਚ ਕਰਨਾਲ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਕਰਾਰ ਸੀ, ਹੋਇਆ ਗੋਰਿਆਂ ਨਾਲ
ਸਿਖ ਰਾਜ ਵਿਚ ਆ ਗਏ, ਉਹ ਪਟਿਆਲੇ ਚਲ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਬਾਗ਼ੀ ਜਾਣ ਇਹ, ਕੀਤੀ ਭੈੜੀ ਗਲ

ਫ਼ੌਜ ਭੇਜ ਪਟਲੇਸ ਨੇ, ਦਿਤੇ ਓਹ ਮਰਵਾ
ਹੋਏ ਓਹ ਸ਼ਹੀਦ ਸਨ ਵਿਚ ਪਟਿਆਲੇ ਆ
ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਾ, ਸੀ ਇਹ ਕੀਤਾ ਪਾਸ
ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਸਿੰਘ ਨਾ, ਮੂਲ ਕਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਮਾਰ ਦਿਤੇ ਬੇਦੋਸ ਇਨ, ਆਪਣੇ ਸਿੰਘ ਭਰਾਇ
ਸਿੰਘ ਹੋਇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕਾ, ਇਨਕਾ ਧਾਨ ਜੋ ਖਾਇ
ਕੋਹੜੀ ਹੋ ਕੇ ਮਰੇ ਓਹ, ਕੀੜੇ ਪੈਣ ਸਰੀਰ
ਰਾਜੇ ਰਖੀ ਨਾ ਕੋਈ, ਨਾਲ ਪੰਥ ਦੇ ਸੀਰ
ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਢਿਆ ਖਾਲਸੇ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਲਾ ਪੱਜ
ਮੁੜ ਦੋਹਰਾਇਆ ਫੇਰ ਹੈ, ਓਹੀ ਸਾਕਾ ਅੱਜ
ਆਇਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਢੂਲੋ ਧਰ ਅਵਿਤਾਰ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਪੁਟਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਬਿਆਜ ਮੂਲ ਵਾਪਾਰ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ ਉਠ ਤੁਰੇ, ਮੁੜ ਨਾ ਕਰੀ ਸੰਭਾਲ
ਸਕਰੌਦੀ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ
ਸਭ ਸਕਰੌਦੀ ਆ ਗਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਝੰਡੇ ਹੇਠ
ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੀ ਦਾਤ ਲੈ, ਹੋ ਗਏ ਧੰਨੇ ਸੇਠ
ਰਾਜੇ ਨੇ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ, ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹਾਲ
ਦਸੀ ਸਾਰੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਜੋ ਬੀਤੀ ਉਸ ਨਾਲ
ਕਿਵੇਂ ਗੁਆ ਲਏ ਓਸ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਦੋ ਸਰਦਾਰ
ਭੇਜੇ ਲੈਣ ਰਿਪੋਟ ਜੋ ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ
ਓਹ ਦੋਵੇਂ ਵੀ ਜਾ ਰਲੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਨਾਲ
ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਡਰ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਖ਼ਿਆਲ

ਕੂਕਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾ, ਸੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਇਕ
ਪਰ ਇਸਦੀ ਤਕਰੀਰ ਵਿਚ, ਮਿਕਨਾਤੀਸੀ ਡ਼ਿਕ੍ਰ
ਕੀਤਾ ਨਾ ਜੇ ਗੌਰਮੈਂਟ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਖ਼ਿਆਲ
ਰਲ ਜਾਣਗੇ ਸਿਖ ਸਭ, ਇਕ ਦਿਨ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ
ਇਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਰਿਪੋਟਾਂ, ਵੇਖ ਅਨੰਦ ਮਰਯਾਦ
ਦਿਲ ਕੰਬਦਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦਾ, ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਕਰ ਯ਼ਾਦ
ਵਧਦੇ ਗਏ ਜੇ ਇਉਂ ਹੀ, ਇਕ ਦਿਨ ਖੋਹਣ ਰਾਜ
ਖੋਹਿਆ ਸਿਖਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ, ਨਾਲ ਝੂਠ ਦੇ ਪਾਜ
ਪਹਿਲੇ ਪੰਜਾਂ ਵਿਚ ਇਹ, ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਸ਼ੁਮਾਰ
ਕੀਤੇ ਸੀ ਜੋ ਨਜਰ ਬੰਦ, ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਦਏ ਸਤਾਰਾਂ ਥਾਪ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਢੇ ਦੇਸ਼ ਚੋਂ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਤੇ ਪਾਪ
ਇਹ ਸਤਾਰਾਂ ਵੀ ਕਰੇ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਕੈਦ
ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਨੂੰ, ਪਕੀ ਇਹ ਅਮੈਦ
ਬੇ ਫ਼ਿਕਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਣ, ਬੈਠ ਜਾਊ ਸਰਕਾਰ
ਕੂਕੇ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣਗੇ, ਅਪਣਾ ਇਉਂ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਚਲ ਅੰਬਾਲਿਓਂ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ
ਆਇਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਰਸ ਕਰ, ਪੁਛਦਾ ਪਾ ਕੇ ਖਿਚ
ਨਜਰ ਬੰਦ ਕਰ ਆਪ ਨੂੰ, ਡਕ ਦਿਤਾ ਸਰਕਾਰ
ਦਸੋ ਕਰੋਗੇ ਕਿਸਤਰ੍ਹਾਂ, ਹੁਣ ਅਪਣਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ?
ਹਿਕ ਉਤੇ ਹਥ ਮਾਰ ਕੇ, ਭਰ ਕੇ ਵਿਚ ਜਲਾਲ
ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਤਾਕਿਤ ਅਪਣੀ ਨਾਲ

ਮੈਂ ਹੁਣ ਬਿਲਿਆ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਘਰ-ਘਰ ਦਿਆਂ ਬਣਾ
ਦਸੇਗਾ ਹਲਵਾਹ ਜੋ, ਦੂਜੇ ਤਈ ਸੁਣਾ
ਉਸਦੀ ਵਿਚ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ, ਮੇਰੇ ਜਹੀ ਤਾਸੀਰ
ਅਪਣੇ ਜਹੇ ਬਣਾ ਮੈਂ, ਕੀਤੀ ਗਲ ਅਖ਼ੀਰ
ਬੁਝੇਗੀ ਨਾ ਅਗ ਇਹ, ਮੱਚੇ ਧੂਆ ਧਾਰ
ਕੀਤੇ ਹੈਨ ਵਿਆਹ ਜੇ ਮੈਂ, ਗੁਰੂ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ!
ਇਸ ਗਲੋਂ ਕਿਉਂ ਡਰ ਕੇ, ਕੰਬਦੀ ਹੈ ਸਰਕਾਰ?
ਕੀਤੇ ਹੈਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ, ਜੇ ਕੋਈ ਅਸੀਂ ਸੁਧਾਰ?
ਰਸਮਾ ਜੋ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕੀਤਾ ਦੇਸ਼ ਖ਼ਰਾਬ
ਮੰਗਣੀ ਦਾਜ ਦਹੇਜ ਤੇ, ਫੋਕਾ ਰੋਹਬ ਦਾਬ
ਏਨਾਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਦੁਖੀ ਅਪਾਰ
ਡਰਦੇ ਲੋਕੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ, ਕੁੜੀਆਂ ਦੇਂਦੇ ਮਾਰ
ਰੋਕ ਦਿਆਂਗਾ ਇਹ ਸਭ ਹੋਣ ਨਾ ਦੇਵਾਂ ਪਾਪ
ਬੇ-ਖਰਚੀਲੀ ਵਿਆਹ ਦੀ, ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਥਾਪ
ਮੇਟਾਂ ਰਸਮਾਂ ਇਹ ਮੈਂ, ਕਰਦਿਆਂ ਸਭੇ ਨਾਸ
ਦਿਆਂ ਰਹਿਣ ਨਾ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਸ
ਹਰ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਦਾ, ਹੈ ਜਮਾਂਦਰੂ ਹੱਕ
ਅਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਸਮਾਜ ਨੂੰ, ਉਚਾ ਲੈ ਜੇ ਚੱਕ
ਰਹਿਣ ਨਾ ਦੇਣਾਂ ਏਸ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਗੁਲਾਮ
ਆਗੂ ਜੋ ਬੇਗੈਰਤੇ, ਦੂਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਲਾਮ
ਅਜ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਚਾ ਲਈ, ਮਨਮਰਜੀ ਦੀ ਲੁਟ
ਲੈਣਾਂ ਦੇਣਾ ਖਾਲਸੇ ਹੁਣ, ਹੋਰ ਗਲਾਂ ਸਭ ਝੂਠ

ਕਰੀਏ ਅਪਣੀ ਕੌਮ ਵਿਚ, ਜੇ ਕੋਈ ਅਸੀ ਸੁਧਾਰ
ਡਰ-ਡਰ ਉਠਦੀ ਉਸ ਤੋਂ, ਕਿਉਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ?
ਅਸੀ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਦੇ, ਗਲ ਚੋਂ ਲਾਹਣਾ ਫਾਹ
ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਜੋ, ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਗੁਨਾਹ
ਵਿਚ ਦੀਵਾਨਾਂ ਹੋਣ ਹੁਣ, ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਆਨੰਦ
ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਇਉਂ ਕਰ ਸਕੇ ਨਾ ਬੰਦ
ਸਿਧੇ ਸਾਧੇ ਆਦਮੀ, ਦਿਲ ਦੇ ਸਖੀ ਬਲੰਦ
ਮਨਮਤ ਖਾ ਰਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਵਢ ਵੱਢ ਭੈੜੀ ਦੰਦ
ਕਿਤੇ ਪੁਜਾਰੀ ਮੰਗਤੇ, ਵਿਹਲੜ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਲੋਕ
ਚੰਬੜੇ ਸਭੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੂੰਨ, ਪੀਣ ਜਿਉਂ ਜੋਕ
ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਆਂਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪੋਲ
ਲੁਟਦੇ ਨੇ ਜੋ ਕੌਮ ਨੂੰ, ਦਿਨੇ ਵਜਾ ਕੇ ਢੋਲ
ਝੂਠੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਰਸਮਾਂ, ਦਾ ਤਾਣ ਕੇ ਜਾਲ
ਨਾਲੇ ਖਾਈ ਜਾ ਰਹੇ, ਨਾਲੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਲ-ਓ-ਹਾਲ !
ਧੌਕਲ ਦਾ ਟਲ ਚੁੰਮ ਕੇ, ਜੂਠਾ ਲੈ ਲੈ ਖਾਣ
ਸਿਖ ਕਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਲ ਨਿਗਾਹੇ ਜਾਣ
ਸਿਖੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ ਦੀ, ਰੋਵੇ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰ
ਮੈਂ ਕਰਾਂਗਾ ਏਸਦੀ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਰ
ਤੀਜਾ ਪੰਥ ਚਲਾਇਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਆਪ
ਭੇਜਿਆ ਆਪ ਅਕਾਲ ਸੀ, ਦੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥਾਪ
ਜਿਥੋਂ ਪੰਥ ਸੀ ਕਢਿਆ, ਮਿਲਿਆ ਓਥੇ ਜਾ
ਭੁਲਦੇ ਹੋਰ ਅੰਜਾਣ ਵੀ, ਵੇਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਹ

ਵਖਰੀ ਹਸਤੀ ਪੰਥ ਦੀ, ਕਰਨੀ ਅਸੀਂ ਨਿਤਾਰ
ਕਰਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਭ, ਪੰਥਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ
ਖਰੀਆਂ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦੀ, ਭਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਇਹੁ
ਗੋਰਾ ਤੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਗਿਆ ਘੋਲਦਾ ਵਿਹੁ
ਲਾ ਦਰਬਾਰ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਕੀਤੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ
ਕਿਵੇਂ ਚਲਾਣਾਂ ਪੰਥ ਦਾ, ਅਗੋਂ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ।

੧੮.

ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ

ਗ਼ਦਰ ਪਿਛੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ, ਕੀਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਅਪਾਰ
ਰੋ ਰਹੀ ਭਾਰਤ ਮਾਤ ਸੀ, ਕਰਦੀ ਹਾ ਹਾ ਕਾਰ
ਵਡੇ ਆਕੜ ਖ਼ਾਨ ਜੋ, ਮਿੱਟੀ ਦਿਤੇ ਰੋਲ
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੁਸਕਦਾ, ਮੂੰਹੋਂ ਸਕੇ ਨਾ ਬੋਲ
ਗੁਣ ਗਾਂਦੇ ਨਾ ਥਕ ਦੇ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕ
ਕਈ ਸਤੋਤ੍ਰ ਗਾ ਰਹੇ, ਘੜ ਲਏ ਕਈ ਸਲੋਕ
ਟੋਪੀ ਵਾਲਾ ਸਿਖ ਇਕ, ਆਇ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ
ਮੁਗਲਾਂ ਮਾਰੇ ਆਣ ਕੇ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਾਰ
ਨਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾ, ਆਇਆ ਹੈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਭੇਜਿਆ ਉਹਨਾਂ ਏਸ ਨੂੰ, ਦੇ ਕੇ ਅਪਣਾ ਤੇਜ
ਭਾਰਤ ਵਾਸੀ ਭੁਲ ਕੇ, ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦਾ ਰਾਹ
ਮਸਤ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ, ਭਟਕਣ ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਾਹ
ਫਾਹੁਣ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ, ਗੋਰੇ ਕਰਨ ਤਿਆਰ
ਆਖਣ ਲੋਕੀ ਇਹ ਹੈ, ਕੀਤਾ ਨਵਾਂ ਸੁਧਾਰ
ਗੋਰਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਮਜ਼ਲੂੰਮਾਂ ਦਾ ਹਾਲ
ਝਲ ਨਾ ਸਕੇ ਵੇਖ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀਨ ਦਿਆਲ

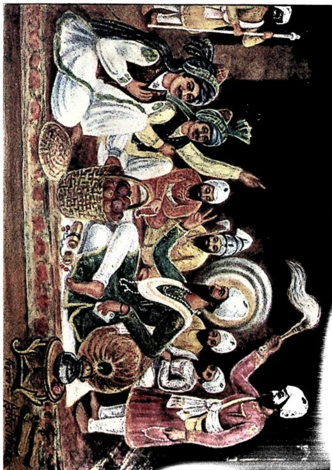
ਮਨ ਭਾ ਦੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸੀ, ਕਰਦਾ ਅੱਤਿਆ ਚਾਰ
ਕੋਈ ਨਾ ਅਗੋਂ ਆਖਦਾ, ਕੀ ਕਰਦੇ ਸਰਕਾਰ?
ਕੋਮਲ ਹੁਨਰ ਦੇਸ ਦੇ, ਕਰੇ ਗੋਰਿਆਂ ਬੰਦ
ਪਾ ਦਿਤਾ ਵਲੈਤ ਤੋਂ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਲਿਆ ਗੰਦ
ਕਪੜਾ ਜੋ ਬਨਾਰਸੀ, ਰੇਸ਼ਮ ਬਣੇ ਅਸਾਮ
ਕਾਰੀਗਰ ਬਨਾਣ ਜੋ, ਕਾਬੂ ਕਰੇ ਤਮਾਮ
ਮਲਮਲ ਢਾਕੇ ਦੇ ਜਿਹੀ, ਬਣੇ ਨਾ ਕਿਧਰੇ ਹੋਰ
ਜੁਲਾਹੇ ਜੋ ਵਲੈਤ ਦੇ, ਥੱਕੇ ਸਭ ਲਾ ਜ਼ੋਰ
ਕਲਾਕਾਰ ਜੋ ਦੇਸ ਦੇ, ਕਪੜਾ ਕਰਦੇ ਤਿਆਰ
ਫੜ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ, ਪਰਬਤ ਦਏ ਉਲਾਰ
ਗੂਠੇ ਵਢੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾ ਹੋਰ
ਕਾਬੂ ਸਾਰੇ ਕਰ ਲਏ, ਨਾਲ ਹਿੱਕ ਦੇ ਜ਼ੋਰ
ਕਬਜ਼ੇ ਆਪਣੇ ਕਰ ਲਿਆ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਵਪਾਰ
ਕਪੜਾ ਲਿਆ ਵਲੈਤ ਤੋਂ, ਭਰ ਦਿਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ
ਚਾਕੂ ਸੂਈ ਕੈਂਚੀਆਂ, ਨਿਕਾ ਵਡਾ ਸਾਮਾਨ
ਗੋਰਿਆਂ ਲੁਟਣ ਦੇ ਲਈ, ਪਾਈ ਆਣ ਦੁਕਾਨ
ਕਿਧਰੇ ਲੱਠੇ ਮਲਮਲਾਂ, ਮਖ਼ਮਲ ਨਕਲੀ ਤੋਰ
ਕੀਨਾਂ ਖਾਫ਼ਾਂ ਨੈਨ ਸੁਖ, ਨਾਮ ਧਰੇ ਕਈ ਹੋਰ
ਵਿਕਣ ਲਗ ਪਿਆ ਆਮ ਸੀ, ਗੋਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ
ਚਟਕ ਭਟਕ ਵਿਚ ਰੁਲ, ਗਏ ਹਿੰਦੀ ਨੌਜੁਆਨ
ਖੱਦਰ ਡਰਦਾ ਲੁਕ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਨਾ ਪੁਛੇ ਬਾਤ
ਦੇਸ ਲੁਟੀਂਦਾ ਵੇਖ ਇਹ, ਮਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਝਾਤ

ਕੀਤਾ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਫਰਮਾਨ
ਕੋਈ ਬਦੇਸੀ ਕਪੜਾ, ਸਿੰਘ ਨਾ ਪਾਏ ਆਨ
ਵਰਤੇ ਕੋਈ ਦਵਾ ਨਾ, ਜੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਲਿਆਣ
ਦਾਰੂ ਸਾਡੇ ਰੋਗ ਦਾ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਜਾਣ
ਸਰਦ ਤਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਹੈ, ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ ਦਵਾ
ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਵਿਚ ਦੇਸ ਦੇ, ਉਹ ਨਾ ਕਰੇ ਸਫਾ
ਧਰਮ ਅਧਰਮ ਦੀ ਫੇਰ ਨਾ, ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਾਰ
ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਗਲ ਨਾ, ਬੰਦਾ ਦੇਣਾ ਮਾਰ
ਜਾ ਕਚਹਿਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਭਾਲੋ ਨਾ ਇਨਸਾਫ਼
ਨਾ ਇਹ ਕਰਨੀ ਜਾਣਦੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਗਲ ਸਾਫ਼
ਪਾਂਦੇ ਗੇੜ ਨਝੱਨਵੇਂ, ਅਗੋ ਅਗੋ ਹੀ ਹੋਰ
ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਬੰਨ ਦੇ, ਖੁੱਲੇ ਲੁਟਦੇ ਚੋਰ
ਝਗੜੇ ਆਪਣੇ ਹੋਣ ਜੋ, ਆਪੇ ਲਓ ਨਿਬੇੜ
ਕਦੇ ਵੀ ਫਸੋ ਨਾ ਭੁਲ ਕੇ, ਏਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗੇੜ
ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਖੋ ਆਸ ਇਹ, ਅਪਣਾ ਲੈਣਾ ਰਾਜ
ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਰਹਿਣਾ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਹਤਾਜ
ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਨਾ ਵਰਤਣੀ, ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮ
ਭਾਵੇਂ ਮਿਲੇ ਉਹ ਮੁਫਤ ਹੀ, ਬਿਨਾਂ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾਮ
ਇਹ ਧਰਮੋ ਵੇਮੁਖ ਕਰਨ, ਉਲਟੀ ਗਲ ਸਿਖਾਣ
ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਨਾ, ਸਾਨੂੰ ਹੈ ਪਰਵਾਨ
ਚੰਗੇ ਹਾਂ ਬੇਪੜ੍ਹ ਅਸੀਂ, ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਏਸ
ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਣੀ ਕਦੀ ਵੀ, ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਭੇਸ

ਕੋਈ ਵਦੇਸ਼ੀ ਚੀਜ਼ ਨਾ, ਕਰਨੀ ਅੰਗੀ ਕਾਰ
ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਸਾਰਾ ਬੰਦ ਵਾਪਾਰ
ਦੂਰੋਂ ਕਰਨੀ ਗੋਰਿਆਂ, ਸੌ-ਸੌ ਵਾਰ ਸਲਾਮ
ਕਰਨੀ ਕਦੇ ਨਾ ਭੁਲ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕਲਾਮ
ਕੀਤੇ ਸਨ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲੇ, ਵਿਚ ਪੰਥਕ ਦਰਬਾਰ
ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਏਸ ਦਾ, ਖ਼ੂਬ ਕਰੋ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ, ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ ਤੇਜ
ਦੂਜੇ ਦੇਸੀਂ ਆਪਣੇ, ਸਫ਼ੀਰ ਦਏ ਸਨ ਭੇਜ
ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਯੋਜਨਾ, ਲਿਖ ਭੇਜੀ ਸੀ ਸਾਫ਼
ਜੋ ਵੀ ਸਨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੇ, ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਖ਼ਿਲਾਫ਼
ਇਕ ਸਿਖ ਵਿਦਵਾਨ ਜਿਸ, ਬਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਸੀ ਨਾਮ
ਪੜ੍ਹੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਏਸ ਸੀ, ਪਸਤੋ ਬੋਲੇ ਆਮ
ਇਹ ਸੀ ਕੂਕਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਹੋਈ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਮਹਾਨ
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਇਸ ਦੀ ਵੰਸ ਸੀ, ਚਾਣਕ ਜਿਉਂ ਸਨਮਾਨ .
ਵੇਦੀ ਸੋਢੀ ਕਈ ਇਕ, ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਦਰਬਾਰ
ਕਾਬਲ ਅਤੇ ਕੰਧਾਰ ਉਨ; ਜਾ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਬਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ, ਕੀਤਾ ਸੀ ਫਰਮਾਨ
ਕਾਬਲ ਵਿਚ ਦੀ ਰੂਸ ਵਿਚ, ਜਾ ਪ੍ਰਚਾਰੋ ਨਾਮ
ਕਹਿਣਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ, ਜਲਦੀ ਆਵੇ ਰੂਸ
ਆਣ ਉਡਾਵੇ ਗੋਰਿਆਂ ਦਾ, ਉਹ ਫੜ ਕੇ ਫੂਸ
ਦੇਵੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ ਨੂੰ, ਰੂਸ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਇ
ਯਾਦ ਰਖੇ ਪਰ ਆਣ ਉਹ, ਛੌਣੀ ਲਏ ਨਾ ਪਾਇ

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਦਾ, ਕਰ ਲਾਂ ਗੇ ਪਰਬੰਧ
ਰਖਣਾ ਅਸੀਂ ਨਾ ਇਹ ਹੁਣ, ਹੋਰ ਗੁਲਾਮੀ ਗੰਦ
ਕਾਬਲ ਜਾ ਕੇ ਬਿਸ਼ਨਸਿੰਘ, ਕਰੀ ਅਮੀਰ ਨਾਲ ਬਾਤ
ਮਦਦ ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦੀ, ਹਿੰਦ ਵਲ ਮਾਰੋ ਝਾਤ
ਪੁਤਰ ਦੋ ਅਮੀਰ ਦੇ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਬ ਆਨ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰ, ਹੋਏ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਾਨ
ਕੀਤੀ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੱਲ
ਪਤਾ ਨਾ ਲਗਾ ਗੋਰਿਆਂ, ਉਹ ਕਿਉਂ ਆਏ ਚੱਲ ?
ਰੀਕਾਰਡ ਵਿਚ ਕੁਕਿਆਂ, ਹੈ ਇਹ ਕੀਤਾ ਨੋਟ
ਅਮੀਰ ਕਾਬਲ ਵੀ ਲਈ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਓਟ
ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਸੀ ਬਿਸ਼ਨਸਿੰਘ, ਗਏ ਰੂਸ ਵਿਚਕਾਰ
ਦਸੀ ਯੋਜਨਾ ਰੂਸ ਨੂੰ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ
ਲਗਾ ਨਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਭੇਦ
ਝੂਠੋਂ ਮੂਠੋਂ ਅਟਕਲੋਂ, ਐਵੇਂ ਲਾਈ ਸੇਧ
ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਿਸ਼ਨਸਿੰਘ, ਜੰਮੂ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ
ਡੋਗਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ, ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਕਰੀਰ
ਗੋਰੇ ਕਰਦੇ ਤੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਗਲ ਗਲ ਦੇ ਵਿਚ
ਕਰ ਦਿਤੇ ਸਨ ਡੋਗਰੇ, ਪੁਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਚ
ਰਾਜਾ ਸੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ, ਗੱਦੀ ਤੇ ਰਣਬੀਰ
ਕਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ, ਓਸ ਵੰਧਾਈ ਧੀਰ
ਚਲਣ ਵੇਖ ਤੇ ਹਾਲ ਸੁਣ, ਹੋਇਆ ਸੀ ਪ੍ਰਸੰਨ
ਧੰਨ ਸਿੰਘ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਗੁਰੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੰਨ

ਸਢੌਰੇ ਦੇ ਰਈਸ ਇਕ, ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਉਹ ਵੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਜੰਮੂੰ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ
ਕਰ ਵਿਚਾਰ ਰਣਬੀਰਸਿੰਘ, ਦੋਹਾਂ ਕਰੀ ਸਲਾਹ
ਰਜਮਟ ਪੂਰੀ ਕੂਕਿਆਂ, ਏਥੇ ਲਓ ਚਲਾ
ਡੋਗਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਇਕ ਰੁਪੱਯਾ ਵੱਧ
ਕਿਹਾ ਜੰਮੂੰ ਨਿਰੇਸ ਮੈਂ, ਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦ
ਢਾਈ ਸੌ ਸਿੰਘ ਰਖਿਆ, ਜੋ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ
ਲੰਮੂੰ ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ
ਗਿਲਗਿਤ ਵਿਚ ਸਰਹੱਦ ਤੇ, ਬੈਠੇ ਹੋ ਅਨੰਦ
ਦੁਸ਼ਮਣ ਲਈ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ, ਨਾਕੇ ਕੀਤੇ ਬੰਦ
ਪਤਾ ਲਗਣ ਤੇ ਗੋਰਿਆਂ, ਰਜਮਟ ਦਿਤੀ ਤੋੜ
ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ, ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੋੜ
ਕਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਜੀ ਆ ਰਹੇ, ਮੁੜ ਕੇ ਫਤੇਵਾਲ
ਗ੍ਰੰਥਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪਿੰਡ ਇਹ, ਅਸਲੋਂ ਲਗਦਾ ਨਾਲ
ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੁਭਦਾ, ਕਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਜਿਉਂ ਸੂਲ
ਕਾਬੂ ਕਰੀਏ ਓਸ ਨੂੰ, ਲਭ ਗਈ ਇਹ ਚੂਲ
ਫਤੇਵਾਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ, ਬੰਦਾ ਦਿਤਾ ਮਾਰ
ਚਲ ਗਿਆ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦਾ, ਕਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਤੇ ਵਾਰ
ਰਚਿਆ ਢੌਂਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਬਿਲਿਆਂ ਨੇ ਸਟੰਟ
ਬਿਨਾ ਕਸੂਰੋਂ ਓਸ ਦੇ, ਦਿਤੇ ਕਢ ਵਰੰਟ
ਭਜ ਪੰਜਾਬੋਂ ਕਿਸ਼ਨਸਿੰਘ, ਪੁਜਾ ਜਾ ਨੈਪਾਲ
ਰਾਣੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਦਸਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਅਪਣਾ ਹਾਲ

ਸਰਦਾਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੰਮ੍ਹ ਸਢੌਰਾ

ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਤਕ ਸਿੰਘ ਦੀ, ਉਚਾ ਵੇਖ ਅਚਾਰ
ਗੋਰਖਿਆਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪਿਆਰ

ਅੱਤ ਸੁਨੱਖਾ ਗੱਭਰੂ, ਆਹਲਾ ਸੋਹਣੀ ਚਾਲ
ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਜੰਗ ਮਿਲ ਓਸ ਨੂੰ, ਹੋਏ ਖੁਸ਼ੀ ਕਮਾਲ
ਕਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਿਆ, ਆਪਣਾ ਸਭ ਵਰਤੰਤ
ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਇਆ ਵੈਲੀਓਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਸੰਤ
ਚੀਨੀਵਾਲਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਪੂਰਨ ਗੁਰ ਅਵਿਤਾਰ
ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਓਹਨੇ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚਕਾਰ
ਸਚ ਸੁਚ ਸੰਜਮ ਹੋਮ ਯੱਗ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਜੋ ਆਦ
ਤੋਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਸਤਿਜੁਗ ਦੀ ਮਰਯਾਦ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਨੇ, ਸਿੰਘ ਆਏ ਕਈ ਲਾਖ
ਭਰਦਾ ਹੈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਵੀ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਖ਼
ਪੂਰਿਆ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਦ
ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੋਰਿਆਂ, ਪੁਜ ਕੇ ਹੈ ਬਰਬਾਦ
ਰਾਣੇ ਬੰਦਾ ਆਪਣਾ, ਇਕ ਭੇਜ ਕੇ ਖ਼ਾਸ
ਉਸ ਦੇ ਹਥ ਮੁਰਾਸਲਾ, ਭੇਜਿਆ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ
ਖੱਚਰਾਂ ਹੋਣ ਬਹੁ ਚੰਗੀਆਂ, ਮੱਝਾਂ ਮਣ ਦੁਧ ਦੇਣ
ਵੇਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਰਖੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਨਾ ਮੇਣ
ਭੇਜ ਦੇਣੀਆਂ ਜਲਦ ਹੀ, ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਹਥ
ਹੋਣ ਸੁਚੱਜੇ ਉਹ ਜੋ, ਕਰ ਸਕਣ ਗਲ ਕਥ
ਬਾਬਾ ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਤੇ, ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ
ਭੇਜਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਰਾਣੇ ਨੂੰ ਸੀ ਮਾਲ
ਧਰਤਿ ਹੈਵਾਨਾ ਲਗਿਆ, ਕੁੰਡੀਆਂ ਮਥੇ ਫੁੱਲ
ਪੂਛਲਾਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਚੌਰ ਜਿਉਂ, ਫੁਲਕਾਰੀ ਦੇ ਝੁਲ

ਲੂੰ ਨਾਂ ਪਿੰਡੇ ਇਕ ਸੀ, ਗਿਠ ਗਿਠ ਲੰਮੇ ਥਣ
ਨੀਲੀ ਦੀਆਂ ਜੰਮੀਆਂ ਦੁਧ ਦੇਣ ਮਣ-ਮਣ
ਹਥ ਪਿੰਡਿਓ ਤਿਲਕ ਦਾ, ਹਾਥੀ ਜੇਹੇ ਕੱਦ
ਨਸਲੋਂ ਰਵਾ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ, ਖੰਧਾ ਚੂਚਕ ਵੱਗ
ਖੱਚਰਾਂ ਡਾਚੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ, ਥਕਣ ਚੁਕ ਨਾ ਭਾਰ
ਪਲੀਆਂ ਖਾ ਨਿਹਾਰੀਆਂ, ਲੈ ਲੈ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ
ਚਾਪੜ ਜਿਉਂ ਚੌੜੇ ਪੁੜੇ, ਅਗੋਂ ਉਚੇ ਮੋਰ
ਲਕ ਤੇ ਨਿੰਬੂ ਟਿਕਦਾ, ਮਟਕਾ ਵਾਲਾ ਤੌਰ
ਪਰਬਤ ਵੇਖ ਨਾ ਰੁਕਦੀਆਂ, ਉਚੀ ਲੰਮੀ ਧਾਰ
ਰਵਾਂ ਰਵੀਂ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਮਣਾਂ ਮੂੰਹੀਂ ਚੁਕ ਭਾਰ
ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਵੇਖ ਕੇ, ਅਤੀ ਹੋਏ ਪ੍ਰਸੰਨ
ਵੇਖ ਮਾਲ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਪੁੰਨਿਆਂ ਦਾ ਸੀ ਚੰਨ
ਇਕ ਮੁਰਾਸਲਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਭੇਜਿਆ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਕੀ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, ਇਹ ਜਾਣੇ ਕਰਤਾਰ
ਰਖੇ ਸਿੰਘ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ, ਜਿਉਂ ਸ਼ਾਹੀ ਮਹਿਮਾਨ
ਰਾਣੇ ਦਿਤੀ ਵਿਦਿਆ, ਡਾਢਾ ਕਰ ਸਨਮਾਨ
ਨਾਪੇ ਲੈ ਕੇ ਮੁਸ਼ਕ ਦੇ, ਮਣਕੇ ਇਕ ਸੌ ਅੱਠ
ਸੋਨੇ ਵਿਚ ਮੜ੍ਹਾ ਕੇ, ਮਾਲਾ ਦਿਤੀ ਸੱਠ
ਮੇਰੂ ਥਾ ਟਿਕਾਇਆ, ਹੀਰਾ ਇਕ ਤਰਾਸ਼
ਰਾਤੀਂ ਹੁੰਦਾ ਚੰਨ ਜਿਉਂ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਰਤਨ ਜੜੀ ਦੋ ਖੋਖਰੀ, ਸੋਨਾ ਲਗਾ ਮੁਠ
ਥਾਂ-ਥਾਂ ਮੋਤੀ ਚਮਕਦੇ, ਖਾਲੀ ਨਾ ਕੋਈ ਗੁਠ

ਇਕ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਆਹਲਾ, ਪੰਜਾਹ ਗਜ਼ ਨਾਲ ਬਨਾਤ
ਪਹਿਨ ਸਪੈਦੀ ਲਾਲ ਜਿਉਂ, ਚਿਹਰੇ ਚਮਕੇ ਕ੍ਰਾਂਤ
ਮੁਢੋਂ ਤੁਰਦੀ ਆ ਰਹੀ, ਸ਼ਾਹੀ ਨਸਲ ਅਖੁਟ
ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਤਾਰਿਆ, ਨਾ ਉਹ ਮਿਲਦੇ ਗੁਟ
ਚੀਨੇ ਕਲਬੂਤਰ ਜਿਹੇ, ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਸਪੈਦ
ਮਚਲ ਮਚਲ ਕੇ ਤੁਰਨ ਜਿਉਂ, ਗੋਰੇ ਕਰਨ ਕਵੈਦ
ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਹਮੇਲ ਗਲ, ਜੁਗਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜੜ ਨੱਗ
ਕਾਠੀਆਂ ਚਮਕਣ ਜੇਹੀਆਂ, ਵਿਚੋਂ ਦਿਸਦੀ ਪੱਗ
ਵਾਗਾਂ ਸੁਚੀਆ ਰੇਸ਼ਮੀ, ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਤਿਲੇ ਨਾਲ
ਮੂੰਹੀਂ ਲਗਾਮ ਫ਼ੌਲਾਦ ਦੇ, ਨਰਮੀ ਭਰੀ ਕਮਾਲ
ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਭੇਟ ਇਹ, ਭੇਜੀ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ
ਮਾਲ ਦੀ ਕੀਮਤੀ ਵਖਰੀ, ਸੈਂਕੜੇ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ
ਕਿਹਾ ਅਗੋਂ ਸੂਬਿਆਂ, ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਪਰਵਾਨ
ਪੈਸਾ ਨਗਦੀ ਲੈਣ ਨਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਣੀ ਜਾਨ
ਪਾਣਾ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਜਾ, ਰਾਣੇ ਲਾ ਕਿਹਾ ਤਾਣ
ਕਹਿਣਾ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ ਗੁਰ, ਭੇਟ ਕਰਨ ਪਰਵਾਨ
ਵਿਦਿਆ ਦਿਤੀ ਆਪਣੇ, ਦਏ ਸਿਪਾਹੀ ਨਾਲ
ਜਿੰਨਾ ਹਿੰਦ ਪੁਚਾਇਆ, ਉਹ ਸੀ ਸਾਰਾ ਮਾਲ
ਭੇਜਿਆ ਇਕ ਮੁਰਾਸਲਾ, ਜੋ ਸ਼ਾਹੀ ਦਸਤੂਰ
ਧਰਿਆ ਸੂਬਿਆਂ ਆਣ, ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਹਜ਼ੂਰ
ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਸਾਰਾ ਹਾਲ, ਸਭ ਹੋਏ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਅਪਾਰ
ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਕਰ ਲਿਆਏ ਵਾਪਾਰ ?

ਕਿਉਂ ਲਿਆਏ ਇਹ ਤੁਸੀਂ, ? ਕਿਹਾ ਦੀਨਾ ਨਾਥ
ਤੁਰਨ ਸਮੇਂ ਸੀ ਵਰਜਿਆ, ਔਣਾ ਖਾਲੀ ਹਾਥ
ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਨਿਰਦੇਸ ਕਰ, ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਜੋ ਲਿਆਏ ਹੈਂ ਇਹ, ਸਭ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਾਰ
ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਾ ਟਿਕੇਗਾ, ਇਹ ਸਾਮੰਤੀ ਮਾਲ
ਸਗਵਾਂ ਹੋਰ ਲੈ ਜਾਇਗਾ, ਸਾਡਾ ਵੀ ਏਹ ਨਾਲ
ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਜ਼ਾਲਿਮਾ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ
ਲੁਟ ਪੁਟ ਸਭ ਕੁਝ ਲੈ ਗਏ, ਮੁੜ ਨਾ ਦਿਤੀ ਸਾਰ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਉਂ, ਰਾਜ ਨੀਤ ਵਿਸਥਾਰ
ਕਾਬਲ ਰੂਸ ਨੈਪਾਲ ਤੇ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਜੰਮੂ ਵਿਚਕਾਰ
ਭੇਜ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਕਰੀ ਦੋਸਤੀ ਪੱਕ
ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਢਣ ਦੀ ਹੁਣ, ਰਚੀ ਯੋਜਨਾ ਅੱਕ
ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ, ਦੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਗੱਲ
ਸੁਣੀ ਡਰੇ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋ, ਮਾਰਨ ਅਲ ਪਟੱਲ ।

੧੯.

ਡਾਕ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ

ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨਿਰਵਾਣ
ਪੰਥਕ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਓਹ, ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਪਰਧਾਨ
ਵੇਖੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ, ਫਿਰਕੇ ਜਿਠਾ ਦੇਸ
ਰਹੇ ਮੰਡਲੀ ਫੇਰ ਦੇ, ਧਾਰ ਉਦਾਸੀ ਵੇਸ
ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇਹ, ਸੀਤਲ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾ
ਰਾਜੀ ਰਹਿਣ ਰਜਾ ਵਿਚ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾ
ਇਹ ਸਭੋ ਸੀ ਜਾਣਦੇ, ਰਾਜ ਕਾਜ ਪਰਬੰਧ
ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਰਾਜਨੀਤ ਦੀ ਸੰਧ
ਡਾਕ ਘਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਕਰੇ ਸੀ ਤਿਆਰ
ਕੀਤਾ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਨੇ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ
ਲੋਕੀ ਕਹਿਣ ਕਰਾਮਤੀ, ਵਡਾ ਹੈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਇਕ ਪੈਸੇ ਵਿਚ ਸੈ ਕੋਹਾਂ, ਦਏ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਈ ਇਹ ਸੀ, ਗਲ ਕੋਈ ਅਲੋਕਾਰ
ਪਰ ਸਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਣਦੇ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਅਸਰਾਰ
ਭੋਲੇ ਲੋਕ ਨਾ ਜਾਣਦੇ, ਇਹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਚਾਲ
ਹਿੰਦੀਆਂ ਦੇ ਫੌਹਣ ਲਈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਣਿਆਂ ਜਾਲ

ਨਾਲੇ ਖਟੀ ਖਟਦੇ ਮੁਫਤ ਚਲੌਂਦੇ ਕੰਮ
ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੁਤੀਆਂ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੀ ਚੰਮ
ਹਿੰਗ ਨਾ ਲਗੇ ਫਟਕੜੀ, ਚੋਖਾ ਆਵੇ ਟੰਗ
ਲਭਾ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਖੱਟੀ ਦਾ ਇਕ ਢੰਗ
ਜਿਸਤੇ ਹੋਵੇ ਸ਼ਕ ਜ਼ਰਾ, ਚਿਠੀ ਲੈਂਦੇ ਖੋਲ
ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਖਦੇ ਨਕਲ ਕਰ, ਫਿਰ ਭੇਜਣ ਉਸ ਕੋਲ
ਕਿਵੇਂ ਲਫਾਫਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ, ਕਿਦਾਂ ਹੋਵੇ ਬੰਦ
ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਔਂਦੇ ਸਾਰੇ ਫੰਦ
ਕਿਹਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਾਓ ਨਾ, ਅਪਣੀ ਚਿਠੀ ਡਾਕ
ਹੋਇ ਲਫਾਫਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੀ, ਭਾਵੇਂ ਛੋਟਾ ਕਾਟ
ਆਪਣੀ ਚਿਠੀ ਆਪਣੇ, ਭੇਜੋ ਹਥੀਂ ਦੂਤ
ਤਾ ਕੇ ਸਾਡਾ ਭੇਤ ਇਹ, ਜਾਣ ਨਾ ਸਕਣ ਊਤ
ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਜੀ ਹੁਕਮ ਮੰਨ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ
ਡਾਕ ਚਲਾਈ ਆਪਣੀ, ਲਗੇ ਬਿਨਾਂ ਅਜ਼ਾਬ
ਪੁਜ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਗੋਰਿਆਂ ਤੋਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਦੇਸ਼
ਖ਼ਬਰ ਫੈਲਾਂਦੇ ਅਗ ਜਿਉਂ, ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼
ਇਕ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ, ਕੂਕਾ ਜਾਂਦਾ ਚੱਲ
ਬੈਲ ਨਾ ਸਾਂਭੇ ਆਪਣੇ, ਸੁਟ ਕੇ ਭਜੇ ਹੱਲ
ਭਾਵੇਂ ਹੋਇ ਖ਼ਰਾਬ ਸਭ, ਉਸਦਾ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ
ਪਰ ਨਾ ਪੰਥਕ ਡਾਕ ਵਿਚ, ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਅਟਕਾਰ
ਸੌਂਹ ਖਾਣ ਨੂੰ ਇਕ ਵੀ, ਚਿਠੀ ਗੋਰਿਆਂ ਹੱਥ
ਕਾਬੂ ਆਈ ਪੰਥ ਦੀ, ਝੂਠੀ ਪਾਂਦੇ ਸੱਥ

ਕੋਲੋਂ ਝੂਠ ਬਣਾ ਕੇ, ਗੰਡੇ ਜਿਹੇ ਗ਼ਦਾਰ
ਆਪੇ ਲਿਖ ਲਿਖਾਂਵਦੇ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਯਾਰ
ਡਰ ਗਿਆ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਤੇ, ਲਭਦਾ ਪਿਆ ਸੀ ਪੱਜ
ਝੂਠੇ ਸਚੇ ਸੀ ਲਾਉਂਦਾ, ਓਹ ਬਹਾਨੇ ਰੱਜ
ਸਿੰਘਾਂ ਕੋਲੋਂ ਓਸ ਨੇ, ਖੋਹਿਆ ਸੀ ਪੰਜਾਬ
ਡਰ ਸੀ ਖੋਹ ਨਾ ਲੈਣ ਓਹ, ਮੁੜਕੇ ਅਪਣਾ ਰਾਜ
ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਪੰਥ ਨੇ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕਮਾਲ
ਨਾਲੇ ਮਾਰੀ ਆਮਦਣ, ਲਗਣ ਨਾ ਦਿਤਾ ਭੇਤ
ਜਰ ਸਕਦਾ ਓਹ ਨਾ ਇਹ, ਸਮਝ ਰਬ ਦੀ ਨੇਤ
ਵਿਚ ਕਲੇਜੇ ਓਸ ਦੇ, ਇਹ ਸੀ ਭਰਿਆ ਰੁਗ
ਵਾਪਾਰੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸੀ, ਬਾਣੀਏ ਨਾਲੋਂ ਪੁਗ
ਸਮਝ ਗਿਆ ਸੀ ਗਲ ਓਹ, ਸਾਰੀ ਮਹਾਂ ਖੁਰਾਟ
ਡਾਕਖ਼ਾਨੇ ਦਾ ਪੰਥ ਕਿਉਂ, ਕੀਤਾ ਬਾਈਕਾਟ
ਗੰਡਾਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਲਾਲਚੀ, ਨੀਚ ਮਹਾਂ ਚੰਡਾਲ
ਦੇਸ਼ ਦਰੋਹੀ ਪਾਤਕੀ, ਰਲੇ ਗੋਰਿਆਂ ਨਾਲ
ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਆਪ ਹੀ, ਲੈਂਦੇ ਲਿਖ ਲਿਖਾਇ
ਇਹ "ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਵਿਥਿਆ" ਦੇਂਦੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਜਾਇ
ਝਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ, ਪੰਥਕ ਓਹ ਅਰੂਜ
ਦੇ ਕੁਨਾਲੀ ਕਜ ਰਹੇ, ਚੜ੍ਹਿਆ ਚੰਨਾਂ ਦੂਜ
ਨਾਲ ਓਨਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਮਿਲੇ ਪਰਵਾਰ
ਹੈਸਨ ਜੋ ਮਲੇਛ ਦੇ, ਮੁਢ ਕਦੀਮੀ ਯਾਰ

ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੀ, ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼
ਦਸ ਰਿਪੋਟਾਂ ਝੂਠੀਆਂ, ਕਰਨ ਪਏ ਬਕਵਾਸ
ਗੋਰਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਪੰਥ ਦਾ, ਝਲ ਨਾ ਸਕਦਾ ਤੇਜ
ਲਿਖਵਾ ਲੈਂਦਾ ਝੂਠ ਸੱਚ, ਬੰਦੇ ਅਪਣੇ ਭੇਜ
ਬਾਬੇਕਿਆਂ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਨੂੰ, ਕਰਨ ਲਈ ਬਦਨਾਮ
ਅਪਣੀ ਗਲ ਲਿਖਾਂਵਦਾ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਇਨਾਮ
ਉਸਦੀ ਡੈਰੀ ਰਪਟ ਨੂੰ ਜੋ ਮੰਨੇ ਇਤਹਾਸ
ਆਵੇ ਉਸਦੀ ਸਮਝ ਤੇ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਹਾਸ
ਕੂਕਾ ਫਾਇਲ ਹੋਰ ਜੋ, ਕੂਕਾ ਆਊਟ ਬ੍ਰੇਕ
ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਨੇ; ਇਹ ਕੁਝ ਕਾਗਜ ਟੇਕ
ਠਾਹੂੰ ਤ੍ਰੇਹਟ ਈਂਸਵੀ, ਸੀ. ਆਡੀ. ਡੀ. ਸੁਮਾਰ
ਗੰਡਾਸਿੰਘ ਸੀ ਨਾਂ ਓਹ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਯਾਰ
ਮਨਘੜ ਗਲਾਂ ਓਸ ਨੇ, ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਲਾਇ
ਦਸੀਆਂ ਜਾ ਕੇ ਗੋਰਿਆਂ, ਝੂਠੀ ਬਣਤ ਬਣਾਇ
ਆਂਹਦਾ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ, ਕੂਕਾ ਹੋਇਆ ਜਾਇ
ਗੱਪਾਂ ਘੜੀਆਂ ਓਸਨੇ, ਝੂਠੋਂ ਸਚ ਲਿਖਾਇ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਹਰ ਗਏ ਸੀ, ਦੇਵਣ ਹਿਤ ਦੀਦਾਰ
ਪਿਛੋਂ ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਸਨ, ਕਰਦੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ
ਕੈਪਟਨ ਮਿਲਰ ਨੇ ਲਿਖੀ, ਇਹ ਹੈ ਸਾਰੀ ਗੱਲ
ਗੰਡਾਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਸੀ ਉਸ ਕੂਕਿਆਂ ਵੱਲ
ਆਂਹਦਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਸੀ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰ
ਕਰਨੇ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ, ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਦੀਦਾਰ

ਲਿਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਚਿਠੀਆਂ, ਮੇਰੇ ਹਥ ਫੜਾ
ਕਿਹਾ ਦੇਵੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ, ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਪਕੜਾ
ਗਿਆ ਨਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮੈਂ, ਚਿਠੀਆਂ ਲੈਂਦੇ ਸਾਰ
ਆਣ ਫੜਾਈਆਂ ਮਿਲਰ ਨੂੰ, ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਲਿਖਿਆ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ, ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਮਜਮੂਨ
ਮੁਕ ਗਿਆ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਚੂਨ
ਝੂਠੋ ਝੂਠ ਚੁਤਾਲ ਸੌ, ਕੂਕਿਆਂ ਜ਼ੁੰਮੇ ਲਾਇ
ਰਲ ਗ਼ਦਾਰਾਂ ਨੇ ਦਏ, ਬਾਂਦਰ ਸੀ ਚਮਲਾਇ
ਵੱਢ ਦੇਣੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਭ, ਦੇਣਾ ਬੀ ਮੁਕਾਇ
ਕੋਲੋਂ ਝੂਠ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਕੂਕਿਆਂ ਮਥੇ ਲਾਇ
ਪਰ ਮਿਲਰ ਹੈ ਮੰਨਿਆ, ਸਚੀ ਇਹ ਹਕੀਕ
ਗੰਡੇ ਦੀ ਰਿਪੋਟ ਦੀ, ਹੋਈ ਨਾ ਤਸਦੀਕ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਪੋਟਾਂ ਝੂਠੀਆਂ ਦਾ, ਲੈ ਕੇ ਆਧਾਰ
ਕੂਕਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਤਸ਼ੱਦਦੀ, ਰਜ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਅਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਝੂਠ ਸਚ, ਆਪੇ ਲਿਖ ਲਿਖਾ
ਇਹ ''ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਵਿਥਿਆ'', ਲੋਕਾਂ ਕਹਿਣ ਵਿਖਾ
ਇਕ ਵੀ ਚਿਠੀ ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ; ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਹੱਥ
ਆਈ ਨਾ ਸੌਂਹ ਖਾਣ ਨੂੰ, ਝੂਠੀ ਪਾਂਦੇ ਸੱਥ
ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਪਾਂ ਡੈਰੀਆਂ, ਗੰਡੇ ਜਿਹੇ ਗ਼ਦਾਰ
ਕਈਆਂ ਅਜ ਬਣਾਇਆ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ
ਬਾਬਾ ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ ਜੀ ਘਣੀਏ ਕੀ ਸੀ ਪਿੰਡ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਢੋਈ ਡਾਕ ਸੀ, ਕਰ ਕੇ ਡਾਢੀ ਹਿੰਡ

ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ: ਏਨ੍ਹਾਂ ਡਾਕ ਸੰਭਾਲ
ਦਸਿਆ ਸੀ ਮਿੰਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਉਸਦਾ ਕੁਲ ਹਵਾਲ
ਮੰਨਦਾ ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਦਾ, ਲੋਹਾ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀ ਖ਼ਬਰ ਓਹ, ਦਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਭੇਜ
ਕਿਹਾ ਮਕੈਂਜੀ ਕੈਪਟਨ, ਸੁਪ੍ਰਨਟੰਡੰਟ ਪੁਲੀਸ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ, ਜੋ ਸੀ ਓਦੋਂ ਈਸ
ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਦੀ ਡਾਕ ਦਾ, ਕੰਮ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਾਰ
ਅਜ ਤੀਕ ਨਾ ਓਸਦੀ, ਸਾਨੂੰ ਲਗੀ ਸਾਰ ।

੨੦

ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਦਾ ਹੋਲਾ

ਹੋਈਆਂ ਦੂਰ ਪਾਬੰਦੀਆਂ, ਹੋਇਆ ਪੰਥ ਆਜ਼ਾਦ
ਖੁਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ, ਕਰਨ ਲਗਾ ਪਰਵਾਜ
ਉਨੀ ਸੌ ਬਾਈ ਵਿਖੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ
ਹੋਲਾ ਕਰ ਅਨੰਦ ਪੁਰ, ਆਏ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ
ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ, ਆਓ ਪੁਰੀ ਆਨੰਦ
ਯਾਦਗਾਰ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਦੀ, ਹੋਲਾ ਕਰੋ ਬਲੰਦ
ਉਨੀ ਸੌ ਤੇਈ ਵਿਖੇ, ਕਰ ਕੇ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ
ਹੋਲਾ ਕਰਨ ਅਨੰਦਪੁਰ, ਹੋਇਆ ਪੰਥ ਤਿਆਰ
ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ, ਬੇਸ਼ਕ ਲਈਆਂ ਚੁਕ
ਪਰ ਕੁਝ ਬਾਕੀ ਰਖੀਆਂ, ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੇ ਲਈ ਠੁਕ
ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਜੋ, ਉਧੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨ
ਬਿਨਾ ਅਜਾਜਤ ਲਿਆਂ ਤੇ, ਗੋਰੇ ਰੋਕਾਂ ਪਾਣ
ਆਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ, ਲਿਖ ਭੇਜੀ ਇਤਲਾਹ
ਗੋਰੇ ਭਰੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ, ਅਗੋਂ ਕੀਤੀ ਨਾਂਹ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਹਾ ਹੁਕਮ ਇਹ, ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਦਰਕਾਰ
ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਵਣਾਂ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ

ਦੜ ਵਟ ਗੋਰੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਗਲਦੀ ਡਿਠੀ ਨਾ ਦਾਲ
ਪਰ ਸੁਣ ਕੇ ਜਲ ਬਲ ਗਏ, ਲੋਹੇ ਜਿਉਂ ਹੋ ਲਾਲ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੁਰੇ ਅਨੰਦਪੁਰ, ਚੀਨੀ ਹੋ ਅਸਵਾਰ
ਸੰਗਤ ਕਾਫ਼ੀ ਨਾਲ ਸੀ, ਆਵੇ ਨਹੀਂ ਸ਼ੁਮਾਰ

ਕੋਰੜਾ:–

ਤੁਰ ਪਏ ਸਤਿਗੁਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ
ਠੁਮਕ ਠੁਮਕ ਚੀਨੀ ਧਰੇ ਖੁਰ ਨੂੰ
ਨਾਲ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਘੋੜੇ ਘੋੜੀਆਂ
ਪੰਜਾਂ ਪੰਜਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀ ਬਣਾ ਕੇ ਜੋੜੀਆਂ
ਤੁਰ ਪਿਆ ਪੰਥ ਸੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ
ਸਚ ਖੰਡ ਵਾਲੇ ਦਰਬਾਰ ਧੁਰ ਨੂੰ
ਜੋੜ ਲਏ ਰਥ ਗੱਡੀਆਂ ਸ਼ਿੰਗਾਰੀਆਂ
ਗੱਡੇ ਜੋੜ ਕਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ
ਪਾਏ ਮਲਵਈਆਂ ਊਠਾਂ ਉਤੇ ਪਾਖੜੇ
ਤੁਰ ਪਏ ਪੈਦਲ ਜੁਆਨ ਕਾਠੜੇ
ਹੋਰ ਸੁਖਪਾਲਾਂ ਤੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਗੱਡੀਆਂ
ਗੋਰੇ ਬੱਗੇ ਚਾਲਾਂ ਸੀ ਟੁਹਾਲਾ ਛਡੀਆਂ
ਜੈਮਲਸਿੰਘ ਮਸਤ ਹੈ ਸੀ ਠਾਣੇਦਾਰ ਤੇ
ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਵਾਰ ਗਦੋਂ ਬੇਮੁਹਾਰ ਤੇ
ਤੁਰੇ ਮਸਤਾਨੇ ਕਰਦੇ ਨਿਰਤ ਕਾਰੀਆਂ
ਪੜ੍ਹ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਮਾਰ ਕਿਲ ਕਾਰੀਆਂ

ਨਚਦੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਗਾਂਵਦੇ
ਘੁੰਗਰੂ ਗਲਾਸ ਢੋਲਕੀ ਵਜਾਂਵਦੇ
''ਤੇਰਾ ਜਨ ਨਿਰਤ ਕਰੇ ਗੁਣ ਗਾਵੈ'' ਜੋ
ਰਬਾਬ ਪਖਾਵਜ ਤਾਲ ਘੁੰਗਰੂ ਵਜਾਵੈ ਜੋ
ਚੜ੍ਹਿਆ ਏ ਦਲ ਵੀਹ ਪੰਝੀ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ
ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਦਿਲ ਗੋਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ
ਸਾਗਰ ਦੇ ਵਾਂਗ ਪੰਥ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ
ਤਰ ਰਿਹਾ ਆਪ ਸੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਦਾ
ਰੋਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਅਗੋਂ ਕਿਹਾ ਆਇ ਕੇ
ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਕਰੋਗੇ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਇ ਕੇ ?
ਕਰਨੇ ਦੀਦਾਰੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਧਾਮ ਦੇ
ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੇ ਜਾਈ ਏ ਜਸ ਗਾਮਦੇ
ਹੁੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਰੋਕਾਂ ਪਾਣ ਵਾਲੇ ਕੌਣ ਹੋ ?
ਆਏ ਕਿਉਂ ਕੁਵੇਲੇ ਵਾਲਾ ਰਾਗ ਗੌਣ ਹੋ
ਹੋਲੇ ਉਤੇ ਪੰਥ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਵਣਾਂ
ਲਾ ਲਓ ਜ਼ੋਰ ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਲਾਵਣਾਂ
ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਹੁਕਮ ਨਾ ਅਸੀਂ ਮੰਨਣਾਂ
ਭਾਂਡਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਵਾਲਾ ਤੁਹਾਡਾ ਭੰਨਣਾਂ
ਆ ਗਏ ਜੇ ਏਥੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਪੁਜਾਰੀਆਂ
ਏਹਨਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਸਾਰੀਆਂ
ਲੈਣਗੇ ਸੰਭਾਲ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰ ਨੂੰ
ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਐਵੇਂ ਕਰ ਤਤਕਾਰ ਨੂੰ

ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਉਤੇ ਆਣ ਕੇ
ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਜਜ਼ਬਾ ਪਛਾਣ ਕੇ
ਸਾਡਾ ਵੈਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਕੋਈ ਵੀ ਚੱਲਣਾ ?
ਚਾਹਿਆ ਜੇ ਤਖ਼ਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੱਲਣਾ
ਕਿਹਾ ਗੋਰੇ ਜਾਓ ਨਾ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਨੂੰ
ਛਡ ਦੇਵੋ ਆਪਣੀ ਅਜੇਹੀ ਸੁਰ ਨੂੰ
ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ ਲਓ ਅਸੀਂ ਚੱਲੇ ਜੇ
ਲਾ ਲਓ ਜ਼ੋਰ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਪੱਲੇ ਜੇ ?
ਤੁਰ ਪਏ ਮਸਤ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ
ਬਾਣੀ ਗੌਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਚਿਤਾਰਦੇ
ਲੱਲਾਂ ਛਡ ਪਿਛੇ ਪੁਜੇ ਜਾਂ ਉਟਾਲੀਂ ਜੀ
ਦਿਆਲਪੁਰੇ ਵਿਚੀ ਪੁਜੇ ਘੁੰਗਰਾਲੀ ਜੀ
ਖਮਾਣੋਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨਾਮ ਲਿਆ ਮੰਗ ਕੇ
ਲੱਖਣਪੁਰ ਜਟਾਣਾਂ ਸੰਧੂਆਂ ਨੂੰ ਲੰਘ ਕੇ
ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਭੋਜੋਮਾਜਰੇ ਨੂੰ ਤਾਰਿਆ
ਰੋਪੜ ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਥ ਜਾ ਉਤਾਰਿਆ
ਤੁਰ ਪਏ ਅਗੇ ਕਰ ਪਾਰ ਸਰਸਾ
ਕੀਰਤ ਪੁਰੀ ਦਾ ਦੇਹੁਰਾ ਜਾ ਪਰਸਾ
ਬਾਬੇ ਗੁਰਦਿਤੇ ਦੇ ਸਥਾਨ ਜਾਇ ਕੇ
ਕਰੀ ਪ੍ਰਦੱਖਣਾ ਭੇਟਾ ਚੜ੍ਹਾਇ ਕੇ
ਪਤਾਲਪੁਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰੇ ਦੀਦਾਰੇ ਸੀ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰੀ ਨੂੰ ਪਧਾਰੇ ਸੀ

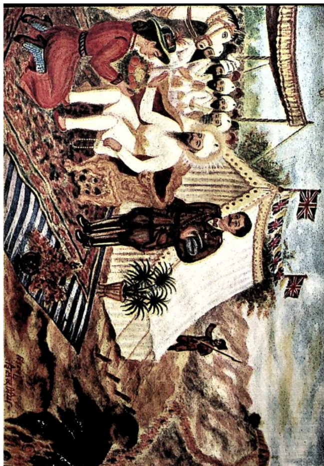
ਮਾਰਚ ਦੀ ਉਨੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਵਾਲੀ ਸੀ
ਅਠਾਰਾਂ ਸੌ ਸਤਾਹਟ ਦਾ ਸੰਨ ਖਾਲੀ ਸੀ
ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਫ਼ਿਕਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਨੂੰ
ਫਿਰਨ ਲੁਕਾਂਦੇ ਮਲਕਾਂ ਦੇ ਤਾਜ ਨੂੰ
ਦਿਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੇ ਭਰੀ ਜੋ ਖਾਰ ਸੀ
ਫੌਜ ਪੁਲਿਸ ਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਬੇ-ਸ਼ੁਮਾਰ ਸੀ
ਮੈਕ ਇੰਨਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਪੁਲੀਸ ਜੀ
ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਹੋਰ ਅਫ਼ਸਰ ਬੀਸ ਤੀਸ ਜੀ
ਕੀਤੀ ਤਕੜਾਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਭਾਰੀ ਜੋ
ਗਈ ਸੀ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਤ ਮਾਰੀ ਜੋ
ਮਲਣਗੇ ਤਖ਼ਤ ਕੂਕੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਦਾ
ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਕਾਰਨ ਜੋ ਸੀ ਕਲੇਸ਼ ਦਾ
ਡਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਏਥੇ ਆਣ ਤੋਂ
ਰੋਕਿਆ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰੌਲਾ ਪਾਣ ਤੋਂ
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ
ਓਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਂਹਦੇ ਕੋਈ ਡੇਰਾ ਮੱਲਣਾ
ਕਰਨੇ ਦੀਦਾਰੇ ਬਸ ਮੁੜ ਜਾਵਣਾਂ
ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾ ਸ਼ੋਰ ਪਾਵਣਾਂ
ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਧੀਰ ਜੀ
ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਦਿਲ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੀਰ ਜੀ
ਧਰਮੀ ਦਾ ਦਿਲ ਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਫ ਹੈ
ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਮਾਫ਼ ਹੈ

ਸਿਰਖੰਡੀ:–

ਪੁਜਾ ਸਾਰਾ ਪੰਥ, ਵਿਚ ਅਨੰਦਪੁਰ
ਵੀਹ ਪੰਝੀ ਹਜ਼ਾਰ, ਭੀੜ ਭਾੜ ਲੈ
ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਾਹਰਵਾਰ, ਕੈਂਪ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦਾ
ਡੀ. ਜੀ. ਆਈ., ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਜਰਨੈਲ ਸੀ
ਕੱਠੀ ਕਰ ਕੇ, ਪੁਲਸੀ ਧਾੜ ਪੰਜਾਬ ਦੀ
ਡਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਮਾਰ, ਸਭ ਬੁਲਾ ਲਈ
ਠਾਣੇਦਾਰ ਫਿਰਨ, ਦੁਲੱਤੇ ਛੰਡਦੇ
ਟੁਕੜ ਬੋਚ ਕੁਪੱਤੇ, ਦੇਸ਼ ਗ਼ਦਾਰ ਜੋ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ, ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਦੀ
ਪ੍ਰੀਤ ਮੁਹੱਬਤ ਖਿਚ, ਇਜਤ ਸੀ ਨਹੀਂ
ਫ਼ੌਜੀ ਹੋਰ ਤਲੰਗੇ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਏਂ
ਰੰਗ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਰੰਗੇ, ਗਿੱਦੜ ਸੂਰਮੇ
ਫਿਰਦੇ ਬੇ-ਮੁਹਾਰ, ਟੌਰੇ ਛਡ ਛਡ
ਲਭੇ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਰ, ਖੋਰੇ ਏਸ ਥਾਂ
ਖੰਡੇ ਕੁਤੇ ਜਿਵੇਂ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਰਖਦੇ
ਦੰਦ ਤਿਖੇ ਜਿਉਂ ਆਰੀ, ਮੂੰਹੋਂ ਨਾ ਬੋਲ ਦੇ
ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਖੰਡੇ, ਇਹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ
ਭੂਤੇ ਵਾਂਗਰ ਸੰਢੇ, ਫਿੱਟੇ ਸੂਰ ਜਿਉਂ
ਪਰ ਪੰਥ ਦਾ ਵਾਲੀ, ਬੁਤ ਅਕਾਲ ਦਾ
ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਸੀ ਖਾਲੀ, ਹੁਤ ਨਾ ਓਸ ਵਿਚ
ਚੀਨੀ ਤੇ ਅਸਵਾਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਦੀਨੀ ਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ, ਸ਼ਾਹ ਸਵਾਰ ਉਹ

ਸੂਬੇ ਸੰਤ ਮਹੰਤ, ਘੋੜੇ ਘੋੜੀਆਂ
ਸੰਗਤ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ, ਪਿਛੇ ਤੁਰ ਰਹੀ
ਸਾਗਰ ਜਿਉਂ ਬੇ ਮਾਹਾਂ, ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ
ਸਾਂਤ ਸਮੁੰਦਰ ਆਹਾ, ਸੀ ਗੰਭੀਰ ਪਰ
ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਥਾਂ, ਬੱਧੇ ਹੁਕਮ ਦੇ
ਅਗੇ ਤੁਰ ਰਹੇ ਅੱਧੇ, ਪਿਛੇ ਚਲ ਰਹੇ
ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਡੇਰਾ, ਸੀ ਜਰਨੈਲ ਦਾ
ਵੇਖ ਪੰਥ ਦਾ ਘੇਰਾ, ਸੀ ਹੈਰਾਨ ਓਹ
ਅਗੇ ਹੋ ਕੇ ਆਖਣ, ਲਗਾ ਗੁਰੂ ਜੀ
ਉਤਰ ਦਿਓ ਦੀਦਾਰੇ, ਅਗਾ ਮਲਿਆ
ਮੇਮ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਪ, ਇਛਾ ਦਰਸ ਦੀ
ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿਓ ਭਾਪ, ਸਰਧਾ ਓਸ ਦੀ
ਉਚੀ ਭੁਜਾ ਪਸਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਕੀਤਾ ਇਹ ਅਸ਼ਾਰ, ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ
ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਜਿਸ ਨੇ, ਪਾਇਆ ਪੈਰ ਸੀ
ਓਥੇ ਦਾ ਓਹ ਓਥੇ, ਚਾਇਆ ਰਹਿ ਗਿਆ
ਜੁਆਨ ਬਾਲ ਕੇ ਬੁਢੇ, ਮਾਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ
ਦਰਸਨ ਦੀਆਂ ਸਧਰਾਈਆਂ, ਆਈਆਂ ਨਾਲ ਜੋ
ਵੇਖ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸਭੇ, ਥਾਂ ਖਲੋ ਗਏ
ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਸੀ ਗੱਭੇ, ਅਗੇ ਕੋਈ ਸੀ
ਇਹ ਡਸਿਪਲਨ ਤਕ, ਕੂਕੇ ਪੰਥ ਦਾ
ਦੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਫਕ, ਪੁਲਿਸ ਜਰਨੈਲ ਦਾ

ਅਰਜ਼ ਮੰਨ ਗੁਰੂ ਦੇਵ, ਉਤਰ ਖਲੋ ਗਏ
ਹਰ ਇਕ ਦਿਲ ਦਾ ਭੇਦ, ਉਹ ਸਨ ਜਾਣਦੇ
ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਲੱਖਾਸਿੰਘ ਜਵਾਹਰ, ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਸੀ
ਲੈ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ, ਅੰਦਰ ਕੈਂਪ ਦੇ
ਕੀਤੀ ਜਾ ਨਿਹਾਲ, ਉਸ ਦੀ ਮੇਮ ਨੂੰ
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੇਮ, ਖੀਵੀ ਹੋ ਗਈ
ਆਂਹਦੀ ਮੈਂ ਚਿਰ ਜੀਵੀ, ਕੀਤੀ ਗੁਰੂ ਜੀ
ਫਲ ਬਦਾਮਾਂ ਥਾਲ, ਅਗੇ ਰਖਿਆ
ਪੰਜੀ ਮੋਹਰਾਂ ਨਾਲ, ਭੇਟਾ ਕੀਤੀਆਂ
ਆਖੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪ, ਈਸਾ ਜਾਪਦੇ
ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ, ਕੀਤਾ ਸਾਫ਼ ਹੈ
ਕੁਰਸੀ ਰੱਦੇਦਾਰ, ਸੋਫੇ ਵਾਂਗਰਾਂ
ਉਸ ਉਤੇ ਬੈਠਾਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਗੋਡਿਆਂ ਪਰਨੇ, ਚਰਨਾਂ ਅਗੇ ਬੈਠ ਕੇ
ਕਿਹਾ ਸਹਿਬ ਨੂੰ, ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੈ ?
ਆਪ ਲਿਆਏ ਨਾਲ, ਏਨਾਂ ਕਠ ਕਰ ?
ਕੀਤਾ ਇਹ ਸਵਾਲ, ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ
ਟਬਰ ਵਿਚੋਂ ਇਕ, ਅਧ ਜੀ ਆਇਆ
ਇਹ ਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਬਧ, ਸਾਰੇ ਹਨ ਨਹੀਂ
ਜਿਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ, ਸ਼ਰਧਾ ਦਰਸ ਦੀ
ਓਸ ਲਿਆਈ ਖਿਚ, ਓਹੀ ਆਇਆ

ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਨਾ ਆਇਆ, ਏਥੇ ਚਲ ਕੇ
ਇਕ ਅਧ ਫੇਰਾ ਪਾਇਆ, ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਹੈ
ਆਂਹਦੇ ਹੈਨ ਪੁਜਾਰੀ, ਦੰਗਾ ਕਰੋਗੇ
ਹੋਵੇਗਾ ਨਾ ਦੰਗਾ, ਕੰਮ ਅਜੇਹਾ
ਹੋਵੇਗੀ ਬਦਨਾਮੀ, ਮੇਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਸਲਾਮੀ, ਕਰਨਾ ਇੰਵ ਨਾ ?
ਲੋੜ ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ, ਦੰਗਾ ਕਰਨ ਦੀ
ਏਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਾ ਚੰਗਾ, ਜਾਣਦੇ
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਛਡਿਆ ਕੋਲ, ਤੁਸਾਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇ
ਵਿਹੁ ਰਹੇ ਨੇ ਘੋਲ, ਪੁਜਾਰੀ ਉਂਝ ਹੀ
ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤੇ ਸੋਟਾ, ਸੋਟੀ ਵੀ ਠਰੀ
ਮਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਲੱਜ, ਸੋਟੀ ਹੋਰ ਨਾ
ਪੋਥੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪਊਏ, ਆਸਣ ਡੋਲ ਹੈ
ਡਰਦੇ ਇਹ ਪੁਜਾਰੀ, ਹਊਏ ਨਾ ਅਸੀਂ
ਹੋਰ ਨਾ ਕੋਈ ਕੋਲ, ਸਾਡੇ ਚੀਜ਼ ਹੈ
ਲਭੋ ਸਭ ਫਰੋਲ, ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਓ
ਤੁਸੀਂ ਕਰਾਓ ਛੇੜ ਛਾੜ, ਉਹ ਕਰਨਗੇ
ਅਸੀਂ ਨਾ ਕੁਝ ਵਗਾੜ, ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ
ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਜਵਾਬ, ਦੇਣਾ ਅਸੀਂ ਨਾ
ਕੋਈ ਗਲ ਖ਼ਰਾਬ, ਪੁਜਾਰੀ ਕਰਨ ਜੇ
ਸਤ ਅਹਿੰਸਾ ਜੇਰਾ, ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਹੈ
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਫੇਰਾ, ਭੇਟਾ ਚਾੜ੍ਹਨੀ

ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ, ਵਾਪਸ ਪਰਤਣਾ
ਮੱਲਣੀ ਕੋਈ ਨਾ ਦੇਹਲ, ਮੰਦਰ ਦੀ ਅਸੀਂ
ਨਾਂ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਰੀਝ, ਨਾ ਪੂਜਾ ਲੈਣ ਦੀ
ਐਵੇਂ ਆ ਰਹੀ ਖੀਝ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ
ਰਹੌ ਸੁਹੰਡਣੀ ਇਹੁ, ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ
ਪੇਟ ਵਧਾਣ ਵਿਹੁ ਖਾਣ, ਰਜ ਰਜ ਕੇ
ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਜਰਨੈਲ ਨੇ
ਲੋੜ ਪਏ ਜੇ ਕੋਈ, ਕਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ
ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਆਪ, ਮਦਦ ਦਿਓਗੇ ?
ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਸਾਫ਼, ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਲ ਹੈ
ਕਾਹਦੇ ਨਾਲ ਅਸਾਡੀ, ਮਦਦ ਭਾਲ ਦੇ
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਖੋਹ ਜੁਆਨ, ਢਾਡੀ ਕਰ ਲਏ
ਕਰੇ ਨਿਹੱਥੇ ਸਭ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਰਮੇ
ਰਹਿਣ ਨਾ ਦਿਤੀ ਆਬੀ, ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਦੇ
ਫਿਰ ਮੇਰਾ ਤੇ ਅਪਣਾ, ਇਹ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ
ਨਾਮ ਜਪਾਣਾਂ ਜਪਣਾਂ, ਹੋਰ ਨਾ ਗਲ ਹੈ
ਹਿੰਸਕ ਜਿਤਨੇ ਹੈਨ ਨੇ, ਹਥਿਆਰ ਇਹ
ਮੈਂ ਨਾ ਦੇਣੇ ਰਹਿਣ, ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੇ
ਛੁਰੀ ਸੁਟਾ ਕੇ ਮਾਲਾ, ਹਥ ਫੜਾਵਣੀ
ਓਹ ਸੂਤਰ ਦੀ ਆਹਲਾ, ਧਾਤੂ ਦੀ ਨਹੀਂ
ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ, ਮੈਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੈ
ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰਾਂਤੀ, ਕਰ ਵਿਖਾਲਣੀ

ਸ਼ੇਰ ਸੱਪ ਬਘਿਆੜ, ਭਾਲੂ ਮਾਰ ਖੋਰ
ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੀਰ, ਫਾੜ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ
ਸਬਕ ਸਿਖਾਣਾ ਮੈਂ, ਸਭ ਨੂੰ ਤਰਸ ਦਾ
ਗਊ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਖਾਣਾਂ, ਬਣਨ ਨਾ ਦੇਵਣਾਂ
ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਗਲ ਉਤੋਂ, ਛੁਰੀ ਚੁਕਾਵਣੀ
ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹਲ, ਲੋਕ ਚਲਾਣਗੇ
ਦੇਸ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਾਣਾ, ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਹੈ
ਰਾਜ ਆਪਣਾ ਪਾਣਾਂ, ਗੈਰਾਂ ਖੋਹਿਆ
ਭਾਈਆਂ ਵਾਂਗਰ ਰਹਿਣ, ਵਦੇਸ਼ੀ ਹਿੰਦ ਮੇ
ਓਇ ਨਾਂ ਦੇਣੀ ਕਹਿਣ, ਨਾ ਜ਼ੁਲਮ ਸਹਾਰਨਾ
ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ, ਕਰਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ
ਗਊ ਗਰੀਬ ਫ਼ਰਿਆਦ, ਕਰਦੇ ਰੋ ਰਹੇ
ਓਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦੂਰ, ਕਰਾਣਾਂ ਸੋਗ ਹੈ
ਹੋਰ ਨਾ ਕੋਈ ਪਾਣਾ, ਝਗੜਾ ਦੂਸਰਾ
ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਹੈ ਮੇਲਾ, ਮੇਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਲ ਤੇਰਾ, ਕੀ ਹੈ ਸਮਝਦਾ
ਕਿਹਾ ਇਹ ਫਰੰਗੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਫ਼ੌਜ ਹੈ
ਦੰਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ, ਤਲਬਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ
ਕੀਤਾ ਆਪ ਇਸ਼ਾਰਾ, ਜਦ ਖਲੋ ਗਏ
ਇਸ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਆਰਾ, ਕੰਮ ਹੈ ਫੌਜ ਦਾ
ਜਬਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖ, ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ !!
ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਡਾ ਲੇਖ, ਏਹ ਮਿਟਾਣਗੇ ?

ਸਾਨੂੰ ਹੈ ਭੜਕਾਇਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ
ਆਂਹਦੇ ਕੂਕਾ ਆਇਆ, ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ?
ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਹਥਿਆਰ, ਤੋਪਾਂ ਰਹਿਕਲੇ
ਕਰਨ ਅਸਾਂ ਤੇ ਵਾਰ, ਓਹ ਨੇ ਆ ਰਹੇ
ਆਨੰਦਪੁਰ ਰਾਜਧਾਨੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਨਾਵਣੀ
ਜਿਸ ਦੇ ਜਿਹਾ ਨਾ ਸਾਨੀ, ਦੂਜਾ ਤਖ਼ਤ ਹੈ
ਮੰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ, ਸਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ
ਆਈਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਚਲ, ਸਾਜ ਸਾਮਾਨ ਲੈ
ਪਰ ਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ, ਨਜਰੀ ਆਇਆ
ਦੂਰਬੀਨ ਲਾ ਮੈਂ, ਫਜਰੀਂ ਵੇਖਿਆ
ਮਾਲਾ ਬਾਝੋਂ ਹੋਰ, ਕੋਲ ਨਾ ਕਿਸੈ ਦੇ
ਜਾ ਹੈ ਆਸਣ ਡੋਲ, ਦੂਜੀ ਚੀਜ਼ ਨਾ
ਝੂਠੇ ਹੈਨ ਪੁਜਾਰੀ, ਆਰੀ ਸਚ ਤੋਂ
ਮਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰੀ, ਭੈੜੇ ਇਹ ਨੇ
ਸਚੀ ਨਾ ਕੋਈ ਗੱਲ, ਦਿਸੀ ਅਸਾਂ ਨੂੰ
ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਵਲ, ਨਜਰੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ
ਦਰਸਨ ਕਰਨੇ ਜਦੋਂ, ਅਪਣੇ ਤਖ਼ਤ ਦੇ
ਮੈਨੂੰ ਦਸਣਾਂ ਤਦੋਂ, ਬੰਦਾ ਭੇਜਣਾਂ
ਤਾ ਕਿ ਇਹ ਪੁਜਾਰੀ, ਰੌਲਾ ਪਾਣ ਨਾ
ਕਰਕੇ ਏਨਾਂ ਆਰੀ, ਦਿਆਂ ਬਿਠਾਲ ਮੈਂ
ਤੰਬੂ ਹੋਰ ਕਨਾਤ, ਚੰਦੋਏ ਚਾਨਣੀ .
ਕਢੀ ਹੋਈ ਬਨਾਤ, ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ

ਡੇਰੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੇਵ, ਗੋਰਿਆਂ ਭੇਜੀਆਂ
ਇਹ ਸੀ ਕੋਈ ਭੇਵ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪਾਲਸੀ
ਚਰਨ ਗੰਗ ਕਨਾਰ, ਡੇਰੇ ਲਾ ਲਏ
ਪੈਲਾ ਕਰੋ ਤਿਆਰ, ਨੇੜੇ ਪੈਣ ਤੋਂ
ਮੰਨ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਪੈਲਾ ਲਈਆਂ ਘੱਤ, ਭਿਜੇ ਓਹ ਨਾਂ
ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਛੰਡੇ, ਮੀਹ ਸੁਆਰ ਕੇ
ਗੱਡ ਓਹ ਸਕੇ ਝੰਡੇ, ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਨਾਂ
ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦ, ਕਿਹਾ ਜਰਨੈਲ ਨੇ
ਕਢ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਦ, ਦਬਕਾ ਮਾਰਿਆ
ਕਰਨ ਦੀਦਾਰੇ ਅਜ, ਕੂਕੇ ਆਣ ਗੇ
ਅਸੀਂ ਵੀ ਤੇ ਗੱਜ ਵੱਜ, ਸਭ ਤਿਆਰ ਹਾਂ
ਖੜਕੇ ਖੰਡਾ ਅਗੋਂ, ਕਿਹਾ ਪੁਜਾਰੀਆਂ
ਰੌਲਾ ਪਾਣੋਂ ਸਗੋਂ, ਹਟਦੇ ਨਾ ਤੁਸੀਂ ?
ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਕੋਈ, ਝਗੜਾ ਪਾਇਗਾ
ਚੌਦਾਂ ਸਾਲੋਂ ਘਟ ਨਾ, ਹੌਲਾ ਜਾਇ ਓਹ
ਚੁਪ ਕਰ ਗਏ ਪੁਜਾਰੀ, ਸਨ ਵਿਹੁ ਘੋਲਦੇ
ਮਤ ਜਿੰਨਾ ਦੀ ਮਾਰੀ, ਪੂਜਾ ਧਾਨ ਖਾ
ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ, ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ
ਭੈਰਵੀ ਦੀ ਚੌਕੀ, ਵਾਰ ਬਸੰਤ ਦੀ
ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਤਿਆਰੇ, ਕੀਤੇ ਪੰਥ ਨੇ
ਕਰਨੇ ਅਜ ਦੀਦਾਰੇ, ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ

ਵੈਲਕ ਵਜਣ ਲਗੀ, ਛੈਣੇ ਖੜਕਦੇ
ਮਠੀ ਜਿਹੀ ਫੁਹਾਰ, ਵਰਦੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ
''ਮੇਰੀ ਰੁਣ ਝੁਣ ਲਾਇਆ'' ਬਦਲ ਵਰਸਿਆ
''ਭਿੰਨੇ ਸਾਵਣ ਆਇਆ'', ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ
ਨਚ ਉਠੇ ਮਸਤਾਨੇ, ਪੈਲਾਂ ਪਾਂਵਦੇ
ਲਗਣ ਪਏ ਤਰਾਨੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਚਾ, ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਦਾ
ਭਰ ਕੇ ਵਿਚ ਉਮਾਹ, ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਨ ਵਿਚਾਲੇ, ਸੋਭਾ ਪਾਂਵਦੇ
ਸੰਗਤ ਹੋਰ ਦੁਆਲੇ, ਵਾਂਗ ਪਵਾਰ ਸੀ
ਪਿਛੇ ਸੰਗਤ ਸਾਰੀ, ਮਾਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ
ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਬਲਿਹਾਰੀ, ਨਿਰਤ ਕਰੇਂਦੀਆਂ
ਕੇਸ ਗਲੇ ਵਿਚ ਲਟਕਣ, ਸੋਭਾ ਪਾਂਵਦੇ
ਵਾਂਗ ਕਬੂਤਰ ਫਟਕਣ, ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ
ਤੀਰ ਕਲੇਜੇ ਵੱਜਣ ਭੁਲੀ ਹੋਸ਼ ਸੀ
ਹੋ ਗਈਆਂ ਮਦਹੋਸ਼ ਲਗਣ ਬਾਣ ਜਿਉਂ
ਚਿਟੇ ਵਸਤਰ ਸਭ ਦੇ, ਹੰਸਾਂ ਵਾਂਗਰਾਂ
ਵਾਹਵਾ ਕੂਕੇ ਫਬਦੇ, ਪੁਰੀ ਅਨੰਦ ਵਿਚ
ਵਾਸੀ ਪੁਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਕਰਕੇ ਆਖਦੇ
ਆਇਆ ਵਾਲੀ ਪਰਸਣ, ਆਪਣੀ ਪੁਰੀ ਨੂੰ
ਰੌਲਾ ਪਾਵਣ ਖਾਲੀ, ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੀਏ
ਮਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਾਲੀ, ਪੂਜਾ ਧਾਨ ਖਾ

ਅਕਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਲੀ, ਕਾਲੇ ਕਪੜੇ !
ਦੇਂਦਾ ਬੁਰਾ ਵਿਖਾਲੀ, ਕਰਮਾਂ ਮਾਰਿਆਂ
ਅੰਦਰ ਫੜ ਬਹਾਲੇ, ਸਭ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ
ਬਾਹਰੋਂ ਮਾਰੇ ਤਾਲੇ, ਕੀਤੇ ਕੈਦ ਸੀ
ਵਡਾ ਇਕ ਪੁਜਾਰੀ, ਅੰਦਰ ਤਖ਼ਤ ਦੇ
ਹਰੀਸਿੰਘ ਬਦਕਾਰੀ, ਸੁਕਾ ਅੰਦਰੋਂ
ਯਥਾ ਯੋਗ ਸੀ ਚਾੜ੍ਹੀ, ਭੇਟਾ ਸਭ ਨੇ
ਹਰੀਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾੜੀ, ਕੁਫ਼ਰ ਅਲਾਇਆ
ਮੈਂ ਨਾਹੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਦੇ
ਮੇਰੇ ਕਦੀ ਨਾ ਪਾਸ, ਫਟਕਿਆ ਸਚ ਹੈ
ਬ੍ਰਹਮਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਧੂ, ਗੁਰੂ ਹਜ਼ੂਰੀਏ
ਗਲ ਕਰਨ ਨਾ ਵਾਧੂ, ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਬਿਨ
ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਅਰਦਾਸ, ਕਰਨ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਸਨ ਖਲੋਤੇ ਪਾਸ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਦੇ
ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਰਦਾਸ, ਓਹਨਾਂ ਗਜ ਕੇ
ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ ਰਾਸ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਧਰਮ, ਬਹਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਿਟੀ ਚਾਦਰ, ਰਾਖੇ ਧਰਮ ਦੇ
ਤਿਲਕ ਜੰਞੂ ਦੀ ਰਾਖੀ, ਕੀਤੀ ਆਪ ਨੇ
ਭਰਦਾ ਹੈ ਪਿਆ ਸਾਖੀ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਜੋ
ਸੀਸ ਦਿਤਾ ਧਰਮ, ਨਿਭਾਹਿਆ ਹਸ ਕੇ
ਕੀਤਾ ਸਭ ਸਫ਼ਾਇਆ, ਜ਼ਾਲਮ ਰਾਜ ਦਾ

ਪਰਸ ਤਖ਼ਤ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਵਰਤਾ ਕੇ ਤੁਰ ਗਏ
ਜੋ ਮਰਯਾਦਾ ਆਦਿ, ਨਿਬਾਹੀ ਸਭ ਓਹ
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰ, ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ
ਭੇਟਾ ਚਾੜ੍ਹੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਸੰਗਤ ਸਭ ਨੇ
ਕੀਤੀ ਜੋ ਪਰਵਾਨ, ਓਸ ਮਹੰਤ ਨੇ
ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਹੋਸ਼, ਕਾਇਮ ਸੀ ਰਹੀ
ਉਸ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ, ਸਿਰੋਪਾ ਬਖਸ਼ਿਆ
ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ ਖ਼ਾਸ, ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰ ਸਨ
ਬੈਠੇ ਘਰ ਵਿਚ ਤਾਰੇ, ਵਾਸੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ
ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਬਲਹਾਰੇ, ਦਰਸਨ ਪਰਸ ਕੇ
ਆ ਗਏ ਰਾਜ਼ੀ ਬਾਜ਼ੀ, ਡੇਰੇ ਆਪਣੇ
ਬੈਠ ਪੁਜਾਰੀ ਪਾਜੀ, ਸੋਚਾਂ ਸੋਚਦੇ
ਸੋਢੀ ਹੋ ਨਿਹਾਲ, ਆਏ ਸਰਨ ਵਿਚ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੋਇ ਦਿਆਲ, ਕੀਤੀ ਮਿਹਰ ਸੀ
ਪ੍ਰਤਾਪਸਿੰਘ ਪਿਓ ਪੁਤ੍ਰ, ਦੇਵਾਸਿੰਘ ਜੀ
ਵਾਂਗੂੰ ਓਹ ਸਪੁਤ੍ਰ, ਸਰਨੀ ਆ ਗਏ
ਨਰਿੰਦਰਸਿੰਘ ਕੁਰਾਲੀ, ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ
ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਸੀ ਚਾਲੀ, ਪਕੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਇਹ ਵੀ ਦੋਏ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਰਨੀ ਆ ਪਏ
ਬਹੁਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੁਆਬੇ, ਕਰਨੀ ਮੰਨ ਲਈ
ਗੁਰੂ ਸਿਖੀ ਦੀ ਭਰਨੀ, ਸ਼ਾਖਾਂ ਅਜ ਤੋਂ
ਸਜ ਗਏ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਹੋਲੇ ਇਸ ਵਿਚ
ਥੰਨ੍ਹ-ਥੰਨ੍ਹ ਆਣ ਕਤਾਰਾਂ, ਕੂਕੇ ਬਣਨ ਨੂੰ

ਹੋਲੀ ਖੇਡਣ ਸੋਢੀ, ਰਲ ਕੇ ਆ ਗਏ
ਹਾਥੀ ਉਤੇ ਮੋਢੀ, ਗੋਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਆਂਹਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ, ਹੋਲੀ ਖੇਡਣੀ
ਮਾਰਾਂ ਗੇ ਗੁਲਾਲ, ਭਰ ਭਰ ਮੁਠੀਆਂ ?
ਮੈਂ ਹਾਂ ਇਕ ਗਰੀਬ, ਤੁਸੀਂ ਅਮੀਰ ਹੋ
ਆਪਣੇ ਜਿਹਾ ਰਕੀਬ, ਲਭੋ ਦੂਸਰਾ
ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ
ਆਏ ਹਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ?
ਭਰ ਕੇ ਵਿਚ ਉਮੰਗ, ਹੋਲੀ ਖੇਡਣੀ
ਏਸ ਰੰਗ ਦੇ ਵਿਚ, ਭੰਗ ਨਾਂ ਪਾਵਣਾਂ
ਚੀਨੀ ਤੇ ਅਸਵਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਹੋ ਗਏ
ਸੂਬੇ ਸਾਰੇ ਤਿਆਰ, ਹੋਏ ਨਾਲ ਸੀ
ਮਾਰੀ ਮੁਠ ਗੁਲਾਲ, ਭਰ ਕੇ ਸੋਢੀਆਂ
ਬੋਚ ਲਈ ਹਥ ਨਾਲ, ਖਿੰਡੀ ਹੇਠ ਜਾ
ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਫੇਰ, ਕਿਹਾ ਵੰਗਾਰ ਕੇ
ਕਰੋ ਨਾ ਏਨੀ ਦੇਰ, ਲਾਓ ਜ਼ੋਰ ਫਿਰ
ਭਰ ਕੇ ਮੁਠ ਗੁਲਾਲ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਵੀ
ਮਾਰੀ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਲਗੀ ਨਾ ਉਹ
ਤੀਜੀ ਲਾ ਲਓ ਵਾਰੀ, ਤਕੜੇ ਹੋਇ ਕੇ
ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਕਰਾਰੀ, ਭਾਰੀ ਅਸਾਂ ਦੀ
ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ, ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ
ਭਰ ਕੇ ਮੁਠ ਗੁਲਾਲ, ਮਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ
ਹਾਥੀ ਉਤੇ ਲਾਲ, ਬੈਠੇ ਹੋ ਗਏ

ਗੋਰੇ ਵੀ ਸਨ ਨਾਲ, ਛਿਥੇ ਜਾਪਦੇ
ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਚਾਲ, ਪੈ ਗਈ ਮਾਤ ਸੀ
ਵਾਹੋ ਦਾਹੀ ਸੋਢੀ, ਭਰ-ਭਰ ਮੁਠੀਆਂ
ਲਗੇ ਮਾਰਨ ਮੋਢੀ, ਗੋਰੇ ਹੋਇਕੇ
ਮੂੰਹ ਤੇ ਮਾਰ ਨਾ ਸਕੇ, ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ
ਵਾਹ ਸਾਰੀ ਲਾ ਥਕੇ, ਢੀਠਾਂ ਵਾਂਗਰਾਂ
ਛਡ ਗੁਲਾਲ ਨਿੰਬੂ, ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਏ
ਅਗੋਂ ਦੇ ਜਵਾਬ, ਤਾਰਨ ਹਾਰ ਨੇ
ਸੋਢੀ ਭਜ ਮੈਦਾਨੋਂ, ਹਾਥੀ ਤੋਰਿਆ
ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਜੋ ਸਾਰੇ, ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਦੇ
ਛਡ ਦੇ ਸਿੰਘ ਜੈਕਾਰੇ ਡੇਰੇ ਆ ਗਏ
ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਹਾਰੇ, ਵਿਚ ਮੁਕਾਬਲੇ
ਚਰਚਾ ਸਾਰੇ ਚਾਲੀ, ਪੁਰੀ ਅਨੰਦ ਵਿਚ
ਆਇਆ ਆਪ ਏ ਵਾਲੀ, ਆਪਣੀ ਪੁਰੀ ਦਾ
ਤਦੋਂ ਜਾਣੀਏ ਪਾਇ, ਫੇਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ
ਦੇਵੇ ਅਸਾਂ ਦੀਦਾਰ, ਕੇਰਾਂ ਆਣ ਕੇ
ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਨੂੰ ਵੇਖਣ, ਸਤਿਗੁਰ ਆ ਗਏ
ਫੁਲ ਵਰਸਾਏ ਏਕਨ, ਵਰ੍ਹਦਾ ਮੀਂਹ ਜਿਵੇਂ
ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਅਲਾਪ, ਆਖਣ ਧੰਨ ਇਹ
ਦੂਰ ਅਸਾਡੇ ਪਾਪ, ਹੋਏ ਦੀਦਾਰ ਕਰ
ਲੌਢੇ ਵੇਲੇ ਲਾਇਆ, ਜਦੋਂ ਦੀਵਾਨ ਸੀ
ਗੋਰਾ ਵੇਖਣ ਆਇਆ, ਸੂਤਰ ਪਏਗਾ

ਦਿਤੂ ਤੇ ਗੁਰਦਿਤਾ ਭਾਈ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਤੂਸ ਵਜਾਂਦੇ ਕਿਤਾ, ਕਰਦੇ ਰਾਗ ਦਾ
ਬਾਣੀਂ ਗੁਰ ਦੀ ਗਾਂਦੇ, ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੇ
ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੋ ਫ਼ਰਮਾਂਦੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
''ਖੰਡਾ ਪ੍ਰਿਥਮੈਂ ਸਾਜ'', ਗਾਵੋ ਸ਼ਬਦ ਇਹ
ਨਾਲ ਵਜਾਵੋ ਸਾਜ, ਲਹਿਰਾ ਵਿਚ ਭਰ:–

× × ×

ਸ਼ਬਦ ਗਾਵਿਆ ਰਾਗੀਆਂ, ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰ ਫੁਰਮਾਨ
ਪੌੜੀ ਚੰਡੀ ਵਾਰ ਦੀ, ਲਗੇ ਗਾਇ ਸੁਨਾਣ
ੴਅੰਕਾਰ ਆਕਾਰ ਕਰ, ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਪਸਾਰ
''ਖੰਡਾ ਪ੍ਰਿਥਮੈਂ ਸਾਜ ਕੈ'', ਫਿਰ ਰਚਿਆ ਸੰਸਾਰ
ਤਿੰਨ ਉਪਾਏ ਦੇਵਤੇ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨ ਮਹੇਸ਼
ਸਿੰਧੂ ਪਰਬਤ ਮੇਦਨੀ, ਬਿਨ ਥੰਮਾਂ ਗਗਨੇਸ਼
ਸਾਜੇ ਦਾਨੋ ਦੇਵਤੇ, ਪਾ ਓਹਨਾਂ ਵਿਚ ਵੈਰ
ਬੈਠ ਤੁਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਦਾ, ਹੋ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਗੈਰ
ਦੁਰਗਾ ਸਾਜੀ ਆਪ ਫਿਰ, ਨਾਸ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦੈਂਤ
ਚਾੜ੍ਹ ਲਿਆਂਦੀ ਸ਼ੇਰ ਤੇ, ਕਰਨ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਘੈਂਤ
ਰਾਵਨ ਚਕੀ ਅੱਤ ਜਦ, ਰਾਮ ਭੇਜ ਕੇ ਆਪ
ਦਹਿਸਿਰ ਨੂੰ ਮਰਵਾਇਆ, ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਥਾਪ
ਆਪਣਾ ਬਲ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੋਂ, ਮਰਵਾਇਆ ਸੀ ਕੰਸ
ਆਪ ਹੀ ਕੀਤੀ ਨਾਸ ਸਭ, ਕੈਰੋਂ ਪਾਂਡੋ ਵੰਸ
ਵਡੇ ਵਡੇ ਦੇਵਤੇ, ਕਈ ਜੁਗ ਤਪਾ ਕੇ ਤੰਨ
ਅੰਤ ਨਾ ਉਸ ਦਾ ਪਾ ਸਕੇ, ਨੇਤਿ-ਨੇਤਿ ਰਹੇ ਮੰਨ

ਪੌੜੀ ਗਾਈ ਜਦੋਂ ਇਹ, ਛੇੜ ਸੰਗੀਤਕ ਸਾਜ਼
ਸੁਣ ਕੇ ਰੂਹ ਸਰੋਤਿਆਂ, ਕਰ ਉਠੀ ਪਰਵਾਜ਼
ਹੋ ਗਏ ਸਭ ਵਿਦੇਹ ਸੀ, ਲਗ ਗਈ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧ
ਵਿਰਤੀ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਵਿਚ, ਜਾ ਹੋਈ ਵਿਸਮਾਦ
ਭਰ ਗਿਆ ਅੰਦਰ ਚਾਨਣਾਂ, ਮਸਤੀ ਸ਼ਬਦ ਸਰੂਰ
ਵਜਦ ਤਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਨੂਰ ਨੂਰੋ ਪੁਰ ਨੂਰ
ਗੋਰੇ ਗਏ ਹੈਰਾਨ ਹੋ, ਵੇਖ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਾਰ
ਤੁਰ ਗਏ ਵਿਚ ਅਦਾਬ ਭਰ, ਕਰਦੇ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ

× × ×

ਨਿਕਲ ਗੜ੍ਹੀ ਚਮਕੌਰ ਤੋਂ, ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼
ਪੀਰ ਉਚ ਦਾ ਵੇਸ਼ ਧਰ, ਗਏ ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ਼
ਰਾਇਕਲਾ ਰਾਇਕੋਟੀਆ, ਰਾਵ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ
ਸ਼ਰਨ ਪਿਆ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ, ਬਖਸ਼ੇ ਗੁਰੂ ਦਾਤਾਰ
ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਇ ਕੇ, ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਕਮਾਲ,
ਸਿਦਕ ਵੇਖ ਕੇ ਓਸ ਦਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਇ ਦਿਆਲ
ਮਾਹੀ ਗੁਜਰ ਭੇਜ ਉਸ, ਖ਼ਬਰ ਮੰਗਾਈ ਝੱਭ
ਵਰਤੀ ਜੋ ਸਰਹਿੰਦ ਵਿਚ, ਉਸ ਆ ਦਸੀ ਸੱਭ
ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਸਰਹਿੰਦ ਵਿਚ, ਮਾਂ ਪੁਤ੍ਰ ਬਲੀ ਦਾਨ
ਅਣਖ ਨਾ ਛਡੀ ਧਰਮ ਤੋਂ, ਹਸ ਹੋਇ ਕੁਰਬਾਨ
ਨੇਤਰ ਸਜਲ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ, ਹੋਏ ਸੁਣ ਦਾਸਤਾਨ
ਪੁਛਿਆ ਸਿਖਾਂ ਇਹ ਕੀ ? ਇਉਂ ਕੀਤਾ ਫੁਰਮਾਨ
ਟੁਟ ਜਾਇ ਜਦ ਵਲ ਤੋਂ, ਕੋਈ ਕੱਚਾ ਫਲ !
ਉਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵਗਦਾ, ਆਪ ਮੁਹਾਰਾ ਜਲ !!

ਮੇਰੇ ਜੇਹਾ ਅਜ ਨਾ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਹਾਨ
ਹੋ ਗਿਆ ਸਰਵੰਸ ਜਿਸਦਾ, ਕੌਮ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ
ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਅਜ ਸੁਰਖਰੂ, ਅਗੇ ਪਿਤਾ ਅਕਾਲ
ਸੀ ਅਮਾਨਤ ਜਿਸਦੀ, ਓਸੇ ਲਈ ਸੰਭਾਲ
ਗਾਤਰੇ ਦੀ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ, ਰਾਇਕੋਲੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼
ਵਧੇ ਤੇਰਾ ਪਰਵਾਰ ਸਦ, ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਅਸੀਸ
ਰਖਣੀ ਨਾਲ ਅਦਾਬ ਦੇ, ਆਦਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ
ਕਰੋਂ ਬੇਅਦਬੀ ਏਸ ਦੀ, ਬੇੜਾ ਕਰਸੀ ਪਾਰ
ਪੋਤਰੇ ਕਲੇਰਾਇ ਦੇ, ਲੈ ਕੇ ਓਹ ਕਿਰਪਾਨ
ਰਖੀ ਅਗੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਆਨ
ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਏਸਦਾ, ਸਾਥੋਂ ਅਦਬ ਅਦਾਬ
ਮਤੇ ਹੋ ਜਾਇ ਬੇਅਦਬੀ, ਫਸੀਏ ਵਿਚ ਅਜਾਬ
ਹਥ ਵਿਚ ਫੜ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਲਾਈ ਮੱਥੇ ਨਾਲ
ਰਖੀ ਉਪਰ ਸੀਸ ਦੇ, ਕੀਤਾ ਅਦਬ ਕਮਾਲ
ਮੁੜ ਵਗਾਹਦਿਆਂ ਰਾਇ ਨੂੰ, ਇਉਂ ਕੀਤਾ ਫੁਰਮਾਨ
ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਗੁਰ ਦਸਮੇਸ਼ ਦੀ, ਹੈ ਇਹ ਵਸਤੂ ਮਹਾਨ
ਓਹ ਆਏ ਸਨ ਅਰਸ਼ ਤੋਂ, ਹਰਨ ਧਰਨ ਦਾ ਭਾਰ
ਰਖਿਆ ਜੰਞੂ ਤਿਲਕ ਦੀ, ਕੀਤੀ ਫੜ ਤਲਵਾਰ
ਪਰ ਸਮਾਂ ਹੁਣ ਹੋਰ ਹੈ, ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਾਰ
ਏਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਨਾ, ਕਰ ਸਕਦੀ ਤਲਵਾਰ
ਹਿੰਸਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਬੰਬ, ਤੋਪਾਂ ਤੀਰ ਕਮਾਨ
ਮੈਂ ਹੈ ਦੇਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਅਸਥਾਨ

ਜਿੰਨੇ ਹੋਰ ਮਨੁਖ ਦੇ, ਮਾਰਨ ਦੇ ਹਥਿਆਰ
ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਬੰਦ ਮੈਂ, ਏਨਾਂ ਦਾ ਵਾਪਾਰ
ਪੋਥੀ ਨਿਤਨੇਮ ਗਾਤਰੇ, ਪਊਏ ਡੋਰੀ ਡੋਲ
ਆਸਲ ਵਿਚ ਕਛੈਹਿਰਾ, ਪਰਨਾ ਹੋਵੇ ਕੋਲ
ਮਾਲਾ ਹਥ ਵਿਚ ਉੱਨ ਦੀ, ਦੁਧੋਂ ਉਜਲਾ ਵੇਸ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ, ਕਰੇ ਸਨਾਨ ਸਕੇਸ
ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਤੀਕਰ ਕਰੇ, ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ
ਪੜ੍ਹੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਆਦਿ ਦੀ, ਬਾਣੀ ਖੋਵੇ ਪਾਪ
ਸਭ ਨੂੰ ਜਾਣੇ ਆਪਣਾ, ਮੇਟ ਪ੍ਰਾਈ ਤਾਤ
ਮੇਰਾ ਹੈ ਆਦ੍ਰਸ਼ ਇਹ, ਸੱਤ ਅਹਿੰਸਾ ਸ਼ਾਂਤ
ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਲੈ ਜਾਇ ਕੇ, ਇਸਨੂੰ ਦਿਓ ਸੰਭਾਲ
ਓਥੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੋਰ ਹਨ, ਰਖਣ ਓਨਾਂ ਨਾਲ
ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਕੀਤੀ ਕਰ ਅਰਦਾਸ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੀਤਿਆ, ਹੋਲੇ ਦਾ ਦਿਨ ਖਾਸ
ਚੜ੍ਹਿਆ ਦੂਜਾ ਦਿਨ ਜਦੋਂ, ਮਹੱਲੇ ਲਈ ਵਿਚਾਰ
ਸਾਵਣਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਘੋੜੇ ਕਰੋ ਤਿਆਰ ?
ਕਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਠੀਆਂ, ਠੀਕ ਬਣਾਂ ਸਵਾਰ
ਚੀਨੀ ਉਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਜੀ ਹੋਏ ਅਸਵਾਰ
ਚੜ੍ਹੇ ਮਹੱਲਾ ਖੇਡਣੇ, ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਦੇ ਨਾਲ
ਕੇਸਾਂਧਾਰੀ ਖੇਡਦੇ, ਹੋਲਾ ਚਾਵਾਂ ਲਾਲ
ਚੀਨੀ ਨੂੰ ਪਰ ਸਕਿਆ, ਘੋੜਾ ਹੋਰ ਨਾ ਛੂਹ
ਬਿਫ਼ਰ ਬਿਟਰ ਪਏ ਤੱਕਦੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਮੂੰਹ

ਸੁਖੀਂ ਸਾਂਦੀ ਆ ਗਏ, ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਚੱਲ
ਦੇਸ਼ ਦੁਆਬਾ ਤਾਰਦੇ, ਦੁਰਗਾਪੁਰ ਦੇ ਵੱਲ
ਬੰਗੋਂ ਬਾਹੜਵਾਲ ਤੇ, ਲਧਾਣਾਂ ਸਿੰਧਵਾਂ ਤੀਕ
ਰਾਇਪੁਰ ਡੱਬੇ ਆਦ ਲੈ, ਗੜ੍ਹਪਧਾਣਾ ਜੀਤ
ਔੜ ਅੜਾਪੜ ਵਿਚ ਦੀ, ਮੋਰੋਂ ਗੜ੍ਹੀ ਸੁਧਾਰ
ਨਗਰ ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਲਖਪੁਰ, ਆਦਿ ਪਿੰਡ ਦਏ ਤਾਰ
ਚੱਕ ਅੰਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ, ਗਏ ਕਈ ਥਾਂ ਖਿੰਡ
ਛੋਟਾ ਰੁੜਕਾ ਬੜਾ ਪਿੰਡ, ਧੁਲੇਤਾ ਜੇਹੇ ਪਿੰਡ
ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਂਦੇ ਤਾਰਦੇ, ਮਠੱਡੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਭੈਣੀਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ।

੨੧.

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ

ਚੌਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ, ਸੋਢੀ ਜੋ ਸੁਲਤਾਨ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹਾ ਜਗਤ ਤੇ, ਹੋਰ ਨਾ ਕੋਈ ਮਹਾਨ
ਤਾਲ ਖੁਦਾਇ ਸਨਾਤਨੀ, ਭਰਿਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ
'ਪਾਪ ਕਮਾਤੇ ਉਤਰਦੇ ਨਾਂਵ ਦਿਆਂ ਤਤਕਾਲ
ਮੈਲੇ ਹੁੰਦੇ ਉਜਲੇ, ਕਾਂਉਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੰਸ
ਦੈਤੋਂ ਬਣਦੇ ਦੇਵਤੇ, ਪਲਟ ਜਾਂਵਦੀ ਵੰਸ਼
ਸਚਖੰਡ ਦੀ ਨਕਲ ਇਹ, ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੇ ਸਾਜ
ਮੁਕਤਿ ਭੁਕਤਿ ਦਾ ਤੋਰਿਆ, ਸਿਖਾਂ ਲਈ ਜਹਾਜ
ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਉਸਾਰਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰਿ ਦਾ ਵਾਸ
ਵਿੰਹਦਿਆਂ ਖਿੜਦੀ ਰੂਹ ਤੇ, ਪਾਪ ਹੋਂਵਦੇ ਨਾਸ
ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਮਹਾਰਾਜ
ਬਾਣੀ ਦੇ ਓਹ ਬੋਹਥੇ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਰਤਾਜ
ਬਧੀ ਬੀੜ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰ, ਦਿਤੀ ਵਿਚ ਸਜਾਇ
ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ, ਲੰਗਰ ਦਿਤਾ ਲਾਇ
ਗੁਰ ਬਾਣੀ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਬਿਨ, ਹੋਰ ਨਾ ਦੂਜੀ ਗਲ
ਇਸ ਥਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਇ ਨਾ, ਵਿਰਥਾ ਜਾਇ ਨਾ ਪੱਲ

ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ, ਮੀਰ ਪੀਰ ਦਾਤਾਰ
ਦੁਸ਼ਟ ਸੰਘਾਰਨ ਕਾਰਨੇ, ਹਥ ਫੜੀ ਤਲਵਾਰ
ਬਾਬਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਰਚ ਕੌਮੀ ਸਰਕਾਰ
ਬਾਬੇ ਤਖ਼ਤ ਉਸਰਿਆ, ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਦਰਬਾਰ
ਢਾਡੀ ਚਾਰਣ ਭਟ ਤੇ, ਸੂਰ ਵੀਰ ਬਲਵਾਨ
ਵਾਰਾਂ ਗਾਂਦੇ ਵੀਰ ਰਸ, ਛੇੜ ਸੰਗੀਤਕ ਤਾਨ
ਕਾਇਰਾਂ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰ, ਭਰ ਮਾੜੂਆਂ ਵਿਚ ਜੋਸ਼
ਖ਼ੂਨ ਠੰਢਾ ਗਰਮਾਂਵਦੇ, ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਮਦ ਹੋਸ਼
ਰਖਿਆ ਕਰਨੀ ਧਰਮ ਦੀ, ਕਰਨਾ ਦੇਸ਼ ਅਜ਼ਾਦ
ਜੋਕਾਂ ਰਤੂ ਪੀਣੀਆਂ, ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਬਰਬਾਦ
ਹੁੰਦੇ ਪੰਥਕ ਫ਼ੈਸਲੇ, ਇਸ ਥਾਂ ਲਾ ਦਰਬਾਰ
ਜਤੀ ਸਤੀ ਤੇ ਸੂਰ ਵੀਰ, ਦਾਤਾ ਸਖੀ ਅਪਾਰ
ਮਾਲਕ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ, ਇਸ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ
ਪੰਥ ਇਕਠ੍ਹ ਹੋਂਵਦਾ, ਏਥੇ ਬਿਨ ਤਕਰਾਰ
ਸ਼ੇਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਏਸ ਥਾਂ, ਬਧਾ ਸੁ ਬੇਰੀ ਨਾਲ
ਮੋਰਾਂ ਕੰਜਰੀ ਵਿਆਹਣ ਦੀ, ਦਿਤੀ ਸਜ਼ਾ ਕਮਾਲ
ਲਾਓ ਕੋਰੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਲਿਹਾਜ਼
ਓਦੋਂ ਸੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜ
ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ, ਹੁੰਦਾ ਪੁਰਖ ਮਹਾਨ
ਮੰਨਦਾ ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਉਸ, ਬਿਨਾ ਉਜਰ ਫਰਮਾਨ
ਪਰ ਹੁਣ ਓਹ ਗਲ ਨਾ ਰਹੀ, ਰਾਜ ਭਾਗ ਤੋਂ ਬਾਦ
ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ, ਕਰ ਲਿਆ ਅਪਣੇ ਤਾਬ

ਮਨ ਮਰਜੀ ਦੇ ਫਤਵੇ, ਲੈਂਦਾ ਓਹ ਕਢਾਇ
ਦਿਤੀ ਉਚ ਰਵੈਤ ਇੰਵ, ਮਿਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾਇ
ਪਹਿਲਾ ਫਤਵਾ ਇਸ ਥਾਂ, ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼
ਦੂਜਾ ਕੂਕਿਆਂ ਵਾਸਤੇ, ਏਥੋਂ ਦਿਤਾ ਸਾਫ਼
ਉਨੀਸ ਚੌਦਾ ਈਸਵੀ, ਸਨ ਦੇ ਫਿਰ ਵਿਚਕਾਰ
ਬਾਬੇ ਸਨ ਜੋ ਕੌਮ ਦੇ, ਦੇਸ ਭਗਤ ਸਰਦਾਰ
ਕਢਣ ਲਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਨੂੰ, ਲਾਇਆ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ
ਭਰ ਜਹਾਜ ਲਦ ਆਪਣਾ, ਏਥੋਂ ਦਿਤਾ ਤੋਰ
ਬਜ ਬਜ ਘਾਟ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਭੁੰਨਿਆਂ ਦਾਣਿਆਂ ਵਾਂਗ
ਨਿਹੱਥਿਆਂ ਉਤੇ ਕਟਕ ਦੀ, ਚਾੜ੍ਹ ਗੋਰਿਆਂ ਕਾਂਗ
ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਸਤਕਾਰ
ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਨੇਡੀਅਨ, ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਗ਼ਦਾਰ
ਜਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ, ਡਾਇਰ ਬੀੜ ਮਸ਼ੀਨ
ਭੁੰਨੇ ਦਾਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਓਹ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾ ਮੰਨੀ ਈਨ
ਡਾਇਰ ਜ਼ਾਲਮ ਓਸ ਨੂੰ, ਸਿਰੋਪਾ ਸਤਿਕਾਰ
ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ, ਦਿਤਾ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਦਰਸਨ ਨੂੰ ਦਿਲ ਧਾਰ
ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਪੁਰਬ ਤੇ, ਪੁਜੇ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ
ਕਿਹਾ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਤੁਸਾਂ ਨਾ, ਅੰਦਰ ਦੇਣਾ ਜਾਣ
ਅਸੀ ਹਾਂ ਮਾਲਕ ਤਖਤ ਦੇ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਅਸਥਾਨ
ਰਲ ਨਿਹੰਗ ਪੁਜਾਰੀਆਂ, ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਕਰਾਰ,
ਰਲ ਗਏ ਹੋਰ ਵੀ ਨਾਲ ਜੋ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਯਾਰ

ਅਗੋਂ ਕਿਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਅਤੀ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ
ਦਰਸਨ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਅਸਾਂ ਦੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੋਰ ਖ਼ਿਆਲ ?
ਆਏ ਕਰਨ ਦੀਦਾਰ ਹਾਂ, ਸਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲ
ਅਗੋਂ ਰੋਕਾ ਪਾ ਤੁਸੀਂ, ਬੈਠੇ ਹੋ ਬੂਹੇ ਮੱਲ !
ਗਿਆਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨਸਿੰਘ, ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ
ਓਹ ਵੀ ਓਥੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਏਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚਕਾਰ
ਬੇੜੀ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸਤਲੁਜੋਂ, ਰਲੇ ਫਲੌਰੋਂ ਨਾਲ
ਕਥਾ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ, ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਿਹਾਲ
ਇੰਵ ਬਤਾਏ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਇਕੀ ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ
ਵੀਹ ਪੰਝੀ ਹਜਾਰ ਦੇ, ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਜਰੂਰ
ਕਬਜਾ ਕਰਨਾ ਚਾਂਹਦੇ, ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ
ਕੋਈ ਰਖ ਨਾ ਸੱਕਦਾ, ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਥਾਪ
ਜਦੋਂ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ
ਨਾਭੇ ਪਏ ਬੀਮਾਰ ਸਨ, ਕਰੇ ਬੁਢਾਪੇ ਜਿਚ
ਕੀਤੇ ਦਰਸ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਸਰਧਾ ਭਗਤੀ ਨਾਲ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸੁਣਾਇਆ, ਅਖੀਂ ਡਿਠਾ ਹਾਲ
ਗਿਆਰਾਂ ਸਉ ਰੁਪੱਈਯਾ, ਇਕੀ ਭਰ ਕੇ ਥਾਲ
ਪੁਜੇ ਲੈ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਨ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਕਿਹਾ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਤੁਸਾਂ ਦੀ, ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਅਰਦਾਸ
ਤੁਸੀ ਹੋ ਕੂਕੇ ! ਸਿਖ ਨਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਜਾਪੇ ਖਾਸ
ਨਾਲੇ ਏਨਾਂ ਪੰਥ ਰਲ, ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਇਹੁ ?
ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਪਰਵਾਨ ਇਹ, ਜਾਪੇ ਜਿਦਾਂ ਵਿਹੁ

ਮਸਤੇ ਨਾਲ ਨਿਹੰਗ ਰਲ, ਕਰਨ ਅਕਾਲ-ਅਕਾਲ
ਲਗੇ ਭਕ਼ਬੂ ਪਾਣ ਓਹ, ਭੰਗਾਂ ਪੀ ਬੇਹਾਲ
ਆਖਣ ਉਤੇ ਤਖ਼ਤ ਦੇ, ਅਸੀਂ ਨਾ ਦੇਣਾ ਜਾਣ
ਮਾਲਕ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਏਸ ਦੇ, ਸਾਡੇ ਹਥ ਕਮਾਣ
ਅਗੋਂ ਫਿਰ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਕਿਹਾ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ
ਭੇਟਾ ਦੇਣੀ ਦਰਸ ਪਰਸ, ਹੋਣਾ ਅਸੀਂ ਨਿਹਾਲ
ਏਡੀ ਦੂਰੋਂ ਆਇ ਹਾਂ, ਦਰਸਨ ਦੇ ਲਈ ਚੱਲ
ਅਗੋਂ ਕੁਫਰ ਡਾਹ ਤੁਸੀਂ, ਬੈਠੇ ਸਥਰ ਮਲ
ਦਿਓ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, ਪੰਜ ਲਖ ਤਦ ਅਰਦਾਸ
ਲਖ ਤੋਂ ਘਟ ਨਾ ਹੋਇਗਾ, ਕੰਮ ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਸ
ਕਿਥੋਂ ਪੰਜ ਲਖ ਦੇਵੀਏ, ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਤੇ ਪੰਥ
ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀਏ ਨਾਮ ਜਪ, ਹੋਰ ਨਾ ਰਟੀਏ ਸੰਥ
ਚਾਰ ਕੁਰੈਹਿਤਾਂ ਬੱਜਰ ਜੋ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ
ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਜੇ ਹੈ ਕੋਈ, ਫੇਰ ਕਰੋ ਇਉਂ ਦਿਕ ?
ਸਿਰ ਨਵਾ ਕੇ ਮੰਨ ਲਈਏ, ਅਸੀ ਸਭੇ ਤਨਖਾਹ
ਐਵੇਂ ਕਿਉਂ ਕਰ ਆਖੀਏ, ਕਹੋ ਤੁਹਾਡੇ ਹਾਂ ?
ਔਥੇ ਫਿਰਦੇ ਹੋਰ ਵੀ, ਰਲੇ ਨਾਲ ਸਰਦਾਰ
ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਸੀ ਜਤਾ ਰਹੇ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਯਾਰ
ਨੀਲਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਦੇ, ਖਾਂਦੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਾਸ ?
ਰੋਟੀ ਆਪ ਪਕਾਂਵਦੇ, ਛਡ ਬਗਾਨੀ ਆਸ
ਕਛਾ ਪਾ ਕੇ ਤੀਵੀਆਂ, ਖੁਲ੍ਹੇ ਰਖਦੀਆਂ ਵਾਲ
ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਰਲ, ਪਾਓ ਤੁਸੀਂ ਧਮਾਲ

ਹੈ ਓਹ ਠੀਕ ਕਲਾਮ ਜੋ, ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹੋਂ ਦਿਨ ਰਾਤ
ਸੱਯਦਆਣੀ ਤੋਂ ਮਿਲੀ, ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਾਤ
ਪਾਣੀ ਪਾਓ ਰੋਜ ਸਿਰ, ਕਰੋ ਬੇਅਦਵੀ ਕੇਸ
ਖਾਓ ਕਿਸੇ ਨਾ ਹਥ ਦਾ, ਚਿਟਾ ਰਖੋਂ ਵੇਸ
ਮੰਨੋ ਸਾਡੀ ਸ਼ਰਤ ਹੁਣ, ਕੂਕਾ ਕੋਈ ਖਾਸ
ਸਿਰ ਤੋਂ ਲਾਹੇ ਪਗ ਨਾ, ਖਾਵੇ ਝਟਕਾ ਮਾਸ
ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਓ ਨਾ ਢੋਲਕੀ, ਡੂੰਮਾਂ ਦਾ ਇਹ ਢੱਛ
ਗੀਗਾ ਫੁਲ ਪ੍ਰਵਾਹੋ ਜਾ, ਤੀਵੀਆਂ ਪਾਣ ਨਾ ਕੱਛ
ਛਡ ਸਨਾਤਨ ਰੀਤ ਨੂੰ, ਲਗ ਗਏ ਕਰਨ ਨਿਕਾਹ
ਵੈਦਕ ਕਰੋ ਵਿਵਾਹ ਮੁੜ, ਛਡ ਕੁਵੱਲਾ ਰਾਹ
ਸੁਣ ਕਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਮੇਰੇ ਨਾ ਇਹ ਵੱਸ
ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸੁਣ ਸਿਖ ਨੂੰ, ਅਮਲ ਚੜ੍ਹੇ ਬੇਵੱਸ
ਅਕਲ ਬਿਕਲ ਹੋ ਲੋਟ ਪੋਟ, ਸਿਰੋਂ ਲਹੇ ਦਸਤਾਰ
ਮਸਤੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਸਬਦ ਦੀ, ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਕਾਰ
ਇਹ ਗਲਾਂ ਸਭ ਗੁਰੂ ਵਸ, ਮੈਂ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤਿ ਨਾ ਕੋ
ਫੇਰ ਦਿਆਂ ਦਿਲ ਸਭ ਦਾ, ਜੋ ਚਾਹਾਂ ਸੋ ਹੋਇ
ਦੁਧੋਂ ਉਜਲਾ ਵੇਸ ਇਹ, ਜਿਉਂ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਡਾਰ !
ਨੀਲਾ ਪਾ ਕੇ ਏਸ ਨੂੰ, ਦੇਈਏ ਕਿਵੇਂ ਉਤਾਰ ?
ਗੁਰਮਤ ਨੂੰ ਦਸਦੇ ਤੁਸੀਂ, ਪਏ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੋਰ !!
ਅਨੰਦ ਪੜ੍ਹਾਨ ਤੋਂ ਵਰਜਕੇ, ਦਿਓਂ ਵਿਵਾਹ ਤੇ ਜੋਰ ?
ਤੀਵੀਂ ਮਰਦ ਬ੍ਰਾਬਰੀ, ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ
ਦਿਤਾ ਸਤਿਗੁਰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ, ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ

ਇਕ ਪੁਜਾਰੀ ਲਿਆ ਧਰੀ, ਨੀਲੀ ਸੀ ਦਸਤਾਰ
ਇਹ ਸਿਰੋਪਾ ਤਖ਼ਤ ਦਾ, ਲਓ ਸੀਸ ਤੇ ਧਾਰ ?
ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਦਰਬਾਰ ਦੀ, ਇਹ ਜਾਣੋਂ ਬਖ਼ਸ਼ੀਸ਼
ਦਸਮੇ ਗੁਰ ਦੇ ਸਿੰਘ ਜੇ, ਇਹ ਸਜਾਵੇ ਸੀਸ
ਭਾਵੇਂ ਨੀਲਾ ਅੰਗ ਨਾ, ਲਾਂਦੇ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਇਹ ਤੁਰਕਾਨੀ ਰੰਗ ਤੇ, ਹੈ ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਚਾਲ
ਪਰ ਪੰਥਕ ਪਿਆਰ ਨੂੰ, ਰਖਣ ਦੇ ਲਈ ਈਸ
ਨੀਲੀ ਟਾਕੀ ਹਥ ਫੜ, ਧਰ ਲਈ ਉਪਰ ਸੀਸ
ਮੂੰਹ ਉਡ ਗਏ ਪੁਜਾਰੀਆਂ, ਮਾਤ ਪੈ ਗਈ ਚਾਲ !
ਬਿਟਰ-ਬਿਟਰ ਪਏ ਤਕਦੇ, ਰਲ ਨਿਹੰਗ ਵੀ ਨਾਲ !!
ਰੌਲਾ ਪਾ ਆਖਣ ਲਗੇ, ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ?
ਲਾਣੀ ਅਸਾਂ ਤਨਖਾਹ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਰ ਜਰੂਰ
ਨੀਲੀ ਟਾਕੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਕਰਦਿਆਂ ਲੀਰੋ ਲੀਰ
ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਸਿਖ ਨਾ, ਪਹਿਨੇ ਨੀਲਾ ਚੀਰ
ਨੀਲੇ ਵਸਤ੍ਰ ਫਾਰ ਕੇ, ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼
'ਅਮਲ ਗੁਆਇਆ ਤੁਰਕ ਦਾ, ਕੋਈ ਨਾ ਪਾਵੇ ਏਸ
ਆਪੇ ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਫਿਰ, ਵੰਡ ਦਿਤਾ ਪ੍ਰਸਾਦ
ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਤਾ ਅਰਸ਼ਾਦ :

ਕੋਈ ਤੋ ਹਜਾਰੋਂ ਹੀ ਰੁਪੈਯਾ ਰਿਸ਼ਵਤ ਮਾਂਗੇ ਕੋਊ ਤਨਖਾਹ ਚਾਰ ਪਾਂਚ ਲਖ ਮੰਗ ਹੈ ।
ਹੋਇਕੈ ਮਸਤ ਕੋਊ ਕੂਕਾ ਨਾ ਉਤਾਰੈ ਪਾਗ ਸਿਖ ਨਾ ਕਹਾਵੈ ਤੇਰੋ ਧਾਰੈਂ ਨੀਲ ਰੰਗ ਹੈ ।
ਕਹਿਓ ਰਾਮਸਿੰਘ ਇਹ ਬਾਤ ਸਭ ਗੁਰੂਵਸ ਸ਼ਕਤਿ ਨਾ ਏਤੀ ਮੋਮੈਂ ਫੇਰੋਂ ਮਨ ਢੰਗ ਹੈ।
ਤਨਖਾਹ ਆਹ ਮੋ ਮੈ ਚਤਰ ਵਿਧਾ ਜੇ ਕੋਊ ਲੇਹੁ ਦੰਡ ਵਾਹਿ ਕਰ ਸਹੀ ਸੋ ਨਿਸੰਗ ਹੈ।

ਬੀਓ ਤਕਰਾਰ ਇਨ ਬਾਤਨ ਮੈਂ ਭਾਰਿ ਜਬ ਬਢਤੀ ਨਿਹਾਰ ਰਾਰ ਰਾਮਸਿੰਘ ਜੂ ਤਬੇ।
ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੇ ਆਗੇ ਥਿਰ ਆਪਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਦੀਓ ਵਰਤਾਇ ਪਰਸ਼ਾਦ ਸਭ ਕੋ ਤਬੈ।
ਗਾਵਤੇ ਸਬਦ ਪ੍ਰਦੱਖਨਾ ਲੈ ਗਤੇ ਡੇਰੇ ਐਸੀ ਨਿਰਮਲਯੋ ਕੇ ਸਾਥ ਕੀਨ ਇਨ ਹੈ ਅਬੈ।
ਪੰਥ ਦੂਧ ਮਾਹਿ ਕਾਂਜੀ ਭਾਰੀ ਹੈ, ਪੁਜਾਰੀਓਂ ਨੇ ਮੇਲ ਹੋਨ ਦੇਤ ਨਾ ਸਰਈ ਮੰਦ ਜੇ ਕਰੈ।

(ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਝੰਡੇ ਬੁੰਗੇ ਸਾਂਹਵੇ ਦੇ, ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ
ਉਸ ਤੋਂ ਜਰਾ ਕੁ ਲਾਂਹਵੇਂ, ਅਗੇ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਕਢੀ ਸੀ ਇਕ ਕਾਰ, ਤੇ ਫ਼ੁਰਮਾਇਆ
ਇਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪਾਰ, ਕੂਕਾ ਜਾਇ ਨਾ
ਏਥੇ ਹੀ ਅਰਦਾਸ, ਦਰਸਨ ਕਰ ਲਏ
ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਦੇ ਪਾਸ, ਜਾਵੇ ਨਾ ਕੁਈ
ਫੇਰ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਤਾਈਂ, ਕਿਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਲਾਣੀ ਕੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਭਾਈ, ਤੁਸਾਂ ਨੇ ?
ਲਾ ਤਨਖ਼ਾਹ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਦਸਾਂਗੇ ਅਸੀਂ
ਤੁਸੀਂ ਰੋਵੋਗੇ ਸਾਰੇ, ਹਸਾਂਗੇ ਨਹੀਂ
ਕਬਜਾ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ, ਆਏ ਕਰਨ ਸੀ
ਨਸੇ ਕਰ ਕੇ ਖਾਲੀ, ਸਭ ਪੁਜਾਰੀਏ
ਸੰਤ ਨਿਧਾਨਸਿੰਘ ਆਲਿਮ, ਮੈਂ ਵੀ ਨਾਲ ਸਾਂ
ਵੇਖ ਰਹੇ ਅਕਾਲੀ, ਫਾਲਿਮ ਹੋਂਦਿਆਂ
ਕਿਹਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ, ਆਣ ਅਕਾਲੀਆਂ
ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਬੋਲ, ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਰੂ ਦੇ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ, ਪੁਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਨਾ
ਜੀ ਸਦਕੇ ਹੁਣ ਵਾਰੀ, ਦਰਸਨ ਚਲ ਕਰੋ

ਅਸੀਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਰਲ, ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ
ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਗਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੋ ਕਹੀ
ਲੈ ਗਏ ਸਾਨੂੰ ਭਾਲ, ਅਕਾਲੀ ਆਣ ਕੇ
ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਗਏ ਸਾਂ ਤਖ਼ਤ ਪੁਰ
ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਦੀਵਾਨ, ਸੰਗਤ ਹੇਠ ਸੀ
ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਨ, ਸੀ ਦੋਹਰਾਇਆ
ਲਗ ਗਈ ਤਨਖ਼ਾਹ, ਅਜ ਪੁਜਾਰੀਆਂ
ਨਸੇ ਦੁੰਮ ਦਬਾਇ ਸਾਂਹਵੇ ਨਾ ਅੜੇ
ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦੇ ਵਾਲੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ
ਵਾਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਲੀ, ਕਦੀ ਨਾ ਜਾਂਵਦੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖ਼ਾਹ, ਜੋ ਸਨ ਲਾ ਰਹੇ
ਅਜ ਕਿਤੇ ਨਾ ਵਾਹ, ਪੈਂਦੇ ਨਜਰ ਨੇ
ਖੈਰ ਇਹ ਤੇ, ਗਲੋਂ ਗਲਾਂ ਹੋਈਆਂ
ਮੈਂ ਓਥੇ ਮੁੜ ਚਲਾ, ਜਿਥੋਂ ਗਿਆ ਸਾਂ
ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰੀ ਮੰਦਰ, ਦੇ ਵਿਚ ਗਏ ਸੀ
ਰੋਕਿਆ ਕਿਸੇ ਨਾ ਅੰਦਰ, ਜਾਣੋ ਏਸ ਥਾਂ
ਭੇਟਾ ਨਗਦੀ ਚਾੜ੍ਹੀ, ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵੀ
ਜੋ ਬਹੁਤੀ ਸਤਿਕਾਰੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ
ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਸਿਰੋਪਾ, ਸੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ
ਜੋ ਹੈ ਰੀਤੀ ਖ਼ਾਸ, ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ਦੀ
ਇਕ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਇਕ, ਪਟਕਾ ਰੇਸ਼ਮੀ
ਜੋ ਸਨ ਕਾਫ਼ੀ ਆਹਲਾ, ਤਿਲੇਦਾਰ ਓਹ

ਇੰਵ ਹੀ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਟੱਲ ਜੀ
ਮਾਰੀ ਕੋਈ ਪਟੱਲ, ਨਾਂਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ
ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਦੀਦਾਰੇ, ਕੀਤੇ ਖਾਲਮੇ
ਸਿਰੋਪਾ ਦੇ ਸਤਕਾਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ
ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਆਇ, ਡੇਰੇ ਆਪਣੇ
ਇੰਵ ਪਾਏ ਸੀ ਫੇਰੇ, ਅੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਾਸੀ, ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਰਲ
ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਭਾਸੀ, ਹਕੀਕਤ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਰਲ ਮਿਲ ਆਏ ਸਾਰੇ, ਦਰਸਨ ਕਾਰ ਨੇ
ਭੇਟਾ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰੇ, ਚਾੜ੍ਹੀ ਸਭ ਨੇ
ਹੋ ਗਏ ਸਭ ਨਿਹਾਲ, ਦਰਸਨ ਪਰਸ ਕੇ
ਧਰ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਭਾਲ, ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ
ਆਏ ਕੁਝ ਅੰਗ੍ਰੇਜ, ਏਥੇ ਚਲ ਕੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਲ ਫ਼ਰੇਬ, ਖੌਰੇ ਸੀ ਕੁਈ
ਨਾਲ ਪਾਦਰੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਸਨ ਮਿਸ਼ਨਰੀ
ਰਲ ਮਿਲ ਆ ਕੇ ਦੋਨਾਂ, ਕੀਤੀ ਅਰਜ ਇਹ
ਦੇਸ ਗਰਜ ਦੇ ਨਾਲ, ਆਏ ਹਾਂ ਅਸੀ
ਇਹ ਸਾਡੀ ਹੈ ਅਰਜ, ਸੂਤਰ ਵੇਖਣਾਂ ?
ਇਹ ਅਫ਼ਸਰ ਸੀ ਭਾਰੇ, ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ
ਕੜੇ ਉਤੇ ਤ੍ਰੈ ਠੋਲੇ, ਮਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਲਗੀ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧ, ਵਰਤੀ ਚੁਪ ਸੀ
ਕਿਸੇ ਨਾ ਰਹਿ ਗਈ ਯਾਦ, ਆਪਾ ਭੁਲਿਆ

ਜਿਵੇਂ ਸਜਾਈਆਂ, ਚਿਤਰਕਾਰ ਨੇ ਮੂਰਤਾਂ
ਸੰਗਤ ਦਏ ਵਖਾਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿਵੇਂ
ਸਾਹ ਦੀ ਬਾਝੋਂ ਹਰਕਤ, ਹੁੰਦੇ ਬੁਤ ਜਿਉਂ
ਬੰਦੇ ਹਾਰੇ ਬਰਕਤ, ਸਾਰੇ ਜਾਪਦੇ
ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਕੜਾ ਠਕੋਰਿਆ
ਆ ਗਈ ਸਾਰੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤਿ, ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ
ਜੋ ਸੀ ਵਰਤੀ ਸਾਰੇ, ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਦੇ
ਮੁੜ ਓਹ ਪਰਤੀ ਸਾਰੀ, ਓਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਸੀ
ਅਫ਼ਸਰ ਤੇ ਈਸਾਈ, ਇਹ ਸਭ ਵੇਖ ਕੇ
ਦਿਲ ਵਿਚ ਭਰੀ ਰਸਾਈ, ਮੁੜੇ ਸਲਾਮ ਕਰ
ਆਂਹਦੇ ਸਨ ਈਸਾਈ, ਈਸਾ ਵੇਖਿਆ
ਇਹ ਹੈ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਕੂੜ ਨਾ ਰਤੀ ਹੈ ।

× × ×

ਆਇਆ ਇਕ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ, ਰਜਿਆ ਸੁਖੇ ਨਾਲ
ਅਕਲ ਟਿਕਾਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਭੰਗ ਪੀ ਕੇ ਬੇਹਾਲ
ਅਣ ਘੜ ਡੰਡਾ ਇਕ ਉਸ, ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੱਥ
ਸੁਟਿਆ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਦੇ, ਪਾਣ ਲਗ ਪਿਆ ਸੱਥ
ਕਰ ਸੰਬੋਧ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਰੌਲਾ ਲਗ ਪਿਆ ਪਾਣ
ਆਖੇ ਮੈਂ ਚਲ ਆਇਆ, ਸੋਟਾ ਹਾਂ ਘੜਾਣ
ਖੁੰਘੀਆਂ ਇਸਦੀਆਂ ਲਾਹ ਕੇ, ਵਲ ਵਿੰਗ ਕਰ ਦੂਰ
ਮਛਰਿਆ ਜਿਉਂ ਭੂਤ ਨਾ, ਕੁਏ ਨਾ ਨਾਲ ਸਹੂਰ
ਕੰਮੀ ਸਾਡਾ ਹੋਇ ਤੂੰ, ਲਗਿਆ ਗੁਰੂ ਸਦਾਣ
ਘੜ ਤਛ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਕਰ, ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਤਰਖਾਣ

ਥੁਕਾਂ ਡਿੱਗਣ ਮੂੰਹ ਤੋਂ, ਬਕੀ ਜਾਇ ਇਕ ਸਾਹ
ਮਛਰਾਇਆ ਸੀ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਬੋਲੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ
ਵਰਦਾ ਮੂੰਹ ਤੇ ਓਸਦੇ, ਸੀ ਲਾਣਤ ਦਾ ਨੂਰ
ਭੰਗ ਨਾਲ ਸੀ ਰਜਿਆ, ਸੁਧ ਬੁਧ ਸੀ ਦੂਰ
ਕਰ ਸੰਬੋਧਨ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਬੋਲੇ ਬੋਲ ਕਬੋਲ
ਅਕਲ ਸ਼ਰਮ ਤੇ ਸੱਭਤਾ, ਪੀਤੀ ਸੀ ਉਸ ਘੋਲ
ਆਖੇ ਘੜ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਕਰ, ਖੁੰਘੀ ਰਹੇ ਨਾ ਇਕ
ਹੋ ਜੇ ਸਿਧਾ ਤੀਰ ਇਹ, ਵਜੇ ਕੂਕਿਆਂ ਹਿਕ
ਖੁੰਘੀਆਂ ਲਾਹ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਕਰ, ਸਿਧਾ ਹੋਇ ਸਤੋਰ
ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਮੁਕਾਇਕੇ, ਵੇਰ ਕਰੀਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ?
ਸੁਣ ਬਕਵਾਸ ਨਿਹੰਗ ਦਾ, ਸਿੰਘਾਂ ਕੀਤਾ ਰੋਸ
ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਉਸ, "ਪਾਗਲ ! ਹੈ ਕੁਝ ਹੋਸ਼ ?
ਅਸੀ ਦੇਵੀਏ ਹੁਣੇ ਹੀ, ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਨਿਬੇੜ ?
ਫਿਰੇ ਨਾ ਕਿਧਰੇ ਭਾਲਦਾ, ਜਾ ਹੋਰਸ ਥਾਂ ਤੇੜ
ਹਟਕ ਕਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਹੈ ਇਹ ਝੱਲਾ ਸਾਫ਼
ਕੁਝ ਨਾ ਆਖੋ ਏਸ ਨੂੰ, ਕਰਨ ਦਿਓ ਸੂ ਬਕਵਾਸ ?
ਸਹਿਣਾਂ ਬੋਲ ਕਬੋਲ ਸਭ, ਮੁਢੋਂ ਸਾਡੀ ਰੀਤ
ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਕਰ ਜਾਣੀਏ, ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਮੀਤ
ਆਓ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਜੀ, ਧੰਨ ਅਸਾਡੇ ਭਾਗ
ਲਿਆਓ ਸਲੋਤ੍ਰ ਆਪਣਾ, ਘੜ ਕੇ ਲਾਹਾਂ ਦਾਗ
ਮੈਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਧਰਤਿ ਤੇ, ਇਸੇ ਲਈ ਕਰਤਾਰ
ਵਿੰਗ ਵਲ ਸਭ ਕਢਕੇ, ਸਿਧਾ ਕਰਾਂ ਸਮਾਰ

ਵੈਤੋਂ ਕਰਕੇ ਦੇਵਤਾ, ਐਬ ਦਿਆਂ ਸਭ ਕੱਢ
ਆਵੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜੋ, ਸਭ ਤੋਂ ਜਾਪੇ ਅੱਡ
ਸੁਣ ਡਿਠਾ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਚਿਹਰੇ ਵਲ
ਜੇਹੀ ਮਸਤੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ, ਦੂਰ ਹੋਏ ਵਲ ਛਲ
ਸੁਧ ਬੁਧ ਸਭ ਭੁਲ ਗਈ, ਚਰਨੀ ਪਿਆ ਬੇਹਾਲ
ਸਾਥੀ ਆਖਣ ਨਾਲ ਦੇ, ਕੂਕਿਆਂ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਹਾਲ
ਓਇ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਯਾਦ ਕਰ ਓਹਨਾਂ ਦਾ ਧਰ ਧਿਆਨ!
ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਕਲਾਮ ਦਾ, ਹਟ ਜੇ ਅਸਰ ਤਮਾਮ ?
ਓਹ ਕਹੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਸੇ ਨਾ ? ਇਹੀ ਦਸਮ ਅਵਤਾਰ
ਚਰਨੀ ਡਿਗੋ ਝਭਦੇ, ਬੇੜਾ ਹੋ ਜਾਇ ਪਾਰ ?
ਰੋਵੇ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰ ਕੇ, ਕਹੇ ਗਿਆ ਮੈਂ ਭੁਲ
ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਨਾ, ਅਜ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੁਲ
ਮੇਰੇ ਜੇਹਾ ਹੋਰ ਨਾ, ਪਾਪੀ ਵਿਚ ਜਹਾਨ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਜੇਹਾ ਹੋਰ ਨਾ, ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਮਹਾਨ
ਜੇਰਾ ਏਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹਾ ਨਾ, ਦੂਜੇ ਹੋਰਸ ਕੋਲ
ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਪੁਜ ਮੈਂ, ਆਖੇ ਬੋਲ ਕਬੋਲ
ਮੈਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਣ ਬੁਝ, ਬਜਰ ਇਹ ਗੁਨਾਹ
ਕੁਤਿਆਂ ਤੋਂ ਤੁੜਵਾਣ ਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਜਾ
ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਦਰ ਆਪ ਦਾ, ਕਰ ਦੇਵੋ ਸਭ ਮਾਫ਼
ਔਗਣ ਬਖ਼ਸ਼ੋ ਦਾਸ ਦੇ, ਰਹਿਮਤ ਦਾ ਧਰ ਹਾਥ
ਸਿੰਘ ਸਜਾਵੋ ਆਪਣਾ, ਕੂਕਾ ਦਿਓ ਬਣਾਇ
ਨਹੀਂ ਤੇ ਏਸ ਨਿਹੰਗ ਦਾ, ਜਨਮ ਅਕਾਰਥ ਜਾਇ
ਕਾਲਿਓਂ ਕਰ ਦਿਓ ਉਜਲਾ, ਕਾਂ ਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਹੰਸ
ਭ੍ਰਿੰਗੀ ਵਾਂਗ ਬਣਾ ਲਓ, ਕੀੜਾ ਆਪਣੀ ਵੰਸ ?

ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਰ ਦਵੇ, ਕੰਨਾ ਮੰਨਾ ਕੁਰਰ
ਚੇਲਾ ਕਰੋ ਨਿਹੰਗ ਨੂੰ, ਹੇ ਜਗਤ ਦੇ ਗੁਰ
ਮੇਰੇ ਜਿਹਾ ਨਾ ਅਜ ਕੋਈ, ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਜਹਾਨ
ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹਾ ਨਾ ਦੂਸਰਾ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਹਾਨ ?
ਸੁਣਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਇਹ ਉਸਦੀ ਅਰਦਾਸ
ਭਜਨ ਦਸ ਕੇ ਕੰਨ ਵਿਚ, ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ ਦਾਸ
ਹੋ ਗਿਆ ਅੜਬ ਨਿਹੰਗ ਓਹ ਪੂਰਾ ਸੂਰਾ ਸੰਤ
ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ, ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਮੰਤ
ਮੁੜ ਕੇ ਗਿਆ ਨਾ ਓਹ ਫਿਰ, ਰਲਿਆਂ ਕੂਕਿਆ ਨਾਲ
ਚੇਤਸਿੰਘ ਸੀ ਨਾਂ ਜਿਸ ਬਣਿਆ ਸਿਖ ਕਮਾਲ
ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨਸਿੰਘ, ਜੀ ਸੀ ਦਸਿਆ ਹਾਲ
ਆਂਹਦੇ ਅਸੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ, ਆਪਣੀਆਂ ਅਖਾਂ ਨਾਲ
ਮਾਝਾ ਨੱਕਾ ਤਾਰਦੇ, ਪੁਜੇ ਸਾਂਦਲ ਬਾਰ
ਨਨਕਾਣੇ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਦੀਦਾਰ
ਵਿਰਕ ਸਜਾਏ ਸਿੰਘ ਬਹੁ, ਝੱਭਰ ਵਰਨ ਮਦਾਰ
ਚੂਹੜਕਾਣਾਂ ਤਾਰਦੇ, ਗਏ ਝਨਾ ਉਰਾਰ
ਬੇੜੀ ਚਾੜ੍ਹ ਲੰਘਾਣ ਤੋਂ, ਮੁਕਰ ਗਏ ਮਲਾਹ
ਠਿਲ੍ਹ ਪਏ ਧਰਤੀ ਵਾਂਗਰਾਂ, ਨੈਂ ਨੇ ਦਿਤਾ ਰਾਹ
ਮਰਜੀ ਹਜਰੋ ਜਾਣ ਦੀ, ਹੈਸੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਦੇਵ
ਹਜਰੋ ਵਾਸੀ ਮਿਲ ਪਏ, ਇਸੇ ਥਾਂ ਸੀ ਏਵ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਬਾਲਕਸਿੰਘ ਗਏ ਚੱਲ
ਮੁੜ ਪਏ ਓਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ।

੨੨.

ਮੁੜ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ

ਸੰਮਤ ਹੈਸੀ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ਉੱਨੀ ਤੇਈ ਚਵੀਸ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਦਿਆ ਸਿੰਧ ਜਗਦੀਸ
ਦੌਰਾ ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ, ਕੀਤਾ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਗੁਰੂਮਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਤ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਦਾਤਾਰ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਰਾਮਪੁਰ, ਗੁੜਬੁੜੀ ਦੇ ਦੀਦਾਰ
ਲੰਢਾਂ ਬੁਆਣੀ ਗਿਦੜੀ, ਖਟੜੇ ਸੰਗੋਵਾਰ
ਸਿਆੜ ਦੇ ਕੇ ਦਰਸ ਤੇ, ਚਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤਾਰ
ਰਸ਼ੀਨ ਲਤਾਲ ਹੋਇ ਕੇ, ਜੜਤੌਲੀ ਵਿਚ ਪਧਾਰ
ਡੇਹਲੋ ਰਾਇਪੁਰ ਲੋਹਗੜ੍ਹ, ਦੋਵੇਂ ਨਾਰੰਗਵਾਲ
ਗੁਜਰਵਾਲ ਤੋਂ ਨੰਗਲੀਂ, ਨਾਲ ਹੈ ਪਖੋਵਾਲ
ਬੁਰਜ ਬਸੀਆਂ ਕਾਲਸਾਂ, ਬੋਪਾਰਾਇ ਹਠੂਰ
ਝੋਰੜਾਂ ਛੀਨੀਵਾਲ ਨੂੰ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ
ਰਾਇਸਰ ਚੰਨਣਵਾਲ ਤੇ, ਪਿੰਡ ਹੈ ਨਾਈਵਾਲ
ਬਰਨਾਲੇ ਹੰਢਾਇਓਂ, ਫਰਵਾਹੀ ਕਟੂ ਦੇ ਨਾਲ
ਕਰਮਗੜ੍ਹੀਏ ਸਰਦਾਰ ਵੀ, ਆਏ ਸਰਨੀ ਚੱਲ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਆ, ਓਨਾਂ ਮਾਰੀ ਮੱਲ

ਮੂੰਮਾਂ ਗਹਿਲਾਂ ਟਲੇਵਾਲ, ਤਖਤੂਪੁਰ ਬਲਾਸ
ਡਾਕਟਰ ਸ਼ੇਰਸਿੰਘ ਦੇ, ਪਿਤਾ ਪਿਤਾ ਮਾਂ ਖਾਸ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਨੀਂ ਆਣ ਉਨ, ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਰਦਾਸ
ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਕਰੋ ਆਪਣੇ ਦਾਸ
ਲੋਪੋਂ ਸੈਦੋ ਬੱਧਣੀ, ਖੋਟੇ ਨੰਗਲ ਹੋਰ
ਤੁੰਮੀ ਛਜਾਵਾਲ ਤੇ, ਧੂੜਕੋਟ ਲਾ ਦੌਰ
ਭਦੌੜ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਅਗਾਂਹ ਨੂੰ, ਭਗਤਾ ਗੁਮਟੀ ਸਾਧ
ਕੋਠਾ ਗੁਰੂਕਾ ਬੁਰਜ ਤੇ, ਰੋਡੇ ਲੰਡੇ ਆਦ
ਢਿੱਲਵ ਮੌੜ ਮਰ੍ਹਾਜ ਫੂਲ, ਪਿਥੋ ਮੰਡੀ ਵਿਚ
ਫੀਰੋਜਪੁਰ ਦੀਦਾਰ ਦੇ, ਵੇਖ ਸੰਗਤ ਦੀ ਖਿਚ
ਏਸ ਦੇਸ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਕਰਦੇ ਹੋਇ ਸੁਧਾਰ
ਘਣੀਆਂ ਬਾਜਾਂ ਅਬਲੂ, ਮਹਿਮੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਮਾਘੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਸਮੇਂ, ਗਏ ਮੁਕਤਸਰ ਪੁਜ
ਕੀਰਤਨ ਨਾਮ ਸ਼ਨਾਨ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਡਾਢੀ ਹੁਝ
ਪੁਜੇ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰ ਜਦ, ਲੈ ਭੇਟਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ
ਨਿਹੰਗ ਪੁਜਾਰੀ ਸੋਢੀਆਂ, ਕੀਤਾ ਆਨ ਬਿਵਾਦ
ਅਕਾਲਬੁੰਗੇ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ, ਤੋਂ ਲਿਖਵਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਤਖਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਿਆਂ, ਸਭ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਭੇਜ
ਕੂਕੇ ਨਾਹੀਂ ਸਿਖ ਨੇ, ਇਹ ਹਨ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ, ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੈਨ ਕਲਾਮ
ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾਂ, ਏਨਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ
ਕਰੇ ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਤੇ ਵੀ, ਇਨਾਂ ਬਿਠਾਏ ਪਾਸ ?

ਕਿਹਾ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤ ਮੰਨ, ਲੁਆਵੋ ਜੇ ਤਨਖਾਹ
ਕਰੀਏ ਫਿਰ ਅਰਦਾਸ ਤਾਂ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਸਾਡੀ ਨਾਹ ?
ਸੁਣ ਬੋਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਾਡਾ ਜੋ ਕਸੂਰ
ਬਖਸ਼ੋ ਭੁਲੇ ਜਾਣਕੇ, ਅਰਜ ਕਰੋ ਮਨਜ਼ੂਰ ?
ਤਾਲ ਪੱਕਾ ਕਰਵਾ ਦਿਓ, ਭੇਟ ਕਰੋ ਪੰਜ ਲਖ
ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਗੱਫੇ ਦਵੋ, ਦੇਗਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵਖ ?
ਸਿਖ ਤੁਹਾਡੇ ਲੋਹਣ ਨਾ, ਸਿਰ ਉਤੋਂ ਦਸਤਾਰ
ਪੋਹਲ ਦਵੋਂ ਨਾਂ ਤੀਵੀਆਂ, ਕਛਾਂ ਦੇਣ ਉਤਾਰ ?
ਚਿਟੇ ਕਪੜੇ ਲਾਹ ਕੇ, ਧਾਰੋ ਨੀਲਾ ਵੇਸ
ਰੰਡੀਆਂ ਵਾਂਗਰ ਤੀਵੀਆਂ, ਖੁਲ੍ਹੇ ਰਖਣ ਨਾ ਕੇਸ ?
ਮਾਰਨ ਹੋਰ ਬੇਥਵੀਆਂ, ਰਲੇ ਨਿਹੰਗ ਵੀ ਨਾਲ
ਐਵੇਂ ਰੌਲਾ ਪਾ ਰਹੇ, ਕਰਨ ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ
ਧੀਰਜ ਧਰ ਸੁਨ ਦੇ ਰਹੇ, ਗਲਾਂ ਹੋਇ ਨਾ ਜਿਚ,
ਧਰਤੀ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤਾ, ਜੇਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵਿਚ
ਸੁਣ ਕੇ ਸਭੋ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ, ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ
ਮੇਰੀ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਨਾ, ਏਨਾ ਭਰਾਂ ਖਰਾਜ ?
ਕਿਰਤੀ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਪੁਜ ਗਰੀਬ
ਮੰਗਦੇ ਹੋ ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ, ਸਾਡੇ ਨਹੀਂ ਕਰੀਬ
ਪੰਜ ਲਖ ਦੇਣਾ ਮੰਨ ਜੇ, ਪਕਾ ਕਰੀਏ ਤਾਲ
ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਕਸੂਰ ਫਿਰ, ਰਹੇ ਨਾ ਰਤੀ ਰਵਾਲ ?
ਨਹੀਂ ਕੁਰੈਹਿਤ ਰਹੇਗੀ, ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਫਿਰ ਮੂਲ
ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੁਭੇਗੀ, ਕੋਈ ਨਾ ਬਣਕੇ ਸੂਲ

ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਕੁਲ ਹਵਾਲ
'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਗ੍ਰੰਥ ਜੋ, ਉਸ ਵਿਚ ਏਦਾਂ ਨਾਲ

ਰਾਮਸਿੰਘ ਜਾਇ ਜਿਤ ਸਿਖ ਹ੍ਵੈ ਹਜਾਰੋਂ ਤਿਤ,ਭੇਟ ਦੈਂਹੈ ਪੀਨ ਧਨ ਦੀਨ ਬੋਲ ਬੈਨ ਹੈਂ
ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਮੁਕਤਸਰ ਮੇਲਯੋ ਮੈਂ, ਗਯੋ ਜਬ ਥਯੋ ਦਲ ਤਾਂਹਿ ਸੰਗ ਐਨ ਹੈਂ
ਹੇਰ ਕੈ ਅਰੂਜ ਤੈ ਨਮੂਜ ਤਬ ਤਾਂਹਿ ਬਡ ਹਾਕਮ ਪੁਜਾਰੀ ਭਾਰੀ ਥੀਏ ਬਿਨ ਚੈਨ ਹੈਂ
ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਟ ਵਾਲ ਠਾਨੇਦਾਰ ਰੈ ਹੈਂ ਪੇਸ਼ਵਾਈ ਮਾਂਹਿ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਸ-ਸੈਨ ਹੈਂ

——

ਅਦਬ ਹਿਫਾਜਤ ਇਨਤਜਾਮ ਰਾਖੈਂ ਵਾਹਿ ਲੋਗ ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਨਭਾਇ ਬੋਲਬੋ ਕਰੈਂ
ਰਾਮਸਿੰਘ ਚਾਹਿ ਅਰਦਾਸ ਇਤਫਾਕ ਥਾਇ ਬਢ ਹੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪੰਥ ਰੀਤ ਏਸ ਸੋਂ ਭਰੈਂ
ਪਰਸਾਦ ਭੇਟ ਲੈ ਕੈ ਗਯੋ ਜਬ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਮਿਲਕੈ ਪੁਜਾਰੀਓ ਨੇ ਕਹਿਓ ਐਸੇ ਹੂੰ ਖਰੈਂ
ਤਾਲ ਪਕਾ ਕਰਵਾਇ ਦੇਹੁ ਤਨਖਾਹਿ ਇਹੁ, ਦਸਤਾਰ ਉਤਰੈ ਨਾ ਹਾਲ ਕਿਸੀ ਕੋ ਚਰੈਂ

[ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ

——

ਸੁਣ ਬੋਲੇ ਭਗਵਾਨ ਇਹ, ਗਲ ਨਾ ਹੈ ਮੈਂ ਵਸ
ਫੇਰ ਦਿਆਂ ਦਿਲ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ, ਲੋਕਾਂ ਕਰ ਬੇ ਵੱਸ
ਲਾਣੀ ਕੋਈ ਤਨਖਾਹ ਜੇ, ਸਾਨੂੰ ਬਰ ਜ਼ਰੂਰ
ਯਥਾ ਯੋਗ ਤਦ ਲਾ ਲਓ, ਮੰਨੀਏ ਬਾਝ ਕਸੂਰ ?
ਤੰਬੂ ਸਾਹਬ ਵਿਚ ਸੀ, ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਮਹੰਤ
ਨੀਲਾ ਪਟਕਾ ਲਿਆ ਉਨ, ਪਰਖਣ ਦੇ ਹਿਤ ਅੰਤ
ਕਿਹਾ ਚਹੋਂ ਇਤਫਾਕ ਜੇ, ਧਾਰ ਲਵੋ ਸਿਰ ਏਸ
ਚਿਟੀ ਪਗੜੀ ਲਾਹ ਕੇ, ਨੀਲਾ ਕਰ ਲਓ ਵੇਸ,
ਭਾਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰਾਂ, ਪਰਖੀ ਸੀ ਇਹ ਚਾਲ
ਓਥੇ ਲਿਆ ਵੇਖ ਸਭ, ਓਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ

ਫਿਰ ਵੀ ਫੜ ਓਹ ਪਟਕਾ, ਰਖ ਲਿਆ ਗੁਰੁ ਸੀਸ
ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਇਤਫਾਕ ਜੋ, ਹੋਵੇ ਵਿਸਵੇ ਬੀਸ
ਵੇਖ ਰੌਲਾ ਪਾ ਉਕਿਆ, ਤਪਾਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ
ਭਰੀ ਹੋਈ ਦਿਲ ਓਸਦੇ, ਬਹੁਤੀ ਹੌਮੈਂ ਹੰਗ
ਲਾਣੀ ਹੈ ਤਨਖਾਹ ਅਸਾਂ, ਏਨਾਂ ਤਈਂ ਜ਼ਰੂਰ
ਕਿਹਾ ਓਸ ਇਹ ਗਲ ਨਾ, ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ
ਨੀਲੀ ਟਾਕੀ ਲਾਹ ਗੁਰ, ਕੀਤੀ ਲੀਰੋ ਲੀਰ
ਕਿਹਾ ਨਾ ਨੀਲ ਖਿੰਧੋਲੜਾ, ਸਿਖ ਕੋਈ ਪਾਵੇ ਚੀਰ
ਚਾਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਬੱਜਰ ਜੋ, ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਨਾ ਇਕ
ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਐਵੇਂ ਮੰਨੀਏ, ਤੁਹਾਡੇ ਹਥੀਂ ਵਿਕ
ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀਏ ਨਾਮ ਜਪ, ਜੇ ਹੈ ਇਹ ਗੁਨਾਹ
ਗੁਰੂ ਮਤ ਪ੍ਰਚਾਰਨੀ, ਸਮਝੋਂ, ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਵਾਹ ?
ਭੁਲ ਨਾ ਖਾਂਦੇ ਸਿਖ ਇਹ, ਕਦੀ ਬਗਾਨੀ ਅੰਸ
ਦੁਧੋਂ ਪਾਣੀ ਛਾਣਦੇ, ਨਿਰਮਲ ਬਣ ਕੇ ਹੰਸ
ਤਪਾਸਿੰਘ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਦਾ, ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਇਗਾ ਪਾਗ
ਦੁਧ ਦਹੀ ਹੋ ਜਾਇਗਾ, ਹੈ ਜੋ ਲਾਇਆ ਜਾਗ
ਮਾਂ ਭੈਣ ਕਰ ਜਾਣੀਏ, ਅਸੀਂ ਬਗਾਨੀ ਨਾਰ
ਕਰਦੇ ਅੱਖ ਨਾ ਮੀਚਕੇ, ਮਛੀ ਡੱਡ ਅਹਾਰ
ਤਪਾਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਸੀ, ਵਡਾ ਜੱਥੇਦਾਰ
ਇਕ ਮਜਬਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਉਸਦਾ ਗੁਪਤ ਪਿਆਰ
ਲੁਕ ਛਿਪਕੇ ਕਰਦਾ, ਨਾਲ ਓਸ ਦੇ ਮੌਜ
ਭੇਤ ਨਾ ਦਿੰਦਾ ਲਗਣ ਓਹ, ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਫੌਜ

ਭੋਗੇ ਕਰੇ ਵਿਵਾਹ ਬਿਨ, ਓਹ ਬਗਾਨੀ ਨਾਰ
ਸੀ ਬਜਾਤੀ ਕੌਮ ਦੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਕਾਰ
ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ, ਗਰਭ ਗਿਆ ਉਸ ਹੋ
ਖਿੰਡ ਗਈ ਸਿਖ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ, ਸੀ ਓਸਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ
ਦਲ ਨੇ ਦਿਤਾ ਛੇਕ ਓਹ, ਲਾ ਕੇ ਤੇ ਤਨਖਾਹ
ਬਚਨ ਸਤ ਓਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿਹਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਾਂਹਦੇ, ਪੰਥ 'ਚ ਪਏ ਵਿਗਾੜ
ਪੁਟ ਵਗਾਣਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਬੇ-ਇਤਫ਼ਾਕੀ ਝਾੜ
ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ, ਹੈ ਇਹ ਰਾਇ
ਲਿਖੀ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਵਿਚ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਤਰਾਇ

ਕਹਿਓ ਰਾਮਸਿੰਘ ਉਭੈ ਬਾਤ ਨਾਂਹਿ ਥਾਤ ਮੋਤੈ,ਦੈਹੁੰ ਤਨਖਾਹ ਕਿਛੁ ਜਥਾ ਜੋਗ ਜੇ ਰਰਯੋ
ਹੁਤੋ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਤੰਬੂ ਸਾਹਿਬ ਕਾਜੋ ਮਹੰਤ, ਮੰਗਲ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਤਾਂਹਿ ਪਰਖਬੇ ਕੋ ਧੌ ਫਰਯੋ
ਧਾਰਹੈਨਾਕੂਕਾਕੋਊਕਬੀ ਨੀਲ ਰੰਗ ਅੰਗ ਨੀਲਾ,ਸਿਰੋਪਾਉ ਰਾਮਸਿੰਘ ਆਗੇ ਲਿਆ ਧਰਯੋ
ਯਦੀਤਾਂਹਿਸੋਊ ਨਿਜ ਸੀਸ ਪਰ ਧਾਰ ਲੀਓ,ਤੌ ਭੀ ਨ ਪੁਜਾਰੀਓਂ ਨੇ ਇਤਫਾਕ ਹੈਕਰਯੋ

ਕਠ ਪੁਤਲੀ ਦੇ ਵਾਂਗ ਸੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਹਥ ਤਾਰ
ਜਿਵੇਂ ਨਚਾਏ ਤਿਵੇਂ ਸਿਖ, ਨਚ ਦੇ ਬਾਂਹ ਉਲਾਰ
ਚਾਂਹਦਾ ਨਹੀਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸੀ, ਪੰਥਕ ਵਧੇ ਅਰੂਜ
ਉਡੇ ਕਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਚੋਂ, ਸਿੱਖੀ ਰਸਮ ਨਮੂਜ
ਮੁਕਤਸਰ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗਏ ਰੁਪਾਣੇ ਚੱਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਂਦੇ ਤਾਰਦੇ, ਫੂਲੇਵਾਲ ਦੈ ਵੱਲ

ਬਰਾਜ ਵਾਲਿਓ 'ਸੋਥੇ ਗਏ, ਗਏ ਕੁਰਾਈਵਾਲ
ਲਕੜਵਾਲੀ ਖੁੰਨਣਾਂ ਆਦਕ ਦੂਹੇਵਾਲ
ਜੰਡਵਾਲੀ ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ, ਪੁਜੇ ਵਿਚ ਸੁਹਾਗ
ਬਲੂਆਣਿਓ ਮਲੋਟ ਨੂੰ, ਲਾਏ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਗ
ਗਦਾਂਡੋਬ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ, ਦੇਂਦੇ ਦਰਸ ਦੀਦਾਰ
ਸਦਾਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁੰਦਰਸਿੰਘ, ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਦਾਰ
ਤਾਰਿਆ ਜਾ ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ, ਧੰਨ ਉਨ੍ਹਾ ਦੇ ਭਾਗ
ਵਡਤੀਰਥ ਦੇ ਤੱਪੇ ਨੂੰ, ਲਾਈ ਸਿੱਖੀ ਜਾਗ
ਦੰਦੀਵਾਲ ਬਰਾਜ ਨੂੰ, ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਨੇਹ
ਹੋਰ ਵੀ ਲਗਦੇ ਨਾਲ ਜੋ, ਪਿੰਡ ਤਰੇ ਜਿਹ ਕਿਹ
ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੱਥੇ ਦੇ ਸਿੰਘ ਜੋ, ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ ਆਗ
ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ ਅਨੂਪਸਿੰਘ, ਨੰਦਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਭਾਗ
ਇਹ ਮਸਤਾਨੇ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਮਸਤ ਭਰੀ ਸੀ ਕਾਰ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਸਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਡੇ ਜੱਥੇਦਾਰ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਸਿੰਘਣੀ ਸਜ ਸਿਰ ਖੋਲ
ਕਰ ਸਕੇਸ਼ ਸਨਾਨ ਤੂੰ ਪੜਦਾ ਲਾਹ ਮਧੋਲ ?
ਉਸ ਬਚਨ ਨਾ ਮੰਨਿਆ, ਗੁਤ ਲਈ ਉਨ ਵੱਢ
ਸੋਟੀ ਉਤੇ ਟੰਗ ਕੇ, ਝੰਡੇ ਵਾਂਗਰ ਗੱਡ
ਆਂਹਦੇ ਪਤਨੀ ਜੇ ਕੋਈ, ਆਖੇ ਪਤੀ ਨਾ ਲੱਗ
ਮੰਨੇ ਬਚਨ ਨਾ ਪਤੀ ਦਾ, ਹੋਊ ਗਲ ਉਸ ਸੱਗ
ਇਹ ਵੀ ਦੌਰੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਜੱਥਾ ਸ਼ਹੀਦ ਬਣਾਇ
ਬਾਹਰ ਪਿੰਡੋਂ ਉਤਰਦੇ, ਗੁਣ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗਾਇ

ਨਾਮ ਜਪਣ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ, ਹੋਰ ਮੇਖ ਨਾ ਮੀਨ
ਰਹਿੰਦੇ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਮੰਨਦੇ ਈਨ
ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤਕਰਾਰ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਨਾ ਲਗੇ, ਮਸਤੀ ਵਾਲੀ ਕਾਰ
ਸੂਬੇ ਹੁੰਦੇ ਤੰਗ ਸਨ, ਸੁਣ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਕ
ਕਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧੀਏ, ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਵਿਚ ਤਾਕ
ਇਹ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ, ਬਣ ਨਾ ਜਾਇਓ ਮਸੰਦ
ਟਕਰਿਓ ਨਾ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਬਣਕੇ ਪੂਰੇ ਸੰਦ
ਨਾਮ ਜਪੋ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ, ਖਾਓ ਨਾ ਚੋਖਾ ਮਾਲ
ਪੂਜਾ ਕਰਦੀ ਭਜਨ ਬਿਨ, ਸਭ ਦਾ ਮੰਦਾ ਹਾਲ
ਸਰਦਾਰ ਖੁਸ਼ਾਲਸਿੰਘ ਜੀ, ਢੰਢੀ ਵਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ
ਵਸਦੇ ਸਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ, ਚਰਨੀ ਭਰ ਸਰੂਰ
ਕੀਤੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਅਰਜ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਹਥ ਜੋੜ
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਦੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਹੈ ਲੋੜ
ਇਸ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ, ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਹੋਇ
ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹਿਤ ਜਿਸ, ਮਾਨ ਅਪਮਾਨ ਨਾ ਕੋਇ
ਕਰਨੇ ਚਾਹਾਂ ਦਰਸ ਮੈਂ, ਪੂਰਨ ਜੇਹਾ ਸੰਤ
ਬਾਬਾ ਜਵਾਹਰਸਿੰਘ ਨਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਹੰਤ
ਸੂਖਮ ਜੇਹਾ ਭਾਵ ਸੀ, ਭਰਿਆ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ
ਹੋਰ ਨਾ ਕੋਈ ਸਕਦਾ, ਨਾਲ ਅਸਾਡੇ ਮਿਚ
ਕਰਦੇ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਾਡਾ ਅਦਬ ਅਦਾਬ
ਸਾਨੂੰ ਹੈ ਬਣਾਇਆ, ਸਭ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਬ

ਸਾਡੇ ਵਲ ਹੀ ਕਰਨਗੇ, ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ?
ਖੁਸ਼ਾਲਸਿੰਘ ਦੀ ਅਰਜ ਸੁਣ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਵਿਗੇਸ਼
ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਘਾਟ ਨਾ, ਕਰ ਲੈਣੇ ਦੀਦਾਰ
ਅਜ ਕਲ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ, ਪਾਣੀ ਦੁਧ ਨਿਤਾਰ
ਚਲ ਥਰਾਜੋਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਗਏ ਨੰਗਲਿ ਚਲ
ਮਸਤਾਨੇ ਵੀ ਉਠ ਤੁਰੇ, ਓਸੇ ਪਾਸੇ ਵਲ
ਮੰਡੀ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨਸਿੰਘ, ਸੂਬੇ ਦਾ ਭਰਾ
ਮਾਈਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨਾਲ ਸੀ, ਤੁਰਦਾ ਰਿਹਾ ਓਹ ਆ
ਟੱਕਰ ਗਿਆ ਮਸਤਾਨਿਆਂ, ਨੂੰ ਸੀ ਰਸਤੇ ਵਿਚ
ਤੁਰ ਨਾ ਮਾਈਆਂ ਨਾਲ ਤੂੰ, ਸਾਨੂੰ ਆਵੇ ਹਿਚ
ਸੁਣ ਕੇ ਉਲਟਾ ਬੋਲਿਆ, ਮਸਤਾਂ ਨੂੰ ਸੀ ਓਹ
ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਈ ਨਾ ਕਮਲਿਓ, ਅਕਲ ਸੱਭਤਾ ਪੋਹ
ਅਬਾ ਤਬਾ ਜਾਂ ਬੋਲਿਆ, ਫੜ ਲਿਆ ਓਨਾ ਝੱਟ
ਫੜ ਕੇ ਸੋਧਿਆ ਓਹ ਸੀ, ਕਢ ਦਿਤੇ ਸਭ ਵੱਟ
ਰੋਇਆ ਡੇਰੇ ਆਣ ਉਹ, ਸੂਬੇ ਕਠੇ ਕਰ
ਰਲ ਓਨਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਗਲ ਜਾਇ ਹੁਣ ਸਰ
ਸੂਬੇ ਕਠੇ ਹੋਇਕੇ, ਕੀਤੀ ਜਾ ਅਰਦਾਸ
ਸਾਨੂੰ ਰਖੋ ਕੋਲ ਜਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਠਾਵੋ ਪਾਸ
ਸਾਡੀ ਏਨਾਂ ਪਾਗਲਾਂ, ਨਕ ਜਿੰਦ ਦਈ ਕਰ
ਮਾਰਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਗਡੇ ਵਾਂਗ ਸੀ ਵਰ
ਉਨੀ ਸੌ ਇਕਾਨਵੇਂ, ਮਾਘ ਪੰਝੀ ਦੇ ਅੰਕ
ਬਸੰਤ ਨੰਬਰ ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ, ਮੈਂ ਲਿਖਿਆ ਵਰਤੰਤ

ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਹੀ "ਤੀਰ ਜੀ", ਮੰਨ ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ
ਲਿਖਿਆਂ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੀ, ਕਵਿਤਾ ਭਰੀ ਮਿਠਾਸ
ਮੈਂ ਸੀ ਲਿਖੀ ਵਾਰਤਿਕ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਤੀਰ
ਭਰਕੇ ਵਿਚ ਸਰੂਰ ਉਨ ਇਉਂ, ਕੀਤੀ ਤਹਿਰੀਰ

"ਧਰਤੀ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਖਾਣ ਬਰਕਤਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੁਦਰਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦੀ
ਚਰਨ ਰਾਮ ਦੇ ਸਿਦਕ ਵਿਚ ਪਰਸ ਰਹੀ ਸੀ, ਦਿਲਾਂ ਭਰੀ ਹੋਈ ਤਾਘਾਂ ਭਾਰੀਆਂ ਦੀ
ਵਗਦੀ ਪਈ ਸੀ ਸਰਸੇ ਦੇ ਤੱਪੇ ਅੰਦਰ, ਖੁਲ੍ਹੀ ਨਾਮਧਾਰਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀ
ਠੰਡ ਪਾਂਉਦੀ ਪਈ ਸੀ ਸੜਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਰੂਹ ਰਬ ਦੀ ਬਖ਼ਲ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਦੀ
ਹਰਇਕ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਦਰਦ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੀ, ਹਰ ਇਕ ਅਖ ਅੰਦਰ ਰਾਮ ਵਸਦਾ ਸੀ
ਹਰਇਕ ਜੀਭ ਤੇ ਰਾਮ ਸੀ ਰਾਜ ਕਰਦਾ, ਹਰਇਕ ਰੂਪ ਅੰਦਰ ਰਾਮ ਹਸਦਾ ਸੀ

ਹਥਾਂ ਵਿਚ ਮਾਲਾ ਮਾਲਾ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ, ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਰਬੀ ਲਹਿਰ ਵਗ ਰਹੀ ਸੀ
ਪੈਰ ਜਾਪਦੇ ਪਏ ਸੀ ਪੰਧ ਅੰਦਰ, ਸੁਰਤ ਸਿਦਕ ਰੰਗ ਰਤੜੀ ਲਗ ਰਹੀ ਸੀ
ਕਿਲੇ ਪਏ ਵਕਾਰਾਂ ਦੇ ਢਹ ਦੇ ਸਨ, ਨਾਮੀ ਤੋਪ ਸਤਨਾਮ ਦੀ ਦੱਗ ਰਹੀ ਸੀ
ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਸਨ ਝੁੰਡ ਪਰਵਾਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ, 'ਰਾਮ' ਰੂਪੀ ਜੋਤਿ ਜੱਗ ਰਹੀ ਸੀ
ਪਾਈ ਗੂੰਜ ਚੌਫੇਰ ਸੀ ਛੈਰਿਆਂ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਲਗਦੇ ਵਾਂਙ ਫੁਲਦੇ ਸਨ
ਮਾਲਾਂ ਵਾਂਗ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ 'ਚੋਂ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਜੌਹਰ ਖੁਲਦੇ ਸਨ

ਰੰਗ ਰਤੜੇ ਦੇਸ ਵਹੀਰ ਅੰਦਰ ਝਾਕੀ, ਇਕ ਐਸੀ ਨਜਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ
ਲਗਨ ਲੀਨ ਇਕ ਮਾਈਆਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਵੀ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਪੰਧ ਮੁਕਾ ਰਹੀ ਸੀ
ਓਨਾ ਨਾਲ ਇਕ ਸਿਖ ਵੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ, ਸਾਦਗੀ ਸੀਸ ਨਵਾ ਰਹੀ ਸੀ
ਐਪਰ ਓਸ ਦੀ ਤੋਰ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ, ਗੰਧਲੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ
ਓਨਾਂ ਆਖਿਆ ਵੇਖ ਹਰਿਨਾਮਸਿੰਘਾਂ, ਸਾਡੀ ਹਿਕ ਉਤੇ ਅਗ ਬਾਲ ਨਾ ਤੂੰ
ਹੋਕੇ ਵਖਰਾ ਆਪਣਾ ਕਟ ਪੈਂਡਾ, ਤੁਰ ਇਸਤਰਾਂ ਮਾਈਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਂ ਤੂੰ

ਓਹਨੇ ਆਖਿਆ ਕਮਲਿਓ ਰਹੋ ਠਪੇ, ਮੇਰੀ ਰਮਜ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਨਾ ਲਖਿਆ ਏ
ਮੇਰੀ ਅਖ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਂ ਮੈਲ ਕੋਈ, ਤੁਸਾਂ ਭਰਮ ਅੰਦਰ ਲਖਣ ਲਖਿਆ ਏ

ਜਿਥੋਂ ਤੁਸਾਂ ਹੈ ਆਬ ਹਯਾਤ ਪੀਤਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਸੇ ਸਰੋਵਰੋ ਚਖਿਆ ਏ
ਐਵੇਂ ਮੂਰਖੋਂ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਚੜ ਗਏ ਓ, ਤੁਸਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਅਬਦ ਨਾ ਰਖਿਆ ਏ
ਨਿਰਛਲ ਸਿਖ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਹ ਅੰਦਰ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਦੋ ਚਾਰ ਸੁਣਾਂ ਦਿਤੀਆਂ
ਪਾਰਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਖੂਬ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਦਾ, ਉਨਾਂ ਪਕੜਕੇ ਖੂਬ ਟਿਕਾ ਦਿਤੀਆਂ

ਬਸ ਫੇਰ ਕੀ ਝਟ ਸ਼ਕੈਤ ਹੋ ਗਈ, ਵੇਲਾ ਤਾੜਿਆ ਖੂਬ ਬਹਾਨਿਆਂ ਨੇ
ਕਿਹਾ ਸੂਬਿਆਂ ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ ਅਤ ਚੁਕੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਦੇ ਮੋਏ ਮਸਤਾਨਿਆ ਨੇ
ਰਬੀ ਜੋਤ ਜੀ ਸਾੜਿਆ ਦਿਲ ਸਾਡਾ, ਇਹਨਾਂ ਆਪਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਵਾਨਿਆਂ ਨੇ
ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ, ਲਾਇਆ ਆਖਣਾ ਟਿਲ ਹੈ ਦਾਨਿਆ ਨੇ
ਗਲ ਕਲ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਲ ਵੇਖੋ, ਇਕ ਸਿਖ ਇਕੱਲੇ ਤੇ ਟੁਟਿਆ ਏ
ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਕੁਝ ਵੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਛਲੀਆ ਦੇ ਵਾਂਙ ਕੁਟਿਆ ਏ

ਦਰਦ ਪੁੰਜ ਬੋਲੇ "ਅਛਾ ਫਰ ਕੀਏ, ਅਸੀਂ ਅਜੇਹੀ ਲੇਖਾ ਮੁਕਾ ਦਿਆਂਗੇ
ਸਾਡੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾਂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ, ਅਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜਾ ਚਖਾ ਦਿਆਂਗੇ
ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਤੇ ਵਰ੍ਹੇ ਜੋ ਗੜੇ ਹੋ ਕੇ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗ ਵਿਖਾ ਦਿਆਂਗੇ
ਪਕੇ ਹੋਏ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਸਿਟਿਆ ਤੇ, ਅਸੀਂ ਡਾਂਗ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾਂ ਦਿਆਂਗੇ
ਏਨਾਂ ਆਖਕੇ ਚਲ ਪਏ ਰਮਜ ਅੰਦਰ, ਕੌਤਕ ਅਜਬ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਭਰਿਆਂ ਉਛਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਅਤੇ ਸਖਣਿਆਂ ਨੂੰ ਪਲ ਵਿਚ ਭਰਨ ਵਾਲੇ

ਓਧਰ ਮਸਤਿਆ ਝੁੰਡ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਦਾ, ਹੈਸੀ ਨੰਗਲੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਢਾਬ ਉਤੇ
ਜਾਪੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅਗੰਮੀ ਦੇ ਵਿਚ ਖਿੜਿਆ, ਭਖਨ ਲਾਲੀਆਂ ਚਿਹਰੇ ਗੁਲਾਬ ਉਤੇ
ਕੋਈ ਗਾਂਵਦਾ ਸੀ ਕੋਈ ਝੂਮਦਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਮਸਤ ਸੀ ਤਾਰ ਰਬਾਬ ਉਤੇ
ਕੋਈ ਨਾਮ ਅਲੱਖ ਦਾ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਪਨੇ ਦਿਲ ਦੀ ਪਾਕ ਕਿਤਾਬ ਉਤੇ
ਕਿਸੇ ਆਣ ਕੇ ਆਖਿਆ ਸੁਣੋਂ ਸਿਖੋ, ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਨੇ ਆਪ ਵਲ ਆਉਣ ਲਗੇ
ਬਸ ਫੇਰ ਕੀਸੀ ਆਕੇ ਰੰਗ ਅੰਦਰ, ਨਚਣ ਡਹਿ ਪਏ ਘੁੰਮਰਾ ਪਾਉਣ ਲਗੇ

ਏਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਚੀਨੀ ਸਵਾਰ ਆ ਗਏ, ਬੋਲੇ "ਉਠ ਕੇ ਜਾਓ ਖਲੋ ਸਾਰੇ ?
ਖਬਰਦਾਰ ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਹੋਵਣਾ ਨਾ, ਜਾਓ ਇਕੋ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਹੋ ਸਾਰੇ ?

ਤੁੰਬਾ ਤੁਸਾਂ ਸਤਾਇਆ ਏ ਬੜਾ ਮੈਨੂੰ, ਕੰਡੇ ਦਿਤੇ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਚੁਭੋ ਸਾਰੇ ?
ਹੋਕੇ ਏਕਤਾ ਦੇ ਫੁਲ ਖਾਲਸਾ ਜੀ, ਫੇਰ ਰਖੋ ਕਿਉਂ ਦੂਈ ਦੀ ਬੋ ਸਾਰੇ ?
ਝੱਟ ਪੱਟ ਬੰਨ ਲਈ ਪਾਲ ਮਸਤਾਨਿਆਂ, ਨੇ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਜੀ ਭਾਂਗ ਵਰਤਾਉਣ ਲਗੇ
ਜਾਣ ਏਧਰੋਂ ਮਾਰਦੇ ਓਸ ਪਾਸੇ, ਅਤੇ ਓਧਰੋਂ ਏਧਰ ਨੂੰ ਆਉਣ ਲਗੇ

ਮਾਰ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਪਵੇ ਮਸਤਾਨਿਆ ਨੂੰ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਕਹਿਣ ਸਾਨੂੰ ਰੰਗਣ ਚਾੜ੍ਹ ਜਾਇਓ
ਖਾਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੁੜਨ ਦੂਏ ਪਾਸੇ, ਆਖਣ ਇਧਰ ਦੇ ਪਾਪ ਵੀ ਝਾੜ ਜਾਇਓ
ਮੂੰਹ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ ਵਰੋ ਇਸ ਤੇ, ਅਜ ਇਹਦਾ ਵੀ ਭੰਨ ਬੁਥਾੜ ਜਾਇਓ
ਹਥ ਸੇਵਾ ਦਾ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਨਾਮ ਲੈਂਦੇ, ਮਾਰ ਗੁਟ ਉਤੇ ਕਾੜ ਕਾੜ ਜਾਇਓ
ਨਿਵਦੇ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਭਰੇ ਹੰਕਾਰ ਅੰਦਰ, ਭਾਂਗ ਮਾਰ ਕੇ ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਜਾਇਓ
ਸਾਡੇ ਸੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਰਦ ਰਿਹਾ, ਕੋਈ ਦਰਦ ਵਾਲਾ ਕੰਡਾ ਬੋੜ ਜਾਇਓ

ਲੋਕੀ ਵੇਖਦੇ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਕੌਤਕ, ਪਏ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਉਂਗਲਾਂ ਪਾਂਵਦੇ ਸਨ
ਨਾਲੇ ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ ਕੁਟਣ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਨੂੰ, ਨਾਲੇ ਦਰਦ ਵਿਚ ਨੈਨ ਵਹਾਂਵਦੇ ਸਨ
ਅਜਬ ਹਾਲ ਸੀ ਇਧਰ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਦਾ, ਨਾਲੇ ਨੱਚਦੇ ਸਨ ਨਾਲੇ ਗਾਂਵਦੇ ਸਨ
ਚੀਨੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਹੋ ਭੁਖੇ, ਸ਼ੁਕਰ-ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਕੇ ਡਾਂਗਾ ਖਾਂਵਦੇ ਸਨ
"ਅੰਨ ਜਲ ਨਾਂ ਦੇਣਾਂ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਨੂੰ, ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਫੁਰਮਾਕੇ ਚਲੇ ਗਏ
ਲਿਆ ਡਾਂਗ ਪਰਸ਼ਾਦ ਸਰਧਾਲੂਆ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਵਰਤਾ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ

ਚਾਰ ਦਿਨ ਹੋਏ ਏਸੇ ਹਾਲ ਅੰਦਰ, ਐਪਰ ਭੁਖਿਆਂ ਈਂ ਸਿਦਕੀ ਰਜਦੇ ਰਹੇ
ਬੇ ਪਰਵਾਹ ਬੇਖੌਫ ਬੇਚਿੰਤ ਹੋਕੇ, ਦਿਲੋ "ਰਾਮ ਜੀ ! ਰਾਮ ਜੀ !! ਭਜਦੇ ਰਹੇ
ਧੂੜੀ ਵਿਚ ਲੁਡੰਦੜੇ ਸੋਂਹਵਦੇ ਰਹੇ, ਬਿਨਾ ਸੋਹਜ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਤੋਂ ਸਜਦੇ ਰਹੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਸਦਿਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਕੈਦ ਕਟੀ, ਕਾਇਮ ਫੈਸਲੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਜੱਜ ਦੇ ਰਹੇ
ਓਧਰ ਰੰਗ ਸੀ ਇਹ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਦਾ, ਪਿਆ ਪੇਟ ਅੰਦਰ ਝੋਰਾ ਅੰਨਦਾ ਨਹੀਂ
ਓਧਰ ਕਹੇ ਜੇ ਕੋਈ ਕੁਝ ਛਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਆਖਣ ਮੰਨ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ

ਪੁਛੇ ਕੋਈ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੜਫ ਆਖਣ, ਮੈਨੂੰ ਗਲਾਂ ਵੀ ਲੱਗ ਦੀਆਂ ਤੱਤੀਆਂ ਨੇ
ਮੈਥੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਜਣੋਂ ! ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ, ਮੇਰੇ ਗਲ ਅੰਦਰ ਪਈਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਨੇ

ਮੇਰੀ ਅਖ ਅੰਦਰ ਵਸੇ ਦਰਦ ਕੋਈ, ਇਕੇ ਤੁਲ ਦੀਆਂ ਸਿਦਕ ਦੀਆਂ ਛੱਤੀਆਂ ਨੇ
ਓਨਾਂ ਹਥ ਹੈ ਸਜਣੋ ਡੋਰ ਮੇਰੀ, ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਣੀਆਂ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਕੱਤੀਆਂ ਨੇ?
ਏਸ ਰਮਜ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਮਝ ਲੀਤਾ ਇਹ ਤਾਂ ਪਲ ਰਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਪਰਵਾਨਿਆਂ ਦੀ
ਤਦ ਤਕ ਭੁਖ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਲਗਣੀ ਨਹੀਂ,ਜਦ ਤਕ ਭੁਖ ਨਾ ਮਿਟੇ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਦੀ?

ਆਖਰ ਹੌਂਕੇ ਕਿਹਾ ਇਕ ਲਾਡਲੇ ਨੇ, ਜਾਂਣੀ ਜਾਣ ਨੇ ਅਰਜ ਮਨਜੂਰ ਕੀਤੀ
ਕਿਹਾ ਪਹਿਲੇ ਛਕਾਓ, ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਨੂੰ, ਸਿਖੀ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਹੈ ਨੂਰੋ ਨੂਰ ਕੀਤੀ ?
ਸਿਦਕੀ ਇਸ ਤਰਾਂ ਸਿਦਕ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਥ ਵਿਚ ਗੱਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੀਤੀ
ਰਹਿਕੇ ਭੁਖਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ, ਮੇਰੀ ਭੁਖ ਹੈ ਸਜਣੋਂ ਦੂਰ ਕੀਤੀ ?
'ਤੀਰ' ਇਹ ਹੈ ਪਿਆਰ ਦੀ ਉਚ ਝਾਕੀ, ਲੇਸ ਏਸ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਟੰਗ ਦੀ ਨਹੀਂ
ਸਿਖ ਅੰਨ ਦੇ ਬਿਨਾ ਜੇ ਰਹੇ ਭੁਖਾ, ਬੁਰਕੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਲੰਘਦੀ ਨਹੀਂ ?"

ਸਿਰਖਿੰਡੀ:—

ਨੰਗਲਿਓ ਚਲ ਆਇ, ਅੰਦਰ ਕੋਟਲੀ
ਹਲਕਿਆਂ ਵਾਲੀ ਜਾਇ, ਨੱਗਰ ਤਾਰਿਆ
ਕਸਾਈਵਾੜੇ ਦਾ ਨਾਂ, ਰਖ ਕਰਤਾਰ ਗੜ
ਕੀਤਾ ਸੀ ਮਸ਼ਹੂਰ, ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ ਕੇ
ਏਥੋਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ, ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਪਿਆਰੇ ਦੀ, ਸੀ ਵੰਸ਼ ਚੋਂ
ਗੁਰੂ ਸਵਾਰੇ ਪੂਰਨ, ਸਿਦਕੀ ਆਤਮਾਂ
ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਇਹ, ਵਿਸਵੇਦਾਰ ਸਨ
ਸਿਦਕ ਸਬਰ ਭਰਪੂਰ, ਪੂਰਨ ਸਿਖ ਇਹ
ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਜਾਰੇ, ਖੁਸ਼ ਸਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ
ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਨਾ, ਦੇਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਮੁਫਤ ਦੀ ਵਗਾਰ, ਨਾਂ ਲੈਂਦੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ

ਪੁਤਰਾਂ ਵਾਂਗਰ ਪਰਜਾ, ਆਪਣੀ ਜਾਣ ਕੇ
ਕਰਦੇ ਸਭ ਫ਼ਰਮਾਇਸ਼, ਪੂਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਇਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹਜ਼ੂਰ, ਆਏ ਚਲ ਕੇ
ਰਲ ਗਏ ਕੂਕਿਆਂ ਨਾਲ, ਕੂਕੇ ਹੋ ਗਏ
ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਦੇ ਝੇੜੇ, ਚੜ ਗਏ ਭਜਨ ਲੈ
ਕਰੀ ਅਰਜ ਪਰਵਾਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਪਿੰਡ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਦੇ ਨਿਵਾਜਿਆ
ਕਸਾਈ ਵਾੜਾ ਉਹ ਹੁਣ ਨਾ ਰਿਹਾ ਸੀ
ਕਰਤਾਰਗੜ ਬਣਾ, ਦਿਤਾ ਓਸ ਨੂੰ
ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਭੁਖੇ, ਰੱਜੇ ਨਾਮ ਨਾਲ
ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਵੀ ਆਣ, ਡੇਰੇ ਕਰ ਲਏ
ਅੰਨ ਜਲ ਨਾਂ ਮੂੰਹ, ਲਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਸਬਰ ਸ਼ੁਕਰ ਵਿਚ ਮਸਤ, ਚਿਹਰੇ ਸਿਉਂ ਜਿਉਂ
ਦਗ-ਦਰ ਕਰਦੇ ਆਤਮੇ ਦਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੀ
ਉਂਘ ਨਾ ਨੀਂਦ ਨਾ ਭੁਖ, ਪੋਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਦੁਖ ਸੁਖ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ, ਵੈਰੀ ਮਿਤਰੋਂ
ਦਾਣਾਂ ਪਾਣੀ ਬੰਦ, ਕੀਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਆਪ, ਓਸ, ਜੋ ਰਾਜਕ, ਸਾਰੀ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ
ਪਰ ਕਹਾਣੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਭੁਲਦੀ ਕਦੀ ਵੀ ਯਾਦ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਵੀ, ਖਾਧਾ ਕੁਝ ਨਾ
ਕਹਿੰਦੇ ਗਲ ਅਸਾਡੇ, ਪੈ ਗਈਆਂ ਪੱਤੀਆਂ

ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਆਪ ਵੀ ਰਲ ਗਏ
ਕੁਝ ਨਾ ਪਾਇਆ ਮੂੰਹ, ਅਨਸ਼ਨ ਧਾਰਿਆ
ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਗੁਰਬੇ, ਤੇ ਗਰੀਬ ਜਦ
ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਸਭਨਾ ਛਕ ਲਿਆ
ਆਏ ਸਨ ਸਰਦਾਰ, ਸਾਹਿਬ ਚਲ ਕੇ
ਲਾਂਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਰਜ, ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਕਿਹਾ
ਕੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ, ਸਾਰੀ ਛਕ ਗਈ ?
ਖੁਸ਼ਾਲਸਿੰਘ ਜੀ ਲੰਗਰ, ਦੇ ਵਿਚ ਖੜੇ ਸੀ
ਸੁਣ ਇਹ ਨੇਤਰ ਭਰ, ਗਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਸਮਝ ਗਏ ਸਰਦਾਰ, ਜੀ ਗੁਰਦਿਤਸਿੰਘ
ਕੋਈ ਸਾਂਗ ਅਨੋਖਾ, ਵਰਤਿਆ ਅਜ ਹੈ
ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਜ, ਕਰੀ ਸਰਦਾਰ ਨੇ
ਬਖਸ਼ ਦਿਓ ਹੇ ਮਿੱਤਰ, ਤੁਸੀਂ ਲੰਗੋਟੀਏ ?
ਦਸੋ ਕਾਰਨ ਝਬ ਦੇ, ਇਸ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ?
ਕੀ ਕਰ ਬੈਠਾ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਹੋਈ ਭੁਲ ਕੀ ?
ਖੁਸ਼ਾਲਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਣ ਕੇ, ਅਗੋਂ ਕਿਹਾ ਸੀ
ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰ ਸੰਗਤ ਦੀ ਆਪ ਨੇ
ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਲੁਕਾ ਨਾ, ਰਖੀ ਹੋਰ ਥੇ
ਸੇਵਾ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੁਸਾਂ
ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਾ ਛਡੀ, ਬਾਕੀ ਓਸ ਵਿਚ
ਪਰ ਨਾ ਯੱਗ ਸੰਪੂਰਨ, ਹੋਇਆ ਆਪ ਦਾ
ਮੈਨੂੰ ਹੈ ਇਹ ਚਿੰਤਾ, ਵਢ-ਵਢ ਖਾ ਰਹੀ

ਦਸੋ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ! ਕਰੋ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ?
ਹਥ ਜੋੜ ਇਹ ਅਰਜ, ਕਰੀ ਸਰਦਾਰ ਨੇ
ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਸੰਪੂਰਨ, ਇਹ ਮਹੋਤਸ਼ਵ ?
ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ, ਓਹ ਸਮਝਾ ਦਵੋ ?
ਸੁਣ ਬੋਲੇ – ਖੁਸ਼ਾਲਸਿੰਘ ਜੀ, ਇਉਂ ਕਿਹਾ–
ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਾ, ਛਕਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਾ ਬੂੰਦ, ਦਾਣਾ ਇਕ ਵੀ
ਕੀਤਾ ਅੰਗੀ ਕਾਰ ਨਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਅਜ ਫਿਰ
ਆਂਹਦੇ ਸੰਘੋਂ ਹੇਠ, ਲੰਘਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ
ਦੁਧ ਵਿਚ ਭਿਉਂ ਬਨਖਸ਼ਾ, ਘਿਓ ਵਿਚ ਤੜਕ ਕੇ
ਗਲੇ ਦੇ ਉਤੇ ਬੰਨ੍ਹੀਂ, ਬੈਠੇ ਅਜ ਵੀ
ਮੈਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਰਜ, ਆਂਹਦੇ ਕੀ ਕਰਾਂ
ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾਂ ਲੰਘਦੀ, ਅੰਦਰ ਗਲੇ ਦੇ
ਨਹੀਂ ਗਲ ਅਜੇਹੀ, ਕੋਈ ਵੀਰ ਜੀ
ਇਹ ਨੇ ਸਾਰੇ ਚੋਜ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ
ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਨੇ ਆਪਣੇ, ਸਿਖਾਂ ਸਿਦਕੀਆਂ
ਹੋਇਆ ਕੀ ਜੇ ਖਾਣੋਂ, ਵਰਜਿਆ ਮੈਂ ਤੁਸਾਂ
ਭੰਨਣੀ ਨਹੀਂ ਗਰਾਹੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਆਪ ਹੈ
ਤੁਹਾਡਾ ਵਰਤ ਉਪਾਰੇ, ਬਾਝੋਂ ਪੁਤਰੋ
ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਲਾਵਾਂ ਮੈਂ ਵੀ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾਂ
ਭੁਖੇ ਭਾਣੇ ਚਾਰ, ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਮਸਤ ਹਨ
ਹੀਰਾਹਰਿ ਸਿੰਘਲਹਿਣਾ, ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਸਭ

ਹੈਂ ! ਇਹ ਕੀਹ ! ਸੁਣਾਇਆ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਨੇ !!
ਭੁਖੇ ਹਨ ਮਸਤਾਨੇ, ਕਿਹੜੀ ਗਲ ਤੋਂ ?
ਲਾਂਗਰੀਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ, ਦਿਤਾ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ?
ਖੁਸ਼ਾਲਸਿੰਘ ਜੀ, ਦਸੀ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ
ਨੰਗਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਵਰਤੀ, ਜਿਦਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ
ਕਰ ਸਾਰੀ ਸਲਾਹ, ਦੋਵੇਂ ਚਲ ਕੇ
ਆਏ ਸਨ ਹਜੂਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਦੇ
ਗਲ ਵਿਚ ਪੱਲੇ ਪਾ ਕੇ, ਕੀਤੀ ਅਰਜ ਸੀ
ਰਹਿਮ ਕਰੋ ਸਰਕਾਰ, ਅਸੀਂ ਗਰੀਬ ਹਾਂ
ਹੋ ਗਈ ਜੇ ਕੋਈ, ਭੁਲ ਬਖਸ਼ੋ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ?
ਰਹਿਮਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜਾ, ਉਚਾ ਆਪ ਦਾ !
ਬੰਦ ਨਾ ਹੋਵੇ ਇਹ, ਖੁਲ੍ਹਾ ਸਦ ਰਹੇ ?
ਝਲਣ ਦੀ ਨਾ ਸ਼ਕਤੀ, ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਹੈ
ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਕਰੋਪੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ?
ਯੱਗ ਸੰਪੂਰਨ ਸਾਡਾ, ਕਰ ਦਿਓ ਗੁਰੂ ਜੀ ?
ਵਿਗਸ ਕਿਹਾ ਭਗਵਾਨ, ਰਹਿ ਗਈ ਕਸਰ ਕੀ ?
ਸਭ ਗਰੀਬ ਗੁਰਬੇ, ਰਜ ਰਜ ਖਾ ਰਹੇ
ਘੋੜੇ ਖਾਣ ਨਿਹਾਰੀ, ਸਿਧੇ ਮੂੰਹ ਨਾ
ਮੜਕ ਮੜਕ ਕੇ ਵਢਣ, ਉਠ ਜੁਗਾਲੀਆਂ
ਹੋਵੇ ਹੋਰ ਸੰਪੂਰਨ, ਦਸੋ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ?
ਜਿਵੇਂ ਕਹੋਗੇ ਆਪ, ਮੈਂ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ ?
ਸੁਣ ਕੇ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਦਾ

ਅਰਜ ਕਹੀ ਹੇ ਦੀਨ, ਵੰਧੁ ਦਾਤਾਰ ਹੇ ?
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਰੇ, ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਹੀ !
ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਭੁਖੇ, ਖਾਧਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ !!
ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਘਾਟ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਚੀਜ਼ ਦੀ ?
ਕਾਂ ਕੁਤੇ ਵੀ ਰਜ਼-ਰਜ, ਮੌਜਾਂ ਮਾਣਦੇ !
ਓਹਨਾਂ ਜੋਗਾ ਰਿਹਾ ਨਾਂ, ਦਾਣਾ ਅੰਨ ਹੈ ?
ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੋ, ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ ਕੇ ?
ਏਥੋਂ ਵੀ ਜੇ ਉਹ, ਇੰਵ ਹੀ ਤੁਰ ਗਏ !
ਸਾਡੇ ਪੱਲੇ ਦਸੋ, ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਿਹਾ ?
ਦੀਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੋਵੇਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਗੜ ਗੇ
ਦੋਹੀਂ ਜਹਾਨੀ ਮੂੰਹ ਤੇ, ਕਾਲਖ ਪੁਤ ਗਈ
ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾਰ, ਵਸੀਏ ਦੁਨੀ ਵਿਚ
ਸੁਣ ਕੇ ਲੋਕੀ ਲਾਹਣਤ, ਸਾਰੇ ਪਾਣਗੇ
ਰੋਟੀ ਨਾਂ ਦੇ ਸਕਿਆ, ਇਹ ਕੰਗਾਲ ਹੈ
ਸਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂ ਸਿਖ, ਕਿਹੜੀ ਲੋੜ ਸੀ ?
ਜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣਾਂ, ਟੁਕਰ ਏਸ ਨੇ !
ਭੁਖੇ ਦਿਤੇ ਤੋਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਖ ਹਨ
ਕੀ ਹੈ ਇਹ ਸਰਦਾਰ, ਜਾਂ ਕੰਗਾਲ ਹੈ ?
ਮੇਰੀ ਸਭ ਬਦਨਾਮੀ, ਲੋਕੀ ਕਰਨ ਗੇ
ਕਿਵੇਂ ਵਿਖਾਵਾਂ ਫੇਰ, ਮੈਂ ਮੂੰਹ ਆਪਣਾ
ਹੇ ਜਗਤ ਦੇ ਰਾਜਕ, ਪਾਲਕ ਦੁਨੀ ਦੇ
ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਤੋਟ ਨਾ, ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ?

ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਹ ਹੁਕਮ, ਆਪ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ
ਗਊ ਰਤ ਦੀ ਭਿਜੀ, ਹਥ ਵਿਚ ਛੁਰੀ ਫੜ
ਭੁਖਾ ਜੇ ਕਸਾਈ, ਆਵੇ ਬਾਰ ਤੇ
ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਰੋਟੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਫਰਜ ਹੈ
ਜੇਹੀ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ, ਦਸੋ ਹੈ ਕਿਤੇ ?
ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਕਰ ਮਿਤ੍ਰ, ਜਾਣੇ ਆਪਣਾ
ਆਇ ਸਵਾਲੀ ਖਾਲੀ, ਦੇਣਾ ਜਾਣ ਨਾ

ਅਰਜ ਕਰੋ ਪ੍ਰਵਾਨ, ਕੂਕਰ ਏਸ ਦੀ
ਮਸਤਾਨੇ ਹਨ ਰੂਪ, ਤੁਸਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ
ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਛਕਾਵੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਯੱਗ ਸੰਪੂਰਨ ਇੰਞ, ਮੇਰਾ ਹੋਇਗਾ ?
ਭੁਖੇ ਜੇ ਮਸਤਾਨੇ, ਏਥੋਂ ਤੁਰ ਗਏ
ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣ, ਮੈਂ ਤੋਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਆਤਮ ਘਾਤ ਕਰਕੇ, ਨਰਕੀਂ ਜਾ ਪਵਾਂ
ਜਗਤ ਕਸਾਈ ਮੈਨੂੰ, ਮਿਲੇ ਮਰਾਤਬਾ
ਇਹ "ਕਸਾਈ ਵਾੜਾ", ਫਿਰ ਹੋ ਜਾਇਗਾ ?
ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਮਿਲੇ !
ਗਲ ਪੱਲਾ ਪਾ ਰੋ ਕਿਹਾ, ਸਰਦਾਰ ਸੀ
ਅਰਜ ਕਰੋ ਪ੍ਰਵਾਨ, ਦਾਸ ਕੰਗਾਲ ਦੀ
ਮਸਤਾ ਨੂੰ ਛਕਾਵੇ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹਾਂ ?
ਵਿਗਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇਵ, ਬੋਲੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ
ਧੰਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਤਸਿੰਘ, ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ

ਗੁਰੂ ਸਿਖੀ ਦੀ ਰਮਜ, ਸਮਝੀ ਠੀਕ ਤੈਂ
ਕਰਨੀ ਪਏ ਕੁਰਬਾਨੀ, ਕੋਈ ਜੇ ਕਦੀ
ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਏ ਸਿਖ ਨੂੰ, ਬਖਸ਼ਾਣ ਦੀ
ਭਾਈ ਲੱਧੇ ਵਾਂਗ, ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਨੂੰ
ਗਦੋ ਹੋ ਸਵਾਰ, ਛਿੱਤਰ ਗਲੇ ਪਾ
ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਕਾਲਾ ਕਰ, ਲੁਆ ਕੇ ਫੱਕੜੀ
'ਸਤਾ' ਤੇ 'ਬਲਵੰਤ', ਲਏ ਬਖਸ਼ਾ ਸਨ
ਓਹਨਾਂ ਕਰੀ ਸੀ ਨਿੰਦਾ, ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਦੀ
ਬੇ ਕਸੂਰ ਮਸਤਾਨੇ, ਇਹ ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਸਜਾ ਫੇਰ ਵੀ ਮਿਲ ਗਈ, ਸਚੇ ਹੋਣ ਦੀ
ਸੱਚੀ ਗਲ ਤੇ ਇਹ ਹੈ, ਸਰਦਾਰ ਜੀ ?
ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੇ ਮਸਤਾਨੇ, ਭੁਖੇ ਹੈਨ ਨੇ
ਮੇਰੇ ਗਲ ਚੋਂ ਲੰਘੇ, ਪਾਣੀ ਅੰਨ ਨਾ
ਸੋਟੇ ਹੈਸਨ ਵਜਦੇ, ਜਦ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਲਸ ਲਸ ਪਿੰਡਾ ਹੈ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ
ਪੀੜ ਅਜੇ ਵੀ ਹੁੰਦੀ, ਸੱਟਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਇਹ ਮਸਤਾਨੇ ਮੇਰੀ, ਦੇਹ ਪ੍ਰਾਨ ਨੇ
ਹਨ ਮਸਤਾਨੇ ਮੇਰੀ, ਤੇ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਇਹ
ਰੱਬ ਵੀ ਕੰਬੇ ਥਰ ਥਰ, ਡਰਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ
ਉਸ ਦੀ ਬਧੀ ਹੈਨ, ਛੁਡਾ ਇਹ ਸਕਦੇ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਧੀ ਰੱਬ, ਛੁਡਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ
ਕਮਲੇ ਰਮਲੇ ਇਹ, ਪਿਆਰੇ ਰੱਬ ਦੇ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੁਟੇ ਛਿਤਰ ਤੋਂ, ਸਰਦਾਰ ਜੀ
ਸੈ ਸਿਆਣੇ ਵਾਰਾਂ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੁਨੀ ਦੇ
'ਜੇ ਗੁਰ ਝਿੜਕੇ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ', ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਵਾਕ, ਕੀਤਾ ਸਫ਼ਲ ਹੈ
ਪੂਰਾ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ, ਹੈ ਓਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਗੁਰਦਿਤਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ, ਤੂੰ ਵੀ ਧੰਨ ਹੈਂ
ਜਰੇ ਨਾ ਗਏ ਭਰਾ, ਭੁਖੇ ਜਿਸ ਤੋਂ
ਜਾਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛਕਾਓ, ਜੋ ਕੁਝ ਛਕਣ ਓਹ
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਹਨ, ਓਹ ਸੰਤ ਨੇ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲਓ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੋ, ਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਸੁਣ ਹੁਕਮ ਸਰਦਾਰ, ਤੇ ਖੁਸ਼ਾਲਸਿੰਘ
ਭਰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚ, ਰਸਤਾਂ ਨਾਲ ਲੈ
ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਦੇ ਡੇਰੇ, ਜਾ ਕੇ ਰਖੀਆਂ
ਕਿਹਾ ਕਰੋ ਸੰਪੂਰਣ, ਯੱਗ ਗਰੀਬ ਦਾ
ਦੇਗਾਂ ਕਰੋ ਤਿਆਰ, ਰਸਤਾਂ ਲੈ ਲਓ
ਸੁਣ ਬੋਲੇ ਸਰਦਾਰ, ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ
ਰਾਜਕ ਕੀਤਾ ਬੰਦ, ਰਿਜਕ ਅਸਾਡੜਾ
ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਓਹ ਆਣ, ਦੇਵੇ ਆਪ ਨਾਂ
ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਸਾਂਡਾ ਹੱਜ ਹੈ ?
ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵੇ ਸਾਡਾ, ਕੋਈ ਆਦਮੀ
ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਜੇ ਆਪ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਛਕੀਏ, ਜੋ ਕੁਝ ਦੇਣਗੇ

ਇੰਵ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਕਰਨਾ, ਅੰਗੀ ਕਾਰ ਨਾਂ ?
ਏਨੇ ਓਥੇ ਆਪ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਆ ਗਏ
ਡਿਗੇ ਚਰਨੀ ਮਸਤ, ਰੰਗਣ ਚੜ੍ਹ ਗਈ
ਧੰਨ ਅਸਾਡੇ ਭਾਗ, ਕਮਲੇ ਰਮਲਿਆਂ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੀਦਾਰ, ਦਿਤੇ ਆਪ ਚਲ
ਸਾਡੇ ਅੰਗ ਪਵਿਤ੍ਰ, ਅਜ ਫਿਰ ਹੋਣਗੇ
ਲਾਈਨ ਬੰਨ੍ਹ ਖਲੋ ਗਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗਰਾਂ
ਦਸੋ ਕੀਹ ਹੈ ਹੁਕਮ, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ?
ਕਿਸ ਗੁਨਾਹੋਂ ਕੁਟਿਆ ਸੀ ਮੈਂ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ?
ਦਸੋ, ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਕੁਝ ਪਤਾ ਜੇ ?
ਕੀ ਦਸਾਂ ਮੈਂ ਬਾਪੂ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ !
ਇਕ ਗੁਨਾਹ ਜੇ ਹੋਵੇ, ਦਸਾਂ ਓਸ ਮੈਂ ?
ਵੱਗ ਗੁਨਾਹਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਫਿਰ ਰਹੇ
ਕਿਹੜੇ ਹੈਨ ਪਸੰਦ, ਆਏ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ
ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਾਝੋਂ ਛੁਟ ਨਾ, ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ
ਬਖਸ਼ੋ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ, ਬਖਸ਼ਣ ਆਇ ਹੋ ?
ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਧੰਨ ਹੋ ?
ਧੰਨ ਹੀਰਾਸਿੰਘ, ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ ਜੀ
ਧੰਨ ਸੇਵਾਸਿੰਘ, ਤੁਸੀਂ ਰਵਦਾਸੀ ਏ
ਪੀਰ ਕੋਟੀਆ ਪ੍ਰੇਮਸਿੰਘ, ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਵਾਰਾਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਛੱਤਰੀ
ਜਾਤਾਂ ਸਭ ਸਨਾਤਾਂ, ਚਾਰੇ ਵਰਨ ਹੀ

ਮੇਰੇ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰੇ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਤੁਸਾਂ ਦਾ
ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਪ੍ਰਾਨ, ਤੁਸੀਂ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਹੋ
ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਜੀ ਆਪ ਦਾ?
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਜ, ਕਰੀ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ
ਦੇਗ ਸਜਾਵੋ ਲੰਗਰ, ਕਰੋ ਤਿਆਰ ਝਬ
ਮੈਂ ਵੀ ਤੇ ਹਾਂ ਭੁਖਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਦਾ?
ਛਕਾਂ ਗਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ, ਮੈਂ ਅਜ ਤੁਸਾਂ ਦੇ
ਲੰਗਰ ਵਿਚੋਂ ਨਾਲ, ਪ੍ਰੀਤ ਪਿਆਰ ਦੇ
ਗਿਠ ਗਿਠ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਲਾਲੀ, ਸੁਣ ਕੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ
ਮਸਤਾਨੇ ਨਾ ਮੇਵਣ, ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਅਜ
ਸ਼ਬਦ ਅਲਾਵਣ ਛਡ, ਜੈਕਾਰੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ
ਕੀਤੀ ਦੇਗ ਤਿਆਰ, ਲੰਗਰ ਸਾਜਿਆ
ਘਾਹ ਦੇ ਉਤੇ ਆਸਣ, ਇਕ ਵਿਛਾਇ ਕੇ
ਉਸ ਉਤੇ ਬੈਠਾਇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੇ ਬਾਟਿਆਂ, ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਭਰ
ਬਾਪੂ ਅਗੇ ਰਖਿਆ, ਪੁੱਤਰ ਲਾਡ ਲੇ
ਨਾਲੇ ਆਖਣ ਬਾਪੂ ਦੀ, ਮਰਯਾਦ ਜੋ
ਸਖਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ, ਕਰੀਏ ਪਾਲਣਾ
ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਆਸਣ, ਹੇਠ ਵਿਛਾਇ ਕੇ
ਬੈਠ ਗਏ ਮਸਤਾਨੇ, ਪੰਗਤ ਸਜ ਗਈ
ਵਿਚ ਵਿਚਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸੋਭਾ ਪਾਂਵਦੇ
ਪੂਰਨਮਾਂ ਦਾ ਚੰਨ, ਤਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਉਂ

ਬੈਠੇ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ, ਦੁਆਲੇ ਦੇਵ ਗਣ
ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ, ਛਕਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਗਲ੍ਹਾਂ ਨਾ ਦੁਖੇ ਪਤੀ, ਸੰਘ 'ਚ ਨਾ ਰਹੀ
ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਦੁਖ, ਪੀੜਾ ਰਹੀ ਨਾ
ਛਕ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੰਬੋਧਨ, ਕਰ ਮਸਤਾਨਿਆਂ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਭਰ ਸਤਿਗੁਰ, ਪੜ੍ਹਿਆ ਵਾਕ ਇਹ

'ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੋ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ
ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੋ ਬੰਧਪ ਸਾਕ
ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੋ ਦੇਹ ਪਰਾਨ
ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੋ ਜਾਨ ਕੀ ਜਾਨ
ਮਮਾ ਮਿਥਿਆ ਰੰਚਕ ਨਹੀਂ ਭਾਖੀ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਖੀ''

'ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਰ, ਗਹਿਲਾ ਪਿੰਡ ਤੋਂ
ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੋਂ, ਭਰ ਜੁਆਨ ਸਨ
ਓਸ ਜਥੇ ਦੇ ਵਿਚ, ਇਹ ਵੀ ਨਾਲ ਸੇ
ਦਸਿਆ ਸੀ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਸਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਬੁੱਚੜ ਮਾਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ, ਸਨ ਨਾਲ ਓਹ
ਨਾ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦ, ਚਲੇ ਓਹ ਗਏ ਸੀ
ਰਲੇ ਸਾਧੂਆਂ ਵਿਚ, ਉਦਾਸੀ ਹੋ ਗਏ
ਉਗੀ ਚਿਟੀ ਵਿਚ, ਡੇਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ, ਜੋ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ
ਸੰਤ ਹੀਰਾਦਾਸ, ਨਾਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸੀ
ਉਥੇ ਸਨ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਇਹ ਦੁਆਬ ਵਿਚ

ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ, ਦੀਵਾਨ ਦੇ
ਨਾਲ ਰਲ ਇਹ ਕਰਦੇ, ਰਹੇ ਕੰਮ ਸਨ
ਮੈਂ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਕੀਤੇ ਜਾਇ ਕੇ
ਸਾਰਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਬੁੱਚੜ ਵਧ ਦਾ
ਉਹਨਾਂ ਆਪ ਸੁਣਾਇਆ, ਅਖੀਂ ਵੇਖਿਆ

× × ×

ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕ, ਹੋ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ
ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਤਸਿੰਘ ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਬਲਿਹਾਰ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥੇ ਦੇ, ਧੰਨ ਸਾਰੇ ਸਰਦਾਰ
ਲੱਖਾਂ ਅਕਲਾਂ ਸਿਆਣਪਾਂ, ਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਾਰ
ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਖੁਸ਼ਾਲਸਿੰਘ, ਜੀ ਵੀ ਹੈਸਨ ਕੋਲ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੰਬੋਧ ਕਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲ
ਵੇਖ ਲਏ ਨੇ ਤੁਸਾਂ ਨੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ?
ਸੂਰੇ ਪੂਰੇ ਬਚਨ ਦੇ, ਹਰਖ ਨਾ ਸੋਗ ਕਦੰਤ
ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ, ਇਹ ਹਨ ਸਾਡਾ ਮਾਨ
ਏਹਨਾਂ ਜੇਹਾ ਹੋਰ ਨਾ, ਕੋਈ ਵਿਚ ਜਹਾਨ
ਸੁਣ ਇਹ ਕਿਹਾ ਖੁਸ਼ਾਲਸਿੰਘ, ਧੰਨ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਧੰਨ
ਧੰਨ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਖ ਜਿਨ, ਸਤ ਬਚਨ ਲਿਆ ਮੰਨ
ਮੇਰਾ ਸ਼ੰਕਾ ਮਿਟ ਗਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰ ਦੀਦਾਰ
ਧੰਨ ਤੁਹਾਡੇ ਮਸਤ ਇਹ, ਧੰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰ
ਮੌੜਾਂ, ਖਾਨਾਮਾਈ ਸਰ, ਕਟਾਰਵਾਲੇ ਦੇ ਵਿਚ
ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਂਦੇ ਤਾਰਦੇ, ਵੇਖ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਖਿਚ
ਛਟਾ ਦੇਂਦੇ ਨਾਮ ਦਾ, ਕਰਦੇ ਚੋਜ ਅਪਾਰ
ਮੁੜ ਆਏ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰ ਦੁਆਰ

.੨੩

ਮਾਨਾਂਵਾਲਾ ਤੇ ਖੋਟਿਆਂ ਦਾ ਹੋਲਾ

ਮਾਨਾਵਾਲੀਏ ਮਾਨ ਸੀ, ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਬਾਬਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸਮ ਗੁਰ, ਕੀਤਾ ਦਰਸ ਦੀਦਾਰ
ਪੋਥੀ ਬਖਸ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰ ਇਕ
ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਤਿਕ
ਲਿਖਿਆ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਨੇ, ਕਲਮ ਆਪਣੀ ਨਾਲ
'ਚੀਨੀ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ' ਦਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਹਾਲ
'ਹਮ ਭੀ ਹਿਰਦੈ ਭਾਸਨੀ, ਰਾਖਤ ਹੈਂ ਸੁਧ ਸੋਇ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚ ਵੇ, ਰਾਮ ਸਰੋਵਰ ਜੋਇ''
ਖੇਤੀ ਬੀਜੀ ਪੰਥ ਇਹ, ਇਸਦੀ ਕਰਨ ਸੰਭਾਰ
ਆਈਏ ਵੇਰ ਗਿਆਰਵੀਂ, ਚਲ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ
ਇਹ ਪੋਥੀ ਰਖ ਸਾਂਭਣੀ, ਲਵਾਂਗਾ ਤੁਹਾਥੋਂ ਆਨ
ਜਾਮਾਂ ਧਰ ਕੇ ਬਾਰ੍ਹਵਾਂ, ਪ੍ਰਗਟ ਵਿਚ ਜਹਾਨ
ਵਿਚ ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ, ਤੇ ਸਤਿਲੁਜ ਦੇ ਤੀਰ
ਭੈਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਅਵਤਰਾਂ, ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆਂ ਘਰ ਵੀਰ
ਤਦ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਉਡੀਕਦਾ, 'ਮਾਨਾ' ਦਾ ਪਰਵਾਰ
ਕਦੋਂ ਵਿਖਾਲਣ ਦਰਸ ਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ

ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਗਟੇ ਵਿਚ ਜਹਾਨ
ਸੋ ਸੁਣ ਕੇ ਲੱਛਣ ਪੜੇ, ਚਰਨੀ ਢਠੇ ਆਨ
ਹੋਰ ਵੀ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਜਗੀਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ
ਕਠੇ ਹੋ ਗਏ ਪੰਥ ਵਿਚ, ਰਲੇ ਆ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ
ਵਡਭੁਖਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਪਿਛੋਂ ਨਾਭੇ ਆਣ ਇਹ, ਹੋਇਆ ਗੱਦੀ ਦਾਰ
ਖੁਸ਼ਾਲਸਿੰਘ ਜੀ ਬਰਾਜ ਜਦ, ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁਣ ਕੰਨ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਉਨ, ਓਸ ਲਿਆ ਸੀ ਮੰਨ
ਪਰਗਣਾਂ ਸਰਸੇ ਵਿਚ ਸੀ, ਖੁਸ਼ਾਲਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਸਨ ਲੰਗੋਟੀਏ ਯਾਰ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਸੰਭਾਲਿਆ, ਜਦ ਨਾਭੇ ਦਾ ਰਾਜ
ਲਿਖਿਆ ਵਿਚ ਰੰਗੂਨ ਤੋਂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ
ਡੁਬ ਰਹੀ ਬੇੜੀ ਵਿਚ ਹੈ, 'ਹੀਰੇ' ਧਰਿਆ ਪੈਰ
ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੰਢੇ ਲਗਣੀ, ਹੁਣ ਨਾ ਸਕਣੀ ਤੈਰ
ਹੋਇਆ ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਕਿਉਂ ? ਏਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕ
ਰਾਜੇ ਪੀਸੇ ਜਾਣ ਸਭ, ਮੈਦੇ ਵਾਂਗ ਬਰੀਕ
ਵਿਪਤਾ ਪਏਗੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ, ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਉਂ ਆਇ
ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੋ, ਏਹਨਾਂ ਲਏ ਬਚਾਇ
ਹੈਜਾ ਜਾਣ ਰਣਜੀਤ ਨੂੰ, ਹੋਏ ਸਨ ਇਹ ਦੂਰ
ਤਪਦਿਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੇ, ਆਏ ਚਲ ਹਜ਼ੂਰ
ਤੀਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਲੈਣੀ ਤਪਦਿਕ ਮਾਰ
ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਏਨਾਂ ਲਏ ਉਬਾਰ

ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਹੈ, ਕੀਤਾ ਇਹ ਬਖਾਨ
ਪ੍ਰਗਟੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਰ੍ਹਵਾਂ, ਢੂਲੋ ਵਿਚ ਜਹਾਨ
ਉਚੀ ਨੀਵੀਂ ਧਰਤਿ ਓਹ, ਕਰ ਦੇਵੇ ਇਕ ਸਾਰ
ਰਾਜੇ ਕੁਲ ਜਹਾਨ ਦੇ, ਹੋ ਜਾਵਣ ਮਿਸਮਾਰ
ਕਰ ਦਏ ਏਸ ਸਮਾਜ ਦੀ, ਇਕ ਰਸ ਸਾਰੀ ਚਾਲ
ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਮਿਟੇ, ਕੰਮੀ ਹੋਣ ਖ਼ੁਸ਼ਾਲ
ਓਹਨਾਂ ਅਗੇ ਖਲੋਣ ਜਾ, ਰਾਜੇ ਜੀਕਣ ਦਾਸ
'ਕਾਮੇ' 'ਕੰਮੀਂ' ਬਹਿਣ ਪਾ, ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਲਿਬਾਸ
ਨਸ ਜਾਣ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਇਹ, ਹੋਵੇ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ
ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਦੇਸ ਪਰ, ਕਰ ਦੇਵਣ ਬਰਬਾਦ
ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਵਾਕ ਜੋ, ਕਦੀ ਕਹੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਕੀ ਇਜਤ ਹੁਣ ਰਾਜਿਆਂ, ਅੰਦਰ ਏਸ ਸਮਾਜ
ਉਨੀ ਸੌ ਵੀਹ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ਓਹਨਾਂ ਆਖੇ ਵਾਕ
ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਹੁਣ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਭ ਹਿਸਾਬ ਬੇਵਾਕ
ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੋਥੀ ਵੇਖ ਕੇ, ਲੱਛਣ ਮਿਲਦੇ ਨਾਲ
'ਮਾਨ' ਆ ਗਏ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ, ਕੀਤੇ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ
ਅਰਜ ਕਰੀ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ, ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਹੋਲਾ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਚਲ, ਖੇਲੋ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਅਰਜ ਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਨ, ਗੁਰੂ ਫੈਲੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ
ਕੂਕੇ ਆ ਗਏ ਚਲ ਕੇ, ਪੈਲੀ ਪੱਠਾ ਸਾਂਬ
ਹੋਇਆ ਭਾਰਾ ਕਠ ਸੀ, ਸੰਗਤ ਲਖਾਂ ਤੀਕ
ਮਾਨਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ, ਸਾਰੀ ਅਜ ਉਡੀਕ

ਚੜ੍ਹੇ ਮਹੱਲਾਂ ਖੇਡਣੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਹਾਥੀ ਉਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਹੋਏ ਅਸਵਾਰ
ਪਿਛੇ ਬੈਠ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ, ਹਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਚੌਰ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਗਏ ਸਭ ਸੌਰ
ਸੂਬਿਆਂ ਸੰਤਾਂ ਆਗੂਆਂ, ਘੋੜੇ ਲਏ ਸ਼ਿੰਗਾਰ
ਭਰ ਭਰ ਮੁਠ ਗੁਲਾਲ ਦੀ, ਮਾਰਨ ਬਾਂਹ ਉਲਾਰ
ਏਸ ਸਮੇਂ ਸੀ ਪੰਥ ਦਾ, ਸੂਰਜ ਸਿਖਰ ਅਰੂਜ
ਗੋਰੇ ਡਰ ਰਹੇ ਵੇਖ ਕੇ, ਕੋਈ ਨਾ ਪੈਂਦੀ ਸੁਝ
ਆਂਦੀ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ, ਕਾਫ਼ੀ ਪੁਲਸੀ ਧਾੜ
ਫਿਰਨ ਦੁਲੱਤੇ ਛਡਦੇ, ਮਸਤੇ ਠਾਣੇਦਾਰ
ਲਭੇ ਕੋਈ ਵਿਰਲ ਜੇ, ਲਈਏ ਕੰਮ ਸਵਾਰ
ਜਿਹਲੀਂ ਫੜ ਕੇ ਡਕੀਏ, ਰੁਕ ਜਾਵੇ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਮੇਲੇ ਦੀ ਸੀ ਭੀੜ ਤੇ, ਘੋੜੀ ਸੀ ਮੂੰਹ ਜ਼ੋਰ
ਦੁਆਲੇ ਖੜੇ ਤਮਾਸ਼ ਬੀਨ, ਉਚੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸ਼ੋਰ
ਹੋ ਮੁਤਾਣੀ ਨਸ ਪਈ, ਘੋੜੀ ਇਕੋ ਵਾਂਗ
ਸੀ ਵਰਤਾਣਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਕੋਈ ਅਨੋਖਾ ਸਾਂਗ
ਬੱਚਾ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦਾ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੁੰਮਿਆਰ
ਫੇਟਾ ਲਗ ਕੇ ਡਿਗ ਪਿਆ, ਮੂਧਾ ਪੈਰ ਪਸਾਰ
ਫ਼ਿਕਰ ਵਿਚ ਸਭ ਭਰ ਗਏ, ਪੀਲੇ ਹੋ ਗਏ ਮੂੰਹ
ਲਗੀ ਜਾ ਕੇ ਗੋਰਿਆਂ, ਇਸ ਦੀ ਝਟ ਪਟ ਸੂੰਹ
ਰੰਡੀ ਸ਼ੀ ਇਕ ਬੁੱਢੜੀ, ਇਕੋ ਇਕ ਸੀ ਪੁਤ
ਉਡੇ ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸ ਉਸ, ਬੈਠੀ ਜੀਕਰ ਬੁਤ

ਲਈ ਪੁਲਸੀਆਂ ਘੇਰ ਉਹ, ਮਾਈ ਦੇਹ ਬਿਆਨ
ਫਿਦਵੀ ਕਠੇ ਹੋ ਗਏ, ਰਲ ਕੇ ਮਹਾਂ ਸ਼ੈਤਾਨ
ਆਂਹਦੇ ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ, ਮਾਰਿਆ ਤੇਰਾ ਪੁਤ
ਦੇ ਦੇ ਸਾਫ਼ ਬਿਆਨ ਇਹ, ਕਰ ਨਾ ਕੋਈ ਹੁਤ
ਘੋੜੀ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਚੜ੍ਹਿਆ ਬੈਠਾ ਆਪ
ਜਿਸ ਨੇ ਪੁਤਰ ਮਾਰਿਆ, ਤੇਰਾ ਦੇ ਸੰਤਾਪ
ਲੈ ਲੈ ਬਦਲਾ ਆਪਣਾ, ਦਈਏ ਫ਼ਾਂਸੀ ਲਾ
ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਬਿਆਨ ਤੂੰ, ਆਪਣਾ ਠੀਕ ਲਿਖਾ
ਕਿਹਾ ਤੋਬਾ ਬੁਢੜੀ, ਅੱਲਾ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਜਾਨ
ਕੂੜ ਨਾ ਮਾਰਾਂ ਮੈਂ ਕਦੀ, ਸਾਬਤ ਰਖ ਈਮਾਨ
ਮੇਰੇ ਪੁਤਰ ਨਾਲ ਨਾ, ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਦ
ਓਹਨਾਂ ਕਾਹਨੂੰ ਮਾਰਿਆ, ਇੰਞ ਏਸ ਨੂੰ ਵਿਦ
ਘੋੜੀ ਤੇ ਓਹ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਹਾਥੀ ਤੇ ਅਸਵਾਰ
ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਾਂ ਦੇ, ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਪੁਤਰਾਂ ਵਾਂਗਰ ਪਾਲਦੇ, ਪਰਜਾ ਆਪਣੀ ਮਾਨ
ਕਰਨ ਮੇਰਾ ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਜਿਉਂ ਸਨਮਾਨ
ਲਗ ਕੇ ਆਖੇ ਤੁਸਾਂ ਦੇ, ਮੈਂ ਨਾ ਮਾਰਾਂ ਕੂੜ
ਲਭੋ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾ, ਬੇ-ਈਮਾਨਾ ਮੂੜ
ਜਦ ਨਾ ਡਿਠੀ ਫਿਦਵੀਆਂ, ਏਥੇ ਗਲਦੀ ਦਾਲ
ਲਗੇ ਪਾਣ ਬੁਝਾਰਤਾਂ, ਇਹ ਗਲ ਦਿਤੀ ਟਾਲ
ਸੁਣੀ ਗਲ ਸਰਦਾਰ ਤੇ, ਅਰਜ ਕਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ?
ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਰਖੋ ਮੇਰੀ ਲਾਜ

ਪਰਜਾ ਸਾਰੀ ਮੰਨਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਵਾਂਗਰ ਪਿਉ
ਬਚਾ ਜੇ ਅਜ ਮਰ ਗਿਆ, ਇਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਇਉਂ ?
ਹੋਵੇ ਬਦਨਾਮੀ ਬੜੀ, ਲੋਕੀ ਕਰਨ ਮਖੌਲ
ਯਾਦ ਕਰ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੌਲ
ਮਿਹਰ ਕਰੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਬਚਾ ਦਿਓ ਜੀਵਾਇ
ਤਾਕਿ ਮੇਰੀ ਏਸ ਥਾਂ, ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੋ ਜਾਇ
ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸੁਣ ਸਰਦਾਰਾ ਗੱਲ
ਰੱਤੀ ਕਰ ਨਾ ਫਿਕਰ ਤੂੰ, ਬਚਾ ਹੈ ਇਹ ਵੱਲ
ਹਾਥੀ ਉਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ, ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ
ਕੌਣ ਕਹੇ ਇਹ ਮਰ ਗਿਆ , ਹੈ ਬਚੇ ਵਿਚ ਜਾਨ

"ਚਰਨ ਲਾਇਕੇ ਆਖਿਆ ਉਠ ਬਚਾ, ਕਾਂਨੂੰ ਪਿਆ ਹੈ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਏਥੇ
ਬਚਾ ਉਠ ਬੈਠਾ ਲੋਕੀ ਚਰਨ ਪਕੜੇ, ਆਖਣ ਆਇਆ ਹੈ ਆਪ ਕਰਤਾਰ ਏਥੇ
ਇਹ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੋਲਾ ਪਲਟ ਆਏ, ਮੁੜ ਲਿਆ ਦਸਮੇਸ਼ ਅਵਤਾਰ ਏਥੇ
ਇਹ ਤੇ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਚਲ ਆਈ, ਅਰਸ਼ੋ ਆਗਿਆ ਆਪ ਦਤਾਰ ਏਥੇ
ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਆਸ ਪੁੰਨੀ, ਲੋਕੀ ਦੇਣ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਆ ਰਹੇ ਸਨ
ਧੰਨ ਧੰਨ ਹੋਈ ਮਾਨ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਹੋਏ, ਰਲ ਕੇ ਜਸ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਦਾ ਗਾ ਰਹੇ ਸਨ

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਜਿਲਾ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲ
ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਦੀਦਾਰ ਦੇ, ਸੰਗਤ ਕਰੀ ਨਿਹਾਲ
ਉਗੂ ਚਕ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਚਕ, ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਅਲਾਪ
ਹੁਕੇ ਦਏ ਛੁਡਾ ਸਭ, ਕਟ ਉਨਾਂ ਦੇ ਪਾਪ
ਸ਼ੋਰ ਕਲਰ ਸੀ ਧਰਤਿ ਇਹ, ਨਾਗਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ
ਮੁੜ ਨਾ ਉਠੇ ਉਹ ਕਦੀ, ਡੰਗਣ ਜਿਸ ਇਕ ਵਾਰ

ਅਰਜ ਕਰੀ ਰਲ ਪਿੰਡ ਦੇ, ਕਠੇ ਹੋ ਸਰਦਾਰ
ਬਖਸ਼ੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਕਿਰਪਾ ਅਪਣੀ ਧਾਰ
ਪੈਲੀ ਦਏ ਨਾ ਹੋਣ ਇਹ, ਕਲਰ ਸ਼ੋਰ ਮਹਾਨ
ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਦੀ, ਹੈ ਸਾਡੀ ਗੁਜਰਾਨ
ਜਹਿਰੀ ਜੇਹੇ ਸਪਨੇ ਕੋਲ, ਆਣ ਜੇ ਚਲ
ਝਟ ਪਟ ਕਢਦੇ ਪ੍ਰਾਨ ਨੇ, ਲਗੇ ਨਾ ਕੋਈ ਪੱਲ
ਕਿਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਰਖੋ ਰਹਿਤ ਬਬੇਕ
ਸਿੰਘ ਸਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ, ਉਸ ਤੇ ਰਖੋ ਟੇਕ
ਐਥੇ ਝੋਨੇ ਹੋਣਗੇ, ਬਾਸਪਤੀ ਦੇ ਚੌਲ
ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਵਕ ਕੌਲ
ਸਪ ਹੋ ਜਾਵਣ ਮਛੀਆਂ; ਵਿਹੁ ਦੀ ਰਹੇ ਨਾ ਲੇਸ।
ਅਵਲ ਸਭ ਤੁਰ ਜਾਣਗੇ; ਛਡ ਕੇ ਧਰਤੀ ਏਸ।
ਏਥੋ ਗਏ ਗਲੋਟੀਆਂ, ਜੰਡੂ ਹੈਸੀ ਜਟ
ਗੁਰੂ ਹੋਣਗੇ ਦੇਣਗੇ, ਮੇਰਾ ਲੇਖਾ ਕੱਟ
ਗਾਧੀ ਬੈਠਾ ਹਲਟ ਦੀ, ਹੁੱਕਾ ਹੈਸੀ ਕੋਲ
ਦਿਤਾ ਜਾ ਕੇ ਦਰਸ ਉਸ, ਕਿਹਾ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲ
ਸਿਖ ਬਣਾ ਲਓ ਆਪਣਾ, ਦੇਵੋ ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ
ਸੌਰ ਜਾਣਗੇ ਜਟ ਦੇ, ਵਿਗੜੇ ਕੰਮ ਤਮਾਮ
ਬੈਠੇ ਸਨ ਜਿਸ ਥੜੇ ਤੇ, ਖੂਹ ਤੇ ਬਾਹਰਵਾਰ
ਇਸ ਥਾਂ ਹੋਵੇ 'ਦਮਦਮਾ', ਕੀਤਾ ਬਚਨ ਉਚਾਰ
ਪੋਹਲੀ ਹੁੰਦੀ ਬਹੁਤ ਸੀ, ਪੈਲੀ ਕਰਦੀ ਨਾਸ
ਕੀਤੀ ਜੰਡੂ ਜੱਟ ਨੇ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਅਰਦਾਸ

ਹੁਕਮ ਦੇਕੇ ਆਖਿਆ, ਏਸ ਹਦ ਦੇ ਵਿਚ
ਜੰਗਲ ਕੋਈ ਨਾ ਫਿਰੇ, ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਜਿਚ

ਸਰਦਾਰ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਏਸ ਪਵਿਤਰ ਧਰਤਿ ਤੋਂ, ਪੋਹਲੀ ਨਸੇ ਦੂਰ
ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਜ ਤੋਂ, ਓਹ ਸਭ ਚਕਨਾਚੂਰ
ਹੁਕਮ ਮੰਨਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾਇਆ, ਸੰਗ ਮਰਮਰ ਦਰਬਾਰ
ਲੰਗਰ ਲਾ ਬਿਠਾਇਆ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ
ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਸਭ ਦੀ, ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪਛਾਨ

२३.

ਬਗ਼ਾਵਤ ਬਹਾਨੇ ਲੁਟ

ਮਲਵਈ ਸਿੰਘ ਸਜ ਕੇ, ਹੋਇ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ
ਨਾਮ ਜਪਣ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ, ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਧਾਰ
ਭੂਰੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਗਲਾਂ ਵਿਚ, ਭੂਰੀ ਦੀ ਦਸਤਾਰ
ਕਰਨ ਬੰਦਗੀ ਰਾਤ ਦਿਨ, ਕਰਨ ਧਰਮ ਦੀ ਕਾਰ
ਛਕੇ ਝੀਊਰ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਪਾਣੀ ਭਰਦੇ ਓਹ
ਪੀਂਦੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਸਭ, ਕੋਈ ਨਾ ਮੰਨਦੇ ਛੋਹ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਨਿਰਧਾਰ
ਤੀਸਰ ਸੀ ਚਲਾਇਆ, ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਆਪੇ ਖਿਚ ਕੇ ਜਲ ਛਕੋ, ਆਪ ਕਰੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ
ਨਿਗੁਰੇ ਹਥੋਂ ਖਾਧਿਆਂ, ਵਿਸਰੇ ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ
ਭਾਵੇਂ ਹੈਸੀ ਮਾਲਵੇ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਅਤਿ ਥੋੜ
ਸੌ ਛੇ ਵੀਹਾਂ ਹਥ ਲੱਜ, ਪੁਜਦੀ ਪਾਣੀ ਤੋੜ
ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਖੂਹ ਸੀ, ਛਪੜ ਟੋਭੇ ਆਮ
ਮੀਂਹ ਪੈ ਜਾਏ ਦਬ ਕੇ, ਓਹ ਭਰ ਜਾਨ ਤਮਾਮ
ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੀ ਘਾਟ ਅਤਿ, ਚਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਹਿਰ
ਮਾਲਵੇ ਅੰਦਰ ਵਰਤਦਾ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੀ ਕਹਿਰ

ਧੰਨ ਸਿੰਘ ਓਹ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਧੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰ
ਮਾਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਧੰਨ ਓਹ, ਓਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ
ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਰਖ ਕੇ, ਧਾਰੀ ਸੋਧ ਬਵੇਕ
ਬਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੋਰ ਦੀ, ਰਖਦੇ ਕਦੀ ਨਾ ਟੇਕ
ਹਰੇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਖੂਹ ਸੀ ਤਦੋਂ ਆਮ
ਪਾਣੀ ਮਿਠਾ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਖਾਰਾ ਓਹ ਤਮਾਮ
ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਤੇ, ਭਰਦੇ ਟੋਬੇ ਢਾਬ
ਓਹੀ ਸਾਰੇ ਪੀਂਵਦੇ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਭਰ ਆਬ
ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਲਵੇ, ਧਾਰੀ ਰਹਿਤ ਬਵੇਕ
ਭੂਰੀਆਂ ਸਾਰੇ ਪਹਿਨਦੇ, ਕੂਕੇ ਤਦੋਂ ਹਰੇਕ
ਮਲਵਈਆਂ ਦੀ ਪੰਥ ਵਿਚ, ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਕਾਰ
ਨਾਮ ਜਪਣ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ, ਹਥ ਕਾਰ ਦਿਲ ਯਾਰ
ਥਰਾਜ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪਿੰਡ ਇਕ, ਮੁਕਤਸਰ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ
ਸਮੁੰਦਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿੰਡ ਉਸ, ਸਾਧੂ ਬਹੁਤ ਅਸੀਲ
ਉਸ ਤਪੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸਨ, ਉਘੇ ਪੂਰਨ ਸਾਧ
ਕਰਨ ਬੰਦਗੀ ਰਬ ਨੂੰ, ਹਰ ਦਮ ਰਖਦੇ ਯਾਦ
ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, 'ਮਾਲਵੇ' ਤੋਂ ਭੈ ਖਾਇ
ਉਸਦੇ ਪਿਛੋਂ ਫੇਰ ਓਹ, ਦੂਜੇ ਦੇਸੀਂ ਜਾਇ
ਲੰਦਣ ਵਿਚੋਂ ਚਲਕੇ, ਗੋਰੇ ਇਹ ਮਲੇਛ
ਬੁਚੜਖ਼ਾਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆ, ਲਾਏ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼
ਹੁਣ ਵਕਤ ਹੈ ਆ ਗਿਆ, ਦਈਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ
ਗਊਆਂ ਦੇ ਸਭ ਵੈਰੀਆਂ, ਫਸਤਾ ਦਈਏ ਵੱਢ

ਪੰਜ ਕੁ ਸੌ ਸਿੰਘ ਆ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ
ਸਭੇ ਲਿਆਕੇ ਰਖਿਆ, ਸਮੁੰਦਸਿੰਘ ਕੋਲ ਉਮੇਠ
ਪਿੰਡ ਰੁਪਾਣੇ ਵਿਚ ਆ, ਭਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕੱਠ
ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਣੀ, ਤੁਰੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਨੱਠ
ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਸਮੁੰਦਸਿੰਘ , ਸਭ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਬੋਲ
ਪਾਵੋ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਸਭ, ਜੋ ਕੁਝ ਜਿਸਦੇ ਕੋਲ ?
ਦਬਿਆ ਲੈਣ ਕਢਾ ਓਹ, ਦੇਂਦੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ
ਦਸੇ ਜੋ ਨਾ ਆਪ ਸੀ, ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਬੇਵੱਸ
ਕਈ ਮਣ ਚਾਂਦੀ ਤੇ ਸੂਰਨ , ਕੱਠਾ ਕਰ ਲਿਆ ਓਸ
ਤੁਰ ਪਏ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਲ, ਸਭੇ ਕਰ ਕੁੰਜ ਗੋਸ਼
ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰ, ਲੰਗਰ ਦਿਆਂਗੇ ਪਾ
ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੀ, ਭਰਿਆ ਇਹ ਉਮਾਹ
ਬਿਲੇ ਰਹਿਣ ਨਾ ਦੇਵਣੇ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼
ਕਢਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਦੇੜ ਜੋ, ਬੈਠੇ ਮਾਰੀ ਘੇਸ
ਝਲਿਆ ਸਾਥੋਂ ਜਾਇ ਨਾ, ਗਾਂਈ ਦਾ ਸੰਤਾਪ
ਕਦੀ ਅਜੇਹਾ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਪਾਪ
ਕਢ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਨੇ, ਲੈਣਾ ਅਪਣਾ ਰਾਜ
ਹੁਣ ਰਹਿ ਸਕੀਏ ਅਸੀਂ ਨਾ, ਗ਼ੈਰਾਂ ਦੇ ਮੁਹਤਾਜ
ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਅਜੇਹੀਆਂ, ਜਰ ਨਾ ਸਕੇ ਗ਼ਦਾਰ
ਠਾਣੇ ਖਾਧੀ ਚੁਗਲੀ, ਉਲਟ ਦੇਣ ਸਰਕਾਰ
ਠਾਣੇਦਾਰ ਸੀ ਆਇਆ, ਥਰਾਜ ਵਾਲੇ ਚੱਲ
ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਆਣ ਓਹ, ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ ਗੱਲ

ਨਾਲ ਓਸ ਦੇ ਰਲ ਗਏ, ਸੋਢੀ ਤੇ ਸਰਦਾਰ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਭਰੀ, ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਲਈ ਖਾਰ
ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਦ ਵਧ ਘੱਟ,
ਸੁਣ ਕੇ ਜਰ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਇਹ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਕੱਠ
ਆਂਹਦਾ ਸਿਖ ਨਾ ਤੁਸੀਂ, ਪੱਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਗੁਰੂ ਤੁਹਾਡਾ ਦਸਦਾ, ਆਇਤ ਇਕ ਕੁਰਾਨ
ਠਾਣੇਦਾਰ ਸੀ ਤੁਰਕ ਓਹ, ਨੀਚ ਮਹਾਂ ਚੰਡਾਲ
ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸਦੀਆਂ, ਸਿੰਘ ਹੋਏ ਬੇਹਾਲ
ਘੋੜੀਓਂ ਥੱਲੇ ਲਾਹ ਕੇ, ਕੀਤੀ ਗੁਝੀ ਮਾਰ
ਨਾਲੇ ਖੋਹ ਲਈ ਓਸਦੀ, ਗਾੜ੍ਹਿਓਂ ਤਲਵਾਰ
ਭੱਜਾ ਜਾਨ ਬਚਾਇਕੇ, ਲੁਕਿਆ ਅੰਦਰ ਜਾ
ਘਗਰੀ ਪਾਕੇ ਨਸਿਆ ਡਰਦਾ ਭੇਸ ਕਰਾ
ਠਾਣੇ ਆ ਕੇ ਓਸ ਨੇ, ਕੀਤੀ ਇਹ ਇਤਲਾਹ
ਬਾਗ਼ੀ ਕੂਕੇ ਹੋ ਗਏ, ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਪਨਾਹ
ਜੇ ਨਾ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਕੀਤਾ ਕੁਝ ਇੰਤਜ਼ਾਮ
ਰਲ ਜਾਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਬਾਕੀ ਲੋਕ ਤਮਾਮ
ਉਲਟ ਦੇਣ ਪੰਜਾਬ ਚੋਂ, ਇਹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ
ਚੰਗਾ ਹੈ ਜੇ ਅਜ ਹੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਵੀਏ ਭਾਜ
ਚੜ੍ਹ ਪਏ ਦੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਝਬ, ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਧਾੜ
ਕਠੀ ਕਰ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਾਹਰ
ਅਗੇ ਲਾਏ ਓਹ ਸਭ, ਪਿਛੇ ਪੁਲਸੀ ਧਾੜ
ਪਿਛੇ ਸਨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਜੋ, ਘੋੜ ਚੜ੍ਹੇ ਅਸਵਾਰ

ਸਿੰਘ ਨਿਰੱਥੇ ਸਨ ਓਹ, ਜਪਣ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ
ਮਾਲਾ ਬਾਝ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ, ਸੋਟੀ ਸੋਟਾ ਆਮ
ਮਸਤਾਨਸਿੰਘ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਵਡਾ ਜਥੇਦਾਰ
ਕਰਦੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ
ਸੋਢੀ ਮਾਨਸਿੰਘ ਇਕ, ਢੇਰੋਂ ਦਾ ਵਸਨੀਕ
ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜਾਨ ਦਾ, ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਠੀਕ
ਹੱਥ ਨਾ ਚੁਕਿਆ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਹੋ ਗਏ ਸਭ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ
ਚੁਤਾਲੀ ਲਿਆਂਦੇ ਫੜ ਓਹ, ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚਕਾਰ
ਨਾਟਕ ਖੇਡ ਅਦਾਲਤੀ, ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਇਲਜਾਮ
ਅਠ ਕੁ ਕੀਤੇ ਕੈਦ ਫੜ, ਬਾਕੀ ਛਡੇ ਆਮ
ਸਮੁੰਦਸਿੰਘ ਅਣੋਖਸਿੰਘ, ਬਚਿਤ੍ਰਸਿੰਘ ਹਰਿਨਾਮ
ਤਿੰਨ ਸੀ ਸਕੇ ਭਰਾ ਓਹ, ਕੁਰਾਈ ਵਾਲੇ ਦੇ ਜਾਨ
ਦੋ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਕਰ, ਇਹ ਸਭ ਦਿਤੇ ਡੱਕ
ਪੰਜ ਛੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ, ਕੈਦ ਕਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਕ
ਪੰਜ ਮਣ ਚਾਂਦੀ ਪੰਜ ਸੇਰ ਸੋਨਾ, ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ
ਨਗਦੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਈ, ਖੋਹ ਸਾਰੀ ਸਰਕਾਰ
ਕੀਤਾ ਸੋਢੀ ਮਾਨਸਿੰਘ, ਆਨਰੇਰੀ ਮਜਿਸਟ੍ਰੇਟ
ਦਿਤਾ ਓਸ ਮੁਰਾਤਬਾ, ਸੇਵਾ ਬਦਲੇ ਭੇਟ
ਭਾਵੇਂ ਲਗ ਗਿਆ ਪਤਾ ਸੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ
ਭੋਰਾ ਨਾ ਇਸ ਕੇਸ਼ ਵਿਚ, ਸਚਿਆਈ ਦੀ ਕਾਰ
ਫਿਰ ਵੀ ਮਾਲ ਜੋ ਲੁਟਿਆ, ਨਾ ਦਿਤਾ ਪ੍ਰਤਾਇ
ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ, ਬਗ਼ਾਵਤ ਜ਼ੁੰਮੇਂ ਲਾਇ

ਬਿਕ੍ਰਮਸਿੰਘ ਤੇ ਉਤਮਸਿੰਘ, ਰਪਾਣੇ ਦੇ ਸਰਦਾਰ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੰਬਰਦਾਰ
ਗੱਡਾ ਭਰ ਸਾਮਾਨ ਦਾ, ਅਗਨੀ ਕੀਤਾ ਭੇਟ
ਆਪ ਭੈਣੀ ਵਿਚ ਆਣਕੇ, ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਟੇਕ
ਇਸ ਗੁਨਾਹ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਖੁਸੀ ਨੰਬਰਦਾਰ
ਨਾਲੇ ਡਕੇ ਜੇਹਲ ਵਿਚ, ਫੜਕੇ ਓਹ ਸਰਕਾਰ
ਇੰਦ ਬਗ਼ਾਵਤ ਏਸਦਾ, ਕੀਤਾ ਸੀ ਇਨਸਾਫ਼
ਦਸੋ ਫਿਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਤੋਂ, ਬਾਕੀ ਕੀ ਸੀ ਆਸ ?

੨੪.

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬੁਚੜ-ਬਧ

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸ ਦੇ, ਪਾਵਨ ਨਿਜ ਸਥਾਨ
ਘੰਟਾਘਰ ਦੇ ਕੋਲ ਸੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੈਦਾਨ
ਸਿੰਘਾਂ ਪਾਸੋਂ ਖੋਹ ਕੇ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਰਾਜ
ਕਾਬੂ ਆਪਣੇ ਕਰ ਲਿਆ, ਸਾਰਾ ਸਾਜ ਸਮਾਜ
ਖੋਹ ਕੇ ਸਭ ਹਥਿਆਰ ਤੇ, ਲੋਕ ਕਰੇ ਮਜਬੂਰ
ਅਗੋਂ ਕੁਸਕੇ ਜੇ ਕੁਈ, ਵੱਢਣ ਪੈਂਦੇ ਘੂਰ
ਕਰੇ ਨਿਹੱਥੇ ਗਭਰੂ, ਕਾਬੂ ਕਰੀ ਪੰਜਾਬ
ਗ਼ੈਰਤ ਦਿਤੀ ਮੇਟ ਤੇ, ਇਜ਼ਤ ਕਰੀ ਖ਼ਰਾਬ
ਭੁਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਗ ਗਏ, ਝੁਕ ਕੇ ਕਰਨ ਸਲਾਮ
ਹੋਏ ਸਭ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਅਸਲੋਂ ਲੋਕ ਗ਼ੁਲਾਮ
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਅਣਖ ਨੂੰ, ਗੋਰੇ ਕਰਨ ਚੈਲੰਜ
ਦਸ ਦੇ ਪਏ ਵੰਗਾਰਕੇ, ਰਾਜ ਕਰੀ ਦਾ ਅੰਜ
ਸਤਵੰਜੇ ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਤੋਂ, ਪਿਛੋਂ ਕਰ ਕਤਲਾਮ
ਛਡਿਆ ਕੋਈ ਨਾ ਸੂਰਮਾ, ਅਗੋਂ ਕਰੇ ਕਲਾਮ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੋਢੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ
ਰਾਮਦਾਸ ਅਰਜਨ ਗੁਰੂ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਮਹਾਰਾਜ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਲ ਖੁਦਾਇਆ, ਭਰਿਆ ਆਬਹਯਾਤ
'ਪਾਪ ਕਮਾਤੇ' ਉਤਰਦੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਸ਼ਾਂਤ
ਹੁੰਦਾ ਸੁਧ ਸ਼ੀਰ ਹੈ, ਜਲ ਪਵਿਤਰ ਨਾਲ
ਬਾਣੀ ਠਾਰੇ ਆਤਮਾ, ਧੋਵੇ ਨਾਮ ਜੰਗਾਲ ·
ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਸਾਜਿਆ, ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਦਰਬਾਰ
ਮੁਕਤੀ ਭੁਕਤੀ ਦੀ ਰਚੀ, ਸਚੀ ਸੀ ਸਰਕਾਰ
ਦਏ ਤਸੀਹੇ ਸਨ ਜਦੋਂ, ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜਹਾਂਗੀਰ
ਵੇਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਡਰ ਕੰਬਿਆ, ਸਾਬਰ ਮੀਆਂਮੀਰ
ਜਰਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਸਨ, ਸਭੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ
ਪੁਛਿਆ ਹਾਲ ਫ਼ਕੀਰ ਜਦ, ਬੋਲੇ ਅਰਜਨ ਦੇਵ
ਰਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਰਜਾ ਦੇ, ਰਹੀਏ ਮੇਰੇ ਵੀਰ
ਮਿਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨੀਏਂ, ਭਾਣਾ ਮੀਆਂਮੀਰ
ਦੁਖ ਦੁਨੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ, ਕਰੇ ਨਾ ਗੁਰ ਅਧੀਰ
ਕੱਚੇ ਚੰਮ ਮੜ੍ਹਾ ਦਿਓ, ਕਿਹਾ ਜਦੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ
ਤਿਆਗੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਨੇ, ਕੂੰਜ ਦੇ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਾਨ
ਸਿਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਨਾ ਕਰੀ, ਪਰ ਨਾ ਛਡੀ ਆਨ
ਗਊ ਗ੍ਰੀਬ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ
ਮਾਨਸ ਮੂਰਤ ਧਾਰ ਕੇ, ਆਏ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ
ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਕਰੀ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼
ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਕੋਲ, ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਹਾਇ
ਗ਼ੈਰਤ ਮੇਟਣ ਕੌਮ ਦੀ, ਬੁਚੜਖ਼ਾਨੇ ਲਾਇ

ਸੋਹੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ, ਘੰਟਾਘਰ ਦੇ ਪਾਸ
ਹਟੀ ਲਾਈ ਗੋਰਿਆਂ, ਵੇਚਣ ਮੋਟਾ ਮਾਸ
ਹਿੰਦੂ ਸਿਖਾਂ ਰਲ ਮਿਲ, ਕੀਤੀ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰ
ਪਰ ਸੁਣੀ ਨਾ ਗ਼ੌਰ ਕਰ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ
ਕੀਤੇ ਕਈ ਮੁਕੱਦਮੇ, ਰਲਕੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ
ਗੋਰਿਆਂ ਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ, ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਲਿਖ
ਕਈ ਬਹਾਨੇ ਲਾ ਕੇ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ
ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਿਤਾ ਦਏ, ਹੋਰ ਬਹਾਏ ਹਾਰ
ਬੋਟੀਆਂ ਛਿਛਰੇ ਮਾਸ ਦੇ, ਕਾਂ ਇਲਾਂ ਚੁਕ-ਚੁਕ
ਸੁਟਦੇ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਦੇ, ਹੁੰਝਣ ਸਿਖ ਭਰ ਬੁਕ
ਪਰ ਨਾ ਕਰਕੇ ਹੌਂਸਲਾ, ਕਹੇ ਕੋਈ ਸਰਦਾਰ
ਏਥੇ ਲਾਓ ਦੁਕਾਨ ਨਾ, ਸੁਣ ਗੋਰੀ ਸਰਕਾਰ
ਵਡਾ ਪਿੰਡ ਪੰਜਾਬ ਦਾ, ਕਸਬਾ ਕੀ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ
ਰਿਹਾ ਨਾ ਬੁਚੜਖਾਨਿਓਂ, ਹੋਇ ਨਾ ਜਿਥੇ ਕਹਿਰ
ਹਲ ਚਲਾਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਮਿਲਣੋਂ ਰਹਿ ਗਏ ਬੈਲ
ਝੋਟੇ ਜੋੜਨ ਦੇ ਲਈ, ਜਟ ਹੋ ਗਏ ਕੈਲ
ਅਜ ਤਕ ਸੰਢੇ ਚਲ ਰਹੇ, ਮਾਂਝੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਗਊਆਂ ਮਾਰਨ ਦਾ ਜਦੋਂ, ਹੋਇਆ ਤੇਜ ਵਾਪਾਰ
ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ, ਵਧਿਆ ਬਹੁਤ ਬਲੰਦ
ਛਾਬੜੀਆਂ ਭਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ, ਵੇਚਣ ਲਗੇ ਗੰਦ
ਵਿਚ ਮਹੱਲੇ ਹਿੰਦੂਆਂ, ਹੋਕੇ ਦੇ ਦੇ ਖਾਸ
ਉਚੀ ਉਚੀ ਭੌਂਕਦੇ, ਲੈ ਲਓ ਮੋਟਾ ਮਾਸ

ਪਰਕ੍ਰਮਾ ਵਿਚ ਗਊ ਹਡ, ਸੁਟਿਆ ਇਲਾਂ ਕਾਂ
ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਰਖਿਆ, ਵਿਚ ਦਰਬਾਰੇ ਜਾ
ਰੋਇਆ ਕਲਪਿਆ ਪੁਜ ਓਹ, ਕੀਤੀ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰ
ਚੁਗਲਾਂ ਦਿਤੀ ਖਬਰ ਜਾ, ਇਹ ਗੋਰੀ ਸਰਕਾਰ
ਦਸਕੇ ਪਤਾ ਗਰੀਬ ਦਾ, ਸਜਾ ਦਈਂ ਕਰਵਾ
ਸਰਦਾਰਾਂ ਇਹ ਧਰਮ ਦੀ, ਕੀਮਤ ਦਈ ਪਵਾ
ਸਤ ਸਾਲ ਵਿਚ ਠੋਕਿਆ, ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਕਰ ਓਸ
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਣ ਦਾ, ਜੁੰਮੇ ਲਾਕੇ ਦੋਸ਼
ਚਾੜ੍ਹੇ ਸਿਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਇਉਂ, ਫਿਟੇ ਹੋਏ ਕੂਰ
ਗ਼ੈਰਤ ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਦੀ, ਰੋਲੀ ਫੜ ਵਿਚ ਧੂਰ
ਵੇਚਣ ਵਿਚ ਮਹੱਲਿਆਂ, ਛਾਬੇ ਭਰ ਗਾਂ ਮਾਸ
ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਇਨਸਾਫ ਦੀ, ਦੂਰ ਹੋਈ ਸਭ ਆਸ
ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪਖ ਵਿਚ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ
ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਸੀ ਵਧ ਰਿਹਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਕਰਾਰ
ਚਲੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਹੋਰ ਜਦ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਏ ਛੇਕ
ਲੈਣ ਦੇਣ ਸਭ ਛਡਿਆ, ਤਦ ਲਗਾ ਸੀ ਸੇਕ
ਸਦ ਲਏ ਸੀ ਗੋਰਿਆਂ, ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਸਰਦਾਰ
ਕਹਿੰਦੇ ਕੀਤਾ ਕੀ ਤੁਸੀਂ, ਸਮਝੇਗੀ ਸਰਕਾਰ ?
ਧਮਕੀ ਸੁਣਕੇ ਬਹਿ ਗਏ, ਜਿਉਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਝੱਗ
ਮੰਨ ਲਿਆ ਜੋ ਆਖਿਆ, ਗੋਰਿਆਂ ਨੇ ਲਗ ਪਗ
ਬੁਚੜ ਮਾਰਨ ਲਗ ਗਏ, ਗਾਂਈ ਸਰੇ ਬਾਜ਼ਾਰ
ਲੋਕੀ ਹੋ ਬੇ-ਹੌਸਲਾ, ਬੈਠ ਗਏ ਚੁਪ ਧਾਰ

ਚਾਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਚਲਿਆ, ਕੋਈ ਨਾ ਚਲੀ ਪੇਸ਼
ਉਤਰੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਵੇਸ਼
ਭਗਵਾਨਸਿੰਘ ਮਰਾਣਿਓਂ, ਅੜਬੰਗੀ ਸੀ ਅੱਲ
ਸੂਰਾ ਪੂਰਾ ਬਚਨ ਦਾ, ਵਾਧੂ ਕਰੇ ਨਾ ਗੱਲ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀ, ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚ, ਉਘਾ ਜਿਵੇਂ ਮੀਨਾਰ
ਬਾਹਰੋਂ ਢੁਕੇ ਆਣ ਕੇ, ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚਕਾਰ
ਰਹਿੰਦੇ ਅਪਣੇ ਘਰ ਜਿਵੇਂ, ਦੂਈ ਦਿਲੋਂ ਵਿਸਾਰ
ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ ਤੇ ਮਿਹਰਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਕੋਲ
'ਲੋਪੋਕੀ' ਪੈਦਾ ਕਰੇ, 'ਆਲਿਮ' ਜਿਸ ਅਮੋਲ
ਬੀਹਲਾਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਰਲੀ, ਹਾਕਮਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰ
ਵਸੇ ਮੌੜਿਆਂ ਵਿਚ ਓਹ, ਕਰੇ ਧਰਮ ਦੀ ਕਾਰ
ਠਟਾ ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ
ਜਿਸ ਨੇ ਫੜ ਕਸਾਈਆਂ, ਦੇ ਕਢੇ ਵਲ ਵਿੰਗ
ਲਛਮਣਸਿੰਘ ਜੀ ਆ ਗਏ, ਪਿੰਡ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਾਹਲ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੀ, ਮਰਨ ਮਾਰਣ ਦੀ ਕਾਹਲ
ਸਾਰੇ ਕੱਠੇ ਆ ਹੋਏ, ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ
ਲਗੇ ਸੋਧਣ ਗੁਰਮਤਾ, ਜੀਵਣ ਦੀ ਛਡ ਆਸ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਕਰ ਸਕੇਸ਼ ਸਨਾਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ, ਚਰਨ ਗੁਰੂ ਧਰ ਧਿਆਨ
ਉਨੀ ਸਤ ਇਕ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ਪੂਰਨਮਾ ਸੰਗ੍ਰਾਂਦ
ਹਾੜ ਮਹੀਨਾ ਆਇਆ, ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਲਈ ਯਾਦ

ਪੁਲਿਸ ਲੈਨ ਦੇ ਵਿਚ ਸਨ, ਲਾਲਸਿੰਘ ਸਰੰਦਾਰ
ਓਹ ਤਲਵਾਰਾਂ ਲੈ ਆਏ, ਚੋਰੀ ਕਰ ਸਰਕਾਰ
ਜ਼ਫਰਨਾਮਹ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼
ਕੀਤੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣਾਂ, ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਦੀ ਏਸ
''ਚੂੰਕਾਰ ਅਜ਼ ਹਮਹ ਹੀਲਤੇ ਦਰ ਗੁਜ਼ੱਸ਼ਤ
ਹਲਾਲਸਤ ਬੁਰਦਨ ਬ-ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਦਸਤ''
ਹੀਲਾ ਬਣੇ ਨਾ ਹੋਰ ਜਦ, ਚਲੇ ਨਾ ਕੋਈ ਚਾਰ
ਤਦੋਂ ਮੁਨਾਸਬ ਪਕੜਨੀ, ਹਥ ਦੇ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ
ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੀ, ਕਾਫੀ ਭਰਿਆ ਰੋਸ
ਹੋਈ ਅਧੀ ਰਾਤ ਜਾਂ, ਲੋਕ ਹੋਏ ਮਦਹੋਸ਼
ਬੁਚੜਖ਼ਾਨੇ ਦੀ ਕੰਧ ਟੱਪ, ਵੜੇ ਛੜੱਪੇ ਮਾਰ
ਜਾ ਖਲੋਤੇ ਸਿੰਘ ਸਭ, ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਹਲਾ ਕਰਕੇ ਪੈ ਗਏ, ਅਲਾ ਨਾ ਸਕੇ ਆਖ
ਗਾਂਈ ਨਾਲ ਰਲਾ ਧਰੇ, ਮੂੰਹੋਂ ਸਕੇ ਨਾ ਭਾਖ
ਕਰ ਸਫਾਈ ਕਸਾਈਆਂ, ਗਾਈਆਂ ਰੱਸੇ ਖੋਲ੍ਹ
ਦਏ ਜਹੱਨਮ ਭੇਜ ਓਹ, ਕਰੇ ਬਿਸਤਰੇ ਗੋਲ
ਪਤਾ ਨਾ ਕਿਸੇ ਲਗਿਆ, ਲਗੀ ਕੋਈ ਨਾ ਸੂਹ
ਨਿਕਲ ਗਏ ਸਿੰਘ ਬਚ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਜੂਹ
ਫਿਦਵੀ ਕਮਤ੍ਰੀਨ ਸਭ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਆਏ ਚੱਲ
ਕਠੇ ਦੇਸ਼ ਗ਼ਦਾਰ ਹੋ, ਮਾਰਨ ਅੱਲ ਪੱਟੱਲ
ਕਈ ਸ਼ਕ ਵਿਚ ਫੜ ਲਏ, ਬੇ-ਦੋਸ਼ੇ ਸਰਕਾਰ
ਅੰਦਰੋਂ ਸਨ ਜੋ ਸਖਣੇ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਹਜ਼ਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀਏ, ਜੋ ਬੰਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ
ਫੜ ਕੁਟਾਪਾ ਚਾੜ੍ਹਿਆ, ਜੋ ਪੁਲਸੀ ਦਸਤੂਰ
ਕਈ ਇਕ ਸੇਠ ਅਮੀਰ ਜੋ, ਕਈ ਹੈਸਨ ਸਰਦਾਰ
ਕਈ ਕੁ ਵਿਚ ਦਸ ਨੰਬਰੀਏ,ਜੋ ਪੁਲਸ ਦੇ ਯਾਰ
ਭਰ ਕੇ ਗੂੰਹ ਦੇ ਤੋਬਰੇ, ਮੂੰਹ ਤੇ ਦਿਤੇ ਬੰਨ੍ਹ
ਝਲ ਕੁਟਾਪਾ ਨਾ ਸਕੇ, ਲਿਆ ਕਿਹਾ ਜੋ ਮੰਨ
ਵਾਹਦਾ ਮਾਫ਼ ਗਵਾਹ ਕਈ, ਮੁਜਰਿਮ ਤੇ ਕਈ ਕੁਛ
ਜੋ ਪੁਲੀਸ ਸੀ ਚਾਂਹਦੀ, ਮੰਨ ਗਏ ਬੇ ਪੁੱਛ?
ਪੱਕੇ ਸਭ ਸਬੂਤ ਕਰ, ਮੁਜਰਿਮ ਲਏ ਬਣਾ
ਝੂਠੇ ਝੂਠ ਚੁਤਾਲ ਸੌ, ਸਭ ਕੁਝ ਲਿਖ ਸੁਣਾ
ਪਰ ਨਾ ਇਸ ਵਿਚ ਸੱਚ ਦੀ, ਭੋਰਾ ਕੋਈ ਲੇਸ
ਪਰ ਸੀ ਖ਼ੁਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਕਿ, ਕੱਢ ਲਿਆ ਹੈ ਕੇਸ
ਮੁੱਤਕਿਲ ਕਰ ਤਕਮੀਲ ਸਭ, ਗੁਆਹਾਂ ਦੇ ਲੈ ਬਿਆਨ
ਸ਼ਿਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਹੇਠ ਤੋਂ, ਕਰ ਦਿਤਾ ਚਾਲਾਨ
ਨਾਟਕ ਰਚਕੇ ਓਸ ਵੀ, ਦਿਤਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ
ਝਟ ਪਟ ਬਾਰਾਂ ਆਦਮੀ, ਫਾਂਸੀ ਦੇਵੋ ਲਾ
ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਭੇਜਣ ਦਾ, ਕਈਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ
ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਸ਼ਿਸ਼ਨ ਨੇ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਕਰ ਬੰਦ
ਤੋੜ ਦਿਤੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ, ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਦ
ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਝੂਠ ਨੂੰ, ਸੱਚ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧ
ਬੇ-ਦੋਸਿਆਂ ਘਰ ਪਿਟਣੇ, ਪਾਏ ਇਸ ਫ਼ਰਮਾਨ
ਮਚ ਗਿਆ ਹਾ ਹਾ ਕਾਰ ਤੇ, ਰੋਂਦੇ ਲੋਕ ਤਮਾਮ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ ਖ਼ੁਸ਼, ਤੇ ਬੁਚੜ ਸਨ ਖ਼ੁਸ਼ਾਲ
ਸਫਲ ਹੋਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੀ, ਫੁਟ ਪਾਣ ਦੀ ਚਾਲ
ਅਡੋ ਫਾਟੀ ਕਰ ਦਏ, ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਜੇਹਾ ਹੋਰ ਨਾ, ਦੂਜਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ੈਤਾਨ
ਫ਼ਾਂਸੀ ਦਾ ਸੁਣ ਫੈਸਲਾ, ਬੈਠ ਗਏ ਚੁਪ ਧਾਰ
ਪੂੰਝੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਅਥਰੂ, ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਮਾਰ
ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਚੁਪ ਕਰ ਗਏ, ਵੇਖ ਗੋਰਿਆਂ ਹਾਲ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਨਾ, ਆਪ ਵੀ ਰਲ ਗਏ ਨਾਲ
ਰਾਜੇ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਜਗੀਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ
ਸੰਧਾਵਾਲ ਮਜੀਠੀਏ, ਸਭ ਗੋਰਿਆ ਦੇ ਯਾਰ
ਰਹਿਮ ਲਈ ਨਾ ਆਖਿਆ, ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਭੇਜ
ਨਾਟਕ ਵੇਖ ਅਦਾਲਤੀ, ਰਚਿਆ ਜੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਝੂਠੀਆਂ ਘੜ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਸਚੋ ਸਚ ਬਣਾ
ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਮੁਜਰਿਮਾ, ਫ਼ਾਂਸੀ ਦੇਵੋ ਲਾ
ਵੇਖ ਜ਼ੁਲਮ ਪਿਆ ਕੰਬਦਾ, ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ
ਧੌਲ ਧਰਮ ਸੀ ਕੰਬਦਾ, ਕੰਬੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਸਮਾਨ
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋਤ ਵੀ, ਕੰਬੀ ਭੈਣੀ ਵਿਚ
ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਹਰਦਮ ਰਹਿੰਦੀ ਖਿਚ
ਓਹ ਸਾਰੀ ਸਨ ਜਾਣਦੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਕਾਰ
ਵਿੰਹਦੇ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਦੇ, ਕੀ ਕਰਦੀ ਸਰਕਾਰ !!
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਲਹਿੰਦੇ, ਪੰਦਰਾਂ ਸੋਲਾਂ ਕੋਸ
ਭਾਈ ਬੀਹਲਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਵਸਦੇ ਸੀ ਪਿੰਡ ਓਸ

ਮਾਝੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ, 'ਨਾਰਲੀ' ਇਕ ਸ਼ੁਮਾਰ
ਵਸਦੇ ਸੰਧੂ ਏਸ ਵਿਚ, ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਸਰਦਾਰ
ਬੀਹਲਾਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਹਾਲ
ਆਏ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੇ, ਦਸਿਆ ਕੁਲ ਹਵਾਲ
ਕੀਤਾ ਕਾਰਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ, ਓਹ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਦਾਸ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਇਹ, ਬੈਠਾ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ
ਬੇ-ਦੋਸ਼ੇ ਮਰ ਜਾਣਗੇ, ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਸੂਰ
ਫ਼ਾਂਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਣਗੇ, ਅਜ ਕਲ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ
ਸੁਣਕੇ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ, ਭਰਕੇ ਵਿਚ ਸਰੂਰ
ਬੀਹਲਾਸਿੰਘ ਸੰਬੋਧ ਕਰ, ਬੋਲੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ
ਭਾਈ ਬੀਹਲਾਸਿੰਘ ਜੀ! ਕੀ ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ?
ਪੈਲੀ ਬੀਜੀ ਕਿਸੇ ਦੀ, ਹੋਰ ਲਏ ਕੋਈ ਮੱਲ ?
ਮੁੜਕੇ ਲਏ ਨਾ ਸਾਰ ਜੋ, ਖੇਤੀ ਬੀਜ ਕਿਸਾਨ
ਉਸਦੇ ਜਿਹਾ ਜਗ ਤੇ, ਲਭੇ ਨਹੀਂ ਅੰਜਾਨ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੀਜੀ ਸੀ ਓਹ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਵਢ ?
ਖੜੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਦੇ, ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਬੈਠੇ ਅਡ ?
ਪਹਿਲਾਂ ਰਸਤੇ ਏਸ ਤੇ, ਤੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੂਲ
ਜੇ ਖਤਰਾ ਸੀ ਚੁਭਣ ਨਾ, ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੂਲ
ਬੇ-ਦੋਸੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਧਰਮ ਹੇਤ ਕੁਰਬਾਨ
ਕਾਇਰ ਖਲੋਤੇ ਮੌਤ ਨੂੰ, ਵੇਖ ਵੇਖ ਘਬਰਾਨ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਪਲੇ ਕੀ ਰਿਹਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਰਹੀ ਨਾ ਦੀਨ
ਖੇਤੀ ਬੀਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਦੂਜੇ ਲੈ ਗਏ ਬੀਨ

ਕੀਤਾ ਕਾਰਾ ਆਪਣਾ, ਜਾ ਕੇ ਕਰੋ ਕਬੂਲ
ਹਸ-ਹਸ ਲਓ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ, ਜਾਣ ਸੂਲੀ ਨੂੰ ਸੂਲ
ਮਜਲੂਮਾਂ ਬੇ-ਦਸਿਆਂ, ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਛੁਡਵਾ
ਨਹੀਂ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਦੇਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ਾਂਸੀ ਲਾ
ਨਸ਼ਰ ਕਰੋ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ, ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਅਨੀਤ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ, ਮਿਟੀ ਕਰੋ ਪਲੀਤ
ਕਹਿਣ ਜੀ ਆਇਆਂ ਤੁਸਾਂਨੂੰ, ਸ਼ਹੀਦ ਵਿਚ ਸਚਖੰਡ
ਬੰਨ੍ਹ ਲੈ ਜਾਵੋ ਧਰਮ ਦੀ, ਸਿਰ ਤੇ ਭਾਰੀ ਪੰਡ
ਕਠੇ ਕਰ ਲਓ ਓਹ ਵੀ, ਜੋ ਹਨ ਤੁਹਾਡੇ ਯਾਰ
ਕਰ ਲਓ ਸਭੇ ਰਲ ਕੇ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ
ਮੇਰੇ ਪੁਤਰ ਹੋਣ ਜੋ, ਧਰਮ ਲਈ ਬਲੀਦਾਨ
ਹੈਨ ਸੁਭਾਗੇ ਓਹ ਮੈਂ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ
ਅਮਰ ਰਹੇਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ
ਜਦ ਤਕ ਸੂਰਜ ਚੰਨ ਹੈ, ਤਾਰੇ ਧਰਤ ਅੰਬਾਰ
ਤੁਲ ਨਾ ਸਕੇ ਦੂਸਰਾ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਖ
ਲਿਖੀ ਜਾਇਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਤਾਰੀਖ
ਜੇ ਹੈਸੀ ਡਰ ਮੌਤ ਦਾ, ਪੈਂਦੇ ਰਾਹ ਨਾ ਏਸ
ਕਰਦੇ ਜੇਹਾ ਕੰਮ ਨਾ, ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਦਰਵੇਸ਼
ਮਾਰੀ ਹੈ ਜੇ ਬੜ੍ਹਕ ਤਾਂ, ਹੁਣ ਨਾ ਮਾਰੋ ਮੋਕ
ਉਘੜੇਗਾ ਜਦ ਪਾਜ ਤੇ, ਕੀ ਆਖਣਗੇ ਲੋਕ
ਆਖੋ ਜਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਸੁਣ ਗੋਰੀ ਸਰਕਾਰ
ਇਹ ਗ਼ੀਬ ਬੇਦੋਸ਼ ਹਨ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰ

ਓਹ ਵੀ ਗਾਈਆਂ ਵਾਂਗ ਨੇ, ਜੋ ਮਰ ਰਹੇ ਬੇਦੋਸ਼
ਸਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਚੜ੍ਹੇਗਾ, ਦੋਂਹ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼
ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਸ਼ਹੀਦ ਉਹ, ਦੇਣ ਧਰਮ ਲਈ ਸਿਰ
ਕੈਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਧਰਤ ਤੇ, ਤੁਸੀਂ ਰਹੋਗੇ ਫਿਰ
ਪਾਂਦੀ ਰਹੂ ਜ਼ਮੀਰ ਫਿਰ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਦ ਫਿਟਕਾਰ
ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮਰਨ ਤੋਂ, ਬਚ ਜਾਵੇਂ ਇਸ ਵਾਰ ?
ਇਹ ਮੌਤ ਨਾ ਮੌਤ ਹੈ, ਇਹ ਸਦ ਜੀਵਨ ਮੌਤ
ਸੂਰਜ ਜਿਉਂ ਸੰਸਾਰ ਤੇ, ਚਮਕੇ ਨਾਮ ਉਦੋਤ
ਅਮਰ ਹੋਣ ਦਾ ਵਕਤ ਇਹ, ਮਿਲੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾਤ
ਮਰੇ ਜੇ ਆਈ ਆਪਣੀ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਪੁਛਣੀ ਬਾਤ
ਜਦ ਤਕ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਹੈ, ਤਾਰੇ ਧਰਤ ਆਕਾਸ਼
ਨਾਉਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕਰੇਗਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੇ ਸਚ ਮੁਚ, ਤੁਸੀਂ ਧਰਮ ਦੀ ਕਾਰ
ਫਿਰ ਨਾ ਲੁਕਦੇ ਫਿਰੋ ਹੁਣ, ਦਸੋ ਜਾ ਸਰਕਾਰ
ਗੀਦੀਆਂ ਵਾਂਗ ਨਾ ਡਰੋ ਇਉਂ, ਮਰੋ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਾਂਗ
ਤੁਸੀਂ ਧਾਰਿਆ ਹੈ ਇਹ, ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਲਾ ਸਾਂਗ
ਬਿਲਿਆਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ, ਜਾਇ ਕਰੋ ਇਨਕਸ਼ਾਫ
ਨਸ਼ਰ ਕਰੋ ਵਿਚ ਜਗ ਦੇ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਨਸਾਫ
ਰਸੇ ਲੈ ਕੇ ਰੇਸ਼ਮੀ, ਹਥੀਂ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਇ
ਪੀਂਘ ਚੜ੍ਹਾਵੋ ਧਰਮ ਦੀ, ਵੜੋ ਬੈਕੁੰਠੇ ਜਾਇ
ਕਰੋ ਨਾ ਮਨ ਵਿਚ ਮਰਨ ਦਾ, ਹੁਣ ਨਾ ਉਕਾ ਸ਼ੋਕ
ਧੰਨ ਧੰਨ ਹੋਊ ਧਰਤ ਤੇ, ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸੁਰ ਲੋਕ

ਹੋ ਜਾਵੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ, ਪੰਥ ਦੀ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ
ਲੋਕੀ ਆਖਣ ਧੰਨ ਸਿਖ, ਧੰਨ ਸਿਖੀ ਦੀ ਕਾਰ
ਝਟ ਪਟ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ, ਕਰੋ ਕਬੂਲ ਕਸੂਰ
ਬੇੜੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲੰਘੋ ਪਹਿਲੇ ਪੂਰ
ਸੁਣਕੇ ਬੀਲਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਰਜ ਕਰੀ ਹਥ ਜੋੜ
ਹੁਕਮ ਲੈਣ ਮੈਂ ਆਇਆ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਗਈ ਬਹੋੜ ?
ਲੈਣਾ ਹੁਕਮ ਜ਼ਰੂਰ ਜੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਛਦੇ ਆਪ
ਹੁਣ ਨਾ ਮਰਨ ਗ੍ਰੀਬ ਉਹ, ਦੇਵਣ ਨਾ ਸੰਤਾਪ
ਝੋਲੇ ਬੀਲਾਸਿੰਘ ਹੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਬਖਸ਼ੋ ਭੁਲੇ ਜਾਣਕੇ, ਲਾਵੋ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ
ਆਗਿਆ ਲੈ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ, ਜਾਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਮੰਨੀਏ ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ, ਸਾਨੂੰ ਰਿਹਾ ਨਾ ਡਰ
ਮੇਹਰਸਿੰਘ ਜੀ ਤੁਰ ਗਏ, ਕਾਬਲ ਵਲ ਤਤਕਾਲ
ਅੜਬੰਗੀ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਪਤਾ ਰਵਾਲ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਹੋਰ ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਤਿਆਰ
ਹੁਕਮ ਲੈਣ ਦੀਦਾਰ ਕਰ, ਆਇਆ ਅੰਤੀ ਵਾਰ
ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਹਿਣਾ ਅਸਾਂ ਦੇ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਡਰਦੇ ਸਿਦਕ ਨਾ ਛਡੀਏ, ਵੇਖ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਲ
ਹੋ ਚਲਿਆ ਸੀ ਸਚ ਮੁਚ, ਇਹ ਅਚਿੰਤਾ ਪਾਪ
ਬੇਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਾਰਦਾ, ਸਾਨੂੰ ਸਦ ਸੰਤਾਪ
ਕੀਤਾ ਸੀ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਜੋ, ਸਮਝ ਧਰਮ ਦੀ ਕਾਰ
ਜਾਂਦਾ ਏਜ਼ਰ ਪਾਪ ਬਣ, ਤੇ ਪਾਂਦਾ ਫਿਟਕਾਰ

ਬੀਲਾਸਿੰਘ ਜੀ ਰਖਿਆ, ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਧਾਰ
ਵਾਹੋਦਾਹੀ ਆ ਗਏ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚਕਾਰ
ਦਸਿਆ ਸਾਰਾ ਸਾਥੀਆਂ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ
ਪਾਵੇ ਜਾ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ, ਲੁਕੋ ਨਾ ਘਰ ਵਿਚ ਆਨ
ਸਾਰੇ ਕਠੇ ਹੋਇਕੇ, ਕਰ ਸਨਾਨ ਧਿਆਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ, ਵੜੇ ਕਚੈਹਰੀ ਆਨ
ਸ਼ਿਸ਼ਨ ਜਜ ਨੂੰ ਜਾ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਦਸਤੂਰ
ਮੁਜਰਿਮ ਓਹ ਬਣਾ ਧਰੇ, ਅਸਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਸੂਰ
ਲਾਈ ਹੈ ਗਊ ਮਾਸ ਦੀ, ਸਰੋਵਰ ਕੋਲ ਦੁਕਾਨ
ਚੁਕ-ਚੁਕ ਹਡੀਆਂ ਸਿਟਦੇ, ਇਲਾਂ ਕਾਂ ਵਿਚ ਆਨ
ਕੀਤੇ ਕਈ ਮੁਕੱਦਮੇ, ਕੀਤੀ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰ
ਹਟੀ ਨਾ ਗਊਆਂ ਮਾਰਨੋਂ, ਇਹ ਭੈੜੀ ਸਰਕਾਰ
ਗੁਰੂ ਨਗਰੀ ਦਰਬਾਰ ਇਹ, ਅਤੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਧਾਮ
ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਪੂਜਦੇ, ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਤਮਾਮ
ਇਸ ਥਾਂ ਲਾ ਦੁਕਾਨ ਇਹ, ਕੀਤਾ ਬੱਜਰ ਪਾਪ
ਮਾਰ ਲਏਗਾ ਗੋਰਿਆਂ, ਗਾਂਈ ਦਾ ਸੰਤਾਪ
ਜੋ ਵੀ ਏਸ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ, ਫਿਰਦਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਨ
ਕੀੜੀ ਹਾਥੀ ਜਾਨਵਰ, ਮਾਨਵ ਜਾਂ ਹੈਵਾਨ
ਤਿਤਰ ਮੁਰਗ ਬਟੇਰ ਉਹ, ਗਊ ਹੈਨ ਜਾਂ ਸੂਰ
ਸਭ ਦੀ ਕਰਨੀ ਰਖਿਆ, ਸਾਡਾ ਇਹ ਦਸਤੂਰ
ਖਾਵੇ ਮਾਰ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਉਹ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇਨਸਾਨ
ਸਾਡੇ ਲਈ ਤੇ ਇਹ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਇਕ ਸਾਮਾਨ

ਭਰਨੇ ਅਸੀਂ ਨਾ ਚਾਂਹਦੇ, ਹਥ ਖ਼ੂਨ ਦੇ ਨਾਲ
ਅੰਤ ਹੋਏ ਮਜਬੂਰ ਜਦ, ਗਲੀ ਨਾ ਕੋਈ ਦਾਲ
ਹੀਲਾ ਬਣੇ ਨਾ ਹੋਰ ਜਦ, ਥਕ ਜਾਇ ਇਨਸਾਨ
ਹਥ ਵਿਚ ਫੜ ਤਲਵਾਰ ਫਿਰ, ਨਿਕਲੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ
ਜਾਂ ਮਰ ਜਾਵੇ ਆਪ ਥਾਂ, ਜਾਂ ਨਾ ਰਹੇ ਰਕੀਬ
ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਝ ਨਾ ਦੂਸਰੀ, ਹੈ ਕੋਈ ਤਰਕੀਬ
ਪੂਰਨਮਾ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਹੱਲਾ ਦਿਤਾ ਬੋਲ
ਮਾਰ ਕਸਾਈਆਂ ਗਾਈਆਂ, ਰਸੇ ਦਿਤੇ ਖੋਲ
ਹਰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਖਾਲਸਾ, ਕਰਕੇ ਕੰਮ ਤਮਾਮ
ਤਦ ਤੋਂ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੀ, ਹੋਈ ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ
ਬੁਚੜ ਮਾਰੇ ਹਨ ਅਸੀਂ, ਫੜ ਲਏ ਹੋਰ ਬੇਦੋਸ਼
ਤਸ਼ੱਦਦ ਕਰ ਮਨਾ ਲਏ, ਫੜ ਬਕਰੇ ਜਿਉਂ ਕੋਸ਼
ਪਹਿਲਾਂ ਫੂਕ ਦੁਕਾਨ ਨੂੰ, ਬੁਚੜ ਵੱਡੇ ਢੇਰ
ਜਰਿਆ ਗਿਆ ਨਾ ਅਸਾਂ ਤੋਂ, ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਅਨ੍ਹੇਰ
ਕਾਰਾ ਭਾਰਾ ਇਹ ਕਰ, ਅਸੀਂ ਗਏ ਸਾਂ ਦੌੜ
ਫੜ ਲਏ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰੀਬ ਇਹ, ਮਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਚੌੜ
ਅਸਲੀ ਦੋਸ਼ੀ ਅਸੀਂ ਹਾਂ, ਮਰਨਾ ਸਾਡਾ ਹੱਕ
ਮਾਰੇ ਹਨ ਬੁਚੜ ਅਸੀਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਕਰੋ ਨਾ ਸ਼ੱਕ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਛਡ ਦਿਓ, ਅਸੀਂ ਮਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ
ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ
ਸੁਣਕੇ ਗਲਾਂ ਸ਼ਿਸ਼ਨ ਜਜ, ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ
ਇਹ ਹਨ ਕੋਈ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ, ਜਾਪਣ ਨਾ ਇਨਸਾਨ !!

ਗਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ, ਮੰਨੀਏ ਕਰ ਇਤਬਾਰ
ਮਿਸਲ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਈ, ਕੇਸ ਹੋ ਗਿਆ ਤਿਆਰ
ਵਾਹਦਾ ਮਾਫ਼ ਸ਼ਹਾਦਤੀ, ਮੌਕੇ ਦੇ ਅਗਵਾਹ
ਮੰਨੇ ਸਨ ਜਦ ਆਪ ਓਹ, ਤਾਂ ਲਾਏ ਨੇ ਫਾਹ
ਸਾਰੇ ਬੁਚੜ ਕੇਸ ਦਾ, ਮਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੱਲ
ਮੰਨੇਗੀ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ, ਕਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ
ਕੇਸ ਟ੍ਰਾਈਲ ਕੀਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨਕਾ ਕਈ ਵੀਕ
ਮੌਕੇ ਦਿਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤੀ, ਸਭ ਕੀਤੀ ਤਸਦੀਕ
ਨਿੰਦਾ ਹੋਊ ਕੌਮ ਦੀ, ਭੰਡਣਗੇ ਸਭ ਲੋਕ
ਬੇਦੋਸੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਫੜ, ਕੋਠੀ ਲਾਏ ਠੋਕ
ਅਗੋਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ, ਦੂਰ ਹੋਊ ਇਤਬਾਰ
ਝੂਠੋਂ ਸਚ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਕਰਕੇ ਕੇਸ ਤਿਆਰ
ਮੈਂ ਸਨ ਬਾਰਾਂ ਆਦਮੀ, ਕੋਠੀ ਦਿਤੇ ਡਕ
ਇਉਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ, ਵਡਿਆ ਜਾਊ ਨੱਕ
ਖਬਰ ਕਰ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ, ਲਵਾਂ ਐਸ. ਪੀ. ਸਦ
ਰੋਹਬ ਪਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਕੱਢੇ ਆ ਕੇ ਪੱਦ
ਇਨਚਾਰਜ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦਾ, ਕ੍ਰਿਸਟੀ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਸਦ ਬੁਲਾਇਆ ਓਸ ਨੂੰ, ਬੰਦਾ ਆਪਣਾ ਭੇਜ
ਹਮਕੀ ਤੁਮਕੀ ਕਰਦਾ, ਆਇਆ ਰੋਹਬ ਨਾਲ
ਸਿੰਘ ਨਾ ਝਾਕੇ ਓਸ ਵਲ, ਹੋਵੇ ਕੌਣ ਕੰਗਾਲ
ਉਸ ਨੂੰ ਦਸੀ ਗਲ ਸਭ, ਸ਼ਿਸ਼ਨ ਜਜ ਇਕਾਂਤ
ਹੋਈ ਜੋ ਸੀ ਓਸ ਦੀ, ਨਾਲ ਸਿੰਘਾਂ ਗਲ ਬਾਤ

ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਕਰ ਲਓ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ
ਕੌਣ ਕਰੂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ, ਅਗੋਂ ਨੂੰ ਇਤਬਾਰ
ਹੁੰਦੇ ਜੇਹੇ ਜੈ ਕਦੀ, ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ
ਲੋਕੀ ਪੀਂਦੇ ਪੈਰ ਧੋ, ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਕੁਰਬਾਨ
ਮਿਸਲ ਕ੍ਰਿਸਟੀ ਇਹ ਤੁਸੀਂ, ਝੂਠ ਬਣਾ ਕੇ ਕੇਸ
ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ, ਪਟੀ ਦਿਤੀ ਮੇਸ
ਸੁਣ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕ੍ਰਿਸਟੀ, ਦੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੋਸ਼
ਬੇ-ਗੁਨਾਹਿਆਂ ਸਿਰ ਜਿਸ, ਸਾਰਾ ਮੜ੍ਹਿਆ ਦੋਸ਼
ਖੌਰੂ ਪਾਵੇ ਫਰਸ਼ ਤੇ, ਬੂਟਾਂ ਦੀ ਖੜਕਾਰ
ਕਿਵੇਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੰਨ ਲਏ, ਹੁਣ ਸਚੇ ਸਰਕਾਰ ?
ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਿਤੀ ਸਜਾ ਤਾਂ, ਮੰਨਿਆਂ ਜਦੋਂ ਕਸੂਰ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਛਡ ਕੇ ਫੜ ਲਈਏ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸ ਦਸਤੂਰ ?
ਜਾਓ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੋ, ਟਾਇਮ ਕਰੋ ਨਾ ਖਰਾਬ
ਸਚੇ ਹੋਂ ਕੀ ਏਸ ਦਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਜਵਾਬ ?
ਵਾਹ ਤੁਹਾਡੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ, ਕੀ ਹੈ ਬਿਲਿਆ ਗੱਲ
ਫੜ ਗ੍ਰੀਬ ਬੇਦੋਸ਼ਿਆਂ, ਦੀ ਲਾਹ ਛਡੀ ਖੱਲ
ਗੂੰਹ ਦੇ ਭਰ ਕੇ ਤੋਬਰੇ, ਮੂੰਹ ਤੇ ਦਿਤੇ ਬੰਨ੍ਹ
ਰੋਜ ਰੋਜ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ, ਓਹ ਡਰਦੇ ਗਏ ਮੰਨ
ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਸਮਝ ਇਹ, ਮਰ ਜਾਈਏ ਇਕ ਵਾਰ
ਨਹੀਂ ਤੇ ਧਰਮ ਵਿਗਾੜ ਕੇ, ਮਾਰੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ
ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਇਹ, ਬੇ-ਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੋਰ
ਓਹ ਕਰੋਗੇ ਹੋਰ ਕੀ, ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਾਹ ਲਾ ਜ਼ੋਰ ?

ਲਾਂਣਤ ਏਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ, ਫਿਟੇ ਮੂੰਹ ਸਰਕਾਰ
ਜਿਸ ਚਲਾਇਆ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ, ਏਥੇ ਆਣ ਵਾਪਾਰ
ਸਾਡੇ ਸਚੇ ਹੋਣ ਦਾ, ਸੁਣ ਸਬੂਤ ਧਰ ਕੰਨ
ਅਸੀਂ ਝੂਠ ਨਾ ਬੋਲੀਏ, ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਨ
ਬੁਚੜ ਮਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਓਹ ਤਲਵਾਰ
ਪੁਲਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਆਂਦੀਆਂ, ਦਬੀਆਂ ਬਾਹਰ ਵਾਰ
ਪਤਾ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੈ, ਪੁਟੋ ਓਥੋਂ ਜਾਇ
ਬੰਦਾ ਭੇਜੋ ਆਪਣਾ, ਦਈਏ ਅਸੀਂ ਕਢਾਇ
ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਹੋਰ ਕੀ, ਲੈਣਾ ਚਹੋਂ ਸਬੂਤ
ਕਦਰ ਸਚਾਈ ਦੀ ਤੁਸੀਂ, ਕੀ ਕਰ ਸਕੋ ਊਤ ?
ਦਿਤਾ ਪਤਾ ਕ੍ਰਿਸਟੀ, ਬੋਲੀ ਜਨਰਲ ਪੁਲਿਸ
ਸੁਣ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗਲ ਓਹ, ਗੁਸੇ ਵਿਚ ਗਿਆ ਝੁਲਿਸ
ਏਸ ਗਲੋਂ ਵਧ ਜਾਇਗਾ, ਕੂਕਿਆਂ ਦਾ ਵਕਾਰ
ਅਗੋਂ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਹੋਊ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ
ਉੱਨੀ ਸਾਵਣ ਤਾਰ ਵਿਚ, ਬੋਲੀ ਆਖੀ ਬਾਤ
ਗਲ ਨਾ ਦਸੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਆਪੇ ਹੋ ਜਾਊ ਸ਼ਾਂਤ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਲ ਏਸਦਾ, ਕੂਕਿਆਂ ਸਿਧਾ ਇਹੁ
ਜੋ ਵਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ, ਬਣਕੇ ਸਾਰੇ ਵਿਹੁ
ਦੋ ਹਾੜ ਤੋਂ ਲਾਇਕੇ, ਉੱਨੀ ਸਾਵਣ ਤੀਕ
ਗਿਣ ਲਓ ਨਾਲ ਹਿਸਾਬ ਦੇ, ਕਿੰਨੇ ਬਣਦੇ ਵੀਕ ?
ਪਤਾ ਨਾ ਲਗਾ ਗੋਰਿਆਂ, ਸਚੀ ਗਲ ਦਾ ਮੂਲ
ਜਦ ਕੂਕਿਆਂ ਜਾ ਦਸਿਆ, ਉਠ ਖਲੋਤਾ ਸੂਲ

ਬੀਲਾਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੇ, ਛੰਡੀ ਫੜ ਸਰਕਾਰ
ਹੋ ਗਈ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਜੈਕਾਰ
ਕਰਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਨ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ
ਕੂਕਿਆਂ ਜੇਹਾ ਅਜ ਨਾ, ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਸ਼ਰੀਫ
ਹੋ ਗਏ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਵਿਚ, ਗੋਰੇ ਸੀ ਬਦਨਾਮ
ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਰਜ ਰਜ ਕੇ, ਕਰੇ ਤਾਰੀਫ ਜਹਾਨ
ਬੇਲੀ ਲੁਦੇਹਾਣਿਓਂ, ਆਇਆ ਸਿੰਘਾਂ ਕੋਲ
ਅਤ ਚੁਕੀ ਕਿਉਂ ਕੂਕਿਓ ? ਦਸੋ ਆਂਹਦਾ ਬੋਲ
ਸਿੰਘਾਂ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਕੀ, ਲੋਕ ਕਹਿਣ ਸਰਕਾਰ
ਝੂਠੀ ਬੇਈਮਾਨ ਇਹ, ਭੈੜੀ ਬਹੁਤ ਮੱਕਾਰ
ਬੁਚੜ ਮਾਰੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ, ਪਤਾ ਨਾ ਇਸਦੇ ਬਾਪ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਝਟਕਾਏ ਓਹ, ਹਾਜਰ ਹੋਏ ਆਪ
ਪੈਲੀ ਬੀਜਕੇ ਦਸਿਆ, ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਜਾਂ ਹਾਲ
ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਜਾਇਕੇ, ਜਲਦੀ ਕਰੋ ਸੰਭਾਲ
ਬੇਲੀ ਸੁਣ ਕਿਹਾ ਸਿਖੜਿਓ, ਮਰੋ ਹੋਰਥੇ ਜਾਇ
ਸਾਡੇ ਗਲ ਕਿਉਂ ਚੰਬੜੇ, ਬਣਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬਲਾਇ
ਬੇਲੀ ਆਖੀ ਸ਼ਿਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਤੇ ਕ੍ਰਿਸਟੀ ਨੂੰ ਗੱਲ
ਰਲ ਕੇ ਮਤਾ ਪਕਾਈਏ, ਮਸਲਾ ਕਰੀਏ ਹੱਲ
ਸ਼ਿਸ਼ਨ ਜਜ ਪਿਆ ਆਖਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਯਸੂ ਸਮਾਨ
ਇਹ ਸਿਖ ਨੇ ਲਗਦੇ, ਬੰਦੇ ਕੋਈ ਨਾ ਆਨ
ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਸਤਿਕਾਰ ਜੋ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਖ਼ਲਾਕ
ਹੋਰ ਨਾ ਕਿਧਰੇ ਦਿਸਦਾ, ਵੇਖਾਂ ਸ਼ਾਰੇ ਝਾਕ

ਹੁੰਦੇ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਜੇ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਇਨਸਾਨ
ਵਾਂਗ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਪੂਜਦੇ, ਲੋਕੀਂ ਕਰ ਸਨਮਾਨ
ਮੇਰੀ ਲਓ ਸਲਾਹ ਜੇ, ਦਵੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ
ਪਹਿਲਾਂ ਪਕੜੇ ਜੋ ਗਏ, ਫਸਤਾ ਦੇਵੋ ਵੱਢ
ਆਖੇ ਸ਼ਿਸ਼ਨ ਜਜ ਪਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਸਰਕਾਰ
ਲਗਦੇ ਜੇ ਇਹ ਸਿਖ ਨੇ, ਈਸਾ ਦੇ ਅਵਤਾਰ
ਬੇਲੀ ਵੀ ਸੀ ਚਾਂਹਦਾ, ਟਲ ਜੇ ਇਹ ਬਲਾ
ਆਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਕੋਲ ਉਸ, ਗਲ ਦਸੀ ਸੀ ਆਹ
ਹਮਕੀ ਤੁਮਕੀ ਬਕਦਾ, ਬਹੁਤੇ ਰੋਹਬ ਨਾਲ
ਆਖੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿਖੜਿਓ, ਚੁਕੀ ਫਿਰਦਾ ਕਾਲ
ਜਾਓ ਜਾਕੇ ਕੰਮ ਕਰੋ, ਬੈਠੋਂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਕਰੋ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਨਾ ਆਣ ਇਉਂ, ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਜਿਚ
ਮੌਤ ਲਿਆਈ ਚਕ ਤੁਸਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਪਾਈ ਮਾਤ
ਕਰਦੇ ਫਿਰਨਾ ਫੇਰ ਨਾ, ਸਚ ਝੂਠ ਦੀ ਬਾਤ
ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਆਖਿਆ, ਕੰਮ ਹੈ ਸਾਡਾ ਪੱਕ
ਸਾਡੇ ਬਦਲੇ ਮਰਨ ਕਿਉਂ, ਹੋਰ ਗ਼ੀਬ ਨਹੱਕ
ਤੁਰ ਜਾਣਾ ਇਸ ਜਗ ਤੋਂ, ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਜ਼ਰੂਰ
ਬੇ-ਦੋਸਿਆਂ ਮਰਵਾਈਏ, ਦਸੋ ਕਿਸ ਦਸਤੂਰ
ਉਘੜੇਗਾ ਜਦ ਪਾਜ ਇਹ, ਫਿਟਕਾਂ ਦਏ ਜਹਾਨ
ਸਾਨੂੰ ਦਸੋ ਕਹੇਗਾ, ਕੌਣ ਫੇਰ ਇਨਸਾਨ
ਮਰੇ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਜਦ, ਲੋਕ ਜਾਣਗੇ ਭੁੱਲ
ਕੁਤੇ ਮੂਤ੍ਰਨ ਮੜ੍ਹੀ ਤੇ, ਮਿਟੀ ਜਾਈਏ ਰੁੱਲ

ਹੋ ਜਾਵੀਏ ਕੌਮ ਤੋਂ, ਇੰਵ ਅਸੀਂ ਕੁਰਬਾਨ
ਅਮਰ ਰਹਾਂਗੇ ਜਗ ਤੇ, ਉਸਤਤ ਕਰੇ ਜਹਾਨ
ਸਾਡੇ ਥਾਂ ਗ਼੍ਰੀਬ ਉਹ, ਕਰੇ ਮੁਫਤ ਹੈਰਾਨ
ਹੁੰਦਾ ਸਚ ਮੁਚ ਜੇ ਕੁਈ, ਤੁਹਾਡੇ ਥਾਂ ਇਨਸਾਨ
ਅੱਖ ਨਾ ਉਚੀ ਚੁਕਦਾ, ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਪਸ਼ੇਮਾਨ
ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਨ ਤੇ, ਜੂੰ ਨਾ ਸਰਕੇ ਆਨ
ਸੁਣ ਇਹ ਬੋਲੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਸੇ ਦੇ ਵਿਚ ਲਾਲ
ਸਿੰਘਾਂ ਬੇੜੀ ਹਥਕੜੀ, ਝਟ ਪਟ ਦਿਤੀ ਡਾਲ
ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਦੀ, ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਸੀ ਲੋੜ
ਜਦ ਕਿ ਸਿੰਘਾਂ ਆਪ ਸਭ, ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਥੋੜ
ਹੋ ਇਕਬਾਲੀ ਮੁਜਰਿਮ, ਆਪੇ ਹੋ ਗਏ ਪੇਸ਼
ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਈ ਕਸਰ ਕੀ, ਸੀ ਚਲਾਣ ਦੀ ਕੇਸ
ਝੂਠੇ ਗਵਾਹ ਸ਼ਹਾਦਤੀ, ਲਗੇ ਫਿਰ ਭੁਗਤਾਨ
ਇਕ ਸਤਵਾਰਾ ਫੇਰ ਇਹ, ਨਾਟਕ ਖੇਡਿਆ ਆਨ
ਬੈਠ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਦੇ, ਸਿੰਘ ਗ਼ੈਰਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗ
ਕੀੜੀ ਉਤੇ ਕਟਕ ਦੀ, ਗੋਰਿਆਂ ਚਾੜ੍ਹੀ ਕਾਂਗ
ਸ਼ਿਸ਼ਨ ਜਜ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਹਾਈਕੋਰਟ ਤਕ
ਝੂਠਾ ਖੇਲ ਰਚਾਇਆ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਨਾਹੱਕ
ਦਿਤਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ ਇਹ, ਫ਼ਾਂਸੀ ਲਾਵੇ ਚਾਰ
ਦੋ ਭਗੌੜੇ ਕਰ ਮਿਥੇ ਦੋ ਭੇਜੇ ਸੀ ਬਾਹਰ
ਬੀਲਾਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਰਲੀ, ਮੋੜਿਓਂ ਹਾਕਮਸਿੰਘ
ਫਤਹਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਟੀਆ, ਚੌਥੇ ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ

ਏਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਫਾਂਸੀ ਦੇਵੋ ਲਾਇ
ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ ਤੇ ਲਾਲਸਿੰਘ, ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਜਾਇ
ਝੰਡਾਸਿੰਘ ਜੀ ਠਟਿਓਂ, ਲਛਮਣਸਿੰਘ ਜੀ ਚਾਹਲ
ਲੋਪੋਕਿਆਂ ਤੋਂ ਮਿਹਰਸਿੰਘ, ਕਰੇ ਭਗੌੜੇ ਭਾਲ

ਕਬਿਤ—ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਸਿੰਘ ਹਾਸੀ ਕਰ ਉਠੇ,
ਛੱਡਿਆ ਜੈਕਾਰਾ ਛਾਰਾ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਦਾ ।
ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਸਭ ਭਾਣੇਂ ਵਿਚ ਰਬ ਜੀ ਦੇ,
ਜੀਨੂੰ ਚਾਹੇ ਮਾਰੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਜੀਵਾਲਦਾ।
ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਹੈ ਦੇਰ ਜਨਮ ਲਵਾਂ
ਇੰਝ ਕੁਝ ਵਕਫ਼ਾ ਪੈ ਜਾਊ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਾਲ ਦਾ ।
ਕਰੀਏ ਆਬਾਦ ਬਰਬਾਦ ਏ ਅਜ਼ਾਦ ਦੇਸ,
ਲਗੇ ਨਾ ਕੋਈ ਡਰ ਸਾਨੂੰ ਮੌਤ ਛੋਤ ਕਾਲ ਦਾ ।

ਅਜ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਮਸਤ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਭੇਸ,
ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਵੇਸ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦਾ ।
ਥੋੜੇ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਬਾਕੀ ਆਕੀ ਹੋ ਕੇ ਨਿਕਲੇਗੀ,
ਸਾਥੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਲਾਸ਼ ਗੋਰਾ ਫਿਰੇ ਭਾਲਦਾ ।
ਜਾਗੇ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਏਸ ਨੀਂਦਰ ਵਰੇਸ ਵਿਚੋਂ,
ਉਘੜੇਗਾ ਪਾਜ ਤਾਜ ਮਲਕਾਂ ਦੇ ਹਾਲ ਦਾ ।
ਰਾਖਾ ਬਿੱਲਾ ਦੁਧ ਦਾ, ਹੈ ਬੈਠਾ ਸੁਧ ਬੁਧ ਭੁਲ,
ਕਰਨਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਜਿਸ ਸਾਰੇ ਤਰ ਮਾਲ ਦਾ ।

ਚੜ੍ਹ ਆਏ ਨੰਦਣੋਂ ਮਲੇਛ ਨੇ ਏ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼,
ਲਾ ਬੁਚੜਖਾਨੇ ਕੀਤੀ ਗਲ ਨਾ ਏ ਭਲੀ ਹੈ ।
ਲੁਟ ਰਹੇ ਫ਼ਰੇਬ ਨਾ ਦਰੇਗ ਦਿਲ ਏਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ,
ਪਲਟੇਗਾ ਪਾਸਾ ਖਾਸਾਂ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣੀ ਕਲੀ ਹੈ ।
ਚਲੇਗੀ ਨਾ ਚਾਲ ਕਾਲ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਭੁਚਾਲ,
ਨਾਲ ਤੁਰੇ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਏ ਖਤਰਨਾਕ ਗਲੀ ਹੈ ।

ਰਾਮ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਰਾਮ ਦੀ ਬਲਾ ਮਾਰੇ,
ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਪਾਪ ਮਾਰੇ ਬਣ ਮਹਾਂਬਲੀ ਹੈ ।

ਕਰ ਲੈ ਫਰੰਗੀਆ ਦੁਰੰਗੀ ਚਾਲ ਚੰਗੀ ਮੰਦੀ,
ਤੰਗੀ ਸਹਿ ਰੋਕਣਾ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਏਸ ਨੇ।
ਕਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਲਾ ਰਾਜੇ ਏਸ ਦੇਸ ਦੇ ਜੋ,
ਕਾਜੇ ਸਰਦਾਰ ਬਾਜੇ ਮਾਰੀ ਬੈਠੇ ਘੇਸ ਨੇ ।
ਘਰ ਚਿ ਕਲੇਸ਼ ਪਾ ਮਲੇਛ ਨੂੰ ਫੜਾਏ ਕੇਸ਼,
ਬੈਰਾੜ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਮਜੀਠੀਏ ਪਟੇਸ ਨੇ ।
ਡੁਬ ਰਹੇ ਬੇੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਛਾਲ ਮਾਰ ਹੋਏ,
ਡੁਬਣਗੇ ਇਹ ਜਾਂ ਅਜਾਦ ਹੋਣਾ ਦੇਸ ਨੇ ।

ਗੋਰੇ ਕਿਹਾ ਗਲ ਅੱਲ ਪੱਲ ਕਰ ਤਥੱਲ ਪਾਓ,
ਦਸ ਦਿਓ ਇਛਾ ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ ਜੇ ਅੰਤੀਵਾਰ ਦੀ ?
ਮੌਜ ਲਵੋ ਮਾਣ ਚਾਰ ਰੋਜ ਹੋ ਜਹਾਨ ਉਤੇ,
ਲਡੂ ਪੇੜਾ ਸਿਉ ਕੇਲਾ ਅੰਬ ਤੇ ਅਨਾਰ ਦੀ ।
ਖਾਣ ਪੀਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਜੀਣ ਦੀ ਨਾ ਈਨ ਕੋਈ,
ਲੋੜ ਇਕੋ ਬਸ ਦਸ ਜਾਈਏ ਗਲੀ ਯਾਰ ਦੀ ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਚਿ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਈਏ,
ਕਰੀਏ ਚਾ ਦੀਦ ਈਦ ਚੰਨ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ।

ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚਾਲੇ ਸਿੰਘ ਚੰਦ ਸੂਰ,
ਲਾਇਆ ਹੈ ਗ੍ਰੈਹਣ ਜਿਵੇਂ ਆਣ ਰਾਹੂ ਕੇਤੂਆਂ ।
ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਦੇ ਬਜਾਰ ਨੂੰ ਦੀਦਾਰ ਦੇਂਦੇ,
ਅਥਰੂ ਉਤਾਰ ਵਰਸਾਏ ਫੁਲ ਹੇਤੂਆਂ ।
ਕਰਕੇ ਸ਼ਨਾਨ ਦਰਬਾਰ ਸਿਰ ਘਸਾਣ ਲਗੇ,
ਤੁਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਈ ਰਾਗੀਆਂ ਸਚੇਤੂਆਂ ।
ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਬਿਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ,
ਮੌਤ ਦਾ ਨਾ ਡਰ ਏਨ੍ਹਾਂ ਘਰ ਦਿਆਂ ਭੇਤੂਆਂ ।

ਲਾ ਸਰੋਵਰ ਤਾਰੀਆਂ, ਮਾਇਆ ਕੀਤੀ ਭੇਟ
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ, ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ ਮਥਾ ਟੇਕ
ਵਸ਼ਤਰ ਚਿਟੇ ਦੁਧ ਜਿਉਂ, ਹੰਸਾਂ ਜੇਹਾ ਵੇਸ਼
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਭਰ ਮੁੜ ਪਏ, ਡਰ ਭੈ ਫਿਕਰ ਨਾ ਲੇਸ਼
ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ, ਵਿਚ ਦੀ ਹਾਲ ਬਾਜਾਰ
ਲੋਕੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਵੇਖ ਕੇ, ਜਾਂਦੇ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ
ਧੰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਇਨਕੇ ਮਾਂ ਬਾਪ
ਧੰਨ ਜਿਸ ਕੁਲ ਪੈਦਾ ਕਰੇ, ਧੰਨ ਹੈਨ ਇਹ ਆਪ
ਡਰ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੌਤ ਦਾ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਨਹੀਂ ਲੋੜ
ਧਰਮ ਪਿਆਰਾ ਕਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ, ਸਿਰ ਦੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਤੋੜ
ਗਊ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਲਈ, ਹੋਣ ਲਗੇ ਕੁਰਬਾਨ
ਅਣਖ ਨਾ ਛਡੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਦਿਤੇ ਛਡ ਪਰਾਨ
ਹਾਜਰ ਹੋਏ ਆਪ ਚਲ, ਦਏ ਛੁਡਾ ਬੇਦੋਸ਼
ਜੇ ਮਨਾ ਲਏ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਨੇ, ਫੜ ਬਕਰੇ ਜਿਉਂ ਕੋਸ਼
ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਆਚਰਨ ਵੇਖ, ਗੋਰੇ ਵੀ ਸਨ ਦੰਗ
ਆਂਹਦੇ ਦਸੋ ਹੋਰ ਜੇ, ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਮੰਗ
ਹੋ ਜਾਇ ਪੂਰੀ ਓਹ ਵੀ, ਕਰੀਏ ਅਸੀਂ ਕਰਾਰ
ਸੁਣਕੇ ਅਗੋਂ ਬੋਲਿਆ, ਬੀਲਾਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ :
ਅਸੀਂ ਗੋਲੇ ਉਸ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਦੇ, ਜੀਹਦੀ ਅਰਸ਼ੀ ਕੁਰਸ਼ੀ ਚਾਲ
ਓਹ ਆਇਆ ਚਲ ਬੈਕੁੰਠ ਤੋਂ, ਬਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਅਕਾਲ
ਉਸ ਬਗਲੇ ਕਾਲੇ ਕਾਉਂ ਜੋ, ਸਭ ਦਿਤੇ ਹੰਸ ਬਣਾ
ਉਸ ਦੈਤੋਂ ਕੀਤੇ ਦੇਵਤੇ, ਝਟ ਕੰਨ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸੁਣਾ
ਅਸੀਂ ਚੋਰ ਉਚੱਕੇ ਧਾੜਵੀ, ਚੋਰੀ ਯਾਰੀ ਨਾਲ ਸੀ ਪਿਆਰ
ਸਾਨੂੰ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਦੀ ਅਸਲੋਂ, ਨਾ ਉਕਾ ਕੋਈ ਸੀ ਸਾਰ

ਅਸੀਂ ਮਾਸ ਖਾਵੀਏ ਰਜ-ਰਜ, ਪੀਏ ਛੰਨੇ ਭਰ ਸ਼ਰਾਬ
ਸਾਨੂੰ ਸਬਜ਼ੀ ਦਾਲ ਨਾ ਰੁਚਦੀ, ਖਾਈਏ ਸੀਖੀਂ ਭੁੰਨ ਕਬਾਬ
ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਹੈ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤਾਸੀਰ ?
ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਦਰ ਮਿਹਰ ਕਰ ਤਕਿਆ, ਸਾਡਾ ਕੰਬਿਆ ਸਗਲ ਸਰੀਰ
ਕੋਈ ਅੰਦਰੋਂ ਉਠੀ ਝੁਣਝੁਣੀ, ਜਿਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਸ਼ੇਮਾਨ
ਇੰਵ ਜਾਪੇ ਅਸੀਂ ਮਨੁਖ ਨਹੀਂ, ਹਾਂ ਨੀਚ ਮਹਾਂ ਸ਼ੈਤਾਨ
ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਨ ਡਿਗੇ ਘਿਘਿਆਕੇ, ਲਏ ਚਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੜ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਕੰਨ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਭਜਨ ਜਦ, ਸਾਡਾ ਅੰਦਰ ਲਾ ਗਿਆ ਠਰ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਸਾ ਕਰਨੋਂ ਰੋਕਿਆ, ਉਹ ਗਊ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੂਰ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸਮਝਣੀ ਧੀ ਭੈਣ, ਓਹ ਬੇਸ਼ਕ ਹੋਵੇ ਹੂਰ
ਸਾਡਾ ਹਿੰਦੂ ਸਕਾ ਵੀਰ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਵੈਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਅਸੀਂ ਗੈਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਜਾਣੀਏਂ, ਸਾਨੂੰ ਸਭੇ ਇਕ ਸਮਾਨ
ਇਹ ਹੁਕਮ ਜਗਤ ਦੇ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਉਹ ਆਇਆ ਧਰ ਅਵਤਾਰ
ਓਹ ਜੋਤ ਹੈ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਦੀ, ਜੋ ਆਈ ਹੈ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਵਾਰ
ਓਹ ਧਰਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚਾਂਹਦਾ, ਕੋਈ ਕਰੀਏ ਅਸੀਂ ਉਪਾਧ
ਅਸੀਂ ਅਰਜੀਆਂ ਪਾ ਪਾ ਥਕ ਗਏ, ਸਾਡੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਸੁਣੀ ਫ਼ਰਿਆਦ
ਅਸੀਂ ਗਾਂ ਨੂੰ ਮਾਂ ਜਿਉਂ ਜਾਣੀਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੀਵੀਏ ਇਸਦਾ ਸੀਰ
ਤੁਸੀਂ ਨਾਲ ਬੇਦਰਦੀ ਮਾਰਦੇ, ਉਸ ਕੀਤੀ ਕੀ ਤਕਸੀਰ ?
ਚੁਕ ਵਿਚ ਸ੍ਰੋਵਰ ਬੁਕ ਸਿਟਣ, ਉਸਦੀਆਂ ਹਡੀਆਂ ਇਲਾਂ ਕਾਂ
ਅਸੀਂ ਬੁਚੜ ਮਾਰੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਮਾਰਨ ਸਾਡੀ ਮਾਂ
ਸਾਡੀ ਅਣਖ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਵੰਗਾਰਿਆ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਹੋਏ ਗ਼ੁਲਾਮ
ਅਸੀਂ ਸਿੰਘ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਦੇ, ਕੋਈ ਬੰਦੇ ਨਹੀਂ ਜੇ ਆਮ

ਜਿਸ ਮੁਗ਼ਲ ਰਾਜ ਦੀ ਹਿੰਦ ਚੋਂ, ਜੜ੍ਹ ਦਿਤੀ ਮੁਢੋਂ ਪੁੱਟ
ਜਿਸ ਅਮਰ ਕੀਤਾ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ, ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਇਕ ਘੁੱਟ
ਤੁਸੀਂ ਹੱਟੀ ਗਊ ਦੇ ਮਾਸ ਦੀ, ਲਿਆ ਪਾਈ ਸ਼੍ਰੇਵਰ ਨਾਲ
ਅਸੀਂ ਅਰਜੀਆਂ ਦੇ ਦੇ ਥਕ ਗਏ, ਅਜ ਹੋ ਗਏ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ
ਹੈ ਅਜੇ ਵੀ ਮੁੜ ਨਾ ਲਾਉਣੀ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਉਸ ਥਾਂ ਓਹ ਦੁਕਾਨ
ਨਹੀਂ ਤੇ ਯਾਦ ਰਖੋ ਹੋ ਜਾਇਗਾ, ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ
ਹੈ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਹ ਇਕ, ਜੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿਓ ਮੰਗ
ਜੇ ਅਜੇ ਨਾ ਕੀਤੀ ਅਕਲ ਕੁਝ, ਫਿਰ ਉਠੇ ਭਾਰੀ ਕੰਗ
ਹੈ ਕਾਇਮ ਸਿਰ ਤੇ ਗਊ ਦੇ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਾਜ ਸਮਾਜ
ਜੇ ਵਗੇ ਮਿਲੇ ਨਾ ਜੱਟ ਨੂੰ, ਕਿਥੋਂ ਪੈਦਾ ਕਰੂ ਅਨਾਜ
ਕਿਵੇਂ ਦਊ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਮਲੇ, ਕਿਵੇਂ ਕਰੂ ਪੂਰੀ ਫ਼ਰਮੈਸ਼
ਜਦ ਜਨਤਾ ਭੁਖੀ ਮਰੇਗੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੌਣ ਕਰਾਊ ਐਸ਼
ਜੇ ਕਰਨਾ ਜੇ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ, ਸਾਡੀ ਗਲ ਰਖੋ ਇਹ ਯਾਦ
ਤੁਸੀਂ ਬੁਚੜਖਾਨੇ ਤੋਰਕੇ, ਨਾ ਛੇੜੋ ਇਹ ਉਪਾਧ
ਅਸੀਂ ਬੁਚੜ ਮਾਰੇ ਇਸ ਲਈ, ਤੁਸੀਂ ਫੜੇ ਬੇਦੋਸ਼ੇ ਹੋਰ
ਤੁਸੀਂ ਲਏ ਗਰੀਬ ਮਨਾ ਓਹ, ਲਾ ਅਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ
ਜੇ ਅਸੀਂ ਨਾ ਆਂਦੇ ਚਲਕੇ, ਤੁਸੀਂ ਓਹ ਦੇਣੇ ਸੀ ਮਾਰ
ਅਸੀਂ ਆਏ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾ, ਸਾਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ
ਸਾਡਾ ਅੰਗ ਅੰਗ ਕਰ ਦਿਓ ਵਖਰਾ, ਦੇਵੋ ਬੋਟੀ ਬੋਟੀ ਕੱਟ
ਸਾਨੂੰ ਮਾਰੋ ਸੂਲੀ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ, ਅਸੀਂ 'ਈਸੇ' ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਜੇ ਘਟ
ਪਰ ਡਰ ਨਾ ਮੌਤੋਂ ਆਖੀਏ, ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਲਾ ਦਵੋ ਸ਼ਰਾਬ
ਅਸੀਂ ਪੀਤਾ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਤੋਂ, ਹੈ ਬਾਟਾ ਆਬ-ਹਯਾਤ

ਸਾਨੂੰ ਅਮਲ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਨਾਮ ਦਾ, ਕਰ ਦਿਤਾ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਗੁਟ
ਅਸੀਂ ਮੌਤੋਂ ਡਰ ਨਾ ਮੰਗੀਏ, ਇਕ ਦਓ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਘੁਟ
ਬਸ ਗਲਾਂ ਹੋਰ ਬਣਾਇਕੇ, ਨਾ ਲਾਵੋ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ
ਅਸੀਂ ਪੀਂਘ ਸੂਲੀ ਦੀ ਝੂਟਣੀ, ਸਾਨੂੰ ਕਰੋ ਨਾ ਇੰਵ ਅਵੇਰ
ਅਨਲਹੱਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇਸ ਦੀ, ਅਸੀਂ ਇਸਦੇ ਜੇ ਅਲਮ ਬਰਦਾਰ
ਬਿਨਾਂ ਦੇਸ਼ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਕੀਤਿਆਂ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਸਕਦਾ ਮਾਰ
ਇਕ ਰਸਾ ਲਿਆਂਵੋ ਰੇਸ਼ਮੀ, ਸਾਥੋਂ ਭੰਗੀ ਖਲੋਵੇ ਦੂਰ
ਸਾਡੀ ਕਰਨੀ ਨਾ ਭੰਗ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ, ਅਸੀਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਹਜ਼ੂਰ
ਸਾਨੂੰ ਜੀ 'ਆਇਆਂ' ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਪੈ ਰਹੇ ਨੇ ਕਾਹਲੇ ਸ਼ਹੀਦ
ਜੋ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਸਚਿਆਰੜੇ, ਜੋ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਪਾਕ ਮਰੀਦ
ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਨਾ ਸਧਰ ਹੋਰ ਹੈ, ਕਰ ਲਏ ਜੇ ਦਰਸ ਦਰਬਾਰ
ਅਸੀਂ ਮਰਨ ਲਈ ਹੀ ਆਏ ਜੇ, ਬਸ ਹੋ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ
ਅਸੀਂ ਕਰੀਏ ਮਜ਼ਾਖਾਂ ਮੌਤ ਨੂੰ, ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਨਾ ਸਕਦਾ ਕਾਲ
ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਸਾਡਾ ਰਾਖਾ ਜੇ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ
ਸਾਡੀਆਂ ਇਛਾਂ ਸਭੇ ਪੁੰਨੀਆਂ, ਸਾਡੇ ਲਗਣ ਧਰਮ ਲਈ ਸੀਸ
ਸਾਨੂੰ ਲੈਣ ਜੇ ਆਏ ਨੇ ਦੇਵ ਗਣ, ਜੋ ਭੇਜੇ ਨੇ ਜਗਦੀਸ਼
ਔਹ ! ਪਰੀਆਂ ਲਈ ਜੇ ਖਲੋਤੀਆਂ, ਸਾਡੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਬਿਬਾਣ
ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਲਾਵੋ ਦੇਰ ਨਾ, ਹੁਣ ਦੇਵੋ ਜਲਦੀ ਜਾਣ
ਔਹ ! ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਔਹ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ !!
ਔਹ ! ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨਾਲ ਜੇ, ਹਨ ਖੜੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੇਵ
ਐਵੇਂ ਗੱਲੀਂ ਵਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰਕੇ, ਨਾ ਪਾਓ ਹੋਰ ਖਲਿਹਾਰ
ਬਸ ਸੂਲੀ ਚਾੜ੍ਹੋ ਝਬ ਦੇ, ਸਾਡੀ ਬੇੜੀ ਲਗ ਜੇ ਪਾਰ

ਅਸੀਂ ਛੇਤੀ ਏਥੋਂ ਜਾਵੀਏ, ਲੈ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਹ ਉਮੰਗ
ਅਸੀਂ ਮੰਗਦੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਤੋਂ, ਇਹ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ
ਅਸੀਂ ਆਵੀਏ ਮੁੜਕੇ ਝਬਦੇ , ਤੇ ਕਰੀਏ ਕੌਮ ਆਜ਼ਾਦ
ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਨਾ ਸਕਦੇ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਬਰਬਾਦ
ਜੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੋ ਸੱਚ ਮੁਚ, ਪੂਰੀ ਮਰਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ
ਸਾਨੂੰ ਭੰਗੀ ਲਾਵੇ ਹੱਥ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਗਲੇ ਨਾ ਪਾਣੀ ਤੰਦ
ਸਾਨੂੰ ਰਸਾ ਲਿਆ ਦਓ ਰੇਸ਼ਮੀ, ਅਸੀਂ ਝੂਟੀਏ ਪੀਂਘ ਚੜ੍ਹਾ
ਹਥੀਂ ਆਪਣੀ ਪਾਈਏ ਗਲੇ ਵਿਚ, ਤੇ ਵੜੀਏ ਵੈਕੁੰਠੇ ਜਾ
ਸਾਨੂੰ ਨਿਗੁਰਾ ਲਾਵੇ ਕੋਈ ਹਥ ਨਾ, ਸਾਡੀ ਲੋਥ ਵੀ ਛੇੜੇ ਨਾ?
ਅਸੀਂ ਅਗੇ ਗ਼ੁਲਾਮੀਓਂ ਜਿਚ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੇੜੇ ਨਾ?
ਅਸੀਂ ਕਰੀਏ ਮਜ਼ਾਖਾਂ ਮੌਤ ਨੂੰ, ਸਾਨੂੰ ਲੋਕੀ ਵੇਖਣ ਔਣ
ਓਹ ਪੁਛਣ ਗਲ ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ, ਇਹ ਮਰੇ ਪਏ ਜੇ ਕੌਣ ?
ਤੁਸੀਂ ਦਸਣਾ ਬਾਗ਼ੀ ਸਨ ਇਹ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨੀ ਨਾ ਸਾਡੀ ਈਨ
ਇਹ ਹੈਸਨ ਪਾਗਲ ਸਚ ਮੁਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਛਡਿਆ ਨਾ ਅਪਣਾ ਦੀਨ
'ਆਲਰਾਈਟ' ਆਖਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਗੋਰੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਪਰਬੰਧ
ਇਕ ਰੱਸਾ ਵਟ ਕੇ ਰੇਸ਼ਮੀ, ਨਾਲ ਬੋਹੜ ਦਿਤਾ ਜੇ ਬੰਧ
ਰਾਮ ਬਾਗ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦਰਵਾਜਿਓਂ, ਇਕ ਬੋਹੜ ਦਾ ਰੁਖ ਤਾੜ
ਪਾ ਰੱਸਾ ਉਸ ਵਿਚ ਰੇਸ਼ਮੀ, ਕਰ ਦਿਤਾ ਫੰਦਾ ਤਿਆਰ
ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਟੋਆ ਇਕ ਪੁਟ ਕੇ, ਉਤੇ ਤਖ਼ਤਾ ਦਿਤਾ ਟਿਕਾ
ਵਿਚ ਸੁਰਖ਼ ਫਰਾਹੀ ਗੰਢ ਪਾ, ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਖਲ੍ਹਾਰੇ ਲਿਆ
ਰਸਾ ਚੁੰਮਿਆਂ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰ, ਚਾਰੇ ਹੋ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ
ਗਲ ਪਾ ਪੱਲਾ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ, ਮੂੰਹ ਕਰ ਵਲ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ

ਕੀਤੀ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਹੋ ਕਠਿਆਂ, ਰਲ ਚੌਹਾਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸ
ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ, ਦੇਣਾ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ
ਸਾਡੇ ਗੁਣ ਅਵਗੁਣ ਨਾ ਵੇਖਣੇ, ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰਖਣਾ ਹੱਥ
ਅਸੀਂ ਅਲਕ ਵਗੇ ਸਾਂ ਮਾਰ ਖੋਰ, ਤੁਸਾਂ ਪਾਈ ਨਾਮ ਦੀ ਨੱਥ
ਅਸੀਂ ਘਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਆਇ ਸਾਂ, ਜਦ ਚਾਹਿਆ ਲਏ ਬੁਲਾ
ਸਾਡੀ ਮੰਗ ਇਹ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਜਾਵੀਏ ਛੇਤੀ ਆ
ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਨਾ ਗਊ ਗਰੀਬ ਦੇ, ਗਲੋਂ ਛੁਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਦੂਰ
ਤੁਸੀਂ ਇੰਵ ਹੀ ਬੇੜੇ ਚਾੜ੍ਹਕੇ, ਸਾਡੇ ਭਰ-ਭਰ ਤੋਰਨੇ ਪੂਰ
ਜੇ ਧਰਮ ਅਧਰਮ ਵੀ ਛਡ ਦਈਏ,ਹੈ ਇਹ ਆਰਥਕ ਮਸਲਾ ਸਾਰ
ਕਿਵੇਂ ਹੋਊ ਉਪਜ ਅਨਾਜ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਤੁਰੂ ਵਾਹੀ ਦੀ ਕਾਰ
ਬਿਨਾਂ ਅੰਨ ਦੇ ਭੁਖੀ ਮਰ ਜਾਇਗੀ, ਇਹ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀ ਪੰਜਾਬ
ਲਾ ਬੁਚੜਖਾਨੇ ਥਾਂ ਥਾਂ, ਕਰ ਦਿਤੀ ਜੇ ਇਹ ਬਰਬਾਦ
ਚਾਰੇ ਚਰਨੀ ਨਿਵੇਂ ਇਕ ਦੂਏ ਦੀ, ਪਾ ਜਫੀਆਂ ਕੀਤਾ ਪਿਆਰ
ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਰਸੇ ਗਲੇ ਪਾ, ਲਏ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾ ਪੈਰ ਉਲਾਰ
ਕਈ ਝੂਟੇ ਲਏ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਪਰ ਨਿਕਲੇ ਨਹੀਂ ਪਰਾਨ
ਗੰਡਾਸਿੰਘ ਖਲੋਤਾ ਕੋਲ ਜੋ, ਸੀ ਸਕਾ ਭਰਾ ਜੁਆਨ
ਉਸ ਪੁਛਿਆ ਕੀ ਭਰਾ ਜੀ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਜੇ ਮਰ
ਕਿਹਾ ਝੂਟਾ ਮੈਨੂੰ ਆਇ ਜਦ ਗਾਂਈਂ ਸਿੰਗ ਦੇਣ ਹੇਠ ਕਰ
ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਨੇ ਗਾਂਈਆਂ, ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਖਲੋਤੀਆਂ ਸਿੰਗ
ਓਹ ਨਿਕਲਣ ਦੇਣ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾ, ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਰਿੰਗ
ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਗੇ ਹਥ ਜੋੜ, ਹੁਣ ਫੇਰ ਕਰੋ ਅਰਦਾਸ
ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੋਕੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਕੰਮ ਹੋਣ ਦੇਣ ਨਾ ਰਾਸ

ਸੁਣ ਗੰਡਾਸਿੰਘ ਭਰਾ ਨੇ, ਫਿਰ ਅਰਜ ਕਰੀ ਹਥ ਜੋੜ
ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ ਦਾ, ਹੁਣ ਸਿਦਕ ਨਿਭਾਵੇ ਤੋੜ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਭੂਟਾ ਲਿਆ ਅਖ਼ੀਰਲਾ, ਜਾ ਪੁਜ ਗਏ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰ
ਰਲ ਫੁਲ ਵਰਸਾਏ ਦਿਉਤਿਆਂ, ਨਾਲੇ ਕਰ ਰਹੇ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ
ਇਹ ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦੇ ਲਾਲ ਸਨ, ਗਏ ਓਸ ਤੋਂ ਹੋ ਬਲਿਹਾਰ
ਬੂਹਾ ਖੋਲ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਗਏ, ਕੀਤੇ ਚੌਪਟ ਬੰਦ ਦੁਆਰ
ਪਿਛੇ ਖਾਲੀ ਪਿੰਜਰਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਗਿਆ ਪੰਛੀ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ
ਲੋਕੀ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਰੋ ਰਹੇ, ਗਏ ਸੂਰਮੇ ਸੁਰਗ ਸੁਧਾਰ
ਉਤੋਂ ਫ਼ਾਂਸੀ ਦੇ ਲਾਹੇ ਸਰਬੰਧੀਆਂ, ਕੀਤੀ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਾਰ
ਹੋਈਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ, ਅਤੇ ਮਚ ਗਈ ਹਾਹਾ ਕਾਰ
ਕੀਤਾ ਜ਼ੁਲਮ ਹੈ ਗੋਰਿਆਂ ਪੁਜ ਇਹ, ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰੀ ਮੱਤ
ਬੇੜਾ ਡੁਬੇਗਾ ਭਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦਾ, ਇਸ ਚੁਕੀ ਹੈ ਡਾਢੀ ਅੱਤ

ਮਾਈ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੀ, ਸੁਣਕੇ ਸਾਰਾ ਹਾਲ
ਗੱਡਾ ਭਰ ਕੇ ਲਕੜਾਂ, ਮੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਨਾਲ
ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੀ ਤੁਰ ਪਈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵੱਲ
ਲੋਕੀ ਪੁਛਦੇ ਦਸਦੀ, ਨਾਲ ਠਰੰਮੇ ਗੱਲ
ਤੈਨੂੰ ਕੀਕਰ ਸੁਝਦਾ, ਗਾਣਾ ਮਾਈ ਦੱਸ
ਪੁਤਰ ਤੇਰਾ ਮਰ ਗਿਆ, ਪੈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਸ
ਮਰਿਆ ਮੇਰਾ ਪੁਤ ਨਹੀਂ, ਸੁਣ ਲਓ ਲੋਕ ਅੰਜਾਣ
ਦਿਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਹਿਤ, ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ
ਮੈਂ ਸਪੁਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਮੇਰਾ ਹਾਕਮ ਸ਼ੇਰ
ਤੁਰ ਗਿਆ ਖ਼ਾਤਰ ਧਰਮ ਦੀ, ਜਲਦੀ ਆਵ ਫੇਰ

ਚੀਨੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਲਾਲ ਨੂੰ, ਮਾਰ ਨਾ ਸਕੇ ਕਾਲ
ਰਾਖਾ ਦਸਵਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਤੇ ਵਾਲੀ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ
ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਛਡ ਜਾਣ ਨਾ, ਗੋਰੇ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼
ਤਦ ਤੀਕ ਮੇਰੇ ਲਾਲ ਇਹ, ਰਹਿਣ ਬਦਲਦੇ ਵੇਸ
ਬਾਲੀ ਏਨ੍ਹਾਂ ਅਗ ਅੱਜ, ਮਚੇ ਲਾਟਾਂ ਛੱਡ
ਇਕ ਦਿਨ ਇਹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਸਾੜੇ ਭਾਂਬੜ ਕੱਢ
ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਜੋ ਹੋਰ ਵੀ, ਹੈਸਨ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ
ਕੀਤਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੰਸਕਾਰ।

੨੫.

ਰਾਇਕੋਟ ਦਾ ਸਾਕਾ

ਕਬਿਤ—ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡੋ ਮੰਡੀ ਛੀਨੀਵਾਲ ਵਾਲੇ,
ਅਟਕੇ ਅਰਾਮ ਲਈ ਟਾਲੀ ਸਾਹਿਬ ਆਣ ਕੇ ।
ਰਾਇਕੋਟ ਵਿਚ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਇਹ,
ਰਾਇਕੱਲਾ ਫੜਿਆ ਸੀ ਪੱਲਾ ਅੱਲਾ ਜਾਣ ਕੇ ।
ਇਸੇ ਥਾਂ ਹੀ ਮਾਹੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਤੇ ਮਾਈ ਜੀ ਦੀ,
ਦਸੀ ਸੀ ਖ਼ਬਰ ਸਰਹਿੰਦ ਤੋਂ ਲਿਆਣ ਕੇ ।
ਗੁਰੂ ਦੁਆਰ ਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਛਾਈਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕਿਉਂ ?
ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਖਾਲਸੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਪਛਾਣ ਕੇ ।

ਦਸੋ ! ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ? ਕੀ ਝੇਰਾ ਜੇਰਾ ਕਰੋ ਕੁਝ,
ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਖੇੜਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੇ ਉਦਾਸ ਹੋ ?
ਲਭਦੇ ਭੰਡਾਰ ਆਟਾ ਦਾਲ ਘਿਉ ਖੰਡ ਭਰੇ,
ਘਾਟਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ੈ ਦਾ ਨਾ ਫੇਰ ਕਿਉਂ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ?
ਦੁਖੜਾ ਵੰਡਾਈਏ ਅਸੀਂ ਦਸੋ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਤੁਸੀਂ,
ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਦਾਸ ਹੋ !
ਸਾਨੂੰ ਸਤਕਾਰ ਹੈ ਪਿਆਰ ਪਰਵਾਰ ਵਾਂਗ,
ਸੇਵਾਦਾਰ ਤੁਸੀਂ ਦਰਬਾਰ ਏਸ ਖ਼ਾਸ ਹੋ !

ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਭੁਖ ਦੁਖ ਹੈਨ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੁਖ,
ਦਸੀਏ ਵੀ ਕੀ ਕੋਈ ਸਕਦਾ ਨਿਵਾਰ ਨਾ ?
ਗਏ ਕਈ ਪੁੱਛ ਪਰ ਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕੁਛ,
ਮਿਲਕੇ ਓਹ ਗਏ ਸਗੋਂ ਸਾਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਨਾ ?

ਇਹੋ ਜੇਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪੰਥ ਵਿਚ ਅੱਜ ਕਲ,
ਰਹਿੰਦੀ ਜੇ ਫੇਰ ਇਸੇ ਸਕਦਾ ਕੋਈ ਮਾਰ ਨਾ !
ਕਰੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਜੇੜ੍ਹਾ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਘੁਰ,
ਦਈਏ ਸਰਵੰਸ ਓਨ੍ਹਾਂ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਰ ਨਾ ?

ਸਿੰਘਾਂ ਕਿਹਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਸੋ ਬੋਲ ਸਾਡੇ ਕੌਲ ਸਭ,
ਕਰੀਏ ਕਰਾਰ ਦਰਬਾਰ ਨੂੰ ਸਿੰਜਾਣ ਕੇ ।
ਲਾਈਏ ਪੂਰਾ ਟਿੱਲ ਢਿਲ ਕਰੀਏ ਦਿਲ ਲਾ ਕੇ,
ਦੁਖੜਾ ਵੰਡਾਈਏ ਵੀਰ ਆਪਣੇ ਪਛਾਣ ਕੇ ।
ਚੜ੍ਹ ਜਾਈਏ ਫਾਸੀ ਲੋਕੀ ਕਰਨ ਬੇਸ਼ਕ ਹਾਸੀ,
ਸੁਖਾਂ ਵਾਲੀ ਰਾਸੀ ਦਈਏ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਣ ਕੇ ।
ਕਿਹਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਗੋਰੇ ਨੇ ਮਲੇਛ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਆਏ,
ਲਾਏ ਨੇ ਬੁਚੜਖਾਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਏਥੇ ਆਣਕੇ ।

ਇੱਲਾਂ ਕਾਂ ਹੱਡ ਚੁਕ ਸੁਟਦੇ ਨੇ ਬੁਕ ਬੁਕ,
ਹੁੰਜਦੇ ਹਾਂ ਬੁਕ ਬੁਕ ਵਿਚੋਂ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ।
ਚਲਦਾ ਨਾ ਚਾਰਾ ਤੇ ਸਹਾਰਾ ਭਾਰਾ ਲਭਦਾ ਨਾ,
ਰੋਏ ਪਿਟੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅਗੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ।
ਰਾਇਕੱਲੀ ਦੀ ਹੈ ਔਲਾਦ ਦਾ ਫ਼ਸਾਦ ਇਹ,
ਫੜੇ ਸੀ ਚਰਨ ਜਿਸ ਦਸਵੇਂ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ।
ਲਾ ਕੇ ਸਾਰਾ ਜੋਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਤੋਰ ਤਾ ਬੁਚੜਖਾਨਾ,
ਹੋਇ ਹਾਂ ਹੈਰਾਨ ਰੰਗ ਵੇਖ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ।

ਇਹੋ ਵੱਡਾ ਦੁਖ ਹੱਡ ਖਾਵੇ ਸਾਡੇ ਵੱਢ ਵੱਢ,
ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਗਲੋਂ ਸਿੰਘੋਂ ਅਸੀਂ ਮਜਬੂਰ ਨਾ ।
ਦਿਸਦੇ ਨਰਾਸ ਹਾਂ ਉਦਾਸ ਪਈ ਫਾਸ ਦਾਸ,
ਕਰੋ ਜੇ ਖਲਾਸ ਹੈ ਵਲਾਸ ਇਹ ਕੂਰ ਨਾ ।
ਕਸਮ ਖਾ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਸੀਂ,
ਖਸਮ ਦੇ ਬਾਝ ਮੁਹਿਤਾਜ ਹੋ ਕੇ ਝੂਰ ਨਾ ।

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਵੇਖ ਨਾ ਕਰਾਰੇ ਇਹ ਤਰਾਰੇ ਲੈਣ,
ਫੋਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਜ ਆਣ ਸੂਰ ਨਾ ।

ਇਹੋ ਇਕ ਦੁਖ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖ, ਨਹੀਂ ਭੁਖ,
ਕਰ ਦਿਓ ਦੂਰ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਜਾਨ ਹੈ ?
ਹੋਰ ਬਣੇ ਦਾਸ ਨੇ ਮਲੇਛ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਭ,
ਭਰੀ ਦਿਲ ਕੂਟ ਜੂਠ ਝੂਠ ਇਸ ਸ਼ੈਤਾਨ ਹੈ ?
ਕਰਦੇ ਹੜੱਪ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੀ ਝੜੱਪ ਨਾਲ,
ਰਿਹਾ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾ ਸਾਬਤ ਈਮਾਨ ਹੈ ?
ਲਗੇ ਨੇ ਅਭੱਖ ਭੱਖ ਖਾਣ ਸਾਰੇ ਮਾਣ ਕਰ,
ਰਹੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਨ ਹੈ ?

ਧੀਰ ਧਰੋ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਦਾ ਹੈ,
ਖਸਮ ਹੈ ਓਹ ਜੀਹਦੀ ਰਸਮ ਮਹਾਨ ਹੈ ।
ਵੇਖ ਗਊ ਘਾਤ ਦਾ ਮਿਟਾਨ ਸਨ ਆਪ ਆਏ,
ਆਖਦਾ ਹੈ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਸਾਰਾ ਹੀ ਜਹਾਨ ਹੈ ।
ਪੰਥ ਦਾ ਓਹ ਵਾਲੀ ਮਾਲੀ ਪਾਲੀ ਦੋ ਜਹਾਨ ਦਾ ਹੈ,
ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਰਾਲੀ ਆਲੀ ਓਸ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਨ ਹੈ ।
ਆਇਆ ਇਸ ਵਾਰ ਭੈਣੀ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ,
ਪਾਈ ਜਿਸ ਮਰੀ ਹੋਈ ਕੌਮ ਵਿਚ ਜਾਨ ਹੈ ।

ਦਰਸ ਦੀਦਾਰ ਠਾਰ ਅਖੀਆਂ ਨਿਹਾਰ ਸਾਰ,
ਕਰਾਂਗੇ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕਾਰ ਭਾਰ ਕਰਾਂਗੇ ।
ਬੁਚੜਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗੇ ਸਹਾਰਾਂਗੇ ਬੇਗੈਰਤੀ ਨਾ,
ਗਊ ਘਾਤ ਹਰਾਂਗੇ ਜਾਂ ਆ ਕੇ ਮਾਰ ਮਰਾਂਗੇ ।
ਪਾਵਾਂਗੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਤਕੀਦੀਆਂ ਦਿਆਂਗੇ ਕਰ,
ਗੀਦੀਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਨਾ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਹੋਰ ਜ਼ਰਾਂਗੇ ।
ਕਰਾਂਗੇ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਵੇਸ ਲਾਹ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਭੇਸ,
ਵਢ ਸਿਰ ਤਲੀ ਗਲੀ ਏਸ ਵਾਲੀ ਧਰਾਂਗੇ ।

ਤੁਰ ਗਏ ਤਾਜਪੁਰ ਵਿਚੀਂ ਗੁਜਰਵਾਲ ਵਲ,
ਪੁਜ ਗਏ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਜਾ।
ਕੀਤੇ ਜਾ ਦੀਦਾਰ ਚੀਨੀ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੀ,
ਸੀਨੇ ਪਾਈ ਠੰਡ ਲਈਆਂ ਅਖੀਆਂ ਸੀ ਠਾਰ ਜਾ।
ਹਾਲ ਰਾਇਕੋਟ ਦਾ ਬਹਾਲ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਥਾ,
ਦਸਿਆ ਸੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੋਲ ਸਾਰਾ ਜਥੇਦਾਰ ਜਾ।
ਓਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਜਾ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰੋ ਬੁਚੜਾਂ ਦੀ,
ਵਗ ਰਾਮ ਗਊਆਂ ਦਾ ਬਚਾਓ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਜਾ।

ਕਰਕੇ ਦੀਦਾਰਾ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾ ਲੈ ਸਹਾਰਾ ਇਕ,
ਲਿਆ ਅੜਬੰਗੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੈ।
ਮਾੜੇ ਦਾ ਸੀ ਸੂਰਮਾ ਮਰ੍ਹਾਣੇ ਪਿੰਡ ਜੰਮਿਆ ਸੀ,
ਡਰ ਭੈ ਨਾ ਰਤੀ ਅਤੀ ਹੌਸਲਾ ਕਮਾਲ ਹੈ।
ਰਾਤ ਜੇ ਹਨੇਰੀ ਹੋਵੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਹੋ ਵੈਰੀ ਸੁਤਾ,
ਬਾਹੀ ਉਤੇ ਲਗ ਤੇਗ ਟੁਟੇ ਹੋ ਦੁਫਾਲ ਹੈ।
ਖੜਕੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਵਾਰ ਕਰੇ ਜਿਉਂ ਮੁਹਾਣੇ ਵਾਂਗ,
ਕਰੇ ਬੇੜਾ ਪਾਰ ਤੇ ਲੈ ਜਾਵੇ ਨਾਲ ਕਾਲ ਹੈ।

ਕਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਰਾਂ,
ਕਿਹਾ ਇਕ ਵਾਰ ਹੈਸੀ ਵਿਚ ਗੁਫ਼ਤਾਰ ਦੇ।
ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਵਾਰ ਤਲਵਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦਾ ਹੈ,
ਹਥ ਸੀ ਡਲੱਬ ਵਾਲੇ ਪੂਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ।
ਪਲੇ ਲਈ ਬੰਨ੍ਹ ਸਿੰਘਾਂ ਸੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ,
ਰਾਇ ਕੋਟ ਵਲ ਤੁਰੇ ਕਦਮ ਉਲਾਰ ਦੇ।
ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਗੁਰਮੁਖ-ਸਿੰਘ-ਮਸਤਾਨ ਨਾਲ,
ਕਾਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਦਲੇਲੂ ਜੇਹੇ ਪਾਮਰ ਗਦਾਰ ਦੇ।

ਕਿਹਾ ਅੜਬੰਗੀ ਹੈ ਫ਼ਰੰਗੀ ਦੀ ਦੁਰੰਗੀ ਚਾਲ,
ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਚਾਲ ਮੈਨੂੰ ਏਨ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀ ਜਾਪਦੀ।

ਪਾਪੀ ਹੈ ਏਹ ਕਾਨ੍ਹਾਂ ਪਾਮਰ ਪਲੀਤ ਅਤੀ,
ਪਤਿਤ ਦਲੇਲੂ ਨੀਤ ਰਖਦੇ ਨੇ ਪਾਪ ਦੀ।
ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਓ ਨਾਲ ਗਲ ਨਾ ਦਸੋ ਰਵਾਲ,
ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕੁਝ ਓਪਰੀ ਜਿਹੀ ਭਾਪਦੀ।
ਇਹੋ ਜੇਹਾ ਕੰਮ ਕੋਈ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ,
ਲਈਏ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਭਾਈ ਬਾਪ ਦੀ।

ਚਲੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਵਗਾੜ ਸਾਡਾ ਲੈਣ ਕੀ ਏ,
ਦਿਤਾ ਸੀ ਜਵਾਬ ਅਗੋਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਅੜਬੰਗੀ ਨੂੰ।
ਡਰ ਇਸੇ ਗਲ ਦਾ ਨਾ ਕਰਨ ਖਰਾਬੀ ਕੋਈ,
ਦਸ ਦੇਣ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਫ਼ਰੰਗੀ ਨੂੰ।
ਦੇਣ ਜੇ ਫੜਾ ਗੋਰੇ ਦੇਣ ਫਾਹੇ ਲਾ ਸਾਨੂੰ,
ਬਣ ਜੇ ਬਹਾਨਾਂ ਸਾਡੀ ਕਿਸਮਤ ਚੰਗੀ ਨੂੰ।
ਹੋਇ ਨਾ ਅਵੇਰ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਹੈ ਦੇਰ ਫੇਰ,
ਕੌਣ ਮਾਰ ਸਕੇ ਚੀਨੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਭੁਜੰਗੀ ਨੂੰ।

ਕੀਤੀ ਸਲਾਹ ਸਿੰਘਾਂ ਗਿਆਨੀਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ,
ਅੱਠ ਤਲਵਾਰਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸੀ ਕਠੀਆਂ।
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨਾਈ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡੋਂ ਸਰਦਾਰ ਹੈਸੀ,
ਗਿਆਨੀ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਗਲਾਂ ਕਰੇ ਢਿਲ ਮਠੀਆਂ।
ਗਏ ਨਾ ਇਹ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਨਾ ਰਤੀ ਰਵਾਲ,
ਸਾਰੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਸੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਆਪ ਸਠੀਆਂ।
ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਸੂਬੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਮਹਾਤਮਾ ਇਹ,
ਜਥੇਬੰਦੀ ਕਰ ਸਭੇ ਸੰਗਤਾਂ ਸੀ ਗਠੀਆਂ।

ਚੜ੍ਹੇ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਅੜੇ ਖੜੇ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਬੜੇ,
ਤਾਜ ਪੁਰੋਂ ਛਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸਾਧ ਡੇਰੇ ਤੋਂ।
ਉਨੀਂ ਸੌ ਸਤਾਈ ਸੌਣ ਕੱਤੀ ਤਿਥ ਸੁਦੀ ਨੌਂ ਸੀ,
ਪੁਜੇ ਰਾਇ ਕੋਟ ਖੂਬ ਹੋ ਗਏ ਅੰਨ੍ਹੇਰੇ ਤੋਂ।

ਬੁਚੜ ਖਾਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਬੁਚੜ ਸੁਤੇ ਨਿਡਰ,
ਡਰ ਭੈ ਖ਼ੌਫ਼ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁਫੇਰੇ ਤੋਂ ।
ਉਠਾਂ ਵਾਲੇ ਅਸੀਂ ਬਾਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦੋ ਨਿਸੰਗ ਤੁਸੀਂ,
ਹੁਕੇ ਅਗ ਧਰੀ ਏ, ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਅਗੇਰੇ ਤੋਂ ।

ਬੂਹਾ ਦਿਤਾ ਖੋਲ੍ਹ ਸਿੰਘ ਪਏ ਹਲਾ ਬੋਲ ਫੋਲ,
ਫੜ ਛਡੇ ਰੋਲ ਮੇਲ ਤਾਰਿਆਂ ਕਰਾਰਾ ਸੀ ।
ਅਲੀ-ਅਲੀ ਕਰਦੇ ਮੁਸੱਲੀ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਨਸੇ
ਆ ਗਿਆ ਜੋ ਅਗੇ ਫੜ ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਮਾਰਾ ਸੀ ।
ਬੁਚੜਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਉਭਾਰਿਆ ਸੀ ਗਾਈਆਂ ਨੂੰ,
ਰਸੇ ਦਿਤੇ ਵੱਢ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਵੱਗ ਸਾਰਾ ਸੀ ।
ਝੱਟ ਪਟ ਕੱਟ-ਵੱਢ ਕਰ ਉਠ ਕੱਸ ਤੁਰੇ,
ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਦਾ ਗਜਾਇਕੇ ਜੈਕਾਰਾ ਸੀ ।

ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਕਾਰਾ ਵੇਖ ਤਾਰਾ ਖੜਕਾਰਾ ਪਾਇਆ,
ਭਾਰਾ ਸੀ ਸਹਾਰਾ ਜੋ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ ।
ਕਮੜ੍ਹੀਨ ਫਿਦਵੀ, ਪੁਲਸੀ ਜਮਦੂਤਾ ਆਣ,
ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੇ ਗੋਲੇ ਸੀ ਚਲਾਏ ਭਰ ਝੋਲੀਆਂ ।
ਨਾਭੇ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਸੀ ਸੱਕੇ ਪੁਤ ਮੋਏ ਜਿਵੇਂ,
ਦੁਖਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਗੋਰਿਆਂ ਫਰੋਲੀਆਂ
ਦੇਵੀਏ ਹਜਾਰ ਨਾ ਕਸੂਰ ਵਾਰ ਕਰੀਦੇ ਉਹਨੂੰ,
ਦਸੋ ਫਸੇ ਆਪ ਤੇ ਫਸਾਏ ਹਮਜੋਲੀਆਂ

ਸੰਧੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸਿਖ ਰਾਜ ਛਡ,
ਡੋਬਣ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਮੁਢ ਤੋਰਿਆ ।
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਬੇੜੇ ਡੁਬਦੇ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ,
ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਫੜਾਣ ਲਈ ਕਰੇ ਹਾਲ ਪੋਹਰਿਆ ।
ਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਮਹਿੰਦਰਸਿੰਘ ਸੀ ਤਦੋਂ,
ਆਲੇ ਦੀ ਔਲਾਦ ਸੀ ਗੁਲਾਮ ਹੋਈ ਗੋਰਿਆਂ ।

ਸੀਰੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦਾ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ ਸੀ ਵਡਾ ਵਜ਼ੀਰ,
ਬੇੜਾ ਸੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਵਾਲਾ ਭਰ ਜਿਸ ਬੋਰਿਆਂ ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਕੇਸ ਤੋਂ, ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਛੱਡ
ਰਾਇਕੋਟ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ, ਬੁੱਚੜ ਹੋਏ ਵਢ
ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਗਲ ਨਾ ਸਕੇ ਲੁਕੋ
ਪਿਥੋ ਦੇ ਵਿਚ ਉਡ ਗਈ, ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਖੁਸ਼ ਬੋ
ਕਾਹਨਾ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦਾ, ਪੱਕਾ ਝੋਲੀ ਚੁਕ
ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਏਸ ਦਾ, ਸਭਨਾ ਨੂੰ ਸੀ ਪੱਕ
ਰਲ ਗਿਆ ਨਾਲ ਦਲੇਲੂ ਵੀ, ਇਸ ਦਾ ਭਾਈ ਵਾਲ
ਲਏ ਰਲਾ ਇਹ ਗੋਰਿਆਂ, ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪੰਥ ਚੋਂ, ਇਹ ਸਭ ਦਿਤੇ ਕੱਢ
ਫਿਰਦੇ ਸਨ ਬਘਿਆੜ, ਜਿਉਂ ਚੌੜੀ ਬਾਚੀ ਟੱਡ
ਕੋਈ ਗਲ ਵੀ ਲਭ ਜੇ, ਇਹ ਰਹਿੰਦੇ ਵਿਚ ਤਾਕ
ਬੇਈਮਾਨ ਗੱਦਾਰ ਇਹ, ਪਕੇ ਮਹਾਂ ਚਲਾਕ
ਤੀਵੀਂ ਕਾਨੇ ਦੀ ਸੀ, ਹਰ ਜਾਈ ਬਦਕਾਰ
ਭੈਣ ਵਿਆਹੀ ਏਸ ਦੀ, ਪਿਥੋ ਪਿੰਡ ਵਿਚਕਾਰ :—

"ਦੇ ਦਿਤੀ ਸੂੰਹ ਮੂੰਹ ਕਾਲੇ ਕੀਤੇ ਮੁਖ਼ਬਰਾਂ ਨੇ,
ਦਲੂ ਕਾਨ੍ਹੇ ਕੋੜ੍ਹੀ ਤੇ ਗਦਾਰ ਬੇਈਮਾਨ ਨੇ ।
ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ,
ਪਿਥੋ ਪਿੰਡ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਢਿਲੋਂ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਨੇ ।
ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜਿਥੇ ਭਗਵਾਨਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਰੱਬ,
ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਜੇਹੇ ਮਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ

ਤੇ ਜਸਿੰਘ ਢਿਲਵਾਂ ਤੋਂ ਦਸੀ ਆ ਖ਼ਬਰ ਸਾਰੀ,
ਭਜ ਜਾਓ ਸਿੰਘੋ ਜੇ ਬਚਾਉਣੇ ਪਰਾਨ ਨੇ ।

ਨਾਭੇ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਰਸਾਲਾ ਜੇਠੂ ਵਾਲ ਵਿਚ,
ਆਇਆ ਦੂਲਾ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ ਨਸੋ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ।
ਲਗੇਗਾ ਨ ਪਤਾ ਜਦ ਤੁਸਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ,
ਖਾਲੀ ਮੁੜ ਜਾਣਗੇ ਤਲੰਗੇ ਝਖ ਮਾਰ ਕੇ ।
ਕਿਹਾ ਮਸਤਾਨਸਿੰਘ ਅਸੀਂ ਨਸ ਜਾਵੀਏ ਜੇ,
ਫੜਨ ਬੇਦੋਸਿਆਂ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਹਲਕਾਰ ਕੇ ।
ਹੋਈਏ ਸ਼ਹੀਦ ਤੇ ਤਕੀਦ ਜਾਈਏ ਇਹ ਕਰ,
ਬਿਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਢਣਾ ਹੈ ਦੇਸੋਂ ਲਲਕਾਰ ਕੇ ।

ਆ ਗਿਆ ਰਸਾਲਾ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ,
ਕਠੇ ਲਏ ਕਰ ਸਭ ਕੂਕੇ ਏਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ।
ਭਖਦੀਆਂ ਲਾਲੀਆਂ ਖੁਸ਼ਾਲੀਆਂ ਸੀ ਮੂੰਹਾਂ ਉਤੇ,
ਡਰਦੇ ਨਾ ਮੂਲ ਪੱਕੇ ਆਪਣੀ ਜੋ ਹਿੰਡ ਦੇ ।
ਨਸ ਸਨ ਸਕਦੇ ਇਹ ਅਖੀਂ ਖੇਹ ਭਸ ਪਾ ਕੇ,
ਜਾ ਕੇ ਦਸੌਰ ਤੇ ਪਸ਼ੌਰ ਵਲ ਖਿੰਡ ਦੇ ।
ਪਕੇ ਜੋ ਇਰਾਦਿਆਂ ਤਕਾਂਦਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰੜੀ ਜੈ,
ਓਹ ਰੁੜ ਸਕਦੇ ਕ਼ਦੀ ਨਾ ਵਾਂਗੂੰ ਟਿੰਡ ਦੇ ।

ਦਲੂ ਦੀ ਸੀ ਤੀਵੀਂ ਕਮਜਾਤ ਬਦਮਾਸ਼ ਵੱਲੀ,
ਲੁਚੀ ਬੁਚੀ ਕੰਜਰੀ ਕਮੀਨੀ ਚਾਲ ਬਾਜ ਸੀ ।
ਪੱਕੀ ਸੀ ਉਚੱਕੀ ਥੱਕੀ ਕਦੀ ਨਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ,
ਚੱਕਵਾਂ ਸੀ ਚੁੱਲਾ ਮੁੱਲਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਸਾਜ ਸੀ ।
ਓਹੀ ਗਲ ਹੋਈ ਜਿਹੜੀ ਕਹੀਂ ਭਗਵਾਨਸਿੰਘ,
ਓਹ ਨਾ ਲੁਕਾ ਸਕੀ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਰਾਜ਼ ਸੀ
ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੇ ਫੇਰਾ ਪਾਂਦੇ ਕਦੀ ਇਸਦੇ ਘਰ,
ਡੇਰੇ ਨਸੀ ਔਂਦੀ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਸੀ ।

ਦਿਤੇ ਸੀ ਫੜਾ ਇੰਨ ਬਿੰਨ ਓਹੀ ਤਿੰਨੇ ਸਿੰਘ,
ਚੌਥਾ ਸੀ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ।
ਆਖੇ ਵਡਿਆਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਵੀ ਜਾਲਸਾਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨੂੰ,
ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੈਂ ਬਚਾ ਪਤਾ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਲੀ ਚਾਲ ਦਾ।
ਮਾਰਾਂ ਮੈਂ ਬੁੱਚੜ ਫੜ ਕੜਾ ਕੜ ਧੜਾ ਧੜ,
ਕਢ ਦੇਵਾਂ ਸੜ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸਾਰੇ ਹਾਲ ਦਾ।
ਲੁਕੇ ਮੇਰੀ ਚਾਲ ਨਾ ਮੈਂ ਵਡਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾ ਮੈਂ,
ਕਰ ਕੇ ਵਿਖਾਵਾਂ ਕੰਮ ਹੁਣ ਵੀ ਕਮਾਲ ਦਾ।

ਪੈਰੀਂ ਬੇੜੀ ਪਾ ਹਥ ਕੜੀਆਂ ਹਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ,
ਬਸੀਏਂ ਲਿਆਂਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਰਮੇ ਦਾਤਾਰ ਸੀ
ਜਗ ਤੋਂ ਮਿਟਾਨ ਲਈ ਪਾਪ ਗਊ ਘਾਤ ਵਾਲਾ,
ਦਿਤਾ ਸੀ ਹੁਕਮ ਆਪ ਦਸਵੇਂ ਅਵਤਾਰ ਸੀ।
ਬੁੱਚੜਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਾਈਆਂ ਬਚਾਈਆਂ ਸੀ,
ਛਡੇ ਜਾਣ ਕੁੜੇ ਹੋਰ ਜਗਤ ਪਿਆਰ ਸੀ।
ਸਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣ ਮਿਣ ਤਾਣਾਂ ਬਾਣਾਂ ਤਿਣ,
ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਗੋਰੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ।

ਦਿਤਾ ਸਾਰਾ ਜੋਰ ਝੂਠੇ ਬਣੇ ਜੋ ਗਵਾਹ ਹੋਰ,
ਬੁੱਚੜਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋ ਕਿਹਾ ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਔਤਾਰ ਨੇ।
ਸੁਤਰ ਸਵਾਰ ਬੇ ਮੁਹਾਰ ਡੈਲੀ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆ,
ਚੀਨੀ ਵਾਲਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੁਲਾਇਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ?
ਪਾਠ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅਖੰਡ ਸੀ ਅਰੰਭ ਚਲੇ,
ਲੱਖਾਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੂਬੇਦਾਰ ਨੇ।
ਗੁਜਰਵਾਲ਼ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ,
ਹਸ ਫੁਰਮਾਇਆ ਤਦੋਂ ਚੀਨੀ ਅਸਵਾਰ ਨੇ।

ਆਪਣਾ ਵੀ ਆਪਾ ਵਾਰ ਧਰਮ ਬਚਾਣ ਲਈ,
ਗਊ ਘਾਤ ਮੇਟਣ ਨੂੰ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਵਾਰਾਂ ਮੈਂ।

ਮਾਲਾਵਦੂ

ਬਣ ਆਵੇ ਸਿਰ ਝੱਲਾਂ ਹਸ ਕੇ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਮੈਂ,
ਤਾਕਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਹਾਰਾਂ ਮੈਂ।
ਜਾਵਾਂ ਦੇਸ਼ ਛਡ ਪਰਦੇਸ ਵਿਚ ਰੁਲਾਂ ਜਾ ਕੇ,
ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਹੱਸ-ਹੱਸ ਕੇ ਸਹਾਰਾਂ ਮੈਂ।
ਕਰਾਂਗਾ ਆਜ਼ਾਦ ਬਰਬਾਦ ਇਹ ਆਬਾਦ ਦੇਸ਼,
ਸੱਤ ਤੇ ਅਹਿੰਸਾ ਵਾਲੇ ਗੋਲੇ ਵਟ ਮਾਰਾਂ ਮੈਂ।

ਸ਼ਿਸ਼ਨ ਅੰਬਾਲਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਦਵਾਲਾ ਕੱਢਣ,
ਸਚ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਚਲ ਬੱਸੀਆਂ 'ਚਿ ਆਇਆ ਸੀ।
ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਸਿੰਘ ਤੁਸੀਂ ਬੁੱਚੜ ਵੱਢਣ ਭੇਜੇ?
ਸਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ।
ਸੂਰਮੇ ਜੋ ਆਹਲਾ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਦੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਫੜ ਚੋਰੀ ਯਾਰੀ ਓਂ ਹਟਾਇਆ ਸੀ।
ਚਾਹਵਾਂ ਇਕੋ ਰਾਤ 'ਚ ਮੁਕਾਵਾਂ ਬੀ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦਾ,
ਗਊ ਘਾਤੀ ਦੋਖੀਆਂ ਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਫਾਇਆ ਸੀ।

ਨੌਂ ਦਿਨ ਵਿਚ ਰਚ ਨਾਟਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ,
ਲਾ ਦਿਤੇ ਫਾਹੇ ਇਕੋ ਸਾਹੇ ਤਿੰਨੇ ਸ਼ੇਰ ਸੀ।
ਗੋਰਾ ਹੀ ਅਦਾਲਤੀ ਤੇ ਗੋਰਾ ਹੀ ਸ਼ਹਾਦਤੀ ਸੀ,
ਬਿਲਾ ਬੈਠਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸ਼ੇਰ ਉਤੇ ਮੇਰ ਸੀ।
ਦਹੀਂ ਨਾਲ ਕਰ ਇਸਨਾਨ ਪਾ ਸਫੈਦ ਬਾਣਾ,
ਹਥੀਂ ਆਪੇ ਪਾਏ ਰਸੇ ਗਲੀਂ ਬਿਨਾ ਦੇਰ ਸੀ।
ਪਾਈਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਨਾ ਗੀਦੀਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਮਰੇ,
ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬਬਾਣ ਗਏ ਸਚਖੰਡ ਫੇਰ ਸੀ।

ਪਾਪ ਪਏ ਮਾਰਦੇ ਜੋ ਆਪ ਕੀਤੇ ਗੋਰਿਆਂ ਨੇ,
ਗਿਆਨੀ ਤੇ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਬੰਨ੍ਹ ਤੇ ਫੈਰੋਜ਼ੇ ਸੀ।
ਕੋਈ ਅਪ੍ਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ,
ਬਗੁਨਾਹੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਕਸਾਈਆਂ ਨੇ ਕੋਸੇ ਸੀ।

ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ,
ਹਸ ਗਏ ਅੰਤ ਓਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਓਸੇ ਸੀ ।
ਦੇਸ ਸੀ ਗੁਲਾਮ ਕਿਸੇ ਹਾਹ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਮਾਰਿਆ ਨਾ,
ਦੇਖ ਰਹੇ ਬੈਠ ਕੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਸਭੇ ਗੌਸੇ ਸੀ ।

ਕਿਹਾ ਗਿਆਨੀਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹ ਫਾਸੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਉਤੇ,
ਬਿਲਿਆ ਓਇ ਸਾਨੂੰ ਤੂੰ ਸਕਦਾਂ ਹੈਂ ਮਾਰ ਨਾ ?
ਕਰ-ਕਰ ਪਾਪ ਬੇੜਾ ਭਰ ਲੈ ਸਰਾਪ ਨਾਲ,
ਆਹਾ ਨੇ ਬੇਦੋਸਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖਾਲੀ ਜਾਣਾਂ ਵਾਰ ਨਾ ?
ਰਾਮ ਤੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਾਰੇ ਰਾਮ ਦੀ ਬਲਾ ਮਾਰੇ,
ਤਰੇ ਕੀਤੇ ਪਾਪ ਤੈਨੂੰ ਫੜ ਪਟਕਾਰ ਨਾ ?
ਪਿਛੇ ਪਾਣੀ ਅਗ ਅਗੇ ਫਸੇ ਜਾਂਇ ਵਿਚ ਗਭੇ,
ਆ ਰਿਹਾ ਵਕਤ ਨੇੜੇ ਐਵੇਂ ਹੰਕਾਰ ਨਾ ?

ਤਿੰਨਾਂ ਪਿਥੋ ਵਾਲਿਆਂ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਏ,
ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਕੋਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵਾਸਤਾ ।
ਇਹ ਪੂਰੇ ਸਾਧ ਨਾ ਉਪਾਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ,
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣ ਸਚ ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਸਤਾ ।
ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੇਦੋਸਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸੀ ਕਰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਂ,
ਆਪਣੀ ਵੀ ਛਡ ਛਡੋ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਆਸਤਾ ?
ਕਰੋਗੇ ਜੁਲਮ ਅਤ ਚੁਕੋਗੇ ਬੇਹੱਦ ਜਦ,
ਆਇਗਾ ਅਜਾਦੀ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਤਦ ਰਾਸ ਤਾਂ ।

ਉੱਨੀ ਸੌ ਸਤਾਈ ਦੋਦੇ ਨੇਰੀ ਸੋਣ ਇਕੀ ਤਦੋਂ,
ਤਿੰਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ ਬੱਸੀਆਂ ਲਿਆਣ ਕੇ ।
ਗਡੇ ਉਤੇ ਧਰ ਦੇਹਾਂ ਲੈ ਗਏ ਸਰਬੰਧੀ ਓਥੇ,
ਕੀਤਾ ਸੰਸਕਾਰ ਪਿਥੋ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਣ ਕੇ !
ਓਸੇ ਸਾਲ ਸੋਮਵਾਰ ਮੱਘਰ ਦੀ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਨੂੰ,
ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਰਤਨਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣੇ ਜਾਣਕੇ ।
ਹੋ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦ ਤੇ ਤਕੀਦ ਨਾਲ ਆਖ ਗਏ,
ਕਰਾਂਗੇ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ, ਫੇਰ ਮੌਜ ਮਾਣ ਕੇ ।

੨੬

ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦਾ ਸਾਕਾ

ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ਉਨੀ ਸੌ ਵੀਹ ਅਠ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ, ਭਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕੱਠ
ਮਾਤਾ ਜਸਾਂ ਕੌਰ ਨੇ, ਗੁਰਪੁਰੀ ਕੀਆ ਪਿਆਨ
ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਉਤਸ਼ਵ ਕੀਆ ਮਹਾਨ
ਲਿਖ ਭੇਜੀ ਸਭ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਅਰਦਾਸ
ਆਵੋ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ, ਮਾਘੀ ਦਾ ਦਿਨ ਖ਼ਾਸ
ਆਇਆ ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਚਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸਨ ਕਾਜ
ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਚੰਨ ਜਿਉਂ, ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ
ਦੇਵ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਸਜ ਰਹੇ, ਜਿਉਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ
ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਹੋ ਰਹੀ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਕੁਰਬਾਨ
ਬਾਬਾ ਰਾਘੋਸਿੰਘ ਜੀ, ਲੰਗਰ ਦੇ ਸੀ ਮਹੰਤ
ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਵਰਤੰਤ
ਪੰਜ ਸੌ ਮਣ ਪਕਾਇਆ, ਆਟਾ ਲੰਗਰ ਦਾਲ
ਸਤ ਦਿਨ ਇਹ ਵਰਤਿਆ, ਇਉਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਹਾਲ
ਜਿੰਨੇ ਸਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਜਗੀਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ
ਆਏ ਸਭੇ ਪੰਥ ਵਿਚ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਕਰਾਰ

ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਸੀ ਵਧ ਰਿਹਾ, ਪੰਥਕ ਤੇਜ ਅਰੂਜ
ਪਰ ਗੋਰੇ ਸਨ ਚਾਂਹਦੇ, ਮਿਟ ਜਾਇ ਨਾਮ ਨਮੂਜ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦ ਲੌ, ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਜਥੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਇਹ, ਦੋਵੇਂ ਜਥੇਦਾਰ
ਗਿਆਨੀਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ, ਸਭ ਦਿਲ ਭਰਿਆ ਰੋਸ
ਬੇ ਗੁਨਾਹ ਮਹਾਤਮਾ, ਐਵੇਂ ਮਾਰਿਆ ਕੋਸ
ਕਰਦਾ ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਸੀ, ਗਿਆਨੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ
ਝੂਠੀਆਂ ਘੜ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਓਹਨੂੰ ਦਿਤਾ ਮਾਰ
ਜਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਕਦੀ ਨਾ, ਅਸਲੋਂ ਕੋਈ ਕਸੂਰ
ਕਦੀ ਨਾ ਡਿਠਾ ਜਿਸ ਨੇ, ਵਲ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘੂਰ
ਮਾਤਮ ਹੋਇਆ ਪੰਥ ਵਿਚ, ਕੀਤਾ ਡਾਢਾ ਸ਼ੋਕ
ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿਉਂ ਮਾਰਿਆ, ਉਹ ਸੀ ਸਾਧੂ ਲੋਕ
ਜੰਵ ਗਿਆਨੀਸਿੰਘ ਦੀ, ਚੜ੍ਹੀਏ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ
ਚੜ੍ਹਕੇ ਧਰਮ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ, ਲਹੀਏ ਪਹਿਲੇ ਪੂਰ
ਵਰਨੀ ਜਿਸ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ, ਓਹ ਅਲਬੇਲੀ ਨਾਰ
ਆਵੇ ਸਿਹਰੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਚੜ੍ਹਨੀ ਜੰਵ ਅਪਾਰ
ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਹੈ ਤੋਰਨਾ, ਸਾਨੇ ਧਰਮ ਜਹਾਜ਼
ਬਿਲੇ ਕਢ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਚੋਂ, ਅਪਣਾ ਲੈਣਾਂ ਰਾਜ
ਜਾਂ ਹੁਣ ਗੋਰੇ ਰਹਿਣ ਗੇ, ਜਾਂ ਵਸਾਂ ਗੇ ਆਪ
ਹੋਰ ਨਾ ਜਰਿਆ ਜਾਂਵਦਾ, ਗਾਂਈਂ ਦਾ ਸੰਤਾਪ
ਰੌਂਤ ਪਠਾਣ ਨੇ ਕੋਟਲੇ, ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਸ਼ਹੂਰ
ਰਾਮ ਗਊਆਂ ਫੜ ਮਾਰਦੇ, ਫਿਟ ਗਏ ਨੇ ਸੂਰ

ਵਰਜਿਆ ਸਿਖਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ, ਓਹ ਨਾ ਸੁਣ ਦੇਗਲ
ਲਾ ਥਕੇ ਸੀ ਜ਼ੋਰ ਸਭ, ਓਹ ਪੰਚੇਤਾਂ ਘਲ
ਗੁਰਮੁਖਸਿੰਘ ਫਰਵਾਹੀਓਂ, ਸੀ ਇਕ ਨੰਬਰਦਾਰ
ਦਸੀ ਉਸ ਨੇ ਵਿਥਿਆ, ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਦਰਬਾਰ
ਮੈਂ ਸੀ ਦੇਣਾ ਮਾਮਲਾ, ਗਿਆ ਕੋਟਲੇ ਚੱਲ
ਓਥੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਕ, ਭੈੜੀ ਹੋਈ ਗਲ
ਮਿਲਿਆ ਇਕ ਕਰੂੰਜੜਾਂ, ਸਬਜੀ ਬੈਲ ਤੇ ਲੱਦ
ਲਿਸਾ ਢਗਾ ਮਾੜਚੂ, ਭਾਰ ਸ਼ਕਤੀਓਂ ਵਧ
ਬੋਝ ਨਾਲ ਬੇਹਾਲ ਹੋ, ਕਢੇ ਬਾਹਰ ਜੀਭ
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰੂੰਜੜੇ, ਕੀ ਸੁਝੀ ਤਰਕੀਬ
ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਉਤੇ ਬੈਲ ਦੇ, ਝਟ ਟਪੂਸੀ ਮਾਰ
ਵੇਖ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਚੌਧਰੀ, ਅਗੇ ਹੀ ਬਹੁਤਾ ਭਾਰ
ਜੇ ਤੂੰ ਉਤਰ ਤੁਰ ਪਏਂ, ਹੋਇ ਸੁਖਲਾ ਬੈਲ
ਮੈਂ ਵੀ ਜਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਚਲੀਏ ਗੈਲੇ ਗੈਲ
ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੀ ਗਲ ਓਹ, ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਮਲਾਲ
ਆਖੇ ਚੁਪ ਕਰ ਸਿਖੜਿਆ, ਕੰਮ ਕੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ
ਪੰਜ ਸਤ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਓਸ ਨੇ, ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਰ ਟਿਕਾ
ਬੋਲ ਨਾ ਬਹੁਤਾ ਸਿਖੜਿਆ, ਪੈ ਜਾ ਆਪਣੇ ਰਾਹ
ਮੈਂ ਸੁਣ ਆਖਿਆ ਚੌਧਰੀ, ਇਹ ਮਾਮੂਲੀ ਵਾਕ
ਅੱਖਾਂ ਕਢ ਡਰੌਣੀਆਂ, ਮੇਰੇ ਵਲ ਨਾ ਝਾਕ
ਵੇਖ ਬੈਲ ਦਾ ਹਾਲ ਮੈਂ, ਕਹੀ ਤਰਸ ਨਾਲ ਗੱਲ
ਸੌਖਾ ਹੋਇ ਗਰੀਬ ਜੇ, ਤੂੰ ਉਤਰ ਕੇ ਚੱਲ

ਮੈਂ ਨਰਮੀ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਹੋਵੇ ਤੇਜ
ਜੀ ਚਾਹੇ ਬਸ ਏਸ ਨੂੰ, ਹੁਣੇ ਦਿਆਂ ਪਰ ਸੇਜ
ਰੌਲਾ ਸੁਣ ਕਈ ਆ ਗਏ, ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਾ ,ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਤੀ ਜਾਨ
ਤੂੰ ਆਖੇਂ ਇਸ ਬੈਲ ਤੇ, ਕਿਉਂ ਲਦਿਆ ਹੈ ਭਾਰ
ਤੇਰੇ ਸਾਂਹਵੇਂ ਹੁਣੇ ਹੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਵੀਏ ਮਾਰ
ਦੀਨ ਦਾਰ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਤੇ ਇਹ ਇਸਲਾਮੀ ਰਾਜ
ਹੈ ਸਵਾਬ ਕਬਾਬ ਇਹ, ਗਾਂਈ ਸਾਡਾ ਖਾਜ
ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਤਰਸ ਨਾਲ, ਕਹੀ ਮਾਮੂਲੀ ਬਾਤ
ਹਰ ਬਸ਼ਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਉਹ, ਅਸ਼ਫਲ ਮਖਲੂਕਾਤ
ਮਾਲਕ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਏਸ ਦੇ, ਇਹ ਹੈ ਸਾਡਾ ਬੈਲ
ਅਸੀਂ ਕਰਾਣੀ ਏਸ ਨੂੰ, ਹੁਣੇ ਜਹੰਨਮ ਸੈਲ
ਲੜਦੇ ਭਿੜਦੇ ਆ ਵੜੇ, ਅਸੀਂ ਕੋਟਲੇ ਸ਼ਹਿਰ
ਓਹਨਾ ਕੀਤਾ ਆਣ ਕੇ, ਸਗੋਂ ਓਥੇ ਕਹਿਰ
ਕੁਤਵਾਲੀ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜੇ, ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਾਲ
ਦਸਿਆ ਜਾ ਕੁਤਵਾਲ ਨੂੰ, ਦੋਹਾਂ ਸਾਰਾ ਹਾਲ
ਕੀਤਾ ਉਸ ਇੰਨਸਾਫ਼ ਇਹ, ਬੁਚੜ ਨੂੰ ਲਿਆ ਸੱਦ
ਮੇਰੇ ਸਾਂਹਵੇਂ ਬੈਲ ਓਹ, ਕੀਤਾ ਓਥੇ ਬੱਧ
ਨਾਜ਼ਮ ਨੇ ਵੀ ਆ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਗਲ ਹੈ ਠੀਕ
ਏਸ ਗਲ ਦੀ ਓਸ ਵੀ, ਕਰ ਦਿਤੀ ਤਸਦੀਕ
ਇੰਞ ਕੋਟਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਆਏ ਮੇਰੇ ਪੇਸ਼
ਅਸੀਂ ਨਾ ਡਰਦੇ ਕੁਸਕਦੇ, ਬੈਠੇ ਮਾਰੀ ਘੇਸ

ਰਾਮ ਗਊਆਂ ਦੇ ਵੱਗ ਸਭ, ਫੜਕੇ ਦਿਤੇ ਮਾਰ
ਸੁਣਦੀ ਕੋਈ ਪੁਕਾਰ ਨਾ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ
ਜਾਂ ਮਰੀਏ ਜਾ ਮਾਰੀਏ, ਇਕੋ ਇਕ ਉਪਾ
ਹੋਰ ਬਥੇਰਾ ਅਸੀਂ ਸਭ, ਹਾਰੇ ਜ਼ੋਰ ਹਾਂ ਲਾ
ਸ਼ਾਹਦੀ ਓਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆ, ਭਰਦਾ ਹੈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਗਊਆਂ ਮਾਰਨ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇਜ਼
ਕੀ ਭਰੋਸਾ ਜਿੰਦ ਦਾ, ਖ਼ਬਰੇ ਦੋ ਦਿਨ ਚਾਰ
ਰਹਿਣਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਏਥੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰ
ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਨਾ ਮੁੜ ਅਸੀਂ, ਅਪਣਾਂ ਲਈਏ ਰਾਜ
ਕਰੀਏ ਦੇਸ ਅਜਾਦ ਜਦ, ਤਦ ਸੌਰਨ ਗੇ ਕਾਜ
ਰਖਿਆ ਹੋਇ ਨਾ ਗਊਦੀ, ਦੇਸ਼ ਨਾ ਹੋਇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ
ਜਨਤਾ ਭੁਖੀ ਮਰੇਗੀ, ਅੰਨ ਨਾ ਲਭੇ ਭਾਲ
ਦੇਵੀਏ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਚੋਂ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ
ਫੇਰ ਨਾ ਸਕੇਗਾ ਕੋਈ, ਗਊਆਂ ਏਥੇ ਵੱਢ
ਜੰਦ ਗਿਆਨੀਸਿੰਘ ਦੀ, ਚੜ੍ਹੀ ਏ ਨਾਲ ਉਮੰਗ
ਮੰਗੀਏ ਦ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਤੋਂ ਇਹ ਮੰਗ
ਸਿਰੜ ਨਾ ਛਡੀਏ ਸਿਰ ਦਈਏ, ਧਰਮ ਨਿਭਾਹੀਏ ਤੋੜ
ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਧਰਮ ਤੋਂ, ਸਾਨੂੰ ਸਕੇ ਨਾ ਹੋੜ
ਗੁਰਮੁਖਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਥਿਆ, ਸੁਣ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰ
ਜਥਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰ, ਲਗੇ ਕਰਨ ਵਿਚਾਰ
ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਲਭ ਜੇ, ਇਹ ਚਾਂਹਦੇ ਸਨ ਸਿੰਘ
ਫੇਰ ਵਧਾਈਏ ਅਗਾਂਹ ਹੋ, ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡਿੰਘ

ਮਲੋਦ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਈਸ ਸੀ, ਬਦਨਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ ਓਸ ਦੇ, ਲਗਣ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ
ਸਿੰਘ ਆ ਸਜਿਆ ਓਹ ਵੀ, ਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਤੋਂ ਨਾਮ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਦੱਸਣਾ ਕੋਈ ਕਾਮ
ਜਥੇਦਾਰ ਉਸ ਨਾਲ ਰਲ, ਕਰੀ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ
ਕਾਬੂ ਕਰੀਏ ਕੋਟਲਾ, ਕਰ ਛਿਤਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ
ਫਿਰ ਨਾਭੇ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ, ਚਲ ਵੜੀਏ ਸੰਗਰੂਰ
ਬਸ ਪਟਿਆਲਾ ਫੇਰ ਨਾ, ਓਥੋਂ ਕੋਈ ਦੂਰ
ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲਈਏ ਮਾਰ ਪੰਜਾਬ
ਗੋਰੇ ਕਢੀਏ ਦੇਸ ਚੋਂ, ਕੌਮ 'ਚ ਆਵੇ ਆਬ
ਬਦਨਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ, ਕੀਤੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ
ਓਸ ਅਜਾਦ ਪੰਜਾਬ ਦਾ, ਤੂੰ ਬਣਨਾ ਸਰਦਾਰ
ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ ਮੂੰਹ ਵਿਚ, ਲਾਲਚ ਦੇ ਘਮਸਾਨ
ਨਾਲ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦੇ ਬਦਨਸਿੰਘ, ਇਉਂ ਲਗਾ ਫ਼ੁਰਮਾਨ
ਮੰਨ ਲਈ ਸੀ ਬਦਨਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਗੱਲ
ਕਰ ਲਿਆ ਰਲ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ, ਮਸਲਾ ਸਾਰਾ ਹੱਲ
ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਦਿਆਂਗਾ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਥਿਆਰ
ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ, ਲੈਣਾਂ ਕੰਮ ਸਵਾਰ
ਫੇਰ ਕੋਟਲਿਓ ਹੋਰ ਸਭ, ਅਸਲਾ ਆਵੇ ਹੱਥ
ਛਿਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਟੀਏ, ਸੈਹਾ ਜਾਵੇ ਫੱਸ
ਦੋਹਾਂ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਇਹ, ਪਕੀ ਕਰੀ ਤਿਆਰ
ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਵਸਾਂ, ਲੋੜ ਜੋਗੇ ਹਥਿਆਰ

ਗੁਰਮੁਖਸਿੰਘ ਦੀ ਗਲ ਤੋਂ, ਗਿਆ ਬਹਾਨਾ ਬਣ
ਮਾਰੀਏ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਟਲਾ, ਪਕੀ ਲਈ ਸੀ ਠਣ
ਨੰਦਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ, ਮਾਈ ਇੰਦਰਕੌਰ
ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਦੋਹਾਂ ਦਾ, ਮਸਤੀ ਭਰਿਆ ਤੌਰ
ਖੇਮਕੌਰ ਤੇ ਇੰਦਕੌਰ ਹਥ, ਦੋ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਾਨ
ਕਰਦੀਆਂ ਦੋਏ ਗਜ ਵਜ, ਉਹ ਏਦਾਂ ਵਖਿਆਨ

ਜਥਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਰਨਾ, ਭਰਕੇ ਧਰਮ ਜਹਾਜ
ਸਿਰ ਦਾ ਮੁਲ ਚੁਕਾ ਮੁੜ, ਲੈਣਾ ਅਪਣਾ ਰਾਜ
ਦੇਸ਼ ਧਰਮ ਲਈ ਹੋਵਣਾ, ਆਵੇ ਜਿਸ ਸ਼ਹੀਦ
ਜਿਸ ਲਈ ਦਸਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਕਰਕੇ ਗਏ ਤਕੀਦ
ਮਰਨਾ ਇਕ ਦਿਨ ਉਂਵ ਵੀ, ਤਾਪ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ
ਬਾਜ ਅਚਿੰਤੇ ਪੈਣਗੇ, ਜਿਉਂ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਜਾਲ :–
"ਵੀਰੋ ਸ਼ੇਰ ਪੰਜਾਬੀਓ, ਤੁਸੀਂ ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਹੋ ਮਾਨ
ਤੁਸੀਂ ਅਣਖ ਤੋਂ ਮਰਨਾਂ ਜਾਣਦੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਸ਼ਾਨ
ਤੁਸੀਂ ਮਰਨ ਮੈਦਾਨੀ ਸੂਰਮੇਂ, ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੀਹਾਂ ਤੋਂ ਬਲਵਾਨ
ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੁਲ ਕੇ ਜਿਸ ਵੰਗਾਰਿਆ, ਓਹ ਸੁਕਾ ਨਾ ਦਿਤਾ ਜਾਨ
ਤੁਸੀਂ ਦੇਸ ਦੀ ਇਜਤ ਵਾਸਤੇ, ਸਦਾ ਰਹੇ ਵਾਰਦੇ ਪ੍ਰਾਨ
ਤੁਸੀਂ ਖ਼ਾਤਰ ਗਊ ਗ਼ਰੀਬ ਦੀ, ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰੀ ਜਾਨ
ਅਜ ਇਜ਼ਤ ਆਣ ਵਦੇਸ਼ੀਆਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਰੋਲੀ ਹੈ ਸਰੇ ਬਾਜ਼ਾਰ
ਤੁਹਾਡੀ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਅਸਮਤ ਲੁਟ ਰਹੀ, ਪਏ ਵੇਖਦੇ ਅੱਖਾਂ ਪਾੜ
ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਪਾਂਦੀਆਂ ਵੈਣ ਨੇ, ਪਈਆਂ ਰੋਂਦੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰ
ਤੁਹਾਡੇ ਬੋਲੇ ਹੋ ਗਏ ਕੰਨ ਕਿਉਂ ? ਕੀ ਸੁਣਦੀ ਨਹੀਂ ਪੁਕਾਰ ?

ਤੁਹਾਡਾ ਜੰਮ ਗਿਆ ਹੈ ਖੂਨ ਕਿਉਂ ? ਕੀ ਵਗ ਗਈ ਰਬ ਦੀ ਮਾਰ ?
ਓਇ ਭੋਲਿਓ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ, ਤੁਸੀਂ ਦੋ ਦਿਨ ਖ਼ਬਰੇ ਚਾਰ !!

ਆਓ ਗਊ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਤੁਸੀਂ ਨਿਕਲੋਂ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ
ਤੁਸੀਂ ਚੰਦ੍ਰ ਗੁਪਤ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਮੌਰਯ ਹੋ ਬਲਵਾਨ
ਤੁਸੀਂ ਵਾਰਸ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਪੋਰਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ
ਤੁਸੀਂ ਨਲੂਏ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹੋ, ਤੁਹਾਥੋ ਫੂਲਾਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਨ
ਤੁਸੀਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਤਰ ਪੋਤਰੇ, ਸਿਰ ਵਢ ਜੋ ਤਲੀ ਟਿਕਾਨ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਝੰਡੇ ਪੁਟਕੇ, ਦਿਤੇ ਆਪਣੇ ਗੱਡ ਨਿਸ਼ਾਨ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੂਹੇ ਤੋ ਸਵਾਲੀ ਆਇਆ, ਕਦੀ ਦਿਤਾ ਨਾ ਖਾਲੀ ਜਾਨ
ਤੁਸੀਂ ਜੂਠੇ ਟੁਕਰ ਵਾਸਤੇ, ਲਗੇ ਗ਼ੈਰ ਦੇ ਤਰਲੇ ਪਾਨ
ਅਜ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਘੁਰਨੇ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ, ਬਿਲੇ ਅੱਖੀਆਂ ਕੱਢ ਡਰਾਨ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆਨੀਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਓਹ ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਮਹਾਨ
ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਏ ਭੁਲ ਗਏ, ਰਾਇਕੋਟ ਦਾ ਨਹੀਂ ਧਿਆਨ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਰਸੇ ਚੁੰਮ-ਚੁੰਮ ਗਲੀਂ ਪਾ, ਦਿਤੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵਾਰ ਪਰਾਨ

ਸਿੰਘ ਬਿਲੇ ਦਾ ਹੋਇ ਗ਼ੁਲਾਮ ਜੋ, ਇਹ ਹੈ ਅਣਹੋਣੀ ਗੱਲ
ਇਹ ਆਏ ਗੋਰੇ ਲੰਦਨੋਂ, ਏਥੇ ਬੈਠੇ ਜੋ ਸਥਰ ਮੱਲ
ਆ ਕੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਦੇਸ ਨੂੰ, ਬਣ ਬੈਠੇ ਜੋ ਹੁਣ ਭੜਮੱਲ
ਏਥੇ ਬੁਚੜਖਾਨੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਪਾਈ ਦੇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਤਰਥੱਲ
ਲੋਕੀ ਵਿਟਰ-ਵਿਟਰ ਸਭ ਤਕਦੇ, ਪਰ ਕੋਈ ਨਾ ਲਭਦੇ ਹੱਲ
ਜਦ ਵਗੋ ਮਿਲਣੋਂ ਰਹਿ ਗਏ, ਤਦ ਨਿਕਲੇਗਾ ਇਸਦਾ ਫਲ

ਬਿਨਾਂ ਬੈਲਾਂ ਤੋਂ ਪੈ ਜਾਇਗਾ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਲ
ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਗੇ ਮਰਨਗੇ, ਸਾਡੇ ਭੁਖੇ ਨੌ ਨਿਹਾਲ
ਕਿਸੇ ਪੁਛਾਣੀ ਆ ਕੇ ਬਾਤ ਨਾ, ਨਹੀਂ ਪੁਛਣਾ ਸਾਡਾ ਹਾਲ
ਸਭ ਮਸਤ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ, ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਸਮਝਦੇ ਚਾਲ
ਤੁਸੀਂ ਡਰਦੇ ਕੇਹੜੀ ਗਲ ਤੋਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਹੋਇ ਨਾ ਵਿੰਗਾ ਵਾਲ
ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ, ਤੁਹਾਡਾ ਵਾਲੀ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ

ਆਓ ਨਿਕਲੋ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ, ਚਲ ਲਈਏ ਕੋਟਲਾ ਮਾਰ
ਫਿਰ ਉਠ ਕੇ ਨਾਭਾ ਸੋਧੀਏ, ਸੰਗਰੂਰ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਪਾਰ
ਫਿਰ ਚਲ ਪਟਿਆਲੇ ਜਾ ਵੜੋ, ਲਓ ਇਕ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਅਤ ਚੱਕੀ ਰਜਵਾੜਿਆਂ, ਪਏ ਕਰਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਅਪਾਰ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਗੋਰੇ ਆਂਦੇ ਸਦ ਕੇ, ਸਿੰਘ ਦਿਤੇ ਜੋ ਦੁਤਕਾਰ
ਚਲ ਪੁਛੀਏ ਪਹਾੜਾਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਜੋ ਹੈ ਬਿਲਿਆਂ ਦਾ ਯਾਰ''

ਇੰਦਕੌਰ ਤੇ ਖੇਮਕੌਰ, ਰਣਚੰਡੀ ਸਾਖਯਾਤ
ਵਸਦੀ ਹਰ ਇਕ ਦਿਲ ਵਿਚ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ ਬਾਤ
ਆਂਹਦੇ ਲੋਕੀ ਭੈਣ ਜੀ ! ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਫੁਰਮਾਨ
ਪੰਜ ਕੁ ਸੌ ਸਿੰਘ ਆ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੇਠ ਨਿਸ਼ਾਨ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੀ, ਗਊ ਗਰੀਬ ਦਾ ਪਿਆਰ
ਹੋਵੇ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਜੇ, ਓਹ ਮਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ
ਜੋ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਣਦੇ, ਵਲ ਛਲ ਝੂਠ ਫਰੇਬ
ਆਂਹਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਜਾਂ ਅਸੀਂ, ਜਾਂ ਰਹਿਣ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼

ਖਿਨ ਭੰਗਰ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਕੀ ਇਸਦਾ ਇਤਬਾਰ
ਕੀ ਭਰਵਾਸਾ ਏਸਦਾ, ਦੋ ਦਿਨ ਖਬਰੇ ਚਾਰ
ਨਾਲ ਜੱਥੇ ਦੇ ਜਾਈਏ, ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ
ਜਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਰ ਨਾ, ਸੁਣ ਗਊਆਂ ਦਾ ਹਾਲ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਥ ਦੇ, ਵਡੇ ਨੇ ਜੱਥੇਦਾਰ
ਮੰਨਦੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ
ਲਈ ਫ਼ਕੀਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਰਾਜ ਹਕੂਮਤ ਤਿਆਗ
ਆਏ ਸ਼ਰਨੀ ਪੰਥ ਦੀ, ਧੰਨ ਸਮਝ ਕੇ ਭਾਗ
ਸਿਰ ਵਾਰਾਂਗੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਦੇ ਹੇਤ
ਹੋਵੇਗੀ ਅਵੱਸ਼ ਓਹ, ਜੋ ਹੈ ਰਬ ਦੀ ਨੇਤ
ਜੱਥੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਲਾਇਆ, ਡੇਰਾ ਬਾਹਰ ਵਾਰ
ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਅਸਥਾਨ ਜੋ, ਦਖਣ ਵਲ ਸ਼ੁਮਾਰ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਤੇ ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ, ਜੱਥੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨਾਲ
ਬੋਲੇ ਕਦ ਅਜ਼ਗ਼ੈਬ ਦੇ, ਕਰਨ ਅਕਾਲ ਅਕਾਲ
ਗੁਰਮੁਖਸਿੰਘ ਤੋਂ ਹਾਲ ਸੁਣ, ਵਧਿਆ ਪੰਥ 'ਚ ਜੋਸ਼
ਜ਼ੁਲਮ ਹੋਇ ਵਿਚ ਕੋਟਲੇ, ਸਿੰਘ ਕਰਨ ਸੁਣ ਰੋਸ
ਰੀਠੜਿਆਂ ਨੂੰ ਘੋਟ ਕੇ, ਕੀਤੀ ਦੇਗ਼ ਤਿਆਰ
ਪਰਖੇ ਓਹ ਜੋ ਦੇਣਗੇ, ਸੀਸ ਧਰਮ ਤੋਂ ਵਾਰ
ਪੰਥ ਇਕੱਠਾ ਇਸ ਸਮੇਂ, ਹੋਇਆ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ
ਆਇਆ ਵਿਚ ਉਮਾਹ ਭਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਨ ਦੀਦਾਰ
ਬੀੜਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ, ਪੰਜੀ ਕਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਇਕ ਸੌ ਇਕ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਭੋਗ ਪਾਏ ਕਰ ਖਾਸ

ਮਾਘੀ ਦੇ ਦਿਨ ਪੈ ਗਿਆ, ਇਸ ਉਤਸ਼ਵ ਦਾ ਭੋਗ
ਸੰਗਤ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਸੀ, ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਸਨ ਲੋਗ
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈ, ਸੰਗਤ ਗਈ ਪਧਾਰ
ਜੱਥਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਗਏ ਨਾ ਜੱਥੇਦਾਰ
ਪੰਜ ਛੇ ਸੌ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਜੱਥੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨਾਲ
ਛਡ ਜੈਕਾਰੇ ਮਸਤ ਹੋ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ
ਦੇਗ ਛਕਾ ਕੇ ਰੀਠਿਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸੋਧ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਕਿਹਾ ਕਰ ਸੰਬੋਧ :–

"ਸ਼ੇਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਭਰੂਆ, ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਤੇ ਅਫ਼ਸੋਸ
ਤੈਨੂੰ ਲੁਟੀ ਬਦੇਸ਼ੀ ਜਾ ਰਹੇ, ਤੈਨੂੰ ਅਜੇ ਨਾ ਆਵੇ ਹੋਸ਼
ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ, ਤੈਨੂੰ ਵੇਖ ਨਾ ਆਵੇ ਰੋਸ
ਓਹ ਮਾਰਨ ਗਊ ਗਰੀਬ ਨੂੰ, ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵੜ ਕੋਸ
ਓਹ ਲੈ ਗਏ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ, ਤੇਰਾ ਸਭ ਕੁਝ ਤੈਥੋਂ ਖੋਸ
ਜੇ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਕੋਈ ਕੁਸਕਦਾ, ਇਹ ਕੱਢ ਵਿਖਾਲਣ ਠੋਸ
ਤੇਰੀ ਕਿਧਰ ਗਈ ਅਣਖ ਓਹ, ਤੂੰ ਹੋ ਬੈਠਾ ਮਦਹੋਸ਼
ਤੂੰ ਚੁਪ ਕਰੀਤਾ ਵੇਖਦਾ, ਪਿਆ ਬੈਠ ਤਮਾਸ਼ਾ ਗੋਸ
ਤੇਰਾ ਵੇਖ ਖ਼ੂਨ ਨਾ ਖੌਲਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਔਂਦਾ ਰੋਸ
ਉਠ ਸਿੰਘਾ ਆਲਸ ਛਡ ਦੇ, ਜ਼ਰਾ ਵੇਖ ਨਾ ਅੱਖ ਉਘਾੜ
ਤੇਰੇ ਹਰੇ ਭਰੇ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੋਰਿਆਂ ਦਿਤਾ ਜੇ ਸਾੜ।"

ਆਏ ਨੇ ਚਲ ਨੰਦਨੋਂ, ਏਥੇ ਇਹ ਮਲੇਛ
ਦਿਨ ਦੀਵੀਂ ਹੈ ਲੁਟਿਆ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼

ਥਾਂ ਥਾਂ ਦਿਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਨ, ਬੁਚੜਖਾਨੇ ਖੋਲ੍ਹ
ਗੈਰਤ ਅਣਖ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਦਿਤੀ ਮਿਟੀ ਰੋਲ
ਕੋਈ ਨਾ ਅਗੋਂ ਵਰਜਦਾ, ਕੀ ਕਰਦੀ ਸਰਕਾਰ ?
ਪਤ ਉਤਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਸਾਡੀ ਸਰੇ ਬਾਜ਼ਾਰ
ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਇਹ ਕੋਟਲਾ, ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਰਾਜ
ਰੱਯਤ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਜੋ, ਦੇਂਦੇ ਏਸ ਖ਼ਿਰਾਜ਼
ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਗਿਣਤੀ ਕੋਈ ਨਾ ਆਮ
ਵਸਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਟਲੇ, ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਤਮਾਮ
ਰਾਮ ਗਊਆਂ ਦੇ ਵੱਗ ਸਭ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਿਤੇ ਮਾਰ
ਵਰਜੇ ਹਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਸ਼ਹਿ ਦੇਂਦੀ ਸਰਕਾਰ
ਕੋਟਲੇ ਦਾ ਨਵਾਬ ਜੋ, ਪਾਗਲ ਕਰ ਬੈਠਾਲ
ਲਿਆ ਹੈ ਓਸ ਗਰੀਬ ਦਾ, ਗੋਰਿਆਂ ਰਾਜ ਸੰਭਾਲ
ਲੁਦੇਹਾਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ, ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਾਰੀਸ਼
ਐਸ ਸਮੇਂ ਹੈ ਕੋਟਲੇ, ਦਾ ਉਹ ਆਪ ਰਾਈਸ
ਰਾਜ ਕਾਜ ਦਾ ਕਰ ਰਹੀ, ਕੌਂਸਲ ਹੈ ਪ੍ਰਬੰਧ
ਜੋ ਸ਼ਰੀਕ ਨਵਾਬ ਦੇ, ਪਾਇਆ ਓਨ੍ਹਾਂ ਗੰਦ
ਕੋਈ ਨਾ ਡਰਦਾ ਕੁਸਕਦਾ, ਹੋ ਕੇ ਕਹੇ ਦਲੇਰ
ਕੌਂਸਲ ਕਰ ਰਹੀ ਕੋਟਲੇ, ਅੰਦਰ ਖ਼ੂਬ ਅਨ੍ਹੇਰ
ਮਾਰਨ ਗਊਆਂ ਨਾ ਦਵੋ, ਕਰੋ ਨਾ ਏਡਾ ਪਾਪ
ਸਾਥੋਂ ਜਰ ਨਹੀਂ ਹੋਂਵਦਾਂ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਤਾਪ
ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖਸਿੰਘ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰਦਾਰ
ਭਰਨ ਮਾਮਲਾ ਗਏ ਸੀ, ਕੰਮ ਕਾਰ ਸਰਕਾਰ

ਓਥੇ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਭੈੜਾ ਬਹੁਤ ਸਲੂਕ
ਸੋਧੀਏ ਓਨ੍ਹਾਂ ਚਲ ਕੇ, ਹੋਂਤ ਪਠਾਨ ਮਲੂਕ
ਗੁਰਮੁਖਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ, ਕਰਕੇ ਤੇ ਤਕਰਾਰ
ਤੋਹ ਕੇ ਸੋਹੇ ਬੈਲ ਨੂੰ, ਕੀਤਾ ਅਤਿਆਚਾਰ
ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਧੇ ਕੋਟਲਾ, ਫਿਰ ਨਾ ਨਾਭਾ ਦੂਰ
ਕਾਬੂ ਕਰ ਕੇ ਏਸ ਨੂੰ, ਚਲ ਵੜੀਏ ਸੰਗਰੂਰ
ਫਿਰ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚ ਜਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਲਓ ਸੰਭਾਲ
ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਢਕੇ, ਕਰੀਏ ਦੇਸ਼ ਬਹਾਲ
ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਪਹਾੜਾਸਿੰਘ ਬੈਰਾੜ
ਉਹ ਹੈ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੌਮ ਦਾ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਯਾਰ
ਮੁੜ ਕਰੀਏ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ, ਕੈਮ 'ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ'
ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਕੇ ਪਾਈਏ, ਇਉਂ ਬਿਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਜ
ਕੀਤਾ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ, ਪੁਜ ਕੇ ਹੈ ਬਰਬਾਦ
ਕਢੀਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਚੋਂ, ਕਰੀਏ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ
ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਦੇ ਕੇ ਕਹਿਣ ਦੀਦਾਰ
ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਿਰ ਲਾਣ ਦੀ, ਹੁਣ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਵਾਰ
ਗਊਆਂ ਇਹ ਮੁਕਾ ਦੇਣ, ਮਾਰ ਕੇ ਸਭ ਮਲੇਛ
ਖੇਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਵੇਂ, ਕੀ ਖਾਵੇਗਾ ਦੇਸ਼ ?
ਵਗੇ ਮਿਲਣ ਨਾ ਜਟ ਨੂੰ, ਪੈਦਾ ਹੋਇ ਨਾ ਅੰਨ
ਕਿਥੋਂ ਲੋਕੀ ਖਾਣਗੇ, ਫੇਰ ਪਕਾ ਕੇ ਮੰਨ
ਬਸ ਏਸਦਾ ਹੈ ਹੁਣ, ਇਕੋ ਇਹ ਇਲਾਜ
ਬਿਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖਦੇੜੀਏ, ਪਾ ਕੇ ਏਥੋਂ ਭਾਜ

ਮਰ ਜਾਈਏ ਜੇ ਇਉਂ ਅਸੀਂ, ਜਾਈਏ ਗਿਣੇ ਸ਼ਹੀਦ
ਇਸਦੀ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਤਕੀਦ
ਮਾਰ ਲਈਏ ਜੇ ਵੈਰੀਆਂ, ਲਈਏ ਰਾਜ ਸੰਭਾਲ
ਦੋਹੀਂ ਹਥੀਂ ਲਡੂਆਂ, ਸਾਡੇ ਭਰੀ ਹੈ ਡਾਲ
ਮਰਨਾ ਇਕ ਦਿਨ ਉਂਵ ਵੀ, ਡਰੀਏ ਨਾ ਪੈਰ ਪਸਾਰ
ਦੇਸ਼ ਧਰਮ ਤੋਂ ਮਰਨ ਦੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਕਾਰ
ਨਿਤਰੋ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ, ਜਿਸ ਹੈ ਦੇਣਾ ਸਿਰ
ਐਵੇਂ ਗਿਆ ਮੈਂ ਮਾਰਿਆ, ਕੋਈ ਨਾ ਆਖੇ ਫਿਰ
ਅਸੀਂ ਤੇ ਖਫਣ ਆਪਣੇ, ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ ਸੀਸ
ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਖ਼ਸ਼ੀਸ਼
ਪਾਂਹੀਆਂ ਵਾਂਗ ਨਾ ਵਸਣ ਦੀ, ਇਜ਼ਤ ਆਪਣੇ ਦੇਸ
ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਰਹਾਂਗੇ, ਜਾਂ ਇਹ ਰਹਿਣ ਮਲੇਛ

"ਓਇ ਸਿੰਘਾ ਆਲਸ ਛਡ ਕੇ, ਜ਼ਰਾ ਸੋਹਣਿਆਂ ਅਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ
ਤੇਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚੋਰਾਂ ਲੁਟ ਕੇ, ਦਿਤਾ ਮਿਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਰੋਲ
ਤੇਰਾ ਸਭ ਕੁਝ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਗਏ, ਬਿਨ ਤਾਰਿਆਂ ਕੌਡੀ ਮੋਲ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਜੜਿਆ ਮਲਕਾਂ ਤਾਜ ਸਿਰ, ਤੇਰਾ ਕੋਹਨੂਰ ਰਤਨ ਅਮੋਲ
ਓਹ ਅਮਾਨਤ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦੀ, ਸੀ ਪਈ ਦਲੀਪ ਦੇ ਕੋਲ
ਇਹ ਲੈ ਗਏ ਪਕੜ ਦਲੀਪ ਨੂੰ, ਹੁਣ ਰਹੇ ਵਦੇਸੀਂ ਰੋਲ
ਉਸਦੇ ਪਲੇ ਛਡਿਆ ਕਖ ਨਾ, ਓਹਦੇ ਕਰੇ ਬਿਸਤਰੇ ਗੋਲ
ਓਹਦਾ ਧਰਮ ਵੀ ਖੋਹਿਆ ਵੈਰੀਆਂ, ਕਟ ਦਿਤੇ ਕੇਸ ਅਭੋਲ
ਓਹ ਕੱਲਾ ਸੀ ਪਰਦੇਸ ਵਿਚ, ਕੁਝ ਮੂੰਹੋਂ ਨਾ ਸਕਿਆ ਬੋਲ

ਓਹ ਤੜਫ਼ੇ ਵੇਖਣ ਦੇਸ ਨੂੰ, ਓਹਨੂੰ ਫੜਕਣ ਦੇਣ ਨਾ ਕੋਲ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਮਿਤਰ ਬਣਾ ਰਣਜੀਤ ਨੂੰ, ਇਹ ਤਾਰਿਆ ਉਸਦਾ ਮੋਲ
ਇਹ ਘਟ ਨਾ ਕਰਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ,ਸਭ ਤੋਲਣ ਇਕੋ ਤੋਲ
ਇਹ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਲੁਟ ਰਹੇ, ਲਾ ਡਗਾ ਉਪਰ ਢੋਲ
ਤੂੰ ਭਰ ਅੰਗੜਾਈ ਉਠ ਕੇ, ਨਹੀਂ ਏਡਾ ਹੋਈਦਾ ਸੋਹਲ
ਇਹ ਨਸਣ ਜਿਉਂ ਮਿਰਗਾਵਲੀ, ਜਰਾ ਵੇਖ ਮਾਰ ਕੇ ਬੋਹੜ
ਇਹ ਚਿਟੀ ਚਮੜੀ ਚੰਬੜੀ, ਤੈਨੂੰ ਬਣ ਕੇ ਭੈੜਾ ਕੋਹੜ
ਤੈਨੂੰ ਚੜ੍ਹੀ ਖੁਮਾਰੀ ਗਜਬ ਦੀ, ਤੇ ਆਲਸ ਆਂਹਢੀ ਲੋਹੜ
ਓਇ ਸ਼ੇਰਾ ਘੁਰਨੇ ਆਪਣੇ ਵਲ, ਕਦੀ ਤੇ ਵਾਗਾਂ ਮੋੜ
ਫਿਰ ਪਛੋਤਾਇਆਂ ਕੀ ਬਣੇ, ਜਦ ਚਿੜੀਆਂ ਚੁਗ ਲਿਆ ਖੇਤ
ਓਇ ਰਾਖਿਆ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਦਿਆ, ਜਰਾ ਹੋ ਖਾਂ ਕਦੀ ਸੁਚੇਤ

'ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮਸਤਾਨਿਆਂ, ਛਕਿਆ ਨਾ ਪ੍ਰਸਾਦ
ਬਾਬਾ ਲਖਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਭੇਜੇ ਕਰ ਗੁਰੂ ਯਾਦ
ਕੀਤੀ ਨਾ ਮਸਤਾਨਿਆਂ, ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੱਲ
ਮੁੜ ਆਏ ਓਹ ਉਂਢ ਹੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੱਲ
ਆਪੇ ਹੀ ਸਮਝਾ ਲਓ, ਮਤੇ ਜਾਣ ਓਹ ਸ਼ਾਂਤ
ਮੰਨਦੇ ਸੁਣਦੇ ਨਹੀਂ ਓਹ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬਾਤ
ਆਏ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਚਲ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਪਾਸ
ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਉਂ, ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਰਦਾਸ
ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ਅਸਾਂ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ?
ਕਿਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਕੀਤਾ ਯਾਦ ?

ਬੋਲੇ ਕਢੇ ਜੋ ਤੁਸੀਂ, ਚੁਭਣ ਦਿਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਜਿਸਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੁਈ ਨਾ, ਜ਼ੁਲਮ ਲਈ ਪ੍ਰਹੇਜ
ਭਾਈ ਅਜੇ ਨਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਆਪੇ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਇਗਾ, ਕੋਈ ਨਾ ਸਕੇ ਟਾਲ
ਪੌਧ ਛੁਟੇਰੀ ਹੈ ਅਜੇ, ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਤਿਆਰ
ਡਰ ਹੈ ਮਤੇ ਨ ਲੂ ਇਹ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਸਾੜ
ਕਰਨਾ ਚਾਹੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ, ਕੰਮ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ
ਮਾਲਾ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਇਗਾ, ਧੀਰਜ ਕਰੋ ਵਿਚਾਰ
ਮਸਤ ਗੁਲਾਮੀ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ, ਹਨ ਸਭੇ ਗਲਤਾਨ
ਦੇਸ ਉਜੜਦਾ ਵੇਖ ਵੀ, ਕੋਈ ਦਏ ਨਾ ਧਿਆਨ
ਦੁਸ਼ਮਣ 'ਕੂਕਾ' ਪੰਥ ਦਾ, ਹਰ ਪੱਤਾ ਹਰ ਝਾੜ
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਕੀਤਾ ਏਸ ਵਿਗਾੜ
ਸੁਆਰਤ ਭਰੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੀ, ਹੈ ਸਾਰੀ ਇਹ ਚਾਲ
ਓਹ ਨਹੀਂ ਚਾਂਹਦਾ ਜਨਤਾ, ਰਲੇ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ
ਕਿਉਂਕਿ ਡਰ ਹੈ ਏਸ ਨੂੰ, ਖੋਹ ਨਾ ਲੈਣ ਇਹ ਰਾਜ
ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਖੋਹਿਆ, ਕਰਕੇ ਜਾਹਲਸਾਜ
ਮੰਨ ਲਵੋ ਤਾਂ ਦੇਵੀਏ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀ ਸਲਾਹ
ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਇ ਇਹ, ਆਪੇ ਦੂਰ ਬਲਾ
ਮਾਲਾ ਫੇਰੋ ਨਾਮ ਜਪੋ, ਕਰੋ ਇਹ ਅਰਦਾਸ
ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੰਮ ਸਭ, ਸਾਡੇ ਕਰ ਦਿਓ ਰਾਸ
ਸਭੇ ਕੰਮ ਸੰਸਾਰ ਦੇ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ
ਜਾਓ ਬੈਠੋ ਚੁਪ ਕਰ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਾਰ ਯਕੀਨ

ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਗੁਰੂਦੇਵ ਦਾ, ਬੋਲੇ ਜਥੇਦਾਰ
ਸਭ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੇ ਵਸ ਹੈ, ਲਉ ਬਾਲੀ ਸਰਕਾਰ
ਮਰਨਾ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਨਾ, ਜੋ ਆਇਆ ਸੰਸਾਰ
ਸੁਣ ਮੌਤ ਦਾ ਨਾਂ ਸਭ, ਰੋਵਣ ਧਾਹੀਂ ਮਾਰ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਦੇ, ਅਸੀ ਨਾਚੀਜ਼ ਗੁਲਾਮ
ਸੁਣ ਕੇ ਨਾਂ ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ, ਦੂਰੋਂ ਕਰਨ ਸਲਾਮ
ਪਰ ! ਕੀ ਕਰੀਏ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਗਾਂਈਂ ਦਾ ਸੰਤਾਪ
ਝਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਸਾਂ ਤੋਂ, ਏਵਡ ਭਾਰੀ ਪਾਪ
ਤਾਕਤ ਜੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੀ, ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਧਿਆਨ
ਹਰ ਗੱਲ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਪੂਰਾ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ
ਅਜ ਤੀਕ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ, ਗੁਜਰੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ
ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗਲ ਦੀ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲ
ਪੈਂਦੀ ਸਾਡੇ ਕੰਨ ਜਦੋਂ, ਗਾਂਈਂ ਦੀ ਪੁਕਾਰ
ਹੋਵੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ
ਹੋ ਜਾਈਏ ਕੁਰਬਾਨ ਜੇ, ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਦੇ ਹੇਤ
ਸ਼ਾਇਦ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਫਿਰ ਹੋ ਜਾਣ ਸੁਚੇਤ
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਦੇ ਕੇ ਕਹਿਣ ਦੀਦਾਰ
ਮਰੋ ਧਰਮ ਲਈ ਜੇ ਤੁਸੀਂ, ਬੇੜਾ ਹੋਵੇ ਪਾਰ
ਕੀ ਹੈ ਮਸਲਤ ਏਸ ਵਿਚ, ਇਹ ਓਹ ਜਾਨਣ ਭੇਵ
ਟਿਕ ਕੇ ਬੈਠਣ ਦੇਣ ਨਾ, ਸਾਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ
ਆਂਹਦੇ ਸਿਰ ਇਹ ਆਪਣੇ, ਕੋਟਲੇ ਦਿਓ ਉਤਾਰ
ਸੁਣੀ ਜਾਇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ, ਗਾਂਈਂ ਦੀ ਪੁਕਾਰ

ਸਾਨੂੰ ਰੋਜ ਦੀਦਾਰ ਦੇ, ਕਰਦੇ ਹੈਨ ਤਕੀਦ
ਹੋਵੋ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ, ਜਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਹੀਦ
ਬਿਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੋਇ ਨਾ, ਕਦੀ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਨਾਸ
ਬੰਨ੍ਹੀਂ ਬੈਠੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ, ਖਫਣ ਤਾਂ ਇਹ ਦਾਸ
ਸੁਣ ਕਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਹਿਜੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ
ਨਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਨਾ ਸਕੀਏ ਟਾਲ
ਏਧਰ ਡਾਢੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ, ਓਧਰ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ
ਫਸਿਆ ਵਿਚ ਗ਼ਰੀਬ ਮੈਂ, ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ ਪਰਹੇਜ
ਨਾਂਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਛੋਂ, ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਮੋੜੋ ਮੁਖ
ਝਲ ਲਵਾਂ ਸਿਰ ਆਪਣੇ, ਮੈਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੁਖ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋ ਹੁਕਮ ਓਹ, ਮੈਂ ਨਾ ਸਕਾਂ ਮੋੜ
ਮੇਰੀ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਨਾ, ਮੈਂ ਦੇਵਾਂ ਓਹ ਹੋੜ
ਵਰਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਓਹ, ਮੈਂ ਝਲਾਂਗਾ ਸੀਸ
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਮਝ ਕੇ, ਸਾਰੀ ਇਹ ਬਖ਼ਸ਼ੀਸ਼
ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ, ਛਕਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰਸਾਦ
ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਹਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕਿਹਾ, ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਇਰਸ਼ਾਦ ?
ਭੁਖਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ, ਦਿਆਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਰ
ਪਹਿਲਾਂ ਛਕ ਪ੍ਰਸਾਦ ਫਿਰ, ਗਲ ਕਰੋ ਕੋਈ ਹੋਰ
ਆਪ ਛਕਾਓ ਜੋ ਤੁਸੀਂ, ਛਕੀਏ ਅਸੀਂ ਨਿਸੰਗ
ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦੀ ਰੀਝ ਇਹ, ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ
ਮਾਰ ਕਸਾਈ ਗਊ ਨੂੰ, ਛੁਰੀ ਭਿਜੀ ਲੈ ਰੱਤ
ਰੋਟੀ ਮੰਗੇ ਆਇ ਜੋ, ਜਾਇ ਨਾ ਖਾਲੀ ਹੱਥ

ਸਾਡੇ ਲਈ ਨਾ ਕੁਝ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਲੰਗਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਜਾਂ ਹੈ ਹੁਣ ਕੁਝ ਆਪ ਨੂੰ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿਚ
ਆਪ ਛਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤੇ, ਦਿਓ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਤੋਰ
ਦਾਣਾ ਪਾਣੀ ਮੁਕਿਆ, ਸਾਡਾ ਜਗੋਂ ਹੋਰ
ਚਕੀਏ ਜਦ ਆਸਣ ਅਸੀਂ, ਕੰਬੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਸਮਾਨ
ਕੰਬਣ ਚੌਦਾਂ ਤਬਕ ਤੇ, ਕੰਬੇ ਜਗ ਜਹਾਨ
ਬਿਲਾ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕੰਬ ਰਿਹਾ, ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਡੇ ਵਾਕ
ਸਾਨੂੰ ਡੰਗੇ ਸਪ ਬਣ, ਬੈਠਾ ਹੈ ਵਿਚ ਤਾਕ
ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਡਰ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਨਹੀਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਸੰਗ
ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਇਕ ਆਪ ਤੋਂ, ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ
ਛੇਤੀ ਦੇਣਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ, ਮੁੜ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੋੜ
ਬਾਕੀ ਬਚਦਾ ਕੰਮ ਜੋ, ਅਸੀਂ ਚਾੜ੍ਹੀਏ ਤੋੜ
ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਪਰਲੋ ਜਿਹੀ ਅਵੇਰ
ਪਰ ਨਾ ਕਰਨੀ ਏਸ ਤੋਂ, ਵਧ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਦੇਰ
ਨਿਕਲੇ ਸਾਡੇ ਵਲ ਜੇ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਹਿਸਾਬ
ਧਰਮ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਖਣਾ, ਓਹ ਨਾ ਛੇੜੇ ਬਾਬ
ਕਰ ਕੇ ਦੇਸ ਆਜ਼ਾਦ ਜਾਂ, ਜਾਈਏ ਦੂਜੀ ਵਾਰ
ਬਾਕੀ ਲਏ ਨਿਬੇੜ ਤਦ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਕਰਾਰ
ਬੇਸ਼ਕ ਸੁਟ ਦਏ ਨਰਕ ਫਿਰ, ਲਏ ਨਾ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰ
ਰਹੀਏ ਅਸੀਂ ਨਚਿੰਤ ਹੋ, ਓਥੇ ਪੈਰ ਪਾਸਾਰ
ਸਾਰਾ ਧਰਮ ਰਾਜ ਫਿਰ, ਲਏ ਹਸਾਬ ਚੁਕਾ
ਬੈਠੇ ਵਹੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹ ਹੁਣ, ਦੇਰ ਨਾ ਦੇਵੇ ਲਾ

ਆਵੋ ਤੁਸੀਂ ਤਿਆਰ ਹੋ, ਸੁਣ ਬੋਲੇ ਭਗਵਾਨ
ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕ, ਜਾਵੋ ਅਮਨ ਅਮਾਨ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ, ਡੇਹੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਤੇਰਾਂ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਲੈ, ਹੋ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ
ਲੰਗਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਇ ਕੇ, ਆਸਣ ਲਏ ਵਿਛਾਇ
ਤੇਰਾਂ ਥਾਲ ਲਗਾਇ ਕੇ, ਅਗੇ ਦਏ ਟਿਕਾਇ
ਛਕ ਲਓ ਮੇਰੇ ਪੁਤਰੋ, ਕਹਿਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ
ਮੈਨੂੰ ਭੁਲੇ ਨਾ ਏਸ ਦੀ, ਪਰਲੋਂ ਤੀਕਰ ਯਾਦ
ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ, ਹੋ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ
ਕਿਹਾ ਸਾਨੂੰ ਆਗਿਆ, ਬਖ਼ਸ਼ੋ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਬਈ ਮੇਰੀ ਲਓ ਸਲਾਹ ਜੇ, ਏਡਾ ਕਰੋ ਨਾ ਹਠ
ਤੁਰ ਜਾਵੋ ਘਰ ਆਪਣੇ, ਹੋਰ ਕਰੋ ਨਾ ਕੱਠ
ਮੇਰਾ ਕਿਹਾ ਮੰਨ ਜੇ, ਕਰ ਲਵੋ ਕੁਝ ਇੰਤਜਾਰ
ਰੀਝ ਤੁਹਾਡੀ ਕਰ ਦਏ, ਪੂਰੀ ਸਭ ਕਰਤਾਰ
ਵੈਰੀ ਬਹੁਤ ਚਲਾਕ ਹੈ, ਕਰ ਲਓ ਇਹ ਖ਼ਿਆਲ
ਮਥਾ ਲਾਣਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਹਿਮਾਲੇ ਨਾਲ
ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਆਣ ਜਿਸ, ਸਾਰਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ
ਕਿਸੇ ਉਘਾੜੀ ਅਖ ਨਾ, ਸੁਤੇ ਲੰਮੀਆਂ ਤਾਨ
—ਮਰਹਟੇ ਰਜਪੂਤ ਸਿਖ, ਬੰਗਾਲੀ ਅਤੇ ਨਰੇਸ਼
ਸੱਯਦ ਮੁਗਲ ਪਠਾਣ ਸ਼ੇਖ ਮਾਰੀ ਬੈਠੇ ਘੇਸ
ਕਰਨਾ ਚਾਂਹਦੇ ਕੰਮ ਜੋ, ਤੁਸੀਂ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ
ਮਾਲਾ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਇਗਾ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਕਰਾਰ

ਨਾਮ ਜਪੋ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ, ਕਰੋ ਸ਼ਨਾਨ ਧਿਆਨ
ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਏ, ਆਪੇ ਸਭ ਭਗਵਾਨ
ਅਜੇ ਪੰਨੀਰੀ ਪੁੰਗਰੀ, ਫੈਲੇ ਨਾਹੀਂ ਡਾਹਣ
ਵੈਰੀ ਦਏ ਉਜਾੜ ਨਾ, ਖੇਤ 'ਚ ਪਾਕੇ ਗਾਹਣ
ਸੁਣ ਇਹ ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਮੁੜ, ਦੋਹਰਾਈ ਅਰਦਾਸ
ਬਿਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੋਇ ਨਾ, ਏਡਾ ਕਾਰਜ ਰਾਸ
ਬੈਠਣ ਦੇਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਧੀਰ
ਦੇਸ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ, ਜਾਓ ਬਣ ਕੇ ਵੀਰ
ਮਰੋ ਕੋਟਲੇ ਵਿਚ ਜਾ, ਵਾਰੋ ਆਪਣੇ ਸੀਸ
ਹਥੀਂ ਧਰੋ ਉਤਾਰ ਸਿਰ, ਵਟੋ ਜੇਹੀ ਕਸੀਸ
ਬਿਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੋਇ ਨਾ, ਦੇਸ਼ ਗੁਲਾਮ ਅਜ਼ਾਦ
ਆਣ ਬਿਲਿਆਂ ਜਿਸ ਨੂੰ, ਕਰ ਦਿਤਾ ਬਰਬਾਦ
ਹੈਣ ਲਕੋਏ ਫਿਰ ਰਹੇ, ਸਭੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ
ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਦੇਸ਼ ਹਿਤ, ਕੋਈ ਵਾਰੇ ਪਰਾਨ
ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਵਾਂਗ ਨਪੁੰਸਕਾਂ, ਜੇ ਬੈਠੇ ਚੁਪ ਧਾਰ
ਬੇੜੀ ਦੇਸ਼ ਗੁਲਾਮ ਦੀ, ਡੁਬੇ ਗੀ ਮੰਝਧਾਰ
ਜੇਸੀ ਵਾਂਗ ਨਕਾਰਿਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਰਨੀ ਮੌਜ
ਭਰਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਵਣਾਂ, ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕੀ ਫੌਜ
ਨਾਲ ਰਾਜਿਆਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ, ਰਹਿੰਦੇ ਬਣ ਸਰਦਾਰ
ਬੇੜੀ ਡੋਬੀ ਕੌਮ ਦੀ, ਬਿਲਿਆਂ ਦੇ ਬਣ ਯਾਰ
ਮਰਨਾ ਜਦੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ, ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਜਹਾਨ
ਕਿਸ ਲਈ ਫੇਰ ਗੁਆਈਏ, ਆਪਣਾ ਦੀਨ ਇਮਾਨ

ਦਸੋ ਕਰ ਸਕੀਏ ਕਿਵੇਂ, ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ
ਦੇਵੋ ਸਾਨੂੰ ਆਗਿਆ, ਨਾ ਪਾਵੋ ਖਲਿਹਾਰ
ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਆਖੀ ਗਲ ਅਖੀਰ
ਕੌਮ ਲਈ ਜੋ ਨਾ ਮਰੇ, ਓਹ ਕਾਫ਼ਰ ਬੇ-ਪੀਰ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਦੀ ਅਰਜ ਸੁਣ, ਬੋਲੇ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨ
ਨਾਵੇਂ ਗੁਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜੋ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਪਰਵਾਨ
ਝਲਾਂ ਸਭ ਸਿਰ ਆਪਣੇ, ਜੋ ਵਰਤੇ ਮੈਂ ਨਾਲ
ਮੇਰੀ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਨਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂ ਟਾਲ
ਰੁਕਦੇ ਨਾਹੀਂ ਜੇ ਤੁਸੀਂ, ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਹਠ
ਦੇਸ਼ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਾਣ ਨੂੰ, ਚਲੋ ਕਰ ਕੇ ਕੱਠ
ਹਰ ਮੈਦਾਨ ਪਾਵੋ ਫਤਹ, ਕਦੇ ਨਾ ਆਵੇ ਹਾਰ
ਜਾਵੋ ਗਊ ਗਰੀਬ ਲਈ, ਦੇਵੋ ਸੀਸ ਉਤਾਰ
ਭਜਣਾ ਨਹੀਂ ਮੈਦਾਨ ਚੋਂ, ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਣੀ ਪਿਠ
ਮਰਨਾ ਵੈਰੀ ਸਾਹਮਣੇ, ਪੈਰ ਜਮਾਣੇ ਨਿਠ
ਮੇਰੀ ਹੈ ਅਸੀਸ ਇਹ, ਵਿੰਗਾ ਹੋਇ ਨਾ ਵਾਲ
ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਰਾਖਾ ਆਪ ਅਕਾਲ
ਜਾਈਏ ਛੇਤੀ ਅਸੀਂ ਵੀ, ਛਡ ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼
ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ, ਰੁਲੀਏ ਵਿਚ ਵਦੇਸ਼
ਤੁਹਾਡੇ ਤੁਰਿਆਂ ਆਏਗੀ, ਝਟ ਅਸਾਡੀ ਵਾਰ
ਪੂਰੇ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਵਾਕ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ
ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਊਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ, ਜੋ ਸਨ ਪਕੇ ਯਾਰ

ਇਹ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਓਦੋਂ ਵਿਚ ਬਹੀਰ
ਸੁਣੇ ਬਚਨ ਸਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰੇ ਅਖ਼ੀਰ
ਦਸੀ ਓਹਨਾਂ ਵਾਰਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਪਾਸ ਬਿਠਾਲ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਚਾਰਦੇ, ਇਹ ਸਨ ਗਾਂਈ ਮਾਲ
ਕਿਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੇ ਤੁਸੀਂ, ਗਲ ਨਾ ਕਰਨੀ ਹੋਰ
ਫਿਰ ਚਲੋ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ, ਦਿਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੋਰ
ਬੂਹਾ ਨਿਕਲਣ ਲਗਿਆਂ, ਮਿਲਿਆ ਠਾਣੇਦਾਰ
ਕਿਹਾ ਤੇਰਾਂ ਸਿੰਘ ਇਹ, ਸਾਥੋਂ ਹੋਏ ਬਾਹਰ
ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਕੀ ਚਾੜ੍ਹਨਗੇ ਚੰਦ
ਚੰਗਾ ਹੈ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਹੁਣੇ ਕਰ ਲਓ ਬੰਦ
ਸਾਨੂੰ ਕਹਿਣਾਂ ਫੇਰ ਨਾ, ਦਿਤੀ ਹੈ ਇਤਲਾਹ
ਜੋ ਲਗਦੀ ਹੈ ਲਾ ਲਓ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵਾਹ
ਏਹਨਾਂ ਕਰਨਾ ਕੁਝ ਨਾ, ਕਿਹਾ ਠਾਣੇਦਾਰ
ਭੰਗ ਪੀ ਮਦ ਮਸਤ ਇਹ, ਜੂਹ ਤੋਂ ਕਰ ਦਿਓ ਬਾਹਰ
ਬਾਬਾ ਜਵਾਹਰਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਪਾਗਲ ਨੇ ਇਹ ਖਾਸ
ਨੰਗੇ ਧੜ ਹੀ ਲੜਨਗੇ, ਕੋਈ ਨਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਾਸ
ਕੱਚਾ ਧਾਗਾ ਹੈ ਅਜੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾੜ੍ਹਨਾ ਵੱਟ
ਅਜੇ ਨਾ ਪਨੀਰੀ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਟਣਗੇ ਪੱਟ
ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਦਰਵਾਜਿਉਂ, ਨਿਕਲ ਬਾਹਰ ਵਾਰ
ਕਰਦ ਨਾਲ ਲਕੀਰ ਖਿਚ, ਕਿਹਾ ਸੀ ਸਰਦਾਰ
ਭੁਲ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਫਸ, ਕਰ ਨਾ ਬੈਠੇ ਰੀਸ
ਟਪੇ ਓਹ ਲਕੀਰ ਜਿਸ, ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਾ ਸ਼ੀਸ

ਹੋਇਆ ਧਰਮ ਜਹਾਜ ਹੈ, ਇਹ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਤਿਆਰ
ਸਿਰ ਦਾ ਭਾੜਾ ਦੇਇ ਜੋ, ਇਸ ਤੇ ਹੋਇ ਸਵਾਰ
ਕਈ ਸੌ ਸਿੰਘ ਲਕੀਰ ਟਪ, ਨਿਕਲੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ
ਧਰਮ ਪਿਆਰਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਨਹੀਂ ਪਿਆਰੀ ਜਾਨ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਕੀਤਾ ਸੀ ਨਿਰਦੇਸ
ਨਾਲ ਸਿਆਣਪ ਕੰਮ ਕਰ, ਪੈਜ ਦੇਵਣੀ ਮੇਸ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਅਗੇ ਕਰ ਅਰਦਾਸ
ਪੁਛਿਆ ਏਥੋਂ ਚਲ ਕੇ, ਕਿਥੇ ਕਰੀਏ ਵਾਸ
ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਰੱਬ ਹੈ, ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਰੱਬ
ਦੇਵੇ ਆਪ ਬਣਾ ਓਹ, ਚੰਗਾ ਕੋਈ ਸਬੱਬ
ਕਰ ਅਰਦਾਸਾ ਤੁਰ ਪਏ, ਚਰਨ ਨਿਵਾ ਕੇ ਭਾਲ
ਪੈਜ ਰਖਣੀ ਨਾਮ ਦੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਰਖਿਆ ਕਰਨੀ ਵਾਟ ਘਾਟ, ਹਰ ਥਾਂ ਹਰ ਮੈਦਾਨ
ਫਤਹ ਬਖਸ਼ਣੀ ਖਾਲਸੇ, ਅੰਦਰ ਦੋਹੀਂ ਜਹਾਨ
ਆਖੀ ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਦੇ, ਕੰਨ ਵਿਚ ਗੁਰ ਬਾਤ
ਸੁਣੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ, ਬਿਨਾਂ ਓਸ ਦੀ ਜਾਤ
ਸੋਭਾਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਸਨ, 'ਰਬੋਂ' ਦੇ ਸਿੰਘ ਨਾਲ
ਰਬੋਂ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ ਜਾ, ਕਹਿਆ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਰੱਬ ਇਹ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼
ਆਗਿਆ 'ਰੱਬੋਂ' ਰਹਿਣ ਦੀ, ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਸ਼ੇਸ਼
ਰਾਮਪੁਰ ਤੇ ਗੁੜਥੜੀ, ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧ
ਰਾਤੀ ਰਬੋਂ ਰਹਿਣ ਦਾ, ਲਿਆ ਗੁਰਮਤਾ ਸੋਧ

ਆਵੇ ਗਊ ਗਰੀਬ ਲਈ, ਹੋਣਾ ਜੇ ਕੁਰਬਾਨ
ਅਸਾਂ ਸੋਧਣਾ ਗੋਰਿਆਂ, ਦਈਏ ਨਾ ਸੁਕੇ ਜਾਨ
ਆਏ ਬਿਲੇ ਚਲ ਕੇ, ਸਤ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ
ਬੁੱਚੜ ਖਾਨੇ ਖੋਲ੍ਹ ਆ, ਕੀਤਾ ਦੇਸ਼ ਖੁਆਰ
ਚੰਗਾ ਏਹਨਾਂ ਲਈ ਇਹ, ਤੁਰ ਜਾਣ ਆਪਣੇ ਆਪ
ਖੂਨ ਨਾਲ ਹਥ ਭਰਨ ਨਾ, ਕਰਨਾ ਪਏ ਨਾ ਪਾਪ
ਕਰਨਾ ਦੇਸ਼ ਅਜ਼ਾਦ ਹੈ, ਲੈਣਾਂ ਅਪਣਾ ਰਾਜ
ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਸੀਂ ਹੋ, ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਹਤਾਜ

× × ×

ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਅਗੇ ਪਿੰਡ ਧਮੋਟ
ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਚ ਦੀ ਓਸ ਦੇ, ਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਓਟ
ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਖੇਤ ਵਿਚ, ਓਥੇ ਇਕ ਕਿਸਾਨ
'ਠਾਰਾਂ ਉੱਨੀ ਸਾਲ ਦੀ, ਉਮਰੋਂ ਭਰ ਜੁਆਨ
ਅੱਤ ਸੁਨੱਖਾ ਪੁਜ ਕੇ, ਅੱਲ੍ਹੜ ਬੇ ਪ੍ਰਵਾਹ
ਬਦਨ ਗਠੀਲਾ ਘਣ ਜਿਉਂ, ਉਚੀ ਲਏ ਨਾ ਸਾਹ
ਲਥੀ ਚੜ੍ਹੀ ਦੀ ਜਿਸ ਨੂੰ, ਅਜੇ ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਰ
ਮੁਗਦਰ ਵਾਂਗ ਉਲਾਰਦਾ, ਚੌਂਹ ਜਣਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰ
ਬਾਂਹਵਾਂ ਵੇਲਣ ਵੇਲੀਆਂ, ਡੌਲੇ ਸਖਤ ਵਿਸ਼ਾਲ
ਮੂੰਗਲੀਆਂ ਜਿਉਂ ਪਟ ਉਸ, ਹਾਥੀ ਜੇਹੀ ਚਾਲ
ਤੁਰਦਾ ਨੀਵੀਂ ਨਜ਼ਰ ਕਰ, ਵੇਖੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਘੂਰ
ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜਾਣੀ ਬੋਲ ਨਾ, ਡਾਢਾ ਸ਼ਰਮ ਹਜ਼ੂਰ
ਮਸ ਭਿੰਨੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ, ਕੰਨਾਂ ਤੀਕਰ ਦੌੜ
ਹਸੂੰ-ਹਸੂੰ ਕਰਦੇ ਲਾਲ ਬੁਲ੍ਹ, ਬੋਲੇ ਕਦੀ ਨਾ ਕੌੜ

ਮੂੰਹ ਚੋਂ ਕਿਰਦੇ ਫੁਲ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਰੇ ਗਲ ਬਾਤ
ਸਾਥੀ ਤਰਸਣ ਹਾਣ ਦੇ, ਕਦ ਇਹ ਪਾਵੇ ਝਾਤ
ਲੰਘੇ ਜਦ ਗਲੀ ਵਿਚ ਦੀ, ਉਠ ਉਠ ਵੇਖਣ ਲੋਕ
ਜਿਧਰ ਵੇਖੇ ਅੱਖ ਪਟ, ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੋਕ
ਰੀਝ ਉਚੇਚੀ ਸਭਸ ਦੀ, ਸਾਡਾ ਹੋਵੇ ਯਾਰ
ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਹਾਣ ਦੇ, ਸਭਨਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ
ਤੁਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਡਿਠੇ ਇਸ 'ਹਰਿਨਾਮ'
ਉਠਿਆ ਵਿਚੇ ਛਡ ਕੇ, ਧੰਦਾ ਕੰਮ ਤਮਾਮ
ਹਥ ਵਿਚ ਰੰਬਾ ਓਸ ਦੇ, ਖੋਤ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕੱਖ
ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਕੋਲ ਆ, ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਰਖ
ਕੀਤੀ ਉਸ ਨੇ ਆਣ ਇਉਂ, ਹਥ ਜੋੜ ਅਰਦਾਸ
ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਅਪਣਾ ਜਾਣੋ ਦਾਸ
ਜਿਧਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਚਲਾਂ ਸੱਗ
ਮੇਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ, ਰਹੀ ਨਾਲ ਇਸ ਜੱਗ
ਅਸੀਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕੋਟਲੇ, ਦੇਣ ਆਪਣੇ ਸੀਸ
ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹੈ ਲੋੜ ਤੂੰ, ਕਰੇਂ ਅਸਾਡੀ ਰੀਸ
ਕੰਮ ਕਰ ਘਰ ਆਪਣੇ, ਬੈਠ ਮੌਜ ਦੇ ਨਾਲ
ਸਾਨੂੰ ਤੇ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਚਕੀ ਸਾਡਾ ਕਾਲ
ਤੈਂ ਨਹੀਂ ਡਿਠਾ ਜਗ ਦਾ, ਅਜੇ ਕੋਈ ਸਿਰ ਮੂੰਹ
ਪਿੰਡੋਂ ਆਪਣੇ ਗਿਆ ਨਾ, ਤੂੰ ਪ੍ਰਾਈ ਜੂਹ
ਸਾਥੋਂ ਮੰਨੀ ਜਾਇ ਨਾ, ਇਹ ਤੇਰੀ ਫ਼ਰਮੈਸ਼
ਡਿਠਾ ਕੋਈ ਨਾ ਰੰਗ ਤੈਂ, ਕੋਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਐਸ਼

ਕੋਟਲੇ ਅੰਦਰ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਕੇ ਪਾਪ
ਝਲਿਆ ਸਾਥੋਂ ਜਾਇ ਨਾ, ਗਾਂਈ ਦਾ ਸੰਤਾਪ
ਅਸੀਂ ਥਕੇ ਸਮਝਾ ਹਾਂ, ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ
ਸਾਡੀ ਸੁਣੀ ਨਾ ਗਲ ਉਨ, ਸ਼ਹਿ ਗੋਰੀ ਸਰਕਾਰ
ਗੁਰਮੁਖਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਕੋਹਿਆ ਓਹਨਾਂ ਬੈਲ
ਕਲਾ ਸੀ ਗ਼ਰੀਬ ਇਹ, ਕਰ ਬਠਾਇਆ ਕੈਲ
ਬਦਲਾ ਲੈਣਾਂ ਓਹ ਅਸੀਂ, ਚਲੇ ਹਾਂ ਇਸ ਕੰਮ
ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਲਹਾ ਨਾ, ਤੂੰ ਇਉਂ ਆਪਣਾ ਚੰਮ
ਸਿਰ ਤੇ ਖੱਫਣ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਨਿਕਲੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ
ਧਰਮ ਪਿਆਰਾ ਸਮਝ ਕੇ, ਨਹੀਂ ਪਿਆਰੀ ਜਾਨ
ਜੀਉਂਦੇ ਓਥੋਂ ਮੁੜਨ ਦੀ, ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਉਮੈਦ
ਸਾਨੂੰ ਫਾਹੇ ਲਾਣ ਜਾਂ, ਕਟਨ ਉਮਰ ਦੀ ਕੈਦ
ਬੋਟੀ ਬੋਟੀ ਕਟ ਕੇ, ਜੁਦਾ ਕਰਨ ਅੰਗ ਅੰਗ
ਨਹੀਂ ਤੇ ਮਾਰਨ ਉਂਵ ਹੀ, ਕਿਸੇ ਰੁਖ ਨਾਲ ਟੰਗ
ਕੋਹਣ ਵਾਂਗੂੰ ਬੱਕਰੇ, ਲਾਹਣ ਪੁਠੀ ਖੱਲ
ਕਹੀਂ ਨਾ ਭੁਲ ਕੇ ਕਮਲਿਆ, ਫੇਰ ਅਜੇਹੀ ਗਲ
ਸੇਵਾ ਤੇਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਜਾਹ ਸਾਨੂੰ ਪਰਵਾਨ
ਹੋਰ ਨਾ ਪਾ ਖਲਿਹਾਰ ਇਉਂ, ਸੁਣ ਕਾਕਾ ਹਰਿਨਾਮ
ਸਮਝ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੇ, ਖਾਵਣ ਕਿਤੇ ਕੜਾਹ
ਲੋਕੀਂ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਪਏ ਕਰਨ ਵਾਹ ਵਾਹ
ਸਾਨੂੰ ਦੇਣਾ ਵੜਨ ਨਾ, ਕਿਸੇ ਭੁਲ ਕੇ ਗਰਾਮ
ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਕਰਨਗੇ, ਲੋਕੀਂ ਵੇਖ ਸਲਾਮ

ਗੋਰੇ ਸਾਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ, ਮਾਰਨ ਕਿਹੜੀ ਮੌਤ
ਵਾਰਾਂ ਚਲਣ ਜਗ ਵਿਚ, ਲੋਕੀਂ ਕਰਨ ਕਹੌਤ
ਅਜ ਨਾ ਕਾਕਾ ਰਲ ਤੂੰ, ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਪਰਵਾਰ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਤੈਂ ਛਕਿਆ, ਧਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕਕਾਰ
ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ, ਜਾਣਾ ਚਾਹੇਂ ਨਾਲ
ਅਸੀਂ ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜਿਵੇਂ, ਕੁਝ ਮਾਰਨ ਦੇ ਲਈ ਮਾਲ
ਮਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਤੈਨੂੰ ਕਿਧਰੋਂ ਚਾ
ਕੰਮ ਕਰ ਜਾਹ ਆਪਣਾ, ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਅਟਕਾ
ਮੰਨੋਂ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਘਰ, ਛਕੋ ਚਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ
ਮੈਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਜਾ ਲਓ, ਜਿਉਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਯਾਦ
ਕਛ ਪਾਣ ਤੋਂ ਡਰਾਂ ਨਾ, ਸਿਰ ਤੇ ਸਾਬਤ ਕੇਸ
ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਚਾ ਮੈਂ, ਧਾਰਾਂ ਸਿਖੀ ਵੇਸ
ਜੋ ਕਰਨਾ ਜੇ ਕਰ ਲਓ, ਪਰ ਲੈ ਚਲੋ ਨਾਲ
ਮੇਰੀ ਵੀ ਇਹ ਰੀਝ ਹੈ, ਮਰਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ
ਹੋਵੇ ਦੇਸ਼ ਗ਼ੁਲਾਮ ਜੇ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੀ ਹੱਜ
ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਾਂਗ ਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਮਰੀਏ ਲਾ ਕੇ ਪੱਜ
ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਡਾਂਗ ਧਰ, ਡੋਬਾ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਲੱਕ
ਕਮਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਲੈਣ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੱਕ
ਦੇ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਜੱਥੇਦਾਰ, ਬੇੜੇ ਦਿਤਾ ਚਾੜ੍ਹ
ਦਿਲ ਵਿਚ ਠੰਡਕ ਪੈ ਗਈ, ਮਿਟਿਆ ਕੀਨਾ ਸਾੜ
ਘਾਟੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ, ਮਿਟ ਗਈ ਸਾਰੀ ਥੋੜ
ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ, ਦੀ ਨਾ ਬਾਕੀ ਲੋੜ

ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਕਰਦਾ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰ
"ਮੋਹ ਮਰਨੈ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ, ਮਰਾਂ ਤਾਂ ਹਰਿ ਕੈ ਦੁਆਰ"
ਮੋਹੇਂ ਜਾਕੇ ਤੋਪ ਦੇ, ਖੜਾ ਸੀ ਛਾਤੀ ਤਾਣ
ਦੇਸ ਕੌਮ ਤੇ ਧਰਮ ਤੋਂ, ਵਾਰੇ ਹਸ ਪਰਾਣ
ਕਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਜੀ ਛੂਤੀਏ, ਤੋਂ ਸੀ ਸੁਣਿਆ ਹਾਲ
ਹੀਰਾਦਾਸ ਜੀ ਚਿਟੀਓਂ, ਜਾ ਕੀਤੀ ਪੜਤਾਲ
ਮਾਤਾ ਜੀਵਨਕੌਰ ਜੀ, ਗਲ ਦਸੀ ਇਹ ਖੋਲ
ਬਾਬਾ ਕਾਹਲਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਵੀ ਸਨ ਓਦੋਂ ਕੋਲ
ਹਰਨਾਮਸਿੰਘ ਇਸ ਨਾਲ ਲੈ, 'ਰਬੋਂ' ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ ਖੂਹ ਤੇ, ਪਿੰਡੋਂ ਬਾਹਰ ਵਾਰ
ਰਾਤੀਂ ਕੀਤਾ ਗੱਜ ਵੱਜ, ਗੁਰ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਲੰਗਰ ਖੂਬ ਸਜਾਇਆ, ਦੇਗਾਂ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ
ਏਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਜਥੇ ਵਿਚ ਤ੍ਰੈ ਚਾਰ
ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਰਵਦਾਸੀਏ, ਜੋ ਹਮਜੋਲੀ ਯਾਰ
ਲੰਗਰ ਵਿਚੋਂ ਛਕਿਆ, ਪਿੰਡ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ
ਵਰਤਾਇਆ ਲਾ ਪੰਗਤਾਂ, ਜਿਉਂ ਸਿਖੀ ਮਰਯਾਦਿ
ਦੋ ਮਾਘ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ, ਰਬੋਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚਕਾਰ
ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਗੁਰੂਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਸਾਰਿਆਂ, ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਰਜ
ਚੰਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੀਜ ਦਾ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਭਾ ਦਾ ਅਜ
ਦਿਨ ਢਲਦੇ ਤ੍ਰੈ ਮਾਘ ਨੂੰ, ਗਏ ਮਲੋਦ 'ਚ ਪੁਜ
ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜੇ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਹਾ ਕੁਝ

ਬਦਨਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲੇ, ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ ਓਸ ਨੂੰ, ਕੀਤਾ ਕੌਲ ਕਰਾਰ
ਸਾਡਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤੂੰ, ਸਾਨੂੰ ਹੈ ਹੁਣ ਲੋੜ
ਦੇ ਦੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਜੋ ਕਹੇ, ਖਾਲੀ ਹਥ ਨਾ ਮੋੜ
ਰਲ ਕੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜੋ, ਕਰੀ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ
ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਈਏ, ਇਕ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰ
ਚੜ੍ਹਕੇ ਉਪਰ ਕੋਟਲੇ, ਲਈਏ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਧ
ਲੜੇ ਨਾ ਕੋਈ ਨਿਠ ਕੇ, ਨਵਾਬ ਹੈ ਬਾਲ ਅਬੋਧ
ਮਾਰ ਕੋਟਲਾ ਜਾਈਏ, ਨਾਭੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਅੜਨਾ ਅਗੋਂ ਕੀ ਕਿਸੇ, ਮੌਜੀ ਸਭ ਸਰਦਾਰ
ਫੇਰ ਮਹਿੰਦ੍ਰਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਪੁਛੀਏ ਚਲ ਕੇ ਹਾਲ
ਚੰਗਾ ਕਰੇ ਜੇ ਆਪ ਹੀ, ਰਲੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨਾਲ
ਸੰਗਰੂਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ, ਫ਼ਰੀਦ ਕੋਟ ਨਾ ਦੂਰ
ਉਡਣਾਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਹੈ ਇਵੇਂ, ਜਿਉਂ ਪਾਣੀ ਤੇ ਬੂਰ
ਉਠ ਕੇ ਹੋ ਜਾ ਤਿਆਰ ਝਟ, ਜੇ ਹੈ ਜੀ ਵਿਚ ਜਾਨ
ਤੈਨੂੰ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਦਾ, ਮਿਥ ਦਈਏ ਪਰਧਾਨ
ਇਹ ਸਭ ਰਾਜ ਹਕੂਮਤਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ
ਗਊ ਗ੍ਰੀਬ ਦੇ ਗਲੇ ਤੋਂ, ਛੁਰੀ ਕਰਾਣੀ ਦੂਰ
ਕਾਬੂ ਕਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ, ਭੋਗੀਂ ਪਿਆ ਅਨੰਦ
ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਸੰਭਾਲੀਏ, ਏਨਾ ਦਾ ਪਰਬੰਧ
ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਜੇ, ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਨਾਲ
ਤੈਨੂੰ ਏਥ ਬੈਠਿਆ, ਦਈਏ ਰਾਜ ਸੰਭਾਲ

ਹਾਮੀ ਜੋ ਤੈਂ ਭਰੀ ਸੀ, ਆਏ ਤੇਰੇ ਕੋਲ
ਦਸ ਦੇ ਦਿਲ ਤੂੰ ਆਪਣਾ, ਕੁਝ ਤੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲ?
ਗਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ, ਕੰਬਦਾ ਸੀ ਸਰਦਾਰ
ਰੰਗ ਫੱਕ ਉਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਵਗੀ ਆਣ ਕੇ ਮਾਰ
ਪਛੋਤਾਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸੋਸ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਕਿਉਂ ਗਿਆ, ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਓਸ
ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਿੰਘ ਗਲਾਂ ਕਰੇ, ਰੰਗ ਹੋਇ ਉਸ ਫੱਕ
ਓਹ ਜਾਣੇ ਇਸ ਆਪਣਾਂ, ਓਹ ਨਾ ਮਲਾਏ ਅੱਖ
ਆਖਣ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਸਿਧੂ ਖ਼ਾਨਦਾਨ
ਘਰ ਦੇ ਨੌਕਰ ਏਸ ਦੇ, ਸਭੇ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ, ਘਰ ਦਾ ਜੋ ਪਰਬੰਧ
ਸੌਂਪ ਛਡਿਆ ਆਪ ਜਿਸ, ਚਾਲ ਚਲਨ ਸੀ ਮੰਦ
ਜੋ ਕਰਨ ਸੋ ਕਰਨ ਓਹ, ਇਹ ਨਾ ਸਕੇ ਬੋਲ
ਡਰ ਸੀ ਮਤੇ ਘਰ ਦਾ, ਭੇਤ ਦੇਣ ਨਾ ਖੋਲ
ਬਦਨਸਿੰਘ ਸਭ ਮੁਕਰਿਆ, ਧਰ ਕੇ ਕੰਨ ਤੇ ਹੱਥ
ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹਥਿਆਰ ਨਾ, ਖਾ ਕੇ ਕਹਾਂ ਸਪੱਥ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਦਾ, ਜਾਹ ਬੈਠ ਘਰ ਵਿਚ
ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਕਮਲਿਆ ਸਕਦਾ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਚ
ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਇਹ, ਨਹੀਂ ਹੈਨ ਇੰਨਸਾਨ
ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਰਾਜ ਨਾ, ਵੇਖਿਆ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਤੂੰ, ਕਰਨਾਂ ਚਾਹੇਂ ਜੰਗ
ਤੇਰੀ ਅਕਲ ਨਾ ਕੈਮ ਹੈ, ਤੂੰ ਪੀਤੀ ਹੈ ਭੰਗ

ਅਸੀਂ ਤੇ ਕਰੀਏ ਰਬ ਅਗੇ, ਹਥ ਜੋੜ ਅਰਦਾਸ
ਕਿਆਮਤ ਤੀਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਏ, ਰਹਿਣ ਅਸਾਡੇ ਪਾਸ
ਅੜੀ ਅਜਾਦੀ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਲੋੜ
ਕਰ ਦਿਤੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਨੇ, ਸਾਡੀ ਪੂਰੀ ਥੋੜ
ਸਾਡਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਓਹ ਜੋ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ
ਨਿਕਲ ਜਾਓ ਕਿਲ੍ਹੇ ਚੋਂ, ਸੁਣਾਂ ਨਾ ਮੈਂ ਬਕਵਾਸ
ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦ੍ਰ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੇ ਨਾਲ
ਆਏ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ, ਕੀਤੀ ਆਣ ਸੰਭਾਲ
ਟੋਪੀ ਵਾਲਾ ਸਿਖ ਇਹ, ਗੁਰੂ ਲਿਆਂਦਾ ਆਪ
ਅਸੀਂ ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸਭੇ, ਰਲ ਹੁਣ ਏਦਾਂ ਜਾਪ
ਸੋਧ ਗੁਰਮਤਾ ਸਭਨਾ, ਇਹ ਕੀਤਾ ਇਕਰਾਰ
ਰਲ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ, ਕਠੇ ਹੋ ਸਰਦਾਰ
ਗਾਵਿਆ ਕਰੋ ਰਹਿਰਾਸ ਪੜ੍ਹ, ਸਾਰੇ ਇਹ ਸਲੋਕ
ਰਾਜ ਕਰਨ ਸਦ ਅਸਾਂ ਤੇ, ਇਹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਲੋਕ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਮੈਂ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੁਣਾ ਨਾ ਗੱਲ
ਭਾਵੇਂ ਹੋਵੇ ਓਹ ਕੋਈ, ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਭੜਮੱਲ
ਮੈਂ ਦਿਆਂ ਨਾ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ, ਲੋਹੇ ਦਾ ਇਕ ਕਿੱਲ
ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਚੋਂ, ਨਾਲ ਸ਼ਤਾਬੀ ਹਿੱਲ
ਅਬਾ ਤਬਾ ਬੋਲੀ ਜਾਏ, ਕੋਈ ਸੁਣੇ ਨਾ ਗੱਲ
ਟਕੂਆ ਮਾਰਿਆ ਇੰਦਕੌਰ, ਲਹੀ ਮਥੇ ਦੀ ਖੱਲ
ਤੈਨੂੰ ਜਣਿਆਂ ਕੰਜਰੀ, ਸਿਖ ਦਾ ਨਾ ਤੂੰ ਪੁਤ
ਅੰਦਰੋਂ ਮਹਾਂ ਮਲੇਛ ਤੂੰ, ਬਾਹਰੋਂ ਸਿਖੀ ਬੁਤ

ਲੁਕਿਆ ਵਿਚ ਜਨਾਨੀਆਂ, ਅੰਦਰੋਂ ਕੁੰਡਾ ਮਾਰ
ਰੌਲਾ ਪਾ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ, ਕੀਤੀ ਪਾਹਰਿਆ ਪਾਹਰ
ਰਲੇ ਨਾਲ ਹਟਵਾਣੀਏ, ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਲਗ ਪਏ ਕਰਨ ਤਮਾਮ
ਕੋਠਿਆਂ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਲਗੇ, ਕਰਨ ਇਟਾਂ ਦੀ ਮਾਰ
ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡੋਂ ਸਦ ਲਈ, ਕਠੀ ਕਰਕੇ ਵਾਹਰ
ਇਕ ਧਿਰ ਸਿਰ ਲਥ ਸੂਰਮੇ, ਦੂਜੇ ਮੰਗਵੀਂ ਧਾੜ
ਲੜ ਨਾ ਸਕੇ ਨਿਠ ਕੇ, ਭਜੇ ਟਪ-ਟਪ ਵਾੜ
ਨਬੀ ਬਖ਼ਸ਼ ਖਾਂ ਮਰ ਗਿਆ, ਬੂਟਾ ਤੇਲੀ ਨਾਲ
ਨਿਹਾਲਾ ਕਾਬਲ ਮਰਗ ਜਿਸ, ਲੋਕਾਂ ਲਿਆ ਸੰਭਾਲ
ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ ਮਰੇ ਹੋਰ ਵੀ, ਪਰ ਓਹ ਲਏ ਲੁਕੋ
ਝਿੜਕਾਂ ਦਏ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨਾ, ਬਦਨਾਮੀ ਨਾ ਹੋ
ਮਾਈ ਇੰਦਕੋਰ ਦਾ, ਪਤੀ ਨੰਦਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਅਤਰਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਓਹ, ਗੁਰਪੁਰ ਗਏ ਪਧਾਰ
ਐਵੇਂ ਲੋਕੋ ਕਿਉਂ ਮਰੋ ? ਕਿਹਾ ਜੱਥੇਦਾਰ
ਸਾਡੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾ ਤੁਸੀਂ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ?
ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਦਾਰੂ ਸਿਕਾ ਨਾਲ
ਕਾਬੂ ਅਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਬਹੁਤਾ ਸਾਰਾ ਭਾਲ
ਘੋੜੇ ਵੀ ਤਬੇਲਿਓਂ, ਲਏ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਖੋਲ੍ਹ
ਨੌਕਰ ਰਹਿ ਗਏ ਵੇਖਦੇ, ਮੂੰਹੋਂ ਸਕੇ ਨਾ ਬੋਲ
ਜੀਨਾਂ ਪਾ ਕੇ ਕਸੀਆਂ, ਉਪਰ ਹੋਇ ਸਵਾਰ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਤੇ ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ, ਦੋਵੇਂ ਜੱਥੇਦਾਰ

ਸਿੰਘ ਪੁਜੇ ਜਾ ਕੋਟਲੇ, ਸਤ ਕੋਹ ਸਾਰੀ ਬਾਟ
ਲੋਕੀਂ ਸੁਤੇ ਨਾ ਉਠੇ, ਛਡੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਖਾਟ
ਕੋਟਲੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਰਾਤੀਂ ਕਰ ਪ੍ਰਬੰਧ
ਦਰਵਾਜੇ ਸਭ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ, ਪੱਕੇ ਕੀਤੇ ਬੰਦ
ਥਾਂ ਥਾਂ ਫੌਜ ਪੁਲੀਸ ਦੇ, ਪਹਿਰੇ ਦਿਤੇ ਲਾ
ਤਕੜਾਈ ਕਰ ਬਾਹਰੋਂ, ਕੋਈ ਨਾ ਅੰਦਰ ਆ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੜਕੇ, ਸਿੰਘ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੋਲ
ਪੁਜ ਗਏ ਬੇ-ਫਿਕਰ ਹੋ, ਹਟਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਬੋਲ
ਢਾਬੀ ਦਰਵਾਜੇ ਵਲੋਂ, ਢਠੀ ਪਈ ਸੀ ਕੰਧ
ਓਥੇ ਪਹਿਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੰਧ
ਮਾਰ ਪਲਾਕੀ ਸਿੰਘ ਇਕ, ਕੰਧ ਤੇ ਹੋ ਅਸਵਾਰ
ਛਾਲ ਮਾਰ ਜਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਬੂਹਾ ਬਿਨ ਅਟਕਾਰ
ਫ਼ੌਜ ਸ਼ਹੀਦੀ ਆ ਗਈ, ਸਾਰੀ ਅੰਦਰ ਚੱਲ
ਭਗਦੜ ਮਚੀ ਵੇਖ ਕੇ, ਪਈ ਖੂਬ ਤਰਥੱਲ
ਕੂਚਾ ਸੀ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ, ਚੋਰ ਮਾਰਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰ
ਬੁਚੜ ਵਸਦੇ ਓਸ ਵਿਚ, ਰੌਂਤ ਬੜੇ ਮਗ਼ਰੂਰ
ਏਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸੀ, ਰਾਮ ਗਊਆਂ ਦਾ ਵੱਗ
ਹਰਨ ਰੋਝ ਤੇ ਜਾਨਵਰ, ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੇ ਸੱਗ
ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਜੋ, ਮੇਜਰ ਸੂਬੇਦਾਰ
ਚੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਇਸੇ ਰਾਜ ਵਿਚਕਾਰ
ਰਾਮ ਗਾਂਈਂ ਦੀ ਅਜ ਵੀ, ਓਥੇ ਨਾਹੀ ਘਾਟ
ਫਿਰਨ ਭਰਦੀਆਂ ਚੌਂਕੜੀ, ਖੂਬ ਬਣਾ ਕੇ ਠਾਟ

ਬੀੜ ਨਾ ਬਾਹੇ ਗਏ ਸੀ, ਪਠੇ ਸਨ ਬੇ ਮਾਹ
ਪੰਜ ਪੰਜ ਸੌ ਦੇ ਵਗ ਸਨ, ਚਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਘਾਹ
ਫੜ ਓਨ੍ਹਾਂ ਬੇ-ਦੋਸਿਆਂ, ਰੋਤ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਮਾਰ
ਮਾਸ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਵੰਡਕੇ, ਖੱਲ ਦਾ ਕਰਨ ਵਪਾਰ
ਕਈ ਵਾਰ ਸਮਝਾ ਥਕੇ, ਸੀ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ
ਕੀੜੀ ਉਤੇ ਕਟਕ ਦੀ, ਇਉਂ ਨਾ ਚਾੜ੍ਹੋ ਕਾਂਗ
ਥਕ ਸਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ, ਸਾਰੇ ਸੀ ਲਿੱਖ ਲਿੱਖ
ਹਟਕ ਥਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸੀ, ਰਲਕੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ
ਪਰ ਨਾ ਆਏ ਬਾਜ ਓਹ, ਚਕਦੀ ਹੈ ਸਰਕਾਰ
ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਸੀ ਕਰ ਰਹੇ, ਸਗੋਂ ਤੇਜ ਵਾਪਾਰ
ਲਭਦੇ ਸੀ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਆਗੂ ਕੰਮ ਦੇ ਏਸ
ਡਰਦੇ ਬੇ-ਗੁਨਾਹ ਕੁਈ, ਮਰ ਨਾ ਜਾਇ ਦਰਵੇਸ਼
ਮੋਹਰੀ ਜੋ ਕੰਮ ਏਸ ਦੇ, ਰੌਂਤ ਬੁਚੜ ਸਜਾਵਾਰ
ਕੇਵਲ ਓਨ੍ਹਾਂ ਸੋਧਣਾ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਾਰ
ਬੈਲ ਕੋਹਣ ਦਾ ਫ਼ਤਵਾ, ਦਿਤਾ ਕਾਜ਼ੀ ਜਿਸ
ਨਾਜ਼ਮ ਦਿਤਾ ਹੁਕਮ ਲਿਖ, ਕਢਣ ਦੇ ਲਈ ਕਿਸ
ਗੁਰਮੁਖਸਿੰਘ ਤੇ ਕੂੰਜੜੇ, ਦਾ ਸੁਣਕੇ ਜਿਸ ਹਾਲ
ਮਜ਼ਾ ਚਖਾਣਾ ਚਾਂਹਦੇ, ਸੀ ਓਸ ਕੁਟਵਾਲ
ਕਰੀ ਬੇਅਦਬੀ ਪੈਂਚ ਦੀ, ਸੀ ਓਹ ਇਜ਼ਤਦਾਰ
ਤਪੇ ਦਾ ਜੋ ਚੌਧਰੀ, ਪਿੰਡ ਦਾ ਨੰਬਰਦਾਰ
ਕੋਹਿਆ ਸੌਹੇਂ ਬੈਲ ਉਸ, ਕੀਤੀ ਨਾ ਪ੍ਰਵਾਹ
ਧਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਓਸਦੀ, ਇਜ਼ਤ ਛਡੀ ਲਾਹ

:

ਸਿੰਘਾਂ ਸੋਧੇ ਲਭ ਸਭ, ਦਏ ਜਹੰਨਮ ਭਜ
ਅੜਿਆ ਅਗੋ ਕੋਈ ਨਾ, ਵੇਖ ਖ਼ਾਲਸੇ ਤੇਜ
ਰੋਂਦੀਆਂ ਫਿਰਨ ਪਠਾਣੀਆਂ, ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਏ ਵਾਲ
ਪਿਟਦੀਆਂ ਮਾਰ ਦੁਹੱਥੜਾਂ, ਹਾਲੋਂ ਹੋ ਬੇ-ਹਾਲ
ਫ਼ੌਜ ਪਠਾਣੀ ਪੁਲਿਸ ਜੋ, ਹੋਰ ਮਾਂਗਵੀ ਧਾੜ
ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਲੁਕ ਗਈ, ਬਕਰੀ ਜਿਉਂ ਬਘਿਆੜ
ਜਿਊਂਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਬਚਿਆ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ
ਜੋ ਮੋਹਰੀ ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ, ਰੜਕ ਰਹੇ ਵਿਚ ਹਿਕ
ਕਰਨਾ ਚਾਂਹਦੇ ਸਿੰਘ ਜੋ, ਕੋਟਲੇ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ
ਅੜਕੇ ਅਗੇ ਨਾ ਕੁਈ, ਪਾ ਸਕਦਾ ਖਲਿੰਹਾਰ
ਬਦਨਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਂ, ਰਲ ਕੇ ਜੱਥੇਦਾਰ
ਇਹ ਅੰਦਾਜਾ ਲਾਇਆ, ਕੀਤੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ
ਲੋਕੀਂ ਰਹਿਕੇ ਖ਼ੁਸ਼ ਨੇ, ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਹਤਾਜ
ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਓਹ ਵਕਤ ਹੈ, ਕਾਇਮ ਹੋਵੇ ਰਾਜ
ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਆਖਿਆ, ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਪੱਕ
ਕਾਹਲੀ ਕੀਤੀ ਅਸਾਂ ਹੈ, ਏਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸ਼ੱਕ
ਛਡੀ ਸਾਰੀ ਯੋਜਨਾ, ਜੋ ਸੀ ਕੀਤੀ ਤਿਆਰ
ਹੋਈਏ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁਣ, ਹੈ ਏਹੋ ਦਰਕਾਰ
ਬਿਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤਿਆਂ, ਹੋਇ ਨਾ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ
ਜਾਗਣ ਸੁਤੇ ਲੋਕ ਤੇ, ਸੰਵਰੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕਾਜ
ਜਿਦਾਂ ਭਗਤਸਿੰਘ ਨੇ, ਮਾਰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਬੰਬ
ਗੋਰੇ ਸਨ ਧਰਕਾ ਦਏ, ਇਕ ਦਮ ਉਠੇ ਕੰਬ

ਆਪ ਹੋ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦ ਸਨ, ਦੱਤ ਗੁਰੂ ਸਰਦਾਰ
ਹੋਰ ਨਾ ਓਦੋਂ ਕੰਮ ਓਹ, ਸਕੇ ਕੋਈ ਸਵਾਰ
ਤਿਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਲਿਆ ਸੀ, ਏਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਠਾਨ
ਸੁਤਾ ਦੇਸ਼ ਜਗਾਈਏ, ਆਪ ਹੋਇ ਬਲੀਦਾਨ
ਕੀਤੀ ਅੰਦਰ ਕੋਟਲੇ, ਦੋ ਘੰਟੇ ਕਤਲਾਮ
ਹੋ ਗਏ ਸਤੰ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ, ਜੇਹੀ ਲਗੀ ਲਾਮ
ਕੋਠੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਲੋਕ ਸਭ, ਮਾਰਨ ਵਟੇ ਇਟ
ਏਸ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਉਨ, ਲਏ ਥਾਂ ਤੇ ਸਿਟ
ਸਿੰਘਾਂ ਮਾਰੇ ਲਭ ਲਭ, ਜ਼ਾਲਮ ਜੋ ਮਸ਼ਹੂਰ
ਜਿਉਂਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਛਡਿਆ, ਕੀਤੇ ਚਕਨਾ ਚੂਰ
ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਕਹਿ, ਜਿਧਰ ਹੱਲਾ ਬੋਲ
ਧਾੜ ਮਾਂਗਵੀ ਨੱਸਦੀ, ਹੁੰਦੀ ਘੋਲ ਮਥੋਲ
ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਸਨ ਮਰ ਗਏ, ਬਹੁਤ ਚੰਗੇਰੇ ਲੋਕ
ਪਾਈ ਠਲ੍ਹ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਨਾ ਸਕਿਆ ਰੋਕ
ਡਰਦੇ ਸਨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਤੋਂ, ਮੁਰਦੇ ਗਏ ਛੁਪਾ
ਪੁਛੂ ਭਜੂਵਿਓਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ, ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਆਹ
ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਜੋ ਮਰੇ, ਓਹ ਕਰ ਦਿਤੇ ਪੇਸ਼
ਬਾਕੀ ਲਏ ਦਬਾ ਸਨ, ਵਟ ਗਏ ਸੀ ਘੇਸ
ਕੋਟਲੇ ਵਿਚ ਨਾਲ ਸਨ, ਹੀਰਾਦਾਸ ਮਹੰਤ
ਉਗੀ ਚਿਟੀ ਰਹੇ ਜੋ, ਬਣੇ ਉਦਾਸੀ ਸੰਤ
ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੋਟਲੇ, ਕੀਤੀ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੀ ਦਸਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਸਾਰਾ ਹਾਲ

ਜਿਧਰ ਪੈਂਦੇ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਨਾਂ
ਧਾੜ ਮਾਂਗਵੀ ਭਜਦੀ, ਵਿਚੇ ਛਡ ਮੈਦਾਨ
ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਏ, ਛਡਦੇ ਸਿੰਘ ਜੈ-ਕਾਰ
ਅੜਿਆ ਅਗੇ ਨਾ ਕੋਈ, ਪਾਈ ਨਾ ਖਲ੍ਹਿਆਰ
ਰੜ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਏਸ ਜੱਥੇ ਵਿਚ ਚਾਰ
ਨਿਕਲ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਕਰ ਲਈ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ
ਰੜ ਦੇ ਵਿਚ ਅਜ ਚਲ ਕੇ, ਕਰ ਲਈਏ ਵਿਸਰਾਮ
ਓਥੇ ਛਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸਭ, ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰਨ ਆਰਾਮ
ਫ਼ੌਜ ਰਸਾਲਾ ਕੋਟਲੇ ਦਾ, ਪਿਛੇ ਗਿਆ ਲੱਗ
ਪਰ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਆਇ ਨਾ, ਜਿਉਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਅੱਗ
ਹਲਕੇ ਕੁਤੇ ਵਾਂਕਰਾਂ, ਝਈਆਂ ਲੈ ਲੈ ਪੈਣ
ਮੁੜਦੇ ਮੂੰਹ ਭਨਾ ਕੇ, ਮੂੰਹੋਂ ਨਾ ਨਿਕਲੇ ਬੈਣ
ਭੂਤਨ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੇਹ ਤੇ, ਫੇਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕੱਠ
ਡਟ ਗਏ ਸਿੰਘ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ, ਲਿਆ ਮੋਰਚਾ ਸੱਠ
ਪਿਛੇ ਲਗਿਆ ਆ ਰਿਹਾ, ਫ਼ੌਜ ਰਸਾਲਾ ਢੇਰ
ਮੋਢੀ ਓਸ ਸਮੁੰਦ ਖਾਂ, ਅਜਲ ਲਿਆਂਦਾ ਘੇਰ
ਦੇ ਲਲਕਾਰਾ ਗਰਜਿਆ, ਸੁਣੋਂ ਸਿਖੜਿਓ ਗੱਲ
ਹੁਣ ਨਸੇ ਹੋ ਜਾ ਰਹੇ, ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ
ਆਓ ਕਰੋ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਹੈ ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਜਾਨ
ਫੇਰ ਨਾ ਕਹਿਣਾਂ ਮਰ ਗਏ, ਐਵੇਂ ਬੇ-ਧਿਆਨ
ਲਲਕਾਰਾ ਸੁਣ ਬੋਲਿਆ, ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਮੁੜ ਜਾ ਪਿਛੇ ਕਮਲਿਆ, ਹੋਵੇਂ ਨਹੀਂ ਖ਼ੁਆਰ

ਦੋ ਦੋ ਕਾਫ਼ਰ ਗਿਚੀਓਂ, ਫੜ ਭੜਾਵਾਂ ਮਾਰ
ਅਜਰਾਈਲ ਵੀ ਮੰਨਦਾ, ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਹਾਰ
ਇਹ ਸੁਣ ਘੋੜਾ ਮੋੜ ਸਿੰਘ, ਜਾ ਖਲੋਤਾ ਕੋਲ
ਦਸਦੇ ਮਰਜੀ ਆਪਣੀ, ਖ਼ਾਨਾ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲ
ਕਰ ਮਗਰੂਰ ਗਰੂਰ ਨਾ, ਅੱਲਾ ਨੂੰ ਚਤਾਰ
ਸਾਡਾ ਰਖਵਾਲਾ ਸਦਾ, ਆਪ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ
ਤੁਹਾਡੀ ਹੁੰਦੇ ਪਿਠ ਤੇ, ਬਿਲੇ ਨਾ ਸ਼ੈਤਾਨ
ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦੇ, ਕਰਕੇ ਤੇ ਘਮਸਾਨ
ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਦੇਸ ਦਾ, ਗੋਰੇ ਸਤਿਆਨਾਸ
ਲੋਕੀਂ ਕਰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ, ਰਬ ਵਾਂਗੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਇਕ ਵੀ ਮੇਰੇ ਦੇਸ ਦਾ, ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਨਾਲ
ਹੁੰਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੇ, ਦਸਦਾ ਕਰ ਕਮਾਲ
ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਪਛਤਾਣਗੇ, ਵੇਲਾ ਕਰਕੇ ਯਾਦ
ਬਿਲੇ ਜਦ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਦੇਸ ਏਸ ਬਰਬਾਦ
ਫਾਕਾ ਮਸਤੀ ਅਸਾਂ ਦੀ, ਰੰਗ ਲਿਆਊ ਫੇਰ
ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਦੇਰ ਪਰ, ਹੋਵੇ ਨਹੀਂ ਅੰਧੇਰ
ਕਿਹਾ ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਹੌਸਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਭਰ
ਪਹਿਲਾਂ ਕਰ ਲੈ ਵਾਰ ਤੂੰ, ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਡਰ
ਹਥੋਂ ਹਥੀਂ ਹੋਈਏ, ਨਿਕਲ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ
ਤੈਨੂੰ ਮਾਰਾਂ ਟੋਲਕੇ, ਕਰਾਂ ਕਾਗ ਸੇ ਜਾਨ
ਪੈਂਤੜਾ ਬਦਲ ਸਮੁੰਦਖ਼ਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਵਾਰ
ਕੜੇ ਤੇ ਝਲ ਸਰਦਾਰ ਨੇ, ਕਰ ਦਿਤਾ ਨਾਕਾਰ

ਬੀਣੀਂ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਦੀ, ਕਾਫ਼ੀ ਲੱਗਾ ਵੱਟ
ਗਹਿਰਾ ਜ਼ਖ਼ਮ ਸੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਹਡੀ ਗਈ ਸੀ ਕੱਟ
ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਸਰਦਾਰ ਨੇ, ਹੁਣ ਹੈ ਮੇਰੀ ਵਾਰ
ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਜਾਹ ਤੂੰ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ
ਬਦਲ ਸ਼ੇਰ ਜਦ ਪੈਂਤੜਾ, ਹਥ ਕੀਤਾ ਭਰਪੂਰ
ਧੜ ਇਕ ਪਾਸੇ ਧੜਕਦਾ, ਸਿਰ ਜਾ ਡਿਗਾ ਦੂਰ
ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲੀ ਗਲ ਨਾ, ਅੱਲਾ ਨਾ ਸਕਿਆ ਆਖ
ਮਾਰ ਵਾਰ ਤਲਵਾਰ ਦਾ, ਕਰ ਦਿਤਾ ਦੋ ਫਾਕ
ਲੁਛਦਾ ਵੇਖ ਪਠਾਨ ਨੂੰ, ਸਿੰਘ ਕਰੇ ਅਫ਼ਸੋਸ
ਇਸਦੇ ਇਉਂ ਮਰ ਜਾਣ ਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਸੋਸ
ਇਸ ਦੇ ਜਿਹਾ ਨਾ ਸੂਰਮਾ, ਅੰਦਰ ਫੌਜ ਪਠਾਨ
ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਇਸ, ਮੁਫਤ ਗਵਾਈ ਜਾਨ
ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੁਚੜ ਮਾਰਨੇ, ਜਾਂ ਮਾਰਨੇ ਰੌਂਤ
ਸਾਡੀ ਮਰਜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫ਼ੌਤ
ਇਸ ਦੇ ਜੇਹੇ ਸੂਰਮੇ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ ਦੋ ਚਾਰ
ਹੁੰਦੇ ਕੋਈ ਨਾ ਸਕਦਾ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀ ਮਾਰ
ਨਾਲ ਏਸਦੇ ਲੜਨ ਦਾ, ਸਾਨੂੰ ਆਇਆ ਸੁਆਦ
ਹੋਈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗਲ ਨਾ, ਰਖਣ ਵਾਲੀ ਯਾਦ
ਵੇਖ ਖਾਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਗਿਆ, ਸਾਥੀ ਨਠੇ ਤਰਾਹ
ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋ ਪੈ ਗਏ, ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਪਣੇ ਰਾਹ
ਨਾਰਾਇਣਸਿੰਘ ਲੜਦਿਆਂ, ਹਥ ਨਾਲੋਂ ਗਿਆ ਕੱਟ
ਲੇਬੂ ਪੇਬੂ ਖੂੰਨ ਨਾਲ, ਪਰ ਉਠ ਤੁਰਿਆ ਝੱਟ

ਨਾਲ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਮੁੜ ਪਈ, ਫੇਰ ਪਠਾਣੀ ਫ਼ੌਜ
ਸਿੰਘ ਤੁਰੇ ਸੀ ਜਾ ਰਹੇ, ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮੌਜ
ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਿਸਤ ਸਿਪਾਹੜੇ, ਕਰੀ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਸੇਧ
ਛਡੀ ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਤੇ, ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਗਈ ਭੇਧ
ਘੋੜਾ ਢੇਰੀ ਹੋ ਪਿਆ, ਸਿੰਘ ਛੜੱਪਾ ਮਾਰ
ਸੰਭਲ ਉਠ ਖਲੋ ਗਿਆ, ਰਖ ਲਿਆ ਕਰਤਾਰ
ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਈ, ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾਂਹ
ਨਾਲ ਹੌਸਲੇ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਮੂੰਹੋਂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਆਹ
ਰਾਮ ਜੰਗਾ ਫੜ ਸ਼ਿਸਤ ਲਾ, ਘੋੜਾ ਦਿਤਾ ਨੱਪ
ਰਾਕੀ ਜਿਸ ਸੀ ਮਾਰਿਆ, ਸਿਰ ਦਿਤਾ ਉਸ ਕੱਪ
ਲਹਿਣਾਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣਾ, ਘੋੜਾ ਕੀਤਾ ਪੇਸ਼
ਚੜ੍ਹੋ ਭਰਾ ਜੀ ਆਪ ਹੁਣ, ਤੁਰਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਏਸ
ਕਟੀ ਗਈ ਜਿਸ ਸਿੰਘ ਦੀ, ਬਾਂਹ ਨਾਲ ਤੁਲਵਾਰ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਕਰਾਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਅਸਵਾਰ
ਜਥੇਦਾਰ ਦੋਏ ਤੁਰ ਪਏ, ਪੈਦਲ ਜਥੇ ਨਾਲ
ਰੜ ਦੇ ਥੇਹ ਤੇ ਜਾ ਕੇ, ਸਾਥੀ ਲਏ ਸੰਭਾਲ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ, ਸਿਰੋਂ ਪਾੜ ਦਸਤਾਰ
ਬਧੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਟੁੰਡ ਤੇ, ਫਿਰ ਬਧੀ ਸਰਦਾਰ
ਜਥੇਦਾਰ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਕਢ ਕੇ ਕਿਹਾ ਲਕੀਰ
ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਰ ਹੈ ਵਾਰਨਾ, ਏਧਰ ਆਵੇ ਵੀਰ
'ਬਾਪੂ' ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਇਹ, ਸਾਨੂੰ ਹੈ ਦਰਕਾਰ
ਜਾਨ ਪਿਆਰੀ ਜਿਸ ਨੂੰ, ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਇ ਪਧਾਰ

ਹੀਰਾਦਾਸ ਜੀ ਗਭਰੂ, ਹੈਸਨ ਭਰ ਜੁਆਨ
ਮੂੰਮਾਂ ਗਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਤੇ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸੀ ਨਾਮ
ਇਹ ਓਦੋਂ ਸਨ ਮੁੜ ਪਏ, ਪਰ ਨਾ ਪੁਜੇ ਪਿੰਡ
ਨਾਲ ਸਾਧੂਆਂ ਜਾ ਰਲੇ, ਵਿਚ ਦੁਆਬੇ ਖਿੰਡ
ਅੜਬੰਗੀ ਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵੀ, ਨਿਕਲ ਹੋਏ ਸਾਧ
ਚਲੇ ਜਾਨ ਬਚਾ ਓਹ, ਗਲ ਵਿਚ ਪਈਨ ਫਾਧ
ਕੂਕੇ ਰਹਿਕੇ ਬਚਣਾਂ, ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਇਸ ਦੇਸ਼
ਬਿਲੇ ਫੜ ਫੜ ਮਾਰਦੇ, ਇਹ ਸਾਧੂ ਦਰਵੇਸ਼
ਧੰਨ ਓਹ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ, ਬਣੇ ਰਹੇ ਜੋ ਸਿਖ
ਮੈਂ ਹਾਂ ਕੂਕਾ ਨਹੀਂ ਜੇ, ਇਹ ਨਾ ਦਿਤਾ ਲਿਖ
ਜੇਹਾ ਝਰਲੂ ਫੇਰਿਆ, ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ
ਕਰਨ ਸਲਾਮਾਂ ਝੁਕ-ਝੁਕ ਡਾਢਾ ਜਾਣੀ ਹੇਜ
ਸਾਰੇ ਲੋਕੀ ਹੋ ਗਏ, ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ
ਇਜ਼ਤ ਰੋਲੀ ਦੇਸ ਦੀ, ਅਪਣਾ ਖੋਇਆ ਦੀਨ
ਰਤ ਤੋਂ ਸਨ ਜੋ ਤੁਰ ਗਏ, ਓਦੋਂ ਬਾਹਰ ਵਾਰ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਕਰੇ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ
ਜਦ ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਓਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ
ਅੰਦਰ ਜਾਣੋਂ ਮਚਦੀ, ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਤਰਥੱਲ
ਯਾਦ ਕਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ, ਰੋਂਦੇ ਧਾਹੀਂ ਮਾਰ
ਆਂਹਦੇ ਹੁੰਦੀ ਗਲ ਨਾ, ਸੰਘੋਂ ਸਾਡਿਓਂ ਬਾਹਰ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜੋ, ਅਸੀਂ ਮਾਣਿਆ ਸੀ ਸੁਆਦ
ਭੁਲ ਸਕੇ ਕਈ ਜਨਮ ਨਾ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ
੩੫੬

ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਰ ਗਏ ਸਾਂ ਅਸੀਂ, ਤਦੋਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨਾਲ
ਕੀ ਖਟਿਆ ਹੁਣ ਬਚ ਰਹੇ, ਹੱਡ ਲਏ ਨੇ ਗਾਲ
ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਸਦ, ਹੁੰਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ
ਵਸਦੇ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਪੁਰੀ ਵਿਚ, ਸਦਾ ਮਨਾਂਦੇ ਈਦ
ਥੇਹ ਤੋਂ ਅਗੇ ਲੰਘ ਕੇ, ਡੇਰਾ ਖੂਹ ਤੇ ਲਾ
ਰਸਤ ਆ ਗਈ ਪਿੰਡ ਤੋਂ, ਲੰਗਰ ਲਿਆ ਸਜਾ
ਖੀਰ ਬਣਾਈ ਦੁਧ ਦੀ, ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ
ਪੰਗਤ ਵਰਤੀ ਇਕ ਰਸ, ਜੋ ਗੁਰ ਕੀ ਮਰਯਾਦ
ਟੁੰਡ ਨਰੈਣਸਿੰਘ ਦਾ, ਤੇਲ 'ਚ ਦਿਤਾ ਤੱਲ
ਜ਼ਖ਼ਮ ਧੋ ਸਰਦਾਰ ਨੇ, ਅਪਣਾ ਕੀਤਾ ਵੱਲ
ਕਰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਕਠੀਆਂ ਛੌਰੀ ਦਿਤੀ ਲਾ
ਕਿਹਾ ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਭ ਨੂੰ ਇਹ ਅਲਾ
ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਵਿਗੜਿਆ, ਜਾਵੇ ਅਪਣੇ ਬਾਰ
ਫੇਰ ਨਾ ਕਿਹੋ ਨਾ ਹੱਕ ਹੀ, ਸਾਨੂੰ ਦਿਤਾ ਮਾਰ
'ਬਾਪੂ' ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜੋ, ਪੂਰਾ ਦਿਤਾ ਕਰ
ਅਸੀਂ ਤੇ ਹਾਂ ਹੁਣ ਚਾਂਹਦੇ, ਛੇਤੀ ਜਾਈਏ ਮਰ
ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਨੇ, ਆਵਾਂਗੇ ਚਲ ਫੇਰ
ਦੇਸ਼ ਅਜਾਦ ਕਰਾਣ ਨੂੰ, ਹੁਣ ਨੀ ਲਾਣੀ ਦੇਰ
ਕਈ ਕੁ ਸੁਣ ਕੇ ਤੁਰ ਗਏ, ਬੈਠ ਰਹੇ ਚੁਪਧਾਰ
ਸੋਣਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਗਿਣ ਕੈ ਗਏ ਪਧਾਰ ?
ਗਿਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਸੱਤਰ ਹਾਂ ਹੁਣ ਬੱਸ
ਸਤ ਅੱਠ ਕੋਟਲੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਬਾਕੀ ਗਏ ਨੇ ਨੱਸ

ਬਹੱਤ੍ਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਏ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਨਾਲ
ਕਰਨ ਮਜ਼ਾਖਾਂ ੇਖ ਜੋ, ਕੋਲ ਖਲੋਤਾ ਕਾਲ
ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸਿੰਘ ਰਹੇ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਦੀਵਾਨ
ਪਿਛਲ ਰਾਤੀਂ ਸਭ ਨੇ, ਖੂਹ ਤੋਂ ਕਰ ਇਸ਼ਨਾਨ
ਸੂਰਜ ਪੰਜਵੇਂ ਮਾਘ ਦਾ, ਚੜ੍ਹਿਆ ਵਿਚ ਸਮਾਨ
ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨੂੰ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਚਰਨ ਧਿਆਨ
ਸੁਖ ਨਿਧਾਨ ਦੀ ਦੇਗ ਛਕ, ਹੋ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ
ਕੀ ਹੁਣ ਅਗੋਂ ਹੋਇਗਾ, ਕੀਤੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ
ਵਾਸੀ ਸੀ ਰੜ ਪਿੰਡ ਦਾ, ਇਕ ਜੈਮਲ ਸੈਂ ਜਟ
ਜੰਮਿਆਂ ਮਾਂ ਨੇ ਲਾਲ ਸੀ, ਅਸਲੋਂ ਚੌੜ ਚਪੱਟ
ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਆਣ ਕੇ, ਉਸ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ
ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਜਾਣੋਂ ਅਪਣਾ ਦਾਸ
ਚਰਨ ਪਾਓ ਘਰ ਦਾਸ ਦੇ, ਕੁਟੀਆ ਕਰੋ ਪਵਿੱਤ
ਲੰਗਰ ਚਲ ਸਜਾ ਲਓ, ਜਾਣ ਆਪਣਾ ਮਿਤ
ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਸੁਣ ਕਿਹਾ, ਸਾਨੂੰ ਨਾਹੀ ਲੋੜ
ਅਸੀਂ ਚਲਾਕੀ ਜਾਣੀਏ, ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੋੜ੍ਹ
ਬੇਈਮਾਨ ਜਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਦਨਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਹੁਣ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੈ ਇਤਬਾਰ
ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾਂ, ਜਾਮਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਧੋਖਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰਾਂ, ਜਾਣ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪੰਥ
ਬੇਈਮਾਨੀ ਜੇ ਕਰਾਂ, ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵੀਰ
ਕੋਹੜੀ ਹੋਕੇ ਮਰਾਂ ਮੈਂ, ਕੀੜੇ ਪੈਣ ਸਰੀਰ

ਚਰਨ ਪਾਓ ਘਰ ਦਾਸ ਦੇ, ਦੇਵੋ ਸਿੰਘ ਸਜਾ
ਪਾਮਰ ਜੈਮਲ ਜਟ ਦਾ, ਜਨਮ ਨਾ ਐਵੇਂ ਜਾ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੁਆਨੀਓਂ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਣਵਾਸ
ਰਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਨੀਤ ਦਾ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਆਸ
ਜੈਮਲਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮਝਦੇ, ਸੀ ਓਹ ਸਾਰੀ ਚਾਲ
ਚੋਗਾ ਪਾ ਫਸਾ ਰਿਹਾ, ਧੋਖੇ ਦਾ ਲਾ ਜਾਲ
ਅਸੀਂ ਤੇ ਲਿਆ ਮੁਕਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਅਪਣਾ ਕੰਮ
ਮਥੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਾਰੀਏ, ਇਹ ਹਡ ਤੇ ਚੰਮ
ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਘਰ ਏਸ ਦੇ, ਲੰਗਰ ਲਓ ਸਜਾ
'ਬਾਪੂ' ਜੀ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ, ਮੋਟ ਨਾ ਸਕੇ ਰਜਾ
ਲੰਗਰ ਸਜਣ ਲਗ ਪਿਆ, ਹੋਈ ਦੇਗ ਤਿਆਰ
ਜੈਮਲ ਠਾਣੇ ਭੇਜਿਆ, ਸ਼ੇਰ ਪੁਰੇ ਅਸਵਾਰ
ਕੂਕੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਏ, ਮੈਂ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ
ਠਾਣੇਦਾਰਾ ਸਾਂਭ ਲੈ, ਛੇਤੀ ਅਪਣਾ ਮਾਲ
ਵਗੋ ਤਗੀ ਆ ਗਿਆ, ਰੜ ਨੂੰ ਠਾਣੇਦਾਰ
ਸ਼ੇਰ ਪੁਰਾ ਹੈ ਰੜ ਤੋਂ, ਕੇਵਲ ਕੋਹਾਂ ਚਾਰ
ਪਰ ਸੀ ਡਰਦਾ ਜਾਣ ਤੋਂ, ਓਹ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕੋਲ
ਪੈ ਜਾਇ ਮਤੇ ਨਾ ਤਾਰਨਾ, ਅਪਣੇ ਸਿਰ ਦਾ ਮੋਲ
ਜੈਮਲ ਦਿਤਾ ਦਸ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਹਾਲ
ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਵਿੰਗਾ ਵਾਲ
ਆਂਹਦੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਅਪਣਾ ਕੰਮ ਨਿਬੇੜ
ਡਰ ਨਾ ਬੇਸ਼ਕ ਹੁਣ ਤੂੰ, ਜਾਣੋਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੇੜ

ਡਰਦਾ ਡਰਦਾ ਫੇਰ ਵੀ, ਉਤਮ ਆਇਆ ਕੋਲ
ਚਰਨੀ ਲਾ ਕੇ ਹਥ ਉਸ, ਮੂੰਹੋਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਬੋਲ
ਜ਼ਹਿਰੀ ਖੰਡ ਗਲੇਫੀਆਂ, ਗਲਾਂ ਕਰ ਭਰਮਾਣ
ਹੁੰਦੇ ਅਗੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ, ਅਸਲੋਂ ਬਾਲ ਇੰਞਾਣ
ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਧੰਨ ਹੋ, ਧੰਨ ਤੁਹਾਡੀ ਕਾਰ
ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੁਸਾਂ ਤੋਂ, ਸਰਵੰਸ ਦੇਵਾਂ ਵਾਰ
ਪਰ ਹਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾਰ ਮੈਂ, ਦਿਲ ਦਾ ਹਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ
ਡਰਦਾ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਦਾ, ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ੋਰ
ਰਬ ਤੁਸਾਂ ਦਾ ਨਾ ਕਰੇ, ਇਕ ਵੀ ਵਿੰਗਾ ਵਾਲ
ਦਿਲ ਦੀ ਮੇਰੀ ਰੀਝ ਬਸ, ਮਰਾਂ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ ਫਤਹ, ਹਰ ਥਾਂ ਹਰ ਮੈਦਾਨ
ਵੈਰੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇ ਜੋ, ਜਾਇ ਗੁਆ ਕੇ ਜਾਨ
ਅਰਜ ਕਰਾਂ ਹਥ ਜੋੜ ਮੈਂ, ਅਤੀ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ
ਮੇਰੀ ਹੋਵੇ ਮੰਗ ਇਹ, ਪੂਰੀ ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ
ਸ਼ੇਰਪੁਰੇ ਦੇ ਠਾਣਿਓਂ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਠਾਣੇਦਾਰ
ਮੈਨੂੰ ਸਮਝੋ ਆਪਣਾ, ਸਿੰਘੋ ਸੇਵਾਦਾਰ
ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪੰਥ ਦੇ, ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਹਥ ਜੋੜ
ਕਿਰਪਾ ਕਰਨੀ ਦਾਸ ਤੇ, ਖਾਲੀ ਦਿਓ ਨਾ ਮੋੜ
ਸ਼ੇਰ ਪੁਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸਭ, ਚਲੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ
ਮਲ੍ਹਮ ਪੱਟੀ ਫਟੜਾਂ, ਦੀ ਮੈਂ ਕਰਾਂ ਸੰਭਾਲ
ਮਿਲਿਆ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਧੰਨ ਅਸਾਡੇ ਭਾਗ
ਮਿਲ ਜਾਂ ਹੰਸਾਂ ਵਿਚ ਹੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਕਾਲਾ ਕਾਗ

ਵਲ ਛਲ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਨਾ, ਖਾਂਵਾਂ ਕਸਮ ਅਕਾਲ
ਜਾਮਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਨਾਲ
ਕਰਕੇ ਮੋਮੋ ਠਗਣੀਆਂ, ਇਉਂ ਲਗਾ ਭਰਮਾਨ
ਜਿਵੇਂ ਓਸ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਕੋਈ ਨਾ ਸਕਦੈ ਜਾਨ!
ਜਿੰਨੇ ਚਾਹੇ ਲੈ ਲਵੋ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ
ਕਰ ਦੇਵੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦਾ, ਹੁਣੇ ਬਿਸਤ੍ਰਾ ਗੋਲ
ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਓ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੇ, ਚਲੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ
ਕਾਬੂ ਕਰੋ ਹਥਿਆਰ ਸਭ, ਨਾਲੇ ਸਾਂਭੋ ਮਾਲ
ਸੁਣਕੇ ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਠਾਣੇਦਾਰਾ ਬਾਤ
ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤੂੰ ਪਾ ਰਿਹਾ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਵੀ ਮਾਤ
ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਾ ਪਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਤੂੰ ਕਰਨੀ ਚਾਲ
ਸਮਝੇਂ ਸਾਨੂੰ ਇੰਵ ਤੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਅੰਞਾਣੇ ਬਾਲ
ਜੀ ਚਾਹੇ ਤੇਰਾ ਹੁਣੇ, ਫਸਤਾ ਦੇਈਏ ਵੱਢ
ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਇਹ ਵੀ, ਕੰਡਾ ਦੇਈਏ ਕੱਢ
ਸਾਨੂੰ ਫੜਨ ਤੂੰ ਆਇਆ, ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਧਾੜ
ਕਰ ਲੈ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਜੋ, ਗੱਲਾਂ ਹੋਰ ਨਾ ਸਾੜ
ਸਾਨੂੰ ਉਸਦਾ ਸਭ ਪਤਾ, ਜੋ ਹੈ ਤੇਰਾ ਹਾਲ
ਕਰ ਨਾ ਸਕੇਂ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ, ਫਿਰ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ
ਪਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਅਸੀਂ ਅਜੇਹੀ ਕਾਰ
ਭਾਈ! ਅਪਣੇ ਤੇ ਅਸੀਂ, ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਵਾਰ
ਸਫਾਜੰਗ ਫੜ ਇੰਦਕੌਰ, ਸਿਰ ਤੇ ਗਈ ਖਲੋ
ਇਕੋ ਫੂਕ ਬੁਝਾ ਦਿਆਂ, ਇਸ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲੋ

ਫਿਟੇ ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਭੈੜੀ ਹੈ ਤੇਰੀ ਕਾਰ
ਰਾਖਾ ਤੇਰਾ ਕੌਣ ਦਸ ! ਕਰ ਦਿਆਂ ਬੇੜਾ ਪਾਰ ?
ਤ੍ਰੇਲੀ ਮੱਥੇ ਆ ਗਈ, ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਨਾਲ ਗਿਆ ਭਿੱਜ
ਕਾਂਬਾ ਜੇਹਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਪਈ ਸਮਝ ਕੇ ਬਿੱਜ
ਡਰਦਾ ਡਰਦਾ ਬੋਲਿਆ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਤੇਰਾ ਵੀਰ
ਭਾਵੇਂ ਮਾਰ ਮੁਕਾ ਦੇ, ਭਾਵੇਂ ਫੜ ਕੇ ਚੀਰ
ਬੀਬਾ ! ਵੈਰੀ ਅਸਾਂ ਦੇ, ਬੁਚੜ ਜਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ, ਭਾਰੀ ਭਰਿਆ ਹੇਜ
ਜੇ ਨਾਹੀਂ ਗੁਰ ਦਸਮ ਦੀ, ਕਸਮ ਉਤੇ ਇਤਬਾਰ ?
ਮੰਨਦੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾ, ਬੇਸ਼ਕ ਦੇਵੋ ਮਾਰ ?
ਠਾਣੇਦਾਰ ਦੀ ਗਲ ਸੁਣ, ਕਿਹਾ ਜੱਥੇਦਾਰ
ਅਸਾਂ ਨੇ ਤੇਰੀ ਗਲ ਲਈ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ
ਅਸੀਂ ਤੇ ਚਲੇ ਹੋਣ ਸਾਂ, ਅਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਪੇਸ਼
ਤੇਰੀ ਪਰਖ ਹੋ ਜਾਇਗੀ, ਚਲੋ ਬਹਾਨੇ ਏਸ
ਸਾਡੀ ਤੇ ਇਹ ਰੀਝ ਹੈ, ਮਰੀਏ ਜਲਦੀ ਨਾਲ
ਲੈ ਚਲ ਜਿਥੇ ਚਲਣਾ, ਚਲੀਏ ਤੇਰੇ ਨਾਲ
ਗੱਡੇ ਜੋੜ ਬੈਠਾ ਲਏ, ਉਪਰ ਸਾਰੇ ਸ਼ੇਰ
ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ, ਨਿਰਭੈ ਹੋਇ ਦਲੇਰ
ਵਿਦਿਆ ਕੀਤੇ ਪਿੰਡ ਨੇ, ਭਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ
ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ ਸਭ ਨੇ, ਚਰਨੀਂ ਧਰ ਕੇ ਭਾਲ
ਕਈਆਂ ਕਿਹਾ ਚਲੀਏ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸੰਗ
ਅਸੀਂ ਵੀ ਰੰਗੇ ਜਾਈਏ, ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਰੰਗ

ਧੀਰਜ ਦੇ ਕੇ ਖਾਲਸੇ, ਸਭ ਦਿਤੇ ਹਟਕਾਰ
ਕਿਹਾ ਬੈਠੋ ਘਰ ਤੁਸੀਂ, ਕਰੋ ਆਪਣੀ ਕਾਰ
ਅਸੀਂ ਤੇ ਚਲੇ ਹੋਣ ਹਾਂ, ਕੋਟਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ
ਗੁਰੁਪੁਰੀ ਵਿਚ ਜਾਇਕੇ, ਸਦਾ ਮਨਾਈਏ ਈਦ
ਭਾਂਡਾ ਦੇਣਾ ਭੰਨ ਇਹ, ਅਸੀਂ ਮਲੇਛਾਂ ਬਾਰ
ਸਾਨੂੰ ਦੇਣਾ ਬੌਲਿਆਂ, ਅਜ ਕਲ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਰ
ਅਖੀਓਂ ਨੀਰ ਵਹਾ ਰਹੇ, ਲੋਕ ਤੁਰਦਿਆਂ ਵੇਖ
ਫੁਟੀ ਜੈਮਲ ਦੁਸ਼ਟ ਦੀ, ਕਹਿਣ ਮੱਥੇ ਦੀ ਰੇਖ
ਜੈਮਲ ਉਤਮ ਰਲੇ ਦੋ, ਪੱਕੇ ਬੇਈਮਾਨ
ਆਖਣ ਲੋਕੀਂ ਵੇਚਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਈਮਾਨ
ਗੱਡੇ ਤੁਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ, ਉੱਠ ਉੱਠ ਵੇਖਣ ਜੱਟ
ਬੇਈਮਾਨਾਂ ਨੇ ਲਈ, ਜੜ੍ਹ ਆਪਣੀ ਪੱਟ
ਰੰਬੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜੇ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਖੇਤ
ਘਟੇ ਮਿੱਟੀ ਲਿੱਬੜੇ, ਲੇਬੂ ਪੇਬੂ ਹੋਏ ਰੇਤ
ਝਟ ਪਟ ਉਠ ਕਿਸਾਨ ਦੋ, ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਗੱਡੇ ਵਿਚ
ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਈ, ਕੋਈ ਅਜੇਹੀ ਖਿਚ
ਆਂਹਦੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਚਲਣਾ, ਸਿੰਘੋ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ
ਗੁਰੂ ਵਾਸਤੇ ਦਿਓ ਨਾ, ਐਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਟਾਲ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਲਵੋ ਵਿਚਾਰ
ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਫੜ ਕੇ ਦੇਣਾ ਮਾਰ
ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਜਾ ਰਹੇ, ਖਾਣ ਦੇ ਲਈ ਕੜਾਹ
ਗੋਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਡਾਂਗੇ, ਜਾਂ ਲਾਵਣਗੇ ਫਾਹ

ਸੋਚ ਸਮਝ ਹੈ ਲਿਆ ਸਭ, ਡਰ ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਮੂਲ
ਸਮਝਾਂਗੇ ਸੂਲੀ ਅਸੀਂ, ਜਿਉਂ ਬੇਰੀ ਦੀ ਸੂਲ
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਜੀ ਭਜਨ ਦਸ, ਕੰਨ 'ਚ ਮਾਰੀ ਫੂਕ
ਉਠੇ ਝਟ ਪਟ ਉਹ ਦੋਏ, ਕੂਕਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਕੂਕ
"ਮੋਹ ਮਰਨੈਂ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ, ਮਰਾਂ ਤਾਂ ਹਰਿ ਕੈ ਦੁਆਰ
ਮਤ ਹਰਿ ਪੂਛੇ ਕਉਣ ਹੈ, ਪਰਾ ਹਮਾਰੈ ਬਾਰ"
ਸੋਣਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਜਥੇਦਾਰ ਮਹਾਰਾਜ
ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਕਾਜ
ਹੁਣ ਬਹੱਤਰ ਹੋ ਗਏ, ਸਿੰਘ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ
ਵਾਕ ਆਪਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਫਲ ਇੰਦ ਤਤਕਾਲ
ਬਹੱਤਰ ਪੂਰੇ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਦੋ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਬਾਲ
ਬਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਹਰਨਾਮਸਿੰਘ, ਬਾਰਾਂ ਤੇਰਾਂ ਸਾਲ
ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ, ਸ਼ੇਰਪੁਰੇ ਦੇ ਵੱਲ
ਵੇਖ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪੈ ਗਈ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਤਰਥੱਲ
ਪੁਜੇ ਠਾਣੇ ਜਾਇ ਕੇ, ਸੂਰਜ ਅਥਵੇ ਨਾਲ
ਆਂਹਦੇ ਹੋ ਗਈ ਉਤਮਾਂ, ਤੇਰੀ ਪੂਰੀ ਚਾਲ
ਡਕੇ ਅੰਦਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ, ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਲੇ ਮਾਰ
ਪੰਜ ਮਾਘ ਦੀ ਰਾਤ ਇਉਂ, ਓਥੇ ਦਈ ਗੁਜ਼ਾਰ
ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿਚਲੇ ਖੂਹ ਤੋਂ, ਸਿੰਘਾਂ ਕਰ ਇਸ਼ਨਾਨ
ਲਾਇਆ ਆਸਾਵਾਰ ਦਾ, ਅੰਤੀ ਵਾਰ ਦੀਵਾਨ
ਫ਼ੌਜ ਰਸਾਲਾ ਆ ਗਿਆ, ਸ਼ੇਰਪੁਰੇ ਪਟਲਿਸ
ਵਡੀ ਕੋਈ ਮੁਹਿੰਮ ਜਿਉਂ, ਸਰ ਕਰਨੀ ਸੀ ਏਸ

ਫੜਕੇ ਤੋਰੇ ਕੋਟਲੇ, ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਾਲ
ਮਸਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸਤ ਓਹ, ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਕਮਾਲ
ਸਿੰਘਾਂ ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਜਾਮਨ ਦੱਸ ?
ਕਿਥੇ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਥੱਸ ?
ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰਖਨ ਲਈ, ਤੇਰੇ ਤੇ ਇਤਬਾਰ !
ਅਸੀਂ ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਆਪ ਸਾਂ, ਹੋਣ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ
ਤੁਸੀਂ ਗ਼ਦਾਰੋ ਲਈਆਂ ਨੇ, ਜੜ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੱਟ
ਝੂਠੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਖਾ ਕੇ, ਆਪੇ ਲਈਆਂ ਪੱਟ
ਜਿਸ ਪਿੰਡੋਂ ਸਿੰਘ ਲੰਘਦੇ, ਮਚਦੀ ਹਾ-ਹਾ ਕਾਰ
ਲੋਕੀ ਆਖਣੋਂ ਨਾ ਰਹੇ, ਭੈੜੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ
ਸਿੰਘ ਨਾ ਆਏ ਕੋਟਲੇ, ਡਾਕਾ ਮਾਰਨ ਹੇਤ ?
ਨਾਲ ਲਿਔਂਦੇ ਬਾਲ ਕਿਉਂ, ਮਾਈਆਂ ਦੇਂਦੇ ਭੇਤ ?
ਵੇਖ ਨਾ ਸਕੇ ਸਨ ਇਹ, ਰਾਮ ਗਊਆਂ ਦਾ ਪਾਪ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ, ਮਰਨ ਚਲੇ ਨੇ ਆਪ
ਤੋਪ ਬੰਦੂਕਾਂ ਰਹਿਕਲੇ, ਨਾਲ ਰਸਾਲੇ ਫ਼ੌਜ
ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ, ਮਸਤ ਆਪਣੀ ਮੌਜ
ਅੰਤ ਪੁਜੇ ਜਾ ਕੋਟਲੇ, ਜਿਥੇ ਸੀ ਰਣ ਖੇਤ
ਫ਼ੌਜ ਰਸਾਲੇ ਪਲਟਨਾਂ, ਹੋਏ ਖੜੇ ਸੁਚੇਤ
ਭੁਖੇ ਧਿਆਏ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਨੌ ਨਿਹਾਲ
ਦੁਖ ਕਿਸੇ ਨਾ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਪੁਛਿਆ ਹਾਲ
ਤੋਪਾਂ ਰਖੀਆਂ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਜਮਾਲਪੁਰੇ ਦੇ ਕੋਲ
ਰੱਕੜ ਕੂਕਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣ, ਲੋਕੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੋਲ

ਫੂਲਕੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਦੇ, ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ
ਤੋਪਾਂ ਇਹ ਸਨ ਭੇਜੀਆਂ, ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ
ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਿਹੱਥਿਆਂ, ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਹਿੱਤ
ਫੂਲਕਿਆਂ ਦੀ ਵੰਸ ਨੇ, ਇਹ ਜਿਤੀ ਸੀ ਜਿਤ
ਭੁਖੇ ਪਿਆਸੇ ਸਿੰਘ ਸਭ, ਰੱਕੜ ਵਿਚ ਖਲਿਹਾਰ
ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ ਦੁਆਲਿਓਂ, ਫ਼ੌਜਾਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ
ਬੰਨ੍ਹ ਬਿਠਾਏ ਜ਼ਾਲਮਾਂ, ਜਿਉਂ ਗੂੰਗੇ ਹੈਵਾਨ
ਕਿਸੇ ਨਾ ਪੁਛੀ ਗਲ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਲਏ ਬਿਆਨ
ਸਿੰਘਾਂ ਲਾਲੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ, ਵੇਖ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਲ
ਰਲ ਜੈਕਾਰਾ ਛਡਿਆ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ
ਕੰਬੇ ਸੁਣ ਕੇ ਏਸ਼ੀਆ, ਕੰਬਿਆ ਇੰਗਲਸਤਾਨ
ਜੈਕਾਰਾ ਸੁਣ ਕੰਬ ਗਏ, ਸਾਰੇ ਬੇਈਮਾਨ
ਬੈਠੇ ਕੁਰਸੀ ਡਾਹ ਸੀ, ਕਾਵਨ ਉਸਦੀ ਮੇਮ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੌਫ਼ ਨਾ ਰੱਬ ਦਾ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਾ ਤ੍ਰਸੇਮ
ਹਥ ਪਿਛਾਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਤੋਪ ਅਗੇ ਖਲਿਹਾਰ
ਪਿਠ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਗੋਲਾ ਦੇਵੋ ਮਾਰ
ਬਿਲੇ ਦੀ ਇਹ ਗਲ ਸੁਣ, ਬੋਲਿਆ ਜੱਥੇਦਾਰ
ਆਵਾਂਗੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ, ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਵਾਰ
ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਆ, ਸਾਨੂੰ ਲਾਇਆ ਹੱਥ
ਅਸੀਂ ਜਾਣੀਏਂ ਮੌਤ ਨੂੰ, ਜ਼ਿੰਦਗੀਓਂ ਚੰਗੀ ਵੱਥ
ਪਿਠ ਨਾ ਕਰੀਏ ਤੋਪ ਵਲ, ਡਰੀਏ ਵੇਖ ਨਾ ਕਾਲ
ਹਰ ਗੋਲੇ ਨਾਲ ਬੋਲੀਏ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ

ਸੱਧਰ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਨੂੰ, ਸਾਡੀ ਆ ਰਹੀ ਵਰ
ਕਿੱਦਾਂ ਦਸੋ ਓਸ ਵਲ, ਪਿਠ ਲਈਏ ਹੁਣ ਕਰ ?
ਹਸਕੇ ਲਾਈਏ ਮੌਤ ਗਲ, ਹੈ ਇਹ ਸਾਡੀ ਰੀਤ
ਸਾਡੀ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਹੈ, ਵਾਂਗ ਮਸ਼ੂਕ ਪ੍ਰੀਤ
ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਆਖੀਏ, ਇਸਨੂੰ ਆਇਆ ਵੇਖ
ਏਸ ਮਿਟਾਣੀ ਕੌਮ ਦੇ, ਮਥਿਓਂ ਕਾਲੀ ਰੇਖ
ਡਰ ਏਸਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੋ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਰੇ ਹੋਣ
ਜਿਹੜੇ ਹੈਨ ਅਮਰ ਫਿਰ, ਓਹ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਰੋਣ ?
ਕਾਵਨ ਜੱਥੇਦਾਰ ਦਾ, ਸੁਣਕੇ ਇਹ ਬਿਆਨ
ਕਹਿੰਦਾ ਮਾਰੋ ਸਭ ਨੂੰ, ਸੁਕਾ ਦਿਓ ਨਾ ਜਾਨ
ਤੋਪ ਦੇ ਨਾਲ ਉਡਾ ਧਰੋ, ਫੜ ਕੇ ਬਾਗ਼ੀ ਠੁੱਲ
ਹਿੰਦੀਆਂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਪਾਈਏ, ਘਟ ਕੁਤੇ ਤੋਂ ਮੁੱਲ
ਸਾਡੇ ਅਗੇ ਫਿਰ ਕੋਈ, ਅੜੇ ਨਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ
ਮੇਟ ਦੇਣਗੇ ਇੰਵ ਤੇ, ਇਹ ਸਭ ਸਾਡੀ ਆਬ
ਇਹ ਖੋਹਣਾ ਸੀ ਚਾਂਹਦੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਰਾਜ
ਰਹਿ ਸਕੀਏ ਨਾ ਅਸੀਂ ਇਉਂ, ਹੋਕੇ ਤੇ ਮੁਹਤਾਜ
ਮਾਫੀ ਜਿਹੜਾ ਮੰਗ ਲਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਆਂਗੇ ਛੱਡ
ਬਾਕੀ ਸਭ ਦਾ ਅਜ ਹੀ, ਫਸਤਾ ਦੇਵੀਏ ਵੱਢ
ਲਏ ਨਾ ਕੋਈ ਭੁਲ ਕੇ, ਨਾਂ ਲੈਣ ਦਾ ਰਾਜ
ਹੋਕੇ ਰਹਿਣ ਗੁਲਾਮ ਸਭ, ਕਰਨ ਸਲਾਮੀ ਤਾਜ
ਅਸੀਂ ਹੋਣ ਨਾ ਦਿਆਂਗੇ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮੁੱਠ
ਇੰਵ ਤੇ ਸਾਡਾ ਜਾਇਗਾ, ਰੋਹਬ ਸਾਰਾ ਉੱਠ

ਦੇਣੀ ਸਜਾ ਹੈ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ, ਦਏ ਰੀਕਾਰਡ ਤੋੜ
ਕਰੇ ਬਗਾਵਤ ਨਾ ਕੋਈ, ਸਭਨਾਂ ਦੇਈਏ ਹੋੜ
ਇਹ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ, ਕੀ ਰਖਣ ਗੇ ਯਾਦ
ਹੁਬਲ-ਵਤਨੀ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ, ਦਿਆਂ ਚਖਾ ਸਵਾਦ
ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਤਫਤੀਸ
ਚੰਗੇਜ਼ ਹਲਾਕੂ ਖਾਨ ਦੀ, ਮੈਂ ਹੈ ਕਰਨੀ ਰੀਸ
ਲਏ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਕੋਈ, ਫੇਰ ਨਾ ਭੁਲ ਕੇ ਨਾਂ
ਇਸ ਰਕੜ ਵਿਚ ਖੂੰਨ ਦੀ, ਦੇਣੀ ਨਦੀ ਬਹਾ
ਪਵਾਂ ਨਾ ਝਗੜੇ ਏਸ ਵਿਚ, ਬੇ-ਕਨੂੰਨੀ ਇਨਸਾਫ
ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਕਨੂੰਨ ਹੈ, ਇਹ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ਸਾਫ
ਮੇਰੇ ਪਿਛੇ ਹੈ ਖੜੀ, ਆਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਐਮਪੈਰ
ਫੇਰ ਗੁਜਾਰਾਂ ਮੈਂ ਭਲਾ, ਦਸੋ ਕਿਦਾਂ ਖੈਰ ?।
ਮੈਂ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਹਾਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ
ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਕੋਈ ਨਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ
ਏਸ ਦੇਸ ਦਾ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਸਭ ਕੁਝ ਆਲਨ-ਆਲ
ਰਾਜਾ ਕਰਾਂ ਕੰਗਾਲ ਨੂੰ, ਰਾਜਿਓਂ ਕਰਾਂ ਕੰਗਾਲ
ਇਸ ਕਲਰ ਨੂੰ ਅੱਜ ਮੈਂ, ਖੂੰਨ ਨਾਲ ਦਿਆਂ ਸਿੰਜ
ਪਾਣੀ ਥਾਂ ਬਹਾ ਦਿਆਂ, ਨਦੀ ਬਾਗੀਆਂ ਮਿੰਜ
ਤੋਪ ਬੰਦੂਕਾਂ ਪਲਟਨਾਂ, ਪੈਦਲ ਤੇ ਅਸਵਾਰ
ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਕਰੇ, ਕਠੇ ਦੇਸ਼ ਗਦਾਰ
ਵੇਖ ਇਸ਼ਾਰਾ ਅਖ ਦਾ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ
ਕਾਵਨ ਨੂੰ ਗੱਲ-ਗੱਲ ਵਿਚ, ਨਿਉਂ ਨਿਉਂ ਕਰਨ ਸਲਾਮ

ਸੂਰਤ ਸ਼ਕਲੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਸਿਖਾਂ ਵਾਲੀ ਢਾਲ
ਪਰ ਨਹੀਂ ਸਿਖੀ ਚਲਨ ਦਾ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਖ਼ਿਆਲ
ਕਾਵਨ ਦਿਤਾ ਹੁਕਮ ਸੀ, ਸਭ ਕੁਝ ਕਰੋ ਤਿਆਰ
ਦਾਰੂ ਸਿਕਾ ਪਾਇਕੇ, ਲਾਵੇ ਸ਼ਿਸਤ ਵਿਚਾਰ
ਪਿਠ ਪਿਛਾੜੀ ਖੜੇ ਕਰ, ਬੰਨ੍ਹੋ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ
ਉਡਦੇ ਵਿਚ ਅਕਾਸ ਦੇ, ਵੇਖਾਂ ਅਖਾਂ ਨਾਲ
ਬੰਨ੍ਹ-ਬੰਨ੍ਹ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਇਉਂ, ਸਭ ਨੂੰ ਦਿਓ ਉਡਾ
ਬੋਟੀ-ਬੋਟੀ ਜੁਦਾ ਕਰ, ਦੇਵੋ ਧਰਤਿ ਖਿੰਡਾ
ਸਿੰਘ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਗਾ ਰਹੇ, ਅਪਣੇ ਵਤਨ ਦੇ ਗੀਤ
ਕੀ ਹੋਵੇ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਤ ਨਾ ਚੀਤ
ਸਿਖ ਗੁਲਾਮਾਂ ਸੁਣ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ"
ਆਲ ਰਾਈਟ ਤਿਆਰ ਕਰ, ਅਸੀਂ ਲਿਆਏ ਸਾਜ
ਬਸ ਆਪ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ, ਹੈ ਕੇਵਲ ਹੁਣ ਦੇਰ ?
ਦਾਗ਼ ਪਲੀਤਾ ਦੇਵੀਏ, ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਇਕ ਵੇਰ ?
ਕਾਵਨ ਦੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਗਲ ਸੁਣੀ ਸਰਦਾਰ
ਅਗੋਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ, ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰ :–
"ਅਸੀਂ ਕਫਣ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ, ਫਿਰ ਆਏ ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ
ਸਮਝੀਏ ਨਾ ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਤੋਂ, ਇਹ ਪਿਆਰੀ ਜਾਨ
ਅਸੀਂ ਸਿਰ ਦਈਏ ਪਰ ਸਿਰੜ ਨੂੰ, ਕਦੀ ਨਾ ਦਈਏ ਜਾਣ
ਅਸੀਂ ਗਊ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਲਈ, ਚਲ ਹੋਣ ਆਏ ਕੁਰਬਾਨ
ਅਸੀਂ ਦੇਸ ਦੀ ਇਜਤ ਵਾਸਤੇ, ਏਥੇ ਆਏ ਸਾਂ ਮਰਨ ਮਰਾਨ
ਤੁਸੀਂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਨਿਹੱਥਿਆਂ, ਚੜ੍ਹ ਆਏ ਲੈ ਸਾਜ ਸਾਮਾਨ

ਤੁਸੀਂ ਤੋਪਾਂ ਇਸ ਲਈ ਆਂਦੀਆਂ, ਲੋਕੀਂ ਵੇਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਰ ਜਾਨ
ਅਸੀਂ ਛਾਤੀ ਤਾਣ ਖਲੋਵੀਏ, ਤੁਸੀਂ ਮਾਰੋ ਬੰਨ੍ਹ ਨਿਸ਼ਾਨ
ਅਸੀਂ ਮੌਤ ਨਾਲ ਗਲਵੱਕੜੀ, ਹਾਂ ਏਥੇ ਆਏ ਪਾਨ
ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਪ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਰਨਾ, ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਨਾ ਸਾਂਨ ਗੁਮਾਨ
ਅਸੀਂ ਮਰੀਏ ਖਾਤਰ ਕੌਮ ਦੀ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਈਮਾਨ
ਅਸੀਂ ਪਿਠ ਨਾ ਕਰਨੀ ਮੌਤ ਵਲ, ਸਾਡੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਸ਼ਾਨ
ਅਸੀਂ ਗੋਰੇ ਕਢਣੇ ਦੇਸ਼ ਚੋਂ, ਬਣ ਬੈਠੇ ਜੋ ਪਰਧਾਨ
ਅਗ ਲੈਣ ਆਈ ਘਰ ਸਾਂਭਿਆ, ਢੁਕੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਅਖਾਣ
ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਸੰਭਾਲਣਾ, ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਵੀਰਾਨ
ਚੰਗਾ ਕਰੋ ਜੇ ਤੁਰ ਜਾਓ ਆਪ ਹੀ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਫੇਰ ਹੋਵੋ ਪਸ਼ੇਮਾਨ
ਓਇ ! ਬਿਲਿਆ !! ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਮਾਰੀ ਹੈ ਸਾਰੀ ਸ਼ਾਨ
ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਆਸਰੇ ਜੀਉਂਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਲਗੇ ਗਾਈਆਂ ਮਾਰ ਮੁਕਾਨ
ਜੇ ਢਗੇ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ, ਓਦੀ ਕਿਵੇਂ ਤੁਰੂ ਗੁਜ਼ਰਾਨ
ਕਿਥੋਂ ਤਾਰੂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਮਲੇ, ਕਿਵੇਂ ਦੇਊ ਤੁਹਾਡੀ ਮਕਾਣ
ਅਸੀਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਪਾ-ਪਾ ਥਕ ਗਏ, ਤੁਸੀਂ ਕੀਤਾ ਨਾ ਜ਼ਰਾ ਧਿਆਨ
ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਬੁਚੜ ਤਲਬ ਨਾ, ਤੁਸੀਂ ਲਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ
ਤੁਹਾਡੀ ਭਿਆਲੀ ਨਾਲ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ,ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਗਿਆਨ
ਇਹ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਲਾਹਨਤ ਕਢਣੀ, ਅਸੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪ੍ਰਣ ਮਹਾਨ

× × ×

ਅਸੀਂ ਮਰਨੋਂ ਡਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ,ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਚਾ
ਹੈ ਨੌ ਮਹੀਨੇ ਦੇਰ ਫੇਰ ਝਬ, ਮੁੜ ਕੇ ਜਾਈਏ ਆ
ਅਸੀਂ ਨਾਅਰਾ ਅਜੇਹਾ ਮਾਰੀਏ, ਜੋ ਦਏਗਾ ਵਲੈਤ ਕੰਬਾ
ਕੀ ਆਖੇ ਅਸੀਂ ਖਲੋਵੀਏ, ਅਗੇ ਤੋਪ ਦੇ ਕੰਡ ਭੁਆ

ਕਿਉਂਕਿ ਗੋਲਾ ਲਗਣ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ, ਸਜੇ ਖਬੇ ਨਾ ਹੋਈਏ ਜਾ
ਤੁਹਾਡਾ ਵਾਰ ਨਾ ਖਾਲੀ ਜਾਇਗਾ, ਇਹ ਵੀ ਵੇਖ ਲਓ ਪਰਤਾ
ਓਇ ਗੀਦੀਓ ! ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਜਾਣਦੇ, ਸਾਡੀ ਸਧਰ ਰਹੀ ਵਰ ਆ
ਅਸੀਂ ਕਰੀਏ ਸੁਆਗਤ ਕਾਲ ਦਾ,ਕਹੀਏਂ'ਜੀ ਆਇਆਂ'ਆ-ਆ !
ਅਸੀਂ ਛਾਤੀ ਤਾਣ ਖਲੋਵੀਏ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਣੀ ਜੇ ਤੋਪ ਚਲਾ
ਸਾਡੀ ਬੋਟੀ-ਬੋਟੀ ਕਟ ਕੇ, ਦੇਣੀ ਕੱਲਰ ਏਸ ਖਿਡਾ
ਸਾਡੇ ਖੂਨ ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਓਹ, ਤੁਹਾਡਾ ਤਖਤਾ ਜੋ ਦੇਣ ਉਲਟਾ
ਲੋਕੀ ਆਂਹਦੇ ਨੇ ਕੱਲਰ ਨਾ ਜੰਮਦੇ, ਅਸੀਂ ਦੇਣੇ ਨੇ ਕੌਲ ਉਗਾ
ਤੁਸੀਂ ਨਵਾਂ ਤਜਰਬਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵੀ, ਲਾਹ ਲਓ ਦਿਲ ਦਾ ਚਾ
ਸਾਡੀ ਕਰਨੀ ਨਾ ਭੰਗ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ, ਹੁਣ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆ
ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਨਾ ਲਗੇ ਭਾਵੇਂ, ਸਿਖ ਹਿੰਦੂ ਓਹ ਮੁਸਲਮਾਂ
ਸਾਡੀ ਕਰਨੀ ਨਾ ਕੋਈ ਅੰਤੇਸ਼ਟੀ, ਖਾਣ ਕੁਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕਾਂ
ਕੋਈ ਪੁਛੇ ਇਹ ਸਨ ਕੌਣ, ਜੋ ਗਏ ਏਥੇ ਨੀ ਮਰ ਮਰਾ
ਕਾਹਿਣਾ ਸਾਡੇ ਬਾਗ਼ੀ ਇਹ ਸਨ,ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਨਾ ਕਰਾਂ ਖੁਦਾ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨੀ ਨਾ ਈਨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੀ, ਇਹ ਹੈਸਨ ਬੇ ਪਰਵਾਹ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਨਾ ਸਾਡਾ ਮੰਨਿਆ, ਇਹ ਤੁਰਦੇ ਸੀ ਅਪਣੇ ਰਾਹ
ਇਸ ਗਲੋਂ ਉਡੇ ਇਹ ਤੋਪ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਦਿਤਾ ਏ ਮਜ਼ਾ ਚਖਾ''
ਜੇ ਆਏ ਬਾਜ ਨਾ ਅਜੇ ਵੀ, ਦਈਏ ਹੋਰ ਸੁਆਦ ਵਿਖਾ

× × ×

ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਮੌਤ ਦਾ, ਨਹੀਂ ਪਿਆਰੀ ਜਾਨ
ਕਰੋ ਇਸ਼ਾਰਾ ਜਦ ਤੁਸੀਂ, ਆਈਏ ਛਾਤੀ ਤਾਨ
ਅਸੀਂ ਖਲੋ ਨਾ ਸਕੀਏ, ਤੋਪ ਵਲ ਕਰ ਪਿਠ
ਸਿਧੇ ਮਥੇ ਮਰਾਂਗੇ, ਮਰਦਾਂ ਵਾਂਗਰ ਨਿਠ

ਓਹ ਹੁੰਦੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜੋ, ਮੌਤ ਵੇਖ ਡਰ ਜਾਨ
ਮਰੀਏ ਹਸਦੇ ਹਸਦੇ, ਸਾਬਤ ਰਖ ਈਮਾਨ
ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰੜਕਦਾ, ਇਹ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜ
ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਲਤਾੜੀਏ, ਮਲਕਾਂ ਸਿਰ ਦਾ ਤਾਜ
ਕੋਈ ਵਿਦੇਸੀ ਮੰਨਣਾਂ, ਅਸੀਂ ਨਾ ਹੁਕਮਰਾਨ
ਦੇਸ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਾਣ ਨੂੰ, ਦੇਣੇ ਵਾਰ ਪ੍ਰਾਨ
ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਬੇਫ਼ਿਕਰ ਹੋ, ਤੋਪਾਂ ਕਰੋ ਤਿਆਰ
ਅਗ਼ੇ ਆਣ ਖਲੋਵੀਏ, ਆਪੋ ਅਪਣੀ ਵਾਰ
ਹੋਣਾਂ ਨਹੀਂ ਨਿਸ਼ਾਨਿਓਂ, ਅਸੀਂ ਨਾ ਲਾਂਭੇ ਮੂਲ
ਦੇਸ ਅਜ਼ਾਦੀ ਵਾਸਤੇ, ਜਾਨ ਦੇਵਣੀ ਹੂਲ
ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਰਹੇ, ਸਿਖੀ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ
ਬਾਰਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਏ ਨੇ, ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਦੀਵਾਨ
ਦੂਜੀ ਕੋਈ ਅਖ ਨਾ, ਸਕੇ ਵੇਖ ਪਛਾਨ
ਮਾਈ ਸ੍ਰੀ ਇੰਦਕੌਰ ਨੇ, ਦਸੀ ਸੀ ਇਹ ਬਾਤ
ਬਾਵਾ ਕਾਹਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਇਉਂ ਕੀਤੀ ਬਖਿਆਤ

"ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਆਣ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ ਦਿਤਾ, ਮੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਰਾ ਦਿਤੀ
ਆਣ ਲਾਇਆ ਦੀਵਾਨ ਮੈਦਾਨ ਅੰਦਰ, ਗੂੰਜ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਾ ਦਿਤੀ
ਆਣ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ, ਚੋਟੀ ਮੰਗ ਅਕਾਲ ਪੁਜਾ ਦਿਤੀ
ਦੁਖ ਪੀੜ ਤੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਰੀ ਹੋਏ, ਬਖਸ਼ ਸਿਦਕ ਅਡੋਲਤਾ ਪਾ ਦਿਤੀ
ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਛੇਤੀ ਮਿਲੋ ਆਣ ਸਿੰਘੋ, ਲਵੋ ਤੋਪ ਦਾ ਰ ... ਰ ਸੁਣਾ ਦਿਤੀ
ਸਿੰਘ ਗਜ ਜੈਕਾਰੇ ਗਜੌਣ ਲਗੇ, ਚੌਦਾਂ ਤਬਕ ਜਿਮੀਨ ਹਲਾ ਦਿਤੀ
ਭਾਰਾ ਦੇਖ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ, ਗੁਰਾਂ ਆਪਣੀ ਹਾਜਰੀ ਪਾ ਦਿਤੀ
ਮਾਈ ਇੰਦਕੌਰ ਦਸਿਆ ਹਾਲ ਸਾਰਾ, ਕਾਹਲਾਸਿੰਘ ਮੈਂ ਕਥਾ ਸੁਣਾ ਦਿਤੀ।"

(ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਾਹਲਾ ਸਿੰਘ)

ਗਿਆਨੀ ਕਾਹਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਕਾਵਨ ਸੁਣ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਤੋਪਾਂ ਹੈਨ ਤਿਆਰ
ਅਗੇ ਆਣ ਖੜੋ ਜਾਓ, ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਵਾਰ

ਸਿੰਘਾਂ ਅੰਤਮ ਸਮੇਂ ਰਲ, ਫਿਰ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਣਾ, ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ
ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਹਿਣਾਂ ਹਰ ਸਮੇਂ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਰਖਿਆ ਕਰਨੀ ਪੰਥ ਦੀ, ਹਰ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ
ਜਲਦੀ ਮੁੜਕੇ ਭੇਜਣਾ, ਗੁਰੂ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ
ਲਈਏ ਆਣ ਨਿਬੇੜ ਜੋ, ਬਾਕੀ ਬਚਿਆ ਕਾਜ
ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਗਊਆਂ ਫਿਰਨ, ਹੋਣ ਗ਼ਰੀਬ ਖੁਸ਼ਹਾਲ
ਘਾਟਾ ਰਹੇ ਨ ਅੰਨ ਦਾ, ਕਦੀ ਨਾ ਆਵੇ ਕਾਲ
ਗੋਰੇ ਕਢ ਕੇ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ, ਆਪਣਾ ਲਈਏ ਰਾਜ
ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਨਾ ਵਸੀਏ, ਹੋ ਗੈਰਾਂ ਮੁਹਤਾਜ
ਗਭਰੂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ ਦੇ, ਫਿਰਨ ਛਾਤੀਆਂ ਤਾਣ
ਇਹ ਵੀ ਕਰ ਸਕਣ ਕਦੀ, ਦੇਸ਼ ਕੌਮ ਤੇ ਮਾਣ
ਜੋ ਰਹੇ ਅਜ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ, ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਲ
ਪਾਂਦੇ ਗੋਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਘਟ ਕੁੱਤੇ ਤੋਂ ਮੁੱਲ
ਸੁਣਿਆ, ਲਿਖਿਆ ਗੋਰਿਆਂ, ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਏ ਖ਼ਾਸ
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਤੇ ਕੁੱਤਾ, ਆਇ ਨਾ ਏਸ ਅਵਾਸ ?
ਜਰੇ ਨਾ ਸਾਥੋਂ ਜਾਂਵਦੇ, ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਇਹ ਕੌਲ
ਗਲਾਂ ਸੁਣ ਅਜੇਹੀਆਂ, ਉਠਦਾ ਖੂੰਨ ਹੈ ਖੌਲ
ਦਿਤਾ ਵਰ ਪਟਲੇਸ਼ ਨੂੰ, ਤੁਸੀਂ ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਘਰ
ਪਤਾ ਤੇ ਲਓ ਓਹ ਘਰ ਅਜ, ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਰ ?
ਭਾਈਆਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਕੇ, ਗੈਰਾਂ ਦੀ ਮੰਨੀ ਈਨ
ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਮਲੇਛ ਦੇ, ਹੋਇਆ ਅਜ ਆਧੀਨ

ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਕੀ ਤੁਸੀਂ, ਨਹੀਂ ਲਓਗੇ ਸਾਰ ?
ਵੇਖੋਂ ਨਾ ਜਰਾ ਆਣ ਕੇ, ਵਗੀ ਜੋ ਰਬ ਦੀ ਮਾਰ ?
ਜਾਂ ਗੋਰੇ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਉਸ ਘਰ ਨੇ ਪਰਧਾਨ
ਸਮਝਣ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ, ਇਹ ਉਚੇਰੀ ਸ਼ਾਨ
ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ, ਜਿਥੇ ਸਦਾ ਨਿਵਾਸ
ਓਸ ਤੁਹਾਡੇ ਅਜ ਘਰ, ਕੰਜਰਾਂ ਦਾ ਹੈ ਵਾਸ
ਤੋਪ ਰਸਾਲੇ ਪਲਟਨਾਂ, ਲੈ ਸਾਡੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ
ਮਾਰਨ ਆਏ ਇਹ ਅਸਾਂ, ਨਾਲ ਧੋਖੇ ਦੇ ਵੜ
ਪੁਛੋ ਆ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਹੋਇਆ ਕੀ ਵਿਗਾੜ ?
ਕੀੜੀ ਉਤੇ ਕਟਕ ਕਿਉਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਆਂਦਾ ਚਾੜ੍ਹ
ਰਖਿਆ ਗਊ ਗ਼ਰੀਬ ਦੀ, ਕੀ ਇਹ ਭੈੜਾ ਕੰਮ
ਏਸ ਗਲੋਂ ਇਹ ਆਏ ਨੇ, ਸਾਡਾ ਚੇੜਨ ਚੰਮ
ਜਾਂ ਸਮਝਾਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਨਹੀਂ ਲਓ ਵਾਪਸ ਵਰ ?
ਆ ਕੇ ਤੇ ਵੇਖੋ ਜਰਾ, ਇਹ ਕੀ ਰਹੇ ਨੇ ਕਰ ?
ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਮਰਯਾਦ ਜੋ, ਏਹਨਾਂ ਛਡੀ ਤਿਆਗ
ਨਕਲ ਕਰਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ, ਧੰਨ ਸਮਝ ਕੇ ਭਾਗ
ਹੁਣ ਵੀ ਜੇ ਨਾ ਆਣ ਕੇ, ਲਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰ
ਗੁਰਮਤ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਣਗੇ, ਕਰ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ
ਇਹਨਾਂ ਕਰਨਾ ਆਪਣਾ, ਕ੍ਰਿਸਤਾਨੀਆਂ ਜਿਉਂ ਵੇਸ
ਸਿਰ ਤੇ ਰਹਿਣ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਇਹ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕੇਸ
ਸਿਖ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਛਡ ਇਹ, ਹੋਏ ਗੁਲਾਮ ਅੰਗਰੇਜ਼
ਪੁਛੋ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਲਾ, ਕਿਧਰੋਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੇਜ

ਡੂਹਰੇ ਪੱਗੜ ਬੰਨ੍ਹ ਇਹ, ਕਰਨ ਅਸਾਂ ਤੇ ਵਾਰ
ਤੋਪਾਂ ਲਿਆਏ ਇਹ ਨੇ, ਸਾਨੂੰ ਦੇਣ ਜੋ ਮਾਰ
ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਲਿਆਏ ਨੇ, ਤੋਪਾਂ ਮਾਰਨ ਹੇਤ
ਓਸ ਗਲੇ ਅਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਦੇਈਏ ਕਰ ਸੁਚੇਤੰ
ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ, ਏਥੇ ਏਕਣ ਰਾਜ
ਲੋਕਾਂ ਪਾ ਦੇਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ, ਇਕ ਦਿਨ ਏਥੋਂ ਭਾਜ
ਆਇਆ ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਦੂਲਾ ਧਰ ਅਵਤਾਰ
ਮੂਲ ਉਖਾੜੇ ਰਾਜਿਆਂ, ਸੁਣ ਲਓ ਨਿਸਚਾ ਧਾਰ
ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਇਕ ਦਿਨ ਦੇਸ ਆਜ਼ਾਦ
ਇਹ ਖੁਲ੍ਹੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ, ਕਰ ਸਕੇ ਪਰਵਾਜ਼
ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੋਂ, ਸਾਡੀ ਹੈ ਇਹ ਮੰਗ
ਕੌਮ ਦੇ ਸਿਰੋਂ ਉਤਾਰਨਾ, ਇਹ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਰੰਗ
ਮੰਗ ਅਜ਼ਾਦੀ ਮੰਗ ਕੇ, ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਅਰਦਾਸ
ਛਡ ਜੈਕਾਰਾ ਆ ਗਏ, ਸਿਧੇ ਤੋਪਾਂ ਪਾਸ
ਛਾਤੀ ਤਾਣ ਖਲੋ ਗਏ ਦੋਏ ਜਥੇਦਾਰ
ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦੇ ਲਾਡਲੇ, ਦੇਸ ਭਗਤ ਸਰਦਾਰ
ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਦਾ, ਛਡ ਜੈਕਾਰਾ ਜੋਰ
ਤੋਪਾਂ ਅਗੇ ਆ ਗਏ, ਦੂਜੇ ਸਿੰਘ ਵੀ ਹੋਰ
ਪਹਿਲਾਂ ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਤੇ, ਲਾਇਆ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੇਧ
ਗੋਲਾ ਚਲ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਗਈ ਪਲੀਤਾ ਵੇਧ
ਤ੍ਰੈ ਵਾਰੀ ਹੀ ਤੋਪ ਇੰਵ, ਗਈ ਪਲੀਤਾ ਚੱਟ
ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਸੀ, ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਕੱਠ

ਗਰਜ ਕਿਹਾ ਸਰਦਾਰ ਨੇ, ਬਸ ਲਾ ਲਿਆ ਜ਼ੋਰ
ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣ ਇਨਸਾਫ਼ ਨਾ, ਦਏ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਰ
ਤ੍ਰੈ ਵਾਰੀ ਚਟ ਜਾਇ ਜੇ, ਤੋਪ ਪਲੀਤਾ ਸਾਫ਼
ਤੋਪ ਚਲਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਫਿਰ, ਇਹ ਹੈਗਾ ਇਨਸਾਫ਼
ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਖਲਾਕ ਦਾ, ਅਸੀਂ ਦਿਵਾਲਾ ਕੱਢ
ਦੇਣਾਂ ਸਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ, ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਗੱਡ
ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਚਲਾ ਲਓ, ਤੋਪ ਕਿਹਾ ਸਰਦਾਰ
ਹੁਣ ਚਲੇ ਜ਼ਰੂਰ ਇਹ, ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ
ਗੋਰੇ ਕਰਨ ਨਾ ਜਾਣਦੇ, ਈਮਾਨੀ ਇਨਸਾਫ਼
ਬੇਕਨੂੰਨੀ ਬੇਈਮਾਨਗੀ, ਸਭ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼
ਗੋਲਾ ਮਾਰ ਉਡਾਇਆ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਸਭ ਅੰਗ-ਅੰਗ
ਜਲ ਗਏ ਧਰਮ ਦੀ ਸ਼ਮ੍ਹਾ ਤੇ, ਨਿਰਭੈ ਵਾਂਗ ਪਤੰਗ
ਆਇ ਅਵਾਜ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ
ਸੀਸ ਝੁੜਕ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਮੁੜ, ਲਗਾ ਧਰਤੀ ਨਾਲ
ਸਾਥੀ ਸਾਰੇ ਨਾਲ ਦੇ, ਪੁਜ ਗਏ ਸਚ ਖੰਡ
ਸਿਧੇ ਮਥੇ ਮਰੇ ਸਭ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਫੇਰੀ ਕੰਡ
ਤੋਪਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ ਇਵੇਂ, ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ਨਾਲ
ਸਿੰਘ ਜੈਕਾਰੇ ਛਡ ਰਹੇ, ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ
ਆਇਆ ਅਗੇ ਤੋਪ ਦੇ, ਜਦ ਹਰਿਨਾਮ ਧਮੋਟ
ਹੋਏ ਚਾਰ ਕੁ ਦਿਨ ਜਿਸ, ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਓਟ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਧਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕਕਾਰ
ਲਟ ਪਟੀ ਜੇਹੀ ਓਸ ਨੇ ਬੱਧੀ ਸਿਰ ਦਸਤਾਰ

ਆਮ ਜਟਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗਰਾਂ, ਭੋਥਾ ਬਧਾ ਲੱਕ
ਮਸ ਭਿੰਨਾ ਗਭਰੀਟ ਸੀ, ਉਮਰੋਂ ਵੀ ਕੱਚ ਪੱਕ
ਚਮਕੇ ਸੂਰਜ ਚੰਨ ਜਿਉਂ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਨੁਹਾਰ
ਸਾਗਰ ਵਾਂਗ ਗੰਭੀਰ ਦਿਲ, ਸ਼ਾਂਤ ਅਡੋਲ ਅਪਾਰ
ਬਾਹਾਂ ਬੇਲਣ ਬੇਲੀਆਂ, ਮੂੰਗਲੀਆਂ ਜਿਹੇ ਪਟ
ਮੁਙਾਂ ਚਾਰ ਖਲਾਰ ਮਾਰ, ਜਾਇ ਛੜੱਪਾ ਟੱਪ
ਪਿੰਜਣੀ ਤੇ ਭਰੀ ਜਾਇ ਨਾ, ਚੂੰਡੀ ਸੰਨ੍ਹੀ ਨਾਲ
ਹਥ ਵਿਚ ਫੜ ਰੁਪੱਯਾ, ਅਖਰ ਦੇਵੇ ਟਾਲ
ਜੀਕਰ ਜੰਵੇਂ ਚੜ੍ਹਨਾ, ਭਰਿਆ ਵਿਚ ਉਮਾਹ
ਆਣ ਖਲੋਤਾ ਤੋਪ ਦੇ, ਅਗੇ ਬੇ ਪਰਵਾਹ
ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਤੋਪ ਓਹ, ਗਈ ਪਲੀਤਾ ਚੱਟ
ਤਿੰਨੇ ਵਾਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਭੈੜੀ ਚੌੜ ਚਪੱਟ
ਚੌਥੀ ਵਾਰੀ ਉਸ ਕਿਹਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ
ਹੁਣ ਚਲਾਓ ਚਲੇਗੀ, ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨ
ਤੋਪ ਚਲੀ ਤੇ ਲੈ ਗਈ, ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਕਰ ਅੰਗ
ਰਣ ਵਿਚ ਜੂਝ ਕੇ ਮਰਨ ਦੀ, ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਮੰਗ
ਬਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਰੜ ਪਿੰਡ ਤੋਂ, ਬਚਾ ਸੀ ਅੰਜਾਣ
ਖੇਮੋ ਮਾਈ ਦਾ ਸੀ ਓਹ, ਇਕੋ ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨ
ਝਈਆਂ ਲੈ ਲੈ ਪਏ ਓਹ, ਅਗੇ ਤੋਪ ਖਲੋਨ
ਪਰ ਵਡੇ ਨਾ ਓਸ ਨੂੰ, ਮੂਹਰੇ ਹੋਵਣ ਦੇਨ
ਬਾਂਹਵਾਂ ਮਾਂ ਦੇ ਗਲ ਪਾ, ਆਂਹਦਾ ਮਾਏ ਦਸ
ਮੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆਣ ਤੇ, ਇਹ ਕਰ ਦੇਣ ਨਾ ਬਸ ?

ਵੇਖੀਂ ਅੰਮਾਂ ਮੇਰੀਏ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਣ ਨਾ ਛੱਡ
ਏਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਡਾਰ 'ਚੋਂ, ਕਰ ਦੇਵਣ ਨਾ ਅੱਡ ?
ਸੁਣ ਲੈ ਮਾਏ ਕੰਨ ਕਰ, ਤੈਨੂੰ ਦੇਵਾਂ ਦੱਸ
ਝੂਠੇ ਮੋਹ ਦੇ ਵਿਚ ਮਤੇ, ਤੂੰ ਜਾਏਂ ਨਾ ਫਸ
ਗੋਰੇ ਨੂੰ ਨਾ ਕਹਿ ਦਏਂ, ਮੇਰਾ ਪੁਤ ਨਾ ਮਾਰ
ਏਸ ਖੇਲ ਵਿਚ ਭੋਲੀਏ, ਬਾਜੀ ਦਈਂ ਨਾ ਹਾਰ
ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿਆਂਗਾ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ
ਜਿਧਰ ਚਾਹੇ ਤੂੰ ਫਿਰੀਂ, ਮੈਂ ਫਿਰ ਕਿਧਰੇ ਜਾਂ ?
ਵੇਖ ਨਾ ਸਕੇਂਗੀ ਕਦੀ, ਤੂੰ ਫਿਰ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ
ਹੁਣ ਤੇ ਕਠੇ ਰਹਾਂਗੇ, ਸਾਰੇ ਮੈਂ ਤੇ ਤੂੰਹ
ਇਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੁਤ ਨੇ, ਮਰ ਰਹੇ ਜੋ ਹੱਸ-ਹੱਸ
ਬਚ ਸਕਦੇ ਸਨ ਇਹ ਵੀ, ਰਣ ਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਨੱਸ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਬੋਂ ਤੁਰੇ ਜਦ, ਕਿੰਨੇ ਹੈਸਨ ਨਾਲ
ਕਈ ਚਲੇ ਗਏ ਨਿਕਲ ਕੇ, ਜਿਉਂ ਮਖਣ 'ਚੋਂ ਵਾਲ
ਕੀ ਪਈ ਹਰਿਨਾਮ ਨੂੰ, ਸੀ ਮਰਨ ਦੀ ਲੋੜ
ਘਰ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਆਪਣੇ, ਰਣ ਤੋਂ ਤੋੜ ਵਿਛੋੜ
ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਰਲ਼ਿਆ, ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਸੀ ਆਣ
ਕੋਈ ਓਸ ਨਾ ਸਕਦਾ, ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਪਛਾਣ
ਹੋਇਆ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦ ਓਹ, ਭਰ ਕੇ ਵਿਚ ਉਮਾਹ
ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਕਰ ਰਹੇ, ਅਜੇ ਤੀਕ ਵਾਹ ਵਾਹ
ਉਸ ਨੂੰ ਜਫੀ ਵਿਚ ਤਕ, ਲਈ ਖੜੇ ਦਸਮੇਸ਼
ਦਿਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਉਸ ਦੇ ਕੱਟ ਕਲੇਸ਼

ਪਏ ਸ਼ਹੀਦ ਵਰਸਾਂਵਦੇ, ਉਸਦੇ ਉਤੇ ਫੁੱਲ
ਬੈਠਾ ਵਿਚ ਬਿਵਾਣ ਦੇ, ਚੌਰ ਰਹੇ ਨੇ ਝੁੱਲ
ਔਹ ਖੜੋਤੇ ਫਤਹਸਿੰਘ, ਜੁਝਾਰਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ
ਕਰ ਇਸ਼ਾਰੇ ਸਦ ਰਹੇ, ਮੈਨੂੰ ਜਲਦੀ ਨਾਲ
ਇਸ ਸਾਥ ਤੋਂ ਅੰਮੀਏ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਣ ਵਿਛੋੜ
ਜੋ ਮੁਰਾਤਬਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਦੇਣ ਨਾ ਹੋੜ
ਛੇਤੀ ਕਹਿ ਦੇ ਅੰਮੀਏ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਵਣ ਮਾਰ
ਦੇਵਣ ਕਿਤੇ ਵਿਛੋੜ ਨਾ ਵੈਰੀ ਵਿਚੋਂ ਡਾਰ
ਆਪੇ ਹੀ ਤੂੰ ਆਖਦੀ, ਮਰਨ ਜੀਉਣ ਰਬ ਹੱਥ
ਪਾਈ ਮੌਤ ਦੀ ਓਸਨੇ, ਬੰਦੇ ਦੇ ਨੱਕ ਨੱਥ
ਪੁਛ ਨ ਪੈਂਦੇ ਮਾਮਲੇ, ਪੁਛ ਨਾ ਪੈਂਦੇ ਪਿਆਰ
ਓਹੀ ਹੁੰਦਾ ਅੰਮੀਏ, ਜੋ ਮਰਜੀ ਕਰਤਾਰ
ਮਾਏ ਨੀ ਬਾਪੂ ਮਰ ਗਿਆ, ਨਾਲ ਓਸਦੇ ਵੀਰ
ਮੌਤ ਆਂਵਦੀ ਲੰਘ ਕੇ, ਸੈ ਦਰਿਆਵਾਂ ਚੀਰ
ਮਾਂ ਨੇ ਭਰ ਗਲ ਵਕੜੀ, ਲਾਇਆ ਛਾਤੀ ਨਾਲ
ਹੈ ਸੁਭਾਗੀ ਮਾਂ ਜਿਸ, ਜਣਿਆ ਜੇਹਾ ਬਾਲ
ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਲਾਲ ਤੋਂ ਏਹੋ ਹੈ ਅਮੀਦ
ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੈਂ ਕਰਾਂ, ਤੂੰ ਹੋ ਜਾਇੰ ਸ਼ਹੀਦ
ਬੈਠ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਦੀ, ਕਾਵਨ ਦੀ ਸੀ ਮੇਮ
ਬਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਵਲ ਵੇਖ ਉਸ, ਕੀਤਾ ਦਿਲ ਤਰਸੇਮ :

———

"ਮੇਮ ਆਖਿਆ ਸਾਹਿਬ ਨਾ ਮਾਰ ਇਸ ਨੂੰ,
ਤਰਸ ਕਰ ਕੁਝ ਏਸ ਨਾਦਾਨ ਉਤੇ

ਫਸਿਆ ਇਹ ਅਨਜਾਣ ਅਨਭੋਲ ਐਵੇਂ,
ਡਿਠਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਏਸ ਜਹਾਨ ਉਤੇ
ਸ਼ਕਲ ਵੇਖ ਇਸਦੀ ਅਕਲ ਗੁੰਮ ਹੋਵੇ,
ਕਿਵੇਂ ਬਧਾ ਸੁ ਲੱਕ ਮਰ ਜਾਣ ਉਤੇ
ਕਰੇ ਜੀ ਜਾਣੀ ਯੂਰਪ ਵਾਰ ਘਤਾਂ
ਏਸ ਸੋਹਣਿਆਂ ਦੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਉਤੇ
× × ×
ਇਹ ਕਹੇ ਮੈਂ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ ਦਾ
ਇਸ ਨੂੰ ਮਰਨ ਤੋਂ ਫੇਰ ਬਚਾ ਦਿਆਂਗਾ ?
ਸਿਖੀ ਛਡ ਬਣੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਪਰਜਾ,
ਜਿਥੇ ਕਹੇ ਮੈਂ ਘਰ ਪੁਚਾ ਦਿਆਂਗਾ !
ਰਖੇ ਐਂਠ ਕੂਕਿਆਂ ਵਾਲੀ ਜੇ ਇਹ ਵੀ
ਅਗੇ ਤੋਪ ਦੇ ਧਰ ਉਡਾ ਦਿਆਂਗਾ !
ਲੋਕੀ ਜਾਨਣਗੇ ਕੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਤਾਈਂ,
ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਜ਼ੋਰ ਵਿਖਾ ਦਿਆਂਗਾ ?

ਕਹਿ ਦੇ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾ, ਰਾਮਸਿੰਘ ਤਰਖਾਨ ?
ਫੇਰ ਨਾ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰੀਏ, ਸੁਕਾ ਦਈਏ ਜਾਨ ?
ਮੇਮ ਆਖਿਆ ਬਚਿਆ, ਕਹਿ ਦੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਿਖ
ਐਵੇਂ ਜਾਨ ਗੁਆ ਨਾ, ਆਪਣਾ ਸੋਚ ਭਵਿਖ ?
ਤੇਰੇ ਜੇਹੇ ਬਾਲ ਨੂੰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਕੀ ਲਗੇ ਕੁਝ ਸੋਚ ਲੈ, ਕਰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਖ਼ਿਆਲ
ਸੁਣ ਇਹ ਬਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਦੀ ਅਖੀਂ ਆਇਆ ਨੀਰ
ਕੰਬਣ ਲਗਾ ਓਸਦਾ, ਥਰ-ਥਰ ਸਗਲ ਸਰੀਰ

ਖੇਮੋ ਮਾਈ ਪੁਛਿਆ, ਕੀ ਡਰ ਗਿਆ ਹੈਂ ਪੁਤ ?
ਸਿਧੇ ਮਥੇ ਚਲ ਹੁਣ, ਕਰ ਨਾ ਬੈਠੀਂ ਹੁਤ
ਕੁਟਣੀ ਦਾ ਕਿਹਾ ਮੰਨ ਕੇ, ਮਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਿਓਂ ਡਿਗ !
ਜਾਨ ਪਿਆਰੀ ਸਮਝ ਕੇ, ਛਾਹ ਨਾ ਬੈਠੀਂ ਵਿਗ ?
ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਾਏ ਗਲ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਆਇਆ ਰੋਣ
ਨਿੰਦਾ ਸੁਣ ਕੇ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਲਗਾ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਹੋਣ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਪਰਧਾਨ
ਚੂਹੜੀ ਕਰੇ ਨਾ ਸ਼ਰਮ ਕੁਝ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੇ ਤਿਖਾਨ
ਨਿੰਦਾ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਆਇਆ ਰੋਣ
ਪਰ ਹੁਣ ਮਾਏ ਗਲ ਹੈ, ਲਗੀ ਪੂਰੀ ਹੋਣ
ਫੇਰ ਆਖਿਆ ਮੇਮ ਨੇ, ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਸੋਚ ?
ਕੀ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ, ਨਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋਚ ?
ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ ਬਿਸ਼ਨਸਿੰਘ, ਗਲ ਲਈ ਮੈਂ ਮੰਨ
ਆਖ ਦਿਆਂ ਮੈਂ ਸਭੋ ਕੁਝ, ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ ਕੰਨ ?
ਭੇਤ ਵਾਲੀਆਂ ਦਸਾਂਗਾ, ਗਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਹੋਰ !
ਛੇਤੀ ਫਿਰ ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਂ, ਦੇਣਾ ਮੈਨੂੰ ਤੋਰ ?
ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਵਨ ! ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ, ਝੁਕਿਆ ਕਰ ਕੇ ਕੰਨ
ਆਂਹਦਾ ਬਾਗ਼ੀ ਗਿਆ ਇਕ, "ਬਾਤ ਹਮਾਰੀ ਮੰਨ"
ਲੰਮੀ,ਦਾਹੜੀ ਓਸਦੀ, ਓਹ ਹੈ ਸੀ ਕ੍ਰਿਸਤਾਨ
ਗਲ ਸੁਣਨ ਲਈ ਝੁਕਿਆ, ਕਰੀ ਕਾਗਸੇ ਜਾਨ :–
"ਲੰਮੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਪਾਇਕੇ ਹਥ ਦੋਵੇਂ,
ਝਟਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਖੂਬ ਹਿਲਾ ਦਿਤੀ

ਫੇਰ ਕਹੇਂਗਾ ਮੈਨੂੰ ਮੈਂ ਸਿਖ ਨਾਹੀਂ,
ਗਰਜ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਜਾਨ ਸੁਕਾ ਦਿਤੀ
ਨਾਭੇ ਵਾਲੇ ਦਾ ਖੜਾ ਸਿਪਾਹੀ ਜਿਸ ਨੇ,
ਹਾਲ ਵੇਖ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾ ਦਿਤੀ
ਛਡੇ ਹਥ ਪਿਛੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਨੇ,
ਸੋਹਣੀ ਜਿੰਦੜੀ ਘੋਲ ਘੁਮਾ ਦਿਤੀ ।''

ਡਕਰੇ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ, ਪਾਏ ਮਾਂ ਦੀ ਝੋਲ
ਕੂਕਣੋ ਸਾਂਭ ਸੁਗਾਤ ਇਹ, ਹੋਰ ਦਸ ਕੁਝ ਬੋਲ ?
ਟੁਕੜੇ ਪੁਤ ਦੇ ਮਾਂ ਨੇ, ਲਾਏ ਛਾਤੀ ਨਾਲ
ਸਬਰ ਸ਼ੁਕਰ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ, ਬੋਲੀ ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ
ਪੁਤ ਇਮਾਨਤ ਆਪ ਦੀ, ਸੀ ਓਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ
ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਲਈ ਸੰਭਾਲ ਓਹ, ਮੈਂ ਦਿਤੀ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ
ਲਗਦੇ ਹਥ ਹੀ ਕਰ ਦਿਓ ? ਦੂਜੀ ਪੂਰੀ ਮੰਗ ?
ਮੈਨੂੰ ਦਿਓ ਰਲਾ ਹੁਣ, ਬਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਦੇ ਸੰਗ
ਪਤੀ ਗਏ ਪੁਤ੍ਰ ਗਏ, ਕੱਲੀ ਰਹੀ ਮੈਂ ਡੈਣ
ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਆਖਣਾ, ਆ ਜਾ ਬੀਬੀ ਭੈਣ
ਢਲੀ ਜੁਆਨੀ ਨਹੀਂ ਅਜੇ, ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਵਾਜ਼
ਬਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਲੈ ਚਲੋ ਮਹਾਰਾਜ ?
× × ×
ਵੂਲ ਮਰਾਝ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ, ਸਿਧੂ ਖਾਨਦਾਨ
ਏਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਥੇ ਵਿਚ, ਸੀ ਓਹ ਰਲਿਆ ਆਨ
ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚ ਆਣ ਕੇ, ਕੁੜਮ ਕਬੀਲਾ ਓਸ
ਪਿਟੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਆ, ਫੜ ਲਿਆ ਹੈ ਨਿਰਦੋਸ਼

ਅਰਜ ਮੰਨ ਕੇ ਓਸ ਨੂੰ, ਛਡ ਦਿਓ ਇਸ ਵਾਰ
ਮੁੜ ਕੇ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਨਾ, ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ
ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ, ਸਾਨੂੰ ਸਮਝੋ ਦਾਸ
ਹੁਣ ਬਚਾ ਲਓ ਫੇਰ ਓਹ, ਰਹੇ ਅਸਾਡੇ ਪਾਸ
ਦਿਤਾ ਹੈ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ, ਸਾਨੂੰ ਅਤੀ ਕਲੇਸ਼
ਹੈ ਉਸ ਜਦ ਦਾ ਧਾਰਿਆ, ਕੂਕਿਆਂ ਵਾਲਾ ਵੇਸ਼
ਰਾਜੇ ਸੁਣ ਕੇ ਅਰਜ ਇਹ, ਬੰਦਾ ਭੇਜਿਆ ਖਾਸ
ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ, ਭੇਜੋ ਸਾਡੇ ਪਾਸ
ਬੰਦਾ ਲਿਆਇਆ ਕੋਟਲੇ, ਕਾਵਨ ਕੋਲ ਸੰਦੇਸ਼
ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮਰਾਝ ਤੋਂ, ਇਕ ਟੋਲੇ ਵਿਚ ਏਸ
ਮਾਫੀ ਮੰਗ ਲਈ ਓਸ ਦੇ, ਟੱਬਰ ਸਾਥੋਂ ਆਨ
ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਸਾਂ ਨੇ, ਉਸ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਨ
ਆਣ ਖਲੋਤਾ ਤੋਪ ਦੇ, ਅਗੇ ਵਾਰੀ ਨਾਲ
ਕਾਵਨ ਨੇ ਸੀ ਤੋਪਚੀ, ਨੂੰ ਸਮਝਾਈ ਚਾਲ
ਅਗੋਂ ਕਿਹਾ ਤੋਪਚੀ, ਹਟ ਜਾ ਨਾਲ ਉਚੇਚ
ਮਧਰਾ ਤੇਰਾ ਕਦ ਹੈ, ਸ਼ਿਸਤ ਨਾ ਲਗੇ ਮੇਚ ?
ਨਾਲੇ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਤੈਨੂੰ ਕੀਤਾ ਮਾਫ਼
ਭਾਈ ਚਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਤੂੰ ਹੈਂ ਬੰਦਾ ਖਾਸ
ਤੇਰੇ ਘਰ ਦਿਆਂ ਜਾ ਕਿਹਾ, ਬਖਸ਼ ਦਿਓ ਇਸ ਵਾਰ
ਫੇਰ ਕਰੇ ਨਾ ਭੁਲ ਇਹ, ਕਦੇ ਅਜੇਹੀ ਕਾਰ
ਇਹ ਗਲ ਸੁਣ ਕੇ ਭਰ ਗਿਆ, ਗੁਸੇ ਵਿਚ ਵਰਿਆਮ
ਰਾਜਾ ਮੇਰਾ ਕੀ ਲਗੇ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਬੰਦਾ ਆਮ

ਕੂਕਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ, ਕਿਹੜਾ ਬੇਈਮਾਨ
ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਪਰਧਾਨ
ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਨਾ ਵਾਸਤਾ, ਹੈ ਪਟਿਆਲੇ ਨਾਲ
ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਦੀ, ਫਸਾਂ ਨਾ ਮੈਂ ਵਿਚ ਚਾਲ
ਕਰਨਾ ਅਸੀਂ ਅਜਾਦ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਪਣਾ ਦੇਸ
ਏਥੇ ਦੇਣੇ ਰਹਿਣ ਨਾ, ਗੋਰੇ ਇਹ ਮਹਾਂ ਮਲੇਛ
ਤੋਪ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿਆ ਸੀ, ਇਟਾਂ ਦਾ ਇਕ ਢੇਰ
ਖੜੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ, ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਪਬ ਉਲੇਰ
ਮੈਂ ਹੁਣ ਨਾਂਹੀਂ ਮਧਰਾ, ਲਾਵੋ ਸਿਸਤ ਨਿਸੰਗ
ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਵੋ, ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ
ਕਾਵਨ ਸੁਣ ਕੇ ਜਲ ਗਿਆ, ਗਲਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਫ
ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਇਸ ਬਾਗੀ ਨੂੰ ਮਾਫ
ਵਜਾ ਗੋਲਾ ਲੈ ਗਿਆ, ਅੰਗ-ਅੰਗ ਸਾਰਾ ਨਾਲ
ਵਾਜ ਆਇ ਅਕਾਸ ਤੋਂ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ

× × ×

ਪੀਰ ਕੋਟੀਆ ਪ੍ਰੇਮਸਿੰਘ, ਮਜ਼ਬੀ ਭਰ ਜੁਆਨ
ਸੂਰਤ ਸੋਹਣੀ ਵੇਖ ਕੇ, ਲੋਕ ਹੋਣ ਕੁਰਬਾਨ
ਅਤੀ ਸੁਨੱਖਾ ਗਭਰੂ, ਛੇ ਫੁਟ ਉਚਾ ਕੱਦ
ਲੋਹੜੇ ਦਾ ਹੁਸੀਨ ਓਹ, ਜੋਰੇ ਦੀ ਸੀ ਹੱਦ
ਛੰਨਾ ਤੋਂ ਹਰਨਾਮਸਿੰਘ, ਮਾਨਸਾਹੀਆ ਸਰਦਾਰ
ਨਾਲ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਆਇਆ, ਸੀ ਓਹ ਸੂਬੇਦਾਰ
ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਓਸਦੀ, ਪੀਰਕੋਟ ਦੇ ਵਿਚ
ਪ੍ਰੇਮਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੇਖ ਉਸ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਈ ਖਿਚ

ਕਾਵਨ ਕੋਲ ਲੈ ਜਾ ਕਿਹਾ, ਸਾਹਿਬ ਏਸ ਨਾ ਮਾਰ
ਸੀਰੀ ਮੇਰੇ ਸਾਕ ਦਾ, ਪੀਰਕੋਟ ਘਰਬਾਰ
ਭੁਲ ਭੁਲੇਖੇ ਆ ਗਿਆ ਇਹ ਕੂਕਿਆਂ ਨਾਲ
ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੂਕਾ ਸਿਖ ਹੈ, ਚੂਹੜਾ ਕਰੋ ਬਹਾਲ
ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਵਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿਆਂ ਮਾਫ਼
ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜੇ ਇਕ ਗਲ, ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਸਾਫ਼
ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕੂਕਾ ! ਚੂਹੜਾ, ਨੀਵੀਂ ਜ਼ਾਤ ਕਮੀਨ
ਬਦੋ ਬਦੀ ਫੜ ਕਰ ਲਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧੀਨ
ਮੇਤੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗ ਕੇ, ਜਾਵੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰ
ਫੇਰ ਨਾ ਆਵੇ ਭੁਲ ਕੇ, ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ
ਛਡ ਦਿਆਂ ਮੈਂ ਏਸ ਨੂੰ, ਲੈਵੇ ਜਾਨ ਬਚਾਇ
ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਕਾਵਨ ਇਹ ਸੁਣਾਇ
ਅਗੋਂ ਕਿਹਾ ਪ੍ਰੇਮਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਸੂਬੇਦਾਰ
ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣਦਾ, ਹੁੰਦੇ ਕੌਣ ਚਮਾਰ
ਪਿੰਡ ਨਾ ਮੇਰਾ ਪੀਰਕੋਟ, ਨਾ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਹੈ ਜ਼ਾਤ
ਰਾਮਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ, ਮੈਂ ਪੁਤਰ ਵਿਖਆਤ
ਓਹ ਹੈ ਵਾਲੀ ਅਰਸ਼ ਦਾ, ਬੰਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਆਮ
ਤੇਰੇ ਜਹੇ ਸਰਦਾਰੜੇ ਜਿਸਦੇ ਲਾਖ ਗੁਲਾਮ
ਮੈਨੂੰ ਦਿਓ ਉਡਾ ਝਬ, ਲਾਓ ਨਾ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ
ਸਾਥੀ ਵਿਛੜ ਜਾਣਗੇ, ਕਰੋ ਨਾ ਇੰਝ ਅਵੇਰ
ਕਾਵਨ ਸੀ ਸੜ ਬਲ ਗਿਆ, ਸੁਣ ਕੇ ਇਹ ਜਵਾਬ
ਮਾਰੋ ਇਸ ਨੂੰ ਝਬਦੇ, ਚੂਹੜਾ ਇਹ ਖਰਾਬ

ਅੰਬਰ ਦਾ ਰੰਗ ਹੋ ਗਿਆ, ਲੋਹੂ ਨਾਲੋਂ ਲਾਲ
ਜਾਪੇ ਬਹੁਤਾ ਭਰ ਗਿਆ, ਗੁਸੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਲ
ਨਿਰਦੋਸਿਆਂ ਦੇ ਖ਼ੂੰਨ ਨੇ, ਰੰਗੇ ਧਰਤਿ ਅਕਾਸ਼
ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਭਰ ਗਿਆ, ਲੋਕ੍ਹਾਂ ਦਿਲ ਤਰਾਸ
ਸੂਰਜ ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਮਾਰਿਆ, ਲੁਕਿਆ ਵਿਚ ਸਮਾਨ
ਨ੍ਹੇਰਾ ਕਾਲਾ ਪਸਰਿਆ, ਹੋ ਗਈ ਸੁੰਨ ਮਸਾਨ
ਕਿਣ ਮਿਣ ਕਾਣੀ ਲਗ ਗਈ, ਅੰਬਰ ਉਠਿਆ ਰੋ
ਪਛੋਂ ਚਲਦੀ ਰੁਮਕਵੀਂ, ਨਿਕਲੇ ਵਿਚ ਦੀ ਹੋ
ਕਿਧਰੇ ਕਟੀ ਲਤ ਪਈ, ਕਿਧਰੇ ਪਏ ਸੀ ਹਥ
ਕਿਧਰੇ ਸਿਰ ਸੀ ਰੁਲ ਰਹੇ, ਧੜ ਤੋਂ ਹੋਏ ਵਥ
ਚਾਮ ਚੜਿੱਕਾਂ ਇਲ ਗਿੱਧ, ਫਿਰਦੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਡਾਰ
ਲੂੰਬੜ ਬਿਜੂ ਤੇ ਫੌਹੀਂ, ਮਾਸ ਖਾਣੇ ਬਘਿਆੜ
ਗਿੱਦੜ ਫਿਰਨ ਹਵਾਂਕ ਦੇ, ਉਲੂ ਉਠੇ ਚੀਕ
ਕੁਤਿਆਂ ਲੇਰਾਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਦਹਿਲਾਏ ਜੋ ਭੀਕ
ਰਾਤੀਂ ਕਾਂ ਕਾਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਕਰਨ ਅਰਾਮ ਨਾ ਕਾਗ
ਆਂਹਦੇ ਫੁਟ ਗਏ ਮਥਿਓਂ, ਹਿੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨੇ ਭਾਗ
ਭਰ ਭਰ ਖੱਪਰ ਪੀ ਰਹੀ, ਕਾਲ੍ਹੀ ਮਾਈ ਖ਼ੂੰਨ
ਰਜਿਆ ਸ਼ੇਰ ਦਹਾੜ ਦਾ, ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਨਾ ਊਨ
ਪਰ ਤੇ ਕੰਡ ਨਾ ਸੂਰਮਾ, ਹਾਇ ਨਾ ਆਖੇ ਮੂਲ
ਮੁਛ ਉਤੋਂ ਦੀ ਰੱਤ ਦੇ, ਕਤਰੇ ਗਿਰਨ ਅਮੂਲ
ਕਾਲੀ ਮਾਈ ਚੁਲੀ ਭਰ, ਪੀ ਓਹਨਾ ਜਾਏ ਰੱਜ
ਉਸ ਦੀ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ, ਭੁਖ ਓਹ ਦੇਂਦੇ ਕੱਜ

ਕਾਇਰ ਬੇਈਮਾਨ ਦੀ, ਨਦੀ ਵਗੇ ਭਰੀ ਰੱਤ
ਖੱਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਆਪਣਾ, ਕਾਲੀ ਸਕੇ ਨਾ ਘੱਤ
ਮਿਲ ਗਿਆ ਰਜਵਾਂ ਓਸ ਨੂੰ, ਅਜ ਸੀ ਖੂਬ ਅਹਾਰ
ਓਹ ਤੇ ਬਾਹਨ ਸ਼ੇਰ ਉਸ, ਰੱਜ-ਰੱਜ ਲੈਣ ਡਕਾਰ
ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ, ਸੂਰਜ ਛਿਪਦ ਨਾਲ
ਡੇਰੀ ਲੁਕੇ ਗਦਾਰ ਜਾ, ਬਚਦੇ ਛਡ ਉਸ ਹਾਲ
ਵੀਹ ਕੁ ਸਿੰਘ ਸਨ ਬਚ ਰਹੇ, ਕਰੇ ਨਾ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦ
ਜ਼ੁਲਮ ਵੇਖ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਲੁਕਿਆ ਭਜ ਖੁਰਸ਼ੀਦ
ਅੰਦਰੀਂ ਜ਼ਾਲਮ ਜਾ ਵੜੇ, ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਹਿਰੂ ਛਡ
ਆਂਹਦੇ ਹੋਣ ਸਵੇਰ ਤੇ, ਫਸਤਾ ਦਿਆਂਗੇ ਵਢ
ਸਿੰਘ ਆਖਦੇ ਜ਼ਾਲਮੋਂ, ਐਵੇਂ ਦੀਆਂ ਛੋੜ
ਏਸ ਸੁਹਾਵੇ ਸਾਥ ਤੋਂ, ਕਾਹਨੂੰ ਤੁਰੇ ਵਿਛੋੜ
ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਓਹ ਮਸਤ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਨਾ ਕਾਲ
ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਗਾ ਰਹੇ, ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ
ਪਾਲਾ ਦੁਖ ਨਾ ਭੈ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਦੁਖ ਸੁਖ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ
ਹਰਖੋਂ ਸੋਗੋਂ ਬਾਹਰੇ, ਜਲ ਵਿਚ ਕੰਵਲ ਅਲੇਪ
ਡਰਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨਾ, ਓਥੇ ਸਕੇ ਠਹਿਰ
ਵੇਖ ਵੇਖ ਦਿਲ ਕੰਬਦਾ, ਜੋ ਸੀ ਵਰਤਿਆ ਕਹਿਰ
ਚਿਠੀ ਕਾਵਨ ਮਿਲ ਗਈ, ਆ ਕੇ ਮੌਕੇ ਸਾਰ
ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਈ ਨਾ ਮਾਰ
ਨਾਟਕ ਰਚ ਅਦਾਲਤੀ, ਕਰਨਾ ਕੰਮ ਮਹਾਨ
ਕਰੋ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਪਹਿਲੇ ਕਰੋ ਚਲਾਨ

ਕਾਵਨ ਚਿਠੀ ਬਿਨ ਪੜ੍ਹੇ, ਲਈ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾ
ਹਦ ਤੋੜ ਕੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ, ਦਿਤੇ ਸਿੰਘ ਉਡਾ
ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸਤ ਮਾਘ ਦਾ, ਕਰਦਾ ਮਾਰੋ ਮਾਰ
ਛੇ ਮਾਘ ਦੇ ਦਿਨ ਵਿਚ, ਸੀ ਵਰਤੀ ਇਹ ਕਾਰ
ਚਲ ਕੋਟਲੇ ਆਇਆ, ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸੀ ਫਾਰ ਸਿਥ
ਕਾਵਨ ਨੂੰ ਉਸ ਆਖਿਆ, ਕਿਉਂ ਮਾਰੇ ਨੀ ਸਿਖ ?
ਕਾਵਨ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਿਆ, ਜੋ ਹਵਾਲ ਸੀ ਕੁਲ
ਰਖਵਾਲੀ ਲਈ ਤਾਜ ਦੀ, ਮੈਂ ਕਰ ਬੈਠਾ ਭੁਲ
ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਵਸ ਹਾਂ, ਰਖੋ ਜਾਂ ਦਓ ਮਾਰ
ਮੈਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦਾ, ਰਖਿਆ ਇੰਜ ਵਕਾਰ
ਨਹੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਇਹ, ਜਾਂਦਾ ਮਿਟੀ ਰੁੱਲ
ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਥੋੜੀ ਜਹੀ ਭੁਲ
ਕੀਤਾ ਓਥੇ ਅਦਲ ਆ, ਇਹ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਫਾਰਸਿਥ
ਬਾਕੀ ਬਚਸੀ ਜੋ ਰਹੇ, ਮਾਰ ਦਿਤੇ ਇਸ ਸਿਖ
ਘੱਲੂ ਘਾਰੇ ਏਸ ਵਿਚ, ਚੁਰਾਸੀ ਕੁ ਹੋਇ ਸ਼ਹੀਦ
ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨਾਈ ਈਦ
ਭਾਈ ਪਰਮਾ ਨੰਦ ਜੀ, ਹਿੰਦ ਦੇ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ
ਖੋਜ ਨਾਲ ਹੈ ਲਿਖਿਆ, ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਮਿਥਿਆਸ
ਸਾਕਾ ਜੋ ਇਹ ਵੇਖਦਾ, ਸੀ ਇਕ ਯੋਰਪੀਨ
ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ, ਵੇਖ ਸਿਦਕ ਯਕੀਨ
ਸਾਰਾ ਯੂਰਪ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਇਕ ਈਸਾ ਤੇ ਨਾਜ
ਡਿਠੇ ਕਈ ਯਸੂਹ ਮੈਂ, ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਪਰਵਾਜ

ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੋਂ, ਵੇਖ ਲਗੇ ਡਰ ਮੌਤ
ਮਰੇ ਮਜ਼ਾਖਾ ਮਾਰਦੇ, ਹੋਏ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਫੌਤ
ਨਾਟਕ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੋ ਹੈ ਅਤੀ ਦੁਖਾਂਤ
ਅਗੇ ਵਰਤਿਆ ਏਸ ਤੋਂ, ਵੀ ਭੈੜਾ ਵਰਤਾਂਤ ।

੨੭.

ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ

ਉਨੀ ਸਉ ਅਠਾਈਆ, ਅਤੇ ਮਹੀਨਾ ਮਾਘ
ਜਿਸਨੇ ਮੁੜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਮੰਦੇ ਕੀਤੇ ਭਾਗ
ਪੰਜ ਮਾਘ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ, ਕੋਟਲੇ ਤੇ ਕਰ ਵਾਰ
ਕਾਤਲ ਗਊ ਗ੍ਰੀਬ ਦੇ, ਭੇਜੇ ਪਰਲੇ ਪਾਰ
ਦੇਸ਼ ਕੌਮ ਤੇ ਧਰਮ ਤੋਂ, ਹੋਣ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ
ਤੋਪਾਂ ਅਗੇ ਨਿਠ ਕੇ, ਹਸ ਹਸ ਵਾਰੇ ਪ੍ਰਾਨ
ਕਾਵਨ ਲੁਧਿਆਣਿਓਂ, ਗਿਆ ਮਲੌਦ ਦੇ ਵਿਚ
ਬਦਨਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ, ਪੁਛਿਆ ਵਰਤੀ ਕਿਚ ?
ਲੂਣ ਮਰਚ ਲਾ ਬਦਨਸਿੰਘ, ਦਸੀ ਗਲ ਸੁਆਰ
ਸਾਥੋਂ ਖਾਧੀ ਕੂਕਿਆਂ, ਬਹੁਤ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ
ਆਪਣੀ ਗਲ ਲੁਕਾ ਲਈ, ਮਾਰੀ ਜੇਹੀ ਘੇਸ
ਸਾਡੇ ਦਸਿਆ ਤਿੰਨ ਮਰੇ, ਬਾਕੀ ਕਰੇ ਨਾ ਪੇਸ਼
ਡਰਦਾ ਸੀ ਸਰਦਾਰ ਮਤ, ਗੁਸੇ ਹੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਫੜ ਕਿਤੇ, ਦਏ ਜਹੰਨਮ ਭੇਜ !
ਪਰਗਟ ਦਿਤੀ ਹੋਣ ਨਾ, ਆਪਣੀ ਗਲ ਕਦੰਤ
ਭੈੜੀਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜੋ, ਹੋਇਆ ਸੀ ਵਰਤੰਤ

ਓਥੇ ਕਹਿਆ ਏਸ ਸੀ, ਮੈਂ ਦੇਵਾਂ ਹਥਿਆਰ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਟਲਾ, ਤੁਸੀਂ ਲਵੋਗੇ ਮਾਰ
ਵੇਲਾ ਲਿਆ ਸੰਭਾਲ ਇਸ, ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਪ੍ਰਹੇਜ
ਲਗ ਨਾ ਸਕਾ ਪਤਾ ਕੁਝ, ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ
ਇਹ ਕਹਾਣ ਪੰਜਾਬ ਦਾ, ਕੋਡਾ ਹੈ ਮਜ਼ਬੂਤ
ਸੌ ਸਵਾਰ ਤੋਂ ਵਧ ਡਰ, "ਆਪਣੀ ਜੋ ਕਰਤੂਤ"
ਅਸਲ ਗਲ ਸਰਦਾਰ ਨੇ, ਦਈ ਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ
ਡਰ ਸੀ ਮਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਫੜ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਕੋਹਣ
ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਭੁਚਲਾਇ ਕੇ, ਕੌਮ ਘਾਤਕ ਗੱਦਾਰ
ਗਪਾਂ ਮਾਰੇ ਕਸਮ ਖਾ, ਔਣ ਨਾ ਦੇਵੇ ਵਾਰ
ਕਾਵਨ ਬੰਦਾ ਭੇਜਿਆ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ
ਆਵੋ ਚਲ ਮਲੌਦ ਵਿਚ, ਗਲਾਂ ਕਰੀਏ ਖਾਸ
ਭੈਣੀਸਾਹਿਬੋਂ ਤੁਰ ਪਏ, ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਲੈ ਨਾਲ
ਸੁਰਖੀ ਘੋੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਇਕ 'ਸੁਖਪਾਲ' ਵੀ ਚਲ ਰਹੀ, ਸੀ ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਥ
ਬੈਲ ਨਗੌਰੀ ਜੁੜੇ ਜੋ, ਧਰਨ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਥ
ਘੋੜੀਓਂ ਉਤਰ ਹੋ ਗਏ, ਗਡੀ ਤੇ ਅਸਵਾਰ
ਪੁਜੇ ਜਾ ਮਲੌਦ ਵਿਚ, ਕਾਵਨ ਕਿਹਾ ਉਚਾਰ
ਕੀਤਾ ਸਿਖਾਂ ਤੁਹਾਡਿਆਂ ? ਏਥੇ ਆਣ ਫਸਾਦ
ਸਜਾ ਅਜੇਹੀ ਦਿਆਂ ਮੈਂ, ਲੋਕ ਰਖਣਗੇ ਯਾਦ !
ਖੋਹਣਾਂ ਚਾਂਹਦੇ ਜੋ ਤੁਸੀਂ, ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਰਾਜ
ਪਰ ਸੁਣ ਲਓ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦਸਾਂ ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ?

ਬਓਂਤ

ਪੈਸਾ ਡੱਬਲ ਜਦੋਂ ਤਕ, ਗਭਰੂ ਬੰਦਾ ਇਕ
ਅਸੀਂ ਨਾ ਜਾਣਾ ਛਡ ਕੇ, ਦੇਸ ਏਸ ਤਦ ਤਿਕ ?
ਤੁਰ ਪਈਏ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ, ਬਰਮਾ ਚੀਨ ਮਚੀਨ
ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੁਕਮ ਦੇ, ਸਭੇ ਦੇਸ ਆਧੀਨ
ਫ਼੍ਰੰਟੀਯਰ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ, ਕਿਥੇ ਪਿਆ ਆਸਾਮ
ਬਝੇ ਸਾਰੇ ਹੁਕਮ ਦੇ, ਝੁਕ ਝੁਕ ਕਰਨ ਸਲਾਮ
ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਕਰਦੇ ਕੂਕੇ ਸਿਖ !!
ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਂ ਸੋਚਿਆ, ਅਪਣਾਂ ਕੋਈ ਭਵਿਖ ?
ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਜੋ ਕੌਮ ਓਹ, ਸਾਰੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ
ਅੜੇ ਜੋ ਅਗੇ ਅਸਾਂ ਦੇ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਮਜਾਲ
ਕਰ ਸਕਦੇ ਰਾਜੇ ਨਹੀਂ, ਮਨ ਅਪਣੇ ਦੀ ਮੌਜ
ਮਿਟੀ ਵਿਚ ਮਲਾ ਦਈਏ, ਭੇਜ ਆਪਣੀ ਫ਼ੌਜ
ਵਿਰਕੇ ਅਗੋਂ ਜੇ ਕੋਈ, ਕਢ ਦੇਵੀਏ ਵੱਟ
ਗਾਜਰ ਮੂਲੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਟੁਕੜੇ ਕਰੀਏ ਕੱਟ
ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਧਰਮ ਦਾ, ਕੇਹੀ ਨੀਤਿ ਅਨੀਤ
ਸਾਡੀ ਤੇ ਬਸ ਇਕ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ
ਸੜਿਆ ਪਿਆ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ, ਬੋਲੇ ਇਕੇ ਸਾਹ
ਉਸਦਾ ਸੁਣ ਬਕਵਾਸ ਇਹ, ਕਿਹਾ ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ
ਏਡਾ ਨਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰ, ਕਿਥੇ ਹੈ ਨਮਰੂਦ ?
ਲਭੇ ਨਹੀਂ ਫਰਔਨ ਦਾ, ਬਾਕੀ ਨਾਮ ਨਮੂਦ ?
ਅਜ ਸਕੰਦਰ ਹੈ ਕਿਤੇ ? ਜੋ ਸੀ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ
ਗਲਤ ਹਰਫ ਜਿਉਂ ਮਿਟ ਗਏ, ਰਿਹਾ ਨਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ

ਉਡ ਗਏ ਵਾਂਗ ਕਾਫ਼ੂਰ ਦੇ, ਕਰ ਕੇ ਵੇਖ ਕਿਆਸ ?
ਦਿਸਦੇ ਨਾਹੀਂ ਓਹ ਕਿਤੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਕੇਹੀ ਆਸ ?
ਕੰਬਦੇ ਜਿਸਦੀ ਗਰਜ ਸੁਣ, ਕਾਬਲ ਤੇ ਕੰਧਾਰ
ਕਿਥੇ ਸ਼ੇਰ ਪੰਜਾਬ ਅਜ, ਹਰੀਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਕਿਥੇ ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਜੋ, ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਸਰਤਾਜ
ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ, ਕਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ
ਅਤ ਚੁਕੀ ਜਦ ਕੋਟਲੇ, ਰੌਂਤ ਬੁਚੜ ਮੂੰਹ ਜੋਰ
ਗਾਈਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਮਾਰਦੇ, ਹਿੰਦੂ ਪਾਂਦੇ ਸ਼ੋਰ
ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ-ਦੇ ਥਕ ਗਏ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਲੀਤੀ ਸਾਰ
ਸੁਣੀ ਨਾ ਅਸਲੋਂ ਗਲ ਇਸ, ਬੋਲੀ ਹੈ ਸਰਕਾਰ
ਗੁਰਮੁਖਸਿੰਘ ਨਾਲ ਝਗੜ ਕੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਹਿਆ ਬੈਲ
ਕਿਸੇ ਨਾ ਪੁਛਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕੀਤਾ ਕੈਲ ?
ਜੇ ਹੁਣ ਓਹ ਸੋਧੇ ਗਏ, ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਖ ?
ਕਿਉਂ ਕਰੇ ਸਰਕਾਰ ਇਉਂ, ਇਕਸ ਪਾਸੇ ਰੁਖ ?
ਇਉਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਡਿਠੇ ਸੁਣੇ ਖ਼ਿਆਲ ?
ਬਿਨਾਂ ਖੋਜ ਪੜਤਾਲ ਦੇ, ਰਲਣ ਇਕਸ ਦੇ ਨਾਲ ?
ਇਕ ਵਾਰੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਹੋ, ਕਰ ਰਹੇ ਹੈਨ ਕਸੂਰ !
ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੁਝ ! ਅਸੀਂ ਨਾ ਮੰਨੀਏ ਘੂਰ ?
ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਤੇ ਬਦਨਸਿੰਘ, ਦੋਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ
ਦੋਹਾਂ ਰਲ ਸਲਾਹ ਕਰ, ਕਰੀ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ
ਉਕਸਾਕੇ ਇਸ ਬਦਨਸਿੰਘ, ਪਾਇਆ ਹੈ ਇਹ ਜੱਭ
ਇਸਦੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਦੇ, ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੱਭ

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲਵੋ ਮਲੋਦ ਤੋਂ, ਲਓ ਕੋਟਲਾ ਮਾਰ !
ਮੈਂ ਬਣਾਂਗਾ ਫੇਰ ਮੁੜ, ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ !
ਕਰ ਕਰਾ ਫਿਰ ਮੁਕਰਿਆ, ਬਦਨਸਿੰਘ ਸ਼ੈਤਾਨ
ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਹੈਨ ਜੋ, ਜੰਗਲੀ ਪਸ਼ੂ ਹੈਵਾਨ !
ਉਹ ਤੇ ਪਾਗਲ ਹਨ ਭਲਾ, ਇਹ ਤੇ ਝਲਾ ਨਾਂਹ ?
ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨ, ਇਸ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਹਾਂਹ ?
ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਸੀ ਦਸਿਆ, ਪੁਛੋ ਇਸ ਸਰਦਾਰ ?
ਮਰਜੀ ਸੀ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਨਵੀਂ ਬਣੇ ਸਰਕਾਰ ?
ਤੁਹਾਡੇ ਜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦੋਸ਼ ?
ਦਸੋ ਬਦਨਸਿੰਘ ਫਿਰ, ਕਿਧਰੋਂ ਹੈ ਨਿਰਦੋਸ਼ ?
ਮੰਨ ਲਈਏ ਤੁਹਾਡੇ ਕਹੇ, ਸਿੰਘ ਹੈਨ ਸਜਾਵਾਰ ?
ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਵੀ ਫਿਰ ਸਰਦਾਰ ?
ਜਿਸ ਉਕਸਾਹਟ ਦੇ ਕੇ, ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਕੰਮ !
ਆਪਣੀ ਇਸ ਕਰਤੂਤ ਤੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਗੀਮ ?
ਸੁਣਕੇ ਕੰਬੇ ਬਦਨਸਿੰਘ, ਮੂੰਹੋਂ ਨਾ ਨਿਕਲੇ ਗੱਲ !
ਭਿਜ ਗਈ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਨਾਲ ਉਸ, ਮਾਘ ਮਹੀਨੇ ਖੱਲ !!
ਕਾਵਨ ਕਰ ਹੰਕਾਰ ਨਾ, ਕਿਹਾ ਦੀਨ ਦਿਆਲ !
ਅੰਤ ਤੁਹਾਡਾ ਹੋਵਸੀ, ਇਕ ਦਿਨ ਮੰਦਾ ਹਾਲ !
ਤੂੜੀ ਦੀ ਪੰਡ ਸਿਰ ਤੇ, ਚੁਕੀ ਜਾਇ ਕਿਸਾਨ !
ਗੰਢ ਲੜਾਂ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਜੇ, ਖਿੰਡੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ !
ਇਕ ਵੀ ਫੰਡਾ ਓਸਦੇ, ਆਵੇ ਨਾਹੀਂ ਹੱਥ !
ਬਿਖਰੇ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ, ਵੇਰੀ ਹੋਵੇ ਵੱਥ !

ਆਣ ਪਏ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਤੇ, ਤਿਵੇਂ ਚੁਪਾਸਿਓਂ ਮਾਰ !
ਆਵੇਗਾ ਨਾ ਰਾਸ ਫਿਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਹਥਿਆਰ !
ਦੇਸ਼ ਅਜਾਦੀ ਦੀ ਜੋ, ਮੈਂ ਇਹ ਬਾਲੀ ਅੱਗ !
ਬੁਝ ਨ ਸਕੇ ਇਹ ਸਗੋਂ, ਮਚਣ ਭਾਂਬੜ ਮੱਘ !
ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਫ਼ਾਂਸੀਆਂ, ਤੇ ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਮਾਰ !
ਸਕੇ ਨਹੀਂ ਬੁਝਾ ਇਸ, ਕਰ ਲਓ ਜ਼ੁਲਮ ਅਪਾਰ !
ਦਈ ਹਕੂਮਤ ਜਿਸ ਇਹ, ਲੈਣੀ ਓਸ ਸੰਭਾਲ !
ਰਬ ਕਰੇਗਾ ਅੰਤ ਨੂੰ, ਤੁਹਾਡਾ ਮੰਦਾ ਹਾਲ !
ਹੋਇ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਇਕ ਦਿਨ, ਮੇਰਾ ਦੇਸ਼ ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲ !
ਬੁਝੇਗੀ ਨਾ ਅਗ ਇਹ, ਮੈਂ ਜੋ ਦਿਤੀ ਬਾਲ !
ਸਿਰ ਦੇ ਉਪਰ ਪੈਰ ਰਖ, ਨਸੋਂ ਛਡ ਮੈਦਾਨ !
ਜਾਂਵੋ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਨੂੰ, ਸਾਡਾ ਕਰ ਨੁਕਸਾਨ !
ਇਕ ਛਡੋਂ ਇਕ ਨਾ ਫੜੋਂ, ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਦਸਤੂਰ ?
ਜਦੋਂ ਕੇ ਹੋਵੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾ, ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਕਸੂਰ !!
ਲਗ ਗਿਆ ਪਤਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਅਸਲ ਗਲ ਦਾ ਸਾਫ਼ ।
ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ, ਕਰ ਦਿਤਾ ਉਸ ਮਾਫ਼ ।
ਬਿਨਾਂ ਮਿਥੀ ਦੇ ਸਿੰਘ ਨਾ, ਗਏ ਏਸ ਦੇ ਕੋਲ ।
ਕੀਤਾ ਪੜਦਾ ਫਾਸ਼ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਬੋਲ ।
ਲਗਾ ਮਥੇ ਏਸ ਦੇ, ਸਦਾ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾਗ ।
ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਧਰੋਹ ਕਰ, ਖੋਏ ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਗ ।
ਹੁੰਦਾ ਨਾ ਜੇ ਕਦੀ ਕੁਝ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਜ ਬਾਜ ।
ਸਿੰਘ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਏਸ ਵਲ, ਐਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਅਕਾਜ ?

ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਇਸ ਜਿਹੇ, ਹੋਰ ਵੀ ਸਨ ਸਰਦਾਰ
'ਰਾਮਪੁਰਾ' ਤੇ 'ਬੇਰ' ਜੋ, ਆਦਕ ਕਈ ਵਿਚਾਰ
ਇੰਝ ਅਚਾਨਕ ਜਾਣਦੀ, ਏਸ ਸਮੇਂ ਨਾ ਲੋੜ
ਜਦ ਕਿ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਥੋੜ
ਪਹਿਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਹਾਂ ਇਸ, ਦਿਤਾ ਫੇਰ ਜਵਾਬ
ਬਣੀ ਬਣਾਈ ਯੋਜਨਾ, ਕੀਤੀ ਸਭ ਖ਼ਰਾਬ
ਦਿਤੇ ਜਦ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ, ਗੱਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ
ਬਦਨਸਿੰਘ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ, ਆਇਆ ਕੋਈ ਨਾ ਨਾਮ
ਮਥੇ ਉਤੇ ਏਸ ਦੇ, ਲਾਇਆ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾਗ
ਮਾਰਿਆ ਟਕੂਆ ਇੰਦਕੌਰ, ਖੋਏ ਇਸਦੇ ਭਾਗ
ਸਤਿਗੁਰ ਗਏ ਸਿਆੜ੍ਹ ਪਿੰਡ, ਨਿਰਭੈ ਬਚਨ ਉਚਾਰ
ਛੇ ਮਾਘ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਦੀ, ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ
ਸਿੰਘ ਸਿਆੜ੍ਹੋਂ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਟਲੇ ਹਾਲ
ਵਰਤੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਜੋ, ਖ਼ਬਰ ਲਿਆ ਤਤਕਾਲ
ਦਸੀ ਆ ਕੇ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਕੋਟਲੇ ਦੀ ਸਭ ਸਾਰ
ਜ਼ਾਲਿਮ ਬਿਲਿਆਂ ਪਕੜ ਕੇ, ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿਤੇ ਮਾਰ
ਤੋਪਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸੁਣਦੀਆਂ, ਸਿਆੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਬੋਲੇ ਸੁਣ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਧੰਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਕਾਰ
ਗਊ ਗਰੀਬਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਜੋ ਹੋਏ ਕੁਰਬਾਨ
ਦੇਵੇ ਜੁਗ ਪਲਟਾ ਇਹ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ
ਭੈਣੀਸਾਹਬ ਆ ਗਏ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੱਲ
ਅਜੇ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸਿੰਘ ਜੋ, ਗਏ ਨਾ ਘਰ ਦੇ ਵੱਲ

ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਣ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰ
ਕਿਹਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ, ਜਾਵੋ ਘਰੀਂ ਪਧਾਰ
ਸਖ਼ਤੀ ਕਰਨੀ ਬਿਲਿਆਂ, ਜਲਦੀ ਏਥੇ ਆਣ
ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ, ਓਹ ਦੇਵਣ ਘਰ ਜਾਣ
ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੁਝ ਤੁਰ ਗਏ, ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਬਾਰ
ਬੇਲੀ ਸੀ ਜਰਨੈਲ ਪੁਲਸ, ਆਇਆ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ
ਆਂਹਦਾ ਮੈਂ ਹਾਂ ਆਇਆ, ਤੁਸਾਂ ਕਰਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ
ਐਸ ਵੇਲੇ ਤੁਰ ਪਓ, ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ?
ਸੁਣ ਕਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਨਾ ਦੇਰ
ਅਸੀਂ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਅਵੇਰ
ਬਸਤਰਾਂ ਦੇ ਰਖਵਾਰ ਨੇ, ਅਰਜ ਕਰੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਕੀ ਪੁਸ਼ਾਕਾ ਪਹਿਨਣਾ, ਕੀ ਸਜਾਣਾ ਸਾਜ
ਕਰਮੋਂ ਕਾਲੀ ਕੰਬਲੀ, ਲਿਆਈ ਸੀ ਕਰ ਤਿਆਰ
ਬੀਬੀ ਗੁਜਰਵਾਲ ਤੋਂ, ਗਟੇਵਾਲ ਸਰਦਾਰ
ਵੇਖ ਕੰਬਲੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਹੱਸ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ
ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ ਦਾ ਕੁੜੇ, ਲਿਆਈ ਬਣਾ ਸਮਾਨ
ਕੀਨਾਂ ਖਾਫ਼ਾਂ ਅਤਲਸਾਂ, ਮਖ਼ਮਲ ਦੀ ਨਾ ਥੋੜ
ਪਹਿਨਾਂਗੇ ਓਹ ਕੰਬਲੀ, ਹੈ ਅਜ ਉਸਦੀ ਲੋੜ
ਚੀਨੀ ਚੰਬੀ ਸੁਰਖੀ, ਕੁਲੀ ਕਰੋ ਨ ਤਿਆਰ
ਅਜ ਚਲਾਂਗੇ ਹੋਇਕੇ, ਗੱਡੇ ਦੇ ਅਸਵਾਰ
ਗਡਾ ਆਂਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰ, ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਮਹੰਤ
ਉਸ ਤੇ ਗਏ ਸਵਾਰ ਹੋ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵੰਤ

ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੋਵੇ ਪਿਤਾ, ਦੂਜੇ ਰੋਵੇ ਧੀ
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਬੀਤਦੀ, ਭਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਜੀ
ਗੁੰਮ ਸੁੰਮ ਹੋਏ ਖੜੇ ਸਨ, ਹਰੀਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ
ਇਹ ਕੀ ਭਾਣਾਂ ਵਰਤਿਆ, ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ ਰਾਜ਼ !!
ਰੋ ਰਹੇ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਭਰ, ਉਚੀ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰ
ਸਾਨੂੰ ਕਿਸਦੇ ਆਸਰੇ, ਛਡ ਤੁਰੇ ਸਰਕਾਰ ?
ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਾਡਾ ਦੇਸ ਦਾ, ਪਤਾ-ਪਤਾ ਝਾੜ
ਰਲ ਕੇ ਬਿਲਿਆਂ ਨਾਲ ਇਹ, ਸਾਨੂੰ ਦੇਣ ਲਿਤਾੜ :

× × ×

"ਮਾਹੀ ! ਨਾ ਇਉਂ ਛਡ ਕੇ ਜਾਂਈਂ, ਸੁਣ ਸਾਡੀਆਂ ਅਰਜੋਈਆਂ ?
ਚੰਨਾਂ ਮਾਫ਼ ਕਰੀਂ ਤਕਸੀਰਾਂ, ਜੋ ਅਨਜਾਣੇ ਹੋਈਆਂ ?
ਮਿਹਰ ਕਰੀਂ ਓ ਮਿਹਰਾਂ ਵਾਲੇ, ਰਖੀਂ ਨਦਰ ਸਵੱਲੀ
ਏਸ ਫ਼ਿਰਾਕ ਅਗੇ ਲਖ ਜਿੰਦਾਂ, ਵਾਂਗ ਕਸਾਈ ਕੋਹੀਆ

ਇਉਂ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ, ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਣਾ ?
ਕਾਨੂੰ ਲਾਡ ਲਡਾਣੇ ਸਨ ਜੇ, ਇਉਂ ਛਡ ਸੀ ਤੁਰ ਜਾਣਾ ?
ਕਹਿਰ ਵਿਛੋੜਾ ਝੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਮਰੀਏ ਭਰਦੇ ਹਾਵੇ !!
ਮੰਨ ਸਕੇਗਾ ਕੌਣ ਅਜੇਹਾ, ਮਿਠਾ ਕਰਕੇ ਭਾਣਾ ?

ਇਕ ਪਾਸੇ ਪਈ ਸੰਗਤ ਰੋਵੇ, ਪਿਉ ਰੋਵੇ ਇਕ ਪਾਸੇ !
ਇਕ ਪਾਸੇ ਧੀ ਮਾਰੇ ਆਹੀਂ, ਛਡ ਤੁਰੇ ਜਿਸ ਮਾਪੇ !!
ਗੁੰਮ ਸੁੰਮ ਹੋਇਆ ਵੀਰ ਖਲੋਤਾ, ਨਾ ਬੋਲੇ ਨਾ ਚਲੇ !!
ਆਂਹਦੇ ਸਾਨੂੰ ਛਡ ਤੁਰੇ ਹੋ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਿਸ ਭਰਵਾਸੇ ?

'ਲਖੇ' ਦੇ ਗੁਜਰੇ ਜੋ ਦਿਲ ਵਿਚ, ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਣੇ
ਪਥਰ ਵਾਂਗ ਅਹਿੱਲ ਖਲੋਤਾ, ਵੇਖ ਰੱਬ ਦੇ ਭਾਣੇ
ਜਿਸ ਦੇ ਜਿਹਾ ਸੁਭਾਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਕੋਈ ਦੂਜਾ
ਵਿਗੜੀ ਖੇਡ ਅਚਾਣਕ ਆ ਕੇ, ਦਾ ਪਿਆ ਤਿੰਨ ਕਾਣੇ

ਚੀਨੀ, ਚੰਬੀ, ਸੁਰਖੀ, ਕੁਲੀ, ਪਈਆਂ ਸਭ ਅਧ ਮੋਈਆਂ !
ਦਾਣੇ ਪਠੇ ਵਲ ਨਾ ਤੱਕਣ, ਅਖਾਂ ਭਰ ਭਰ ਰੋਈਆਂ
ਕੌਣ ਪਿਆਰ ਕਰੂ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ – 'ਜੀਓ !' ਕਹਿ ਪੁਚਕਾਰੇ?
ਜਿਸਦੀ ਆਸ ਨਾ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਓਹ ਅਨਹੋਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ !!

ਗਊਆਂ ਰੋਂਦੀਆਂ ਜ਼ਾਰੋ ਜ਼ਾਰੀ, ਮੋਹਨ ਜੀ ਉਠ ਚੱਲੇ !
ਸਾਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਚਲੋ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਅਸੀਂ ਨਾ ਰਹਿਣਾ ਕੱਲੇ ?
ਸਾਡੇ ਬਦਲੇ ਦੇਸ ਬਦੇਸੀਂ, ਉਠ ਤੁਰੇ ਬਣ ਜੋਗੀ !!
ਦਸ ਤੇ ਜਾਓ ! ਕਿਹੜੀ ਗਲੇ, ਇਉਂ ਰੁਸ ਕੇ ਤੁਰ ਚਲੇ ?

ਕੌਣ ਕਰੇ ਰਖਵਾਲੀ ਸਾਡੀ, ਕੌਣ ਬੁਚੜਾਂ ਮੋੜੇ ?
ਕਿਸੇ ਨਾ ਤਰਸ ਅਸਾਡਾ ਕਰਨਾ, ਕੋਈ ਨਾ ਮਰਨੋਂ ਹੋੜੇ ?
ਥਾਂ ਥਾਂ ਬੁਚੜ ਖਾਨੇ ਖੁਲ੍ਹਣ, ਕੋਹ-ਕੋਹ ਖੱਲ ਉਤਾਰਨ !!
ਆਪ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਫਸਕੇ ਕਿਹੜਾ, ਸਾਨੂੰ ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਲੋੜੇ ?

ਲੋਕੋ ਵੇ ਕੋਈ ਸੁਣੋ ਬਾਹੁੜੀ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਨੂੰ ਮੋੜੋ ?
ਤਰਸ ਕਰੋ ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਰਹਿਮ ਨਾ ਹਥੋਂ ਛੋੜੋ ?
ਕਹਿਰ-ਵਿਛੋੜਾ ਕੋਹ-ਕੋਹ ਮਾਰੇ, ਲਾਹੇ ਖੱਲ ਅਪੁੱਠੀ !!
ਸਾਡੇ ਚੰਮ ਦੀਆਂ ਜੁਤੀਆਂ ਸੀਵੇ, ਹਾੜ੍ਹਾ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੋੜੇ ?

ਚੀਨੀਏ ! ਤੂੰ ਨਾ ਅਖੋਂ ਓਹਲੇ, ਹੁੰਦੀ ਸੈਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ?
ਕਮਲੀਏ ਤੁਰ ਚਲੇ ਨੀਂ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਤੈਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਤਬੇਲੇ ?
ਫਿਰ ਪਛਤਾਇਆਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ, ਹੁਣ ਕਰ ਲੈ ਜੋ ਕਰਨਾ ?
ਅਜ ਦੇ ਵਿਛੜੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਦ ਹੋਣ ਸਬੱਬੀ ਮੇਲੇ ?

ਗਊਓ ! ਤੁਹਾਡੇ ਬਦਲੇ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਪਿਆ ਪੁਆੜਾ ?
ਵਸਦੇ ਰਸਦੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਪਾਇਆ ਤੁਸੀਂ ਉਜਾੜਾ !!
ਸਭ ਤੋਂ ਬਾਹਲਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਸਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾਡ ਲਡਾਂਦੇ ?
ਪੁਛ ਦੇਵੇ ਮੁੜ ਕੇ ਕਦ ਆਸਨ ? ਮੰਨ ਅਸਾਡਾ ਹਾੜਾ ?

ਅਗੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ, ਬਦਲੇ ਹੋਈ ਤੁਹਾਡੇ ?
ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ ਪਾਨੀਪਤ ਵਿਚ, ਕਰਿਆ ਅਗੇ ਸਾਡੇ !!
ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਰ ਨਾ ਸਕੇ ਸਾਂ ਪਰ, ਆਪ ਮਰੇ ਸਾਂ ਓਥੇ !!
ਪੇਸ਼ ਪਈ ਅਜ ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ, ਓਹੀ ਮੁੜ ਅਸਾਡੇ !!

× × ×

ਆਂਹਦੇ ਭਾਈ ਬੁਧਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਗ਼ੀਬ ਨਿਵਾਜ
ਸੁਣੋ ਬੇਨਤੀ ਦਾਸ ਦੀ, ਅਰਜ ਕਰਾਂ ਮਹਾਰਾਜ
ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਬੈਠੋ ਘਰ ਵਿਚ, ਵਸੋ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼
ਤੁਹਾਡੇ ਬਦਲੇ ਮੈਂ ਚਲ, ਜਾਵਾਂਗਾ ਪਰਦੇਸ਼
ਆਖਾਂਗਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਹਨ ਬੁਚੜ ਮਾਰੇ ਮੈਂ
ਇਸਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਹੋਰ ਕੰਮ, ਕਈ ਬਗਾੜੇ ਮੈਂ
ਮੈਂ ਹੀ ਭੇਜੇ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਕਰਨ ਕੋਟਲੇ ਵਾਰ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ, ਮੈਂ ਵਰਤਾਈ ਕਾਰ

ਰਾਇਕੋਟ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ, ਦਿਤੀ ਮੈਂ ਸਲਾਹ
ਬੁਰਜ ਮਾਰਨ ਮਰੋੜ ਦੀ, ਮੈਂ ਸਭ ਲਾਈ ਵਾਹ
ਪਤਾ ਨਾ ਕਿਸੇ ਗਲ ਦਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ
ਮੈਂ ਨਹੀ ਸੀ ਦਸਿਆ ਕਦੀ, ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਰਾਜ਼
ਸਭ ਪੁਆੜੇ ਏਸ ਦੀ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਕਲੀ ਜੜ੍ਹ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਜਾਓ ਫੜ
ਜੇ ਮੈਂ ਏਥੇ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਪਾਵਾਂ ਫੇਰ ਪਸਾਦ
ਸਤਿਗੁਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਇਹ ਨੇ ਉਕਾ ਸਾਧ
ਸੁਣ ਕੇ ਗਲਾਂ ਸਭ ਦੀਆਂ, ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ ਧੀਰ
ਰੋਂਦਿਆਂ ਛਡ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ, ਕੀ ਹੋਈ ਤਕਸੀਰ
ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਨਾ ਛਡ ਕੇ, ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਇਹ ਦੇਸ
ਧਰਮ ਨਾ ਤੁਰਨਾ ਤਦੋਂ ਤਕ, ਸੰਵਰੇ ਕੰਮ ਨਾ ਲੇਸ
ਗਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਦੀਆਂ, ਸਭਨਾਂ ਦਿਤੀ ਧੀਰ
ਤੁਰ ਪਏ ਰੋਂਦਿਆਂ ਛਡ ਕੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਕਸੀਰ
ਮੇਰੇ ਬੋਹੜੋ ਪਿਪਲੋ, ਮੇਰੀ ਰਖਣੀ ਯਾਦ
ਮੁਢੋਂ ਤੁਰਦੀ ਆ ਰਹੀ, ਸਾਡੀ ਇਹ ਮਰਯਾਦ
ਚੀਨੀਏ ਰੋ ਨਾ ਕਮਲੀਏ, ਤੇਰਾ ਮਿਰਾ ਸੰਜੋਗ
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ, ਸਾਡਾ ਕਦੀ ਵਿਯੋਗ
ਨਾਉਂ ਸੁਭਾਗਾ ਅਮਰ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ
ਚੀਨੀ ਵਾਲਾ ਆਖ ਕੇ, ਮੇਰੀ ਹੋਊ ਪੁਕਾਰ
ਟੁੰਡ ਮੁੰਡ ਬੋਹੜੋ ਪਿਪਲੋ, ਤਕ ਤੁਹਾਡੀ ਸੱਧ
ਟੋਹ ਲਵਾਂਗਾ ਸੀ ਕਦੀ, ਇਹ ਭੈਣੀ ਦੀ ਹੱਦ,

ਗਊਓ ਤੁਹਾਡੇ ਗਲੋਂ ਨਾ, ਛੁਰੀ ਲਹੇ ਜਦ ਤੀਕ !!
ਤਦ ਤੀਕ ਮੇਰੀ ਵੀ ਤੁਸੀਂ, ਛਡਣੀ ਨਹੀਂ ਉਡੀਕ ?
ਜ਼ਾਲਮ ਫੜ ਕੇ ਮਾਰਦੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਕਸੀਰ ?
ਗਊਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕੇ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਿਤੀ ਧੀਰ !
ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰਦੇ, ਸਭਨਾਂ ਦਿਤੀ ਧੀਰ !
ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ ਤੁਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਕਸੀਰ ?
ਚਲਣ ਨਾ ਦੇਣਾ ਮੈਂ ਇਹ, ਬੇਰਹਿਮੀ ਵਾਪਾਰ
ਛੁਰੀ ਨਾ ਦੇਣੀ ਰਹਿਣ ਇਕ, ਕਿਤੇ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ !
ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਪੰਛੀਓ, ਚਿੜੀ ਕਬੂਤਰ ਮੋਰ !
ਸਬਰ ਸ਼ੁਕਰ ਵਿਚ ਵਸਣਾ, ਕੋਈ ਨਾ ਪਾਣਾ ਸ਼ੋਰ ?
ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਸਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਚੋਗ !
ਭਾਣਾ ਮਿਠਾ ਮੰਨਦਿਆਂ, ਕੋਈ ਨਾ ਕਰਨਾ ਸੋਗ ?
ਆਦ ਜੁਗਾਦੋਂ ਆ ਰਹੀ, ਸਾਡੀ ਇਹ ਮਰਯਾਦ !
ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਆਪ ਲੈ, ਕਰਨੇ ਲੋਕ ਅਬਾਦ !
ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਨਾ ਛਡਕੇ, ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਇਹ ਦੇਸ਼ ?
ਧਰਮ ਨਾ ਤੁਰਨ ਤਦੋਂ ਤਕ, ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਇ ਕਲੇਸ਼ ?
ਬਾਬਾ ਜਸਸਿੰਘ ਜੀ, ਆਂਹਦੇ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ?
ਮੇਰੇ ਲਈ ਪਾ ਤੁਰੇ, ਇਹ ਕਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ?
ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਆਪਣੇ, ਮੈਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਥੀਂ ਮਾਰ ?
ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੀਊਂ ਕੇ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ?
ਆਪਣੇ ਹਥ ਨਿਬੇੜ ਕੇ, ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਕਾਜ ?
ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਜੀ ਸਦਕੇ, ਫੇਰ ਕਿਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ?

ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਇਉਂ ਦਿਲ ਨਿਸਚਾ ਧਾਰ ?
ਮੇਰਾ ਹਥੀਂ ਆਪਣੇ, ਕਰ ਦੇਣਾ ਨਿਸਤਾਰ ?
ਹੁਣ ਇਉਂ ਛਡ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ, ਕਦ ਆਵੋਗੇ ਫੇਰ ?
ਸਾਡੇ ਭਾ ਦਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਜਗ ਦੇ ਵਿਚ ਅਨ੍ਹੇਰ !
ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਅਰਜ ਇਹ, ਸੁਣ ਬੋਲੇ ਭਗਵਾਨ ।
ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਦਿਆਂਗਾ, ਦਰਸ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਨ ।
ਚੂੰਨ੍ਹੀ ਦਾ ਸੰਤ ਜੀਉਣਸਿੰਘ, ਭਰੇ ਏਸਦੀ ਸਾਖ ?
ਆਵਾਂਗਾ ਜਦ ਤੁਸਾਂ ਕੋਲ, ਉਸਨੂੰ ਦੇਵਾਂ ਆਖ !
ਰੋਂਦਿਆਂ ਵਿਲਕਦਿਆਂ ਛਡ ਤੁਰੇ, ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਧਰਵਾਸ ।
ਛੇਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ, ਛਡ ਨਾ ਬਹਿਣਾ ਆਸ ?
ਡਾਕ ਬੰਗਲੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ, ਕੀਤਾ ਜਾ ਵਿਸਰਾਮ ।
ਅਫਸਰ ਸਨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਜੋ, ਏਥੇ ਮਿਲੇ ਤਮਾਮ ।
ਗਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਬੈਠਿਆਂ, ਕੀ ਵਰਤਾਈ ਕਾਰ !
ਬਿਲੇ ਰੌਲਾ ਪਾ ਉਠੇ, ਕਰਦੇ ਪਾਹਰਿਆ ਪਾਹਰ !
ਛਾਈਂ ਮਾਈਂ ਹੋ ਗਏ, ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਣੀ ਜਾਣ !
ਪਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਬਿਲਿਆਂ, ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਘਮਸਾਣ !
ਪੱਤਾ-ਪੱਤਾ ਭਾਲਿਆ, ਮਿਲੇ ਨਾ ਦੀਨ ਦਿਆਲ !!
ਗੋਰੇ ਆਖਣ ਇਹ ਹੈ, ਕੂਕਾ ਸਾਡਾ ਕਾਲ !
ਭਾਜੜ ਪੈ ਗਈ ਬਿਲਿਆਂ, ਬਹੁਤ ਹੋਏ ਦਿਲਗੀਰ ?
ਦਿਸੇ ਬੂਹਾ ਵੜ ਰਹੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਪਹਿਰੂ ਚੀਰ !!
ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਫੜ ਸਕੇ, ਵਿਗਸ ਕਿਹਾ ਗੁਰਦੇਵ ?
ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਹੁਕਮ, ਇਹ ਹੈ ਹੋਣਾ ਏਵ ?

ਜਿਥੇ ਚਲਣਾ ਲੈ ਚਲੋ, ਗਲਾਂ ਕਰੋ ਨਾ ਹੋਰ ?
ਐਵੇਂ ਕਾਹਨੂੰ ਪਾਇਆ, ਤੁਸੀਂ ਡਰਦਿਆਂ ਸ਼ੋਰ ?
ਟੇਸਨ ਦੇ ਉਤੇ ਖੜੀ, ਕਰੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਤਿਆਰ ।
ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਹੋ ਗਏ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਅਸਵਾਰ ।
ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਗਰਾਜ, ਕਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਮ ਦੇ ਤੀਰ ।
ਜਾ ਉਤਾਰੇ ਓਸ ਵਿਚ, ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਰਣਧੀਰ ।

੨੮.

ਪ੍ਰਿਆਗ ਰਾਜ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ

ਉਘੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ, ਜੋ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਚੋਂ ਪ੍ਰਿਆਗ ਦੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਸ਼ਾਨ
ਸਾਰਿਆਂ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਹ, ਤੀਰਥ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਗ
ਨ੍ਹਾਤਿਆਂ ਲਥਦੇ ਏਸ ਵਿਚ, ਸਭ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਦਾਗ਼
ਗੰਗਾ ਜਮਨਾਂ ਚਲਦੀਆਂ, ਰਲ ਕੇ ਨਾਲੋ ਨਾਲ
ਦਿਸੇ ਨਹੀਂ ਸੁਰੱਸਤੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਰੀਏ ਭਾਲ
ਉਜਲ ਪਾਣੀ ਗੰਗ ਦਾ, ਤੇ ਜਮਨਾ ਦਾ ਸ਼ਿਆਮ
ਵਖੋ ਵਖਰੇ ਦੂਰ ਤਕ, ਚਲਦੇ ਦਿਸਣ ਆਮ
ਪੂਰਬ ਦੀ ਤੇ ਪੱਛਮ ਦੀ, ਸੱਭਤਾ ਜਿਉਂ ਹੈ ਵੱਖ
ਕਰੇ ਨਿਖੇੜਾ ਦੋਹਾਂ ਦਾ, ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਅੱਖ
ਚਲਦੇ ਰਚ ਮਿਚ ਜਾਂਵਦੇ, ਆਪਾ ਬਹਿੰਦੇ ਖੋ
ਭੇਦ ਭਾਵ ਮਿਟ ਜਾਂਵਦਾ, ਮਿਟਦੀ ਦੂਜੀ ਖੋ
ਕਲੀ ਕਲੀ ਨਦੀ ਨੂੰ, ਲੋਕੀ ਕਹਿਣ ਮਹਾਨ,
ਤਿੰਨੇ ਕਠੀਆਂ ਹੋਇ ਕੇ, ਵਗਣ ਏਥੇ ਆਨ
ਭੈਣਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸਹੇਲੀਆਂ, ਵਿਛੜ ਚਿਰੀ ਮਿਲਿੰਨ
ਪਾਂਦੀਆਂ ਆ ਗਲਵਕੜੀ, ਕਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਤਿੰਨ

ਕਾਲ ਕਲੂਟੀ ਜਮਨਾ, ਸਲੋਨੀ ਜਹੀ ਸਿਆਮ
ਗੋਰੀ ਗੰਗ ਨਿਛੋਹ ਹੈ, ਚਾਂਦੀ ਜਿਉਂ ਸੇਤਾਮ
ਭੂੰਈਂ ਮੂੰਈਂ ਸੁਰੱਸਤੀ, ਤੁਰਦੀ ਹੋਈ ਅਭੇਦ
ਰਾਣੀ ਪੜਦਿਆਂ ਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਮਿਥਦੇ ਨੇ ਕਰ ਸੋਧ
ਤਿੰਨੇ ਭੈਣਾਂ ਚਲੀਆਂ, ਮਿਲਣ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਨਾਲ
ਹੈਨ ਹਿਮਾਲੇ ਲਾਹੀਆਂ, ਗਲੋਂ ਆਪਣੇ ਟਾਲ
ਅਪਣੇ ਘਰ ਚੋਂ ਦਿਤੀਆਂ, ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਤੋਰ
ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧੀਆਂ ਨੂੰ, ਰਖ ਨ ਸਕਿਆ ਹੋਰ
ਗਾਂਦੀਆਂ ਖਿਲੀ ਪਾਂਦੀਆਂ, ਨਚਦੀਆਂ ਪਾ ਧਮਾਲ
ਤੁਰੀਆਂ ਪਿਉ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ, ਕਰਨ ਪਤੀ ਦੀ ਭਾਲ
ਧਪਾ ਮੁਕੀ ਕਰਦੀਆਂ, ਰਾਹ ਖਲੋਤਿਆਂ ਛੇੜ
ਗੀਟੇ ਗੀਟੀਆਂ ਸਿਲਾ ਨੂੰ, ਠੁਡੇ ਮਾਰਨ ਰੇੜ
ਹੇਰੇ ਲਾਂਦੀਆਂ ਗਾਂਦੀਆਂ, ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਅਟਹਾਸ
ਪਿਉ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆ ਹੋਇ ਕੇ, ਆਈਆਂ ਮਾਂ ਦੇ ਪਾਸ
ਘੁਟੀਆਂ ਪਾ ਗਲਵੱਕੜੀ, ਮਾਂ ਧਰਤੀ ਹਿਕ ਨਾਲ
ਲਾ ਕੇ ਆਂਹਦੀ ਝਲੀਓ, ਤੁਸੀਂ ਫੜੀ ਕੀ ਚਾਲ ?
ਚੰਗੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਦੀ ਨਾ ਰੀਤ !
ਓਹ ਨਾ ਆਪੂੰ ਗਾਂਦੀਆਂ, ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਗੀਤ !
ਚੰਚਲਤਾਈ ਸ਼ੋਖੀਆਂ, ਅੱਲ੍ਹੜ-ਪਣ ਦੇ ਨਾਲ !
ਸੋਹਰੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ, ਕਿਵੇਂ ਗਲੇਗੀ ਦਾਲ ?
ਪਿਉ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਵਲ ਤੱਕ, ਹੋ ਕੇ ਤੁਰੋ ਗੰਭੀਰ !
ਤਾਂਨ੍ਹੇ ਦੇਣ ਸਰੀਕ ਨਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਭਾਈਆਂ ਵੀਰ ?

ਪਿਉ ਦੀ ਰੋਲੋ ਪਗ ਨਾ, ਤੁਰੋ ਸ਼ਹੂਰ ਦੇ ਨਾਲ ?
ਜਿੰਨੇ ਪੁਟਦੀਆਂ ਪੈਰ ਹੋਂ, ਚੁਕੋ ਧਰੋ ਸੰਭਾਲ ?
ਸਾਰਾ ਅੱਲ੍ਹੜਪਣ ਜੋ, ਮਾਂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਦੂਰ ।
ਪਿਉ ਜਿਹੀ ਭਰ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਮਖ਼ਮੂਰ !
ਆਂਹਦੀਆਂ ਮਾਏ ਮਾਫ਼ ਕਰ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਦੇਹ ਅਸੀਸ ?
ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ 'ਚ ਚਲੀਏ, ਹੋਰ ਨਾ ਕਰੀਏ ਰੀਸ ?
ਪਿਉ ਨੇ ਦਿਤੀਆਂ ਤੋਰ ਸਾਂ, ਮਾਂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਚਾ !
ਸਾਨੂੰ ਲਿਆਇਆ ਅੰਮੀਏ, ਵਗੋ ਤਗੀ ਨਚਾ ?
ਰਹਿ ਕੇ ਤੇਰੀ ਕਾਰ ਵਿਚ, ਤੁਰੀਏ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਨਾਲ !
ਭਾਵੇਂ ਦਏ ਖਲੋਣ ਨਾ, ਪੀਆ ਮਿਲਣ ਦੀ ਕਾਲ੍ਹ ?
ਕੁੜੀਓ ਸਾਡੀ ਵੰਸ ਦੀ, ਮੁਢੋਂ ਇਹ ਮਰਯਾਦ ।
ਸੌਹਰੇ ਜਾਣ ਦੇ ਚਾ ਵਿਚ, ਪੇਕਿਆਂ ਭੁਲੇ ਨਾ ਯਾਦ ?
ਦੋ ਕਦਮ ਤੁਰ ਤਕ ਲਏ, ਪਿਛੇ ਵਲ ਖਲੋ
ਝਾਕੇ ਵਲ ਸਹੇਲੀਆਂ, ਅਖੀਓਂ ਨੀਰ ਬਲੋ
ਕਰ ਸਕੋ ਬੇਸ਼ਕ ਨਾ, ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ?
ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਅਮੇਣਵਾਂ, ਪਤੀ ਮਿਲਾਪ ਪਿਆਰ
ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਧੀ ਦਾ, ਸ਼ਰਮ ਹਿਯਾ ਦਸਤੂਰ
ਛਡ ਨਾ ਸਕੇ ਹੋਇ ਵੀ, ਬੇਸ਼ਕ ਓਹ ਮਜਬੂਰ
ਰੰਗੇ ਤੇਰੇ ਮਿਲਣ ਨੂੰ, ਵਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਨਾਲ
ਭਾਗੀਰਥ ਉਡੀਕ ਵਿਚ, ਕਈ ਬਿਤਾਏ ਸਾਲ
ਮਿਲਕੇ ਜਾਈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਰਖੀਂ ਸਭ ਦਾ ਦਿਲ
ਗੜ੍ਹ ਮੁਕਤੇਸਰ ਤੀਕ ਫਿਰ, ਨਸੀ ਲਾ ਕੇ ਟਿਲ

ਦਈਏਂ ਅਸੀਸਾਂ ਸਭ ਨੂੰ, ਸਭ ਦਾ ਸਿਰ ਪਲੋਸ
ਰੁਖ ਕਰੀ ਵਿਰ ਅੱਲੜੇ, ਤੂੰ ਅਪਣੇ ਵਲ ਓਸ
ਚੰਗੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦਾ, ਏਹੀ ਚਜ ਅਚਾਰ
ਪਿਆਰ ਦੇਂਦੀਆਂ ਲੈਂਦੀਆਂ, ਸੌਹਰੇ ਜਾਣ ਪਧਾਰ
ਜਮਨੇ ! ਕਾਲ ਕਲਿੰਦੀਏ, ਦਿਲੀ ਰਚ ਨਜਦੀਕ
ਖੜਾ ਦਲੀਪ ਭਰਾ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਕਰੇ ਉਡੀਕ
ਸਕੀ ਭੈਣ ਤੂੰ ਓਸ ਦੀ, ਹੈ ਓਹ ਤੇਰਾ ਵੀਰ
ਤੁਹਾਡਾ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਕੁੜੇ, ਅਣਵੰਡਿਆ ਹੈ ਸੀਰ
ਅਗੇ ਤੇਰੇ ਰਾਹ ਵਿਚ, ਖੜੇ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰ
ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ ਹੇਤ ਮੁੜ, ਧਰ ਆਏ ਅਵਿਤਾਰ
ਗੁਆਲ ਗੋਪੀਆਂ ਨਾਲ ਲੈ, ਆਉਣ ਤੇਰੇ ਪਾਸ
ਤੇਰੇ ਰਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਚਾਈ ਰਾਸ
ਮਖਣ ਖਾਈਂ ਰਜ ਰਜ, ਕੱਚਾ ਪੀ-ਪੀ ਦੁਧ
ਜੋਬਨ ਵਿਚ ਨਿਖਾਰ ਆ, ਚਮਕੇ ਤੇਰੀ ਬੁਧ
ਮਥਰਾ ਬਿੰਦਰਾਬਨ ਦੇ, ਵਿਚ ਦੀ ਤੇਰਾ ਰਾਹ
ਤੇਰੀ ਵਿਚ ਉਡੀਕ ਦੇ, ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ
ਤੇਰੇ ਰਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸ, ਅਪਣਾ ਪਿਆਰ ਖਿਲਾਰ
ਦੁਨੀਆਂ ਕਰੀ ਹੈਰਾਨ ਹੈ, ਤਾਜ ਮਹੱਲ ਉਸਾਰ
ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਇਗਾ, ਨਾਹਣ ਜੋ ਸਿਰਮੌਰ
ਓਥੇ ਖੜਾ ਫ਼ਕੀਰ ਇਕ, ਪਰ ਉਸ ਸ਼ਾਹੀ ਤੌਰ
ਤੇਰੇ ਰਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਨੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼
ਕਟਣ ਦੇ ਲਈ ਆਏ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਕਸ਼ਟ ਕਲੇਸ਼

ਕਾਵਿ ਕਲਾ ਸਾਹਿੱਤ ਨਾਲ, ਮੇਰਾ ਭਰਨ ਭੰਡਾਰ
ਚੋਟੀ ਦੇ ਕਠੇ ਕਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਕਲਾਕਾਰ
ਵਿਘਨ ਪਏ ਨਾ ਕੰਮ ਵਿਚ, ਓਥੇ ਕਰੀਂ ਨਾ ਸ਼ੋਰ
ਚਲੀਂ ਵਿਚ ਅਦਾਬ ਦੇ, ਹੋਵੀਂ ਨਾ ਮੂੰਹ ਜ਼ੋਰ
ਅਸੀਰਵਾਦ ਲੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਰਕਾਨਾਂ ਚਾਲ
ਫੇਰ ਰਲੀਂ ਤੂੰ ਨਸ ਕੇ, ਦੂਜੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨਾਲ
ਤੈਨੂੰ ਧੀਏ ਸੁਰਸਤੀਏ, ਮੈਂ ਕੀ ਆਖਾਂ ਦਸ
ਤੇਰੇ ਰਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਸਦ, ਪਈ ਰਹੇ ਖੜਖੱਸ
ਕੈਰੋਂ ਪਾਡੋਂ ਲਾਇਆ, ਤੇਰੇ ਰਾਹ 'ਚ ਜੰਗ
ਨਦੀ ਚਲੀ ਇਕ ਖ਼ੂੰਨ ਦੀ, ਰਲੀ ਨਾਲ ਤੈਂ ਸੰਗ
ਮੇਰੇ ਪੁਤਰਾਂ ਦੀ ਤਦੋਂ, ਸੀ ਜੇਹੋ ਜੇਹੀ ਸ਼ਾਨ
ਪਰਤਿਆ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਨਾ, ਸਮਾਂ ਉਜੇਹਾ ਆਨ
ਤੇਰੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਖੜੇ ਨੇ, ਜ਼ਾਲਮ ਡਾਕੂ ਚੋਰ
ਮੈਨੂੰ ਲੁਟਣ ਆ ਰਹੇ, ਕਈ ਮਹੰਮਦ ਗੌਰ
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੋ ਹੋ ਰਹੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਕੁਝ
ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਝਲ ਵਿਚ, ਉਕਾ ਗਈਆਂ ਰੁਝ
ਤਿੰਨੇ ਭੈਣਾਂ ਸੁਣ ਲਓ, ਰਲ ਕੇ ਨਾਲ ਧਿਆਨ,
ਅਜ ਪ੍ਰਾਗ ਤੇ ਮਿਲਣਗੇ, ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਭਗਵਾਨ
ਵੇਖੋਗੀਆਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ, ਝਾਕੀ ਜੇਹੀ ਦੁਖੰਤ
ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੈ ਸਬਰ ਦਾ, ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਦੂਜੇ ਅੰਤ
ਜੇਹੀ ਵਰਤੀ ਨਾ ਕਦੀ, ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ
ਝਲ ਰਹੇ ਸਿਰ ਆਪਣੇ, ਮੇਰੇ ਦੀਨ ਦਿਆਲ .

ਤਿੰਨੇ ਭੈਣਾਂ ਕਠੀਆਂ, ਰਲ ਕਰਨੀ ਨਮਸ਼ਕਾਰ
ਤੁਰਿਓ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਲੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਪਖਾਰ
ਏਹੀ ਓਹ ਪ੍ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ
ਬਣ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਰਹੇ ਸੀ, ਕੀਤਾ ਸੀ ਬਿਸਰਾਮ
ਕੰਢੇ ਉਤੇ ਏਸ ਦੇ, ਹੈ ਇਕ ਦੁਰਗ ਮਹਾਨ
ਹੋ ਰਿਹਾ ਅਜ ਓਸ ਵਿਚ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਗਾਨ
ਗਡੀ ਹੈ ਸਮ੍ਰਾਟ ਇਕ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਾਠ
ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਓਸ ਤੇ, ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਇ ਨ ਪਾਠ
ਗਾਇਆ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਏਸ ਥਾਂ, ਸ਼ਾਮ ਵੇਦ ਦਾ ਗਾਂਨ
ਯੱਗ ਹੋਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਵੈਦਕ ਦੇ ਬਲੀਦਾਨ
ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਇਸ ਥਾਂ ਪਲੀ, ਪਲੀ ਅਹਿੰਸਾ ਸੱਤ
ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਕਵੀ ਏਸ ਥਾਂ, ਵੇਦ ਰਿਚਾ ਦੀ ਗੱਤ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ ਅੱਤ ਦਾ, ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਪਿਆਰ
ਵਸਦੇ ਮੌਜਾਂ ਨਾਲ ਸੀ, ਆਸ਼੍ਰਮ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ
ਬਨ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਏਸ ਥਾਂ, ਸੀਤਾ ਲਛਮਨ ਰਾਮ
ਆਸ਼੍ਰਮ ਭਾਰਦੁਵਾਜ ਦੇ, ਕੀਤਾ ਕੁਝ ਅਰਾਮ
ਰਿਖਿ ਪਤਨੀ ਅਨਸੂਆ ਨੇ, ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼
ਸਿਖ ਪਤੀਵਰਤ ਧਰਮ ਦੀ, ਕੀਤੀ ਸੀ ਨਿਰਦੇਸ਼
ਰੋਗੀ ਸੁਣੇ ਨਾ ਕੰਨ ਤੋਂ, ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਪੁਜ ਕੰਗਾਲ
ਤੀਵੀਂ ਜੋਹੇ ਪਤੀ ਦੀ, ਜੋ ਨਾ ਕਰੇ ਸੰਭਾਲ
ਜਾਵੇ ਜਮ ਦੀ ਪੁਰੀ ਨੂੰ, ਭੋਗੇ ਦੁਖ ਮਹਾਨ
ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਜੋ ਓਸ ਦੀ, ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਕਲਿਆਨ

ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ, ਰਹੇ ਬਦਲਦੇ ਰਾਜ
ਜੈਨੀਆਂ ਬੋਧ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ, ਕਈ ਸਜਾਏ ਸਾਜ
ਜੈਨਾਂ ਬੋਧਾਂ ਦੁਹਾਂ ਦੇ, ਭਿਖਸ਼ੂ ਲੈਂਦਾ ਸਦ
ਦਵੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ, ਰਾਜਾ ਅੱਧੋ ਅਧ
ਨਾਉਂ ਲੈਣ ਪ੍ਰਯਾਗ ਦਾ, ਮੁਕਤਿ ਸਮਝ ਕੇ ਲਕ
ਵਿਚ ਪੁਰਾਣਾਂ ਜਿਸਦੀ, ਉਪਮਾ ਭਰੇ ਸਲੋਕ
ਲੋਹੜੀਓਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲ ਕੇ, ਸਭ ਮਹੀਨਾ ਮਾਘ
ਕਰਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਨਾਨ ਆ, ਧੰਨ ਸਮਝ ਕੇ ਭਾਗ
ਆਏ ਨੇ ਅਜ ਯਾਤ੍ਰੀ, ਗੋਰਿਆਂ ਪਹਿਰੇ ਵਿਚ
ਪੈਂਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖਕੇ, ਹਰ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਖਿਚ
ਹੋਰ ਗਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਜ, ਪਾਣਾਂ ਨਾ ਕੋਈ ਵਾਹ
ਬੈਠੇ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹ ਵਿਚ, ਮੇਰੇ ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ
ਲੁਧਿਆਣੇ ਕਰ ਰਖੀ, ਇਕ ਸਪੈਸ਼ਲ ਤਿਆਰ
ਕੀਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਓਸ ਤੇ, ਸੂਬਿਆਂ ਸਣ ਅਸਵਾਰ
ਵਗੋ ਤਗੀ ਚਲਦੀ ਰਹੀ, ਗੱਡੀ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ
ਆ ਗਏ ਸਨ ਪ੍ਰਾਗ ਤੇ, ਅਗਲੀ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਤ
ਨਵੇਂ ਆਏ ਜੋ ਯਾਤ੍ਰੀ, ਇਹ ਨਾ ਆਏ ਨ੍ਹਾਣ
ਇਹ ਗਾ ਰਹੇ ਹੋਰ ਹੀ, ਜੁਗ ਪਲਟਾਊ ਗਾਣ
"ਕਨਕ ਮੰਦ੍ਰ ਪਾਟ ਸੇਜ ਸੈਨ ਸਖੀ, ਮੋਹ ਨਾ ਇਨ ਸੋ ਤਾਤ
ਰੂਖੇ ਭੋਜਨ ਭੂੰਮ ਸੈਨ ਸਖੀ, ਪ੍ਰਿਅ ਸੰਗ ਸੂਖ ਵਿਹਾਤ"
ਗਾਇਆ ਸੀ ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਗਾਨ
ਸੁਣ ਕੇ ਨਦੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ

ਵਹਿਣ ਸੀ ਖਲੋ ਗਏ, ਕੁਦਰਤ ਹੋਈ ਸ਼ਾਂਤ
ਪੰਛੀ ਹਟ ਗਏ ਚਹਿਕਣੋਂ, ਕਰ ਦਿਤੀ ਏਕਾਂਤ
ਸੁਣ ਰਹੇ ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਹੋ, ਬੇੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹੇ ਆਵਾਜ
ਗਾ ਰਹੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਸਣੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ
ਲਖਾਸਿੰਘ ਜਵਾਹਰਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ
ਪਹਾੜਾਸਿੰਘ ਜੀ ਹੁਕਮਸਿੰਘ, ਸੂਬਾ ਬ੍ਰਹਮਾਸਿੰਘ
ਮਲੂਕਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਨਾਨੂੰਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦ ਲੋ, ਛਡ ਆਏ ਘਰ ਬਾਰ
ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਆਖਦੇ, ਲੋਕੀ ਨੇ ਗੁਰੂਵਾਰ
ਏਸ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਧਾਰ ਆਏ ਅਵਤਾਰ
ਵਿਪਤਾ ਪਈ ਸੀ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਸਿੰਘ ਹੋਏ ਕੁਰਬਾਨ
ਗੁਰੂ ਗਏ ਪ੍ਰਦੇਸ ਨੂੰ, ਸੀ ਏਹ ਦਿਵਸ ਮਹਾਨ
ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਦਿਨ ਏਸ ਦੀ, ਕਦੀ ਨਾ ਭੁਲੇ ਯਾਦ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਲੁਟਿਆ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ
ਸੂਬੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਪ੍ਰਾਗ ਰਾਜ ਵਿਚਕਾਰ
ਡਕੇ ਫੜਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ, ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ
ਰਹੇ ਮਹੀਨੇ ਅਠ ਨੌ, ਪ੍ਰਾਗ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਏਸ
ਦੋਏ ਵਕਤ ਦੀਵਾਨ ਲਾ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਹਮੇਸ਼
ਆਂਹਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਸਦਾ, ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਅਗੇ ਰਹੇ ਭੁਲਾਂਵਦੇ, ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਿ ਵਾਰ
ਭੁਲ ਸਕਦੇ ਨਾ ਅਸੀਂ ਹੁਣ, ਆਖਾਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ
ਬੇਸ਼ਕ ਆਵੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਮਾਰਨ ਦੇ ਲਈ ਕਾਲ

ਮੰਗਲਸਿੰਘਾ ਆ ਰਿਹਾ, ਭਜਾ ਵਕਤ ਨਜ਼ੀਕ !
ਤਕੜੇ ਰਹਿਣਾ ਵੇਖਣਾ, ਲਗ ਨਾ ਜਾਏ ਲੀਕ ?
ਮੰਨਿਆ ਜਾਇ ਨ ਸਿਖ ਤੋਂ, ਭਾਣਾ ਅਤੀ ਮਹਾਨ
ਸਿਖ ਵਿਚਾਰਾ ਕੀ ਕਰੇ, ਗੁਰ ਭਰਮਾਏ ਜਾਨ
ਜਦ ਤੋਂ ਆਏ ਏਸ ਥਾਂ, ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਯਾਦ ਕਰੇ ਹੌਕੇ ਲਏ, ਵਿਸਰੇ ਨਾ ਪਰਵਾਰ
ਕੀਰਤਨ ਹੋਵੇ ਦੋ ਵਕਤ, ਸੁਬੇ ਲਾਵ ਦੀਵਾਨ
ਬਾਣੀ ਬੋਹਥ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਲਿਆਨ
ਆਖਿਆ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਬਾਣੀ ਨਾੜ !
ਬਾਣੀਓਂ ਵਡਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਦੀ ਵਾੜ !
ਪੁਛਿਆ ਬਾਬਾ ਜਵਾਹਰਸਿੰਘ, ਨਾਮ ਵਡਾ ਹੈ ਸਚ ?
ਵਡਾ ਹੈ ਪਰ 'ਤੋਹ' ਹੈ, ਬਾਬਾ ਹੈ ਕਚ ਪੱਚ !
ਦਸਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਅਜ ਤਕ, ਇਸ ਜੇਹੀ ਸ਼ੈ ਨਾ ਹੋਰ !
ਹੁਣ 'ਨਾੜ' 'ਤੋਹ' ਹੋ ਗਏ, ਨਵੀਂ ਤੋਰਨੀ ਤੋਰ ?
ਪਾਣੀ ਪਾਂਦੇ ਸਿਰ ਰਹੇ, ਬੱਕੇ ਘਸਾਂਦਿਆਂ ਉੱਨ !
ਸਿਟਾ ਕੋਈ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ, ਰਹੇ ਸੁੰਨ ਦੇ ਸੁੰਨ ?
ਚੰਗੇ ਵੇਲੇ ਲਗ ਗਿਆ, ਪਤਾ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ !
ਜਾਵੇ ਨਾ ਜਿਉਂ ਅਸਾਂ ਦੀ, ਕੀਤੀ ਘਾਲ ਅਕਾਜ ?
ਬਾਬਾ, ਇਹ ਤੇ ਗਲ ਨਹੀਂ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾ ਕੁਛ !
ਇਹ ਤੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ, ਦੋਵੇਂ ਨੇ ਇਹ ਤੁਛ ?
ਇਕ ਛਿਨ ਇਕ ਚਿਤ ਜਪੇ, ਅਸਲੋਂ ਨਿਸਚਾ ਧਾਰ
ਕਾਲ ਫਾਸ ਤੋਂ ਜਾਇਗਾ, ਉਸਦਾ ਹੋ ਨਿਸਤਾਰ

''ਤਿਲ ਨਹੀਂ ਭੰਨੇ ਘਾਲਿਆ'', ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਫ਼ਰਮਾਨ
ਅਨਥਾ ਜਾਵੇ ਕਦੀ ਨਾ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗਾਨ
ਬਿਨਾਂ ਭਰੋਸੇ ਸਿਦਕ ਦੇ, ਬਿਨ ਪੂਰਨ ਵਿਸਵਾਸ
ਬਾਬਾ, ਬਿਰਥਾ ਜਾਣਗੇ, ਐਵੇਂ ਲਏ ਸਵਾਸ
ਬਾਬਾ ਸਿਟਾ ਸਿਦਕ ਹੈ, ਸਿਦਕ ਹੈ ਵਸਤੂ ਮਹਾਨ
ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਿਦਕੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਾ ਆਨ
ਬਾਣੀ ਛਿਲੜ ਵਤ ਹੈ, ਨਾਮ ਹੈ ਗਰੀ ਬਦਾਮ
ਰੋਗਨ ਸਿਦਕ ਹੈ ਓਸ ਦਾ, ਪੂਰੇ ਕੰਮ ਤਮਾਮ
ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਸੇ ਸਿਦਕ ਨਾ, ਪੂਰਨ ਨਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼
ਬਾਬਾ ! ਕੋਈ ਕੰਮ ਵੀ, ਤਦ ਤਕ ਹੋਇ ਨ ਰਾਸ
ਓਦਰ ਗਿਆ ਮੰਗਲਸਿੰਘ, ਘਰ ਦੀ ਆਵੇ ਯਾਦ !
ਆਖੇ ਕੂਕਿਆਂ ਨਾਲ ਰਲ, ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਬਰਬਾਦ ?
ਪੁਛਿਆ ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਨੇ, ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ?
ਕੋਈ ਗ਼ਮ ਨਹੀਂ ਵਧੀ ਨੂੰ, ਕੋਈ ਨ ਸਕੇ ਮਾਰ ?
ਓਦਰ ਗਏ ਹੋ ਕੀ ਤੁਸੀਂ, ਲੰਮੇ ਲਓ ਸਵਾਸ ?
ਘਰ ਨੂੰ ਪਰਤਣ ਦੀ ਰਹੀ, ਹੁਣ ਨਾ ਕੋਈ ਆਸ !!
ਸੁਣ ਕਿਹਾ ਸਰਦਾਰ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਛੜੇ ਛੜਾਂਗ
ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਤੁਸਾਂ ਦੇ, ਬਾਬਾ ਚੰਗੇ ਭਾਗ
ਨਾ ਰੰਨ ਨਾ ਕੰਨ ਹੈ, ਘਰ ਨਾ ਬੂਹਾ ਦੁਆਰ
ਨਾਂਗੇ ਬਣ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ, ਸ਼ੁਤਰ ਬੇ-ਮੁਹਾਰ
ਜੀਵਨਸਿੰਘ ਤੇ ਦੰਗਲਸਿੰਘ, ਧੀਆਂ ਪਤਰ ਆਦ !
ਹੋਵੇ ਸੀਨਾ ਚਾਕ ਜਦ, ਘਰ ਦੀ ਆਵੇ ਯਾਦ ?

ਅਰਜਾਂ ਕਰਦੇ ਸੌ ਸਦਾ, ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ
ਜਿਥੇ ਚਲੋ ਚਲੀਏ, ਘਰ ਦਾ ਮੋਹ ਵਿਸਾਰ
ਦੇਣਾ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੋ, ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸਥਾਨ
ਹੁਣ ਭੁਲਾਣਾ ਨਾ ਕਦੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਆਨ
ਲੱਖਾਸਿੰਘ ਜੀ ਆਖਿਆ, ਓਹ ਸੀ ਕੋਈ ਹੋਰ !
ਇਹ ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਓਹ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਡਿਠਾ ਹੈ ਠੋਰ !
ਇਹ ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਜੋ ਕਹੇ, ਮੈਂ ਨਾ ਸਕਾਂ ਦੱਸ ?
ਆਖੇ ਕੂਕਿਆਂ ਨਾਲ ਰਲ, ਐਵੇਂ ਗਿਆ ਮੈਂ ਫਸ !
ਏਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛੇ ਲਗ ਕੇ, ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਖ਼ਰਾਬ !
ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਲੈ ਲਿਆ, ਸਹਿਣਾ ਪਿਆ ਅਜ਼ਾਬ !
ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਗਸੇ ਵੇਖਿਆ, ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਲ !
ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਕੀ ਆ ਗਈ, ਇਹ ਸਰਦਾਰਾ ਗੱਲ ?
ਜੋ ਤੇ ਮੈਂ ਓਹ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰ ਦਸਮੇਸ਼ ?
ਥਾਉਂ ਆਪਣੇ ਭੇਜਿਆ, ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ?
ਅਠ ਦਿਨ ਵਿਚ ਜੇ ਨਾ ਗਿਆ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਪੰਜਾਬ ?
ਸਮਝ ਲਈਂ ਬੇਸ਼ਕ ਫਿਰ, ਸਚੀਂ ਹੋਇਆ ਖ਼ਰਾਬ ?
ਨੇਤਰ ਭਰੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ, ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸੁਣ ਗੱਲ !
ਬਾਬਾ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਜਵਾਹਰਸਿੰਘ, ਬੋਲੇ ਹੋ ਬੇਕੱਲ !
ਸਾਨੂੰ ਲਗ ਗਿਆ ਪਤਾ ਸਚ, ਸਿਟਾ ਸਿਦਕ ਮਹਾਨ ?
ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਹੋ ਗਿਆ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ?
ਨਾਨੂੰਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਇਕ ਗੋਰੇ ਨੇ ਕੱਲ
ਹਮਕੀ ਤੁਮਕੀ ਬੋਲ ਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਦਸੀ ਗੱਲ

ਇਕਲ ਵਾਂਝੇ ਜਾਇ ਕੇ, ਵੇਖ ਸਥਾਨ ਇਕਾਂਤ
ਮੈਨੂੰ ਦਸੀ ਸੀ ਓਸ ਨੇ, ਕਲ ਅਜੇਹੀ ਹੀ ਬਾਤ
ਗੋਰਾ ਸੀ ਬਕਦਾ ਪਿਆ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਮੇਤ
ਸੂਲੀ ਗਡ ਕੇ ਮਾਰਨਾ, ਬਿਨਾਂ ਦਿਤਿਆਂ ਭੇਤ
ਸੁਣ ਕੇ ਬੋਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਭਰ ਕੇ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ
ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਸੀਂ, ਕੀਤਾ ਅਤੀ ਗੁਨਾਹ
ਗੋਰੇ ਕੋਈ ਨ ਓਸ ਨੇ ਕਹੀ ਅਣੋਖੀ ਗੱਲ
ਪੈਂਡੇ ਪੈਣ ਜੋ ਇਸ਼ਕ ਦੇ, ਪੁਠੀ ਲਹਿੰਦੀ ਖੱਲ
ਪਰ ਇਹ ਕੈਦਾਂ ਫਾਂਸੀਆਂ, ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ
ਕੋਈ ਵੀ ਸਕੇ ਬਚਾ ਨਾ, ਇਸ ਭੈੜੀ ਸਰਕਾਰ
ਨਾਨੂੰਸਿੰਘ ਕਹੇ-ਆਖਦਾ,ਗੋਰਾ ਕਸਮਾਂ ਨਾਲ
ਵਡੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਾ ਸਕੇ ਟਾਲ
ਨਾਂਨੂੰਸਿੰਘਾਂ ਅਸਾਂ ਦਾ, ਰਾਖਾ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ
ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ ਆਪ ਓਹ, ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਨ ਹਾਰ
ਲਾਵੇ ਜ਼ੋਰ ਬੇਸ਼ਕ ਪਰ, ਮਾਰ ਨ ਸਕੇ ਕਾਲ
ਸਾਡਾ ਰਾਖਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਵਾਲੀ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ
ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦੀ ਜੋ ਸਜਾ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਕਰਾਰ
ਸਿਰ ਉਪਰ ਹਸ-ਹਸਕੇ, ਲਈਏ ਸਭ ਸਹਾਰ
ਲਾਰਡ ਮੇਯੋ ਹਿੰਦ ਦਾ, ਵਾਇਸਰਾਇ ਮਸ਼ਹੂਰ
ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਗਿਆ ਓਹ, ਵੇਖਣ ਲਈ ਦਸਤੂਰ
ਉਮਰ ਕੈਦੀਆਂ ਭੇਜਦੇ, ਗੋਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ
ਛਡਦੇ ਨਾ ਮੁੜ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਬਿਨਾਂ ਨਿਕਲੇ ਜਾਨ

ਲੈਣ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਪੁਜ ਕੇ, ਦੇਂਦੇ ਅਤੀ ਅਜਾਬ
ਦੇਂਦੇ ਗਾਲ ਮਨੁਖਤਾ, ਕਰਦੇ ਬਹੁਤ ਖ਼ਰਾਬ
ਬਿਨ ਅਪ੍ਰਾਧੋਂ ਵੀ ਕਈ, ਫੜੇ ਕਨੂੰਨ ਬੇਦੋਸ਼
ਝੂਠੀਆਂ ਲੈ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ, ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਮਦਹੋਸ਼
ਛੁਟੀ ਦੇਣ ਨਾ ਕੰਮ ਤੋਂ, ਬੁਧਵਾਰ ਜਾਂ ਐਤ
ਸੁਣਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕੈਤ
ਰੋਜੀ ਰਜ ਵੀ ਦੇਣ ਨਾ, ਰਜਵਾਂ ਦੇਣ ਅਹਾਰ
ਅਗੋਂ ਕੁਸਕੇ ਜੇ ਕੋਈ, ਕਰਨ ਬੈਂਤ ਦੀ ਮਾਰ
ਬੁਰਛਾਂ ਵਾਂਗ ਉਧੇੜਦੇ, ਜ਼ਾਲਮ ਫੜ ਕੇ ਚੰਮ
ਲੈਂਦੇ ਵਾਂਗ ਕਸਾਈਆਂ, ਕੈਦੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਕੰਮ
ਪਿੰਜਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ, ਕੋਠੀ ਦਿੰਦੇ ਡੱਕ
ਮੰਨ ਜਾਂਦਾ ਗ੍ਰੀਬ ਓਹ, ਜੋ ਕੁਝ ਆਂਹਦੇ ਅੱਕ
ਹੈਨ ਦਰਿੰਦੇ ਭੇੜੀਏ, ਗੋਰੇ ਨਾ ਇਨਸਾਨ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਕਿਤੇ, ਜੰਗਲੀ ਪਸ਼ੂ ਹੈਵਾਨ
ਬੇਅਪ੍ਰਾਧ ਫਸਾ ਲਏ, ਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਾਰ
ਸੁਣੀ ਨਾ ਫੇਰ ਗ੍ਰੀਬ ਦੀ, ਅਰਜ ਕਦੀ ਸਰਕਾਰ
ਸ਼ੇਰ ਅਲੀ ਸਰਹੱਦ ਦਾ, ਏਥੇ ਇਕ ਪਠਾਨ
ਫੜ ਪਸ਼ੌਰੋਂ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਹਲ ਵਿਚ ਜੁਆਨ
ਰਹਿਮ ਦੀ ਦਰਖ਼ਾਸ ਉਸ, ਲਾਟ ਮੇਯੋ ਦੇ ਪਾਸ
ਵਾਇਸਰਾਇ ਜੋ ਹਿੰਦ ਦਾ, ਕਰ ਭੇਜੀ ਅਰਦਾਸ
ਕੀਤਾ ਨਾ ਕਦੀ ਗੁਨਾਹ ਮੈਂ, ਅਸਲੋਂ ਬੇਕਸੂਰ
ਮੇਰੇ ਹੈਨ ਸ਼ਰੀਕ ਜੋ ਓਹ, ਫਿਟੇ ਹੋਏ ਨੇ ਸੂਰ

ਕੀਤਾ ਮੈਂ ਕਸੂਰ ਜੋ, ਉਸਦੀ ਕਰ ਪੜਤਾਲ ?
ਅਸਲੋਂ ਨਿਰ ਅਪ੍ਰਾਧ ਮੈਂ, ਮੈਨੂੰ ਕਰੋ ਬਹਾਲ ?
ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਦੀ ਸਤਾਇਆ, ਮੇਰਾ ਇਹ ਈਮਾਨ
ਬੰਦਾ ਮੈਂ ਖੁਦਾਇ ਦਾ, ਪਕਾ ਹਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਹਾਕਮ ਵਢੀ ਖੋਰ ਸੀ, ਝੂਠੇ ਸਨ ਅਗਵਾਹ
ਮੇਰੀ ਕੀਤੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਸਚੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ?
ਆਖੇ ਮੈਂ ਅਜ ਲਾਟ ਨੂੰ, ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਰਦਾਸ ?
ਪਰ ਗ੍ਰੀਬ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਔਣ ਨਾ ਦਿਤਾ ਪਾਸ
ਵੇਖ ਚਾਖ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਨੋ, ਧੈਸ ਕਰ ਕੇ ਲਾਟ
ਹੋਣ ਸਵਾਰ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ, ਉਤੇ ਆਇਆ ਘਾਟ
ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਟਾਪੂ ਜੋ ਆਬਾਦ
ਭਜਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਾ, ਕੈਦੀ ਫਿਰਨ ਅਜ਼ਾਦ
ਘਿਰਿਆ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ, ਟਾਪੂ ਅੰਡੇਮਾਨ
ਕੈਦੀ ਨਸ ਨਾ ਸਕਦਾ, ਏਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਰਾਨ
ਸ਼ੇਰਅਲੀ ਨੂੰ ਰਹੀ ਨਾ, ਜਦ ਕੋਈ ਬਾਕੀ ਝਾਕ
ਲਗ ਜਾਵੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਥ, ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਵਿਚ ਤਾਕ
ਲਾਟ ਪੌੜੀਆਂ ਉਤਰਦਾ, ਦਿਤਾ ਮਾਰ ਪਠਾਨ
ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਘਲਿਆ ਨਰਕੀਂ ਪਾਨ
ਰਹਿ ਗਈ ਫਾਹੇ ਲਾਣ ਦੀ, ਧਰੀ ਧਰਾਈ ਸਕੀਮ
ਦੂਜਾ ਵਾਇਸਰਾਇ ਜੋ, ਆਇਆ ਹੋਣ ਮੁਕੀਮ
ਓਸ ਕਿਹਾ ਰਹਿ ਸਕਣਗੇ, ਨਾ ਇਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ
ਬਰਮਾ ਦੇਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਏਥੋਂ ਕਰੋ ਚਲਾਨ

ਵਖੋ ਵਖਰੇ ਕਰ ਦਿਓ, ਕਠੇ ਨਾ ਇਹ ਹੋਣ
ਇਹ ਨਾ ਵਿਥਿਆ ਆਪਣੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਕੋਲ ਰੋਣ,
ਅਡੋ ਫਾਟੀ ਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ, ਦੇਸੋਂ ਦਿਓ ਨਿਕਾਲ
ਕਰ ਸਕਣ ਨਾ ਗਲ ਇਹ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਾਲ
ਕਰੋ ਤਿਆਰੀ ਤੁਰਨ ਦੀ, ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ ਇਤਲਾਹ
ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਹ
ਹੁਣ ਆਖੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ, ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਵਖ
ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ, ਮੇਰੀ ਲਗੀ ਅਖ
ਕਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਜੀ, ਕਰ ਸੰਬੋਧ ਸਰਦਾਰ
ਵਿਚ ਰਜ਼ਾ ਦੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ, ਪਾਵੋ ਨਾ ਖਲਿਆਰ ?
ਜਾਵੋ ਘਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ, ਹੁਣ ਕਰੋ ਨਾ ਸੰਗ
ਅਸੀਂ ਤੇ ਮੁੜੀਏ ਵੇਖ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਰੰਗ
ਕਾਨ੍ਹਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਨੂੰ, ਭੇਜਿਆ ਕਿਲ੍ਹੇ ਚੁਨਾਰ
ਬਾਬਾ ਸਾਹਬਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਰੇ ਅਦਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਤੇ ਜਵਾਹਰਸਿੰਘ
ਬਾਬਾ ਲਖਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੇਵਕ ਨਾਨੂੰਸਿੰਘ
ਭੈਣੀਸਾਹਿਬੋਂ ਤੁਰਦਿਆਂ, ਜੋ ਹੋਇਆ ਸੀ ਹਾਲ
ਮੁੜਕੇ ਆਇਆ ਓਹ ਸਮਾਂ, ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਨਾਲ
ਸਾਹਬਸਿੰਘ ਜੀ ਆਖਦੇ, ਬਾਪੂ ਕਰ ਕੇ ਅਡ !
ਮੈਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ ਜ਼ਾਲਮਾਂ, ਕੋਲ ਇਕੱਲਾ ਛੱਡ
ਦਸ ਜਾਓ ਕਦ ਮਿਲਾਂਗੇ ਮੁੜ ਕਦ ਹੋਣ ਦੀਦਾਰ ?
ਮੈਨੂੰ ਦੇਣਾਂ ਬਿਲਿਆਂ, ਕਲੇ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਮਾਰ !

ਹੌਕੇ ਭਰਦਾ ਮਰਾਂਗਾ, ਕਰਦਾ ਤੁਹਾਡੀ ਯਾਦ !
ਜ਼ਾਲਮ ਹੈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਇਸ, ਸੁਣਨੀ ਨਾ ਫ਼ਰਯਾਦ !
ਰਹਿਮ ਕਰੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਜੇ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਵੇ ਮਾਰ ?
ਤੁਹਾਥੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਕਿਵੇਂ, ਜੀ ਸਕੀਏ ਸਰਕਾਰ ?
ਬਾਪੂ, ਪੁਤ੍ਰ ਲਾਡਲਾ ਚਲੇ ਕਲਾ ਛੋੜ ?
ਮੈਨੂੰ ਜੀਉਣ ਦੀ ਰਹੀ, ਦਸੋ ਕਿਹੜੀ ਲੋੜ ?
ਆਂਹਦੇ ਹੁੰਦੇ ਲਾਡਲਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੁਤ ਸਪੂਤ ?
ਕਿਹੜੀ ਗਲੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਾਪੂ ਓਹ ਕਪੂਤ ?
ਸਾਥੋਂ ਓਹਲੇ ਹੋਣ ਨਾ, ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਸਰਕਾਰ !
ਕਿਸ ਗੁਨਾਹੋਂ ਓਸ ਨੂੰ, ਚਲੇ ਇੰਵ ਵਿਸਾਰ ?
ਲਾਡ ਲਡਾਂਦੇ ਸਦ ਰਹੇ, ਕਦੇ ਨਾ ਹੋਇ ਨਿਰਾਜ ?
ਅਜ ਤੁਰੇ ਕਿਉਂ ਛਡ ਕੇ, ਕਲੇ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ?
ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਿਆਰ ਸਦ, ਮੈਲੀ ਕਰੀ ਨਾ ਅੱਖ !
ਬਾਪੂ ਕਿਸ ਗੁਨਾਹ ਤੋਂ, ਪੁਤੰਰ ਕੀਤਾ ਵੱਖ ?
ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਭਰ ਕੇ ਨੈਣੀ ਨੀਰ
ਤੂੰ ਹੈਂ ਸਿਆਣਾ ਪੁਤਰਾ, ਮੇਰੀ ਸੀ ਤੂੰ ਧੀਰ
ਮੇਰੇ ਬੀਬੇ ਪੁਤ ਤੇ, ਮੈਨੂੰ ਸੀ ਬਹੁ ਮਾਣ
ਬੇਫਿਕਰ ਸਾਂ ਸੌਂਪ ਕੇ, ਤੇਰੇ ਹਥ ਕਮਾਣ
ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਅਸਾਂ ਨੂੰ, ਸਕਦੀ ਨਹੀਂ ਵਿਛੋੜ
ਬਿਲਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮਜਾਲ ਨਾ, ਦੇਣ ਸਿਲਸਿਲਾ ਤੋੜ
ਬਿਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤਿਆਂ ਹੋਇ ਨ ਦੇਸ਼ ਅਜ਼ਾਦ
ਦੂਰ ਗੁਲਾਮੀ ਕਰਾਂਗੇ, ਆਪੂੰ ਹੋ ਬਰਬਾਦ

ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪੁਤਰੋ, ਬਾਲੀ ਤੁਸਾਂ ਜੋ ਅੱਗ
ਇਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਇਹ, ਬਹੁਤੀ ਜਾਵੇ ਮੱਘ
ਜਫੀ ਵਿਚ ਲੈ ਸਾਹਬਸਿੰਘ, ਆਂਹਦੇ ਪੁਤ ਸਰਦਾਰ
ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਅਜ਼ਲ ਤੋਂ, ਹੈ ਅਟੁਟ ਪਿਆਰ
ਆਪਣੇ ਬੀਬੇ ਪੁਤ ਦੀ, ਦਿਲੋਂ ਨਾ ਵਿਸਰੇ ਯਾਦ
ਤੁਹਾਡੇ ਏਸ ਪਿਆਰ ਵਿਚ, ਸਦਾ ਰਹਾਂ ਨਾ-ਸ਼ਾਦ
ਤਾਕਤ ਨਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੀ, ਸਾਨੂੰ ਦਏ ਵਿਛੋੜ
ਤੁਹਾਡੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ, ਕੋਈ ਨਾ ਸਕੇ ਤੋੜ ।
ਬਦਲੇ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦੇ, ਹੋਣ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ
ਤੁਸੀਂ ਤੁਰੇ ਹੋ ਪੁਤਰੋ, ਵਾਰਨ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਨ
ਜਦ ਤਕ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ, ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਵਿਧਾਨ
ਤੁਹਾਡੀ ਹੋਰ ਬ੍ਰਾਬਰੀ, ਕਰ ਨਾ ਸਕੇ ਇਨਸਾਨ
ਯਾਦ ਤੁਹਾਡੀ ਪੁਤਰੋ, ਦੇਸ਼ ਨਾ ਸਕੇ ਭੁਲ
ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਅਜ ਨਾ, ਪਿਆ ਤੁਹਾਡਾ ਮੁਲ
ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਛੇ ਤੁਰੇਗਾ, ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਰਾ ਦੇਸ
ਹੋਰ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਲਹਿ ਸਕੇ, ਇਹ ਗੁਲਾਮੀ ਵੇਸ
ਧਰਤੀ ਇਕ ਰਸ ਕਰਾਂਗਾ, ਪਧਰ ਇਕੋ ਸਾਰ
ਕੋਈ ਰਹੇ ਕੰਗਾਲ ਨਾ, ਨਾ ਸਰਮਾਏਦਾਰ
ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਮੰਗਤਾ, ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਇ ਅਮੀਰ
ਛੋਟਾ ਵਡਾ ਮਨੁਖ ਨਾ, ਸਮਝੇ ਕੋਈ ਅਸੀਰ
ਸਰਮਾਏ ਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਸਾਰੇ ਭਾਈਵਾਲ
ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਇ ਸਮਾਜ ਦੀ, ਲੰਗੜਾਈ ਜਿਹੀ ਚਾਲ

ਧਰਤੀ ਉਤੋਂ ਹੋਇ ਨਾ, ਦੂਰ ਪਾਪ ਦਾ ਭਾਰ
ਤਦ ਤਕ ਜਾਵਾਂ ਛਡਕੇ, ਮੈਂ ਨਾ ਇਹ ਸੰਸਾਰ
ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਰਿਹਾ, ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰ ਮਾਰ
ਉਲਟ ਦੇਣਗੇ ਅਸਾਂ ਦੀ, ਇਹ ਕੂਕੇ ਸਰਕਾਰ
ਏਸੇ ਡਰ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ, ਸਾਨੂੰ ਦੇਸੋਂ ਕਢ
ਕਰਨ ਲਗੇ ਨੇ ਪੁਤਰੋ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਅੱਡ
ਪਰ ਮੈਂ ਦੇਂਦਾ ਦਸ ਹਾਂ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਤਈਂ ਵੰਗਾਰ
ਮੇਰੇ ਦੇਸ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੇ, ਗੈਰਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ
ਥੋੜੇ ਦਿਨ ਨੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਹੋਇਗਾ ਦੇਸ ਅਜ਼ਾਦ
ਬੇਸ਼ਕ ਬਿਲੇ ਦੇਣਗੇ, ਇਸਨੂੰ ਕਰ ਬਰਬਾਦ
ਏਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਰ੍ਹਨਗੇ, ਫਿਰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਹੁੰਡ
ਨਾਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਫਿਰਨਗੇ, ਗਾਈਂ ਚਰਦੇ ਝੁੰਡ
ਕੋਈ ਵੇਖ ਨਾ ਸਕੇਗਾ, ਵਲ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘੂਰ
ਮਾਲਾ ਹਥ ਫੜਾਇਕੇ, ਛੁਰੀ ਸੁਟਾਵਾਂ ਦੂਰ
ਸਾਡਾ ਦਿਲ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਬੇਗੁਨਾਹ
ਸਾੜ ਦਏ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਬੇਦੋਸਿਆਂ ਦੀ ਆਹ
ਇਕ ਸਪੇਸ਼ਲ ਖੜੀ ਸੀ, ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਤਿਆਰ
ਉਸ ਤੋਂ ਕੀਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਪ੍ਰਿਆਗੋਂ ਅਸਵਾਰ
ਤੁਰਦੀ ਟੇਸ਼ਨ ਛਡਦੀ, ਪੁਜੀ ਪਟਨੇ ਕੋਲ
ਲਖਾਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਕਿਹੜਾ ਥਾਂ ਹੈ ਬੋਲ ?
ਪਟਨਾ ਸਾਹਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਜਨਮ ਭੂਮਿ ਦਸਮੇਸ਼
ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਦੀ, ਆਣ ਥਾਉਂ ਵਿਚ ਏਸ

ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗੂੰ ਤਕ ਰਹੇ, ਹਾਂ ਇਹ ਜਨਮ ਸਥਾਨ
ਦਿਲ ਦੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਈ, ਪੂਰੀ ਕਰਾਂਗੇ ਆਨ
ਆਏ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਇਸ ਥਾਂ ਧਰ ਅਵਤਾਰ
ਸਭਨਾਂ ਕੀਤੀ ਬੰਦਨਾ, ਕਈ ਵਾਰ ਕਈ ਵਾਰ
ਹਾਵੜਾ ਜਾ ਖਲੋ ਗਈ, ਗਡੀ ਕਰ ਬਿਸਰਾਮ
ਹੁਗਲੀ ਕੰਢੇ ਜਾਇ ਕੇ, ਕੀਤਾ ਫੇਰ ਅਰਾਮ
ਅਗੇ ਇਕ ਜਹਾਜ ਸੀ, ਕੀਤਾ ਖੜਾ ਤਿਆਰ
ਉਸਦੇ ਉਤੇ ਜਾ ਹੋਏ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਅਸਵਾਰ
ਅਗੋਂ ਪੌੜੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ, ਮਿਲਿਆ ਲਾਟ ਬੰਗਾਲ
ਪੁਛਿਆ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਹਾਲ ?
ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ, ਕਿਹਾ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ
ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾ ਮੁਹਤਾਜ਼
ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਕਢ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ, ਤੋਰੀਏ ਜੋਰਾਂ ਨਾਲ
ਪੁਛੀਏ ਸਾਹਿਬ ਫੇਰ ਦਸ, ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਹਾਲ ?
ਅਸੀਂ ਜਿਹੋ ਜੇਹੇ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ, ਤਿਹੋ ਜੇਹੇ ਪ੍ਰਸੰਨ !
ਤੁਸੀਂ ਰਹੇ ਤਾਂ ਆਖੀਏ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਧੰਨ ?
ਗਲਾਂ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ, ਰਹੀਆਂ ਦਿਲ ਵਿਚਕਾਰ
ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਕਰ ਦਏਗਾ, ਪੂਰੀਆਂ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ
ਤੁਸੀ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਕਢਿਆ, ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਸਿਆਲ
ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰ ਮੁਸੀਬਤਾਂ, ਪਾਈਏ ਵਿਚ ਹੁਨਾਲ ।

੨੯.

ਰੰਗੂਨ ਜਿਹਲ ਵਿਚ

ਲਖਾਸਿੰਘ ਜਵਾਹਰਸਿੰਘ, ਤੇ ਨਾਨੂੰਸਿੰਘ ਨਾਲ
ਬੈਠੇ ਜਾਇ ਜਹਾਜ ਵਿਚ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ
ਹੁਗਲੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਚਲਦਾ ਪਿਆ ਜਹਾਜ
ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ
''ਨਦੀਆ ਵਾਹ ਵਿਛੁੰਨਿਆ ਮੇਲਾ ਸੰਜੋਗੀ ਰਾਮ ।
ਜੁਗ ਜੁਗੁ ਮੀਠਾ ਵਿਸੁ ਭਰੈ ਕੋ ਜਾਣੈ ਜੋਗੀ ਰਾਮ ।
ਕੋਈ ਸਹਜਿ ਜਾਣੈ ਹਰਿ ਪਛਾਣੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਨਿ ਚੇਤਿਆ ।
ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਭਰਮਿ ਭੂਲੇ ਪਚਹਿ ਮੁਗਧ ਅਚੇਤਿਆ ।
ਹਰਿਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਨ ਰਿਦੈ ਸਾਚਾ ਸੇ ਅੰਤਿ ਧਾਹੀ ਰੁੰਨਿਆ ।
ਸਚੁ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸਬਦਿ ਸਾਚੈ ਮੇਲਿ ਚਿਰੀ ਵਿਛੁੰਨਿਆ ।''
ਤੁਰਦਾ ਗਿਆ ਜਹਾਜ਼, ਪੁਜ ਗੰਗ ਸਾਗਰ ਵਿਚਕਾਰ
ਧਰਤੀ ਦਿਸਣੋਂ ਰਹਿ ਗਈ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਰਸਾਰ
ਅਖੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਕਰ ਲਏ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੀਦਾਰ
ਫਿਰ ਵੇਖਣਗੇ ਕਦੋਂ ਮੁੜ, ਜਾਣੇ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ
ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾ ਰਹੇ, ਕੋਈ ਨ ਦਸੇ ਬਾਤ
ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪਾ ਰਹੇ, ਗੋਰੇ ਸਭ ਨੂੰ ਮਾਤ

ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਸਿਰਫ਼ ਕਰਨਾ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ
ਗਈ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਨਾ ਜਰੀ, ਜਰਿਆ ਨਾ ਅਤਿਆਚਾਰ
ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਏਸੇ ਵਿਚ ਅਪਰਾਧ
ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਦਿਲ ਦੀ ਵਡੀ ਸਾਧ
ਇਹ ਨਾ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਸੀ, ਕਰਨਾ ਦੇਸ਼ ਸੁਧਾਰ
ਕਿਹਾ ਨਾ ਬਿਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ, ਕੀ ਕਰਦੇ ਸਰਕਾਰ
ਸਗੋਂ ਰਲ ਗਏ ਨਾਲ ਸਭ, ਦੇਸ਼-ਨਿਕਾਲਾ ਦੇਣ
ਦੂਰ ਬਗ਼ਾਵਤ ਹੋ ਗਈ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨਾ ਜਾਮੇ ਮੇਣ
ਪਰ ਪਤਾ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਦੇਸ਼-ਪਿਆਰ ਦੀ ਅੱਗ
ਬੁਝ ਨ ਸਕੇਗੀ ਸਗੋਂ, ਮਚਣ ਭਾਂਬੜ ਮੱਘ
ਏਸ ਅੱਗ ਪ੍ਰਤੰਤ੍ਰਤਾ, ਨੂੰ ਹੈ ਦੇਣਾ ਫੂਕ
ਸੁਣਨੀ ਨਾ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੂਕ
ਰੋਂਦਾ ਸਾਗਰ ਸੀ ਪਿਆ, ਰੋਂਦਾ ਸੀ ਪਿਆ ਨੀਰ
ਵੇਦਨ ਦਸ ਨਾ ਸਕਦੇ, ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਚੀਰ
ਸਾਗਰ ਤੇ ਮਰ ਜੀਵੜੇ, ਮੱਛ ਕੱਛ ਜਲ ਹੋੜ
ਅਰਜਾਂ ਕਰਨ ਜਹਾਜ ਇਹ, ਪਿਛੇ ਦਈਏ ਮੋੜ
ਉਛਲ ਉਛਲ ਮੱਛੀਆਂ, ਡਿਗਣ ਵਿਚ ਜਹਾਜ
ਚਾਂਹਦੀਆਂ ਜਾਵੀਏ ਨਾਲ ਹੀ, ਜਾਣ ਜਿਥੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਦੂਰੋਂ ਨਸੋਂ ਆਂਵਦੇ, ਅਠ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ
ਜਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰਨੀ, ਅਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖ਼ੈਰ
ਅਗੇ ਆਣ ਜਹਾਜ ਦੇ, ਮਾਰਨ ਜਿਹੀ ਫੂੰਕਾਰ
ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਤੂਫ਼ਾਨ ਆ, ਮਚ ਜਾਂਦੀ ਹਾ-ਕਾਰ

ਅਜਗਰ ਜ਼ਹਿਰੀ ਵਿਹੁ ਭਰੇ, ਮਾਰਨ ਜੇਹੀ ਸ਼ੂਕ
ਚਾਹਣ ਏਸ ਜਹਾਜ ਨੂੰ, ਜਿਉਂ ਹੈ ਦੇਣਾ ਫੂਕ
ਪਰਬਤ ਵਾਂਗ ਖਲੋਣ ਆ, ਰਸਤਾ ਰੋਕ ਸਰਾਲ
ਕਰ ਨਾ ਸਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ, ਕੋਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਛੱਲਾਂ ਮਾਰਦਾ, ਪਰਸੇ ਚਰਨ ਮਹਾਨ
ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਚਲ ਆ ਗਏ, ਦਰਸ ਦੇਣ ਭਗਵਾਨ
ਮੇਵੇ ਆਪੇ ਵਿਚ ਨਾ, ਖ਼ੁਸ਼ੀਆਂ ਮਾਰ ਉਛਾਲ
ਬਿਲੇ ਡਰ ਗਏ ਆਖਦੇ, ਆਇਆ ਕੋਈ ਭੁਚਾਲ
ਜਿਉਂ ਖੇਨੂੰ ਸੁਟ ਖੇਡਦੇ, ਬਚੇ ਧਰਤੀ ਮਾਰ
ਉਛਲ ਵਲ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ, ਜਾਵੇ ਲਾ ਉਡਾਰ
ਸਾਗਰ ਤਿਵੇਂ ਜਹਾਜ ਨਾਲ, ਖੇਡੇ ਵਾਂਗੂੰ ਬਾਲ
ਡਰ ਗਏ ਗੋਰੇ ਆਖਦੇ, ਆ ਗਿਆ ਸਾਡਾ ਕਾਲ
ਛਲਾਂ ਮਾਰ ਪਖਾਰ ਦਾ, ਸਾਗਰ ਚਰਨ ਪਵਿਤ
ਮੁੜਦਾ ਚਰਨੀ ਹਥ ਲਾ, ਦਸਦਾ ਅਪਣਾ ਹਿਤ
ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਨਾ ਮੇਂਵਦਾ, ਪਰਸੇ ਚਰਨ ਮਹਾਨ
ਕਰਨ ਪਵਿਤਰ ਆ ਗਏ, ਆਪ ਅਜ ਭਗਵਾਨ
ਸੇਵਾ ਪੁਛੇ ਆਖਦਾ ਕਰਾਂ, ਨਾ ਲਾਵਾਂ ਦੇਰ
ਡੋਬ ਜਹਾਜ ਇਹ ਪਾ ਦਿਆਂ, ਘਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਅੰਧੇਰ
ਅਰਜ ਕਰੇ ਆਖੇ ਚਲੋ, ਘਰ ਵਿਚ ਦਵੋ ਦੀਦਾਰ
ਓਮਾ ਹੈ ਕਰਦੀ ਪਈ, ਬੇ-ਸਬਰੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ
ਬਿਨਾਂ ਦਸਿਆਂ ਆ ਗਏ, ਸੁੰਞੀ ਛਡ ਵੈਕੁੰਠ
ਓਮਾ ਛਡੀ ਨਾ ਕੋਈ, ਭਾਲਣ ਤੋਂ ਹੈ ਗੁੰਠ

ਹੌਕੇ ਭਰਦਾ ਰੋ ਰਿਹਾ, ਲੈਂਦਾ ਉਭੇ ਸੁਆਸ
ਸ਼ੇਸ਼ ਪਿਆ ਹੈ ਸਹਿਕਦਾ, ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ
ਆਣ ਅਚਾਣਕ ਆਪ ਹੀ, ਮਿਲ ਗਏ ਨੇ ਭਗਵਾਨ
ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਤੇ ਅਜ ਬਣੋਂ, ਚਲ ਮੇਰੇ ਮਹਿਮਾਨ
ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਜੇ ਲੈ ਚਲਾਂ, ਸਣੇ ਜਹਾਜ ਹਜੂਰ
ਗ਼ਾਰਤ ਕਰ ਦਿਆਂ ਬਿੱਲਿਆਂ, ਦਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪੂਰ
ਲੰਡਨ ਵੀ ਡੁਬੋ ਦਿਆਂ, ਪਾਵਾਂ ਜਿਹਾ ਫ਼ਤੂਰ
ਮੇਰੀ ਪਹੁੰਚੋਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਓਹ ਵੀ ਕੋਈ ਦੂਰ
ਮੈਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਵਿਖਾ ਦਿਆਂ, ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਦ
ਪਰ ਹਾਂ ਡਰਾਂ ਹਜੂਰ ਤੋਂ, ਬਧਾ ਵਿਚ ਮਰਯਾਦ
ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਤਾਂ ਪਾ ਦਿਆਂ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਘਰ ਅੰਧੇਰ
ਡਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਆਪ ਤੋਂ, ਫੇਰ ਕਰਾਂ ਨਾ ਦੇਰ
ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਮੈਲੀ ਅੱਖ
ਸਾਗਰ ਅਰਜਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਸਿਰ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਰੱਖ
ਸੁਣ ਕਿਹਾ ਭਗਵਾਨ ਨੇ, ਹੇ ਸਾਗਰ ਸ੍ਰੀ ਮੰਤ
ਰਹੋ ਵਿਚ ਮਰਯਾਦ ਦੇ, ਹੋਣ ਦਿਓ ਸੁ ਅੰਤ
ਕੀਤੀ ਭੰਗ ਮਰਯਾਦ ਨਾ, ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਅਵਿਤਾਰ
ਆਏ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਧਾਰ, ਕਹੀ ਮਨੁਖੀ ਕਾਰ
ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਆਪਣੀ, ਮੱਛ ਕੱਛ ਜਲ ਹੋੜ
ਕੋਈ ਹਰਕਤ ਕਰਨ ਨਾ, ਲਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜ
ਮੈਂ ਹਾਂ ਆਇਆ ਜਿਸ ਲਈ, ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਏ ਕਾਰ
ਕਹਿਣਾ ਓਮਾਂ ਸਬਰ ਨਾ, ਕਰਦੀ ਰਹਿ ਇੰਤਜ਼ਾਰ

ਅਜੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਮੈਂ, ਕਰਨਾ ਹੈ ਆਜ਼ਾਦ
ਤੈਨੂੰ ਦੇਣਾ ਸੌਂਪ ਸਭ, ਸਾਮੰਤੀ ਸਾਮਰਾਜ
ਅਵਨੀ ਕਰਨੀ ਇਕ ਰਸ, ਰਾਜੇ ਕਰਨੇ ਦੂਰ
ਅਮੀਰ ਗ਼ਰੀਬ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ, ਕਰਨਾ ਚਕਨਾ ਚੂਰ
ਰਹਿਣ ਨਵਾਬੀ ਨਾ ਦਿਆਂ, ਰਹਿਣ ਨਾ ਦਿਆਂ ਨਰੇਸ਼
ਧਰਤੀ ਉਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਪੱਟੀ ਦੇਣੀ ਮੇਸ
ਤੋਪ ਬੰਦੂਕਾਂ ਛੁਰੀਆਂ, ਬੰਬ ਸੰਗੀਨਾਂ ਬੋਰ
ਸਤਵੇਂ ਵਿਚ ਪਤਾਲ ਦੇ, ਇਹ ਸਭ ਦੇਣੇ ਤੋਰ
ਗਊ ਗ਼ਰੀਬ ਮਜ਼ਲੂਮ ਤੇ, ਜ਼ੁਲਮ ਨਾ ਦੇਣਾ ਹੋਣ
ਤਕੜੇ ਮਾੜਿਆਂ ਫੜ ਕੇ, ਐਵੇਂ ਪਏ ਨਾ ਕੋਹਣ
ਕੋਈ ਨਾ ਵੇਖੇ ਕਿਸੇ ਵਲ, ਅਣ-ਸੁਖਾਵੀਂ ਅੱਖ
ਜਾਬਰ ਕਰਨ ਮਜ਼ਲੂਮ ਦੀ, ਪੁਤਰਾਂ ਵਾਂਗੂ ਰੱਖ
ਬੱਦਲ ਗੜ ਗੜ ਨਾ ਕਰੇ, ਅੱਗ ਨਾ ਕਢੇ ਧੂੰ
ਸੂਰਜ ਹੋਇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਤੇ, ਨੱਕ ਨਾ ਸਾੜੇ ਬੂ ।
ਮਨ ਭਾਂਦਾ ਅੰਨ ਧੰਨ ਮਿਲੇ, ਲੋਕ ਫਿਰਨ ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲ
ਮਾਂ ਪਿਉ ਅਗੇ ਪੁਤ ਨੂੰ, ਮਾਰ ਨ ਸਕੇ ਕਾਲ
ਜਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ਇਕ ਰਸ, ਸਾਰਾ ਸਾਜ ਸਮਾਜ
ਫੇਰ ਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਉਮਾਂ ਕੋਲ, ਆਣ ਸਜਾਵਾਂ ਸਾਜ
ਜਦੋਂ ਤੀਕ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ, ਮਿਲਣ ਨਾ ਸਾਰੇ ਸੁਖ
ਤਦੋਂ ਤੀਕ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ, ਰੁਲਾਂ ਭੋਗਾਂਗਾ ਦੁਖ
ਸੁਣ ਇਹ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ, ਨੀਵੇਂ ਕਰਕੇ ਨੈਣ
ਸਾਗਰ ਸ਼ਾਂਤ ਸੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੰਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬੈਣ

ਬੋਲੇ ਲਖਾ ਸਿੰਘ ਫਿਰ, ਕਰ ਭਗਵਾਨ ਸੰਬੋਧ
ਬਾਪੂ ਮੈਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ, ਅਪਣੇ ਉਤੇ ਕਰੋਧ
ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਲੈ ਲਿਆ, ਕੀਤੇ ਬਿਨ ਕੋਈ ਕੰਮ
ਵੱਢ ਵੱਢ ਖਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗ਼ਮ
ਜੇ ਰਲ ਜਾਂਦੇ ਅਸੀਂ ਵੀ, ਹੀਰਾਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ
ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦਾ, ਫਿਰਨਾ ਦੇਸ਼ ਮੁਹਾਲ
ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਇਉਂ ਕਰਨ ਇਹ, ਦਿਲ ਦੀ ਲਾਂਹਦੇ ਡੰਝ
ਰਹਿੰਦਾ ਨਾ ਅਫ਼ਸੋਸ ਅਜ, ਵਗਦੇ ਨਾ ਇਉਂ ਹੰਝ
ਲਖਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ਆਪਣੀ, ਬਿਨ ਦੰਮਾਂ ਤੋਂ ਫ਼ੌਜ
ਅਸੀਂ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਜ਼ਰਾ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮੌਜ
ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਦੇਂਦੇ ਫੜ-ਫੜ ਮਾਰ
ਲੜ ਕੇ ਏਹਨਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ, ਖਾ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਸਕਦੇ ਹਾਰ
ਹੁਣ ਹਾਂ ਪਛੋ ਤਾ ਰਹੇ, ਦੇਸੋਂ ਹੋਇ ਵਦੇਸ਼
ਜ਼ਾਲਮ ਹੈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਇਸ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਤਰਸ ਨਾ ਲੇਸ਼
ਲਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ, ਅਪਣਾ ਨਾ ਅਜ ਪਾਸ
ਓਪਰੇ ਤਾਰੇ ਚੰਨ ਸਭ, ਸੂਰਜ ਧਰਤਿ ਅਕਾਸ
ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਓਪਰਾ, ਓਪਰਾ ਪਾਣੀ ਪੌਣ
ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਣਦਾ, ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਹੁੰਦੇ ਕੌਣ
ਯਾਦ ਆ ਰਹੀ ਸਾਥੀਆਂ, ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਨਿਰਬਾਣ
ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਾਲਮਾਂ, ਸਾਥੋਂ ਵੱਖ ਚਾਲਾਣ
ਪਤਾ ਨਾ ਬਿਲੇ ਲੈ ਗਏ, ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਬੰਨ੍ਹ
ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਈਆਂ, ਮਨ ਦੀ ਰਹੀਆਂ ਮੰਨ

ਕੋਈ ਨਾ ਹੈ ਆਪਣਾ, ਅਜ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ
ਦਸ ਨਾ ਸਕਣਗੇ ਕਿਸੇ, ਆਪਣਾ ਦੁਖੜਾ ਫੋਲ
ਸੁਣ ਬੋਲੇ ਭਗਵਾਨ, ਹੋਵੇ ਨਾ ਇੰਵ ਅਧੀਰ
ਰਾਜੀ ਵਿਚ ਰਜਾ ਦੇ, ਹਰਦਮ ਰਹੀਏ ਵੀਰ
ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੈ ਗੁਰਮੱਤ ਦਾ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਬੋਧ
ਧੀਰਜ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਤਰਾ, ਜਰੋ ਨਾ ਕਰੋ ਕਰੋਧ
ਜੜ੍ਹ ਪੁਟ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੀ, ਰਖੀ ਤਲੀ ਟਿਕਾਇ
ਡੂੰਘੇ ਏਸ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚ, ਹੈ ਹੁਣ ਦੇਣੀ ਪਾਇ
ਜੇ ਹਥ ਚੁਕਦੇ ਜਾਂਵਦੀ, ਜੰਮ ਓਹ ਵਿਚ ਪਤਾਲ
ਜ਼ੋਰਾ ਸਾਡਾ ਕਰੇਗਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਦਾ ਹਾਲ
ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਾ ਤੁਸਾਂ ਦੀ, ਖਾਲੀ ਜਾਇ ਕਦੰਤ
ਦੇਵੇ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਚੋਂ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰ ਅੰਤ
ਮੇਰਾ ਨਾ ਆਦ੍ਰਸ਼ ਹੈ, ਹਿੰਸਕ ਕਰਨੀ ਕਾਰ
ਸਤ, ਅਹਿੰਸਾਂ, ਖਿਮਾ ਦਾ, ਕਰਨਾ ਹੈ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਹੋਵੇ ਓਹ ਅਵੱਸ਼ ਜੋ, ਹੈ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਨੇਤ
ਦੂਜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ, ਉਸਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਭੇਤ
ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਿਰ ਨਾ ਇਹ ਅਸੀਂ, ਕੀਤਾ ਕੋਈ ਹਸਾਨ
ਅਪਣਾ ਵਤਨ ਪਿਆਰਦੇ, ਪੰਛੀ ਪਸ਼ੂ ਹੈਵਾਨ

ਸਿਰਖੰਡੀ:—

ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦਾ ਇਸ਼ਕ, ਰੋਗ ਅਵੱਲੜਾ
ਕਰੋ ਨਾ ਇਵ ਕਰੋਧ, ਲਖਾਸਿੰਘ ਜੀ

ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਗੇ ਓਹ, ਵੇਦਨ ਜਾਣਦਾ
ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਮੋਹ, ਅਪਣੇ ਵਤਨ ਦਾ
ਜਾਂ ਤੇ ਝਲਾ ਓਹ, ਜਾਂ ਬੇ ਗ਼ੈਰਤਾ
ਬੇ-ਅਣਖੀਲਾ ਮੱਲਾ, ਨਾ ਇੰਨਸਾਨ ਹੈ
ਪੁਠੀ ਖੱਲ ਉਤਾਰੀ, ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰਿਆਂ
ਕਰ ਬੈਠਾ ਏ ਆਰੀ, ਤਾਰੂਸਿੰਘ ਜਿਹੇ
ਖੋਪਰੀਆਂ ਚਿਰਵਾਈਆਂ, ਅੰਗ ਕਟਾ ਲਏ
ਕਰਵਾਈਆਂ ਸਫ਼ਾਈਆਂ, ਸਾਰੀ ਵੰਸ ਦੀਆਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਰੀ ਫ਼ੀਸ, ਸਤਿਗੁਰ ਪੰਜਵੇਂ
ਨੌਵੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੀਸ, ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਇਆ
ਮਤੀਦਾਸ ਨੂੰ, ਆਰੇ ਨਾਲ ਚਿਰਾਇਆ
ਦਿਆਲਦਾਸ ਜਿਹੇ ਮਾਰੇ, ਦੇਗ ਉਬਾਲ ਕੇ
ਦਸਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਲਾਇਆ, ਸਰਵੰਸ ਆਪਣਾ
ਸਭ ਕੁਝ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਇਆ, ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਦੀ
ਸ਼ਾਮਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ, ਨਲੂਆ ਹਰੀਸਿੰਘ
ਜਿੰਦ ਨਾ ਕਰੀ ਪਿਆਰੀ, ਕਾਬਲਸਿੰਘ ਨੇ
ਕਿਹਾ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਆਤਰ, ਦੇਵੋ ਮਾਫ਼ ਕਰ
ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ ਸੀਸ ਖ਼ਾਤਰ ਕੌਮ ਦੀ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਰਾਇ ਕੋਟ ਵਿਚ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਓਟ, ਧਰਮ ਨਿਭਾਹਿਆ
ਛਾਤੀ ਤਾਣ ਖਲੋਤੇ ਸਾਂਹਵੇ ਮੌਤ ਦੇ
ਰਖ ਵਖਾਈ ਓਥੇ, ਇਜ਼ਤ ਕੌਮ ਦੀ

ਤੋਪਾਂ ਇਕਸ ਪਾਸੇ, ਆਦਮ ਖਾਣੀਆਂ
ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਭਰਵਾਸੇ, ਪਾਸੇ ਦੂਸਰੇ
ਹਸਦੇ ਛਡ ਜੈਕਾਰੇ, ਅਗੇ ਤੋਪ ਦੇ
ਔਂਦੇ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰੇ, ਖ਼ਾਤਰ ਮਰਨ ਦੀ
ਓਹ ਗਏ ਨਾ ਮਾਰੇ, ਲਖਾਸਿੰਘ ਜੀ
ਅਮਰ ਹੋਇ ਦਰਬਾਰੇ, ਪੁਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ
ਗੁਰਪੁਰੀ ਵਿਚ ਵਸੇ, ਮੌਜਾਂ ਮਾਣਦੇ
ਹਥੀਂ ਪਾ ਗਲ ਰਸੇ, ਫਾਂਸੀ ਚੜ੍ਹ ਗਏ
ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਨੇ ਬਾਕੀ, ਪਾਸਾ ਪਰਤਣਾਂ
ਬਿਲੇ ਰਹਿਣ ਨਾ ਆਕੀ, ਹੋਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ
ਰਾਜੇ ਸ਼ਾਹ ਨਵਾਬ, ਈਸੇ ਮੀਸਣੇ
ਮੈਦੇ ਜਿਹੇ ਬਰੀਕ, ਪੀਸੇ ਜਾਣਗੇ
ਭਜਦਿਆਂ ਲਭੇ ਰਾਹ, ਕੋਈ ਨਾ ਕਿਸੇ
ਉਚੀ ਲੈਣ ਨਾ ਸਾਹ, ਆਕੜ ਰਹੇ ਨਾ
ਕਰ ਲੈਣ ਜੋ ਕਰਨੈਂ, ਇਹ ਨਾ ਬਚਣ ਗੇ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਮਰਨੈ, ਇਕਸ ਵਾਢਿਓਂ
ਦਾਰੀਅਰ ਸਿਕਦਾਰੀ, ਇਹ ਖੁਆਰੀਆਂ
ਜੋ ਕਲੰਕ ਨੇ ਭਾਰੀ, ਸਿਰ ਇਨਸਾਨ ਦੇ
ਕਰ ਦਿਤਾ ਮਨੁਖ ਆਰੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਇਜਤ ਸਭ ਉਤਾਰੀ, ਮਿਟੀ ਮੇਲ ਕੇ
ਮਿਟ ਜਾਵਣਗੇ, ਇਹ ਸਭੇ ਧਰਤਿ ਤੋਂ
ਘੋਲ ਰਹੇ ਨੇ ਵਿਹੁ, ਖੰਡੀ ਚੜ੍ਹਕਦੀ

ਭੁਖਾ ਨੰਗਾ ਕੋਈ, ਦੇਣਾਂ ਰਹਿਣ ਨਾ
ਗਦੀ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ, ਦੇਣਾਂ ਬਹਿਣ ਨਾ
ਝੰਡਾ ਜੋ ਸਫ਼ੈਦ, ਅਸਾਂ ਝੁਲਾਇਆ
ਅਮਨ ਦੀ ਕਵੈਦ, ਓਹ ਕਰਾਇਗਾ
ਕੋਈ ਅਜੇਹੀ ਫੌਜ, ਰਹਿਣ ਨਾ ਦਏਗਾ
ਜੋ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮੌਜ, ਦੇਵੇ ਕਰਨ ਨਾ
ਗਲੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਤੌਕ, ਦੇਵੇ ਤੋੜ ਓਹ
ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਸ਼ੌਕ ਦੇਵਾਂ ਕਰਨ ਨਾ

× × ×

ਨਾਨੂੰਸਿੰਘ ਜਲ ਲੈਣ ਨੂੰ, ਗੜਵਾ ਸਾਗਰ ਵਿਚ
ਸੁਟਿਆ ਲਿਆ ਓਸ ਨੇ, ਫੜ ਅਪਣੇ ਵਲ ਖਿਚ
ਨਾਨੂੰਸਿੰਘ ਜੀ ਆਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ
ਗੜਵਾ ਖੋਹ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਨੇ, ਕੀਤਾ ਬੜਾ ਅਕਾਜ
ਰਤੀ ਕਰ ਤੂੰ ਫ਼ਿਕਰ ਨਾ, ਬੋਲੇ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ
ਗੜਵਾ ਨਾ ਰਖ ਸਕੇਗਾ, ਸਾਗਰ ਨਿਸਚਾ ਧਾਰ
ਉਤਰੇ ਜਦੋਂ ਰੰਗੂਨ ਜਾ, ਕੰਢੇ ਧਰਿਆ ਪੈਰ
ਗੜਵਾ ਹਥ 'ਚ ਇਕਸ ਦੇ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਰਿਹਾ ਤੈਰ
ਨਾਨੂੰਸਿੰਘ ਲੈ ਗੜਵਾ, ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ
ਸਾਗਰ ਰਖ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਸਾਡੀ ਇਹ ਅਮਾਨ
ਰੰਗੂਨ ਜਿਹਲ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ, ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨ
ਸਬਰ ਸ਼ੁਕਰ ਵਿਚ ਵਸਦੇ, ਉਚੀ ਰਖਦੇ ਸ਼ਾਨ
ਕੁਝ ਦਿਨ ਓਥੇ ਰਹਿ ਫਿਰ, ਜਿਥੇ ਮੁਹੰਮਦਸ਼ਾਹ
ਰਿਹਾ ਮੁਗ਼ਲ ਸਮ੍ਰਾਟ ਜੋ, ਦਿਲੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ

ਚਲ ਵਸਿਆ ਮਜ਼ਲੂੰਮ ਸੀ, ਵਤਨ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਯਾਦ
ਦਿਤਾ ਸੀ ਸਮ੍ਰਾਟ ਕਰ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਬਰਬਾਦ
ਓਸੇ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਫਿਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਏ ਉਤਾਰ
ਲਖਾਸਿੰਘ ਜਵਾਹਰਸਿੰਘ, ਮੁਰਗੋਈ ਵਿਚਕਾਰ
ਦੋਵੇਂ ਭੇਜੇ ਏਸ ਥਾਂ, ਕਰ ਏਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ
ਵਿਚ ਵਿਛੋੜੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਕਦੀ ਨਾ ਸੁਕੀ ਅੱਖ
ਦੋਵੇਂ ਗਏ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ, ਮੁਰਗੋਈ ਦੇ ਵਿਚ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੀ, ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖਿਚ।

੩੦.

ਬਾਬਾ ਦਰਬਾਰਾਸਿੰਘ ਰੰਗੂਨ ਵਿਚ

ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਾਲਮਾਂ, ਕਰ ਦਿਤਾ ਬਰਬਾਦ
ਲੁਟ ਪੁਟ ਕੇ ਗੋਰਿਆਂ, ਕੀਤਾ ਬੇ-ਆਬਾਦ
ਚੌਂਕੀ ਪਾਈ ਪੁਲਿਸ ਦੀ, ਡਿਉੜ੍ਹੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਕੂਕੇ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ, ਦਿਤੇ ਦੁਖ ਅਪਾਰ
ਹਰ ਕੂਕੇ ਦੀ ਕਰਦੇ, ਬਿਲੇ ਸਨ ਨਿਗਰਾਨ
ਜਿਵੇਂ ਨੇ ਡਾਕੂ ਇਹ ਕੋਈ, ਬਹੁਤ ਵਡੇ ਬਲਵਾਨ
ਪੁਟਿਆ ਪਾਣੀ ਤੀਕ ਸਭ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਤ੍ਰੈ ਵਾਰ
ਜੋ ਹਥ ਲਗਾ ਲੈ ਗਈ, ਜ਼ਾਲਮ ਸੀ ਸਰਕਾਰ
ਰਤਨ ਜੜੀ ਓਹ ਖੋਪਰੀ, ਜੋ ਨੇਪਾਲ ਨਿਰੇਸ਼
ਭੇਜੀ ਰਾਣੇ ਸੀ ਓਹ, ਸਤਿਗੁਰ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਨਾਪਾ ਇਕ ਸੌ ਅਠ ਲੈ, ਮੜ੍ਹ ਸੋਨੇ ਦੇ ਨਾਲ
ਮੋਹੂੰ ਥਾਂ ਸੀ ਗੁੰਦਿਆ, ਹੀਰਾ ਇਕ ਕਮਾਲ
ਤ੍ਰੈ ਕੁ ਲਖ ਦਾ ਮਾਲ ਸੀ, ਕੀਮਤੀ ਸਾਜ ਸਾਮਾਨ.
ਲੈ ਗਏ ਗੋਰੇ ਲੁਟ ਕੇ, ਸਭ ਕੁਝ ਅਮਨ ਅਮਾਨ
ਅਕ ਤੀਕ ਨਾ ਓਸਦੀ, ਮੁੜ ਕੁਝ ਲਗੀ ਸੂੰਹ
ਆਪਣੀ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਕੀਤੀ ਨਾ ਹਾਂ ਹੂੰਹ

ਘੋੜੇ ਘੋੜੀਆਂ ਬੋਤੀਆਂ, ਮਝਾਂ ਗਊਆਂ ਮਾਲ
ਲੁਟ ਪੁਟ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਨੇ, ਕੀਤੇ ਅਸੀਂ ਕੰਗਾਲ
ਚੀਨੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਕਿਲਿਓਂ, ਰੋਂਦੀ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰ
ਭੈਣੀ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਹੀ, ਮਰ ਗਈ ਕਰ ਹਾ ਕਾਰ
ਸ਼ਾਂਤਿ ਮੂਰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਹਰੀਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ
ਜੇਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜਰ ਲਿਆ, ਲੁਟਿਆ ਸਾਜ ਸਮਾਜ
ਹਰ ਦਮ ਕਰਦੇ ਬੰਦਗੀ, ਛੰਮ ਛੰਮ ਵਗਦੇ ਨੈਣ
ਓਹ ਨਾ ਵਿਥਿਆ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਵੀ ਕਹਿਣ
ਬਟਨ ਕਰਾਂਟਾ ਇਕ ਸੀ, ਐਸ. ਪੀ. ਸੀ ਪੁਲੀਸ
ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਓਹ ਕਰੇ, ਚੰਗੇਜ਼ ਹਲਾਕੂ ਰੀਸ
ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਓਹ ਪੁਜ ਕੇ, ਕਰਦਾ ਡਾਢਾ ਤੰਗ
ਹਰ ਨਵੇਂ ਦਿਨ ਚਾੜ੍ਹਦਾ, ਇਹ ਨਵਾਂ ਸੀ ਰੰਗ
ਵਰਨੀ ਦੇਵੇ ਕਰਨ ਨਾ, ਹੋਣ ਨਾ ਦੇਵੇ ਪਾਠ
ਹਰਲ ਹਰਲ ਫਿਰੇ ਭੌਂਕਦਾ, ਓਹ ਸੀ ਪਹਿਰ ਆਠ
ਦਰਬਾਰਾਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਰਾਇਪੁਰੀ ਸਰਦਾਰ
ਓਹ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਬ ਦੇ ਤਦੋਂ ਆਮ ਮੁਖ਼ਤਾਰ
ਭੇਜਿਆ ਸਤਿਗੁਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰੀਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ
ਓਹ ਬਟਨ ਦੇ ਬੰਗਲੇ, ਗਏ ਏਸ ਕੰਮ ਕਾਜ
ਪੁਛੋ ਜਾਕੇ ਬਟਨ ਨੂੰ, ਕਿਥੇ ਸੀ ਗੁਰਦੇਵ
ਰਖੇ ਹਨ ਕਿਸ ਥਾਂ ਤੇ, ਪਤਾ ਲਓ ਜਾ ਏਵ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਪੁਛਿਆ ਬਟਨ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਨੇ ਸਰਕਾਰ
ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਕਿਥੇ ਵਸਦੇ ਨੇ ਸਰਦਾਰ

ਇਹ ਸੁਣ ਕਿਹਾ ਬਟਨ ਨੇ, ਜਿਥੇ ਦਿਤੇ ਘੱਲ
ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦਾ, ਦਸਣ ਦਾ ਇਹ ਗੱਲ
ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਕੋਲ ਸੀ, ਤਦੋਂ ਬਟਨ ਦੀ ਮੇਮ
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਆ ਗਿਆ, ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਤ੍ਰਸੇਮ
ਨੇਕ ਅਤੀ ਓਹ ਰਹਿਮ-ਦਿਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ
ਕਰਦੀ ਲਗਦੀ ਵਾਹ ਓਹ ਦੁਖ ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ ਦੂਰ
ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਮੈਂ ਦਸਾਂ ਇਹ ਬਾਤ
ਮੈਨੂੰ ਤਰਸ ਹੈ ਆ ਰਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਵੀਰ ਭਰਾਤ
ਬਰਮਾ ਦੇਸ਼ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੀ, ਰਾਜਧਾਨੀ ਪਰਸਿਧ
ਸ਼ਹਿਰ ਓਹ ਰੰਗੂਨ ਹੈ, ਕਲਕਤੇ ਤੋਂ ਸਿਧ
ਅਠ ਦਿਨ ਅਠ ਰਾਤ ਵਿਚ, ਪੁਜੇ ਜਾਇ ਜਹਾਜ
ਰਖੇ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਜਿਸ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਦਿਲੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ
ਰਖੇ ਨੇ ਉਸ ਵਿਚ ਹੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ
ਜਾਵੋ ਕਰੋ ਦੀਦਾਰ ਜਾ, ਜਾਣਾ ਨਾਲ ਖ਼ਿਆਲ
ਬਚਣਾ ਨਾ ਫਸ ਜਾਵਣਾ, ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਚ ਚਾਲ
ਕੂਕਿਆਂ ਦਾ ਏਹ ਵੇਸ਼ ਭੇਸ਼, ਦੇਣਾ ਸਭ ਉਤਾਰ
ਨਾਲ ਸਿਆਣਪ ਜਾ ਕਰੋ, ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੇ ਦੀਦਾਰ
ਬਘੀ ਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋ, ਪੰਜ ਵਜੇ ਨਿਤ ਸ਼ਾਮ
ਓਹ ਸੈਰ ਨੂੰ ਜਾਂਵਦੇ, ਫਿਰਦੇ ਤੁਰਦੇ ਆਮ
ਪਹਿਰਾ ਬਹੁਤਾ ਸਖ਼ਤ ਹੈ, ਮਦਰਾਸੀ ਯੂਰਪੀਨ
ਕਿਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖ ਤੇ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਯਕੀਨ

ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਕਰ ਲਿਓ, ਨਾਲ ਸਹਿਜ ਗਲ ਬਾਤ
ਤੁਰਨਾ ਨੀਵੀਂ ਨਜ਼ਰ ਕਰ, ਪਾਣੀ ਨਾ ਕੋਈ ਝਾਤ
ਜ਼ਾਲਮ ਹੈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਇਸ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਹਿਮ ਨਾ ਅੰਸ਼
ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਜਾ ਰਹੀ, ਹਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਨਿਰ ਵੰਸ਼
ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ
ਕਰਨੀ ਦੋ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ, ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ ਆਸ
ਮੇਰੀ ਵੀ ਕੋਈ ਪੈ ਜਏ, ਵਿਚ ਦੁਨੀ ਦੇ ਗੰਢ
ਨਹੀਂ ਤੇ ਔਤਰ ਜਾ ਰਹੀ, ਰਹੀ ਸੰਢ ਦੀ ਸੰਢ
ਓਹ ਨੇ ਪੂਰੇ ਰਬ ਦੇ, ਕਾਮਲ ਨੇ ਮਸ਼ਹੂਰ
ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ, ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਕਸੂਰ
ਘਾਟ ਨਾ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ, ਸਭ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਕੋਲ
'ਮਮੀ' ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਤਰਸਦੀ, ਆਖੇ ਨਾ ਕੋਈ ਬੋਲ
ਬਟਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹਟਕਦਾ, ਮੇਮ ਨੂੰ ਕਹੇ ਗ਼ਦਾਰ
ਏਸ ਗਲ ਨੂੰ ਜੇ ਕਿਸੇ, ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਰਕਾਰ
ਪੇਟੀ ਲਾਹੇ ਕੈਦ ਕਰ, ਭੇਜੇ ਗ਼ੈਰ ਸਥਾਨ
ਫੇਰ ਵਿਰੇਂਗੀ ਭੁਸਕਦੀ, ਮੁਫਤ ਗੁਆ ਕੇ ਜਾਨ
ਮੇਮ ਕਹੇ ਹੋ ਜਾਇ ਜੇ, ਇਹ ਗਲ ਬਿਨ ਦੇਰ
ਪਤਾ ਲਗ ਜੇ ਫਿਰ ਤੁਸਾਂ, ਪਾਂਦੇ ਜਿਵੇਂ ਅਨ੍ਹੇਰ
ਫੜ ਹਕੂਮਤ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ, ਕਰੇ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ
ਲਗੇ ਕੋਈ ਨਾ ਪਤਾ, ਕਰਦੀ ਫਿਰਾਂ ਪੁਕਾਰ
ਓਸ ਦੁਖ ਨੂੰ ਫਿਰ ਅਸੀਂ, ਕਰ ਸਕੀਏ ਮਹਿਸੂਸ
ਅੱਗ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਦਏ, ਅੰਦਰਲੇ ਨੂੰ ਲੂਸ

ਬਿਨਾ ਕਸੂਰੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਮੁਰਸ਼ਦ ਫੜ ਸਰਕਾਰ
ਜਲਾਵਤਨ ਕਰ ਭੇਜਿਆ, ਦੇਸੋਂ ਪਰਲੇ ਪਾਰ
ਏਹੋ ਜੇਹੀ ਨਾ ਕਰੇ, ਰਬ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ
ਏਨ੍ਹਾਂ ਯਤੀਮਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਅਜ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹਾਲ
ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਜੇ ਤਰਸ ਕਰ, ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਗੁਨਾਹ
ਪਥਰ ਦਿਲ ਇਨਸਾਨ ਨਾਲ, ਮੇਰਾ ਹੈ ਪਿਆ ਵਾਹ
ਜਾ ਸਰਦਾਰਾ ਨਸ ਜਾ, ਜਾ ਕੇ ਕਰ ਦੀਦਾਰ
ਬਚ ਕੇ ਜਾਈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ, ਇਹ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮੱਕਾਰ
ਪਰ ਮੈਂ ਪਾ ਕੇ ਵਾਸਤਾ, ਫੇਰ ਕਰਾਵਾਂ ਯਾਦ
ਭੁਲੀਂ ਮੇਰੀ ਗਲ ਨਾ, ਕਰੀਂ ਜਾਇ ਫ਼ਰਯਾਦ
ਹੋਰ ਸਭੇ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਗਲੋਂ ਕਾਲ
ਬਸ ਹੈ ਇਕੋ ਘਾਟ ਇਹ, ਘਰ ਨਾ ਖੇਡੇ ਬਾਲ
ਪਿਛਾ ਤੇਰਾ ਕਰੇਗੀ, ਭੈੜੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ
ਕੂਕਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੇਸ਼ ਤੂੰ, ਦੇਵੀਂ ਸਭ ਉਤਾਰ
ਕਲਕਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਪੁਜ ਜਾਂਵਦੀ ਰੇਲ
ਅਗੋਂ ਮਿਲੂ ਜਹਾਜ ਓਹ, ਦਏ ਰੰਗੂਨ 'ਚ ਠੇਲ੍ਹ
ਚੜ੍ਹੀ ਨਾ ਲੁਧਿਆਣਿਓਂ, ਦੁਰਾਹੇ ਨਾ ਸਾਨ੍ਹੇਵਾਲ
ਦੂਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਟੇਸ਼ਨੋਂ, ਰਖੀਂ ਕਦਮ ਸੰਭਾਲ
ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਿਆ, ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਰਦਾਰ
ਸੁਣ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਹਰੀਸਿੰਘ ਬਲਿਹਾਰ
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ, ਏਸ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਪਾਠ
ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਰਨੀਆਂ, ਚਤੋ ਪਹਿਰ ਆਠ

ਦਰਬਾਰਾਸਿੰਘ ਤੁਰ ਪਏ, ਹੋ ਗਡੀ ਅਸਵਾਰ
ਛੇਤੀ ਦਸਾਂਗਾ ਪਤਾ, ਕਰਕੇ ਦਰਸ ਦੀਦਾਰ
ਪਿਛੋਂ ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਰਲ, ਗੁਰ ਚਰਨੀਂ ਅਰਦਾਸ
ਕਰਦਾ ਪਏ ਨਾ ਵਿਘਨ ਗੁਰ, ਕਾਰਜ ਹੋਵੇ ਰਾਸ
ਪਾ ਪਜਾਮਾ ਕਛ ਦੇ, ਉਪਰ ਕੀਤੀ ਵਾੜ
ਮੁਛਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਵਟਾ, ਲਈ ਸੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਚਾੜ੍ਹ
ਰੰਗ ਅਟਪਟੀ ਜਿਹੀ ਪਗ, ਪੂਣੀ ਦੇ ਕੇ ਵੱਟ
ਦੋਹਰੀ ਕਰ ਸਜਾ ਲਈ, ਜਿਉਂ ਪਟਿਆਲਾ ਕੱਟ
ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਜਾਪਦਾ, ਸੀ ਕੋਈ ਸਰਦਾਰ
ਆਵੇ ਅਤਰ ਫੁਲੇਲ ਦੀ, ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਮਹਿਕਾਰ
ਕੁੜਤਾ ਸੀ ਮਲਮਲ ਦਾ, ਕਚੀ ਬਹੁਤ ਬਰੀਕ
ਨਾਲਾ ਰੇਸ਼ਮ ਲਾਲ ਦਾ, ਮਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਝੀਕ
ਨਿਰਵਿਘਨ ਕਲਕਤਿਓਂ, ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਵਿਚ ਜਹਾਜ
ਉਤਰਿਆ ਟੰਗੂਨ ਜਾ, ਰਖੀ ਸਤਿਗੁਰ ਲਾਜ
ਕਾਲੀ ਬਾੜੀ ਵਿਚ ਜਾ, ਡੇਰਾ ਲਿਆ ਲਗਾਇ
ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ, ਗਿਆ ਰੰਗੂਨੇ ਆਇ
ਪੁਛੇ ਜੇ ਕੋਈ ਓਸ ਨੂੰ, ਇਹ ਉਤਰ ਦਏ ਤੋਰ
ਅਗੋ ਫੇਰ ਸਵਾਲ ਓਹ, ਕਰਦਾ ਸੀ ਨਹੀਂ ਹੋਰ
ਬਰਮਾ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ, ਸਨ ਪੰਜਾਬੀ ਆਮ
ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਸਹਿਜ, ਚੰਗੇ,ਲਭਦੇ ਦਾਮ
ਬਰਮਾ ਦੇਸ ਸੀ ਹਿੰਦ ਦੀ, ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਹੀ ਅਧੀਨ
ਪਾਸ ਪੋਰਟ ਦੀ ਸੀ ਤਦੋਂ, ਕੋਈ ਮੇਖ ਨਾ ਮੀਨ

ਰਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਬਰਮੀ ਕਰੇ ਗ਼ੁਲਾਮ
ਕੋਈ ਪੁਛ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਾ, ਲੋਕੀ ਫਿਰਦੇ ਆਮ
ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੀ, ਪਰ ਜੋ ਅਤੀ ਚਲਾਕ
ਕੂਕਾ ਕੋਈ ਨਾ ਆ ਜਾਏ, ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਵਿਚ ਤਾਕ
ਮੇਮ ਸਾਹਬ ਜੋ ਦਸੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨਾਲ
ਦਰਬਾਰਾਸਿੰਘ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਸੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਭਾਲ
ਸੰਧਿਆ ਸਮਾਂ ਸੁਹਾਵਣਾ, ਬਘੀ ਸਾਜ ਸਮਾਜ
ਸੈਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਕਲੇ, ਨਾਨੂੰਸਿੰਘ "ਮਹਾਰਾਜ"
ਗੋਰਾ ਅਫ਼ਸਰ ਇਕ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦਾ ਦਾਸ
ਸਿਖਾਂ ਵਾਂਗਰ ਓਸਦਾ, ਪੱਕਾ ਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਨਾਲ ਤੁਰੇ ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਰਜ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸ
ਦਸੀ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ
ਗਿਲੇ ਉਲਾਂਭੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਦਿਤੇ ਐਵੇਂ ਆਮ
ਹੁਣ ਤੀਕ ਨਾ ਆਇਆ, ਕੋਈ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਮ
ਸਾਡੀ ਲੀਤੀ ਸੁਰਤ ਨਾ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕੀਤੀ ਭਾਲ
ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਸਦਾ ਅਸਾਂ ਦਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ ਖ਼ਿਆਲ
ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਸ ਨਾ, ਮਰਜ਼ੀ ਜੋ ਕਰਤਾਰ
ਪੂਰੀ ਹੋਇ ਅਵੱਸ਼ ਓਹ, ਕੋਈ ਨਾ ਮੇਟਨਹਾਰ
ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਿਖ ਛਡਿਆ, ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼
ਔਣਾ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ, ਏਸ ਬਗਾਨੇ ਦੇਸ਼
ਏਸ ਵਿਚ ਨਾ ਤੁਸਾਂ ਦਾ, ਭਾਈ ਕੋਈ ਕਸੂਰ
ਭਾਣਾ ਜੋ ਅਕਾਲ ਦਾ, ਵਰਤੇ ਓਹ ਜ਼ਰੂਰ

ਤੁਸਾਂ ਵਖਾਈ ਓਹ ਕਰ, ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਕਾਰ
ਸਾਗਰ ਖਾਰਾ ਲੰਘ ਕੇ, ਦਿਤੇ ਆਣ ਦੀਦਾਰ
ਦਸੋ ਭੈਣੀ ਸਾਹਬ ਦਾ, ਜੋ ਹੋਇਆ ਹੈ ਹਾਲ
ਦਸੋ ਵਰਤੀ ਉਹ ਜੋ, ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਲ
ਰਾਜੀ ਭਾਈ ਹਰੀਸਿੰਘ, ਰਾਜੀ ਸਾਰਾ ਪੰਥ
ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਕੀ ਮੇਲੇ ਨੇ ਹੋਂਵਦੇ, ਲਗਦੇ ਹੈਨ ਦੀਵਾਨ
ਦਸੋ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ਦਾ, ਕੀ ਕੀਤਾ ਨੁਕਸਾਨ
ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਹੋਇ ਜੋ, ਸਿਖ ਕਚੇ ਗਏ ਝੜ ?
ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ, ਹੋਰ ਵੀ ਲਏ ਨੇ ਫੜ ?
ਨੰਦਾਂ ਰਾਜੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਟਬਰ ਟੋਰ ?
ਬਾਬਾ ਜਸਾਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਏ, ਕੀ ਨਹੀਂ ਤੋਰ ?
ਮਾਝਾ, ਨਕਾ, ਦੜਪ ਤੇ, ਦੁਆਬਾ ਪੋਠੋਹਾਰ
ਮੈਨ ਦੁਆਬਾ ਪੁਆਧ ਤੇ, ਮਾਲਵਾ ਸਾਂਦਲ ਬਾਰ
ਕਲਾ ਕਲਾ ਪਿੰਡ ਸ਼ਹਿਰ, ਮੁਸ਼ਕਲ ਰਖਣੇ ਯਾਦ
ਰਾਜੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਤੇ ਹੈਨ ਸਭ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਬਾਦ
ਪੱਛਮ ਦੇ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਨਾ ਉਠੀ ਕੰਗ ?
ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਇਆ ਰੂਸ ਨੇ, ਅੰਗ੍ਰੇਜਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗ
ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼
ਅਰਥ ਆਣ ਕੇ ਏਸ ਥਾਂ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ ਵਿਸ਼ੇਸ
ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਈ ਪੂੰਛ ਹੈ, ਹਾਥੀ ਗਿਆ ਹੈ ਲੰਘ
ਲੂੰ ਕੰਢੇ ਨੇ ਹੋਂਵਦੇ, ਜੋ ਵਰਤੂ ਜਗ ਸੰਗ

ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਬਿਲਿਆਂ, ਹੁਣ ਨਾ ਸਕੇ ਉਭਾਰ
ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਵਾਕ ਜੋ, ਕੋਈ ਨਾ ਮੇਟਨ ਹਾਰ
ਦਰਬਾਰਾਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰੀ, ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ
ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ, ਕੰਮ ਨੇ ਹੋਣੇ ਰਾਸ
ਬਿਨਾਂ ਆਪ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਡਾ ਵਾਲੀ ਕੌਣ
ਸੁਖ ਦੀ ਨੀਂਦਰ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਬਿਲੇ ਦੇਣ ਨਾ ਸੌਣ
ਜ਼ੁਲਮ ਨਾਲ ਹੈ ਰੋ ਰਹੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰਿਅ ਪੰਜਾਬ
ਚਿੜੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਪੈ ਗਈ, ਦੀ ਫਿਕੀ ਸਭ ਆਬ
ਪੁਛਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਾ, ਮਜ਼ਲੂੰਮਾਂ ਦਾ ਹਾਲ
ਬਾਕੀ ਰਿਹਾ ਨਾ ਜ਼ੁਲਮ ਜੋ, ਹੋਇਆ ਨਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ
ਲਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਖ ਦਾ, ਜਿਉਂਦਾ ਮਰੇ ਸਮਾਨ
ਬਾਬਾ ਜਸਾਸਿੰਘ ਦੇ, ਅਟਕੇ ਚਰਨੀ ਪ੍ਰਾਨ
ਕਦੀ ਨਾ ਸੁਕੇ ਅਥਰੂ, ਹਰਦਮ ਵਹਿੰਦਾ ਨੀਰ
ਦਿਨ ਰਾਤੀਂ ਹੌਕੇ ਲਏ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਿਕਾ ਵੀਰ
ਰਿਹਾ ਜੇ ਏਹੀ ਹਾਲ ਓਹ, ਦੀਦੇ ਲਊ ਗੁਆ
ਬਿਨਾਂ ਦੀਦਾਰ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਦੂਜੀ ਹੋਰ ਦੁਆ
ਚੀਨੀ ਗਈ ਨਾ ਜੂਹ ਤੋਂ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ !
ਹੌਕੇ ਭਰਦੀ ਚਲ ਵਸੀ, ਹਾਲ ਵੇ ਲੋਕੋ ਹਾਲ !
ਚੰਬੀ ਸੁਰਖੀ ਹੋਂਦੀਆਂ, ਖਾਣ ਨਾ ਦਾਣਾਂ ਕਖ
ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਸਦਾ ਪਿਆਰ ਦੇ, ਪਿੰਡੇ ਧਰਕੇ ਹਥ
ਗਊਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਯਾਦ ਨੇ, ਹਰਦਮ ਰਹੀਆ ਰੁੰਭ
ਤੀਲਾ ਹੋਈਆਂ ਸੁਕ ਕੇ, ਅਸਲੋਂ ਗਈਆਂ ਹੰਭ

ਚਿੜੀ ਕਬੂਤਰ ਘੁਘੀਆਂ, ਮਿਰਗ ਬਤਕਾਂ ਮੋਰ
ਸੁੰਦੇ ਦੁਖ ਡਰਾ ਰਹੇ, ਪੰਛੀ ਕਰਨ ਨਾ ਸ਼ੋਰ
ਫਿਰਦੇ ਸੀ ਭਰਦੇ ਚੁੰਗੀਆਂ, ਹਰਨ ਡਾਰਾਂ ਦੀ ਡਾਰ
ਨਾ ਹਰਨੋਟੇ ਰੋਝ ਨਾ, ਲਏ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰ
ਸਾਰਸ, ਹੰਸ, ਮੁਰਗਾਬੀਆਂ, ਕਦੀ ਨਾ ਲਗੇ ਮੂੰਹ
ਤਿਲੀਅਰ ਤੋਤੇ ਛਡ ਗਏ, ਭੈਣੀ ਦੀ ਸਭ ਜੂਹ
ਕੋਇਲ ਬੋਲੇ ਨਾ ਕਦੀ, ਬਾਗੀਂ ਨਹੀਂ ਬਹਾਰ
ਤਿਤਰ, ਲਵੇ ਬਟੇਰ ਸਭ, ਗਏ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ
ਪ੍ਰਿਆ-ਪ੍ਰਿਆ ਫਿਰੇ ਪੁਕਾਰਦਾ, ਰਾਤੀਂ ਦਏ ਨਾ ਸੌਣ
ਵੈਰੀ ਹਾਇ ਬੰਬੀਹਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਕੇ ਕਉਣ
ਰਾਤੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਨ੍ਹਾਂਵਦੇ, ਕੂਕੇ ਵਿਚ ਸਿਆਲ
ਸਾੜੇ ਲੂ ਫਿਰਾਕ ਦੀ, ਗਰਮੀ ਜਿਵੇਂ ਹੁਨਾਲ
ਠੰਡੇ ਖੂਹ ਤੇ ਜਾਇ ਕੇ, ਸਿਰ ਵਿਚ ਪਾਂਦੇ ਡੋਲ
ਸਾੜੇ ਅਗ ਵਯੋਗ ਦੀ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕੋਲ
ਨੰਦਾ ਤੁਹਾਡੀ ਧੀ ਦੀ, ਰੋਂਦਿਆਂ ਬੈਠੀ ਅੱਖ
ਹੋਈ ਓਹ ਨਾ ਸੀ ਕਦੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਵੱਖ
ਕੂਕਰ ਰਹਿੰਦੇ ਕੂਕਦੇ, ਉਚੀ ਉਚੀ ਕੂਕ
ਪੈਂਦੀ ਸਦਾ ਫ਼ਿਰਾਕ ਦੀ, ਦਿਲ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੂਕ
ਬੋਹੜ, ਪਿਪਲ ਰੋ ਰਹੇ, ਸੀਸਮ ਨਿੰਮ ਧਰੇਕ
ਬਿਨ ਮਾਲੀ ਦੇ ਬਾਗ਼ ਦੀ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਾ ਟੇਕ
ਰਾਤੀਂ ਕਉਂ ਕੁਰਲਾਂਵਦੇ, ਕਦੇ ਸੁਣੀ ਨਾ ਗੱਲ
ਸੌਣ ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਦੇਂਵਦੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਪਾਂਦੇ ਸੱਲ

ਗਿਦੜ ਫਿਰਨ ਹਵਾਂਕਦੇ, ਦਿਨੇ ਸਮਝ ਕੇ ਰਾਤ
ਵੇਖੀ ਸੁਣੀ ਨਾ ਸੀ ਕਦੇ, ਏਹੋ ਜੇਹੀ ਬਾਤ
ਕਣ ਕਣ ਪਿਆ ਉਡੀਕਦਾ, ਭੈਣੀ ਦਾ ਸਦ ਵਾਰ
ਰਾਮ ਵਯੋਗੀ ਕੂਕਦੇ, ਦੇਵੋ ਝਭ ਦੀਦਾਰ
ਰਾਹੀ ਜੇ ਕੋਈ ਮਿਲ ਪਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਸੰਦੇਸ਼
ਕਹਿਣਾ ਸਾਡੇ ਮੀਤ ਨੂੰ, ਆਵੇ ਝਭਦੇ ਦੇਸ਼
ਕੂਕੇ ਕੂਕਾਂ ਮਾਰਦੇ, ਬੋਟੇ ਕਰੇ ਵਯੋਗ
ਕਦੋਂ ਮਿਟਾਵੇ ਦਰਸ ਦੇ, ਮੁੜ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੋਗ
ਰਾਹੀ ਪੈਣ ਨਾ ਭੁਲ ਕੇ, ਹੁਣ ਭੈਣੀ ਦੇ ਰਾਹ
ਡਰਦੇ ਮਤਾ ਨਾ ਪੈ ਜਏ, ਨਾਲ ਬੌਰਿਆਂ ਵਾਹ
ਮਿਲ ਕੇ ਘੇਰ ਖਲੋਂਵਦੇ, ਖੋਟੀ ਕਰਦੇ ਬਾਟ
ਰਹਿੰਦੇ ਪਏ ਵਯੋਗ ਵਿਚ, ਰਾਤੀਂ ਦਿਨੇ ਉਚਾਟ
ਰਾਹੀਂਆਂ ਕਰਦੇ ਤੰਗ ਨੇ, ਪੁਛਦੇ ਪਾ ਘਲਿਹਾਰ
ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਕੀ ਹੋਇ ਨਾ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਦੀਦਾਰ?
ਮਿਲਣ ਕਿਤੇ ਜੇ ਆਖਿਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸਾਡਾ ਹਾਲ
ਵਿਚ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਅਸਾਂ, ਹਡ ਲਏ ਨੇ ਗਾਲ
ਕਪੜੇ ਤਨ ਸੁਖਾਏ ਨਾ, ਮੈਲਾ ਹੋਇਆ ਵੇਸ
ਲਿਟਾਂ ਗਲੇ ਵਿਚ ਲਮਕਦੀਆਂ, ਕਦੀ ਨਾ ਵਾਹੇ ਕੇਸ
ਅੰਨ ਨਾ ਖਾਂਦੇ ਰਜ ਕੇ, ਸੌਣ ਨਾ ਪੈਰ ਪਸਾਰ
ਗੁੰਮ ਸੁੰਮ ਜਿਹੇ ਫਿਰ ਰਹੇ, ਕਰਦੇ ਨਾ ਗੁਫਤਾਰ
ਪੀਲਾ ਰੰਗ ਬਸਾਰ ਜਿਉਂ, ਠੰਡੇ ਹੌਕੇ ਲੈਣ
ਵਿਥਿਆ ਕੂਕੇ ਆਪਣੀ, ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਾ ਕਹਿਣ

ਕੀ ਮੈਂ ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਰਹਿਮ ਵਯੋਗੀਆਂ ਹਾਲ
ਚੰਗਾ ਹੈ ਜੇ ਏਸ ਤੋਂ, ਆ ਜਾਇ ਭੈੜਾ ਕਾਲ
ਪਰ ਨਾ ਦੇਂਦੀ ਮਰਨ ਹੈ, ਦਰਸਨ ਦੀ ਦਿਲ ਆਸ
ਪ੍ਰਾਨ ਚਰਨ ਵਿਚ ਵਸਦੇ, ਜਮ ਮੁੜ ਜਾਇ ਨਿਰਾਸ
ਕੂਕੇ ਪੁਛਦੇ ਫਿਰ ਰਹੇ, ਕਦੋਂ ਕੁ ਆਵੇ ਰੂਸ
ਜਿਸ ਨੇ ਆਣ ਉਡਾਵਣਾਂ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਫੂਸ
ਕਰਵਾਣਾ ਹੈ ਓਸ ਨੇ ਆ ਕੇ, ਦੇਸ ਅਜ਼ਾਦ
ਕਢਣਾ ਹੈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਏਥੋਂ ਪਾ ਕੇ ਭਾਜ
ਕੀ ਨਾਹੀਂ ਰੌਲਾ ਪਿਆ, ਕੋਈ ਵਲ ਪਸ਼ੌਰ ?
ਕੀ ਨਹੀਂ ਝੁਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਰ ਤੇ ਚੌਰ ?
ਦਰਸਨ ਹੋਵਣ ਛਤਰ ਦੇ, ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਅਪਾਰ
ਆ ਰਿਹਾ ਅਵੱਸ਼ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਮਿਤਰ ਯਾਰ
ਨਾਲ ਰੂਸ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ, ਰੂਸੀ ਲੈ ਜ਼ਰਨੈਲ
ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਵਲ ਹਿੰਦ ਦੇ, ਕਰਨ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੈਲ
ਬੁਚੜ ਖ਼ਾਨੇ ਲਾਇ ਨੇ, ਥਾਂ ਥਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ
ਭਾਰਤ ਨੰਦਨ ਬਾਗ ਨੂੰ, ਬਾਂਦਰ ਕਰਨ ਵੀਰਾਨ
ਵਸੋਂ ਭਾਵੇਂ ਦੇਸ ਦੀ, ਤੇਤੀਸ ਅਜ ਕਰੋੜ
ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ, ਦਏ ਨਾ ਅਗੋਂ ਮੋੜ
ਸੱਯਦ, ਮੁਗ਼ਲ, ਪਠਾਨ, ਸਿਖ, ਰਾਜਪੂਤ ਸਰਦਾਰ
ਮਰਟੱਟੇ, ਨਿਟੇਸ਼ ਰਲ, ਨਾਲ ਖਾਣ ਮੁਰਦਾਰ
ਮਰਦੇ ਨਕ ਡੁਬੋ ਨਾ, ਤੁਰਨ ਕਢ ਕੇ ਹਿਕ
ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੀ ਲਾਹ ਰਹੇ, ਫੜ ਕੇ ਬਿਲੇ ਬਿਕ

ਕਦੋਂ ਕੁ ਅਪਣੇ ਦੇਸ ਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਲਓਗੇ ਸਾਰ
ਦਸੋ ਕਦੋਂ ਕੁ ਦਿਓਗੇ, ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦੀਦਾਰ
ਮੈਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਪੁਛਣਾਂ, ਬੁਰੀ ਕਰਨਗੇ ਬਾਬ
ਦਸੋ ਕਦੋਂ ਕੁ ਆਣਗੇ, ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦੇ ਸਾਹਬ
ਡੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਦੋਂ, ਲਓਗੇ ਮੁੜ ਕੇ ਸਾਰ
ਲੁਟ ਪੁਟ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਨੇ, ਕਰ ਦਿਤਾ ਮਿਸਮਾਰ
ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਂਦੇ ਕਰਨ ਨਾ, ਅੰਦਰ ਦੇਣ ਨਾ ਜਾਨ
ਬੇ-ਰਹਿਮ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਇਹ, ਜਾਲਮ ਨੀਚ ਸ਼ੈਤਾਨ
ਚੌਕੀ ਪਾਈ ਪੁਲਸ ਦੀ, ਡਿਉੜ੍ਹੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਬਿਨਾਂ ਕਸੂਰੋਂ ਸਿੱਖ ਦੀ, ਇਜਤ ਦੇਣ ਉਤਾਰ
ਗੁਰੂ ਹਰੀਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਦੇ, ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਨਾ ਦੇਣ
ਹਲਕੇ ਕੁਤੇ ਵਾਂਗਰਾਂ, ਆਪੋ ਵਿਚ ਨਾ ਮੇਣ
ਲੰਗਰ ਹੈ ਚਲਦਾ ਪਿਆ, ਮਿਲਦਾ ਸਭ ਨੂੰ ਖਾਜ
ਰਸਤਾਂ ਕਿਥੋਂ ਔਂਦੀਆਂ, ਇਹ ਜਾਨਣ ਮਹਾਰਾਜ
ਕੋਈ ਜੁਲਮ ਨਾ ਹੈ ਓਹ, ਹੋਇਆ ਨਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ
ਚੰਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਏਸ ਤੋਂ, ਜੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਕਾਲ
ਧੌਕਲਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਸੂਰਮੇਂ, ਪਿੰਜਰੇ ਪਾ ਜਿਉਂ ਸ਼ੇਰ
ਫੜਕੇ ਜਾਲਮ ਲੈ ਗਏ, ਨਾ ਪਰਤਾਏ ਫੇਰ
ਦਸ ਨਾ ਸਕਾਂ ਕੂਕਿਆਂ, ਜੋ ਝਲੇ ਨੇ ਦੁਖ
ਏਕਣ ਨਾ ਜਰ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਨੁਖ
ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਰਖਿਆ ਆਪ ਨੂੰ, ਸਾਨੂੰ ਦੇਣ ਨਾ ਸਾਰ
ਰੋਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਪੁਛੀਏ, ਕਿਥੇ ਹੈ ਸਾਡਾ ਯਾਰ

ਅਰਜੀ ਦੇਵੀਏ ਜਾਇ ਜੇ, ਫੜਕੇ ਲੈਣ ਬਿਠਾਲ
ਸੁਣਦੇ ਕੋਈ ਗਲ ਨਾ, ਜਿਹਲ ਦੇਂਦੇ ਡਾਲ
ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੇਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਕਠੇ ਦੇਣ ਨਾ ਹੋਣ
ਜਾਲਮ ਬਿਨ ਅਪ੍ਰਾਧ ਤੋਂ, ਫੜ ਬਕਰੇ ਜਿਉਂ ਕੋਹਣ
ਅਰਜੀਆਂ ਦੇਂਦੇ ਥਕ ਗਏ, ਦਿਨੇ ਮਸਾਲਾਂ ਬਾਲ
ਪੁਛਿਆ ਫਿਰ ਵੀ ਜਾਲਮਾਂ, ਨਹੀਂ ਅਸਾਡਾ ਹਾਲ
ਲੁਧਿਆਣੇ ਜਿਲੇ ਦਾ ਸੁਪ੍ਰਨਟੰਟ ਪੁਲੀਸ
ਉਸ ਦੀ ਮੇਮ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਹਿਮ ਉਪਾਇਆ ਈਸ
ਉਸ ਨੇ ਹੈ ਦਿਤਾ ਪਤਾ ਏਸ ਥਾਂਉ ਦਾ ਖਾਸ
ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਪ੍ਰਭੂ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਆਸ
ਕੁਝ ਦਿਨ ਰਹੇ ਰੰਗੂੰਨ ਵਿਚ, ਕਰਦੇ ਦਰਸ ਦੀਦਾਰ
ਪਿਛੇ ਪਰਤਨ ਦੀ ਕਰੀ, ਅਰਜ ਸਿੰਘ ਦਰਬਾਰ
ਸੁਣ ਬੋਲੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਹਿਜੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ
ਜਾਓ ਹੈ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਦਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ
ਜਾਕੇ ਦੇਣੀ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਸਾਡੀ ਇਹ ਅਰਦਾਸ
ਦਰਸਨ ਇਕ ਦਿਨ ਹੋਣਗੇ, ਹੋਣਾਂ ਨਹੀਂ ਨਿਰਾਸ
ਹੋਇ ਸਥਾਪਨ ਧਰਮ ਨਾ, ਛੁਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਦੂਰ
ਏਸ ਮੜ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵਸਾਂਗਾ, ਤਦ ਤੱਕ ਮੈਂ ਮਜਬੂਰ
ਭਾਈ ਹਰੀਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਦੇਣੀ ਇਹ ਅਰਦਾਸ
ਕਹਿਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਔਣ ਨਾ, ਅਜੇ ਅਸਾਡੇ ਪਾਸ,
ਬੁਧਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਜ ਤੋਂ, ਹਰੀਸਿੰਘ ਹੈ ਨਾਮ
ਮੰਨੋ ਸਾਡੇ ਥਾਂ ਹੁਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥ ਤਮਾਮ

ਸ਼ਾਂਤਿ ਮੂਰਤੀ ਹੈਨ ਓਹ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਅਵਿਤਾਰ
ਓਨਾ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਤੁਰ ਸਕੇ, ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਦੀ ਕਾਰ
ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਧਰਮ ਨੇਮ ਦੀ ਸੰਥ
ਓਹ ਸਿਖੀ ਰਖਣ ਹਰੀ, ਹਰਾ ਭਰਾ ਰਹੇ ਪੰਥ
ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਧਿਕਾਰਿਆ, ਬਖਸ਼ਣ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਓਹ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਿਰਕਾਰ ਦੇਣ, ਕੋਈ ਨਾ ਬਖਸ਼ਣ ਹਾਰ
"ਇਹ ਭੰਡੀ ਤੇ ਲੈ-ਲੈ, ਲਗੀ ਜੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ
ਮਗਰ ਲਗੇ ਗੀ ਸਭ ਦੇ, ਲਾਵੇ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ
ਹੋਵੇ ਨਾ ਨੌਕਰ ਕੋਈ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਿਖ
ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਗੋਂ ਬੁਰਾ ਭਵਿਖ
ਏਨਾ ਦੇ ਸਿਰ ਪਏਗੀ, ਅਨਿਕ ਭਾਂਤ ਦੀ ਮਾਰ
ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਾ ਦਿਸਦਾ, ਏਨਾ ਲਏ ਉਬਾਰ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਮਚੇਗਾ, ਜਲਦੀ ਹੀ ਘਮਸਾਨ
ਇਹ ਬਚਾਂਦੇ ਫਿਰਨਗੇ, ਲੁਕਾ ਛਿਪਾ ਕੇ ਜਾਨ
ਮਿਟੀ ਘਟੇ ਰੁਲਣਗੇ, ਇਜਤ ਪਤ ਸਨਮਾਨ
ਇਹ ਹਕੂਮਤ ਹੁਣ ਹੈ, ਦੋ ਦਿਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾਨ
ਬਾਗੀਂ ਉਲੂ ਰੋਣਗੇ, ਢੇਲੇ ਹੋਣ ਮਹੱਲ
ਫਿਰੇ ਸੁਹਾਗਾ ਲੋਹੇ ਦਾ, ਵੇਖ ਲਿਓ ਅਜ ਕੱਲ
ਇਹ ਦਰਿੰਦੇ ਭੇੜੀਏ, ਜੰਗਲੀ ਹੈਨ ਹੈਵਾਨ
ਹੁੰਦੀ ਕੀ ਮਨੁਖਤਾ, ਜਾਨਣ ਨਾ ਸ਼ੈਤਾਨ
ਮੈਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਕੌਮ ਤੇ, ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਫ਼ਸੋਸ
ਇਜਤ ਰਹੇ ਉਤਾਰ ਇਹ, ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ ਓਸ

ਨੇੜੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸਮਾਂ ਜਦ, ਹੋਵੇ ਬੁਰਾ ਹਵਾਲ
ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਰਲੇ ਮਲੇਛਾਂ ਨਾਲ
ਨਾਮ ਜਪੋ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ, ਉਚਾ ਰਖ ਅਚਾਰ
ਵਿਸਰੇ ਸਾਸ ਗ੍ਰਾਸ ਨਾ, ਸਚਾ ਸਿਰਜਨ ਹਾਰ
ਪਾਣੇ ਭੋਗ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰ, ਕਰ ਸਕੇਸ਼ ਸ਼ਨਾਨ
ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਨਾ ਖਾਵਣਾਂ, ਮੰਨ ਗੁਰੂ ਫਰਮਾਨ
ਯੱਗ ਹਵਨ ਨਾ ਭੁਲਣਾਂ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਕਾਰ
ਕਰੇ ਰਖਿਆ ਪੰਥ ਦੀ, ਇਸ ਦਾ ਸਾਜਨ ਹਾਰ
ਜੜ੍ਹ ਇਸ ਦੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰ, ਲਾਈ ਵਿਚ ਪਤਾਲ
ਵੈਰੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਵਿੰਗਾ ਇਸ ਦਾ ਵਾਲ
ਰਹਿ ਨਾ ਜਾਏ ਧਰਤਿ ਤੇ, ਰਾਜਾ, ਨਵਾਬ, ਨਿਰੇਸ਼
ਨੀਵੇਂ ਉਚੇ ਹੋਣਗੇ, ਹੋਵਣ ਦੂਰ ਕਲੇਸ਼
ਦੂਰ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋਇਗਾ, ਹੋਣ ਜਰੂਰ ਦੀਦਾਰ
ਮੌਜ ਹੋਇਗੀ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ
ਦਰਬਾਰਾਸਿੰਘ ਆ ਗਏ, ਰਾਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪੰਜਾਬ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਸੁਣਾਇਆ, ਸਭ ਰੰਗੂੰਨ ਦਾ ਬਾਬ
ਇਕ ਸੌ ਇਕ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਕਰਕੇ ਪਾਏ ਭੋਗ
ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਗਈ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਦੂਰ ਹੋਗਿਆ ਸੋਗ
ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਬਟਨ ਨੂੰ, ਆ ਕੀਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ
ਫੜੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਧੂਪੀਏ, ਪਹਿਰੂ ਸਣ ਦਰਬਾਰ
ਬਹੁਤੇ ਮਰ ਗਏ ਜਿਹਲ ਵਿਚ, ਬਹੁਤੇ ਖਾਧੇ ਫੋਗ
ਰਹੇ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿਚ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕੀਤਾ ਸੋਗ

ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਹੋਰ ਵੀ, ਕਈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲਾਲ
ਕੀਤੇ ਦਰਸ ਰੰਗੂੰਨ ਜਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੇ ਨਿਹਾਲ
ਮੇਰੇ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਗੁਰੂ, ਬਾਬਾ ਸਿੰਘਹਰਿਨਾਮ
ਦਰਸਨ ਕਰੇ ਰੰਗੂੰਨ ਜਾ, ਮੁੜੇ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ
ਬਹੁਤੀ ਵੇਰ ਸੁਣਾਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗੂੰਨ ਦਾ ਹਾਲ
ਭੇਸ ਬਦਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਅਖੀਂ ਘਟਾ ਡਾਲ
ਸ੍ਰੀ ਸੁਆਮੀ ਤਖਤ ਸਿੰਘ, ਜੀ ਆਦਿਕ ਕਈ ਹੋਰ
ਲਾਲਸਿੰਘ ਲਤਾਲੀਏ, ਸੋਭਾਸਿੰਘ ਖੁਦਪੋਰ
ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਮੈਸੀ ਲਏ ਬਿਆਨ
ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ, ਹੋਇਆ ਇੰਦ ਗਿਆਨ

੩੨

ਮੁਰਗੋਈ ਵਿਚ

ਕੁਝ ਚਿਰ ਰਹੇ ਰੰਗੂੰਨ ਗੁਰ, ਮੁਰਗੋਈ ਰੁਖ ਕੀਨ
ਟਾਪੂ ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ, ਬਰਮਾਂ ਦੇਸ ਅਧੀਨ
ਬਾਰਾਂ ਹਥ ਦਾ ਜੰਗਲਾ, ਬੰਗਲਾ ਉਸ ਵਿਚਕਾਰ
ਮਦਰਾਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਨ, ਸਭੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ
ਸਾਈਨ ਬੋਰਡ ਲਿਖ ਲਾਇਆ, ਉਸ ਅਗੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਅੰਦਰੋਂ ਆਈ ਚੀਜ਼ ਚੁਕੇ ਨਾ, ਦਏ ਨਾ ਅੰਦਰ ਭੇਜ
ਕਰੇ ਨਾ ਇਸ ਤੇ ਅਮਲ ਜੋ, ਘਟੋ ਘਟ ਸਤ ਸਾਲ
ਉਮਰ ਕੈਦ ਤਕ ਸਜਾ ਕਰ, ਹੜ ਦੇਵੀਏ ਗਾਲ
ਮੀਹਾਂਸਿੰਘ ਸਰਹਾਲੀ ਦੇ, ਸੀ ਮਝੈਲ ਸਰਦਾਰ
ਮੁਰਗੋਈ ਵਿਚ ਜਾ ਕਰੇ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਦੀਦਾਰ
ਡਾਂਗ ਲਾਈ ਨਾਲ ਜੰਗਲੇ, ਉਛਲ ਛੜੱਪਾ ਮਾਰ
ਬਾਰਾਂ ਹਥ ਦਾ ਜੰਗਲਾ, ਟਪਿਆ ਲਾ ਉਡਾਰ
ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਲਾਇਆ ਛਾਤੀ ਨਾਲ
ਧੰਨ ਮੀਹਾਂਸਿੰਘ ਧੰਨ ਤੂੰ, ਕੀਤੀ ਗਲ ਕਮਾਲ
ਤੇਰੇ ਜੇਹੇ ਸਿਖ ਲਈ, ਕੀਤਾ ਗੁਰ ਫ਼ਰਮਾਨ
ਖਾਰਾ ਲੰਘ ਸਮੁੰਦਰ ਸਿਖ, ਚਲ ਗੁਰੂ ਪਹਿ ਆਨ

ਭਾਈ ਮੀਹਾਂਸਿੰਘ ਜੀ, ਵਾਹ ਤੁਹਾਡੀ ਘਾਲ
ਦਰਸਨ ਦੇ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ, ਕੀਤਾ ਆਣ ਨਿਹਾਲ
ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਕੀਤੇ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ
ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ, ਆ ਕੀਤਾ ਬਕਵਾਸ
ਰਾਤੀਂ ਤੇ ਇਹ ਦੋਇ ਸਨ, ਨਾਨੂੰਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ
ਤੀਜਾ ਆਇਆ ਕਿਧਰੋਂ, ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ ਰਾਜ ?
ਮੀਹਾਂਸਿੰਘ ਆਏ ਜਦੋਂ, ਬਰਮਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ, ਕਿਉਂ ਆਇਆ ਸਰਦਾਰ ?
ਆਇਆ ਹਾਂ ਨੌਕਰੀ ਲਈ, ਚਾਹੀਏ ਆਟਾ ਸੇਰ
ਨਹੀਂ ਤੇ ਜਾਵਾਂ ਦੇਸ ਨੂੰ, ਭੁਖਾ ਮਰਦਾ ਫੇਰ
ਫੜ ਜਦ ਮੀਹਾਂਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਓਸੇ ਹੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼
ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਸੜ ਬਲ ਗਿਆ, ਵੇਖ ਸਿੰਘ ਦਾ ਤੇਜ
ਕਦ ਉਚੇਰਾ ਸਰੂ ਜਿਉਂ, ਸੋਹਣੇ ਅੰਗ ਸਡੌਲ
ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਚਮਕ ਜਿਉਂ, ਖਿੜਿਆ ਹੋਵੇ ਕੌਲ
ਦਾਣੇ ਦੰਦ ਅਨਾਰ ਦੇ, ਮ੍ਰਿਗ ਛੌਨੇ ਜਿਹੇ ਨੈਨ
ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕਿਰਦੇ ਫੁਲ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਅਲਾਪੇ ਬੈਨ
ਨਸ਼ਿਆਈ ਜੁਆਨੀ, ਮਸਤ ਨਾਲੇ ਨਾਮ ਅਧਾਰ
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਖ਼ੁਮਾਰ
ਅਖਾਂ ਵੇਖ ਨਾ ਰਜਦੀਆਂ, ਵੇਖ ਨਾ ਭਰਦਾ ਮੰਨ
ਰਹੇ ਬੋਲਦਾ ਜੀ ਚਹੇ, ਰੱਜਣ ਨਾ ਸੁਣਦੇ ਕੰਨ
ਵੀਣਾ ਤੂਸ ਸਟੰਗੀਓ, ਮਿਠੀ ਓਸ ਆਵਾਜ਼
ਜਿਸ ਦੇ ਅਗੇ ਲਗਦੇ, ਫਿਕੇ ਤੰਤ ਦੇ ਸਾਜ

ਬੁਲ੍ਹ ਮੁਸਕ੍ਰਾਹਟ ਦੇ ਭਰੇ, ਮਸਤੀ ਭਰਿਆ ਜਲਾਲ
ਸੂਰਜ ਵਹਿਸ਼ੀ ਜਾਪਦਾ, ਜੇਹਾ ਹੁਸਨ ਕਮਾਲ
ਅਟਪਟੀ ਜਿਹੀ ਪਗ ਸਿਰ, ਚਾਲ ਸੀ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ
ਠੰਡਕ ਪੈਂਦੀ ਵੇਖ ਕੇ, ਆਵੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਧੀਰ
ਮਿਠੇ ਲਗਦੇ ਏਸ ਦੇ, ਕੋਇਲ ਤੋਂ ਵੀ ਬੋਲ
ਜੀ ਚਾਹੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ, ਇਹ ਬੈਠਾ ਰਹੇ ਕੋਲ
ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਉਸ, ਦਸ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ਚੱਲ ?
ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਕੀ ਤੂੰ, ਕੰਮ ਦਾ ਕੀ ਹੈ ਵੱਲ ?
ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ, ਤੈਨੂੰ ਨਾ ਅਟਕਾਰ
ਕੋਈ ਨਾ ਪਾ ਸਕਦਾ, ਲੈਂਦਾ ਵੇਖ ਵੰਗਾਰ
ਜੇ ਹੈ ਕਰਨੀ ਨੌਕਰੀ, ਦਿਤੇ ਜਿਵੇਂ ਬਿਆਨ
ਹੌਲਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿਆਂ, ਭਰਤੀ ਕਰਕੇ ਜੁਆਨ
ਇਕ ਦਿਨ ਹੋ ਸਰਦਾਰ, ਫਿਰ ਖੂਬ ਉਡਾਈਂ ਮੌਜ
ਗੱਲਾਂ ਹੋਰ ਬਣਾ ਨਾਂ, ਰਲ ਸਾਡੀ ਵਿਚ ਫੌਜ
ਸੁਣ ਕੇ ਇਹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਤੋਂ, ਕਹੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੱਲ
ਸਾਹਿਬ ਜਿਸ ਨੌਕਰੀ ਲਈ, ਮੈਂ ਆਇਆ ਸਾਂ ਚੱਲ
ਓਹ ਹੈ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਰਹੀ ਨਾ ਕੋਈ ਲੋੜ
ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਮਿਟ ਗਈ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਭ ਥੋੜ
ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਦਿਲ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮੰਗ
ਦਰਸਨ ਕਰੇ ਮਹਿਬੂਬ ਦੇ, ਗੂੜ੍ਹਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਰੰਗ
ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛਡ ਕੇ, ਬੰਦੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ
ਸੀਸ ਨਿਵਾਣਾ ਭੁਲ ਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਦਰਕਾਰ

ਰਾਜ ਮਿਲਖ ਸਿਕਦਾਰੀਆ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਾਸਾਰ
ਬਿਨਾ ਦਰਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ, ਝੂਠਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ
ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛਡ ਕੇ, ਬੰਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧੀਨ
ਹੋਣਾ ਇਹ ਮਨੁਖਤਾ, ਦੀ ਹੈ ਸਖਤ ਤੌਹੀਨ
ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਗੁਰਸਿਖ ਲਈ, ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦਾ ਰਾਜ
ਲਿਦ ਚੁਕਣ ਦਾ ਟੋਕਰਾ, ਸਿਖ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਤਾਜ
ਨੌਕਰੀ ਦਰਸ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ, ਜੁੰਮੇ ਲਾਈ ਪੰਥ
ਧੰਨ ਭਾਗ ਓਹ ਮਿਲ ਗਈ, ਪਵਾਂ ਨਾ ਹੋਰ ਕੁਪੰਥ
ਮਾਰੋ ਰਖੋ ਜਿਵੇਂ ਜੀ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਵਸ
ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਨੱਸ
ਕੂਕੇ ਵਿਥਿਆ ਆਪਣੀ, ਇੰਵ ਦਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ
ਤੋਰਿਆ ਫੜ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ, ਸਰਹਾਲੀ ਦੀਆ ਭੇਜ
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਆ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਗੋਰੇ ਨੂੰ ਯਾਦ
ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਕੀਤਾ ਆਪ ਆਜਾਦ
ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਮੀਹਾਂਸਿੰਘ ਫਿਰ, ਕਰ ਲੀਤਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ
ਰਖ ਲਿਆ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਨੇ, ਅਪਣਾ ਕੈਮ ਵਕਾਰ
ਡੋਬੇ ਫੜ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚ, ਉਸ ਹੋਰ ਕਈ ਦਰਵੇਸ
ਦਰਸਨ ਕਰ ਜੋ ਗਏ ਸੀ, ਮੁੜ ਨਾ ਪਰਤੇ ਦੇਸ
ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਦਾ, ਮੁਢ ਕਦੀਮੀ ਵੈਰ
ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਓਸ ਨੇ, ਕਦੀ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਖੈਰ

੩੩

ਅੰਤਕਾ

ਕੂੜ ਮਾਰਨੋ ਡਰਨ ਨਾਂ, ਇਹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸ਼ੈਤਾਨ
ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਧਰਮ ਨੇਮ ਈਮਾਨ
ਲੁਧਿਆਣਾ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ ਵਿਚ, ਇਕ ਦਿਨ ਚੁਕ ਐਲਾਨ
ਕੀਤਾ ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਜੋ, ਨੀਚ ਮਹਾਂ ਸ਼ੈਤਾਨ
ਠਾਰਾਂ ਸੌ ਪਚਾਸੀਆ, ਬਰਮਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚਕਾਰ
ਮੁਰਗੋਈ ਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਗਏ ਨੇ ਸੁਰਗ ਸਿਧਾਰ
ਪੁਛਿਆ ਸਤਿਗੁਰ ਹਰੀਸਿੰਘ, ਦਸੋ ਸਾਰੀ ਗੱਲ
ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਚਾਂਹਦੇ ਵੇਖਣਾਂ, ਆਪ ਥਾਂ ਓਹ ਚੱਲ
ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਦਾ, ਅੰਤਮ ਹੋ ਸੰਸਕਾਰ ?
ਕੀਤਾ ਤੁਸੀਂ ਵਿਖਾ ਦਿਓ, ਮੰਨ ਲਈਏ ਸਰਕਾਰ ?
ਗੁਰੂਦੁਆਰ ਉਸਾਰੀਏ, ਸਾਡਾ ਇਹ ਈਮਾਨ
ਦਸ ਦਵੋ ਉਸ ਜਗਹ ਦਾ, ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ?
ਪਰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਅਜ ਤੀਕ, ਦਿਤਾ ਨਹੀਂ ਜਵਾਬ
ਕੁਫ਼ਰ ਤੋਲਣ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ, ਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਵਾਬ
ਸਿਆਲ ਕੋਟ ਦੇ ਜਿਲੇ ਦਾ, ਆਲਿਮਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਐਜਨੀਅਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦਾ, ਨਾਲੇ ਗੂਹੜਾ ਯਾਰ

ਲਿਖਿਆ ਉਸ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ, ਪੜ੍ਹਕੇ ਓਹ ਐਲਾਨ
ਅਸਲੋਂ ਝੂਠੀ ਗਲ ਇਹ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾਹੀਂ ਜਾਨ
ਅਠਾਰਾਂ ਸਉ ਪੰਚਾਨਵੇ, ਈਸਵੀ ਸੰਨ ਦੇ ਵਿਚ
ਦਰਸ ਕਰੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਚੁੰਬਕ ਜਿਉਂ ਲਿਆ ਖਿਚ
ਬਰਮਾ ਅੰਦਰ ਓਹ ਸਨ, ਫਿਰਦੇ ਪਏ ਆਜ਼ਾਦ
ਤੋਲੋਂ ਪਥਰ ਝੂਠ ਦੇ, ਭੁਲ ਰਬ ਦੀ ਯਾਦ
ਸਉ ਫੀ ਸਦੀ ਦਰੁਸਤ ਇਹ, ਰਬ ਵਾਗਰਾਂ ਸੱਚ
ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਬੂਤ ਮੈਂ, ਗਲ ਨਾ ਆਖਾਂ ਕੱਚ
ਆਖਾਂ ਪਿਆ ਵੰਗਾਰ ਕੇ, ਤੁਸੀਂ ਚਲਾਵੋ ਕੇਸ
ਸਾਰਾ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਮੈਂ, ਫੇਰ ਕਰਾਂਗਾ ਪੇਸ਼
ਜੇ ਕਰ ਸਕਾਂ ਸਚ ਨਾ, ਗੋਲੀ ਦੇਣਾਂ ਮਾਰ
ਕੂਕਿਆਂ ਵਾਂਗ ਉਡਾ ਦਿਓ, ਤੋਪ ਅਗੇ ਖਲਿਆਰ
ਪਿਨਸ਼ਨ ਲੈਣੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰ, ਕੁਰਕ ਲਿਓ ਜੈਦਾਦ
ਮੈਨੂੰ ਦੇਣਾਂ ਕਰ ਤੁਸੀਂ, ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਬਾਦ
ਉਮਰ ਕੈਦ ਬੇਸ਼ਕ ਕਰ, ਰਖਣਾ ਓਸ ਸਥਾਨ
ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਥੇ, ਦਸੋ ਪਤਾ ਨਸ਼ਾਨ
ਆਖਾਂ ਮੈਂ ਗਜ ਵਜ ਕੇ, ਸੁਣ ਗੋਰੀ ਸਰਕਾਰ
ਡਰ ਰਬ ਦੇ ਖੌਫ ਤੋਂ, ਐਵੇਂ ਕੂੜ ਨਾ ਮਾਰ
ਤੈਨੂੰ ਦੇਣਾਂ ਪਵੇਗਾ, ਇਕ ਦਿਨ ਇਹ ਜਵਾਬ
ਸੰਘੀਂਓ ਫੜ ਫਰੇਸਤਾ, ਮੰਗੇ ਸਭ ਹਿਸਾਬ
ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ, ਵੇਖ ਲਵੋਗੇ ਸੁਆਦ
ਹੁਣ ਪੁਛ ਬੈਠੇ ਜੇ ਕੋਈ, ਪੈ ਜਾਵੋਗੇ ਬਾਦ

ਪੀ ਗਿਆ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਉਸ, ਨਾ ਕੋਈ ਕੀਤੀ ਗਲ
ਪਾਠਕ ! ਦਸ ਦੇ ਆਪ ਤੂੰ, ਏਸ ਅੜੌਣੀ ਹੱਲ
ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਨਾ ਕੋਈ, ਝੂਠੀ ਸੀ ਸਰਕਾਰ
ਭੇਜ ਚਿਤਾਵਨੀਆਂ ਕਈ, ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਸਰਦਾਰ
ਬਾਰ ਬਾਰ ਦੇ ਲਿਖਨ ਤੇ, ਹੋਈ ਰਹੀ ਖਾਮੋਸ਼
ਆਲਿਮਸਿੰਘ ਐਂਜਨੀਅਰ ਨੂੰ, ਦਿਤਾ ਜਵਾਬ ਨਾ ਓਸ
ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਜਵਾਬ ਦੀ, ਅਜ ਤੀਕਰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ
ਦਿਤਾ ਨਾ ਉਤਰ ਕੋਈ, ਝੂਠੀ ਸੀ ਸਰਕਾਰ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪਸਿੰਘ, ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਨ ਉਨੀ ਸਉ ਤੇਤੀਏ, ਗਏ ਥਾਂ ਵੇਖਣ ਕਾਜ
ਆਲਿਮ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨਸਿੰਘ, ਜੀ ਤੇ ਮੈ ਸਾਂ ਨਾਲ
ਮੁਰਗੋਈ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ, ਕਰੀ ਖੋਜ ਪੜਤਾਲ
ਇਕ ਬਰਮੀ ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ, ਰੋਜ ਦੇਂਦਾ ਸੀ ਦੁਧ
ਜਿਸ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਆਤਮਾਂ, ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੁਧ
ਸ੍ਰੀ ਆਲਿਮ ਜੀ ਓਸ ਨੂੰ, ਕੀਤੇ ਕਈ ਸਵਾਲ
ਮੈਂ ਵੀ ਸੁਣਦਾ ਪਿਆ ਸਾਂ, ਤਦ ਓਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਕਰਦਾ ਸਦ ਮੈਂ, ਉਸ ਕਿਹਾ, ਅਰਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ
ਮੈਨੂੰ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਮਝਣ ਅਪਣਾ ਦਾਸ
ਜਿਥੇ ਜਾਵੋਗੇ ਤੁਸੀਂ, ਮੈਂ ਚਲਾਗਾਂ ਨਾਲ
ਬਿਨਾ ਆਪ ਹੋ ਜਾਇਗਾ, ਮੇਰਾ ਮੰਦ ਹਵਾਲ
ਅਸੀਂ ਪੁਛਿਆ ਓਸ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਬਖਾਨ
ਕੇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਨ, ਦਸ ਜੇ ਹੈ ਪਹਿਚਾਨ ?

ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਚੁਕ ਲਿਆਇਆ, ਸੂਰਜ ਵਲ ਲਿਸ਼ਕਾਰ
ਆਂਹਦਾ ਅਖਾਂ ਖੋਲ ਕੇ, ਝਾਕੋ ਇਸ ਵਿਚਕਾਰ
ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੂੰ, ਇਹ ਇਕ ਕਮਲੀ ਗੱਲ
ਸੂਰਜ ਸਾਹਵੇਂ ਝਾਕਿਆ, ਜਾਇ ਨਾ ਸੀਸੇ ਵਲ
ਓਸ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਚੱਜ ਦੀ ਬਾਤ
ਚਿਹਰੇ ਵਲ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ, ਕਿਵੇਂ ਮੈਂ ਪਾਂਦਾ ਝਾਤ
ਆਖਿਆ ਉਸ ਇਕ ਦਿਨ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਗੁਰ ਅਵਿਤਾਰ
ਕਲ ਅਸੀਂ ਜੇ ਚਲਣਾਂ, ਨਾਲ ਹੋ ਆਈਂ ਤਿਆਰ
ਉਤਰ ਨਾਂ ਦੇ ਸਕਿਆ, ਮੈਂ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੱਲ
ਵਰਤਿਆ ਭਾਣਾ ਹੋਰ ਹੀ, ਮੈਂ ਜਦ ਆਇਆ ਕੱਲ
ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸੀ, ਆਨ ਕਿਹਾ ਦਿਨ ਇਕ
ਹੁਣ ਸਤੰਤ੍ਰ ਹੋ ਤੁਸੀਂ, ਪਏ ਵਿਚਰੋ ਜਿਤ ਤਿਕ
ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਹਿਸਾਬ
ਬਰਮਾਂ ਵਸੋ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ, ਜਾਵੋ ਚਲ ਪੰਜਾਬ
ਪੁਛਿਆ ਸਤਿਗੁਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਆਜ਼ਾਦ ?
ਗੋਰੇ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣਗੇ, ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ?
ਬੁਚੜ ਖਾਨੇ ਰਹੇ ਨਾ, ਕੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ?
ਕੀ ਨਾ ਗਊਆਂ ਕਰਨਗੇ, ਓਥੇ ਹੁਣ ਕੁਰਬਾਨ ?
ਜੇ ਇਹ ਗਲਾਂ ਠੀਕ ਨੇ, ਤਦ ਜਾਵਾਂਗਾ ਦੇਸ
ਨਹੀਂ ਤੇ ਚੰਗਾ ਹਾਂ ਇਵੇਂ, ਰੁਲਦਾ ਵਿਚ ਵਦੇਸ
ਸਤ ਅਹਿੰਸਾ ਤਰਸ ਦਾ, ਕਰਨਾ ਮੈਂ ਪਰਸਾਰ
ਮੈਂ ਨਾ ਦੇਣਾਂ ਚਲਣ ਹੈ, ਹਿੰਸਾ ਪਾਪ ਵਪਾਰ

ਕੋਈ ਬੰਨ੍ਹ ਨਾ ਸਕਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਕਰ ਮਜਬੂਰ
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਇਹ ਸੀ, ਏਵੇਂ ਹੀ ਦਸਤੂਰ
ਗੋਰਾ ਓਹ ਤੁਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗੱਲ
ਸੀ ਬੇ ਥਵੀਆਂ ਮਾਰਦਾ, ਐਵੇਂ ਅੱਲ ਪਟੱਲ
ਮੈਂ ਨਾ ਸੀ ਉਸ ਦਿਨ ਗਿਆ, ਵਰਤੀ ਸੁੰਨ ਮਸਾਨ
ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਗੋਰਿਆਂ, ਛੌਣੀ ਵਿਚ ਘਮਸਾਨ
ਕੈਦੀ ਆਖਣ ਭਜ ਗਿਆ, ਬੰਗਲਾ ਦਿਤਾ ਸਾੜ
ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਵੜ ਗਿਆ, ਸੰਘਣੇ ਝਾੜ ਝੰਖਾੜ
ਰੌਲਾ ਰਲ ਕੇ ਪਾ ਰਹੇ, ਸਾਰੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ
ਕਠੇ ਹੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਭ, ਮਦਰਾਸੀ ਗ਼ੱਦਾਰ
ਸ਼ਾਹੀ ਕੈਦੀ ਨੱਸ ਗਿਆ, ਨੱਸ ਗਿਆ, ਗਿਆ ਨੱਸ
ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਪਾ ਗਿਆ, ਸਤ ਮੁਠੀ ਖੇਹ ਭੱਸ

ਝੂਠ ਮੂਠ ਪਏ ਬਕ ਰਹੇ, ਗਏ ਸੁਰਗ ਸਿਧਾਰ
ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਹੋਈ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਰ
ਸਨ ਸਤਾਵਨ ਗਦਰ ਦਾ, ਕੈਦੀ ਸੀ ਇਕ ਹੋਰ
ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਤੋਰ
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਤੋਂ ਲੁਕਾ ਸਭ ਇਹ
ਮਾਰਿਆ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਹੀ, ਦੇਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਹ
ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨੂੰ ਓਸ ਦਾ, ਢੋਲ ਢਮਕੇ ਨਾਲ
ਅੰਤਮ ਕੀਤਾ ਸੰਸਕਾਰ, ਕੀਤਾ ਕੰਮ ਕਮਾਲ
ਸਾਰੇ ਬਰਮਾਂ ਦੇਸ ਵਿਚ, ਗਲ ਧੁਮਾਈ ਆਨ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਤੁਰ ਗਏ ਦੂਏ ਜਹਾਨ

ਮਿਲਟਰੀ ਦਾ ਜੋ ਅਫਸਰ, ਉਸ ਨੇ ਕਰੀ ਤਕੀਦ
ਏਸ ਕੇਸ ਦੀ ਕਰੇ ਜੇ, ਗੌਰਮੈਂਟ ਤਸਦੀਕ
ਕਹਿਣੀ ਸਭਨਾਂ ਗਲ ਇਹ, ਪੁਛੇ ਜੇ ਸਰਕਾਰ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਗਏ ਸੁਰਗ ਸਿਧਾਰ
ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ ਗਲ ਜੇ, ਪੁਠੀ ਲਹੇਗੀ ਖੱਲ:
ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲ ਜਾਇਗੀ, ਹੋਇ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ੱਲ
ਇੰਦ ਇਸ ਰੂਪਕ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਪਰਦਾ ਦਿਤਾ ਗੇਰ
ਸਤਿਗੁਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਫਿਰਦੇ ਵਾਂਗੂੰ ਸ਼ੇਰ
ਮੈਨੂੰ ਸੀ ਗੋਰੇ ਕਰੀ, ਕਾਫੀ ਝਾੜ ਝਪਾੜ
ਖਬਰਦਾਰ ਜੇ ਤੈਂ ਇਹ, ਪੜਦਾ ਦਿਤਾ ਪਾੜ
ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਕਸ ਕੇ ਤੇਰੀਆਂ, ਦਈਏ ਸਮੁੰਦਰ ਗੇਰ
ਮਛ ਕਛ ਖਾ ਜਾਣਗੇ, ਖਬਰ ਨਾ ਲਗੇ ਫੇਰ
ਲੀਕਾਂ ਨਕ ਨਾਲ ਕਢ ਕੇ, ਫੜੇ ਮੈਂ ਦੋਵੇਂ ਕੰਨ
ਜੋ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਡਰਦਿਆਂ, ਸਤ ਬਚਨ ਲਿਆ ਮੰਨ
ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰਸਿੰਘ, ਬਹਾਦੁ ਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕੋਲ
ਦੌਣ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਨੇ ਆ, ਬਰਮਾਂ ਤੋਂ ਗੋਲ
ਰਾਜ ਪ੍ਰਮੁਖ ਪਟਲੇਸ ਦੇ, ਫਾਰਮ ਕੋਲ ਹੈ ਦੌਣ
ਹੋਏ ਮਾਸਟਰ ਓਸ ਵਿਚ, ਬਰਮਾਂ ਤੋਂ ਕਰ ਗੌਣ
ਸੰਨ ਉਨੀ ਸਉ ਵੀਹ ਸੀ, ਜੰਗਲ ਬਰਮਾ ਦੇਸ
ਆਂਹਦੇ ਕਰੇ ਦੀਦਾਰ ਮੈਂ, ਸਤਿਗੁਰ ਬ੍ਰਿਧ ਵਰੇਸ
ਇਹ ਤੇ ਜਾਨਣ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋ ਕਾਰ
ਪੰਥ ਰੋਵੇ ਕੁਰਲਾਂਵਦਾ, ਦੇਵੋ ਝਬ ਦੀਦਾਰ

ਜੋ ਹੈ ਹੁਕਮ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ, ਕੀਤਾ ਸੀ ਨਿਰਦੇਸ਼
ਵਰਤਿਆ ਜਿਉਂ'ਦਾ ਤਿਉਂ ਸਭ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਸਾਰਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਈ ਨਹੀਂ ਅਟਕਾਰ
ਪੰਥ ਵਾਸਤੇ ਪਾਂਵਦਾ, ਛੇਤੀ ਦਿਓ ਦੀਦਾਰ
ਮਿਤਰ ਬਾਝੋਂ ਜਗਤ ਵਿਚ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੀ ਹੱਜ
ਸੌਂਦੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਨਾ, ਅੰਨ ਨਾ ਖਾਂਦੇ ਰੱਜ
ਬੋਲੀਆਂ ਗੁਆਂਢੀ ਮਾਰਦੇ, ਤਾਨੇ ਦੇਣ ਸ਼ਰੀਕ
ਤੋਹਮਤ ਲਾ ਨਿਰਦੋਸਿਆਂ, ਹਸਦੇ ਪਏ ਰਫੀਕ
ਆਸ ਦਰਸ ਦੀ ਜ਼ੁਲਮ ਸਭ, ਹਸ-ਹਸ ਲਏ ਸਹਾਰ
ਹਾੜੇ ! ਹੁਣ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ, ਛੇਤੀ ਦਵੋ ਦੀਦਾਰ
ਨਹੀਂ ਭਰੋਸਾ ਅਮਲ ਦਾ, ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਸ
ਬਖਸ਼ਿਸ ਦਾ ਦਰ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਢਠਾ ਆਣ ਨਿਰਾਸ
ਆਹਾਂ ਮਿਤਰ ਵਯੋਗ ਦੀਆਂ, ਦੁਖ ਦਰਦ ਦਾ ਹਾਲ
ਪੁਸਤਕ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਿਰਪਾ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਲ
ਇਹ "ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਵਿਥਿਆ", ਸਹੀ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ
ਖੋਜ ਭਾਲ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਿਥਿਆਸ
ਰੀਝ ਨਾ ਹੈ ਰਜ ਖਾਣ ਦੀ, ਨਹੀਂ ਅਮੀਰੀ ਚੋਜ
ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਹੈ ਇਤਿਹਾਸ ਇਹ, ਦਰਦ ਆਹ ਹੈ ਸੋਜ਼
ਨਾਨਕ ਦਾਦਕ, ਸਾਕ ਅੰਗ, ਮਿਤਰ ਦੋਸਤ ਯਾਰ
ਕੂਕੇ ਸਭੇ ਰੋਵਦੇ, ਹੋਵਨ ਕਦੋਂ ਦੀਦਾਰ
ਓਹ "ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਵਿਥਿਆ", ਕਰਦੇ ਸੁਣਦੇ ਸਨ
ਸੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਲਈ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਅਪਣੇ ਮੰਨ

ਖ਼ਰਚ ਹੋਏ ਨੇ ਏਸ ਤੇ, ਮੇਰੇ ਪੈਂਤੀ ਸਾਲ
ਏਧਰੋਂ ਓਧਰੋਂ ਹਥ ਮਾਰ, ਕੀਤੀ ਨਾ ਹੈ ਕਾਹਲ
ਘਰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣ ਸੁਣਾ ਕੇ, ਬਿਰਧਾਂ ਦੇ ਲਏ ਬਿਆਨ
ਲਿਖਿਆ ਕਾਫ਼ੀ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ, ਲਾਕੇ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ
ਮੇਰਾ ਬਾਬਾ ਜੈਸਿੰਘ, ਗੁਰਦਿਤਸਿੰਘ ਮਹੰਤ
ਗੜੇ ਉਤੇ ਬੈਠਾਲ ਜਿਸ, ਤੋਰੇ ਗੁਰੂ ਭਗਵੰਤ
ਮਾਮਾ ਮੰਗਲਸਿੰਘ ਜੀ, ਘਨੱਯਾ ਮੱਯਾਸਿੰਘ
ਮੱਯਾਸਿੰਘ, ਵਿਦਿਆ ਗੁਰੂ, ਬਾਬਾ ਹਰਿਨਾਮਸਿੰਘ
ਓਹਨਾਂ ਜਾ ਰੰਗੂੰਨ ਵਿਚ, ਦਰਸ ਕਰੇ ਭਗਵਾਨ
ਲਾਲਸਿੰਘ ਲਤਾਲੀਏ, ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ˜ ਬਿਆਨ
ਇਹ ਰਿਆਸਤ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ, ਰਾਜੇ ਦਏ ਉਜਾੜ
ਬਿਸਵੇਦਾਰ ਰਾਈਸ ਸਨ, ਉਘੇ ਸਨ ਸਰਦਾਰ
ਸ੍ਰੀ ਸੁਆਮੀ ਤਖਤਸਿੰਘ, ਅੜਬੰਗੀ ਜੀ ਆਦ
ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਸਿੰਘ ਜੀ, ਲੋਪੋਕੀ ਦੇ ਸਾਧ
ਕਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਜੀ ਛੂਤੀਏ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਸੀ ਖਿਤਾਬ
ਲੋਹਗੜ ਫੜੇ ਹਰਨਾਮਸਿੰਘ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਈ ਸਾਬ
ਮਿਰਜੇ ਵਾਲੀਏ ਸੰਤ ਸਨ, ਜਵਾਹਰਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਰ
ਬਾਬਾ ਸੋਭਾਸਿੰਘ ਜੀ, ਵਸਦੇ ਪਿੰਡ ਖੁਦ ਪੋਰ
ਮਾਤਾ ਜੀਵਨ ਕੌਰ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਏਨਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ, ਸੁਣਿਆ ਵਾਰਤਾ ਲਾਪ
ਕੀਤੇ ਦਰਸਨ ਲਭ-ਲਭ, ਬਿਰਧਾਂ ਦੇ ਲਏ ਬਿਆਨ
"ਕੂਕਿਆ ਦੀ ਵਿਥਿਆ", ਦਾ ਇੰਵ ਮੈਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਗਿਆਨ

ਲਿਖਿਆ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖਸਿੰਘ, "ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ"
ਗਿਆਨੀ ਕਾਹਲਾਸਿੰਘ ਵੀ, ਲਿਖਿਆ ਗੁਰ ਇਤਿਆਸ
ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਮਾਨਕੌਰ, ਸੇਵਾਸਿੰਘ ਮਹੰਤ
ਬਾਬਾ ਬਿਸ਼ਨਸਿੰਘ ਜੀ, ਮੇਰਾ ਬਾਬਾ ਸੰਤ
ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ, ਗੁਰਦਿਆਲਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ
ਮੇਰੇ ਮਿਤ੍ਰ ਸਨ ਓਹ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਿਰ ਤਾਜ
ਕੇਸਰ ਕਿਆਰੀ ਪੰਥ ਦੀ, ਤ੍ਰੈਵੇ ਸਨ ਗੁਣਵੰਤ
ਕੀਤੇ ਸਨ ਦੀਦਾਰ ਮੈਂ, ਜੋ ਸਨ ਪੂਰੇ ਸੰਤ
ਪੁਸਤਕ ਮੈਂ ਬਹੁਤੇ ਪੜ੍ਹੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣ ਇਤਿਆਸ
'ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ' ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ, ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੀ ਆਸ
ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਸਿੰਘ, ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਬਲਿਹਾਰ
ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਰੀਝ ਜਿਸ, ਪੂਰੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ
ਵਰਤਮਾਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ
ਕਿਰਪਾ ਕਰਦੇ ਸਦਾ ਹੀ, ਮੈਨੂੰ ਰਹੇ ਨਿਵਾਜ
ਯੋਗੀ ਰਾਜ ਸੰਤ ਮੋਹਨਸਿੰਘ, ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ
ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ, ਦੀ ਨਾ ਭੁਲੇ ਯਾਦ
ਕਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਕੰਮ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਤੋੜ
ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਛਪਵਾਨ ਦੀ, ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਲੋੜ
ਦਿਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦੇਸ ਦਾ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ
ਮੈਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਸਦਾ, ਹਦੋ ਬਧ ਸਤਿਕਾਰ
ਕਲੇ ਕਲੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ, ਗਿਣ ਸਕਾ ਨਾਮ
ਸੂਬਾ ਪ੍ਰੀਤਮਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਮੇਰੀ ਹੈ ਪ੍ਰਨਾਮ

ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦੀ, ਪੁਸਤਕ ਕਰ ਤਿਆਰ
ਅਦਬ ਨਾਲ ਭੇਟਾ ਕਰਾਂ, ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ
ਆਸ ਰਖਾਂ ਹੋ ਜਾਇਗੀ, ਅਰਜ਼ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਨ
ਵਾਂਗ ਕੂਕਰਾਂ ਢਠਿਆ, ਦਰ ਦੇ ਉਤੇ ਆਨ
ਵਾਲੀ ਮਾਲਕ ਪੰਥ ਦੇ, ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਹਜ਼ੂਰ
ਦਾਸ ਜਾਣ ਕੇ ਭੇਟ ਇਹ, ਕਰ ਲੈਣੀ ਮਨਜ਼ੂਰ
ਬਖਸਿਸ ਓਹ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ, ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰ
ਗਲਤੀ ਜੋ ਕੋਈ ਰਹਿ ਗਈ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰ
ਬਖਸ਼ਿਸ ਦਾ ਦਰ ਆਪ ਦਾ, ਇਹ ਰਖ ਕੇ ਆਸ
ਗਲਤੀ ਮਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਇਗੀ, ਹੈ ਦਿਲ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ
ਦਿਆਂ ਵਧਾਈ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਜਸ ਕਰ ਤਿਆਰ
ਕਰਾਂ ਸਮ੍ਰਪਨ ਅਦਬ ਨਾ, ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਪਿਆਰ
ਅਜੇ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਪਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਲਾ ਕੰਮ
ਛੋਹੀ ਪੂਣੀ ਮਸਾਂ ਇਕ, ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਗੰਮ
ਕਰੀ ਵਫਾਈ ਉਮਰ ਨੇ, ਰੋਗਾਂ ਲਿਆ ਨਾ ਘੇਰ
ਫ਼ਿਕਰ ਨਾ ਟੁਕਰ ਦਾ ਪਿਆ, ਦਰਸ ਕਰਾਂਗਾ ਫੇਰ
ਰਿਹਾ ਜੇ ਪੰਥ ਪਿਆਰ ਦਾ, ਵਾਂਗ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦਾਸ
ਪਾਜ ਉਘੇੜਾਂ ਕਰਨ ਜੋ, ਝੂਠ ਪਏ ਬਕਵਾਸ
ਫਫਾ ਕੁਟਣੀਆਂ ਕਰਨ ਜੋ, ਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਲਾ ਹੇਜ
ਵਾਂਗ ਪੂਤਨਾਂ ਰੋਣ ਜਦ, ਉਘੜ ਜਾਇ ਨਰੇਜ
ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ ਜੋ ਗਏ, ਲੰਘ ਸਮੁੰਦ੍ਰੋਂ ਪਾਰ
ਅਗਲਾ ਹਿਸਾ ਵਾਰਤਿਕ, ਕਰਨਾ ਓਹ ਤਿਆਰ

ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਭੇਜੇ ਜਿਸ ਜਿਸ ਪਾਸ
ਖੋਜ ਭਾਲ ਕੇ ਲਿਖਾਂਗਾ, ਓਹ ਸਾਰਾ ਇਤਿਹਾਸ
ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਕਿਸੇ, ਚਾਲਾਕੀ ਦੇ ਨਾਲ
ਕਰੀ ਮਿਲਾਵਟ ਓਸ ਦਾ, ਦਸਾਂ ਖੋਲ ਹਵਾਲ
ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕਰ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ, ਕਰਾਂ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ
ਸਨ ਸੰਮਤ ਦਿਨ ਪਿੰਡ ਨਾਂਉ, ਦਸਾਂਗਾ ਨਿਰਧਾਰ
ਜੀਵਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰੀਸਿੰਘ, ਮਾਤਾ ਜੀਵਨ ਕੌਰ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪਸਿੰਘ, ਮਾਤ ਭੂਪਿੰਦ੍ਰ ਕੌਰ
ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ, ਉਤਮ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਨ
ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲਸਿੰਘ, ਸ਼ਾਂਤਿ ਵਿਦਿਆਵਾਨ
ਲਿਖਨ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਲਗੀ ਜਾਗ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੇ, ਬਹੁਤ ਉਚੇਰੇ ਭਾਗ
ਜੇ ਰੋਟੀ ਦਾ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਚਜ ਦਾ ਕੋਈ ਵਪਾਰ
ਕਰਨੀ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਪਈ, ਜੇਹੀ ਗੁਲਾਮੀ ਕਾਰ
ਫੇਰ ਲਿਖਾਂਗਾ, ਲਿਖਾਂਗਾ, ਦਿਨ ਵੇਖਾਂ ਨਾ ਰਾਤ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ, ਹੁੰਦੀ ਤਕ ਪਰਭਾਤ
ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਮੁਕਾ ਲਵਾਂ, ਆ ਨਾ ਘੇਰੇ ਕਾਲ
ਸ੍ਰੀ ਆਲਿਮ ਜੀ ਵਾਂਗ ਨਾ, ਜਲਦੀ ਲੈ ਜਾਏ ਨਾਲ
ਏਹੀ ਮੇਰਾ ਨਿਤਨੇਮ, ਏਹੀ ਹੈ ਰਹਿਰਾਸ
ਨਾਮ ਧਿਆਨ ਸਿਮ੍ਰਨ ਇਹੀ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਧਰਵਾਸ
ਡਰ ਨ੍ਹਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਨਰਕ ਦਾ, ਸੁਰਗ ਦੀ ਕਰਾਂ ਨਾ ਆਸ
ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਦੀ ਮੌਜ ਵਿਚ, ਕਰਦਾ ਰਹਾਂ ਨਿਵਾਸ

ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਅਰਜ ਕਰਾਂ ਹਥ ਜੋੜ
ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਹ, ਕੰਮ ਨਿਭਾਇਆਂ ਤੋੜ
ਅੰਤ ਵਿਚ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ, ਗੁਰਚਰਨੀ ਧਰਭਾਲ
'ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ' ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਕਰਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ
ਜੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਕਰਾਂ ਖਿਮਾਂ ਦੀ ਆਸ
ਬਖਸ਼ਿਸ ਬਿਰਦ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ, ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ
ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਨ ਪਰਵਾਨ
ਦੇਂਦੇ ਆਏ ਮੁਢ ਤੋਂ, ਮੈਨੂੰ ਜਿਉਂ ਸਨਮਾਨ
ਮੇਰੀ ਲਓ ਕਬੂਲ ਹੁਣ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ
ਕਿਰਪਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੇਗਾ, ਮਿਲਾਗੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਪਰਮ ਮਨੁਖ ਮਹਾਨ
ਓਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀ ਕਰਾਂ, ਕੋਟ ਕੋਟ ਪ੍ਰਨਾਮ

[illegible]

